IZVEŠTJA

muzejskega društva za Kranjsko.

Uredil

Anton Koblar,

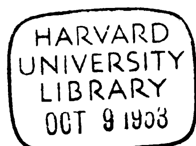
društveni tajnik.

Izdalo in založilo „Muzejsko društvo za Kranjsko".

Letnik XII.

LJUBLJANA.
Natisnila J. Blasnikova tiskarna.
1902.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
OCT 9 1953

KAZALO.

Razprave.

Mali zapiski.

Slovstvo.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XII. **1902.** **Sešitek 1. in 2.**

Janez Čandik,
slovenski pisatelj, † 1624.

Spisal **Viktor Steska.**

Znano je ime Janeza Čandika v slovenskem slovstvu, vender moramo potožiti, da se je premalo razpravljalo o njegovem delovanju in da so tudi doslej znani podatki o njegovem življenju nezanesljivi.

Dr. Karol Glaser[1]) piše: »Janez Čandik, porojen na Višnji gori, jezuit, učitelj srednjih šol in propovednik v Ljubljani, umrl v Gorici dne 8. oktobra 1624. leta. — Catechismus Petra Canissia, tu je Christianski nauk skuz Janesa Zhandika.«

J. Marn[2]) ga označuje natančneje in bolje: Janez Čandik (Tschandik), rojen v Višnji gori, v redu Jezusovem učitelj v srednjih šolah, potem pridigar v Ljubljani, oskrboval v Gradcu tiskanje Hrenovih Evangelij in Listov, naposled umrl 8. oktobra 1824 (Graecii cum epidemicis assisteret, ipse epidemia infectus). Priobčil je: Catechismus etc. 1618.12. »Cujus cum jam nullum exemplar amplius haberi potuisset, illud nova editione excudi fecit P. Marcus Viennae 1768.12. (Bibliotheca Carnioliae, pg. 56.)

Marn ima vsaj letnico, kdaj je katekizem izšel, in navaja pravilno kraj smrti, namreč »Gradec« in ne Gorico, kar je pri Glaserju tiskovna hiba. Marn omenja tudi sodelovanje pri Hrenovih evangelijih.

---

1) Zgod. slov. slovstva I. 173.

2) Jezičnik l. XXI. str. 27.

Pred tema je pisal o Čandiku že Dimitz[3]): Johann Tschandik, geboren in Weichselburg 1600, Lehrer der Humaniora und Prediger in Laibach, übersetzte den berühmten Katechismus des Canisius ins Slovenische und starb in Graz am 8. Oktober 1624, beim Krankenbesuche von der Pest angesteckt. Nach Hof III. 134 hätte er diese Uebersetzung 1612, also im Alter von zwölf Jahren, gefertigt! Hof[4]) erwähnt auch eine Uebersetzung der Sonn- und Feiertags-Evangelien, welche Tschandik hinterlassen hätte.«

Zadnji pristavek je zanimiv. Kakó je z rojstno letnico, bomo kmalu čuli.

Odkod so zajemali ti pisatelji svoje podatke? Marn navaja P. Marka Pohlina. Kaj piše Pohlin?[5]) »Tschandick (P. Joan) Carn. Weixelburgens. e Soc. J. Labaci primum Concionator, demum, cum Graecii epidemicis assisteret, ipse epidemia infectus † 1624, evulgavit: Catechismus Petra Canisia, tuje: Christianski Nauk 1618, in 12. Cujus cum jam nullum exemplar amplius haberi potuisset, illud nova editione excudi fecit P. Marcus Viennae vid. sub. Lit. M.«

Marka Pohlin je torej povedal razen sodelovanja pri Hrenovih evangelijih v bistvu vse, kar so poznejši pisatelji o Čandiku pisali, le letnice rojstva ne navaja.

V tem se vjema M. Pohlin z Valvazorjem.[6])

Odkod ima Dimitz letnico Čandikovega rojstva?

V Mittheilungen d. h. Vereines f. Krain l. 1858 str. 40. je izpisek iz dela Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu. O Čandiku se tu bere: »Tsandek Joannes, Weichselburgi in Carniolia natus 1600, sócietatem Graecii ingressus, concionator

---

[3]) Geschichte Krains. III. 469.

[4]) Hoff, Gem. von H. Kr. 1808. III. p. 134 piše: Joh. Tschandik, geb. zu Weichselburg 1600, starb 1624., hinterliess Petri Canisii Cathechismus Uebersetzung ins Krainerische 1612, dann Sonn- und Feiertags Evangelien ins Krainerische übersetzt.

[5]) Bibl. Carn. str. 56.

[6]) Valvasor Ehre d. H. Kr. VI. 352.

Graecii obiit 1624. Transtulit in linguam Carniolicam Catechismum Canisii et Evangelia.«

Ta vir torej navaja letnico 1600 kot rojstno leto Čandikovo; vrhutega imenuje Čandika tudi prevoditelja evangelijev.

Poleg teh znanih virov poroča o našem pisatelju tudi Gregor Dolničar v »Bibliotheca Labac. publ.« pišoč: Joannes Tsandek, Carn. Weixelburgen. in lucem editus Anno 1600. Absolutis humanioribus musis natus anno 17 Societati Jesu aggregatus, vir apostolicis virtutibus ornatus ad proximi salutem unice intentus. Peste Graecii grassante in obsequio Epidemia laborantium victima charitatis occubuit die 8. Oct. Anno 1624. Edidit: Catechismum et Evangelia per annum Slavonicae linguae ab se donata. Graecii an. 1612.

Jasno je, da se letnice tu ne vjemajo.

Če je Čandik res vstopil s 17. letom v red, tedaj je gotovo napačno postavljena vejica v »Scriptores etc« in brati moramo: Weixelburgi in Carniolia natus, 1600 societatem ingressus. Ako je bil torej ob vstopu v red l. 1600 star 17 let, moral je biti rojen ok. l. 1583.

S to letnico se smemo zadovoljiti, ker se vjema z njegovim poznejšim delovanjem.

L. 1600 je bržkone Čandik dovršil latinske šole v Ljubljani in vstopil v jezuitski red. V Gradcu je menda prestal novicijat. Potem se je učil modroslovja in pričel tudi sam učiti. Na ljubljanski jezuitski gimnaziji je zvrstoma učil predmete na pr. l. 1608. gramatiko in l. 1609. sintakso.[7]) L. 1610. odide v Gradec, da se posveti bogoslovskim naukom. L. 1613. ga srečamo že kot mašnika v Ljubljani, kjer je pričel v začetku novembra učiti krščanski nauk v cerkvi sv. Jakoba, to je v domači jezuitski cerkvi. L. 1620. so ga poslali v Celovec. Namestovala sta ga v Ljubljani o. Volbenk Magerle in o. Albert

[7]) Historia annua Soc. Jesu Lab. v Rudolfinumu: Venerunt pro grammatica M. Joannes Tshandek etc. — L. 1610. M. Joannes Tshandek Graecium ad Theol. audiendam missus est. — L. 1613. P. Joannes Tschandeck loco P. Pauli ad initium Novembris tradere coepit doctrinam Christianam.

Ocitzky. To leto so vpeljali slovensko propoved v špitalski cerkvi celovški. Teh pridig se niso udeleževali samo stanovniki špitalski, ampak tudi meščani in drugi pošteni ljudje.[8]) Ne motimo se, če pripisujemo te slovenske nagovore Čandiku, ki so ga prav tedaj predniki poslali v Celovec. L. 1621. se povrne Čandik v Ljubljano. L. 1624. ga pošljejo v Gradec, kjer naleze kugo obiskujoč bolnike in umrje 8. okt. 1624.

Ozrimo se sedaj na Čandikovo delovanje na slovenskem slovstvenem polju.

Vsi pisci, ki omenjajo Čandika, se vjemajo v tem, da je prevel Kanizijev katekizem. Izšlo je delo l. 1618. Marka Pohlin ni našel nobenega izvoda več v zalogi, zato je izdal drugi natisek l. 1768., kakor sam trdi.

Novejši literarni zgodovinarji ne navajajo drugih Čandikovih spisov, starejši pa imenujejo še evangelije. Ali je Čandik res izdal evangelije, kar trdijo najstarejši viri: jezuitska knjiga Scriptores, Greg. Dolničar in Hoff? Ali so ti evangeliji res izšli l. 1612., kar bi mogli sklepati po Hoffu in Dolničarju.

Doslej je bilo znano, da je Tomaž Hren izdal evangelije in liste l. 1612. naslovljene: Evangelia inu Lyſtuvi Na vſe Nedele, inu jmenite Prasnike, celiga lejta, po ſtari karſzanski navadi resdeleni. Vſem Catoliſhkim cerkvam ſtuprau v' kranjſki Deſheli k dobrimu, s' novizh is Bukovſkiga na Slovenſki jesik sveſtu prelosheni.

S' perpuſzheniem tiga v Bugu viſſoku vredniga Vivuda inu Goſpuda, goſpuda Thomasha, Devetiga Ljubljanſkiga Shkoffa etc. na ſvitlobo dani. M.DCXII.

Na drugi strani odštevši naslovni list je Hrenov grb z napisom: Terret labor, Aspice praemium. Pod okraskom (mitra med orlom in levom) je zapisano: Thomas Nonus Episcopus

[8]) In templo Hospitalis Concio slavonica primum habita, convenerunt nontamen Hospitalis incolae, sed cives etiam nonnulli et alii honesti homines. Letni zapiski jez. kol. v Celovcu ad 1620. Str. 59. Glej P. pl. Radič v Letop. M. Sl. 1879. str. 7.

Labacen. Archiducalis Consiliarius et Reformator. Na zadnji strani: Carniolia.

Domovini k' pridu. 1612. s kranjskim grbom in napisom: Istifkanu v' Nemfhkim Gradzu, fkusi Iuria Widmansteterja, v' sakladi tiga viffoku vrejdniga v' Bugu Vivuda inu Gofpuda, Gofpuda Thomasha Lublanfkiga Shkoffa, etc. Lejta Gofpodniga MDCXIII.

Ta knjižica v mali osmerki je šla torej v natisek l. 1612; natisnjena je bila l. 1613. Vsebina ji je 136 listov nedeljskih evangelijev in listov, 40 listov evangelijev in listov za praznike. Na 40. strani se bere: Konèz téh Nedélnih inu Prasnizhnih Evangeliou inu Lystou. Do 43. lista so nadalje še molitve, ki se beró po litanijah, in spovedne molitve.

Jezik je dolenjsko narečje na pr. inu, lejta, vrejdniga, vejste, zdajci bota našla, polé (ecce), zapisanu, po Jezusi, z ojlem. Jezik je dokaj čist in morda najlepši, kar se ga je pisalo v prvih dveh vekih našega slovstva. Nekatere tuje besede v Dalmatinu so nameščene s slovenskimi[9]) na pr. vdinjal — najel, ferdamujte — pogublujte, poznu bilu — poznilu i. t. d. Sicer pa se ta prevod močno naslanja na Dalmatina, kakor je že opomnil Vatroslav Oblak.[10])

Iz navedenega naslova se da posneti, da je te evangelije in liste založil in izdal škof Hren, ni pa zapisano, da bi jih bil tudi sam prevel, marveč se le omenja, da so »z' novič iz bukovskega (latinskega) na slovenski jezik zvesto preloženi« in sicer »s pripuščenjem — Tomaža, 9. ljublj. škofa, na svetlo dani«.

Iz naslova torej ne posnemamo, da bi bil evangelije in liste prevel Hren sam, ampak le, da jih je založil in izdal. Pristavek »s pripuščenjem« govori celó za to, da jih je kdo drugi prevel.

---

[9]) Kopitar (Kr. Gr. XLII) sodi o tej knjigi: In diesem Werkchen ist Bochoritsch's Grammatik strenge befolgt, und sogar einige deutsche Wörter des Georg Dalmatin'schen Textes durch gangbare echt krainische ersetzt worden.

[10]) Zvon. 1888 str. 696.

Pohlin trdi, da je dal Hren evangelije tiskat l. 1612. in drugič l. 1625, ne pravi pa, da bi jih bil tudi sam spisal. Dolničar piše, da je evangelije prevel Čandik l. 1612: »Evangelia per annum Slavonicae linguae ab se donata Graecii«. Valvasor misli, da jih je Hren prevel (übersetzt — und drucken lassen).[11])

Kaj pa pravi Hren sam na drugih mestih? Poglejmo njegove zapiske v koledarjih, saj so nam ti ohranjeni.

Hren[12]) piše 15. avg. 1613: »Knjižico evangelijev in listov v slovenščini izdano, ki sem jo pregledal in popravil, sem dal natisniti v 3000 izvodih, tako da ostane glavnica, če se izvodi prodajo in v denar spravijo z dobičkom vred vedno v nadvojvodskem kolegiju ljubljanskem za druga podobna dela. P. Janezu Čandiku sem dal 220 fl. n. v. (20 fl. za pot) za papir, potem za tiskarja, ki je knjige tiskal, 240 fl.; č. P. rektorju tiste denarje, ki si jih je izposodil g. Nikolaj Čandik v Gradcu, 45 fl.; za vožnjo knjig 30 fl.; za knjigovezna sredstva Erhartu Ernstu 40 fl. n. v., za kože 150 fl., za pot dvakrat 8 fl., vozniku z dvema konjema na račun 4 fl. Nazaj gredé drugo.«

Tu je torej Hren zaznamoval, da je sam prevzel vse stroške omenjene knjige (nad 700 fl.) in da je skupilo teh knjig daroval kolegiju. Knjigo je pač sam »pregledal in popravil«, ne pravi pa, da bi jo bil prevel. Hkrati imenuje P. Janeza Čandika oskrbnika te izdaje in mu izroča denar za papir i. t. d.

---

[11]) Ehre d. H. Kr. VI. 350.

[12]) Libellum Evangeliorum et Epistolarum Slavico idiomate editum et per nos pervisum atque correctum nostris sumptibus ad 3000 Exemplarium fieri curavimus. Ita quod exemplaribus divenditis et in pecuniam redactis et capitalis summa ex lucro accessoria pro aliis similibus operibus perpetuo maneat in Collegio Arhid. Labacensi. R. Joanni Tschandik traditi primum in moneta German. pro charta 220 fl. (20 dantur pro viatico) deinde pro typographo, qui libellas excudit 240 fl. Item R. P. Rectori illas pecunias quas D. Nicolaus Tschandik Gretij commodaverat 45 fl. Pro vectura Exemplarium in moneta Germ. 40 fl. Pro pellibus centum 50 fl. Pro viatico bis 8 fl. Agasoni cum duobus equis ad rationem 4 fl. In reditu alios. — Prim. tudi Mitth. d. h. V. f. Kr. 1862. str. 49.

V kakšni zvezi pa je bil Hren z Janezom Čandikom? To nam pojasni Hrenovo pismo [13]), 10. aprila 1612 pisano iz Gornjega Grada Čandiku, ki je tedaj študiral bogoslovje v Gradcu in še ni bil posvečen v mašnika. Pismo podajamo doslovno, samo okrajšave so razrešene.

Reverendo, Religioso ac praestantis doctrinae Domino M. Joanni Tsandikh Societatis Jesu in Collegio Graecensi Alumno suo uti Fratri in Christo sincere dilecto.

Reverende ac Religiose Domine M. Compatriota, in visceribus charitatis D. N. Jesu Christi plurimum dilecte. [14])

Gratiam eiusdem atque foelicem in via suscepta cursum ad coronam usque gloriae cum B. Mariae Virginis Matris eius benedictae favore patrocinio ac benedictione pro salute obsequio et amoris vicissitudine. Ad literas Reverentiae Vestrae uti spiritu Dei, omnique suavitate refertissimas, sic ob amorem patriae suae, quo succensa fervet, amabiles, mihique iucundissimas, quas 29. Martii hic Oberburgi in mea satis afflicta valetudine, pro consolatione accepi, nec citius respondere potui, hoc modo reddere libuit, gratias paternas easque maximas, quod Ecclesiae Carniolanicae primum, suorumque Labacensium, Patriae, iuxtaque et mei memoriam ac studium non deponat. Id quoad vel maxime libello suo Evangeliorum et Epistolarum slava confecto lingua testatum reddit. Quem, quia ad prelum urget, brevi habebit, una cum Hymnologio meo Slavico pro totius ferme anni festivitatibus in usum Cleri mei Oberburgensis et Ecclesiae ad Novum aedificium alias Neu Styft (quo plurimi certis B. M. Virginis solemnitatibus undequaque peregrini confluunt), ut habeatur, quod ad Populi aedificationem, devotionemque in animis eorum augendam percinant, ex Breviario Romano, S. Patribus, ac Hortulo animae

---

[13]) Protokol v kap. arhivu ljublj. fasc. 157 št. 39. list 50 in 51.

[14]) Stranski pristavek: De libello Slavico Evangeliorum Graetii typis excuso ad quod 700 fl. monetae germanicae dedimus. Item pro typo novo proprio 700 fl. Kaj te zadnje besede pomenjajo, ni jasno. Morda samo namero, ker nič ne vemo o novem natisku.

deprompto. Et quia operam suam in officina Typographica, ut errores ac menda evitentur, spondet, tanto ferventius pervidendo incumbam, ne piae et salutares istae Reverentiae Vestrae Cogitationes retardentur: Subiturae utique D. N. Jesum Christum olim mercedem magnam valde nimis. Ego sane iamdudum et Canisii Catechismum cum eisdem Evangeliis, Epistolis et Hymnologio habui prae manibus et cupiebam typis edere ad profectum Patriae Nostrae spiritalem. Sed iniuria et incuria pariter Sacerdotum sibi commendato[15]) describentium factum est, ut distraherentur et usque modo in lucem non prodirent. Accedentibus et agonibus et laboribus variis, quibus, ne his (ut olim plausibilius) desudem, impedior. Nunc vero Reverentia Vestra gratias mihi subdente stimulos, adnitar, ut pro maiori gloria Dei et honore patriae linguae augendo, amborum votis, primo quoque tempore fiat satis. Mittam autem libellum Evangeliorum primo omnium, ut dum sub prelo versatur, ei succedat mox Hymnologium. Et certe si non fuisset litera adeo minuscula scriptus, eum Reverentia Vestra recepisset dudum. Et ad lucem noctu (die propter negotiorum turbas ut plurimum deficiente) illum versassem. Habet enim germanismos (pace id dixerim R. V.) et scriptiones quasdam Ortographicas non bene Carniolanismis nostris aut dialectis accomodatas, quas iudicio Reverendi P. Mally (quocum simul ista tractamus) oportet expungere. Quod reliquum est Reverentia Vestra salvam sospitemque agere (una cum cognato D. Nicolao Tschandikh amico meo uti veteri sic amantissimo, quem salutet ex me) adeoque cum toto suo sacro Venerabilium Patrum fratrumque Collegio sub' tutela et Benedictione Jesu, Mariae et S. Ignatii vivere cupio aeternum. Ex Oberburgensi Residentia 10. Aprilis 1612. Thomas.

Hren je želel in se pozneje mnogo trudil, da bi osnoval v Ljubljani svojo tiskarno. Ker tega ni dosegel, je moral evangelije dati tiskat drugam. Prilika je bila ugodna. Čandik je

[15]) Bržkone napačno mesto mihi commendatorum.

bival v Gradcu in bi bil sam lahko oskrboval korekturo slovenskih knjig. Za ta posel se je tudi ponudil.

Hren mu torej odgovarja in izraža veselje, da ni pozabil v Gradcu svoje domovine, kar spričuje zlasti s prevodom evangelijev in listov (libello suo). Ta prevod mu hoče kmalu vrniti hkrati s slovensko pesmarico. Ker pa je obljubil, da bo pomagal pri popravah tiskovnih pol, se bo potrudil s pregledovanjem (pervidendo), da se ne zakasné te pobožne in koristne misli. »Jaz sem imel že davno v rokah Kanizijev katekizem z evangeliji, listi in s pesmarico in sem želel to izdati v tisku k duhovnemu napredku naše domovine. Toda po krivdi in neskrbnosti prepisujočih duhovnikov so je razpršili in se niso prikazali doslej. Pridružujejo se temu še boji in napori, ki me zadržujejo. Sedaj pa se bom potrudil vsled Vaše vspodbude, da zadostim prejkoprej želji naju obeh v povišanje časti božje in v slavo materinščine. Najprej pa pošljem knjigo evangelijev in potem jim bo sledila med natiskovanjem pesmarica. Ko bi ne bili p i s a n i t a k o d r o b n o, bi jih bili prejeli že davno. Knjižico bi bil prelistal po noči pri luči, po dnevu namreč ne utegnem radi mnogih opravil. Ima pa prevod, oprostite, nekaj germanizmov in ne prav kranjskega pravopisa, kar se mora po sodbi č. p. Malija popraviti.«

Ali ne stavi v tem pismu Hren Čandikovih evangelijev nasproti svoji pesmarici? Ali ne sporoča, da treba germanizme iztrebiti? Ali bi pač to očital in pri tem rahlo prosil oproščenja, ko bi bili evangeliji njegovo delo? Čemu bi naposled pregledoval in popravljal, če je delo že dovršeno?

Ali ne sklepamo iz tega, da so evangeliji in listi Čandikov prevod in da jih je Hren le pregledal, popravil in založil?

Utegne pa kdo ugovarjati, da navaja Hren sam pogostoma svoj prevod evangelijev in listov; zlasti v listih do papeža pravi, da je prevel evangelije i. t. d. Res je to. Na ta slučaj je opozoril že A. Koblar v Lj. Zvonu l. 1886., str. 700, navajajoč vizitatorja Siksta Carcana, ki je 5. decembra 1620 podpisal dva dekreta. Ta dekreta je sestavil Hren sam, in vizitator ju je le

potrdil in lastnoročno podpisal. Tu naravnost pravi: Te Thomam composuisse, transtulisse.[16])

Te besede pa treba umevati kot activum causativum. Če beremo: Caesar pontem fecit, nihče ne misli, da je Cesar sam napravil most, ampak vsakdo vé, da je le skrbel za napravo mostu. Isto velja o »Hrenovih evangelijih«. Hren je zanje navduševal, skrbel, jih pregledal, založil in izdal.

Mogoče je seveda, da je Hren mislil izdati tudi svoj lastni prevod evangelijev. Saj pravi v pismu do Čandika, da je imel že davno v rokah Kanizijev katekizem z evangeliji, listi in s pesmarico. Mogoče je torej, da imamo opraviti z dvema rokopisoma, samo da Hrenov ni izšel.

Da so pa jezuiti izdali evangelije, priča jezuitska kronika ljubljanska[17]), ki piše: Prodierunt tandem hoc anno in lucem cum licentia R. P. N. Generalis Evangelia Slavico idiomate versa tanto tempore ab omnibus bonis summe desiderata.

Ali bi pač trebalo dovoljenja generalovega, ko bi bil evangelije prevel Hren sam? Za korekturo samo bi Čandiku zadostovalo dovoljenje njegovega rektorja v Gradcu. Kronika pa iz skromnosti ne pove prevajavca. Iz preje naštetih razlogov pa smemo evangelije in liste pripisovati Čandiku.

Zanimivo pa je, da so jezuiti poslovenili tudi mali katekizem[18]), ki je izšel l. 1615. v Avgsburgu in ga je založil ljubljanski stolni dekan Mikec (Mikez).

---

[16]) Prim. tudi Mitth. d. h. V. f. Kr., kjer navaja Dimitz: Decreta Visitationis l. 1621. Tu zahteva vizitator Sikst Carcanus: 22. Curet quam primum excudi sacros Hymnos, Catechismum et alios libellos spirituales in linguam Schlavonicam a se translatos. 24. Hortetur Parochos, ut in Concionibus utantur translatione sclavica Evangelii ab ipso facta.

[17]) Historia annua v Rudolfinumu str. 47.

[18]) Prvi katoliški katekizem v slovenskem jeziku je izšel v Gradcu že l. 1574. Sestavil ga je cistercijan vetrinjski Lenart Paherneker (Pachernecher), ki je bil ondi subprior in je bil l. 1579. izvoljen za kostanjeviškega opata. Ondi je umrl 30. septembra 1580. — Vl. Milkowicz: Die Klöster in Krain, p. 105 sq.

Po vseh naših slovstvenih knjigah se imenuje dekan Mihael Mikec[19]) za prevoditelja, a krivično. Jezuitska kronika piše k letu 1615.: Edidimus hoc anno sumptibus Admodum Reverendi Domini Decani Labacensis Catechismum cum imaginibus Augustae impressum. Kdo ga je prevel, žal, ni zapisano in z druge strani ne moremo spričati.

Sploh so jezuiti prva leta svojega bivanja v Ljubljani mnogo storili za slovenščino. Precej prvo leto (1597) so prvo adventno nedeljo pričeli s slovenskim krščanskim naukom. L. 1599. so učenci proslavljali o božiču Božje dete z latinskimi, slovenskimi in nemškimi pesmami in deklamacijami. L. 1600 so učenci presv. R. T. slavili z latinskimi in slovenskimi pesmami. Prav tako so l. 1606. o božiču peli slovenske pesmi.[20]) L. 1630. so peli Miserere ob postnem času v domačem jeziku pred mnogimi poslušavci.

Od l. 1598. do 1603. je deloval zelo koristno v Ljubljani p. Nikolaj Koprivec, rojen Radečan. L. 1603. je odšel v Rim za slovanskega spovednika. Umrl je l. 1606. V redu je bil 48 let.

---

[19]) Zanimivo je Hrenovo pismo stolnemu dekanu doktorju bogoslovja Mih. Mikcu z dne 5. julija 1610. »Ecce iam alteram cogimur ad te Canonicam facere monitionem, ut officio tuo, choro, cleroque nostro incumbas maiori zelo ac diligentia, quam fuit hactenus factum: ut ea, quae nupera Capituli celebratione repetita, definita ac constituta sunt, omnimodo mandes executioni. Monemur etenim Labaci et ad S. Bartholomaeum dissoluta, neglecta et quasi abjecta esse omnia; et oculi in vos et nos multi. Kap. arh. fasc. 157, št. 39.

[20]) Hist. annua p. 9. Dominica I. Adventus 1597 initium Doctrinae Christianae vulgari Carniolorum lingua tradi coepta est cum non contemnendo plebejorum auditorio, commodo vere longe majore, tum ob ruditatem auditorum, tum ob genus docendi, quod ad hanc usque diem a catholicis fuit inusitatum. — P. 22. Pueri Christum infantem Latinis, Slavonicis et Germanicis canticis ac versibus celebrantes in feriis Nataliciis existimationem nostris scholis longe maiorem conciliarunt. — P. 30. Discipuli nostri Sanctissimum latine et carniolice excipiebant. — Ad a. 1606. Venusta carminum slavicorum recitatione et Cantuum varietate nec non symphonia musica infantem Christum pueri in die Natalis Domini concelebrarunt.

V Gradcu je živel 30 let in užival visoko spoštovanje na nadvojvodskem dvoru, zlasti pri nadvojvodi Karolu in nadvojvodinji Mariji. Z njegovim naporom so sezidali graški kolegij in potem ustanovili modroslovni oddelek ter zavod razširili. Vedno je znal pridobivati potrebnih ustanov za vzdržavanje. Tudi ljubljanski kolegij ga časti kot svojega ustanovnika, saj je vprav on dosegel ustanovo, jo vodil in dobil od nadvojvode več tisoč goldinarjev za poslopje.

Če so imeli jezuiti le nekaj takih mož, se je moralo slovenstvo širiti.

L. 1615. je bila dozidana nova cerkev sv. Jakoba. Ob tej priliki so jezuiti na svojo odgovornost spremenili jezik pri pridigi. Doslej so namreč pridigovali nemški. V novi cerkvi so uvedli slovenske pridige poleg slovenskega krščanskega nauka. Škofu Hrenu ta sprememba ni ugajala radi vznemirjenja, ki je zavladalo po mestu, in je zahteval izvedeti razloge. Jezuiti so se lahko zagovarjali, da od nemških pridig ni bilo skoro nikakega uspeha, sedaj pa je vse drugače. Začel je namreč s pridigami p. Janez Čandik. Pri slovenskem krščanskem nauku pa so spremenili način in vpeljali navado, da je pridigar učil spodaj v cerkvi in se razgovarjal z verniki. Ta novi način podučevanja se je kaj dobro obnesel.

Le nekoliko sem pojasnil s temi vrsticami Čandikovo življenje in delovanje. Vrgel sem med slovenske slovstvenike trd oreh. Želim, da bi se pokazala neskaljena resnica. Morda nam proučevanje tega vprašanja reši tudi zagonetko o Stapletonu. Kaj ko bi bil Hren sam ž njim v zvezi? Toda to prepuščam jezikoslovcem.

Duhovniki, rojeni v kranjski župniji.

Nabral **M. Slekovec.**

Henrik iz Kranja dobi na prošnjo grofice Beatrike Goriške l. 1319. šmartinsko faro pred Kranjem. (Letopis Mat. Slov., 1870, 95.)

Friderik iz Kranja postane 11. oktobra l. 1341. župnik v Naklem. (Izvestja, I., 11 in 19.)

Pavel, Martinov sin iz Kranja, prejme 22. apr. l. 1366. od patrijarha dovoljenje, da sme prejeti sv. redove. (Izvestja, I., 11.) Najbrž je bil ta Pavel l. 1367. župnik v Kranju (Izvestja XI., 104; I. Orožen, VIII., 145, in Lavtižar, Zgodovina župnij, 13.)

Mihael »de Krainburg« je bil l. 1446. profesor na dunajskem vseučilišču. (Izvestja, IX, 7.)

Jurij »de Krainburg« l. 1448. profesor na dunajskem vseučilišču. (Izvestja, IX., 7.)

Suliuamp Janez, vikar na Planini (Montpreis), je l. 1452. ustanovil v župnijski cerkvi Sv. Vida kapelo blažene dev. Marije. Dne 4. avgusta l. 1467. so ga v Celju zaslišali zaradi neke zgubljene listine. V dotičnem zapisniku se imenuje: »Honorab. uir Dnus Johanes Suliuampp de Crainburga presbyter«. (I. Orožen, VI., 226.)

Walner Peter »de Krainburga«, duhovnik, je naveden kot priča dne 4. avgusta l. 1467. (I. Orožen, VI., 227.) Neki Peter Waldner je bil l. 1492. in 1493. duhovni pomočnik v Kranju. (Izvestja, III., 25.)

Valentin iz Kranja, »plebanus s. Crucis prope Rohatsch«, naveden kot priča pri neki obravnavi v Gornjem Gradu dne 7. marca l. 1465. (I. Orožen, II., a. 205 in VII., 63.) L. 1454. je bil kapelan oltarja sv. Tomaža v Mariboru. (I. Orožen, I., 17.)

Kodelja Peter, kranjski rojak, je naveden 14. januvarja in 13. aprila kot vikar, 1. novembra l. 1475. kot kapelan, 30. aprila l. 1477. zopet vikar, 28. maja l. 1477. nekdanji vikar, 9. februvarja l. 1478. duhovnik in 18. februvarja l. 1479. kapelan sv. Leonarda, Antona in Florijana v Kranju. (Izvestja, I., 11 in 12.) 10. marca l. 1482. kapelan v Kranju, 28. marca l, 1482. kapelan hospitala sv. Antona, Leonarda in Florijana. 23. oktobra l. 1482. je resignoval na hospitalsko kapelanijo. (Izvestja, II., 59.) 26. septembra l. 1493. in 16. decembra l. 1495 namestni kapelan altarja sv. Jurija v Kranju. (Izvestja, III., 26.) Neka listina v deželnem arhivu v Gradcu ga imenuje »de Crainburga«.

Tomaž iz Kranja je bil 28. januvarja l. 1475. posvečen v mašnika. (Izvestja, I., 12.)

Sleiko (Sleyko) Martin iz Kranja je potem, ko je Peter Kodelja bil 23. oktobra l. 1482. resignoval na hospitalsko kapelanijo v Kranju, dobil vsled prezentacije sodnika in mesta ono kapelanijo. (Izvestja, II., 59.) L. 1491., septembra, je kupil od svojih sorodnikov zemljišče v Spodnjem Naklem. (Letopis Mat. Slov. 1870, 104.) L. 1493., 26. septembra je naveden še kot duhovni pomočnik v kranjskem hospitalu. (Izvestja, III., 26.) L. 1495., v soboto po sv. Juriju, je s svojim bratom Andrejem, mestnim sodnikom kranjskim, kupil od bratov Lenarta in Jurija Kacijanerja desetino — »unter des Hertzogen Vorsst zu Teteynitz« (pod Vojvojdinim gozdom v Tenetiših) za 148 ogerskih gold. Ako brata Kacijanerja desetine v 6. letih ne odkupita, ostane lastnina Sleikovih. Pečatila sta listino oba Sleiko in Lenart Püchelsberger, priseženec in svetovavec kranjski. (Letopis Mat. Slov. 1870, 105.)

Tomaž, sin Benedikta Kolarja (carpentarii), je prejel na kvaterno soboto decembra l. 1484. od Paskazija iz Galinjane, vladike pičanskega in vesoljnega vikarja oglejskega, očaka Marka, v farni cerkvi v Kranju tonzuro in štiri nižje redove. (Letopis Mat. Slov. 1870, 103.) Brez dvoma je on tisti gospod Tomaž, sin Benedikta tesarja v Kranju, katerega navaja listina, pisana na Križevo l. 1504. (Letopis Mat. Slov. 1870, 106.)

Jurij iz Kranja je bil 27. julija l. 1489. vikar v »Mosso«. (Izvestja, III., 25.)

Krainburger Krištof je bil 22. decembra l. 1490. župnik Sevnici. (Izvestja, II., 59.)

Anton, sin krojača Mihaela iz Kranja, dobi 10. marca l. 1495. dovoljenje, da ga sme kak ptuj škof posvetiti. (Izvestja, III., 26.)

Kolarič Blaž, sin pok. Ivana Kolariča iz Kranja, je postal v Čevdadu 23. marca l. 1495. mašnik na titel velesovske opatinje. (Izvestja, III., 26.) L. 1498., 11. aprila, je bil kapelan v Št. Juriju v polju. (Izvestja, III., 196.)

Vranič Krištof, sin Jakoba Vraniča iz Kranja, je postal v Čevdadu 19. septembra l. 1495. subdijakon na titel sodnika in prisežencev kranjskega mesta, 19. decembra l. 1495. dijakon in 27. februvarja l. 1496. mašnik. (Izvestja, III., 26.)

Cipe Jurij, sin Ivana Cipe iz Kranja, je postal v Čevdadu 27. februvarja l. 1496. subdijakon na mizni titel g. Jurija Lambergerja z Orteneka, 19. marca l. 1496. dijakon in 2. aprila l. 1496. mašnik. (Izvestja, III., 26.)

Prešern (Preschern) Anton, sin Jerneja Prešerna iz Kranja, je dobil 24. septembra l. 1496. tonzuro in manjše redove. (Izvestja, III., 27.) L. 1517. je bil župnik v Selcih. (Izvestja, II., 15.)

Hladnik Gregorij, sin Krištofov iz Kranja, je postal v Čevdadu 24. septembra l. 1496. subdijakon na titel Henrika pl. Ekha, 17. decembra l. 1496. dijakon in 18. februvarja l. 1497. mašnik. (Izvestja, III., 27.) Njegov oče je bil l. 1498. oskrbnik bratovščine Matere božje v Kranju. (Letopis Mat. Slov. 1870, 106.)

Blaž, sin kovača Matije iz Kranja, je postal v Čevdadu 17. decembra l. 1496. subdijakon na titel bistrskega samostana, 18. februvarja l. 1497. dijakon in 21. marca l. 1497. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Jankula Jernej, sin Kancijanov iz Kranja, je postal v Čevdadu 17. decembra l. 1496. subdijakon na titel Žige Škodele iz Finkensteina, 18. februvarja l. 1497. dijakon, in 21. marca l. 1497. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Celjan (Cilier) Simon, sin Jurija Celjana iz Kranja, je postal v Čevdadu 24. septembra l. 1496. subdijakon na titel opata podklošterskega (Arnoldstein), 17. decembra l. 1496. dijakon in 25. marca l. 1497. mašnik. (Izvestja, III., 26 in 27.)

Rajec (Rajez) Jakob, sin Gregorja Rajca iz Kranja, je postal v Čevdadu 18. februvarja l. 1497. subdijakon na titel vojnika Žige Lambergerja, 21. marca l. 1497. dijakon in 25. marca l. 1497. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Hieronim, sin krojača Jurija iz Kranja, je postal v Čevdadu 22. decembra l. 1498. dijakon in 23. februvarja l. 1499. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Janko Primož, sin Ivana Jankota iz Kranja, je dobil 23. februvarja l. 1499. tonzuro in manjše redove. (Izvestja, III., 27.)

Gašpar, sin Krištofov iz Kranja, je postal v Čevdadu 23. februvarja l. 1499. subdijakon na titel pl. Jurija »de Helben«, vicedoma kranjskega, 16. marca l. 1499. dijakon, v Ogleju pa 30. marca l. 1499. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Frinchil Gregorij, Ivanov sin iz Kranja, je postal v Čevdadu 23. februvarja l. 1499. subdijakon na titel velesovskega samostana, 30. marca l. 1499. pa dijakon. (Izvestja, III., 27.)

Nagel Sebastijan, sin Mihaela Nagelna iz Kranja, je dobil 12. marca l. 1500. tonzuro in manjše redove. (Izvestja, III., 27.) L. 1528. je bil beneficijat v Kamci pri Mariboru ter je hodil 2. julija t. l. k vizitaciji v Maribor. (I. Orožen I., 578.)

Kladnik Ivan, sin Luke Kladnika iz Kranja, je postal 14. marca l. 1500. subdijakon na titel sodnika in prisežencev kranjskih, 4. aprila l. 1500. dijakon, 18. aprila l. 1500. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Zelnik Ivan, sin Mihaela Zelnika iz Kranja, je postal v Čevdadu 14. marca l. 1500. subdijakon na titel Jerneja Schratta oprode rimskega kralja, 4. aprila l. 1500. dijakon in 18. aprila l. 1500. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Kodelja Peter, sin Matije Kodelje iz Kranja, je postal 18. marca l. 1500. subdijakon na titel kranjskega meščana Leonarda Büchelsbergerja, 13. junija l 1500. dijakon in 19. decembra l. 1500. mašnik. (Izvestja, III., 27.)

Škrbinec (Skarbinitz) Krištof iz Kranja — »literas testimoniales ab hon. viro dno Georgio Tautschitz tunc temporis Epi. Jeronimi coron. Notario attullit« — je postal na kvaterno soboto »Caritas dei« l. 1511. subdijakon na titel »Nobilis armigeri dni Georgii de Triebenekh«, v soboto: »Venite adoremus) l. 1511. dijakon, v soboto: »Veni et ostende«, l. 1511. mašnik. (Kn. šk. arhiv v Mariboru.)

Krajnik (Kreynek) Hieronim iz Kranja, duhovnik oglejske škofije, je 3. maja l. 1512. z drugimi pregledal in potrdil ustanovno pismo kapelana k altarju sv. Ane in Uršule iz l. 1483.

(Letopis Matice Slov. l. 1870., 108) l. 1518., 28. junija je naveden kot župnik v Kranju, a dne 14. septembra l. 1548. ga je Magnus pl. Egk, ces. svétnik, priporočil Luki Bisancio, vesoljnemu namestniku oglejskega očaka Janeza Grimani, za kapelana k altarju Matere božje v mestu Kranju. (Letopis Mat. Slov. l. 1870., 109 in 111.)

Šilec Krištof, »de Crainburg«, posvečen od lavantinskega škofa Lenarta na veliko soboto l. 1512. v dijakona, na kvaterno soboto: »Charitas dei« l. 1512. pa v mašnika (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Institor Jakob iz Kranja je postal na titel velesovske opatinje Barbare Nidorfer na kvaterno soboto: »Veni et ostende« l. 1512. dijakon, v soboto: »Intret« 1513. pa mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Muscateler Matija iz Kranja je postal na kvaterno soboto: »Intret« l. 1514. subdijakon, v soboto »Sicientes« l. 1514. dijakon, na veliko soboto l. 1514. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Sitar Leonard iz Kranja je postal v soboto: »Sicientes« l. 1514. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Pongrac iz Kranja je postal l. 1514. subdijakon (kn. šk. arhiv v Mariboru), l. 1519. kapelan bratovščine presv. rešnjega Telesa v Gornjem Gradu (I. Orožen, II., b., 40).

Pictor Ivan iz Kranja je postal na kvaterno soboto: »Reminiscere« l. 1515 subdijakon, v soboto: »Sicientes« l. 1515. dijakon, v soboto: »Veni et ostende« l. 1515. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Šegl Jernej iz Kranja je postal na veliko soboto l. 1515. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Zanghl Avguštin iz Kranja je dobil na kvaterno soboto: »Veni et ostende« l. 1515. tonzuro in manjše redove (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Štefanov Simon iz Kranja je dobil na kvaterno soboto: »Venite« l. 1515. tonzuro in manjše redove (kn. šk arhiv v Mariboru).

2

Kranich Lukež »de Khranburga« je postal na veliko soboto l. 1515. dijakon, na kvaterno soboto: »Venite« l. 1515. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Žumer (Sumer) Klemen »de Crainburga« je postal na kvaterno soboto: »Veni et ostende« l. 1515. subdijakon, na kvaterno soboto: »Intret« l. 1516. dijakon, v soboto: »Sicientes« l. 1516. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Jazbec (Jaswitz) Sebastijan iz Kranja je postal na kvaterno soboto: »Intret« l. 1516. subdijakon, v soboto »Sicientes« l. 1516. dijakon in na veliko soboto l. 1516. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Brecelj Jernej iz Kranja je postal v soboto: »Sicientes« l. 1516. subdijakon, na veliko soboto l. 1516. dijakon in na kvaterno soboto: »Caritas dei« l. 1516. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Štefanov Janez iz Kranja je postal na kvaterno soboto: »Veni et ostende« l. 1516. subdijakon, na kvaterno soboto: »Intret« l. 1517. dijakon, in v soboto: »Sicientes« l. 1517. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Krainburger Jakob, l. 1528. vikar pri Sv. Janžu na Peči (I. Orožen, V., 314).

Stukrat Filip iz Kranja, rektor ali voditelj cerkve sv. Sebastijana v Pungrtu, postane 24. maja l. 1530. kapelan altarja sv. Jurija v farni cerkvi v Kranju (Letopis Mat. Slov., l. 1870., 110).

Zadnikar (Sadneckher) Krištof »ex Khrainburg« je dobil na kvaterno soboto: »Venite adoremus« l. 1534. tonzuro in manjše redove (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Zamujen Mihael iz Kranja je postal na kvaterno soboto: »Veni et ostende« l. 1546. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Kobelj Sebastijan, narodivši se v Kranju okoli l. 1550., je študiral modroslovje in bogoslovje v Gradcu, kjer je bil zadnja tri leta »summi Pontificis alumnus«. V mašnika posvetil ga je ljubljanski škof Konrad Glušič 6. junija l. 1577. Postal je kapelan v Gradcu, 22. septembra l. 1580. pa župnik v Ptuju in duhovni komisar za Spodnje Štajersko. Koncem

avgusta l. 1599. je bil imenovan proštom reda avguštincev v Dobrli Vesi na Koroškem, kjer je umrl oktobra l. 1602. (Hrenov dnevnik v Zagrebu in kn. šk. arhiv v Mariboru).

Tischler Sebastijan iz Kranja je postal 6. junija l. 1577. mašnik (Hrenov dnevnik v Zagrebu).

Arnosch (Arnož) Sebastijan iz Kranja dobi 28. maja l. 1578. »titulum mensae« od sorskega župnika Lovrenca Rozmana (Izvestja, III., 184). Vrban Viktor, organist v Kranju, ga priporoči 12. junija l. 1579. za mašniški stan (Izvestja II., 60).

Kobelj Jurij, sin kranjskega meščana Leonarda Kobelja in soproge Evfemije, je bil priporočan 4. oktobra l. 1580. za duhovski stan. »Titulum mensae« je dobil v velesovskem samostanu (Izvestja, II, 60).

Matinus Andrej iz Kranja. Kot subdijakona ga je patrijarh 16. februvarja l. 1581. potrdil po smrti župnika Jakoba Nauclerja za Šent-Jurij pri Kranju. Predlagala ga je velesovska prednica dne 1. decembra l. 1580. Umrl je kot župnik v Šent-Juriju 7. marca l. 1594. (Izvestja II, 90 in III, 96).

Peklenik Peter iz Kranja, duhovnik, je živel početkom 17. veka (Izvestja, II, 60).

Ursus (Medved) Matija iz Kranja je postal 1 junija l. 1602. duhovnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu).

Kobelj (Kobelius) Adam iz Kranja je postal 29. marca l. 1603. dijakon, 24. maja l. 1603. mašnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu). L. 1607. je bil »chorimagister« v Ptuju, l. 1621. pa župnik v Cmureku (kn. šk. arhiv v Gradcu).

Massius Nikolaj iz Kranja postane 18. decembra l. 1604. mašnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu). L. 1614—1635. župnik v Mošnjah. (Lavtižar, Zgod. župnij in zvonovi v dek. Radovlj., 106.)

„*Frigillus sive Finckh Andreas,* Cranburgensis, habens literas natalitias a Senatu Cranburgensi, Titulum mensae a Priorissa in Michael Stetten et dimissorium a suo ordinario" je postal v Gradcu na kvaterno soboto: »Venite adoremus«, l. 1604., subdijakon, na kvaterno soboto: »Sicientes«, l. 1605., dijakon. (Kn. šk. arhiv v Gradcu). V duhovnika posvetil ga je

ljubljanski škof Tomaž Hren 1. marca l. 1608. (Hrenov dnevnik v Zagrebu.)

Stumpichler Luka iz Kranja je postal 17. februvarja l. 1606. duhovnik. Star je bil 27 let. (Hrenov zapisnik v Zagrebu.)

Kompar Martin »Crainburgensis, Canonicus Regul. ordin. s. Augustin Cathedr. Eccl. Lavant. a S. Andrea« je postal 10. marca l. 1606. mašnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu).

Herbst Gašpar iz Kranja, star 25 let, je postal 23. septembra l. 1606. mašnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu).

Wassermann Adam iz Kranja je postal 14. aprila l. 1607. duhovnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu), l. 1636. kurat v velesovskem samostanu (Izvestja, IV., 17).

Otava Peter iz Kranja, star 26 let, je postal 5. aprila l. 1608. mašnik: »Celebravit suas primitias in Wodic apud cognatum suum D. Simonem Ottava Dominica Exaudi« (Hrenov zapisnik v Zagrebu). Izprva je bil kapelan škofa Hrena l. 1611. do l. 1622. župnik v Naklem, l. 1629. župnik v Št. Jerneju na Dolenjskem (Koblar, Zgod. far., II., 75).

Kushmann Blaž iz Kranja, star 26 let je postal 19. septembra l. 1609. mašnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu.) L. 1611., 9. novembra, postane beneficijat v Pungrtu, l. 1620., 1. novembra, pa župnik v Kranju, kjer je bil še l. 1648. (Letopis Mat. Slov. l. 1870., 121—123, in Lavtižar, Zgod. žup. v dek. Kranj, 19.)

Selzacher Mihael iz Kranja postane 19. decembra, l. 1609. duhovnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu).

Kobelj (Khobelius) Blaž, »Crainburgensis, Canonicus Reg. S. Augustini et Professus Cath. Eccl. S. Andreae« je postal 19. decembra l. 1609. mašnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu).

Otava Matija, »Crajnburgensis, Dioec. Lab. Artium et Philosophiae Baccalaureus, Presbyteri filius, sed legitimationis literas Illmi Dni Petri Antonii Epi Trojani et Nuntii Aplici atque aetatis testimonium R. Mathiae Finkh, Vicarii in Flednik, nec non Patrinorum suorum, qui ante 25 annos e sacro fonte levarunt, protulit, alias sufficiens«, je postal 17. decembra l. 1611. mašnik. V dotičnem zapisniku se nahaja beležka: »Promotus

ad Parochiam S. Joannis Bapt. decollati in Cayer superioris Carnioliae 30. Aprilis 1614. Formatas accepit« (Hrenov zapisnik v Zagrebu). Bil je župnik v Kovorju še l. 1636. in l. 1639. (Izvestja, I., 11 in II., 58.)

Novak Ivan iz Kranja postane 24. septembra l. 1611. duhovnik (Hrenov zapisnik v Zagrebu).

Otava Janez iz Kranja, star 24 let, je postal na kvaterno soboto »Intret oratio« l. 1612. subdijakon, na kvaterno soboto »Sitientes« l. 1612. dijakon in na veliko soboto l 1612. mašnik (kn. šk. arhiv v Gradcu).

Ovnič (Aunitsch) Samuel iz Kranja postane 21. septembra l. 1612. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani). L. 1612., 1615. duhoven v Gornjem Gradu, l. 1618. kapelan v Celju, l. 1620. in 1621. kapelan v Laškem Trgu, l. 1622.—1625. in l. 1627.—1632. kapelan v Starem Trgu, od 1. novembra l. 1633. do 1635. vikar v Slovenjem Gradcu (I. Orožen, Celjska kronika, 239, II, b., 61, IV, b., 148 in Izpiski, Janisch, III., l. 1353.)

Benko Matija, »Crainburgensis, sufficientis aetatis et doctrinae, ad titulum Monasterii Sitticensis in Carniolia, commendatus a Dno Praeposito Labacensi«, posvečen 14. marca l. 1615. v subdijakona, 4. aprila l. 1615. v dijakona. Bil je star 25 let. (Kn. šk. arhiv v Gradcu).

Magerle Bonfelk iz Kranja, star 30 let, postane 13. junija l. 1615. v Gradcu dijakon. Posvetil ga je, kakor prednika, ljubljanski škof Tomaž Hren, ker je sekovski škof Martin Brenner bil bolen (kn. šk. arhiv v Gradcu).

Freudenschuss Jurij, porojen v Kranju l. 1591., postal je 24. septembra l. 1616. mašnik v Gornjem Gradu. Zavezal se je, služiti nakelski cerkvi, ker je dobil od župnika Otave Petra priporočilno pismo za posvečenje. L. 1618.—1620. je kapelanoval v Naklem, potem je bil vikarij v Podbrezjah, od l. 1629. pa župnik na Sori. Umrl je na Sori l. 1650. (Izvestja, III., 184, Koblar, Zgod. far. I, 81 in II, 87 in 88.)

Wolf — sem tertja tudi *Vouk, Lupus in Wolf von Wolfberg* — *Jurij.* »Crainburgensis, natus 1616, ordinatus 1640 ad

titulum monasterii Michelstaetten, servivit in Mötnik $3^1/_2$ annis, dein descendit ad Sotlam ad s. Petrum, ubi servivit 7 annis, dein vicarius in Krajna (ad s. Laurentium) 4 annis, postea apud Gurkam (in Cirklah) 2 annis (vicarius). Dein infirmatus mansit in Gurkfeldt apud d. parochum Mathiam Bucellam 4 annis, in Schönstein per $1^1/_2$ annum (1666.—1668.), in Skalis 1668, 1669«. L. 1671. je bil do marca kapelan, potem pa do julija provizor, a pozneje do konca l. 1672. vikarij pri Sv. Ilju v Šaleški dolini. L. 1687. je kapelanoval zopet v Pilštanju, kjer je že l. 1661.—1666. naveden kot kapelan (I. Orož. V., 349 in 350; VI., 94, 387, 435 in 436).

Rožman Gregor iz Kranja je postal 16. marca l. 1619. dijakon, 30. marca l. 1619. pa duhovnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani). L. 1635. je bil apost. protonotar in župnik v Šmartinu pri Kranju, ter je kumoval v Ljubljani (Izvestja X., 223), l. 1656. starološki župnik, apost. protonotar, kanonik ljubljanski. Umrl je 16. januvarja l. 1664. (Izvestja, III., 188.)

Starman Jakob, »Crajnburgensis«, je postal 16. marca l. 1619. dijakon, 21. septembra l. 1619. pa duhovnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1619.—1622. kapelan v Gornjem Gradu, potem v Mozirju. L. 1624. je postal vikarij pri Sv. Pavlu pri Voljski, kjer je služboval do l. 1628. (I. Orož. IV., a, 166.)

Arhar Ivan iz Kranja je postal 4. aprila l. 1620. v Gornjem Gradu dijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Hainricher Janez iz Kranja — najbrž identičen s prejšnjim — je postal 17. aprila l. 1620. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Banko Mihael iz Kranja je postal 4. aprila l. 1620. v Gornjem Gradu dijakon, 17. aprila l. 1620. pa v Ljubljani mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Grohar Tomaž iz Kranja je postal 4. aprila l. 1620. subdijakon, 13. junija l. 1620. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1636., 1639. župnik v Zagorju pri Savi (Izvestja, I., 35 in IV., 73).

Sherkel (Šarkelj) Martin iz Kranja je postal 4. aprila l. 1620. subdijakon, 13. junija l. 1620. dijakon, 19. septembra l. 1620. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Proj (Proy) Tomaž iz Kranja je postal 4. aprila l. 1620. subdijakon, 13. junija l. 1620. dijakon, 27. marca l. 1621. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Brecelj (Brezelius) Matija iz Kranja je postal v Gornjem Gradu 18. decembra l. 1620. subdijakon, 27. marca l. 1621. dijakon, v Ljubljani pa 10. aprila l. 1621. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1628.—1634. kurat in župnik v Velesovem, potem župnik v Cerkljah, kjer je umrl l. 1657. Več o njem glej: Zgodovina cerkljanske fare 81 in 82; Zgodovinski zbornik, str. 252 in 284, in Izvestja, II., 36).

Perne Ivan iz Kranja je postal 19. septembra l. 1620. subdijakon, 18. septembra l. 1621. dijakon, 21. septembra l. 1621. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1629. kapelan v Mozirju (I. Orož. Izpiski).

Omersa Matija, »Crajnburgensis«, je postal 18. septembra l. 1621. subdijakon, 21. maja l. 1622. dijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1623, 24. januvarja, je še kot dijakon krstil v Gornjem Gradu (I. Orož. Izpiski).

Novak Fr. Mihael, »Crajnburgensis«, Proffessus Monasterii Victoriae ordinis Cister.«, je postal 21. septembra l. 1622. v Gornjem Gradu mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Zypff Janez iz Kranja (oče Jurij je bil župan) je postal 18. decembra l. 1621. subdijakon, 19. februvarja l. 1622. dijakon, 21. septembra l. 1622. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Markovič Ivan iz Kranja je postal 5. aprila l. 1624. subdijakon, 1. junija l. 1624. dijakon, 21. septembra l. 1624. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1628.—1631. vikarij pri sv. Pavlu pri Voljski. Najbrž je še več časa ondi služboval, kajti neki zapisnik ga navaja kot župnika še l. 1645. L. 1657. se poroča o njem: » . . . alitur in collegio Mariano senex hernia et epilepsia laborans sacerdos« (I. Orož. IV., a. 166).

Arnož Jurij iz Kranja je postal v Ljubljani 15. aprila (vel. soboto) l. 1623. subdijakon, v Gornjem Gradu 2. marca l. 1624. dijakon in 14. marca l. 1625. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1626. kapelan v Gornjem Gradu, potem dvorni kapelan škofa Hrena. Dne 5. junija l. 1636. je postal župnik na Vranskem, kjer je umrl l. 1650. Dne 10. marca t. l. so se opravljale zadušnice za-nj. (I. Orož, IV., a. 111 in Izpiski.)

Malesh Gregorij iz Kranja je postal 14. marca l. 1625. subdijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Kompar Martin iz Kranja je bil 7 let »musicus« v Gornjem Gradu ter je postal ondi 21. septembra l. 1623. subdijakon, 23. septembra l. 1623. dijakon, 20. septembra l. 1625. pa mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1625.—1629. kapelan v Gornjem Gradu, l. 1629 na Rečici, potem do l. 1632. v Braslovčah. Takrat je postal vikarij pri Sv. Martinu v Šaleški dolini, od koder se je l. 1643. preselil v Šoštanj. L. 1652. se je vrnil k Sv. Martinu ter je ondi župnikoval do 25. maja l 1658., ko ga je komisar Jurij Hafner odstavil (I. Orož. IV, a, 44 in V, 282).

Toporišče Ivan iz Kranja je postal 14. marca l. 1625. subdijakon, 29. marca l. 1625. dijakon, 20. septembra l. 1625. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Nachtigal Jurij iz Kranja je postal na veliko soboto l. 1627. subdijakon, 18. septembra l. 1627. dijakon, 18. decembra l. 1627. mašnik (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Fringilla (Ščinkovec) Adam iz Kranja je postal 17. marca l. 1628. subdijakon, 21. apr. l. 1628. dijakon (Kn. šk. arhiv v Ljublj.)

Brecelj Jurij iz Kranja je postal 17. marca l. 1628. subdijakon, 8. aprila l. 1628. dijakon v Gornjem Gradu, 21. aprila l. 1628. mašnik v Ljubljani (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1646. do 1647. kapelan v Cerkljah (Zgod. Cerkljanske fare, 87).

Krt (Kärt) Lovro iz Kranja je postal 17. marca l. 1628. subdijakon, 21. aprila l. 1628. dijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Popal Ivan iz Kranja postane 21. aprila l. 1628. subdijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani), l. 1635.—1650. župnik v Kropi (Lavtižar, Zgod. župnij in zvonov, 90).

Rossa Ivan, »Crajnburgensis«, postane 17. marca l. 1628. subdijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani).

Wez Matija iz Kranja je postal 8. aprila l. 1628. subdijakon, 21. aprila l. 1628. dijakon (kn. šk. arhiv v Ljubljani). L. 1629. posvečen v mašnika je kapelanil do l. 1632. v Braslovčah, potem je bil vikarij v Trbovljah, od tam je odšel l. 1642. za vikarja v Pilštanj, od tod pa l. 1652. zopet v Trbovlje. Vizitacijski zapisnik z dne 26. maja l. 1651. poroča o njem, da je bil v Kranju rojeń, 45 let star, in 22 let duhovnik. V Pilštanju je zapustil 40 gld. dolga. Zaradi tega je bilo ukazano, »ut pro debitis 40 fl. Dom. Wezius in loco, ubi degit, coram fraternitate s. Rochi vel coram archidiacono, si sponte non solverit, vel alia uti juris et moris via illis expedire videbitur, convincatur« (I. Orož. IV, a, 44; b, 403; VI, 83, 84 in 560). Decembra l. 1653. je postal župnik v Slov. Bistrici, kjer je služboval do junija l. 1656. (Krstna knjiga v Slov. Bistrici.)

Soller Tomaž iz Kranja je postal duhovnik l. 1631. L. 1650. je prišel za vikarja k Sv. Ilju v Šaleški dolini, kjer je služil še l. 1669. Vizitacijski zapisnik od l. 1652. ima o njem: »Thomas Soller, Crainburgensis, sacerdos a 21 annis servivit primum apud d. Markovich ad s. Paulum in Prewald 2 annis, in Franz 2 annis, iterum apud d. Aittelpesh in Prewold 3 annis, iterum in Franz 5 annis, in Trifail 1 anno, Fraslavii 1 anno, in Scharfenberg 2 annis, apud D. Valvasor (in Galleneck) 2 annis fuit sacellanus et juventutis praeceptor, in Wozh (Vače) ad instantiam ejusdem Valvasoris 2 annis servivit, dein in Scharfenberg 2 annis, hinc venit ad vicariatum s. Aegidii, quo manet jam biennio«. L. 1665. je bolehal »hernia et lapide« (I. Orož IV., a, 167; V., 349) L. 1639. je kapelanil v Čemšeniku. (Izvestja, I., 6.)

Gloser Matija iz Kranja je postal l. 1632. mašnik. L. 1633. je kapelanil pri sv. Martinu pri Kranju, potem do l. 1636. v Braslovčah. L. 1637.—1643. je bil vikarij v Mozirju, potem pa do l. 1646. v Trbovljah. Od tod je šel župnikovat k Sv. Pavlu

pri Voljski, kjer je v spomladi l. 1655. umrl. (I. Orož. II., b., 222; IV., a., 167 in b., 404.)

Gloser Jurij, brat prejšnjega, je bil l. 1639.—1641. kapelan v Mozirju (I. Orož. II., b., 222).

Banko Andrej, »Carniolus, Crainburgensis, Theologiae moralis Studiosus, 27 ann.« je postal 22. marca l. 1637. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru), l. 1641. kapelan na Vranskem (I. Orož. IV., a., 111).

Cantor (*Pevec*) *Jernej* iz Kranja je postal l. 1637. mašnik »ad tit. monasterii Sittich«. Koncem maja l. 1637. je prišel za kapelana v Braslovče, kjer je službovał do oktobra l. 1638. Tudi l. 1641. ga zasledimo v Braslovčah. Koncem septembra l. 1647. je prišel na Vransko ter je ondi kapelanil dve leti (I. Orož. IV., a., 45 in Izpiski).

Jančič Blaž. Porojen je bil l. 1621. v Kranju, »ordinatus ad titulum mensae Camerae Civitatis Crainburgensis« l. 1645. Pastiroval je najprej v Vodicah 8 let, potem je bil kapelan v mekinskem samostanu 3 leta, od tod je šel v Moravče, kjer je kapelanoval 3 leta. Iz Moravč se je preselil za kapelana v Cerklje, od koder se je pa že čez jedno leto (l. 1659.) povrnil zopet v Vodice, kjer je kapelanoval za časa vizitacije (12. maja l. 1665.) šesto leto. (Zgod. Cerkljanske fare, 87, in Zgodovinski Zbornik, str. 253).

Šavs Jakob iz Kranja je kapelanoval l. 1642.—1645. v Laškem Trgu. Ko je slišal, da je vikarij v Grižah, Mihael Stich, bil odstavljen, je prosil za ono duhovnijo ter jo tudi dobil. L. 1664. je bil župnik in apost. protonotar v Teharjih, l. 1668., 1669. vikarij v Podsredi, l. 1671.—1676. v Pilštanju in potem v Podčetrtku. (I. Orož. III, 341, 465; IV, b., 148; VI., 86, 335 in 491.)

Prestrl Pavel iz Kranja je postal l. 1645. mašnik. Kapelanoval je v Braslovčah l. 1645.—1648., potem je bil dve leti vikarij pri Sv. Ilju v Šaleški dolini, l. 1650. kapelan v Skalah, l. 1651. v Gornjem Gradu, l. 1652. pa zopet v Braslovčah. L. 1661. in 1662. je bil kapelan in administrator v Šoštanju ter je prosil,

da bi se smel na kapelanijo v Pliberku vrniti (I. Orož. V., 349 in Izpiski).

Bajželj Andrej iz Kranja, od jeseni l. 1650. do aprila l. 1657. kapelan v Naklem, okoli l. 1670. pa farni vikarij v Križih pri Tržiču (Koblar, Zgod. far., II., 88).

Popal Krištof, porojen v Kranju l. 1623., posvečen l. 1650., je služboval najprej tri leta kot privatni kapelan pri graščaku Locatellu pod Ljubeljem na Koroškem. V Cerkljah je bil kapelan 2 leti, v Šmartnem pri Kranju eno leto, v Šenčurju eno leto, župnik v Gradu je bil 26. septembra l. 1665. četrto leto. (Zgod. Cerkljanske fare, 87; Zgodovinski Zbornik, str. 253.)

Strgar Mihael iz Kranja je postal 4. marca l. 1651. mašnik (kn šk. arhiv v Mariboru). Od l. 1665. je bil vikarij v Podčetrtku. V vizitacijskem zapisniku z dne 18. avgusta l. 1665. je pisano o njem: »Vicarius Michael Stergar, natus Crainburgensis, aetatis 49 annorum, sacerdotii ann. 14., ordinatus ad titulum Episcopi Lavantini Paridis. Ordinatus servivit uno anno Prasbergi pro cooperatore, dein per annos decem Pleiburgi fuit cooperator, duobus annis Vicarius in Paillenstain, sponte cessit ex eadem et quidquid habuit de bonis, dedit suo succesori Andreae Georgio Schlebnik in defalcationem suarum restanciarum, et nunc est hic Landspergae vicarius anno primo« (I. Orož., VI., 85 in 491).

Scriba (Pisar) Jakob, iz Kranja, stiški menih, je umrl 12. septembra l. 1653. (Izvestja, VIII., 173).

Pevec Matej, porojen v Kranju l. 1630. in posvečen l. 1657., je kapelanoval 7 let v Stari Loki, eno leto (1664.) v Skalah, potem je bil l. 1665.—1669. »coadjutor« pri sv. Ilju v Šaleški dolini, l. 1673.—1680. pa vikarij ondi, l. 1680.—1682. je kapelanil v Trbovljah, l. 1682.—1684. pri sv. Pavlu v Savinjski dolini. Tudi l. 1690. ga zasledimo pri sv. Pavlu. L. 1693. je bival v Celju, a oktobra t. l. je šel za kapelana v Spodnjo Polskavo, od tam pa koncem maja l. 1695. za grajskega duhovnika v Jamnik pri Žrečah. Ondi je umrl, star 71 let, dne 18. maja l. 1701. Položili so ga v Fürnbergovo rako v žrečki

cerkvi. (Izvestja, I., 25 in II., 14; I. Orož. Celjska kronika, 243; I. Orož. IV., a, 146; V., 95 in 350; I. Orož. Izpiski in Matrike konjiške.)

Prešeren Matija, porojen v Kranju l. 1636., je bil l. 1661. »alumnus« Collegii Mariani« v Gornjem Gradu, potem pa do l. 1665. kapelan v Braslovčah. L. 1668. je postal vikarij v Trbovljah, od koder je l. 1677. odšel za župnika na Vransko. Ondi je služil tri leta. Od l. 1682. je bil župnik in komisar v Braslovčah, kjer je umrl 9. oktobra l. 1691. (I. Orož. II., b., 101; IV., a. 46, 112; VIII., 598.)

Sodar Matija, porojen v Kranju l. 1639., posvečen l. 1668., je bil od l. 1673. vikarij in komisar v Škalah, kjer je umrl l. 1680. (I. Orož. V., 91). Neki Sodar Matija je bil l. 1661. do l. 1665. subsidijarij v Naklem (Koblar, Zgod. far,, II., 99).

Jančič Vrban iz Kranja, posvečen l. 1671., je bil doktor svobodnih umeteljnostij in modroslovja ter je l. 1672. do l. 1675. kapelanoval v Naklem (Koblar, Zgod. far., II., 89).

Jančič (*Jansiz*) *Matija,* »Crainburgensis, Labacensis Dioec. ordinatus ad titul, Magistratus civitatis Crainburgensis«, r. 23. febr. l. 1660. je postal 19. febr. l. 1686. subdijakon (Kn. šk. arhiv v Marib.).

Violič Fortunat, rojen pri Kranju, je l. 1684. kapelanoval v Žalcu, l. 1691. do l. 1695. vikarij pri Sv. Marjeti niže Ptuja. Ptujski dekan Doringer je l. 1693. poročal o njem škofijstvu: »... aus Crein bey Crainburg gebierdig, seines alters 37 Jahr, hat allein Rethoricam und casus absolviert, darumb nit hochgelehrt, sondern simplex et rectus, ein stüllsamer Mensch, predigt allein windisch, bey disser Condition befündet er sich 2 Jahr, vorhero war er in der aequileischen Dioeces 4 Jahr Priester und 1 Jahr Pfaarer zu Lichtenegg; muess sich selbsten ohne Caplan verkhösten«. Od Sv. Marjete je odšel l. 1695. nazaj v Podlehnik, kjer je umrl l. 1708. (Kn. šk. arhiv v Mariboru).

Paradižič (*Paradischez*) *Matija,* porojen v Kranju 31. jan. l. 1664., učil se je bogoslovja in vstopil v jezuitski red. Bil je sloveč pridigar v ljubljanski stolnici. Umrl je 15 oktobra l. 1711. Spisal je: Dominicale (Izvestja, X, 160).

Cebal (Zeball) Sebastijan — »aus Crein gebiertig von Crainburg, seines alters 26 Jahr vnd 1½ Jahr Priester, verträttet alhier (Ptuj) pro interim die stöll des organisten mit guetten vandel vnd guetter gelehrtikheit, biss er weitter in der Seel Sorg accomodiert wiert, so bey erster opportun geschehen soll; hat Philosophiam cum gradu absoluiert vnd bey mier mit anderen 3 musicanten die tafel«. Tako je o njem poročal l. 1693. ptujski dekan Doringer. (Kn. šk. arhiv v Mariboru.)

P. Anton, »Crainburgensis«, kapucin, izvoljen na zboru v Gradcu dne 6. septembra l. 1701. provincijalom, in zopet na zboru v Mariboru 30. septembra l. 1707.

Arh (Arch) Dizma Mihael iz Kranja je bil l. 1702—1723. vikar v Žusemu. Dne 2. maja l. 1711. je pri njem umrl oče Jernej Arh iz Kranja ter je bil 3. t. m. v cerkvi sv. Jakoba pokopan. (J. Orožen, VI., 561 in Izpiski.)

Šust Matej iz Kranja, roj. l. 1677., posvečen l. 1702., je kapelanoval od l. 1711. pri Veliki Nedelji, od koder se je l. 1713. preselil k Sv. Miklavžu v Ljutomerskih goricah, kjer je umrl 22. marca l. 1716. (Kn. šk. arhiv v Mariboru.)

Kilar (Kyller) Mihael, porojen v Kranju 27. septembra l. 1684. je kapelanoval v Starem Trgu, od koder se je maja l. 1714. preselil v Braslovče. Tam je službovai do avgusta l. 1721. L. 1723. in l. 1724. je bil vikarij stolne cerkve v Ljubljani. L. 1752. je postal župnik v Naklem, a že l. 1756. se je odpovedal službi ter je umrl v Kranju 8. decembra l. 1771., star 87 let. (I. Orožen, Izpiski; Koblar, Zgod. far, II., 78 in 79.)

Janschur (Anžur) Andrej Franc, »Crainburgensis, Carniolus ad tit. Cels. D. Hanibalis Alphonsi Emanuelis S. R. S. Principis de Portia ad Dominium ipsius Weissenstein«, posvečen 5. aprila l. 1710. v subdijakona, 19. aprila l. 1710. v dijakona, 14. junija l. 1710. v mašnika (Kn. šk. arhiv v Mariboru). L. 1715. je bil alumnus v Gornjem Gradu (I. Orožen, Izpiski).

Pogačnik Nikolaj, porojen v Kranju l. 1668, je bil l. 1706. in l. 1707. alumnus v Gornjem Gradu, l. 1709. vikarij v Motniku, po l. 1717. pa duhovni pomočnik pri Sv. Frančišku na Stražah.

Bil je spreten slikar ter je v tamošnji okolici ozaljšal več kapel z lepimi slikami. L. 1727. in 1728. je kapelanoval v Mozirju, a na zadnje je bil beneficijat presv. rešnjega Telesa v Kranju, kjer je umrl dne 23. oktobra l. 1755, star 77 let. (I. Orožen, II., b., 102 in Izpiski; Lavtižar, Kranj, 45).

Pogačnik Franc Simon, »Crainburgensis, ad tit. Illmi. Dni Georgii Godefridi S. R. I. Comitis de Liechtenberg ad liberum ipsius Dominium Laas« posvečen 14. junija l. 1710. v subdijakona (Kn. šk. arhiv v Mariboru). Umrl kot kapelan v Kranju dne 11. dec. l. 1725., in bil ondi rojen 29. okt. l. 1686. (Lavtižar, Kranj, 44).

Thalmainer Janez Jožef, por. v Kranju 14. febr. l. 1691., je bil l. 1716.—1720. alumnus v Gornjem Gradu, l. 1720. kapelan na Vranskem, l. 1724.—1729. kapelan v Braslovčah, — med tem l. 1728. v pomoč v Skalah, l. 1729. župnik v Črnem, l. 1730.—1733. vikarij v Mozirju, l. 1733.—1741. vikarij pri Sv. Martinu v Šaleški dolini, od 17. marca l. 1741. pa župnik v Šoštanju. Ondi je ustanovil drugo kapelanijo ter je umrl 1. oktobra l. 1772., star 81 let. V Šoštanju se še nahaja njegova slika. (I. Orož. II., b., 230 in V., 95, 284.)

Blatnik Jurij iz Kranja je bil l. 1718. do l. 1722. organist in alumnus v Gornjem Gradu (I. Orož. Izpiski).

Krušič Vrban Avguštin, porojen v Kranju, je bil l. 1720., 1721. alumnus v Gornjem Gradu. l. 1721.—1724. kapelan v Braslovčah, l. 1724.—1728. v Škalah, l. 1731. - 1733. pri Sv. Pavlu, l. 1733.—1754. vikarij v Grižah, potem pa beneficijat sv. Andraža v Starem Trgu (I. Orož. III., 467, V., 95 in Izpiski).

Vreuiz (Vrelec) Ivan, roj. 3. jun. l. 1699. »Crainburgensis, ad tit. bonorum et provent. comm. civitatis Crainburgensis«, posvečen 18. dec. l. 1723. v subdijakona (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Simonič Tomaž iz Kranja, l. 1723. duhovni pomočnik pri Sv. Frančišku na Stražah. Bil je izvrsten govornik ter je od tam odšel za kurata k Sv. Joštu pri Kranju. Umrl je 8. marca l. 1738. v Kranju, kjer je bil kot »valetudinarius« eno leto bival (I. Orož. II., b., 103). Brez dvoma je identičen s Tomažem Simončič, ki je bil od l. 1721. kurat v Goričah ter je bil v

Kranju 10. marca l. 1738., 59 let star pokopan (Koblar, Zgod. far., II., 166 in Lavtižar, Kranj, 45).

Pogačnik Franc, »Crainburgensis, Caesarei Ferdinandaei Alumnus ad indultum Pontificium«, je postal 20. februvarja l. 1723. subdijakon, 24. februvarja l. 1723. dijakon in 28. februvarja l. 1723. mašnik (kn. šk. arhiv v Mariboru). Neki Pogačnik Franc je umrl kot kapelan v Kranju 16. septembra l. 1763 , star 60 let (Lavtižar, Kranj, 45).

Kössel Anton iz Kranja, dvorni kapelan in potem nekaj let kurat v kostanjeviški naddijakoniji, je bil k Sv. Frančišku na Stražah poklican, da je supliral ravnatelja in podučeval bogoslovce. Vsled napornega dela utrujen je šel l. 1738. za beneficijata v Slovenji Gradec (I. Orož. II, b, 104). (Neki Anton Kestell je bil rojen v Kranju 7. januvarja l. 1688.)

Žalostnik Jernej iz Kranja, l. 1725. duhovni pomočnik pri Sv. Frančišku na Stražah, je ondi zbolel ter odšel v domovino (I. Orož. II., b., 105). Rojen je bil v Kranju 14. avg. l. 1702.

Žalostnik Lukež iz Kranja, »theologus speculativus«, leta 1728. duhovni pomočnik pri Sv. Frančišku na Stražah, potem kapelan na Rečici, l. 1736. in l. 1737. pri Sv. Pavlu, do l. 1741. podvikarij v Motniku, l. 1750.—1758. vikar v Slovenjem Gradcu, potem župnik pri Sv. Ilju pri Turjaku, kjer je umrl. (I. Orož. II, b, 105, IV, a, 128 in Izpiski; Janisch, III., 1354.)

Strupi (*Struppy*) *Janez Friderik* in *Janez Jernej* »Nobiles Carnioli Crainburgenses«, sta bila 22. aprila l. 1727. na graškem vseučilišču venčana »AA. LL. et Philosophiae prima Laurea« (Topographia Ducatus Styriae).

Strupi Franc Jakob, župnik v Jesenicah, je bil v Kranju roj. 24. jul. l. 1701. in je tu umrl 20. februvarja l. 1733., star 32 let.

Strupi Franc Ser., l. 1762.—1764. kapelan pri Sv. Pavlu, potem pa na Vranskem, je v Kranju umrl 3. februvarja l. 1771., star 42 let.

Fr. Ambrosius, Crainburgensis, kapucin je postal 18. novembra l. 1731. mašnik (kn. nadšk. arhiv v Zagrebu).

Kilar (*Killer*) *Vrban* iz Kranja je bil nekaj časa duhovni pomočnik pri Sv. Frančišku na Stražah, l. 1733. in l. 1734. kapelan pri Sv. Pavlu, l. 1734. in l. 1735. v Ljubnem, l. 1735. do 1739. v Šoštanju, potem do l. 1742. v Braslovčah (I. Orož. II., b., 106 in Izpiski).

Megušar Matija, porojen v Kranju l. 1711., posvečen l. 1734., v dušnem pastirstvu od l. 1736., je bil l. 1767. 13 let župnik v Tržiču (Zgod. Zbornik, str. 158). Neki Megušar Matej je dobil l. 1750. faro Škocijan pri Turjaku (Izvestja, III., 201).

Revec (*Reuz*) *Janez Krst.* iz Kranja, duhovni pomočnik pri Sv. Frančišku na Stražah, potem na Igu. Tam je zbolel in odšel v Kranj, kjer je umrl 14. julija l. 1737., star 38 let. (I. Orož. II., b., 105 in Lavtižar, Kranj, 45).

Križnar Jurij iz Kranja, l. 1752. podvikarij v Motniku (I. Orož. IV., a., 128).

Fr. Maria, Crainburgensis, kapucin je postal 24. decembra l. 1752. mašnik (kn. nadšk. arhiv v Zagrebu).

Zelnik (*Sevnik*) *Kancijan,* »Crainburgensis, aet. 38 annor. approbatus ad Cooperaturam Lembergensem 26. Junii 1754« (kn. šk. arhiv v Mariboru). L. 1756.—1758. lokalni kapelan pri Sv. Marjeti na gornjem Dravskem polju, l. 1759.—1761. kapelan pri Sv. Barbari v Halozah, l. 1762. v Cirkovcah, l. 1763. na Dobrni, l. 1763.—1764. v Podlehniku, l. 1764.—1766. vikarij pri Sv. Marjeti na gornjem Dravskem polju (I. Orož. I, 516 in VIII., 332; matrike dotičnih župnij). Neki Zelnik Kancij je bil l. 1751. do l. 1754. in l. 1761. kapelan v Kostrivnici (I. Orož. VII., 234).

Fr. Angelik, Crainburgensis, kapucin je postal duhovnik 17. decembra l. 1759 (kn. nadšk. arhiv v Zagrebu).

Okoren Martin, »Crainburgensis, ordinatus Labaci ad tit. Patrimonii«, je bil l. 1804. 72 let star in 16. leto beneficijat v Šoštanju. Drugod je služil 30 let. Porojen je bil v Kranju 10. novembra l. 1731. in umrl je v Šoštanju 22. aprila l. 1804. (kn. šk. arhiv v Mariboru). L. 1762., 1763. gojenec v Gornjem Gradu, l. 1764. do l. 1769. kapelan pri sv. Petru pod

Sv. Gorami, l. 1769.—1780. kapelan v Braslovčah, potem pa kurat v Šoštanju (I. Orož. VI, 388, in Izpiski).

Danielčič Matej, »Crainburgensis, ordinatus Labaci ad titulum trium Rusticorum«, je bil l. 1761.—1763. alumnus v Gornjem Gradu, potem pa kapelan v Starem Trgu. L. 1764. je postal župnik pri Sv. Juriju pod Tabrom, kjer so ga maja l. 1808. napadli in oropali Francozi. Umrl je ondi 4. septembra l. 1809., star 80 let. (Kn. šk. arhiv v Mariboru in I. Orož. IV., a., 146.)

Brce Matija, »Krainburgensis, ordinatus Labaci ad titulum D. Antonii de Garzarolli«, je bil l. 1763.—1765. alumnus v Gornjem Gradu, l. 1765.—1768. kapelan v Lučah, l. 1768. na Planini, l. 1768.—1772. pri Sv. Vidu tik Planine, l. 1773. do 1775. v Mozirju, l. 1775—1792. župnik v Žusemu, od 3. januvarja l. 1793. župnik pri Novi Štifti, od koder se je 23. februvarja l. 1807. preselil k Sv. Martinu na Paki, kjer je kot zlatomašnik umrl 18. decembra l. 1811. (I. Orož. II., b., 80; IV., a., 192; VI., 247 in 563.)

Farger Jožef, porojen v Kranju l. 1741., posvečen l. 1766., je bil prefekt studij v ljubljanskem semenišču, l. 1773.—1775. kapelan na Vranskem, l. 1775.—1778. v Pilštanju, potem pri klarisah v Ljubljani, l. 1782.—1784. beneficijat na Sori in lokalni kapelan pri Sv. Treh kraljih. (Koblar, Zgod far, I., 91; I. Orož. VI., 95 in Izpiski.)

Mihelič Janez, porojen v Kranju 16. maja l. 1741., posvečen v Gradcu »ad tit. Caesarei Ferdinandaei« 21. septembra l. 1765., je bil l. 1778. že tretje leto misar na Drvanji, gradu župnije Sv. Benedikta v Slov. gor. (Kn. šk. arhiv v Mariboru).

Rejevec (*Rejoviz*) *Jodok,* »Crainburgensis«, je postal duhovnik 25. marca l. 1769. (Kn. šk. arhiv v Mariboru.)

Hrobat (tudi *Krobat*) *Janez,* porojen v Kranju 25. decembra l. 1745., posvečen l. 1769. je bil l. 1773. beneficijat na Sori, l. 1775. in l. 1776. kapelan na Vranskem, l. 1777.—1778. kapelan na Sori. Dne 1. maja l. 1783. je postal komisar v Gornjem Gradu, kjer so ga 3. januvarja l. 1810. našli od mrtvouda zade-

tega mrtvega v postelji. (Koblar, Zgod. far, I., 87, 91 — I. Orož. II., b., 49.) »Carniolus, Krainburgensis, ordinatus Tergesti ad tit. terraecudinae in Kropp« (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Vreček (*Urezhag*) *Jakob* iz Kranja je postal 14. aprila l. 1770. subdijakon (kn. šk. arhiv v Mariboru). Neki Urečnik Jakob je bil l. 1773. vikar v Šmarjeti na Dolenjskem (Koblar, Zgod. far, V., 104).

Visentini Ivan, porojen v Kranju l. 1754, je bil nekaj časa kapucin z redovnim imenom: P. Angelicus. L. 1786. beneficijat na Sori, potem do l. 1788. fužinski kapelan v Bohinju (Koblar, Zgod. far, I, 92).

Simoneti Franc, porojen v Kranju l. 1755., »ordinatus Presbyter Labaci ad tit. communitatis Gottshah«, je bil l. 1787. beneficijat v Mozirju, od oktobra l. 1788. provizor, potem kurat pri Sv. Mihaelu više Mozirja do l. 1807. Umrl je kot deficient na Teharjih 12. julija l. 1808. (Kn. šk. arhiv v Mariboru in I. Orož. II., b., 243 in Izpiski.)

Köstel Jakob, porojen v Kranju l. 1755., posvečen l. 1782., je bil l. 1787.—1789. kapelan na Rečici, l. 1789.—1790. v Lučah, l. 1790.—1794. na Vranskem, l. 1795. in 1796. pri Sv. Vidu tik Planine, l. 1796. in l. 1797. provizor v Kozjem, l. 1797. in l. 1798. provizor v Pilštanju, l. 1798. in l 1799. provizor na Bizeljskem, l. 1799. do 7. septembra l. 1802. provizor v Podsredi in potem župnik ondi. Od tod se je 4. julija l. 1806. preselil v Trbovlje Instalirali so ga 19. t. m. Dne 28. novembra l. 1832. je stopil v pokoj ter umrl 20. januvarja l. 1833. (I. Orož. IV., b. 407; VI., 88, 95, 247, 337 in 440.)

Tanzmann Jakob iz Kranja je bival nekaj časa v pokoju v Dobu. L. 1815. mu škofijstvo določi njegovo rojstno mesto Kranj za nadaljno stanovanje. Tanzmann je vsled tega jako užaljen in zato ponižno prosi, naj ga pusté raje na deželi. Ako mu skažejo to milost, molil bode za ves konzistorij. Toda prošnja je brezuspešna in ne ostane mu druzega, kakor ukloniti se višji oblasti. Poprej pa je še zapisal pomenljive besede: »O miser homo, qui non habet vocem in Capitulo!« Neprostovoljno bivanje

v Kranju je zamenjal že čez jedno leto z boljšo domovino v večnosti. Rojen je bil 23. julija l. 1747. in umrl je 1. julija l. 1816., star 69 let (Lavtižar, Kranj, 47 in 47). Njegov brat je bil najbrž

Tanzmann Andrej, kapelan v Šentjurju pri Kranju, ki je dne 10. sept, l. 1819. umrl v Kranju, star 69 let. (Lavtižar, Kranj, 47) Martin Andrej Tanzmann je bil rojen v Kranju 13. nov. l. 1754.

Eržen Pavel, »Crainburgensis, ordinatus Petinae ad tit. Dom. nob. de Weillenhiller«, je kapelanoval l. 1781.—1783. v Naklem, od koder je odšel maja l. 1783. za župnika v Podsredo. Dne 9. maja l. 1799. je postal župnik v Sevnici, kjer je umrl dne 26. oktobra l. 1814., star 68 let. »Propter suam singularem in lingua Carniolica eloquentiam passim vocabatur Cicero Carniolicus. Se ipsum nominare solebat Paulek na cente, quando erat bonae voluntatis«. Tako poroča o njem podsredska kronika. (Kn. šk. arhiv v Mariboru; Koblar, Zgod. far, II., 91; I. Orož. VI., 337 in Izpiski.) Koblar (II., 91) trdi, da je bil na Poševem v Šmartinski fari doma. V kranjski krstni knjigi ga ni.

Boncelj (Bonzhel, Wanzel) Anton, »Krainburgensis, absolvit jus canon. et moralem Labaci. Presbyter factus Labaci ad tit. Domini in Nassenfuss«. Rojen 15. jan. 1747; 1782.—1783. duh. pom. v Preski. Pred prihodom v Presko je bil kapelan v Podbrezjah, iz Preske je pa šel v enaki lastnosti v Solčavo (Koblar, I., 128). L. 1784.—1790. le kapelanil v Braslovčah, a l. 1799. je postal župnik pri Sv. Štefanu pri Šmarju ter je umrl 14. maja l. 1811., star 64 let (kn. šk. arhiv v Mariboru in I. Orož. Izpiski).

Banko Matej, porojen v Kranju, je župnikoval na Zalem Logu, od l. 1807. pa na Sori, kjer je umrl 28. aprila l. 1834. (Koblar, Zgod. far, I., 84.)

Kos Matija, porojen v Kranju 13. februvarja l. 1751, je bil l. 1777., 1778. alumnus v Gornjem Gradu, l. 1778.—1780. kapelan v Šoštanju, l. 1781.—1783. kapelan v Braslovčah, od l. 1799. pa župnik v Naklem, kjer je umrl 8. februvarja l. 1826. (I. Orož. Izpiski; Koblar, Zgod. far, II., 82 in 83.)

Perne Fidel, porojen v Kranju 9. marca l. 1788., posvečen 18. septembra l. 1813. je kapelanoval v Labodu od 17. novembra

3*

l. 1813. do 10. novembra l. 1814 Od tam je prišel v Gornjo Polskavo, kjer je 15. decembra l. 1817. postal provizor. Dne 23. aprila l. 1819. se je preselil v Monsberg. Tudi tukaj je bil l. 1821. od 17. junija do 15. novembra provizor. Iz Monsberga je odšel 9. maja l. 1822. v Vojnik, od tod pa 25. marca l. 1825. za provizorja v Gornjo Polskavo. Dne 1. septembra t. l. moral je za provizorja v Stoperce, od tod pa 25. oktobra l. 1826. za kapelana k Sv. Juriju pod Rifnikom. Dne 30. oktobra l. 1827. je postal župnik pri Sv. Petru v Savinjski dolini, kjer je umrl 7. marca l. 1857. (I. Orož. III., 440, VII., 379 in kn. šk. arhiv v Mariboru.)

Talmeiner Valentin, porojen v Kranju 27. januvarja l. 1782., posvečen 4. marca l. 1813., je bil l. 1821.—1839 župnik v Blagovici (Schumi, Archiv, I., 188).

Šumi Kancijan Anton, r. v Kranju 30. maja l. 1792., posvečen 22. septembra l. 1816., je bil od 3. junija l. 1819. do 11. julija l. 1819. oskrbovalni kapelan v Češnjicah (Schumi, Archiv, I., 57).

Formacher Kristijan, porojen v Kranju 19. decembra l. 1807., posvečen 19. julija l. 1831., je bil l. 1847. v Češnjicah. (Schumi, Archiv, I, 58.)

Götzl Jakob Ignacij, r. v Kranju dne 29. julija l. 1815., posvečen 9. marca l. 1838. je kapelanil l. 1839. pri Sv. Hemi, l. 1846. in l. 1847. pa v Rogatcu, kjer je bil l. 1847. od 24. marca do 19. avgusta tudi provizor, pozneje kanonik v Velikovcu na Koroškem. Umrl je 1. aprila l. 1864. (I. Orož. VII., 158. 161 in 274.)

Zeller Janez, porojen v Kranju 18. februvarja l. 1816., posvečen 29. julija l. 1840. Kapelanoval je od 25. septembra l. 1840. pri Sv. Marjeti pri Wolfsbergu na Koroškem, od koder je odšel 23. aprila l. 1841. ne Rebrco. Od tam je moral 19. maja l. 1842. v Spodnji Dravograd, od tod pa že 30. septembra t. l. v Kaplo, kjer je kapelanil do 14. oktobra l. 1846., ko se je preselil v Tinje pri Konjicah. Tam je bil od 16. junija do 30 avgusta l. 1847. provizor, potem pa je odšel za kapelana v Stari Trg. Čez tri leta (19. septembra l. 1850.) so ga poslali

k Sv. Frančišku na Stražah, od tod pa 15. septembra l. 1852. v Konjice. Dne 24. aprila l. 1855. je šel za provizorja v Dolič, od tod pa 24. aprila l. 1856. za kapelana v Mozirje, kjer je služil do 28. aprila l. 1859., ko je moral za mestnega kapelana v Pliberk. Že 26. maja t. l. je stopil v začasni pokoj. Pozneje je bil vsprejet v ljubljansko škofijo ter je pastiroval kot župnik v Podlipi in v Svibnjem. Zadnji čas je živel kot deficient v Stari Loki (kn. šk. arhiv v Mariboru).

Zelnik (*Seunik*) *Lukež,* porojen v Kranju 8. oktobra l 1828., posvečen 29. julija l. 1855. je umrl kot župnik v Ovčji Vasi na Koroškem 25. julija l. 1901.

Vranič (*Uranizh*) *Franc,* porojen 3. oktobra l. 1822., posvečen 12. septembra l. 1847. je bil l. 1857. župnik v Istriji (Joann. de Sterna).

Florjančič Anton, r. 5. junija l. 1823., posvečen 28. marca l. 1853., je bil l. 1857. kapelan v Istriji. (S. Laurentii, parochia S. Martini).

Marenčič P. Rajmund (*Anton*), rojen 7. junija l. 1808., profes. 21. oktobra l. 1830., duhovnik 25. septembra l. 1831. — l. 1866. frančiškan v Ljubljani.

O pokolenju Jurija barona Vege.

Spisal **Franc Hauptmann.**

Letos dne 26. kimovca bo sto let, kar so našega rojaka, slavnega matematika podpolkovnika Jurija barona Vego v Nussdorfu poleg Dunaja mrtvega potegnili iz Donave.

Kako je ponesrečil, koliko časa je ležal v vodi, ne ve se za gotovo: le edno verjetno poročilo nam je o tem ohranjeno v francoskem znanstvenem časopisu »Nouvelles Annales de Mathematique, April 1855« od O. H. Terquema v Parizu (Gl. tudi Grunerts Archiv für Math. u. Phys. 25. Th. 1855, Wurzbach, Biographisches Lexicon, 50. Th. 1884. in Kres 1884.)

A prav kakor njegova smrt, bilo je dosedaj nejasno tudi njegovo pokolenje.

V životopisu, ki ga je o Juriju baronu Vegi obelodanila Matica Slovenska v »Spomeniku« z l. 1883., sem trdil, da je Vega slovenskega pokolenja; to pa zaradi tega, ker se iz zgodovine njega mladih let ne da kaj druzega sklepati in ker se je edina, meni takrat znana priča, ki je trdila nasprotno, Dr. I. Hirtenfeld, der Militär-Maria Theresien-Orden, Wien 1857, skazala v nekaterih podatkih o Vegi nezanesljivo, tako da ji tudi v tem oziru nisem pripisoval odločilne važnosti.

Takoj za mojim životopisom sta izšla zaporedoma dva druga v nemškem jeziku; prvi iz peresa dr. Andreja Vrečko-ta v »Jahresbericht des k. k. Staatsgymnasiums in Brünn 1885; drugega je objavil poročnik (sedaj stotnik) Fridolin Kavčič l. 1886. Imam ga pred seboj kot ponatisk »aus dem Organ der Militärwissenschaftlichen Vereine«. Wien, 1886.

Prvi je potegnil z dr. Hirtenfeldom ter odločno zanikal mojo trditev, drugi pa je nepristransko sodeč priznal, da je moja trditev dosti bolj verjetna, nego nasprotna.

Glasom te nasprotne trditve je Vega španskega pokolenja. Tako pravi dr. I. Hirtenfeld, II. 469: Einer seiner Ahnen, der in spanischen Diensten stand, übersiedelte mit einem Deutschen Ordens-Commandeur nach Laibach«.

Brnski životopis pripoveduje blizu sledeče:

Po smrti Habsburžana španskega kralja Karola II. l. 1700. vnela se je takoimenovana španska dedna vojska l. 1701. Tej vojski je naredil konec mir utrechtski l. 1713. Cesar Karol VI. je moral za vselej zapustiti Španijo; ž njim so potegnili trije polki kirasirjev in dragoncev »Vasquez, Cordova in Galbes« v avstrijsko službo; ostanki teh treh polkov so bili l. 1721. združeni v 5. štajersko-koroško-kranjski dragonski polk Nikolaj I. car ruski, ki še zdaj obstoji, imajoč svoj dopolnilni »Cadre« v Mariboru.

Med temi vojaki je bil mož, Vega po imenu, ki je črez nekaj časa kot polinvalid izstopil ter dobil v Ljubljani službo nadzornika (Aufseher) na posestvu nekega grofa Attemsa. Ta-le

Vega je bil ded slavnega matematika, živeč v nekolikem blagostanju, a roditelji njegovega vnuka so bili povsem ubožni.

Te podatke je dobil brnski životopisec, kakor sam pravi, od podpolkovnika Andreja Korna, poveljnika 7. topničarskega bataljona v trdnjavi olomuški na Moravskem, koji jih je po poročilu v »Wehrzeitung, 30. Dezember 1885« posnel po nekem spisu stotnika v c. kr. deželni brambi Adolfa Dittricha na Dunaju. Ta-le zopet se sklicuje na izjavo generalmajorja Dietricha plem. Hermannsberga, ki ve povedati, da je njegovemu očetu neki gospod od Najvišjega komorništva (Oberstkämmereramt) pisal pismo, v katerem med drugim pravi, da se je več gospodov, med njimi podpolkovnik Vega, »dessen Vorfahren spanische Edelleute gewesen sein sollen«, brezuspešno potegovalo pri vladi za avstrijsko plemstvo, češ da se niso mogli izpričati s pečati tujega plemstva.

Ako je vse to res, moralo se je dogoditi pred letom 1800; kajti dne 22. avgusta tega leta je itak povzdignil cesar Frančišek I. Jurija Vego v baronski stan.

To so edine priče, ki sem jih dosedaj zasledil o Vegovem španskem pokolenju. Da so dokumentarne, tega pač nihče ne more trditi. Koliko tiči v njih protislovja, naj presodi čitatelj po sledečih dejstvih: 1.) Vega je bil še major, ko je postal baron, podpolkovnikom je bil še-le imenovan l. 1802., malo pred svojo smrtjo, in zato podpolkovniku Vegi niti ni bilo več treba, potegovati se za plemstvo. 2.) Vega je imel pravico do avstrijskega plemstva kot vitez Marije Terezije reda, ne da bi mu bilo dokazovati tujega plemstva.

Da je Vege špansko pokolenje prav malo verjetno, skušal sem dokazati v »Wehrzeitung« z dne 30. januvarja l. 1886. V istem smislu piše gospod Fridolin Kavčič:

»Es kommt mir schier undenkbar vor, wie der Sohn eines spanischen Soldaten, der die Stelle eines gräflichen Aufsehers bekleidete und sich einiges Wohlstandes zu erfreuen hatte, zu einem armen slovenischen Bauern sich naturalisiert haben sollte.«

Koliko je ta dvom opravičen, prepričal sem se l. 1900. sam, ko sem prilično posetil Moravče, Vegovo nekdanje domovje v Zagorici in tamošnjo podružnico sv. Križa.

Vege rojstni dom je borna, sedaj na pol zidana, na pol lesena koča kranjskega četrtzemljaka, v kateri se nahaja ena soba, kuhinja, shramba, skedenj, pod njim hlev, vse pod eno streho. Dozidani del je star kakih 40 let, poprej je torej bila koča za polovico manjša in tam, kjer je zdaj skedenj, je bila za Vege soba in pod njo hlev, ki je ostal na svojem mestu.

Ko vidiš vse to, pa se ozreš po majhni, kacih 12 hišnih številk broječi gorski vasici in nje strmi okolici, kamor vodijo le slaba gorska pota, obide te nehoté dvom, je-li sploh mogoče, da je tuj naseljenec, ki je videl mnogo sveta, zapustil rodovitno ravnino, pa se zablodil v ta borni gorski kot, posebno če je bil nekoliko premožen. In je-li mogoče, da o tega naseljenca tujem pokolenju niti med tamošnjim ljudstvom, niti v krogih najvišjega plemstva na Kranjskem ni najti najmanjšega sledu?

Tako moram prašati z ozirom na prve životopise o Juriju baronu Vegi, kojih eden je izšel v knjigi: »Zweiter Jahresbericht des Landesmuseums in Krain, 1838« pod pokroviteljstvom odličnih kranjskih plemenitašev, drugi pa v »Oesterreichische National-zeitung«, 8. Bd., 8°, Wien 1835—1837 (v V. zvezku članek o Vegi). Za časa teh publikacij so še živeli možje, ki so Vego osebno poznali, in vendar ne povedó ni črkice o Vege španskem pokolenju.

Gospod stotnik Adolf Dittrich, ki se je jako zanimal za Vegovo delovanje, je l. 1853. sam hodil po Zagorici in na Vegovem domu in je iskal krstnih knjig pri podružnici sv. Križa.

Čudno se mi zdi, da se mu na licu mesta niso vzbudili resni pomisleki o španskem pokolenju. Morda mu je tako misel vdušila nevolja, da ondi ni našel nobenih krstnih knjig. No najti jih seveda ni mogel, ker se v podružni cerkvi ni krstilo. Velika moravška županija šteje ednajst podružnic, a od vseh so nosili in še nosijo h krstu v Moravče in tam so

tudi shranjene v lepem redu krstne knjige, ki se začenjajo s 23. februvarjem l. 1621.[1])

Zapustimo torej nedokazana tradicijonalna poročila, pa poglejmo v krstne knjige moravške.

Liber Baptizatorum Parochiae Moraitsch Nr. 9, pag 348 ima ta-le že večkrat objavljeni krstni list Jurija barona Vege:

»Martis 1754 die 24.[2] Georgius Bartholomaei Vecha et Helenae conjugis legitimus filius ex Sagorica vicariat. S. Crucis levantibus Josepho Grill et Gertrude ejus consorte baptizatus est à me Georgio Fikh Cooperatore.«

O poroki njegovih roditeljev Jerneja in Helene Veha pravi Liber I. Copulatorum caes. reg. Parochiae Moraitschensis ab anno 1700 usque ad anuum 1756:

»1752. Aprilis die 4. Bartholomaeus Vecha, viduus ex Sagoriza vic. S. Crucis iniit matrimonium cum Helena defuncti Joannis Masel filia leg. ex... vic. S. Hermagora adstantibus Josepho Povierg et Bartholomaeo Kanz a me Francisco Werliz cooper. loc.«

Iz tega sledi, da se je bil oče Jernej Veha l. 1752. oženil kot vdovec. O njega prvi poroki nam pove ista knjiga to-le:

»1737. Novembris die 24. Bartholomaeus Veha[3]) servatis servandis copulatus est cum Agatha defuncti Primi Orehegk legitima filia präsentibus Bartholomaeo Ulzhar et Gregorio Dragar per Joannem Baptistam Kunstl coopt.«

Istega leta najdemo pri porokah zapisanega Jerneja Veho kot starašino in sicer:

»1731. 28. Januarii Michaël Povirgk servatis servandis copulatus est cum Gertrude Janescka präsente Martino Janez[4]) et Barholomaeo Veha per I. B. Kunstl.«

»1738. 6. Julii. Copulatus est Juri Peterka, legitimus filius ...... astantibus testibus Martino Peterka et Jerni Weha.«

---

[1]) Gospod dekan Janez Bizjan mi jih je najvljudneje dal na pregled, za kar mu bodi tukaj izrečena najiskrenejša zahvala.

[2]) To je krstni dan, rojstni pa je 23. sušec. — Tako pravi napis na oljnati sliki barona Vege v c. kr. fideikomisni knjižnici na Dunaji, od katere mi je g. dr. France Simonič, kustos na vseučiliški knjižnici dunajski, l. 1886. preskrbel fotografski posnetek.

[3]) Imena so pisana v citatih točno po izvirniku.

[4]) Pomeni vsakako: Janež.

Peterka, Povirk, Janež so imena zagoriških kmetov, zato sta pač tudi starašini »Barthol. Veha« in »Jerni Weha« eden in isti kmet Jernej Veha iz Zagorice, posebno ker je bil v Zagorici le eden posestnik tega imena.[5])

Še večje važnosti je za nas Jerneja Vehe krstni list. Glej: Nr. 6. Liber Baptizatorum C. Reg. Parochiae Moraitschensis a die 1ma. Januarii 1683 usque ad ultimum decembris anni 1706:

»1702. Augusti. Die 13. hujus baptizatus est Bartholomaeus, legitimus filius ortus parentibus Josepho Veha et conjuge eius Marina patrinis Sebastiano Peterka et Jera Povirkouka adstante Jure Povirk per me Valentinum Sitter cooperatorem loci.«

Oče Jernej Veha je bil torej krščen dne 13. avgusta l. 1702.

V moravških knjigah se nahaja ime »Bartholomaeus (Jernej) Veha« za one dobe, t. j. od sredine 17. do sredine 18. stoletja nekterekrati, tako da se mora pripisovati različnim osebam. Vzpričo temu je treba posebej dokazati, da je l. 1702. rojeni Jernej Veha res oče Jurija barona Vege. V to nam služijo te-le neovržne pisane priče:

Prva je očeta Jerneja Vehe mrtvaški list. Glej: Liber Mortuorum Nr. 3. 1760—1770:

»1760. Aprilis. 5ta. Bartholomaeus Veha ex Sagoriza vicinitatis S. Crucis provisus sacramentis aetatis suae 60 annorum sepultus est a me Antonio Seushig cooperatore loci.«

Ta-le dne 5. aprila l. 1760. pokopani Jernej Veha je bil brezdvomno oče barona Vege, ker je bil doma iz Zagorice. Njegova starost se povoljno vjema s krstnim listom, po katerem je štel ob svoji smrti 58 let. Majhna razlika v starostnih podatkih je povsem umevna; saj se pri pogrebih zapisuje starost navadno le po narekovanju sorodnikov, ne da bi se oziralo na listine.

Druga priča je desetinski zapisnik: Sackzehend-Register bei dem Landesfürstl. Pfarrhof Moraizh. Na strani 248. stoji:

---

[5]) Hišno ime je še sedaj »Vehovec«.

»V. Sae. Crucis.[6]) Peterka und Vecha.
1715, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22.
Leben von 4. Hueben[7]) Sagorizo Jährlichen L. W. f. 31.«

To nam pričuje, da je že l. 1715. v Zagorici pod podružnico sv. Križa gospodaril četrtgruntar po imenu Veha.

Tretja in še starejša priča pa je folijant: Urbarium bey der Khayserlichen Pfarr Moreutsch Nr. 26.

Na čelu te knjige stoji:

»Vergleich zwischen Herrn Johannes Sigmundt Menaglio Pfareren dann N. deren Pfarrhöflichen Unterthanen, daselbst zu Moreutsch, Ratione Strittig gewester Robath.«

Ta pogodba, obsegajoča več stranij, je bila sklenjena dne 17. junija l. 1700. ter nosi podpis:

»Franz Adam Urssin Graf v. Blaggay, Lants Vizdomb in Crain.«

Nas zanima folijo-stan 178:

»Sa Goriza:			1751.
Joseph Veha.	Harzehling	10	1[8])
	Hiendel	1	1[8])
	Lamp alle andere Jahr . . .	1 · ist rückständig.«	

L. 1751. pa v Zagorici na Vehovem ni gospodaril več Jožef ampak Jernej Veha. Torej je bil takrat Jernej, oče barona Vege, v urbariju še zapisan kot Jožef Veha ali sin pod imenom svojega očeta. Po pogodbi, katero je l. 1700. sprejel oče Jožef, je njegov sin Jernej Veha l. 1751. odštel v moravško župnišče prediva 10[9]), in 1 pišče; 1 jagnje pa, ki je bilo odštevati vsako drugo leto, je bil še na dolgu.

V istem urbariju so med drugimi še zapisani ti-le zagoriški posestniki: Bastian Povjergk,[10]) — Jury Janesch und Gregor Peterka, — Marco Stephantschitsch u. Niclaus Sarius.

Na Verhu:[11]) Martin Peterka i. t. d.[12])

---

[6]) Vicinitas Sanctae Crucis.

[7]) Beri: Viertel-Huben.

[8]) Odšteto.

[9]) Kakšne mere, ni znano.

[10]) Povirk.

[11]) T. j. vrh Zagorice.

[12]) Stefančič, Povirk in Vehovec so še zdaj domača imena treh zagoriških sosedov.

Te tri listine pričajo neovržno, da je l. 1702. dne 13. avgusta rojeni »Bartholomaeus Veha« istinito pozneji posestnik na Vehovem v Zagorici, pa tudi brezdvomno oče Juriju baronu Vegi. Roditelja Jerneja, torej praroditelja barona Vege, sta se imenovala Jožef in Marina Veha in že ona sta bila l. 1700. posestnika na Vehovem.

To se da sklepati iz poprej imenovanega urbarija, povrh pa še iz poročne knjige moravške, v kateri je poroka Vegovega deda Jožefa zapisana s temi le besedami:

»1700. Die 31. Januarii in facie Ecclae copulati sunt Josephus, filius leg. Defuncti Caspari Vecha vicinitatis SS. Trinitatis cum sponsa sua Marina leg. filia Martini Stephanciz is Sagoriza coram testibus Andrea Jamsegk et Jacobo Jamſegk caeteris servatis servandis.«

S tem je dokazano, ne le da je ded Jurija barona Vege l. 1700. že bil gospodar na Vehovem v Zagorici, ampak tudi, da je njegov praded »Casparus Vecha« bil od sv. Trojice, torej moravški rojak.

Sv. Trojica je podružnica moravška in po legi soseda podružnici sv. Križa, kateri loči greben onega gorovja, ki se razteza med Moravško in Savsko dolino od vzhoda blizu proti zahodu, tako da leži sv. Trojica na severni (moravški), Zagorica pa na južni strani grebena (za Goro).

O rojstvu pradeda Gašperja ni bilo najti kaj natančnega. Iz dobe od l. 1626—1683. manjka v krstnih knjigah na ednajstih mestih listov za par mesecev do deset let. Navzlic temu se najde »Casparus Veha« zapisan za botra dne 14. avgusta l. 1672. in 10. avgusta l. 1679; dne 20. oktobra l. 1679 pa je bila krščena »Ursula filia Caspari Vecha«.

Iz teh podatkov pa sledi, da je bil praded Gašper, ki je bil za poroke svojega sina Jožefa že mrtev, rojen v prvi polovici, morebiti blizu sredine 17. stoletja, ter da je bilo njegovo bivališče stalno.

Opirajoč se na vse te podatke iz moravškega arhiva smem pač z dobro vestjo obnoviti svojo že l. 1883. v »Spomeniku« izraženo trditev, da je Jurij baron Vega čiste slovenske korenine.

Naj je tudi prišel s španskimi polki l. 1713. kak vojak po imenu Vega na Avstrijsko, izključeno je, da bi bil on ali njegov sin oče našega Jurija.

S tem bi lahko končal; toda naj mi je dovoljeno, pri tej priliki navesti še drobtinico, oziroma popravek.

Zagovornikom Vegovega španskega pokolenja je osobito pred očmi špansko ime »Vega«. Naš »Georgius Vecha« pridel si je to ime, odkar je l. 1780. prestopil k vojakom; zakaj, ni dognano. Ime Vega je res na Španskem običajno, ali tudi slovenščini je lastno. Tega posebej razkladati, ne zdi se mi potrebno. Da je Juri Veha svoje ime spremenil pod uplivom španščine, je mogoče, ali verjetnih dokazov o tem ni; mogoče je pa tudi, da je temu povod iskati celo drugje, morebiti na domači zemlji, v Moravčah.

Čitatelji so gotovo že zapazili različno pisavo imena »Veha«, katero sem v citatih natanko posnel po izvirnikih moravškega arhiva.

»Vecha, Veha in Weha« je eno in isto ime. Razun teh oblik se v moravških knjigah nahajata tudi obliki »Veicha in Veiha«; moške in ženske izpeljanke pa se glasijo: Vehovez,[18]) Vechouez, Vehouiz, Vehauez, Vechauiz, Vechouka, Vechauka, Vechoukha. Moravče so pač bile domovina Veh ali Vehovcev do današnjega dne; v 17. in 18. stoletju so se nahajali v podobčinah Gradišče, Rudnik, Sv. Trojica, Tustanj, sv. Valentin in Vodice. Samo od l. 1621. do l. 1760. se našteje teh imen blizu 150. Jasno je, da so si mnoge teh družin bile v bližjem ali daljnem sorodstvu.

Kaj, ko bi mi sedaj dejali, da je Juriju Vehi, kojega bistri glavi je prijala le matematična natančnost, prišlo na misel, urediti si stalno pisavo svojega imena? Za óni čas, ko je bilo

---

[18]) Starejša sestra Jurija Vehe je v krstni knjigi zapisana na ime »Gertrudis Vehovez« (8. sušca l. 1753.), mlajša pa na ime »Weha« (7. sušca l. 1756).

latinjenje imen splošno med učenjaki, — des Cartes je postal Cartesius, Demmel Demelius i. t. d., bilo bi to povsem umljivo.

Kaj pa, ko bi dalje dejali, da je Jurij Veha vedel, kar stoji v poročni knjigi moravški z dne 4. julija l. 1735?

»Lucas Vido Kranza [14]) copulatus est cum sua sponsa Margarita Vegha servatis servandis adstantibus Juri Vegha et Thoma Gruschar per me Andream Wagnar.«

In kaj, ko bi ta starašina »Juri Vegha« bil kak prav bližnji sorodnik očeta Jerneja Vehe, kateremu na čast je ta-le dal krstiti svojega sina za »Jurija«?

Pisavo »Vegha« sem v moravških listinah zasledil le na tem edinem mestu in prav zategadel smem domnevati, da je samo inačica oblike »Vecha« ter da se je tudi tako izgovarjala. Da so pa duhovniki imena tako različno pisali, izhaja od tod, da mnogoteri izmed njih niso bili domačini ter niso poznali posebnostij narečja.

Ako je »Juri Veha« vedel, kako nedosledno se v moravških knjigah piše njegovo ime — in to je povsem verjetno, — tedaj je tudi prav verjetno, da si je izmed mnogovrstnih oblik kot stalno prisvojil ravno obliko »Vegha«, pa si jo je, bodisi z ozirom na ime slavnih Špancev, bodisi z ozirom na starodavno ime svetle zvezde na nebu, prikrojil v jednostavnejšo obliko »Vega«.

Ta razlaga, ne trdim, da je edino prava, toda je verjetna, saj prisiljenega nima nič na sebi.

V »Spomeniku« od l. 1883. sem dejal, da je Jurij baron Vega vse žive dni ostal samec pa da je z njim izmrlo plemstvo tega imena. Ko sem to pisal, ravnal sem se po životopisih, ki so na Kranjskem zagledali beli dan (že imenovani Letopis deželnega muzeja kranjskega iz l. 1838. in Letopis nižje realke v Ljubljani iz l. 1854. od rajnega Mihe Peternela).

Temu je treba popravka, kajti Wurzbach, Biographisches Lexicon, 50. Theil 1884 piše na str. 68:

[14]) Težko čitljivo.

»Das scheint denn doch nicht ganz richtig zu sein; denn am 28. Jänner 1807 trat ein Franz Freiherr von Vega (geb. zu Wien am 12. Februar 1796) in die Wiener-Neustädter Militär Akademie, aus welcher derselbe am 15. Dezember 1813. als Lieutenant zu Hohenzollern-Chevauxlegers Nr. 2 ausgemustert wurde. Dieser Franz Freiherr von Vega scheint somit ein Sohn Vegas zu sein, da eine zweite Familie dieses Namens nicht bekannt ist. Dieser Franz war, als Freiher Vega starb, siebenthalb Jahre alt.«

Ti podatki so dovolj natančni in je tem manj dvomiti o njih resničnosti, ker druge plemenite obitelji tega imena na Avstrijskem niso znane. Baron Vega je bil torej oženjen.

To isto potrjuje ustno poročilo, ki mi je došlo iz slovenskih. z Vego v daljnem sorodstvu stoječih krogov.

Mlajša sestra Jurija barona Vege, Marija, se je po smrti svojega očeta oženila z Jakobom Peterko na domačem posestvu v Zagorici. Njen sin Jože Peterka je zamenil podedovano posestvo (hišno štev. 10) z Janeževim (v Zagorici hišno štev. 7).[15]

Jožefu Peterki se je rodil sin Jernej l. 1811. v Zagorici na Janeževem. Hči Jerneja Peterke, Marija, rojena l. 1834. na Janeževem se je okolo l. 1858. omožila z Jožefom Škrinarjem, mlinarjem v Dobu na Studencu blizu Brda, ki je pozneje postal brodnik v Brežicah ob Savi.

Jože Škrinar ima petero otrok; Heleno, rojeno v Dobu l. 1863., vsi drugi, Tončka, Francika, Marička pa Jožef so rojeni v Brežicah. Ta najmlajši sin, Jožef Škrinar, rojen 1. novembra l. 1875., je bil l. 1894. šestošolec na II. državni gimnaziji v v Gradcu in ta mi je prinesel iz ust svoje matere zagotovilo, »da je Juri baron Vega bil oženjen ter imel dva sina, katera pa sta se na Dunaju ponesrečila, eden se je baje ustrelil«.

Ako je med potomci Vegove sestre še sedaj ohranjen spomin na njegovo obitelj, se s tem le potrjuje ona vest, ki je zgoraj priobčena po Wurzbachu.

---

[15]) Gl. Spomenik str. 170. »Poslej je Vehovčevo na dražbi kupil Močilnikar. Tako še zdaj gospodarijo na Janeževem Peterke, na Vehovčevem pa Močilnikarji.« L. 1900. je gospodar na Vehovčevem Pokovec, žena mu je rojena Močilnikar.

Končujoč si usojam opozoriti slovensko javnost, da bi bilo jako umestno, navzlic razburkanim našim razmeram, proslaviti na domačih tleh spomin na stoletnico smrti ednega izmed najslavnejših sinov, kar jih je rodila mati slovenska, dostojno proslaviti moža, ki nam bodi na veke uzor neumorne, vztrajne delavnosti, izredne učenosti in junaške hrabrosti. Ob njegovem spominu naj bi ves narod zajemal novih močij v stremljenju za kulturnim in gmotnim napredkom.

Mali zapiski.

O jezuitskem kolegiju in cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani. V »Zborniku« »Slovenske Matice«, III. zvezek, g prof. J. Vrhovec pripoveduje o ustanovitvi novejših ljubljanskih fará. Mnogo bi se dalo temu spisu še dodati. Za danes opozarjamo na jezuitsko kroniko, ki leži v dvorni knjižnici na Dunaju. V tej kroniki se zavrača Vrhovčeva trditev, da so jezuitje po dohodu v Ljubljano nekaj časa bivali v frančiškanskem samostanu na sedanjem Vodnikovem trgu. Knjiga poroča o naselitvi jezuitov: Ko se je l. 1540. začelo širiti luteranstvo po Ljubljani, frančiškani sčasoma niso dobivali več miloščine. Koncem 16. stoletja je bil njih samostan skoro zapuščen. Dobili so ga jezuiti. Ker jim pa ni bil priročen, jim je Ferdinand dal cerkev sv. Jakoba s cesarskim hospitalom za ubožce. Jezuitje niso nikdar bivali v samostanu. Dne 21. jan. l. 1597. so prišli prvi trije jezuitje v Ljubljano. Osem dnij so stanovali pri škofu, potem so se pa naselili v popravljenem hospitalu na Starem trgu. Cerkev sv. Jakoba je bila dozidana l. 1513. in posvečena od škofa Rauberja, kakor dokazuje zlati novec, najden pod korom cerkve. Cerkev sv. Jakoba je bila temna, hospital majhen. Treba je bilo kupiti za kolegij več sosednjih hišic. Eno je prodal kostanjeviški opat. Dne 8. maja l. 1598. je bil vložen vogelni kamen za kolegij. Škof Hren je dal pesek, mesto pa po ceni apno in opeko za vso stavbo. L. 1603. so jezuitje že stanovali v sezidanem delu kolegija. Dne 25. aprila l. 1613. so začeli kopati temelj za novo cerkev sv. Jakoba in 1. maja je škof Hren vložil vogelni kamen. Stiški opat Jakob je bil navzoč kot zastopnik vojvode. Na episteljski strani se je sezidala kapela na stroške Jurija barona Lenkoviča, za kapelo na evangeljski strani je pa škof Hren dal rektorju 1200 gld. A. K.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XII. 1902. Sešitek 3. in 4.

Slike v ljubljanskih cerkvah okoli l. 1715.

Spisal **V. Steska.**

Približno do Hrenovih časov je bilo po naših cerkvah malo oljnatih slik. Bolj pogostoma so se nahajale po gotskih cerkvicah slike na mokro steno, in sicer ne le po mestih, ampak tudi po oddaljenih podružnicah. Primož Truber piše, da je dal njegov oče kot ključar podružnice sv. Jerneja na Raščici preslikati cerkev nekemu hrvatskemu slikarju. Kmalu potem (l. 1528.) so jo Turki požgali.[1])

Preprosti ljudje bolj cenijo kipe kakor slike še dandanašnji in prav tako je bilo tudi v prejšnji dobi. Naše cerkve so tedaj krasili izrezljani altarji in kipi, slike so se primeroma pozno pojavile. Do Valvasorja so bile oljnate slike še redke, a prav tedaj se je vršil preobrat. Res je, da nam Valvasor le malo pove o tedanjih slikah, vender pa omenja semintja kako lepšo sliko.

V Ljubljani zaznamuje sliko velikega altarja v stolnici kot delo beneškega slikarja Liberija;[2]) sliko velikega altarja v frančiškanski cerkvi pripisuje nekemu beneškemu slikarju;[3]) mimogrede omenja tudi Gladičeve slike v frančiškanskem križnem obhodu in Almanachove v obednici ter Palmovo v kapucinski cerkvi.[4])

---

[1]) Letopis Mat. Slov. 1891, str. 137.

[2]) Valvasor, Ehre d. H. Kr. XI, 688.

[3]) Ibidem XI, 692.

[4]) Ibidem XI, 695.

Natančneje pa nam našteva oljnate slike ljubljanskih cerkva ok. l. 1715. dr. Gregor Dolničar v dodatku svoje ljubljanske kronike: Annales Urbis Labacensis. Naj tu stojé razvrščene, kakor jih Dolničar sam navaja.

V stolnici: 1. Sv. Nikolaj. Slikal pl. Liberi. 2. Presv. Trojica. Tintoretto. 3. Sv. Trije kralji. Jan. Gladich. 4 Sv. Dizma. Julij Quaglio. 5. Presv. Trojica. Nikolaj Bambino. 6. Sv. Filip. Neri. Arhangel Riziolini iz Rima. Vso cerkev je na presno slikal Julij Quaglio.

V frančiškanski cerkvi Marijinega vnebovzetja: 1. Veliki altar Marijinega vnebovzetja. Nikolaj Bambino. Njegovih je tudi 13 drugih. 2. Vstajenje, rojstvo M. B. . . . Bon. 3. Sv. Anton. Osvald Orniex, frank (eines Frankhen). 4. V križni kapeli slika za večernice. Beluzzi. 5. Annunciata. Ferdinand Steiner. 6. Sv. Anton. Jan. Gladich. 7. Sv. Frančišek Ser. v obednici. Almenaco Belga.

V kapucinski cerkvi sv. Janeza Evangelista: 1. Veliki altar sv. Janeza Ev. Jakob Palma 2. Sv. Feliks. Janez Jurij Remb iz Radovljice.

V avguštinski cerkvi Marijinega oznanjenja: 1. Sv. Lucija. Frančišek Remb iz Radovljice. 2. Sv. Cecilija. Jurij Adam pl. Grimbschitz. 3. Sv. Valentin. Ludovik de Cleris iz Belgije.

V komendski (križanski) cerkvi Marije Pomagaj: 1. Marija Pomagaj. Rottmeyr. 2. Sv. Elizabeta. Janez Schoonjaus, ces. dvorni slikar. 3 Sv. Jurij. Altomonte.

Pri sv. Jakobu ali pri jezuitih: 1. Sv. Jakob. Jan. Gladich. 2. Snemanje Kristusa s križa. Ant. Schoonjaus. 3. Sv. Ignacij. Nikolaj Bambino. 4. Sv. Jožef. Frančišek Remb.

V diskalceatski cerkvi sv. Jožefa: 1. Sv. Janez Ev. Anton Schoonjaus. 2. Sv. Liborij. Sebastijan Verporti. Item Mater Dolorosa. 3. Slika za večernice. Janez Jurij Remb.

Pri sv. Mihaelu ali pri klarisah: 1. Sv. Klara. Janez Gladich. 2. Presv. Jezusovega Srca Frančišek Remb.

V uršulinski cerkvi: Sv. Uršula. Peter Owereg iz Antwerpena.

V vrsti slikarjev se torej imenujejo: Almanach, Altomonte, Bambino, Beluzzi, de Clerich, Gladich, Grimbschitz, Liberi, Orniex, Owereg, Palma, Quaglio, Remb, Rizziolini, Rottmeyr, Schoonjaus, Steiner, Verporti. Kdo so ti slikarji? Poglejmo vsakega posebej.

Almanach (Allmenaco) iz Antverpena v Belgiji je po imenu na Kranjskem znan slikar. Slikal je na presno po raznih gradovih, pa tudi z oljnato barvo portrete in druge slike. Slikal je na primer v Bokalcih pri Dobrovi (Strobelhof). Ta gradič je na novo sezidal Volk Sigmund baron Stroblhof (1645—1707). V tem gradiču je živel Almanach več let.[5]) Še sedaj se nahajajo tu stare freske z letnico 1693, zlasti v elipsni sobi, imenovani »Dionizijevo uho«. V teh freskah prevladuje rdečkasta barva. Valvasor navaja poleg teh slik slike[6]) v frančiškanskem refektoriju[7]) in Iškem turnu.[8]) Erberg[9]) ga hvali in Kukuljević[10]) pojasnjuje, da sta od Erberga imenovana portreta baron Ivan Daniel Erberg in njegova soproga Margareta roj. Dinzel. Slikana sta bila baje portreta l. 1667 (?). V zagrebški metropolitski knjižnici se nahajajo med bakrorezi in risbami, ki jih je Valvasor zbral in v 18. knjigah vezati dal, v 17. knjigi sledeče izvirne Almanachove risbe: grad Wagensberg (list 86.), Ljubljana (l. 87.)

---

[5]) Blätter aus Krain. 1864, 55.

[6]) Valvasor. XI. 566 sodi o njem: Treffliche Zimmer mit künstlichen Mahlereyen von dem berühmten Mahler Almanach und Andren ausgeziert.

[7]) Ibidem. XI. 692. In dem Kloster ist das Refectorium wol gemahlt von dem berühmten Künstler Almanach.

[8]) Ibidem. XI. 577. Jetzt ist es (Turnigg) auch mit vielen Mahlereyen von dem trefflich berühmten Pensel deß Almanachs bereichert.

[9]) Versuch einer Literaturgesch. Krains l. 1825. v dostavku: Almanach war ein sehr guter Maler im 17. Jahrhundert, von welchem auch Valvasor rühmliche Erwähnung macht; man hat viel Arbeiten von ihm in Krain. In Lustthal sind 2 vortreffliche Familienportraits von seiner Hand.

[10]) Slovnik umjetnikah jugoslavenskih. 1858 str. 10.

in kranjski seljak, leno in preprosto sedeč (l. 231.). Pod vsemi tremi stoji podpis: Almanach fecit.

Altomonte Martin je bil rojen 8. maja 1657. v Neapolu in je umrl 14. septembra 1745. v samostanu sv. Križa na Nižjeavstrijskem. Že v 15. letu je bil v Rimu učenec Jan. Gaullija in Karola Maratta, pozneje dvorni slikar poljskega kralja Jana Sobieskega, od l. 1703. slikar na Dunaju, od l. 1720. v Lincu; naposled je vstopil v cistercijanski samostan[11]).

Bellucci Anton je bil rojen l. 1654. v »Pieve di Soligo« pri Trevisu. Umrl je ali l. 1715. ali 1726. Slikal je na Dunaju, v Düsseldorfu, v Londonu in Benetkah. Njegove slike kažejo fino tehniko, a tudi hrepenenje po efektu. V kompozicijah je izviren.[12])

Bambino Nikolaj[13]) je živel l. 1714. v Benetkah.

Ludovik de Clerich je bil iz Belgije. V zapisnikih kranjskih deželnih stanov je pogostoma imenovan »deželni slikar«. Najbrže je bil dekoracijski slikar za jezuitsko gledišče, katero so stanovi podpirali. Deželni zbor mu je dovolil včasih znamenite podpore, tako na pr. l. 1679. vsoto 75 gold., l. 1684 zopet itd.[14])

Gladič Janez Frančišek je bil rojen na Reki (Fiume). Opravljal je službo ces. pobiravca naklade na les. Žena njegova je bila iz Ljubljane roj. pl. Rerenberg. Umrl je v 28. letu svoje starosti. Največ njegovih slik se je nahajalo v Ljubljani. Dr. Gregor Dolničar piše[15]): »Kdor pogleda njegove slike in opazuje njih umetnost, se mora čuditi, kako se je mogel vzpeti takó visoko že v mladih letih.« Njegov sin Jurij Andrej, rojen na Reki 11. februvarja 1659., je postal l. 1689. ljubljanski

---

[11]) Allg. Künstler-Lexikon. Müller-Singer. I. 21.

[12]) Müller-Singer. Ibidem. I. 100.

[13]) Farna kronika pri sv. Jakobu v Ljubljani piše ad ann. 1714.: Petrus de Codelli pro altari marmoreo eleganti S. Ignatii donavit 843 fl. Germ. v. = 1000 fl. Carn. val. praeterea exsolvit imaginem s. Parentis Venetiis curatam a pictore Pampini satis celibri 80 scudis.

[14]) P. pl. Radič v Letop. Matice Slov. 1880, str. 23.

[15]) »Academia Unitorum« v ljublj. Rudolfinumu.

kanonik in l. 1714. stolni dekan. Valvasor je slikarja Gladića visoko cenil.[16])

Grimbschitz baron Jurij Adam je bil rojen 25. marca 1667. na Rečici pri Bledu. Oče je bil Janez Ludovik, mati Barbara List pl. Sigerstorff. Učil se je najprej doma, potem je potoval. V Rimu je bival dolgo in se učil slikarstva pri slavnem Marattu, potem stavbarstva in vojništva. Doma je postal sodni prisednik in cesarski svetnik. Oženil se je z baronico Winterhofen. Otrok ni imel. L. 1712. je otvoril v svoji hiši nekako slikarsko akademijo. Bil je tudi politiški in stavbarski pisatelj.[17])

Liberi Pietro Cavaliere (imenovan Libertino) je bil rojen v Padovi l. 1605. in je umrl v Benetkah l. 1687. Bil je vsestranski umetnik, dober risar, toda v poznejši dobi manirist. Mnogo njegovih slik je še ohranjenih po cerkvah in akademijah.[18]) Sv. Nikolaja je slikal, kakor poroča Historia Cathedralis Ecclesiae Lab., l. 1674.

Orniex Osvald. Ta slikar je sicer neznan. Dolničar ga piše s črko *n*, k večjemu u. Kukuljevič[19]) pa čita *w* — torej Orwiex.

Owereg Peter. Ta je morda Peter Werex, o katerem poroča Dolničarjeva kronika, da je umrl 13. februvarja 1715. slavni slikar P. Werex iz Antwerpena, ki se je proslavil za večno s svojimi izvrstnimi slikami.[20]) Werex je znan kot Valvasorjev sotrudnik.[21])

---

[16]) Ehre d. H. Krain. XII. str. 103. govoreč o Rečanih: Von welchen erst vor wenig Jahren Herr Gladich oder Gladitsch alhier zu Fiume gestorben, welcher ein so berühmt und fürtrefflicher Mahler gewesen, daß man seines Gleichen in hiesigen Landen zu seiner Zeit nicht gehabt hat. — XI. 602. pišoč o frančiškanskem samostanu: So sind auch im Kreutzgange deß Klosters etliche schöne Mahlereyen, insonderheit von dem Gladich, der den Pinsel trefflich-wol geführt und in der Mahlerey künstlich gewest.

[17]) Izvestja muzej. društva. 1900. str. 151.

[18]) Müller-Singer. o. c. III. 2.

[19]) Slovnik um. jugosl. str. 328.

[20]) Izvestja muz. društva. 1901. str. 175.

[21]) Radič v Letopisu M. Sl. 1880. str. 20.

Palma Giovane je bil rojen v Benetkah l. 1544. in je umrl l. 1628. Učil se je v Rimu, v Urbinu in Benetkah po slikah največjih mojstrov. Dobival je silno naročil, zato je slikal prehitro in na kvar svoji velikanski zmožnosti.[22])

Remb Frančišek Karol je bil rojen v Radovljici l. 1674. Očetu je bilo ime Janez, materi Uršula. Od mladosti se je vadil risati in slikati, potem je odšel v Benetke in naposled v Rim, kjer se je učil tri leta na akademiji in dobil tudi darilo. Leta 1703. je odšel v Gradec, čez šest let na Dunaj. L. 1715. je postal vodja Lichtensteinove galerije. Dolničar trdi, da bi bilo treba mnogo časa, preden bi naštel vsa dela, s katerimi se je Remb ovekovečil. [23])

Jos. Wastler[24]) trdi, da ga je podpiral v Italiji bivajočega grof Ignacij Marija Attems. Po svoji vrnitvi iz Italije je slikal stopnjišče v Attemsovi palači. V Attemsovi galeriji so štiri velike oljnate slike po 4 *m* široke: rop Sabink, vjetje kralja med pojedino, David in Urija in alegorijska slika, poleg več manjših slik V deželni galeriji so štiri slike, tri mitologijske vsebine in ena iz starega zakona v duhu tedanjega časa[25]). Slikal je tudi sv. Frančiška Pavlanskega za cerkev »am Gries« in sv Uršulo za uršulinke.

Na Dunaju je slikal za Kremsmünster l. 1712. altarni sliki: smrt sv. Benedikta, Kristusa na križu in 13 manjših slik, ki so prej visele ob cerkvenih stebrih. Šest jih je pogorelo l. 1866, dve sta ohranjeni v samostanski zakladnici, in 6 jih je v cerkvi »zu Pfarrkirchen«. Sliki v zakladnici predočujeta bavarskega vojvodo Tasilo, ki najde od mrjascev končanega sina. Cerkvene slike predstavljajo svetnike: Sv. Urha v boju

---

[22]) Müller-Singer. o. c. III. 363.

[23]) Biblioth. Publica Labac. Gl. Izvestja muz. dr. 1900. str. 165. Longum hic foret, quae opera ab eo ad nominis immortalitem in lucem prodierint, recensere.

[24]) Steierisches Künstler-Lexicon, Graz. 1883. str. 139.

[25]) Glej tudi H. Schwach: Führer durch die Landes-Bildergalerie in Graz. 1899. str. 5.

proti Ogrom, sv. Volbenka kot učitelja bavarskih princesinj, sv. Emilijana v boju proti Mavrom, sv. Kunigundo soprogo cesarja Henrika, ki dokaže svojo nedolžnost stopajoča čez razbeljeno železo, sv. Bonifacija razdeljujočega škofije škofom, in kronanje Karola Velikega. L. 1712. je slikal tudi sv. Aleksandra, papeža in mučenca, ki se tudi nahaja v samostanski galeriji[26]).

V prejšnjem seznamu se imenujeta dva Remba: Frančišek in Janez Jurij. Ali sta res dva Remba bila slikarja, ali je to le pomota Dolničarjeva, nisem mogel dognati.

Quaglio Julij je po svojih freskah v stolnici pri nas dovolj znan. Rojen je bil v »Laino« pri Komskem jezeru l. 1668. V Ljubljani je slikal od l. 1703. do 1706. Oljnato sliko sv. Dizme je dovršil domá po zimi l. 1703./1704. Umrl je v svojem rojstnem kraju l. 1751.[27])

Ricciolino Mihaelangelo je bil rojen l. 1654. v Rimu in je ondi tudi umrl l. 1715. Njegov lastni portret se nahaja v Florenci, njegove slike pa v Rimu po cerkvah in privatnih zbirkah.[28]) Dolničar ga pomotoma imenuje Arhangel.

Rottmayr pl. Rosenbaum Janez Franc Mihael je bil rojen v Ljubnem (Laufen) na Solnograškem ok. l. 1660. Umrl je na Dunaju l. 1730. Učil se je v Benetkah. Deloval je najprej v Solnogradu in slikal cerkvene slike. L. 1685. je šel na Dunaj, kjer je bil dvorni slikar Leopolda I., komorni slikar Jožefa II. in Karola VI. in bil povzdignjen med plemstvo. Slikal je oljnate slike in na presno. Njegove slike se nahajajo na Dunaju, v Gradcu, Solnogradu, v Vratislavi, Pasavu i. t. d.[29])

Schoonjaus Anton je bil rojen v Antverpenu l. 1650. in je umrl na Dunaju l. 1726. V zgodnji mladosti je odšel v

---

26) Müller-Singer: Künstlerlexikon IV. str. 39 ima le slaboten izpisek iz Wastlerja.

27) Smrtno letnico so doslej navajali vsi l. 1720. Glej: Müller-Singer, o. c. III. str. 505. Ondotni župnik Alojzij Piccinelli pa mi piše, da je umrl l. 1751.

28) Müller-Singer. O. c. IV. str. 57.

29) Müller-Singer. o. c. IV. 119.

Rim. Na Dunaju je postal dvorni slikar cesarja Leopolda I. Tu se je tako proslavil, da so ga poklicali na Angleško. Živel je potem v Haagu, Amsterdamu, Düsseldorfu in naposled zopet na Dunaju.[80])

Tu treba opomniti, da se je pripetila Dolničarju pomota. Slike v križanski cerkvi našteva namreč dvakrat, a jih pripisuje različnim mojstrom. V svoji kroniki pripoveduje, da so l. 1715. na prošnjo Gvidona Stahremberga tri avstrijske cesarice darovale vsaka po eno sliko križanski cerkvi. Te tri cesarice so bile: soproga vladajočega cesarja Karola VI., vdova Leopolda I. in vdova Jožefa I. Tu pripisuje sliko Marije Pomagaj Schoonjausu, sv. Elizabete Rothmayru, le tretja sv. Jurija ostane obakrat Altomontu.

Slika Marije Pomagaj je pogorela 22. junija 1857. Novo sliko je napravil l. 1859. Canon na Dunaju. Drugi dve sliki sta še ohranjeni, pa sta se vedno pripisovali Val. Mencingerju.[81])

Steiner Ferdinand je bil Tirolec. Na Kranjsko ga je poklical stiški opat Anton baron Gallenfels (opat 1680—1719), ki mu je dal nalog, naj naslika Virido in druge portrete pa tudi freske v refektoriju. Virida se hrani v Rudolfinumu.[82])

Verporti ali morda Verportin ni znan slikar, pač pa je to rodbinsko ime na Kranjskem znano.

Ali se je katera slika iz one dobe ohranila? Oglejmo si posamezne cerkve!

V stolnici je edino slika sv. Dizme še ohranjena. Kam so druge prešle, nam ni znano. V seznamu slik se imenuje dvakrat slika presv. Trojice. To je bržkone pomota. Ker imenuje »Historia cathedralis ecclesiae« str. 13. sliko Marijinega vnebovzetja, si to težkočo lahko razrešimo. Mesto dveh slik presv. Trojice imamo gotovo sliko presv. Trojice in Marijinega

---

[80]) Ibidem. IV. 223.

[81]) Glej: Črtice o križanski cerkvi v Ljubljani v »Izvestju društva za kršč. umetnost v Ljubljani«. 1898. str. 15.

[82]) Milkowicz: Die Klöster in Krain. 1889. str. 80.

vnebovzetja, ki se prav podobno slika. Prva je bila torej Tintorettova, druga Bombinova.

Slike iz nekdanje frančiškanske cerkve so bile bržkone na dražbi prodane in se nahajajo, če niso bile uničene, v kaki cerkvi zunaj Ljubljane.

Palmovo sliko vel. oltarja nekdanje kapucinske cerkve hranijo ljubljanske uršulinke. Slika je dobro ohranjena in resnično umetnina.

Neznano je, kam so prešle slike avguštinske, klariške in diskalceatske cerkve. Dobro ohranjeni sta sliki stranskih altarjev v križanski cerkvi, ki smo jih prej omenili.

Pri sv. Jakobu je bržkone sv. Ignacij še Bambinov. Uršulinke hranijo čedno sliko sv. Uršule, ki je najbrže prvotna.

Ostalo je torej le malo spominkov iz one dobe.

Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori.

Spisal **dr. Fr. Kos.**

Veleblagorodni gospod grof Sig. Attems v Podgori pri Gorici mi je blagovolil za nekaj časa prepustiti večje število izvirnih listin, spisanih na pergamentu, da sem jih pregledal. Nekatere sem doslovno prepisal, iz drugih pa naredil daljše ali krajše izpiske. Listine so iz 14., 15. in 16. stoletja. Večinoma so dobro ohranjene, le nekatere so zamazane ali pa drugače poškodovane. Kolikor mi je znano in kakor se mi je tudi zatrdilo, niso bile še nikdar objavljene; njih vsebina je zgodovinarjem še popolnoma neznana. Tu podajam čitateljem regeste iz tistih listin, katerih tvarina se nanaša na našo domačo zgodovino.

Št. 1.

1316, dne 22. novembra. Gorica.

»Anno mill. trecent. sestodec., indict. quartadecima, die nono exeunt. Novembr. in foro Goricie ante domum Monissachi

Judei present. nobili dno. Dietalmo de Reyfinbercho[1]), Arnoldo dicto Orsso de eodem loco, Viantro (?) de Gorinicho[2]), filio dni. Vluravi (?)[3]), Lippo de civitate Austria[4]) nunc Goricie comorante, Joppo Lazaro de Brozollo (?) de Mugla[5]) et aliis testibus.«

Peter iz Vermeljana[6]) [»Petrus de Vermeglano«] proda za . . .[7]) mark novih oglejskih penezov [». . . marcharum denariorum novorum Aquilegiensis monete«] notarju Henriku iz Orzona[8]), sinu rajnkega Koncija, ter njegovemu bratu Jonamu [»Henrico not. de Orsono filio olim Concii et Jonamo fratri suo«], ki sedaj prebivajo v Gorici, eno kmetijo v Vermeljanu [»unum mansum situm in Vermeglano«], ki je fevd prej imenovanega Dietalma iz Rihemberga.

Ime notarjevo se ne more čitati.

(Listina je jako zamazana.)

Št. 2.

1320, dne 15. februvarja.

»Anno mill. CCCXX°, indict. tercia. die XV° ineunt. Februarii, present. Dominico mansionario . . .« (Imen drugih prič ni mogoče čitati.)

Semga, hči rajnkega . . . iz Gorice proda za pet mark oglejskih penezov Mathiussi-ju iz Gorice hišo v Biljani[9])

---

[1]) Rihemberg v Vipavski dolini.

[2]) Kje je kraj »Gorinicho«, mi ni znano. Primerjaj tudi št. 22., kjer se omenjajo Chwonzil, Friderik in Herman de Gwornech, ter št. 24., kjer je naveden »Chunradus de Gorneko«.

[3]) Ker je listina na nekaterih mestih jako zamazana, se dotične besede ne morejo dobro čitati.

[4]) Civitas Austria je sedanji Čedad v Furlaniji.

[5]) Mugla so Milje (Muggia) blizu Trsta.

[6]) Vermeljan je vas v tržiškem okraju v Furlaniji.

[7]) Dotična beseda se ne more čitati.

[8]) Orzono je kraj blizu Čedada.

[9]) Biljana je vas v goriških Brdih.

[»Biglane«] ter dva vinograda na biljanski gori [»in monte de Biglane«].

(Listina je jako zamazana.)

Št. 3.

1320, dne 20. oktobra. Tarum (?).

Henrik, grof goriški in tirolski ter odvetnik oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, zastavi svojima fevdnikoma, bratoma Lenartu in Lavrencu iz Podgrada na Krasu [»Lyenhardo et Laurencio fratribus de novo Kastro super Charstis«] ter njunim dedičem dve vasi, namreč »Geloycz et Padem super Charstis«[10]) z vsemi priteklinami za 78 mark solidov. Kadar bi se na dan sv. Jurija rečenima fevdnikoma omenjena svota povrnila, sta mu (goriškemu grofu) dolžna zopet odstopiti imenovani vasi.

Priče: »Haynricus Fuleyn, Jacobus de Cormona[11]), Frydericus marschalcus noster, milites, Weychardus de Petra Pilosa[12]), Purchardus notarius . . . et alii fide digni. — Actum et datum Tarum (?) die vigesimo Octobr. corrente anno Domini mill. trecent. vigesimo, tercia indictione.«

Št. 4.

1321, dne 6. aprila. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. XXI°, indictione quarta, die VI° mens. Aprilis in castro Goricie in camera nova present. Federico marescalco, Prohono (?) magistro, Pelegrino camerario, Jacobo de Cormono militibus, Alberto et Henrico scribis curie infrascripti dni. comitis et aliis testibus.«

Pelegrin iz Solkana [Pelegrinus de Solcano«] prepusti Henriku, grofu goriškemu in tirolskemu, odvetniku oglejske,

[10]) Vas »Geloycz« je najbrže sedanji Golac ali pa sosednje Jelovice v materijski občini v Istri, »Padem« pa morebiti Padež v isti občini.

[11]) Cormona je sedanji Kormin.

[12]) Grad »Petra pellosa« je bil v Istri od Buzeta proti zahodu.

tridentinske in briksenske cerkve ter generalnemu vikarju trevisanskega mesta in okraja, dvor in hišo v Solkanu [»curiam et domum in Solcano«] in pa vas Hotičino[13]) na Krasu [»et villam de Coltiz sitam super Carstis«], kar je imel od njega (od goriškega grofa) kot fevd, s pogojem, da bi blagovolil (goriški grof) dati rečeni dvor, hišo in vas v fevd Otolinu de Veichemberch[14]), sinu Henrikovemu, ter njegovi soprogi Diamoti, kar se je tudi zgodilo.

Št. 5.

1322, dne 23. novembra. Dolenje Cerovo pod velikim orehom.

»Anno mill. trecent. viges. secundo, indictione quinta, octavo die exeuntis Novembris in Zeraw inferiori sub magna nuce, present. Sighardo et Jasmin fratribus venditricis subscripte, Weichardo filio eiusdem venditricis, Chuenzelino famulo Dytmari de Zeraw, Antonio et Antonio Sobodino et Nasivera massariis[15]) prefati Dytmari et aliis testibus vocatis et rogatis.«

Adelhajda, vdova po ranjkem Matiji iz Cerovega[16]) [»Adelheid relicta Mathie de Zeraw«], prepusti za dvanajst mark novih oglejskih penezov, ki jih je prejela od Jonama,

---

13) Vas Hotičina je v materijski občini v severni Istri.

14) »Veichenberch« je Finkenberg, ki je bil v Istri ali pa na Kranjskem. V št. 22. se omenja neki »Wintherus olim dni. Hainrici de Winchemberg.«

15) Massarius = oskrbnik.

16) Kar se tiče gospodov iz **Cerovega** v štirinajstem stoletju, so nam iz tu natisnjenih regestov znani naslednji člani:

Mathias de Zeraw (št. 5, 11) uxor *Adelheid* (št. 5), *Sighardus* (št. 5), *Jasmin* (št. 5)

Sicardus (št, 11) *Weichardus* (št. 5)

Razen teh se še omenjajo: Dytmarus de Z. (št. 5), Vlricus quondam Purklini de Cerov (št. 7), Johannes dictus Chitera de Zerov (št. 11) ter Ranflinus (Ronfil) quondam Chitarini de Cerou (št. 35, 36).

sina ranjkega Koncija iz Orzona[17]) [»a Jonam filio olim Concii de Orzono«], rečenemu Jonamu, njegovemu bratu Henriku in njunim dedičem eno kmetijo v Vipolžah[18]) [»in Wipelsach«], katero obdelujeta Matija »Cossehin« in Peter ter je fevd belinjskega opata.[19] Tudi jima prepusti v istem kraju vse desetine od živih in neživih stvari [»decimam totam de vivo et mortuo«], ki so fevd goriškega grofa. To pa stori s pogojem, da zopet odstopita kmetijo in desetine, ako se jima povrne rečena svota. Da se ta pogodba ne prelomi, se priča »Weichardus« kot porok zavezuje z vsem svojim premoženjem.

Notar: Oracius de Ratybor.

Št. 6.

1323, dne 20. februvarja. Prvačina.

»Anno Domini mill. trecent. XXIII°, indict. VI^{a}, die VIII° exeunt. Februarii in cortina de Prebatio in canipa infrascripti Wergendi present. Andrea et Conrado Franche (?) filiis olim

---

17) V pričujočih regestih se omenjajo naslednji **Orzonci**, ki so živeli v 14. stoletju:

Concius (št. 1, 5, 11)

Jonamus, (št. 1, 5) — *Rudolfus*, (št. 20, 25, 26)

Albertus, scriba curie comit. Goric. (št. 4, 10, 18, 20, 21, 25, 26, 36) — *Henricus*, notarius, scriba curie comit. Goric. (št. 1, 4, 5, 8, 11, 13, 14, 19, 23, 25, 26, 29, 30, 33)

Chunradus (št. 29, 36) — *Petrus* (št. 33)

V št. 27. omenjeni »Jonamus de Orz. habitator in Dobraw« je morebiti isti, ki je naveden v št. 1. in 5. Iz 38. štev. se dá naslednje posneti:

Henricus — *Unscalcus*

Benenuda uxor *Georgius*, *Cunsulinus* — *Henricus*

Wuling Swabel uxor *Pirina*.

18) Vipolže so vas v goriških Brdih blizu Cerovega.

19) Belinjski samostan je bil blizu Ogleja.

Švarzmani, Pertoldo olim Rodulfi de Prebatio[20]), Genio (?) Tusco, Thomaxuto quondam Teste de Gorizia, Stephano . . . et aliis.«

»Timyta de Prebatio olim . . . et Wergendus eius maritus« prodasta za osem mark novih oglejskih penezov Henriku, sinu ranjkega Valkona iz Gorice [»Henrico filio quondam dni. Walconis de Gorizia«] desetine v Vrtovinu[21]) [»in Vertoyno«], ki so fevd gospodov iz Rihemberga [»de Riphembergo«]. Med poroki omenjeni Thomaxutus je bil izbran, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

(Listina je jako poškodovana.)

Št. 7.

1323, dne 23. junija. Štivan (pri Devinu).

»Anno mill. trecent. viges. tercio, indict. sexta, die XXIII° mens. Junii. Actum in villa Sti. Johannis de Tuba ante canipam Mathei Glabiczay in presentia dni. Johannis vicarii dicte ecclesie, Sanculini de Doino, Jenslini filii Remocii (?) de Woplaw, Vlrici filii quondam Purklini de Cerov, Bytizonii filii Swarczlini de Cormons et aliis ibi vocatis et rogatis«.

»Jeclinus filius quondam dni. Hermani de Tylia« prepusti za dvanajst mark malih solidov [»pro precio XII marcarum solidorum parvorum«] Henriku Swevu iz . . . . .[22]) [»Henrico Sweuo de Edlingen«] eno kmetijo v vasi . . . . . [»in villa de Edlingen], ki jo obdeluje Marinus. Za mejo ima kmetija na eni strani kmetijo Volanovo [»mansus Volane«], na drugi pa

---

[20]) V št. 16 se omenja »Millone (?) quondam Enselmi de Prebatio«. — Prvačina je vas v Vipavski dolini prav blizu Dornberga.

[21]) Vrtovin je vas v Vipavski dolini blizu Črnič.

[22]) Čital sem, da so neki vasi na Goriškem, ki ima sicer svoje slovensko ime, po nemško nekdaj rekli »Edlingen«. Katera vas je to, se sedaj, ko to pišem, ne spominjam. Pomagati si pa ne morem, ker nimam tu na Gorenjskem, kjer mimogredé bivam, svoje knjižnice pri rokah.

kmetijo Mateja podobarja [»mansus Mathei sculteti«] do javne poti.

Št. 8.

1323, dne 9. oktobra. Gorica.

»Anno mill. trecent. viges. tertio, indict. sexta, nono die ineunt. Octobris in villa Gorizie in curia emptoris subscripti present. Ottone Scolare olim dni. Leonardi, Heinrico marito Chose de villa Gorizia, Martino de Dobrow et Perus de Dobrow et aliis testibus vocatis et rogatis.

Rusman iz Dobrove[23]) [»Rusmanus de Dobrau«) proda za pet mark novih oglejskih penezov in pa še za dvanajst penezov [»quinque marcar. denar. novor. Aquilegiens. monete et duodecim denariorum«) Henriku, pisarju v Gorici, in njegovim dedičem tri vinograde in sicer enega v Lazni[24]) [»in Lasicz«], drugega »in Bolesin contra fontem« ter tretjega na gori Medani[25]), kjer pelje pot iz Dobrove v Vipolže [»in monte qui dicitur Medane, ubi itur ad Dobraw in Wippelsach«]. Izvzeta je pravica do desetine, ki se mora dajati belinjskemu opatu, ter davščina štirih penezov gornega prava, ki jo je treba odrajtovati od teh treh vinogradov [»salvo iure decime, que ceditur domino abbati de Belino et quatuor denariis de iure montis, que datur de predictis tribus vineis«]. Da se ta pogodba izvrši, je bil med pričami imenovani »Perus« od prodajalca izvoljen, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Oracius de Ratybor.

Št. 9.

1323, dne 8. novembra. Gorica.

»Anno mill. trecent. XXIII°, indict. VIª, die VIII° ineunt. Novembr. in mercato Gorizie penes domum Gerussii present.

[23]) Dobrova je vas v goriških Brdih blizu Biljane. Razen gospodov iz Dobrove, ki so v tej listini navedeni, se tudi v št. 23 omenja neki »Jonamus de Dobraua«, v št. 27 pa »Yonamus de Orzano habitator in Dobraw«.

[24]) Lazna je zaselje v goriških Brdih blizu Kozane v kojski občini.

[25]) Medana je vas v goriških Brdih blizu Dobrove.

Johanne dicto Chitera de Zerov, Arnthoy de Castronouo[26]), Raphaele quondam Nicole de Gorizia, Oluino notario de Vtino[27]) et aliis dominis.«

»Franciscus de Menzano«[28]) proda za 17 mark in 16 novih oglejskih penezov Matiusiju, sinu ranjke Teste iz Gorice [»Mathiussio quondam Teste de Gorizia«] poldrugo kmetijo »sitos in Plasencia«[29]), kar je fevd gospodov iz Spilimberga[30]) [»de Spinimbergo«]. Med pričaml navedeni »Chitera« je bil izbran, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

Št. 10.

1323, 8. novembra. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. XXIII°, indict. VI^a^, die VIII° ineunt. Novembris in platea ville Gorizie super Bololos, present. dominis Folchero canonico Civitatense[31]), Francisco de Vngrispacho[32]), Johanne dni. Adelperti de Cuch[anea](?), Alberto scriba de Gorizia et aliis.«

»Mathyussius quondam Teste de Gorizia« priznava, da je za 17 mark novih oglejskih penezov kupil od Frančiška iz Manzana [»a domino Francisco de Menzano«] poldrugo kmetijo »sitos in Plasencia«, ki je fevd gospodov iz Spilimberga.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

---

[26]) Kakor je iz teh regestov razvidno, so v 14. stoletju živeli razen drugih tudi naslednji gospodje iz **Podgrada**: Lyenhardus et Laurentius de novo Kastro (št. 3), Arnthoy de Castronouo (št. 9), Franciscus Malaguinus de C. (št. 12), bratje Marquardus (št. 24, 25), Maynhalmus in Nichellus de C. (št. 25), Niculuscius quondam Winchardi de C. (št. 29). — Gl. tudi op. 69.

[27]) Videm na Beneškem.

[28]) Manzano je vas med Korminom in Vidmom.

[29]) Plasencia je najbrže vas Plasencis od Vidma proti zahodu.

[30]) Spilimbergo je v Furlaniji ob Taljamentu.

[31]) Čedad v Furlaniji.

[32]) Vogrsko, vas blizu Gorice.

Št. 11.

1323, dne 31. decembra, Oglej.

»Anno mill. trecent. viges. [tertio], indict. sexta, die ultimo mens. Decembris, Aquilegie iusta canip[am] Rantulfi . . . quondam dni. Arthilippi, present. Sedez Rantulfi . . . civitate Aquilegie et Johanne quondam dni. Gallengani de civitate Austrie testibus ad hoc vocatis et rogatis et aliis.«

Valter, sin rajnkega Rikarda iz Senožeč[33]) [»Valterius quondam dni. Ricardi de Solosencha«] proda za tri marke dobrih oglejskih penezov Henriku, notarju in pisarju v Gorici, sinu rajnkega Koncija iz Orzona [»Henrico notario et scribe de Goricia, filio quondam dni. Contii de Orzono«], svoje posestvo v Senožečah [»suum sedimen positum apud Solosencha«]. Meje tega posestva so na eni strani javna pot, na drugi pa »quaedam vinusatria«. Da se kupčija izvrši, je bil »Henricus dictus Frad . . . de Wilposano« (Vipolže) izbran, da postavi kupca v njegovo posest, »Sicardus quondam Mathie de Cero«[34]) pa prevzame poroštvo, da se sklenjena pogodba ne prelomi.

Ime notarjevo se ne more čitati.

(Listina je nekoliko poškodovana.)

Št. 12.

1324, dne 20. avgusta. Gorica.

Anno Domini mill. trecent. XXIIII°, indict. VIIa, die XII° exeunte Augusto in domo communis mercati Gorizie, present. dominis Henrico vicario Sancti Petri, Lippo Tusco, Bute quondam Teste de Gorizia, Francisco Malaguino de Castronouo et aliis.«

»Contius pretor gener. Zenegoy de mercato Gorizie« proda za šest mark novih oglejskih penezov Henriku, pisarju v Gorici, eno hišo z zemljiščem in poslopji, stoječo na goriškem trgu

---

[33]) Senožeče, vas v goriških Brdih blizu Biljane.

[34]) »Cero« je Cerovo v Brdih.

[»in mercato Gorizie«].[86]) Ta hiša z zemljiščem vred meji na eni strani ob posestvo imenovanega Henrika, na drugi ob posestvo dedičev rajnke Kapele [»quondam Capelle«], na tretji pa sega do javne poti. To hišo je rečeni Koncij kupil, kakor je razvidno iz listine, ki jo je napravil notar Oracius leta 1320, dne 23. junija, še prej pa vzel v najem, kar je razvidno iz listine, ki jo je spisal notar Astulfus leta 1312., dne 9. decembra. Med pričami navedeni »Lippus« je bil izbran, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie hahitans.

Št. 13.

1325, dne 21. februvarja. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. XXV°, indict. VIII^a^, die VIII° exeuntis Febr. in mercato Gorizie penes domum Gerussii present. Laurenzuto Odone, Wolrico Wodapiucz, Nichelle pretore de Gorizia et aliis «

»Blasutus de villa Gorizie filius quondam Ferthe« proda za dve marki novih oglejskih penezov Henriku, pisarju v Gorici,

---

[85]) Kar se tiče **Gorice**, lahko rečemo, ako se oziramo na tu natisnjene regeste, da nam je za 14. stoletje treba razločevati štiri njene dele, namreč grad (castrum), trg (mercatus), vas (villa) in okolico (pertinentia).

Gledé goriškega gradu se v neki listini omenja ondotna palača (in palacio castri Goricie) (št. 19), v neki drugi pa tamošnja nova soba (in castro Goricie in camera nova) (št. 4).

Pogostoma se navaja goriški trg (in mercato Goricie) (št. 12, 18, 23, 28), kjer je bil javen prostor (plaza, platea communis, forum) (št. 20, 23, 1). Tik njega je bila lopa (sub loga fori) (št. 36). V tem delu Gorice je bila občinska hiša (domus communitatis) (št. 12, 23). Tudi je bilo tu gostišče (hospicium) Antona Tuska (št. 28) ter mnogo hiš, tako n. pr. hiša žida Monissacha (št. 1), nekega Gerussija (št. 9. 13, 16), nekega Merlisiha (št. 35) itd. Tu so prebivali goriški tržani (cives), kakor Odolrik Vodopivec (št. 20, 24), Matej, sin Budigojev (št. 37), Sabadin (št. 23), Tomažut (št. 28) in drugi.

Pod gradom je bila vas (villa) Gorica (št. 13, 15, 20, 26, 32, 38). Tu sta bili dve pokopališči, eno pri veliki cerkvi (cymiterium maioris ecclesie sub Babulum) (št. 32), drugo pa pri mali cerkvi (cimiterium

en vinograd v goriški okolici na hribu, »Scophya« imenovanem [»unam vineam sitam in pertinentiis Gorizie in monte de Scophya«]. Kar se tiče mej, ima na eni strani vinograda »Primos« svoje posestvo, na drugi »Paulus frater Parthe«, na tretji pa »Zenegoy de Gorizia«. Prodajalec je izbral pričo Laurenzuta, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

Št. 14.

1325, dne 1. marcija. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. XXV°, indict. VIIIa, die primo Marcii in villa Gorizia penes domum Orvecelli fabri

ecclesie minoris) (št. 15). Tudi tukaj se omenja javen prostor (platea in villa Gorizie super Bololos) (št. 10). Neki drug prostor v vasi se je zval »Tanela« (št. 19, 20). V veliki cerkvi so častili sv. Hilarija in Tacijana. En oltar v njej je bil posvečen Materi božji. V tej cerkvi je bila tudi podoba sv. Antona; na posebnem mestu je ležalo božje truplo (št. 38).

V goriški okolici naj navedem prostor za gradom (post castrum) (št. 37) ter prostor pred vrati (ante portam) (št. 37), dalje Travnik (št. 37), Mukro na hribu Grčini (št. 40), Olbart (št. 37) in hrib Škofijo (št. 13, 15).

Prvotni prebivalci v Gorici so bili brez dvoma Slovenci. V 14. stoletju so tu živeli Odolrik Vodopivec (št. 13, 15, 20), Žvan Zlatolasec (št. 20), Zenegoy (Šinigoj) (št. 12, 13), Budigoj (št. 37), »Janes« (Janez) (št. 14), »Jori« (Jurij) (št. 15), Aniza (Anica) (št. 37), tedaj osebe, katerih imena so bila slovenska. Med domače ljudstvo so se začeli seliti tujci, ki so dohajali iz raznih krajev, tako je prišel Lippus iz Čedada (št. 1), notar Zambonus iz Belluna (št. 6, 9, 10, 12—16, 19), tkalec Warnerius iz Karnije (št. 14), rodovina Orzoncev iz čedadske okolice itd. Število goriških prebivalcev v 14. stoletju ni moglo biti neznatno. To sklepam iz tega, ker je bilo v Gorici v tistem času po več duhovnikov in dvoje pokopališč. V neki listini iz leta 1351. se razen župnika Ritzharda navajajo tudi duhovniki Matija, Herman in Marka (št. 32). Leta 1400. je živel v Gorici vikar Ivan Gerlachus (št. 40). Izmed raznih dostojanstvenikov in obrtnikov, ki so v 14. stoletju živeli v Gorici, naj omenim vicedoma Gregorja iz Dornberga (št. 39), sodnika Rolanda (št. 36), notarje Zambona, magistra Jakoba (št. 26), Ulrika (št. 19, 23, 24, 27, 29) in Ivana Tomasuttija (št. 35), župana (»pretor«) Nikela (št. 13), orožarja Otona (št. 32), kovača Orvecela (št. 14), tkalca Warnerija (št. 14), apnarja Jakoba (št. 37) in kuharja Sifrida (št. 19).

present. Orvecello, Francisco dicto Posseno filio quondam Zermii de Glem[ona], Warnerio testore de Carnia comorante Gorizie, Janes Odone de villa Gorizia et aliis.«

Lenart iz Jamelj[36]), sin rajnkega Nikolaja, oskrbnika gospoda Ozalka iz Momjana[37]) [»Lenartus de Jamlian filius quondam Nicole massarii dni. Oxalchi de Mimiliano«], proda za tri marke novih oglejskih penezov ter še potem 50 penezov Henriku, pisarju v Gorici, en vinograd v okolici jameljske vasi tik jezera[38]) [»unam vineam sitam in pertinenciis ville de Jamlian iuxta lacum«]. Vinograd se dotika na eni strani zemljišča, kateregra lastnik je »Vecellus de Verch«[39]), na drugi strani vinograda (cerkve) sv. Jurija v Mirnu[40]) [»vinea sancti Georii de Merin«], na spodnji strani je pa javna pot. »Dominicus quondam Nedel de Sella«[41]) je bil postavljen, da bi gledal na to, da se ta pogodba ne prelomi.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

Št. 15.

1325, dne 1. marca. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. XXV°, indict. VIIIa, die primo Marcii in villa Gorizie in cimiterio ecclesie minoris present. Ottone dicto Profetta de Pieuma[42]), Raphaelle quondam Nicole, Latino Fornaxario, Olrico Otvexach (?), Olrico Wodapiucz de Gorizia et aliis.«

---

[36]) Jamlje so vas v devinski občini.

[37]) Momjan je v severozahodni Istri blizu Buj. Razen tu imenovanega Ozalka se tudi omenja »Mixa de Memeglano« (št. 40). — Glej tudi št. 34.

[38]) To je Dobrdobsko jezero med Jamljami in Dobrdobom.

[39]) Tu omenjeni »Verch« je najbrže sedanji Vršič od Jamelj proti severovzhodu.

[40]) Vas Miren je od Gorice proti jugu.

[41]) Sela, vas od Jamelj proti vzhodu.

[42]) Pevma pri Gorici. Razen tu imenovanega Otona se v teh regestih tudi omenjata Fridericus de Peuma (št. 24) in Pylgrinus de Peuma (št. 29).

»Stephanus de villa Gorizia filius quondam Orcelli« proda za pet mark solidov [»precio quinque marcharum denar. solidorum«] Henriku, pisarju v Gorici, en vinograd v goriški okolici na hribu, »Scophya» imenovanem [»unam vineam sitam in pertinentiis Gorizie in monte de Scophya«]. Meje tega vinograda so: Na eni strani ima »Jori de villa Gorizia« svoje posestvo, na drugi »Nichelle quondam . . . de Gorizia«, na ostalih pa omenjeni pisar. Da se ta pogodba ne prelomi, je med pričami imenovani »Olricus Wodapiucz« prevzel poroštvo.

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

Št. 16.

1325, dne 3 maja. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. XXV°, indict. VIIIa, die IIIo ineunt. Maio in mercato Gorizie ante Domum Gerussii present. Folcherio et Tremesino de Gorizia, Millone(?) quondam Enselmi de Prebatio et aliis.«

Filip iz Griž[43]), sin Ozalkov [»Phyllipus de Grixach filius Oxalchi«] proda za osem mark solidov Botolezu Kamperiju iz Gorice eno kmetijo na Krasu v Malovščah pri Gojačah [»unum mansum situm super Carstis in Maloxach [penes] Goyazam«].[44])

Notar: Zambonus de civitate Belluno Gorizie habitans.

(Listina je jako poškodovana.)

Št. 17.

1327, dne 8. februvarja. Gries.[45])

(Nedelja po svečnici.)

Henrik, kralj češki in poljski, vojvoda koroški ter grof tirolski in goriški, naznanja, da je kot varuh svojega ljubega bratranca, goriškega grofa Ivana Henrika, podelil bratoma Pilgrimu in Volfhartu »von Tyernstain« mitnino v Lokvi

[43]) Griže pri Vrabčah v Vipavskem sodnem okraju.

[44]) Malovšče in Gojače so v Vipavski dolini blizu Črnič.

[45]) Gries na srednjem Tirolskem.

(Hülben) proti odškodnini 1000 funtov pernerjev[46]), ki jih imata rečena brata terjati »von der purchut[47]) ze Chastelfranch«[48]), ter 900 funtov pernerjev, ki so bili prej odkazani za mitnino »ze Muer«.[49])

Št. 18.

1329, dne 4. aprila. Gorica.

Beatrika, grofinja goriška [»Beatrix comitissa Goricie«], osvobodi za večne čase hišo svojega fevdnika Alberta iz Gorice, ležečo na trgu v Gorici [»in mercato Goricie«] med dvema drugima hišama, od vsake davščine in najemnine [»ab omni exactione peccuniaria et fictu«].

»Actum et datum Goricie anno Domini mill. trecent. viges. nono, die quarto ineunte Aprili, duodecima indictione«.

Št. 19.

1330, dne 30. marcija. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. trigesimo, indictione XIII^{a}, die penultimo mense Marcii in palacio castri Goricie, present. dominis Wolhardo nobili militi de Dyerenstain, Wolflino de Lantre, Alberto scriba de Goricia, Rathbo quondam Henglini de Mossa[50]) testibus et aliis.«

Ko sta Daniel, varuh Nikolaja, sina rajnkega Sifrida, kuharja iz Gorice [»Daniel tutor Nicolay quondam Syfridi coci de Goricia«], in pa rečeni Nikolaj sam prepustila v roke Beatriki, grofinji goriški, in njenemu sinu grofu Ivanu Henriku dva fevda, in sicer prvič kos zemlje, obsegajoč travnik, vinograde in oranico, ter drugič tri kampe, ležeče »in Tanela Goricie in villa ibidem«, je rečena grofinja podelila ta dva fevda Henriku, pisarju v Gorici, ki je kupil dotično zemljo od imenovanega Daniela.

---

[46]) Perner ali Berner se je zval neki veronski drobiž. — 12 Pernerjev = 1 oglejski penez.

[47]) To je Burghut (varuštvo grada).

[48]) Chastelfranch je v Italiji, Dürrenstein pa na Dolenjem Avstrijskem.

[49]) Kraj Mur je na Gorenjem Štajerskem.

[50]) Moša (Mossa) je vas med Gorico in Korminom.

Izpisek, katerega je notar »Vlricus de Goricia« po ukazu goriškega grofa Alberta sestavil na podlagi notic rajnkega notarja Zambona.

Št. 20.

1330, dne 6. oktobra. Gorica.

»Anno mill. trecent. tricesimo, indict. XIII^{a}, die sexto ineunt. Octobr. in mercato Goricie super Plaza, present. Paseyo dicto Charstman, Johanne Thusco dicto Wercz, Odolrico dicto Wodopiuecz, Cureyo quondam Framote civibus et habitatoribus dicti mercati et aliis.«

»Rizardus et Walchonus fratres, filii quondam domini Walchonis de Lantre« odstopita Henriku, sinu omenjenega rajnkega Valkona [»Henrico filio quondam dicti dni. Walchonis«], dve njivi in pol [»duos agros cum dimidio«], ki se nahajajo »in Tanela Goricie«, katerih meje so na eni strani polje Lipa iz Gorice, na drugi polje pisarja Alberta in na dveh straneh pa so javne poti. Zato pa dobita od rečenega Henrika tri polja [»pro tribus campis«], ki so »in dicta Tanela«, dve pod bregom, eno pa nad bregom. Meje prvega polja so na eni strani polje Rudolfa, brata rečenega Alberta, na drugi pa posestvo Henrika, sina rajnkega Zeth-a iz vasi Gorice. Drugo polje sega na eni strani do posestva Odolrika, Müleith imenovanega, iz Gorice, na drugi pa do javne poti. Tretje polje meji na eni strani ob posestvo rečenega Alberta, na drugi pa ob posestvo, čegar lastnik je »Swan dictus Zlatolaszetz« (Žvan Zlatolasec).

Notar: Odolricus.

Št. 21.

1332, dne 10. aprila. Tirol.

(Petek pred oljično nedeljo.)

Henrik, kralj češki in poljski, vojvoda koroški ter grof tirolski in goriški, naznanja, da s tem pismom potrjuje kot varuh svojega ljubega bratranca, goriškega grofa Ivana Henrika, darilno listino svoje ljube tete [»Mume«] Beatrike, grofinje go-

riške[51]), s katero je ta Albertu, pisarju v Gorici [»Albern dem schreiber von Görcz«], in njegovim dedičem podelila varuštvo grada v Korminu [»ain Burchut dacz Chremaun«], ki ga je bil rečeni Beatriki odstopil Vajkard iz Raspora [»Weychart von Raczpurch«].[52])

Št. 22.

1334, dne 5. februvarja. Sovinjak (?).

»Anno Domini mill. trecent. triges. quarto, indict. secunda, die V^to Febr. Actum in villa qui dicitur Sobegnach (?)[53]) in domo habitationis infrascripte domine Gisle et filii eius Folcherii present. Winthero olim domini Hainrici de Winchemberg, Frithero fratre Ciseke (?) de Coslacho[54]), Hermano dicto Schoda[55]) et aliis testibus rogatis et vocatis.«

»Gisla uxor olim domini Folcherii de Merenwelcz[56]) et Folcherus eius filius« prodasta za 29 mark solidov Chwonzilu, Frideriku in Hermanu de Gwornech[57]) šest kmetij »in Waltholach«.[58])

Notar: Dominicus . . . . de Mugla.[59])

(Listina je nekoliko poškodovana.)

Št. 23.

1335, dne 3. marcija. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. trices. quinto, indict. tercia, die Veneris tercio Marcii Goricie in platea comm[uni] present.

---

[51]) Beatrika je bila mati Ivana Henrika ter soproga goriškega grofa Alberta II., bratranca bivšega češkega kralja Henrika.

[52]) Raczpurch (Rassperg) je Raspor v severni Istri blizu Lanišča.

[53]) Najbrže Sovinjak v buzetski občini v Istri.

[54]) Kozljak v plominski občini v Istri.

[55]) Prav za prav »Škoda«.

[56]) Mahrenfels pri Lupoglavi, občina Roč v Istri.

[57]) Gl. spredaj op. 2.

[58]) Kateri kraj je to, mi ni znano.

[59]) Mugla so Milje (Muggia) pri Trstu.

Jonamo de Dobraua, Johanne Mercia, Antonio de Rabata Thuscis, Sabadino de mercato Goricie et [aliis].«

Martin, župan iz Ločnika [»Martinus preco de Lucznico«], proda v navzočnosti Konrada iz Ločnika, oskrbnika goriškega grofa Alberta [»Chunradi de Lucznico, massario dni. comitis de Goricia«], Henriku, pisarju v Gorici, eno posestvo v Ločniku [»unum sedimen situm in Lucznico«] za eno marko in 40 novih oglejskih penezov.

Izpisek, ki ga je notar »Vlricus de Goricia« po ukazu goriškega grofa Alberta napravil na podlagi notic rajnkega notarja magistra Jakoba.

Št. 24.

1337, dne 18. junija. Gorica.

»Anno mill. trecent. trices. septimo, indict quinta, die decimooctavo ineunte Junio ante domum Adleyce relicte Odolrici dicti Wodopiuecz de mercato Goricie, actum et factum presentibus honestis et discretis personis domino et nobili viro Chunrado de Gorneko, Rudolfo quondam Rudolfi de Goricia et fratre dni. Alberti, Nicolao Hosterio de Goricia et Friderico de Peuma testibus et aliis.«

Plemeniti »Marchquardus miles de Castronouo« prepusti za 20 mark solidov [»marchas solidorum viginti«] Wulingu, sinu rajnkega Friclina iz Solkana[60]) [»Wulingus olim Friczlini de Selcano«] štiri kmetije, izmed katerih je ena v Motavunu [»in Muda«][61]) ter jo obdeluje Mejnon [»rectum per Meynonem«], tri pa v vasi Škofljah [»in villa Schaflach«] [62])

Notar: Vlricus de Goricia.

---

[60]) Solkan pri Gorici se omenja v št. 4. (»in Solcano«) in 38. (»Selkan«). Tudi sta nam znana Pelegrinus de S. (št. 4) in pa tu imenovani Wulingus.

[61]) Muda je najbrže Motavun v sežanskem okraju.

[62]) Škoflje so blizu Motavuna.

Št. 25.

1340, dne 8. maja. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. quadragesimo, indict. octava, die octavo mensis Maii, present. nobilibus et discretis viris dominis Hainrico et Marchwardo de Lawant[68]) fratribus, Marchwardo, Maynhalmo et Nikello fratribus de Castronovo, Hainrico scriba de Goricia, Czeno stratonario et Thomasuto quondam Teste et aliis.«

Pred goriškega grofa Alberta pride Nike, sin rajnkega Ivana Chitire iz Čedada [»Nike quondam Johannis Chitire de civitate Austria«] v svojem imenu in v imenu svojega brata Ravksa [»fratro suo Rauxe«] s svojim zagovornikom Thomasutom, kjer izjavlja, da je v pogodbi, ki jo je napravil vpričo imenovanega grofa, odstopil od posestev Rudolfa iz Gorice, brata pisarja Alberta [»de bonis Rudolfi de Goricia fratris Alberti scribe«], ter prosi, da bi se razsodilo, kaj mu je zarad teh posestev storiti. Na grofovo vprašanje so navzoči določili, da naj se dotična posestva izročé gospostvenemu uradniku [»preconi dominii«], da jih, kakor je navada, na dražbi proda tistemu, kdor bi največ ponudil za nje.

(Transsumpt iz listine dat. 4. julija 1340, gl. št. 26.)

Št. 26.

1340, dne 4. julija. Gorica.

Albert, grof goriški in tirolski, odvetnik oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, naznanja, da je razsodil prepir med Rudolfom, bratom pisarja Alberta iz Gorice [»Rudolfum fratrem Alberti scribe de Goricia«], na eni strani ter Nikom, sinom rajnkega Ivana Chitire iz Čedada, na drugi tako, kakor stoji v neki listini, ki jo je spisal magister Jakob, notar v Gorici.

(Nato sledi besedilo listine, izdane dne 8. maja istega leta, gl. št. 25.)

---

[68]) Lawant je Labod (Lavamund) poleg Drave na vzhodnem Koroškem.

Dotična posestva, namreč dve kmetiji v Nogaredu[64]) [»in Nogaredo«], izmed katerih eno obdelujeta Bidon in Dominik, drugo pa vdova Bruna in njena hči, potem polovica hiše, polovica dvora, polovica gozdiča, polovica brajde [»braida«], eno zemljišče ter en travnik nad njim, katerega obdeluje Štefan v vasi Gorici [»in villa Goricie«] so se, kakor je navada, prodala na dražbi in kupil jih je njegov (goriškega grofa) fevdnik Wölflinus de la Turre, sin rajnkega Walchona, za 31 mark solidov.

»... cum testibus subscriptis, qui sunt presbiter Nicolaus plebanus in Treuen[65]), Hainricus Maul de Traburch[66]) miles, Hainricus et Albertus scribe nostri, Nikel et Jensel Gotsnann fratres, Plümel Thomasutus de Gorizia et multi alii. Datum et actum Goricie anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo IIIIto Julii.«

Št. 27.

1341, dne 12. maja. Gorica.

»Anno mill. trecent. quadrag. primo, indict. nona, die XIIo ineunte mense Madii, present. honestis personis Walcone quondam domini Walconis de Lantre, Winthero de Goricia, Yonamo de Orzono habitatore in Dobraw, Leonardo de Bilana et Odolrico de Cosana[67]) genere quondam dni. Bruni de Salto habitatore Vtini (?) testibus et aliis.«

Odolrik, sin rajnkega Lipa iz Gorice (»Odolricus quondam dni. Lippi de Goricia«], proda za 66 mark solidov Henriku, notarju v Gorici, dve kmetiji v vasi Koprivi[68]) [»in villa Copriwna«], potem gozd v kraju, ki se zove »Bodonga« [»in loco qui dicitur Bodonga«], ter en vinograd in desetino ravno tam.

---

[64]) Nogaredo je v Furlaniji od Kormina proti jugozahodu.

[65]) Trebnje na Dolenjskem.

[66]) Traburch je Gorenji Dravburg na Koroškem.

[67]) Kozana je vas v goriških Brdih blizu Biljane.

[68]) Kopriva (Capriva) je vas med Gorico in Korminom. Tu čitamo izraz »Copriwna«, drugod pa »Copriu« (št. 28) in »Copriw« (št. 38).

»Actum Goricie ante domum domini Mauri presbiteris plebani de Oslano.«

Notar: Vlricus de Goricia.

Št. 28.

1341, dne 15. avgusta. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. quadrag primo, indict. nona, quintodecimo die mensis Augusti in mercato Goricie ante hospicium Antonii Tusci, presentibus Lenseto de Noua domo[69]), Noua (?) habitatore Gorizie, Johanne quondam Gotsnann de Gorizia, Tumasuto de mercato Gorizie et aliis testibus fide dignis.«

Henrik, notar v Gorici [»Henricus notarius de Gorizie«], prosi Ulrika, sina rajnkega Lipa iz Gorice [»ab Vlrico quondam Lyppi de Gorizia«], od katerega je kupil neka posestva v vasi Koprivi [»in villa Copriu«], da bi odstopil ta posestva goriškemu grofu ter se prizadeval, da bi jih ta potem dal njemu (notarju Henriku) v fevd.

Notar: Oratius de Ratybor.

Št. 29.

1341, dne 13. septembra. Gorica.

»Anno mill. trecent. quadrag. primo, indictione nona, die XIII° ineunt. mens. Septembr., Goricie in domo communitatis, present. Niculuscio quondam dni. Winchardi de Castronouo, Symone (?) Pingrino de Goricia, Thoma de Gremaulano quondam dni. Rewhonis, Pylgrino de Peuma et Chunrado filio dni. Alberti de Goricia testibus et alii.«

Leonard, sin rajnke Balde iz Barbane[70]) [»Leonardus quondam Balde de Barbana«], proda za dve marki novih

---

[69]) »Nova domus« je Podgrad v Istri. Primerjaj s to besedo nemški izraz »Newnhaus« (št. 38) ali pa latinski »de Castronovo«. — Gl. tudi op. 26.

[70]) Barbana je vas v goriških Brdih blizu Biljane. Ta vas in tudi nekateri ondotni prebivalci se omenjajo v listini, dat. z dne 5. maja leta 1353. (gl. št. 33).

oglejskih penezov Henriku iz Orzona, pisarju v Gorici [»a Henrico scriba de Orzono habitatore Goricie«], en vinograd na hribu Figovici v biljanski okolici [»unam suam vineam sitam in pertinentiis Bilane in monte qui dicitur Figouicze«]. Vinograd meji na eni strani ob vinograd Štefana iz Biljane[71]) [»de Billana«] in njegove hčere, na drugih straneh ob javne poti.

Notar: Vlricus de Goricia.

Št 30.

1343, dne 28. aprila. Videm.

»Anno mill. trecent. quadrag. tertio, indictione v[ndecima], die vicesimooctavo mens. Aprilis, present. nob. viris Castrono de Bardis sold[. . . .]rio et Johanne eius filio de soldaneriis de Florencia Vtini commorantibus, Johannolo de Liss[. . . .]canipario domini patriarche infrascripti in Vtino et Paulino quondam magistri Johannis de Mutina notario eiusdem dni. patriarche testibus et aliis.«

»Vlricus quondam Lippi Tuschi de Goricia« odstopi oglejskemu patriarhu Bertrandu v njegovi navzočnosti tri kmetije v Žabljah[72]) [»in Zablach«], izmed katerih eno obdeluje Mihael, drugo Jurij ter tretjo Čubej [»Zubey«] in njegovi tovariši; tudi mu odstopi eno kmetijo v sosednjem Križu [»apud Cruc(em) prope dictam villam«], katero obdeluje vdova Marjeta. Te kmetije je imel rečeni Ulrik kot fevd oglejske cerkve. Nato podeli oglejski patriarh z ozirom na zvestobo in naklonjenost Henrika iz Orzona, pisarja v Gorici, rečene kmetije z vsemi priteklinami plemenitemu Henriku de Carnea, oskrbniku [»procuratori«] omenjenega Henrika iz Orzona, s pogojem, da

---

[71]) Tu je naveden Štefan iz Biljane (de Billana), v št. 27. pa Leonardus de Bilana. Vas Biljana ali pa njena okolica sta tudi omenjeni v št. 2. in 32.

[72]) Žablje so vas v Vipavski dolini blizu Sv. Križa. Omenja se ta vas tudi v št. 38.

še varujejo pravice oglejske cerkve in njenih podložnikov. Nato priseže Hainricus de Carnea kot vazal patriarhu dolžno zvestobo.

»Actum Vtini in palatio patriarchali.«

Notar: Gubertinus quondam dni. Ressonadi de Nouate Mediolan. dioces.«

(Listina je na desnem robu nekoliko poškodovana.)

Št. 31.

1350, dne 14. maja. Gorica.

Katarina, grofinja goriška in tirolska, naznanja, da je z dovoljenjem svojega soproga Majnharda iz Gorice sprejela svojega oskrbnika [»massarius«] Bowczina, sina rajnkega Czerenga iz Št. Danjela [»Bowczina filius quondam Czerenge de Sto. Daniele«], in njegove potomce v svoje posebno varstvo proti temu, da jej vsako leto na dan sv. Mihaela plačajo po eno marko solidov.

»Datum Goricie in die pentecosten anno Domini mill. trecent. quinquagesimo, indictione tertia.«

Št. 32.

1351, dne 5. maja. Gorica.

»Anno mill. trecent. quinquag. primo, indict. quarta, quinto die Magii in villa Gorizia apud cymiterium maioris ecclesie sub Babulum present. domino Ritzhardo plebano Gorizie, presbitero Mathia, presbitero Hermanno socio Goriz., presbitero Marco de villa Gorizia, Johanne quondam Colacii de Gorizia, Toma quondam magistri Ottonis balistarii de villa Gorizia et aliis testibus.«

Henrik, sin rajnke Balde iz Kormina [»Henricus filius olim Balde de Cremono«], proda za $4^1/_2$ marke novih penezov oglejskega denarja Henriku, pisarju v Gorici, polovico vinograda v Biljani pri pokopališču ter svoj del pivovarne (?), ki se tam nahaja [»unam dimidiam vineam sitam in Billano apud cymiterium et partem suam cambe, qui est in eadem

vinea«]. Prodani vinograd sega na eni strani do neke poti, na drugi pa do cerkvenega zemljišča. »Henricus de Cremono frater Nicolai Boyatini« je bil izbran, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Oracius de Ratybor.

Št. 33.

1353, dne 5. maja. Barbana.

»Anno mill. trecent. quinquages. tercio, indict. sexta, die quinto mensis May in Barbana in curte domus habitatoris illustr. dni. Maynardi, present. Zenone quondam dni. Philippi de . . . ., Jacobo quondam Francisci de Barbana, . . . de Bigliana, Laurencio quondam . . . . testibus.«

Majnard, sin rajnkega Henrika iz Barbane [»Maynardus filius quondam dni. Henrici de Barbana«], proda v navzočnosti svoje soproge Altaflore [»Altafloris uxoris sue«] za 29 mark novih oglejskih penezov Petru, sinu Henrika, pisarja v Gorici, svojo odvetniško pravico do desetih kmetij v vasi Kozbani[73]) in njeni okolici [»ius quoddam sive advocatiam super decem mansis iacentibus in villa de Gosbano et suis pertinentiis«].

Notar: Nicolaus Putinus.

Št. 34.

1355, dne 22. julija. Pazin. (Na dan sv. Marije Magdalene.)

Albert, grof goriški in tirolski, naznanja, da je njegov fevdnik Mate Vinciguerza z njegovim dovoljenjem zagotovil jutranjo [»morgengab«] svoje soproge Marjete, hčere Hertenbergerjeve[74]), znašajočo 100 mark šilingov, na vseh posestvih, katera mu je (grof) v Momjanu[75]) [»ze Mumlan«] dal v zastavo.

---

[73]) Kozbana je vas v gorenjih goriških Brdih blizu Vrhovelj.

[74]) Grad »Hertenberg« je bil na hribu Jeterbenku, ki se nahaja od Medvod proti jugozahodu.

[75]) Zastran Momjana gl. op. 37.

Št. 35.

1357, dne 20, maja. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. quinquages. septimo, indict. decima, die vigesimo Maii in mercato Goricie ante domum Merlisih, present. Pernardo pitore de Porto, ... de Goiicia testibus et aliis.«

Ranflin iz Cerovega, sin rajnkega Chitarina [»Ranfflinus de Cerou filius quondam Chitarini«], proda Nikolaju, Bunec imenovanemu, iz Cerovega in njegovi soprogi Luciji [»a Nicolao dicto Bunecz de Cerou et uxore sua Lucia«] neko posestvo v Dolenjem Cerovem.

Notar Matija, sin rajnkega Nikolaja Putina, je po ukazu goriškega grofa Majnharda napravil dotični prepis na podlagi listine rajnkega notarja Ivana Tomasutti-ja iz Gorice.

Št. 36.

1363, dne 17. marcija. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. sexages. tercio, indict. prima, die decimo septimo Martii sub loga fori Goricie, present. nobilibus laicis dnis. Aynerio de Ragonea (?), Nichil de Maniacho, Conrado quondam Alberti de Goricia, Ricendorfer Janczil . . . . pro Rotlebo de Mossa et Johanne quondam Genselli de Goricia testibus et aliis.«

Pred Rolandom iz Gorice kot sodnikom goriškega grofa je tožil Nikolaj Bunjec iz Gorenjega Cerovega [»Nicolaus dictus Bugnecz de Cerou superiori«], da mu je Chitarin, sin rajnkega Ronfila iz Dolenjega Cerovega [»Chitarinus quondam Ronfil de inferiori Cerou«], po sili vzel užitek in pridelke enega vinograda in štirih pesestev v Cerovem [»usus et fructus unius vinee et quatuorum sediminum sitorum in dicto Cerou«]. Ta vinograd in posestva ima že mnogo let ter jih je kupil od rečenega Ronfila. Omenjeni Nikolaj je prosil sodnika in zraven stoječe priče, da bi sklenili, da se mu njegovo imetje pušča v miru ter storjena škoda povrne.

Notar: Mathias quondam Nicolay Putini notarii Goricie habitans.

Št. 37.

1377, dne 7. septembra. Gorica.

»Anno Domini mill. trecent. septuages. septimo, indict. quinta decima, die septimo mens. Septembr., Goricie in statione emptoris, present. personis Mathiusio Pinose, Jacobo calcifice de ante portam, Jacobo Bachon et Matheo filio Buodigoy civibus de Goricia et habitatoribus ibidem testibus et aliis.«

Anica, vdova po rajnkem Ivorichu za gradom v Gorici [»Aniza relicta quondam Ivorich de post castrum Goricie«] proda za $6^1/_2$ marke solidov Bernardu, stražniku v Gorici [»Bernardo stacionario de Goricia«] en vinograd v Olbartu v goriški okolici [»unam suam vineam sitam in Olbart in pertinentiis Goricie«]. Ta vinograd sega na eni strani do vinograda imenovanega kupca, na drugi do vinograda Pavla, sina Štefanovega s Travnika [»vinea Pauli filii Steffani de Traunich«], na tretji do vinograda Leonarda, sina rajnkega Primozija iz Gorice [»vinea Leonardi quondam Primosii de Goricia«], ter na četrti do vinograda, ki je lastnina goriškega grofa. Mathiusius Pinose je bil izbran, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Mathias quondam Nicolai Putini.

Št. 38.

1391, dne 5. maja. Sybidat (Čedad) in sand Peters contract.

Jurij, sin rajnkega Henrika iz Orzona, bivajoč v Gorici, je blizu Čedada dal napraviti svoj testament. V njem določa, da se njegovo truplo prepelje v Gorico v cerkev sv. Hilarija in Tacijana. Oltar Matere božje v tej cerkvi naj dobi eno marko šilingov, potem vsako leto dva starja pšenice, katera naj odrajtuje Pavel Smit od neke brajde [»braydn«], ki je v Gorici. Tudi naj dobi ta cerkev eno kmetijo v Solkanu [»Selkan«], katero obdeluje Matija iz Solkana in od katere

se odrajtuje po dva starja pšenice, po dva starja ovsa in po eno kokoš. Zato pa naj duhovnik tistega oltarja za sedaj opravi trideset maš, pozneje pa vsak ponedeljek po eno; tudi naj vsak dan izmoli en »placelo«. Njegovi (Jurija iz Orzona) dediči naj od sedmih funtov šilingov in dveh pernerjev, katere jim bode vsako leto plačeval Matija Močič [»Moczicz«], kupijo vsak dan po dve sveči ter užgani postavijo pred podobo sv. Antona. — Veliki oltar Matere božje v Čedadu naj dobi tri marke penezov. Ondotni kapitel in ondotni korarji naj vsako leto praznujejo njegovo obletnico.

Dalje določa imenovani Jurij v svoji oporoki, da naj njegova soproga Benenuda, hči rajnkega Frančiška Hosgnada iz Milana, svobodno razpolaga s svojo doto, ki znaša 100 mark šilingov. Tudi naj jej njegovi dediči odštejejo sedem mark šilingov kot »absicz« ter 25 mark šilingov kot jutrnjo [»morgengab«]. V ta namen zastavlja prvič eno posestvo v Selu[76]) [»in dem dorf Sell«], katero obdeluje »Juri«, in pa desetino in sodstvo v tej vasi, dalje dve kmetiji v Koprivi [»in Copriw«] in tri kmetije v Žabljah [»in dem dorf Sablan«], izmed katerih eno obdeluje Jakob, dve pa Tomecz. Imenovana Benenuda naj uživa dohodke vseh teh posestev, dokler jej njegovi dediči ne izplačajo prej naštetih svot. Dalje prepušča svoji ženi do njene smrti svojo hišo, katero je sezidal, z dvorom, vrtom in veliko brajdo, ako ostane čista [»rein und chewsch«]. Tudi naj ima Benenuda do svoje smrti njegov skedenj [»stadel«] z vrtom v vasi Gorici [»in dem dorf czu Görcz«]. Po njeni smrti naj vse to pripade njegovim dedičem. Dalje naj dobiva vsako leto po štiri starje pšenice in dve kokoši od Antona iz Selc pri Tržiču[77]) [»von Selcze pey Newinmarcht«] od ene brajde.

Tudi določa rečeni Jurij, da naj njegova hči Pyrina, soproga Wulinga Swabel-a, dobi 100 mark šilingov dote ter 50 mark za svatovsko obleko. To svoto (150 mark) zagotovlja

[76]) Selo pri Črničah.

[77]) Sedaj Selz ne daleč od Tržiča (Monfalcone).

na naslednjih posestvih: 1. na enem posestvu v Javorjah pri Podgradu [»im dorf Jaweriach pey Newnhaus«], 2. na enem posestvu v Vermeljanu [»in Vermelano«], 3. na enem posestvu v Redipulji [»in Radopola«] ter na treh posestvih v Št. Petru pri Soči[78]) [»sand Peter pey der Isnicz«]. Dohodke teh posestev naj uživa rečena Pyrina tako dolgo, dokler jej njegovi dediči ne izplačajo omenjene svote. Tudi voli rečeni Pyrini dve posestvi v Ronkih[79]) [»in dem dorf Ronchiz vnder Newmarchtn«].

V Gorici bivajočemu Henriku, sinu rajnkega Unšalka iz Orzona [»Wnschalchs von Orzon sun«], podeli svoj veliki vinograd »gelegen in Brodecz« in brajdo zraven njega s pogojem, da skrbi za to, da bode po noči in po dnevu gorela luč pred božjim truplom (sv. R. Tel.) v cerkvi sv. Hilarija in Tacijana. Tudi naj po smrti njegove soproge Benenude dobi omenjeno hišo z dvorom in vrtom. — Cerkvi sv. Antona v Speši[80]) zapusti en vinograd v Koprivi [»in Copriw«].

Vsa druga posestva naj dobita njegov brat Kunculin [„Cunszulin"] in njegov bratranec Henrik, sin rajnkega Unšalka iz Orzona blizu Čedada [„Wnsalchs sun von Orzon nahent pey Sybidat"].

Št. 39.

1399, dne 28. januvarja. Lienz. (Torek pred svečnico.)

Henrik in Ivan Majnhart, palatinska grofa koroška, grofa goriška in tirolska ter odvetnika oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, naznanjata, da sta svojemu fevdniku Gregorju iz Dornberga, takratnemu vicedomu v Gorici [„Gregorn von Dornberg die zeit vnserm vicztum ze Gorcz"], in njegovim dedičem dala v fevd hišo in stolp v Korminu [„Haus

[78]) Vasi Redipulja, Vermeljan in Št. Peter pri Soči so v tržiškem sodnem okraju med Sočo in Krasom.

[79]) Ronki od Tržiča proti severozahodu.

[80]) Speša (Spessa) je vas od Kormina proti vzhodu.

vnd Turn auf Cremeun"], kjer sedaj trajno prebiva in s katerima so tudi združeni dohodki šestih mark od grajskega varuštva [mit sechs markch gelts ze purkchut"].

Št. 40.

1400, dne 12. januvarja. Čedad.

„Anno mill. quatricentesimo, indict. octava, die duodecimo mens. Januarii. Actum in civitate Austria in appotheca Johannis Quaglarii appothecarii de dicta civitate, present. ipso Johanne Quaglarii, venerabili vicario dno. presbitero Johanne Gerlacho de Goritia, Woluino habitatore in dicta civitate quondam Johannis de Mossa, Philippo nominato Zani (?) de dicta civitate quondam Philippi de Florentia, Ilprando quondam Anzili de Bauaria testibus vocatis et rogatis et aliis."

Bernard, sin rajnkega Dominika iz Rozaca[81]) [„de Rosatio"], stanujoč v Čedadu, podeli plemenitemu Henriku, sinu rajnkega Osalka iz Orzona, bivajočemu v Gorici [„nobili Henrico quondam Osalchi de Orzon, habitatori Goritie"], neki travnik v goriški okolici, v kraju, ki se zove Mukro, na hribu Grčini[82]) [„pratum situm in pertinentiis Goritie in loco dicto Mucro super montes vocatos Grizina"]. Ta travnik je na eni strani nad travnikom Mikša iz Momjana [„Mixe de Memeglano"], na drugi nad travnikom bratov Gregorja[83]) in Leonarda, sinov Nikila iz Dornberga [„Gregorii et Leonardi fratrum quondam Nichili de Dorimberg"], na tretji nad travnikom Antona, sina Henrika Heberstainerja iz Gorice [„Antonii quondam Henrici Heberstaineri de Goritia"], in na četrti nad javno potjo.

Notar: Nicolaus natus magistri Stephani de civitate Austria.

(Konec sledi.)

---

[81]) Rozac (Rosazzo) je na Beneškem od goriških Brd nekoliko proti zahodu.

[82]) Grčina je sedaj del goriškega mesta proti Kronbergu.

[83]) Gregor iz Dornberga se omenja tudi v št. 39.

O jurisdikciji nad cerkvijo Matere božje na blejskem otoku in nad ondotno proštijo.

Spisal **Franc Pokorn.**

Diploma[1]) cesarja Henrika II. z dne 10. aprila 1004., spisana v Tridentu, nam pove, da je Henrik briksenskemu škofu Alboinu in njegovi cerkvi podaril posestvo Bled z vsemi cerkvami, gradovi, poslopji in podložniki. To se je zgodilo na cvetno nedeljo, drugo leto vlade cesarjeve, iz hvaležnosti do Alboina, ki mu je bil v pomoč zoper sovražnike njegove. Določeno je bilo, da naj dobivajo po Alboinovi smrti dve tretjini dohodkov briksenski škofje, eno tretjino pa briksenski kanoniki. Od tega časa je zgodovina blejskega otoka v zvezi z Briksenom in jurisdikcijo nad cerkvijo in proštijo na otoku ima briksenska cerkev.

Prošta blejskega je nastavljal do preklica in odstavljal le briksenski škof. Prošt je bil tu navadno kak kanonik briksenski. Imel je pa svoje namestnike na Bledu, ako ni sam bival ondi. Proštija je imela 70[2]) podložnih kmetov, vrhu tega je imel prošt tudi zemljiško in malo sodnijo. Duhovnega pastirstva prošt ni imel na otoku, pač pa dolžnost, v nedeljah in praznikih in še dvakrat med tednom maševati v cerkvi Matere božje na otoku. Dohodki proštije so znašali navadno okrog 800 renskih, stroški pa okrog 435 renskih, tedaj je proštu ostajalo okrog 365 renskih.

Četudi je briksenska škofija bila nad 480 let v polnem pravu glede otoka in cerkve, četudi je nemoteno in prosto v duhovskih in svetnih zadevah nastavljala za proštijo vikarje, pa tudi odstavljala jih po svoji volji, ne da bi bil kak drug škof temu kaj oporekal, so se vendar pozneje vneli hudi prepiri zaradi jurisdikcije na blejskem otoku, namreč glede cerkve in proštije, in to ne enkrat, marveč trikrat, dokler se ni vsa

---

[1]) Briks. dvorni arhiv: Pritličje: Zvezek I. str. 1. št. 10. Original v latinščini.

[2]) L. c. Registratura št. 1.

zadeva mirnim potom poravnala in sprava dosegla dne 10. junija 1688. leta

Ko se je v drugi polovici 15. stoletja delalo in razpravljalo o tem, da se ustanovi ljubljanska škofija, je začela tudi oglejska očakovina se ozirati na okrog, kako daleč se razteza njena jurisdikcija. Lastila se je očakovina oglejska jurisdikcije glede cerkve Matere božje in nje proštije na otoku blejskem v svetnih in duhovskih zadevah. Vsled tega se je vnel l. 1459. hud prepir med Oglejem in Briksenom. Da bi stvar bila na jasnem za obe stranki, vršila se je glavna obravnava v Rimu[1]), v papeževi palači, po večernicah v petek dne 16. marca omenjenega leta. Klicani sta bili stranki v Rim k zaslišanju. Izostala je oglejska stranka, zato je bila kontumacirana. Priče so morale vse priseči ob zaslišanju. Razpravo je vodil Jakob de Muciarellis J. U. D., bazilike sv. Petra in kardinala cerkve v Bononiji ter papežev komornik in „auditor curiae causarum Camerae apostolicae generalis“. Zasliševal je priče Gebhard de Bulach, dekretov doktor, kardinala presbitera Nikolaja cerkve sv. Petra ad Vincula in legat apost. sedeža. Notar, ki je vse to zapisal in potem ob koncu obravnave prebral, je bil Mgr. Pavel Nunner, klerik cistercijanski.

Točke, glede katerih so morale priče dati odgovor, zadevale so sledeče: *a)* Pod čigavim gospostvom se nahaja cerkev Matere božje in nje proštija na blejskem otoku? *b)* Kdo ima sodno oblast glede blejskega otoka in ondotnih podložnikov? in *c)* Od kdaj je vsa zadeva pod jurisdikcijo briksenske cerkve in ne pod oblastjo oglejske cerkve?

Priče, ki so odgovarjale na dana vprašanja, so bile sledeče:

Prva priča je duhovnik oglejske škofije: Jurij sin Friderika de Lac (iz Loke), star 25 let. On pravi, da je sam bil vodja te kapele Matere božje na otoku poldrugo leto in da je vedno slišal, da ista spada pod kolacijo briksenske

---

[1]) Original te obravnave se hrani v stolnem kapit. arhivu v Briksenu, prepis pa v kanceliji ondašnji, kakor tudi v knezoškof. arhivu v Ljubljani.

cerkve. Tudi je vedno čul, da se zadeve kapele na blejskem otoku zamorejo le pred briksenskim sodiščem obravnavati. Le briksenski škof ima v tem polno oblast. Nadalje zatrdi, da je on sosed tu, in da, odkar se zaveda, ni slišal drugače govoriti.

Vso zadevo je najpreje razložil pred auditorjem zgoraj omenjenim Mgr. Gebhard de Bulach, ki je bil takrat prošt in vodja kapele Matere božje na Bledu v očakovini oglejski. On trdi, ako treba, tudi dokaže, da je pred 10, 20 do 100 leti in toliko časa, kakor daleč seže ljudstva spomin, bila kapela Matere božje na Bledu, v očakovini oglejski, pod blejskim gradom, zvana proštija, pod gospostvom in kolacijo briksenske cerkve, „institutione et iurisdictione episcopi Briksinensis“, katero je začasno vodil kak kanonik. Od pamtiveka je bila ta pod škofovo upravo. Noben oglejski očak ali njegov oficijal se ni vmešaval v te zadeve. Tudi nihče od celjskega gospostva v Radovljici (in Rotmesdorf) ali od avstrijskega gospostva ni klical blejskega prošta pred svoje sodišče. In kakor je povsem znano in jedino pravo, je proštija bila tudi vedno prosta oglejske jurisdikcije.

Za prvo pričo nastopi druga: Lenart sin Lenartov, duhovnik oglejske škofije, doma z Bleda, star 31 let. On potrdi vse, kar je govoril prošt Gebhard. Pravi, da je prepeval „divina officia“, da ni slišal drugega, kot to, da je kapela briksenske cerkve in da ni noben oglejski očak ali njegov oficijal prošta nikoli tiral pred svoje sodišče. Tudi se ni nobeden drug, kakor le briksenski škof, vmešaval v duhovske ali svetne zadeve na Bledu. Tako je tudi glas med ljudstvom.

Tretja priča je Janeuinus Jurijev sin, lajik z Bleda v oglejski škofiji, star 70 let, in potrdi vse, kakor prejšnja dva.

Četrta priča je zopet duhovnik oglejske škofije: Viljem de Rosthach, star nad 40 let, ki trdi, da je še kot otrok, ko je hodil tukaj v šolo, in pozneje, ko je bil tu duhovni pomočnik (socius divinorum), vedno le tako slišal glede vseh treh točk, kakor so potrdili prvi trije in kakor je sedanji prošt sam razložil.

Nadaljne priče, ki so vse potrdile, kakor prve štiri, so sledeče: Mihael Schuster de Rotmersdorf, star okrog 40 let, oglejske škofije; Peter Chrabat de Rotmersdorf, star 30 let; Joannes de Gasp, lajik z Bleda; Jurij Salla de Veldes, star 60 let; Gregor Coloner, star 40 let; Lenart Creuliz, oglejske škofije, star 24 let; Gallus Joannis Merchl, star 50 let; Janovinus Jurijev sin, star 30 let; Janovinus Jakobov sin, star 30 let; Klemen Lavrencijev sin z Bleda (de Veld), star 32 let; vsi lajiki. Poleg napominanih sta bila zaslišana tudi še Andrej Marelijev sin, star 25 let, Ahacij Ambrožev sin „de Veldes“, star 26 let, ki sta potrdila, da blejska kapela spada pod briksenske cerkve oblast in pod nobeno drugo.

Izdalo in pisalo se je to v Rimu, blizu bratov pridigarjev cerkve Marijine „supra Minerva“ l. 1459. dne 17. marca zjutraj, prvo leto papeževanja Pija II. vpričo M. Andreja de Viterbio in Janeza de Tulhia kot javnih notarjev. Pavel Nunner je pa potrdil vse kot prav pisano in je privezal pečate.

Ako so torej, kakor kaže obravnava, duhovniki in lajiki oglejske škofije pričali proti zahtevam in prisvajanju jurisdikcije glede blejskega otoka cerkve in proštije od strani oglejske očakovine, in ako vpoštevamo stare pravice, svoboščine in podarilna pisma, ki so bila v rokah briksenskih škofov, je umevno, da je moral tudi Rim njim pripoznati vrhovno oblast in pravico v vseh zadevah glede blejske cerkve in proštije na otoku. Zdi se nam, da oglejska očakovina ravno radi tega ni poslala nobenega zastopnika k obravnavi v Rim, ker si je bila sama v svesti, da propade. In tako je bil po tej razpravi mir za nekaj časa.

Ko pa je bila l. 1461. ustanovljena ljubljanska škofija in bil grof Žiga pl. Lamberg potrjen prvim škofom ljubljanskim, nam povedó pisma [4]), da je ta dne 15. decembra l. 1465. posvetil na blejskem otoku cerkvico Matere božje. Ni nam znano,

[4]) Izvestja muz. društva, IV., str. 155.

če je to storil na podlagi svoje jurisdikcije, ali pooblaščen po briksenskem škofu, ki ni mogel vedno posvečevati cerkve v daljnih krajih. Najbrže pa je bilo to vzrok, da je cerkev posvetil ljubljanski škof, ker po smrti briksenskega škofa-kardinala Nikolaja „de Kusa“, ki je umrl dne 12. avgusta 1464, naslednik njegov Jurij Golser mnogo časa ni bil potrjen od Rima radi raznih prepirov, namreč do 17. decembra 1471, in torej pač ni mogel izvrševati škofovskih opravil. Tako je ljubljanski škof najbrže z vednostjo poglavarja briksenske cerkve posvetil blejsko cerkev.

Dne 21. januvarja 1483. pa se je tedanji briksenske cerkve kanonik in blejski prošt Melhior de Meckhau odrekel vsem pravicam do blejske proštije ter jo je izročil in vtelesil skupni mizi briksenskega kapitula za vse večne čase z dovoljenjem briksenskega škofa Jurija, ki je imel pravico, za to proštijo prezentovati, jo oddajati in preskrbljevati komur in kakor je hotel. Papež Innocencij VIII. pa je v buli z dne 3. septembra l. 1485., v drugem letu papeževanja, to uravnavo potrdil in še posebej priznal jurisdikcijo briksenski cerkvi glede cerkve in proštije na blejskem otoku. Tako bi bila imela biti vsa stvar jasna za vse prihodnje čase v tem oziru, ali vender ni bila.

Povodenj krivoverske zmešnjave luteranstva je koncem 16. veka tudi blejsko okolico preplavila. O tem se hranijo v briksenskem stolnem arhivu dolge razprave iz mnogih let. Najžalostnejša prikazen pri tem pa je bila ta, da se je tudi gorenjska duhovščina tedanja večinoma vdala življenju po Lutrove vere nazorih. Poleg grajskega župnika Krištofa Faschanga, ki je bil l. 1572. odslovljen, je največ preglavice delal pozneje Sebastijan Konstantin de Seepoch[5]), župnik nakelski (1581—1611), in prošt na blejskem otoku pri cerkvi Matere božje (22. avg. 1592.—1607.) Ta mož se ni mnogo brigal za svoje dolžnosti, pač pa za složno življenje, službo je zanemarjal, penzije briksenski cerkvi ni plačeval. Briksenski škof Krištof Andrej ga je

[5]) Morda je bil doma ondi v vasi Mlino (Seebach).

resno opominjal mnogokrat v letih 1603.—1607. prav po očetovsko, včasih tudi oštel, zlasti radi tega, ker službe božje ni opravljal redno in o pravem času, da je bilo ljudstvo na škodi. Prosil ga je, naj si privzame pridnega in sposobnega kapelana, a vse je bilo zaman[6]). Naposled mu zapreti, da ga bode odstavil, ako sam ne odstopi prostovoljno, ali, če se ne poboljša, zlasti še, ker ni bil vzglednega moralnega življenja. Že l. 1595. je obljubil poboljšanje, a obljube ni držal. Bil je tudi ljubljanski kanonik in kot tak si je znal tudi obdržati ugled pred svojim škofom. Stanoval je zdaj tu, zdaj tam. Naposled ga briksenski škof vender le odstavi kot nepoboljšljivca, četudi se je izgovarjal na ljubljanskega škofa, češ, da ga je ta, ko je bil prezentovan, postavil in potrdil. To se je sicer res bilo zgodilo na podlagi napačnega poročila, ki pa se je pozneje kot nepravo preklicalo. Tudi ljubljanski škof Tomaž Hren se je glede blejske zadeve pritožil do apostolskega nuncija v Gradcu, do škofa Jan. Krst. Saluago, kateremu je bil pa briksenski škof na podlagi že omenjenih razprav in pisem objasnil in dokazal, da nad blejskim otokom nima ljubljanski škof ne v svetnem in ne v duhovnem oziru nikakršne jurisdikcije. Ako je njegov prednik kardinal Andrej Avstrijski ljubljanskemu škofu prezentoval v potrdilo Seb. Konst. de Seebach za blejskega prošta, se je to zdaj prvič zgodilo, seveda po pomoti, po napačni informaciji in „subreptitie“ in tudi z nepostavnimi sredstvi, kar se dokaže s tem, da se ne nahaja o tem nobena omemba v protokolih briksenskih, in da tudi v registraturi ni najiti nobenega reskripta ali dekreta. Tudi kardinal sam ni smel in ni mogel prezentovati preje, da je pritrdil in dovolil k temu kapitel na podlagi svoboščin in starih pravic. In četudi prošt kaže glede prezentacije kako pismo, ne more biti pravo, marveč je podmeteno. Torej ga on, briksenski škof, ne more priznati proštom, še bolj pa ga mora odstraniti iz preje že navedenih vzrokov, ker je prošt na škodo cerkvi in ljudstvu v pohujšanje.

[6]) Takrat namreč, l. 1604., se je vpeljal pri vseh cerkvah briksenske škofije rimski missale, torej tudi na otoku.

Zato naj nuncij tudi poskrbi, da se ljubljanski škof ne bode vmešaval v njegove zadeve in kršil njegovih starih, od Rima potrjenih pravic in svoboščin.

Vsa ta zadeva se ni kmalu poravnala, ampak razmere med ljubljansko in briksensko škofijo so se vsled tega zelo napele, zlasti še, ker je ljubljanski prošt in škofov komisar Andrej Kralj l. 1608. Seebacherja s silo zopet vmestil na Bledu in duhovnu Juriju Brunelliju pod kaznijo izobčenja prepovedal, izvrševati ondi duhovska opravila brez dovoljenja Seebacherjevega. Miru torej ni bilo, dokler ni briksenski škof z vso energijo pred nuncijem dokazal s pismi, pravicami in svoboščinami, da na otoku blejskem nima ne v cerkvenem, ne v svetnem oziru nihče drugi jurisdikcije, kakor jedino le on. Tudi ljubljanskemu škofu je pojasnil, da Seebacher na blejskem otoku ni vmeščen, ampak je ondi le kot provizorični kapelan, ker je beneficij blejske proštije vtelešen mizi briksenske škofije. Zato ga prosi tudi, da naj on poskrbi, da Seebacher plača, kar je dolžan, in da vsa zadeva pride v postavni red. In ker je imel od briksenskega škofa tudi glavar blejskega gospostva, rekše njega oskrbnik Jakob Krist. Kirchmaier de Ragen, nalog, da stori vse v odstranitev Seebacherja iz omenjenih razlogov, je naposled ta vender zapustil Bled.

Prepiri med ljubljanskim in briksenskim škofom pa še niso bili poravnani. Bil je še drug ogenj, ki je netil razprtije med njima, in ta je bil bohinjski župnik in ljubljanski prošt Andrej Kralj, kateri je bil priporočen briksenskemu škofu za blejskega prošta po odhodu Seebacherjevem, a ni dosegel te službe. Zato je škofu v Briksenu nagajal, kjer in kakor je znal in vedel, kakor smo že zgoraj videli. Posebno pa nam ga osvitljuje še naslednje: Briksenski glavar na blejskem gospostvu je kot namestnik ali oskrbnik imel pravico prisostvovati pri cerkvenih računih oseb cerkvâ v blejskem gospostvu. Bohinjski župnik in ljubljanski prošt Andrej Kralj pa mu ni le ob tej priliki cerkve samooblastno zapiral, kakor l. 1604., marveč ga je še celo izobčil, mu silo delal in naložil globo v denarjih. Tudi

podložnim, ki niso prišli k njemu, je nalagal denarno globo na 100 zlatov. Andrej Kralj je bil mnenja, da ima v Bohinju le ljubljanski škof pravico. Gotovo je, da tako ravnanje ni bilo brez posledic. Briksenski škof je prijazno pisal ljubljanskemu škofu, da naj to nepostavno in nečedno obnašanje Kraljevo kaznuje, vender pa miru med obema škofijama še ni bilo do l. 1688., ko se tedanja škofa: Janez Frančišek, škof briksenski, in Žiga grof Herberstein, škof ljubljanski, zedinita tako, da otok pripade škofiji ljubljanski, briksenski škofje pa imajo pravico v cerkvi na otoku rabiti „pontificalia“ kakor doma.

Slovstvo.

J. Z. Thalnitschers Antiquitates Labacenses. Anton v. Premerstein. Sonderabdruck aus den Jahresheften des österreichischen archaeologischen Institutes. Band V. 1902. — Predelek 7—32.

L. 1674. je izšla pri Haanu v Solnogradu Ludovika Schoenlebna 208 stranij obsegajoča kniga naslovljena Aemona vindicata. Takoj na naslovni strani izraža pisatelj svoj namen: »opusculum — ex antiquis probatis authoribus contra nonnullos recentiores scriptores, qui Aemonam in Istriam traustulerunt, concinnatum«. Schoenleben torej dokazuje, da je stala stara Emona na ljubljanskem ozemlju, ne pa v Istri, kjer je sedaj Cittanova. To delo je zavrglo nasprotno trditev. Ostalo je pa še vprašanje, je li res stala Emona prav na ljubljanskem ozemlju, ali kje drugje. Že Laz je trdil l. 1598., da je Emona stala na Igu. Schoenleben je vedel za to trditev, pa zdela se mu je nesprejemljiva. Gregor Dolničar (Thalnitcher) je sprejel Schoenlebnovo trditev za dokazano istino in je začel zbirati gradivo za natančen popis stare Emone. Naslovil je svoj spis Antiquitates Urbis Labacensis etc. Sestavil je svoj spis l. 1693. in ga na čisto prepisal ter posvetil predsedniku akademije Operosorum 1. nov. istega leta. To delce je več let dopolnjeval, a ne dovršil. Ostalo je v rokopisu, ki ga hrani ljublj. semeniščna knjižnica. Letos pa je izdal dr. Anton pl. Premerstein ta spis s kritičnimi opazkami.

Dolničar je razdelil spis v 15 poglavij. V teh govori o Jazonovi bajki, o velikosti, o zidovih, o trgih, o vodovodih, o templih stare Emone, o Ljubljanici, o rimskem verstvu, o emonski koloniji in rimski vladi, o svojstvih emonskih prebivavcev in o pokopih; našteva rimske

napise in denarje ter na kratko omenja zgodovino Emone in Ljubljane do l. 1472.

Iz tu označene vsebine je jasno, da ni ves spis važen za nas, ampak da so nekatera poglavja večjega pomena, druga pa brez vsake zanimivosti. Po tem načelu se je ravnal tudi izdajatelj tega spisa. Za nas brezpomembne popise starega verstva itd. je izpustil, iz drugih poglavij pa podaja vse, kar je za znanost kaj vredno. Najbolj pazno je sestavljeno poglavje o rimskih napisih. Tu primerja vsak Dolničarjev prepis z drugimi znanimi prepisi ter razsoja o njegovi pristnosti in pravilnosti.

Končna sodba je precej rezka. Dolničar mu je sicer marljiv in navdušen nabiravec in preiskovavec rimskih starin in napisov, toda ne vedno zanesljiv. Včasih ni prav čital, včasih je kaj dostavil po svojem domnevanju ali po svoji domišljiji, pogostoma je okrajšave napačno razrešil, da celó sam je potvarjal napise, kar v isti dobi ni bilo nič kaj nenavadnega.

Po mojem mnenju je zadnja sodba preostra. Res, da Dolničarjevi prepisi niso zanesljivi, saj tedaj tudi ni bilo to delo tako lahko, kakor dandanes. Težko je bilo čitati zamazane, včasih še celo pobeljene (calce dealbatus) kamene, pogostoma ob raznih vremenskih nezgodah. Ko jih je namreč D. prepisaval, še niso bili očiščeni in tudi ne tako lepó vzidani, kakor jih vidimo sedaj. Ne moremo si pa razlagati, da bi D. napise sam ponarejal. Za to je bil njegov značaj preresen. Če je kak napis ponarejen, ni še dokaz, da ga je D. ponaredil, saj je mogoče, da je dobil napačen prepis, ali pa, da je potvorjen napis prepisal.

Trije napisi v predelku 20. št. 4., 5. in 6. ne spadajo v zbirko, kar je že D. naznanil s tem, da jih nima v vrsti napisov in se sploh ne nahajajo v prepisanem izvodu njegovega dela. Tudi pri št. 4. pridejana letnica 1222. pred Kr. r. pojasnjuje, da ni mislil na stari napis, ampak na novi, ki je bil namenjen za spomenik na kakem poslopju, na pr. na novi mestni hiši, ki so jo tedaj nameravali zidati.

Ko bi bil »glasoviti« napis o Natesiji res Dolničarjev tvor, bi ga bil gotovo vsaj prav prepisal. In vendar ga ni. Na kamenu loči pika črki *T* in *I*, v prepisu ni ločila (21).

Ko bi bil hotel Dolničar slepariti, bi bil brezdvomno napise tako ponarejal, da bi se to ne poznalo. Tudi bi z enim kamenom ne povzdignil kdovekoliko slave ljubljanske. Sicer pa D. povsod, kjer je le vedel, natanko zaznamuje kraj, kje so kak napis našli, pri ižanskih prav tako, kakor pri ljubljanskih. Zanimivo je, da so več napisov, ki jih D. omenja, zopet našli pri prezidavanju v Ljubljani po potresu l. 1895.

K predelku 21. bi bilo opomniti, da je bila rodbina Perne okoli l. 1688. v Ljubljani prav številna, saj se nahaja v maticah stolne župnije prav pogostoma to ime.

Pri načrtu (pr. 22.), ki ga smatra D. za obliko Neptunovega templa, sodi dr. pl. Premerstein, da je bržkone kopel. Mogoče, pa tudi tempel utegne biti. Oblika te vrste se imenuje cella triehora. V Rimu sta dve taki zgradbi ohranjeni iz dobe pred Konstantinom, namreč: cella cimiterialis sv. Siksta in sv. Sotera. Devet milj od Rima proti Tivoliju je podobna zgradba tik bazilike sv. Simforoze (gl. Fr. X. Kraus: Gesch. d. christl. Kunst. 1895. I. 263.).

Tiskovne hibice, ki so se vrinile, ne motijo vsebine, na pr. Qualifa (14) m. Qualiza, Rumph (27) m. Kumph, Knidasch (30) m. Kaidasch, Schnedif (28) m. Schnediz.

Premersteinova razprava se odlikuje po natančnih prepisih in snimkih Dolničarjevih zapiskov in nariskov in po strokovni uredbi vse tvarine. V. Steska.

Duhovna bramba v štajerskem narečju. »Duhouna Branua, prad duhounah — inu žuotnah Nauarnostah sakobart per sabe nositi«.

S temi besedami se pričenja naslov male knjižice, ki je bila »iz nemškige u to suovensko Spraho sprabernjana, inu drukana u' Köln u' tam lete 1740«.

Poleg naslovnega lista ima knjižica še 180 str. Znana[1]) je tudi z naslovom »Kolomanov žegen«, ker se nahaja v nji (str. 52.) res pripoved o Kolomanu, sinu iberijskega kralja, ki je dal svojemu očetu, odhajajočemu v vojsko v neznane dežele, iz nebes dobljeno pismo, ki bi ga varovalo vseh nevarnostij itd.

Spisi te knjižice so praznoverni, češ, da posamezne molitvice ali črke otmó človeka vsake nevarnosti, bolezni in smrti, če jih opravlja ali celó spisane s seboj nosi.

Čudno je, da se pisec vedno sklicuje na papeža Urbana VIII., ki je vprav nasprotno učil, namreč, da naj se privatnemu razodetju pripisuje le človeška verljivost, dokler ga cerkev ne potrdi.

Vsebina je torej brez vrednosti. Jezik je nepravilen, narečje koroško, pisava nestalna. Znamenita je kniga torej le za dialektologe.

Čudno pa je, da je ta knjiga takó razširjena in da se je ohranilo toliko izvodov. Nahaja se še sedaj med ljudstvom, in posamezni izvodi so dovolj dobro ohranjeni.

Založnik, ne preveč vesten človek, si je služil s to knjižico gotovo lepe denarje. Izšlo je bržkone več izdaj. Köln kot kraj natiska je brez dvoma izmišljen.

Zanimiva in doslej menda še ne naznanjena je štajerska izdaja te knjižice. Naslovljena je: »Duhovna Bramba, kero je dobro pri sebi imeti

---

[1]) Marn. Jezičnik. XXII. str. 28. — Glaser. Zgod. slov. slovstva. I. str. 205. — Citate navajam v gajici.

próti duhovnim ino telovnim nevarnostim; zapopáde hasnovitne žegne ino molitve, en tál od Boga razodete, od cerkve ino svetih očakov narédte, ino od Papeža Urbana VIII. poterdjene k trošti vsim vernim keri na vodi ali na suhem potujejo, da skoz toto branbo, če jo pri sebi majo, od mnogih nesreč znajo rešeni biti. Cum Lic. Ord. Cens. Trev. ibidem An. 1647 impressum. Natisnjeno v Mainzi«. Str. 216.

Ta letnice bi torej veljala za latinski izvirnik, kar seveda ni resnično, ker kaj takega cerkev ni nikdar potrdila. Letnice slovenske izdaje ni na naslovni strani, pač pa se bere na strani 99. na začetku drugega dela: Natisnjeno v leti Kristusa 1705. Gotovo pa sta tudi tu izmišljena kraj in letnica. Popir, tisek in jezik govoré za to, da mora biti izdaja ok. 100 let mlajša.

Ta izdaja ima tudi 24 podobic svetnikov, ki so varuhi posameznim uram celega dne.

Na str. 160. molitev o. Marka Avijanca († 1699.), »Prava grivinja grešniga človeka«. Na str. 170. se bere »Pobožna viža sveto mešo hasnovitno poslušati. V premišlávanji bridkega terplenja ino smerti našiga Gospoda ino Zveličara Jezusa Kristusa. S priloženimi Juternimi ino večernimi Molitvami«.

Zanimiv je začetek večerne molitve: »Blažena bodi sveta neizdélna Trojica božja, zdaj ino vsigdar, ino na večne čase«. Potem se nahajajo še te rečenice: z novoj močjoj (!); obrani me toto noč od vsiga zavitja — hudiga protivnika; ob pravi vuri gorstaniti; tebe z gorečoj lubavoj hvaliti.

V večerni pesmi (str. 212.) se nahajajo te le vrstice:

Jezus, mojga serca slaja,
Tvoje moč me naj povája;
Leži toto noč pri meni,
Ino z gnadoj me ogreni.

Angel naj pri meni vahta,
Da peklenska huda žlahta,
Meni škodit ne zamore,
Z djanjem al, skoz misli nore.
Naj tude vsi prijateli,
Pri našem odrešiteli
Čisti vsi zaspijo, itd.

V. Steska.

Prevod Bellarminovega katekizma je izšel v slovenščini l. 1728. Ta prevod nam je sicer znan, a letnice nismo vedeli, ker je knjižica sama ne navaja. Poleg Šafaříka naznanja to, 111 stranij obsegajočo knji-

žico tudi Marn v »Jezičniku« XXII. str. 28. in dr. Glaser v »Zgod. slov. slovstva« str. 205.

Znano je bilo, da je katekizem izšel po l. 1725., kar naslov (v gajico prepisan) sam pove: »Kratki zapopadek christianskiga navuka od Roberta Bellarmina iz Tovarštva Jezusa, Svete Rimske Cerque Cardinala, k' nucu vsiga karšanstva iz povela Rimskega Papeža Clemena tiga VIII. vkupej zložen: zupet v' tem lejto MDCCXXV. Od sedajniga Rimskiga Papeža Benedicta tiga XIII. — — — perporočen. Iz Latinskiga, nu Laškiga, na Slovinski, ali Krajnski jezik zvestu prestavlen, nu pogmeran«.

Natančno letnico pa nam je ohranil Ahacij Steržinar, pišoč str. 153. svoje pesmarice iz l. 1729.: »dokler pak ta Rimski Catehismus, oku lih je v' veliku šprahih drukan, v' slovenski ali krajnski šprahi še ni biu drukan, jest svetjem zatu tega Rimskega Cardinala Roberta Bellarmina iz tovarštva Jezusoviga, kateri Catehismus ali kratki zapopádik Christianskiga navuka je v' Latinski inu Slovenski al Krajnski sprahi novič drukan v' Lublani to letu 1728«. V. Steska.

Kapela žalostne Matere božje v Središču in njen častni venec. Spomenica na zlato mašo dveh srediških rojakov leta 1902. Maribor, 1902. Lastna založba. Tisk tiskarne sv. Cirila. Knjižica obsega 136 stranij; spisal jo je Matej Slekovec, kn.-šk. duh. svetovalec in župnik pri sv. Marku niže Ptuja. V prvem delu obsega zgodovino trga Središča in zgoraj omenjene kapele, v drugem delu pa životopise znamenitih Središčanov, med katerimi se posebno odlikujeta oba letošnja zlatomašnika: stolni prošt Lavrencij Herg ter župnik in profesor Matija Šinko. Spisana je knjižica v krasnem jeziku in z izredno zgodovinsko vestnostjo. Središče se po nemško imenuje Polstrau. Pisatelj trdi, da je nemško ime nastalo iz slovenske besede »polostrov«, ker je trg nekdaj stal na polotoku Drave.

O zdravstvu staroga Zagreba. Napisao Janko Barle. U Zagrebu. 1902. Lep donesek k hrvaški kulturni zgodovini je pričujoča knjižica, obsegajoča 73 stranij. Dasiravno ni bilo na razpolago mnogo virov, je vender pisatelj z izredno marljivostjo in spretnostjo sestavil delo, ki je velike vrednosti. V prvem poglavju podaje zgodovino zagrebških bolnic, ubožnic in kopališč, potem životopise zdravnikov in lekarnarjev, način njihovega zdravljenja v zadnjih šestih stoletjih in knjige, katere so rabili. Ker je bil Zagreb v tesni zvezi z Ljubljano in ker je bilo nekoliko Slovencev zdravnikov v Zagrebu, je Barletova publikacija, ponatisnjena iz »Liečničkoga Viestnika«, važna tudi za spoznanje naših zdravstvenih razmer v minolih vekih.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XII. **1902.** **Sešitek 5.**

Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori.

Spisal **dr. Fr. Kos.**

(Dalje.)

Št. 41.

1354, dne 17. marca. Barbana.

»Anno mill. trecent. quinquag. quarto, indict. septima, die septimo decimo Marcii in Barbana in curia Jacobi quondam Francisci de Barbana, presentibus dominis Bartolomeo . . . filio Peterosii de Civitate Austria, Wol[rico] de Cormone, Federico de Buya[84]), Henrico de Vipulsacho[85]), Jacobo quondam suprascripti Francisci, Nicolusio de Fleyana[86]) et aliis.

Majnhard, sin rajnkega Henrika iz Barbane[87]) [»Meinhardus filius quondam Henrici de Barbana«], je prodal svojemu sinu Fricu [»Frizio filio«] dve kmetiji in dva vinograda v Barbani [»in Barbana«], kar kaže listina z dne 10. marca rečenega leta. Ko je pa Majnhard odstopil dotični znesek svoji soprogi Altaflori, je ta potrdila, da je od imenovanega Frica

[84]) Buja je v Furlaniji od Gumina (Gemona) nekoliko proti jugu.

[85]) »Vipulsacho« so Vipolže v goriških Brdih. »Henricus de Wilposano« se omenja tudi v št. 11.

[86]) Flojana je vas v goriških Brdih.

[87]) Majnhard, sin rajnkega Henrika iz Barbane, in pa njegova soproga Altaflora se tudi omenjata v št. 33 (gl. str. 79). Isto velja o Jakobu, sinu rajnkega Frančiška iz Barbane. Tu navedena Barbana je vas v goriških Brdih. Cfr. op. 70, str. 76.

na račun te kupčije prejela pet in pol marke novih oglejskih penezov.

Notar: Philippusius filius Henrici scribe de Goritia.[88])
(Listina je nekoliko zamazana.)

Št. 42.

1364, dne 15. maja. Gorica.

»Anno Dni. mill. trecent. sexag. quarto, indict. secunda, die quintodecimo mensis Maii in villa Goricia[89]) ante domum habitationis Laurencii fabri de Vertoyba[90]), present. Laurencio predicto, Henrico Symonis hosterii de villa Goricia, Francisco fratre quondam Floryani textoris dicti loci, Paulo fabro habi-

---

[88]) K op. 17 (str. 61) bi se lahko dostavilo, da je Henricus scriba de Orzono imel razen Petra tudi sina, kateremu je bilo Philippussius ime.

[89]) Na str. 66 in 67, op. 35 sem nekoliko opisal **Gorico,** kakšna je bila v 14. stoletju. Tu naj k dotičnim opazkam dodam še nekoliko vrstic, da bode slika popolnejša.

Rečeno je bilo, da nam je razen goriškega gradu in trga v tistem času še treba razločevati vas Gorico, ki je bila pri vznožju grajskega hriba. V tej je leta 1364. prebival krčmar [»hosterius«] Henrik, Frančišek, brat tkalca Florjana, ter kovač Pavel (št. 42). V Gorici so takrat ali pa nekoliko pozneje živeli duhovnik Nikolaj (št. 43), notarja Matija (št. 42—44, 47, 48, 50) in Nikolaj (št. 50), slikarja Nikolaj Besna (št. 43) in Frančišek (št. 44), štacunarji Jacomucius (št. 44, 47), Bernard (št. 44, 48, 49), Konrad (št. 48), Mičej [»Michey«] (št. 48) in Osvald, ki je imel v svoji še le kupljeni štacuni tudi neko kamenito posodo za olje (št. 48). Dalje se omenja mesar Martin (št. 48, 49) in pa krojač Tomaž (št. 44). Tudi se navaja, da je bila v Gorici hiša s pečnico, v kateri so kruh pekli (št. 46). — O slovenstvu goriških prebivalcev pričajo imena »Janez« (št. 67, dvakrat), Brjec [»Beryecz«] (št. 47), Breginjec [»Bergignecz«] (št. 44), Bunjec [»Bugnecz«] (št. 44) in Mrlišek ali Mrliček [»Merlisch«] (št. 48). — V Gorici se omenja trg [»in foro Goricie«] (št. 43) in pa vrata blizu trga [»ante portam fori«] (št. 48). — Nekoliko ljudij je živelo v Podturnu pri Gorici [»sub turri ville Goricie«] (št. 44), kjer je sedanji Št. Rok. V goriški okolici je bil hrib Stara gora. Neki vinograd v tem kraju so imenovali »Cramer« (št. 44).

[90]) Vertojba, vas blizu Gorice.

tante in villa Goricia et Tonich quondam Gynani de Peuma[91]) testibus et aliis.«

»Worlicus quondam domini Alberti de Goricia« proda za deset mark solidov Ivanu, Fliegendorfer imenovanemu, iz Gorice [»a Johanne dicto Vlyegendorfer de Goricia«] dve kmetiji, izmed katerih je bila ena v Coroni [»in Corona«][92]) ter jo je obdeloval Lukman [»Luchman«], druga pa pri Lijaku [»in Lyacho«][93]) ter jo je obdeloval Nedeljka [»per Nedelcham«].

Notar: Mathias q. Nicolay Pucini notarii Goricie habitans.

Št. 43.

1366, dne 27. avgusta. Gorica.

»Anno Dni. mill. trecent. sexag. sexto, indict. quarta, die vigesimo septimo mensis Augusti, Goricie in domo habitationis infra scriptorum debitorum, present. domino presbitero Nicolao habitante Goricie, Wosalco quondam dni. Henrici de Goricia et Jacobo Racza de Castellerio[94]) habitante ibidem testibus et aliis.«

»Matherius q. Pauli Senche de Goricia et Marssa[95]) uxor sua« potrjujeta, da sta na posodo dobila pet mark solidov, katere jima je dala Betta, soproga slikarja Nikolaja, Besna imenovanega, ter sestra Jakoba, Zaczin imenovanega, iz Gorice [»a Betta uxore Nicolay dicti Besna pictoris et sorore Jacobi dicti Zaczin de Goricia«]. Zato pa zastavljata upnici svojo hišo na trgu v Gorici [»in foro Goricie«], kjer prebivata.

Notar: Mathias q. Nicolay Pucini notarii Goricie habitans

---

[91]) Pevma pri Gorici. Gl. tudi op. 42, str. 68.

[92]) Corona je vas v Furlaniji med Gradiščem in Korminom.

[93]) Lijak je potok med Gorico in Šempasom, ki se pri Renčah izliva v Vipavo.

[94]) Castellerio je na Beneškem blizu vasi Pagnacco od Vidma proti severu.

[95]) Marssa = Maruša.

Št. 44.

1387, dne 15 decembra. Gorica.

»Anno Dni. mill. trecent. octuag. septimo, indictione decima, die quintodecimo mensis Decembris, Goricie ante stationem infrascripti emptoris, present. Mixo quondam Jacobi Lechspan de Canali[96]), Jacomucio quondam Laurencii stationarii de Goricia, Worlico fratre infrascripti venditoris, Thomasio quondam Pauli sartoris de Goricia et Francisco pictore dicti loci testibus et aliis.«

Henrik, sin rajnkega Jakoba Breginjca iz Podturna[97]) pri vasi Gorici [»Henricus q. Jacobi Bergignecz de sub turri ville Goricie«], proda za 32 mark solidov Bernardu, štacunarju v Gorici [»Bernardo stacionario de Goricia«], en vinograd, ki se zove »Cramer« ter se nahaja v Stari gori [»in Stara gora«][98]). Ta vinograd meji na eni strani ob vinograd Jakoba iz Bukovice [»de Buchauiza«][99]), na drugi ob vinograd Uršule, hčere rajnkega Matevža Bunjca iz Podturna pri vasi Gorici [»q. Mathei Bugnecz de sub turri ville Goricie«], ter na zgornji strani ob javno pot.

Notar: Mathias q. Nicolay Pucini notarii Goricie habitans

Št. 45.

1388, dne 13. julija. Kormin.

»Anno mill. trecent. octuag. octavo, indict. undecima, die tercio decimo mensis Julii, Cormoni in centa[100]) Sti Adalberti[101]) ante canipam infrascripti venditoris, present. Rodulpho fistulatore quondam Petri de Onymisino (?), Jacobo Cerdone quondam Thomadi notarii, Deluciluta (?) de Civitate Austria, Dinto (?)

---

[96]) Kanal na Goriškem.

[97]) Podturen je sedanje goriško predmestje Št. Rok.

[98]) Stara gora se zove hrib, ki je od Gorice proti jugovzhodu.

[99]) Bukovica je vasica blizu Renč na Goriškem.

[100]) Centa (it. cinta) = okraj, okolica, ograja.

[101]) Farna cerkev v Korminu je posvečena sv. Adalbertu.

quondam Cernonis de Fagedis[102]) et Johanne quondam Osti de Cormone testibus et aliis pluribus.«

Peter, sin rajnkega Nadala iz Kormina, proda za 24 cekinov poštene vage Danielu, sinu rajnkega Martina iz Medeje [»de Medea«][103]), eno polje v korminski okolici v kraju, ki se zove »Perarya« [»unum campum . . . in pertinentiis Cormonis in loco, qui dicitur Perarya«].

Notar: Franciscus de Cormone quondam Johannis Plazayti de Buya.

Št. 46.

1390, dne 7. februvarja. S. l. (Ponedeljek po sv. Doroteji.)

»Fritzel der Pranperger[104]) von Raetzitz« naznanja, da je za 46 mark šilingov prodal Jerneju iz Moše [»Bartholome von Musch«][105]) svojo hišo s pečnico vred v Gorici [»mein haws mit dem pachofen zu Gortz gelegen«], ki je (sc. hiša) bila nekdaj lastnina sina rajnke Alegrete iz Gorice [»dacz etwen Allegrethen sun von Gortz gewesen ist«]. Njegov (Pranpergerjev) sin Jurij in drugi njegovi dediči ne smejo delati rečenemu Jerneju in njegovim dedičem zarad imenovane hiše in pečnice nobenih sitnostij. Razen Fritzla je pečatil tudi njegov svak Erhart Zaeplen.

Št. 47.

1391, dne 19. marca. Gorica.

»Anno Dni. mill. trecent. nonag. primo, indict. quartadecima, die decimonono mensis Marcii, Goricie in domo habitationis mei notarii infrascripti, present. Bartholomeo de Mossa,

[102]) Sedaj Faedis (slov. Fojda), vas od Čedada proti severozahodu.

[103]) Medeja je blizu Kormina.

[104]) Prampergo (Prampero) je na Beneškem med Tarcentom in Rtînom (Artegna).

[105]) Musch je Moša, vas med Gorico in Korminom. V teh regestih se iz 14. stoletja omenjajo Rathbo q. Henglini de Mossa (št. 19), Rotlebo de Mossa (št. 36), Bartholomeus de M. (št. 46, 47, 50), Henczilo de M. (št. 48), Petrus de M. (št. 50) in Johannes de M. (št. 40).

Jacomucio q. Laurencii stacionarii de Goricia, Janes dicto Beryecz dicti loci, [Phi]lippo dicto Woich, Matheo filio et Janes q. [A]nastasii omnibus his de Goricia testibus et aliis.«

»Georius dictus Bratusin q. Pluomich (?) de Podgora« proda za tri marke solidov Juriju, sinu rajnkega Nikolusija iz Podgore, in njegovi soprogi Neži neki travnik v podgorski okolici [»in pertinentiis de Podgora«], ki sega na eni strani do travnika Matije, sina rajnkega Konrada iz Gorice, na spodnji strani do travnika Antona, sina rajnkega Seulich-a iz Podgore [»pratum Anthonii q. Seulich de Podgora«], na tretji strani do travnika Matije, bivajočega v Št. Lorencu[106]), sina rajnkega Jušta iz Pevme [»pratum Mathie commorantis in villa Sti. Laurencii q. Justi de Peuma«], ter na zgornji strani do travnika Feba de la Turre [»pratum dni. Phebi de la Turre«]. Zgoraj navedena priča, Jernej iz Moše, je bila izbrana, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Mathias q. Nicolay Pucini notarii Goricie habitans.

(Listina je na robu nekoliko poškodovana.)

Št. 48.

1392, dne 27. januvarja. Gorica.

»Anno Dni. mill. trecent. nonag. secundo, indict. quintadecima, die vigesimo septimo Januarii, Goricie ante stazionem infrascripti, presentibus Henczilo de Mossa, Conrado q. Torri stazionarii de Goricia, Jacobo Cerdone de ante portam fori Goricie, Johanne familiare Bernardi stazionarii dicti loci et Vrizio q. Merlisch etiam de dicto loco testibus et aliis.«

Nikoleta, vdova po rajnkem mesarju Martinu iz Gorice [»Nicoletta relicta q. Martini becarii de Goricia«], proda za 29 mark solidov svojemu sinu Osvaldu [»Oswoldo filio suo«] štacuno na goriškem trgu v hiši, kjer prebiva, [»stazionem domus habitationis sue site in foro Goricie«] ter neko kamenito posodo za olje [»unam petram sive lapidem ad oleum«], ki se nahaja v rečeni štacuni. Ta štacuna meji ob

[106]) Št. Lorenc pri Moši ali pa Št. Lorenc pri Neblem v Brdih.

preddvor hiše Ivana de Rabatta [»iuxta andronam[107]) domus Johannis de Rabatta«], ob hišo omenjenega Osvalda, ob hišo štacunarja Mičeja iz Gorice [»iuxta domum Michey stazionarii de Goricia«], ter ob javno pot. Zgoraj navedena priča Jakob Cerdo je bil izbran, da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Mathias quondam Nicolay Pucini notarii Goricie habitans.

Št. 49.

1394, dne 24. septembra. Tržič.

»Anno mill. trecent. nonag. quarto, indict. secunda, die vigesimo quarto mensis Septembris in Montefalcone in stazione Petri stazonarii de eodem loco, present. magistro Henrico quondam Johannis de Hamberch[108]) habitatore in Montefalcone, Petro stazonario predicto et Girardo eius filio, Bernardo stazonario de Goricia, Symone q. Concii de Attems, Symone q. Bernardi de Quarmo[109]) et Johanne q. Henrici de Lipia[110]) Goricie habitantibus ct aliis pluribus.«

Jurij, sin rajnkega mesarja Martina iz Gorice [»Georius quondam Martini becarii de Goricia«], proda za 50 mark solidov svojemu bratu Osvaldu [»Osbaldo«] svojo hišo v Gorici [»in Goricia«]. Prodajalec je določil pričo Ivana (de Lipia), da postavi kupca v njegovo posest.

Notar: Franciscus de Cormone quondam Johannis Plazayti de Buya.

Št. 50.

1394, dne 22. septembra. Gorica.

»Anno mill. trecent. nonag. quarto, indict. secunda, die vigesimo secundo mensis Decembris, actum in stuba infrascripti

---

[107]) Androna = preddvor, veža, hodnik.

[108]) Namesto Hamberch bi morebiti imelo stati Haumberch, kar bi zaznamovalo kraj Budrio pri Rozacu na Furlanskem.

[109]) Quarmo = Varmo, grad pri Codroipu na Furlanskem.

[110]) »Lipia« je najbrže vas Lipa pri Temnici na Krasu.

Mathie notarii Goricie, present. nobilibus viris Winthero q. dni. Duringi de Mels, Mixe q. Petri de Castronouo[111]), Mathia q. Conradi de Goricia, Bartholomeo de Mossa, Petro de Mossa et Mathia notario de Goricia testibus et aliis ad hoc vocatis specialiter et rogatis.«

»Roprettus q. Albrechti de Belchis de super Celcanum«[112]) proda za 40 cekinov Jakobu, sinu Matije iz Hruševja [»de Grusauge«][113]), ter Diemoti, njegovi soprogi in sestri rečenega Ropreta, eno tretjino [»tres partes«] vseh svojih posestev. Prodajalec je določil zgoraj imenovano pričo Matijo, sina rajnkega Konrada iz Gorice, da vpelje kupca v njegovo posest.

Notar: Nicolaus quondam Tomasii de Goricia.

Št. 51.

1403, dne 17. februvarja. Padova.

»Anno mill. quadringent. tercio, indictione undecima, die sabati decimoseptimo mensis Februarii, Padue in comuni palacio . . .« (Naštetih je več prič.)

Klement, sin rajnkega Nikolaja Sarapina iz Vipave, ki se je v Padovi učil državljanskega prava [»dom. Clemens studens in iure civili q. Sarapini de Vipago«], je postavil plemenita brata Jakoba in Jurija Helinger, živeča v Vipavi [»viros nobiles Jacobum et Georgium fratres Helinger, habitatores in Vipago«], za svoja zastopnika [»procuratores«], da bi ga za njegove nenavzočnosti nadomestovala v vseh pravdnih zadevah.

Notar: Johannes Henricus de Padua.

Št. 52.

1405, dne 19. junija. Gorica. (Petek pred sv. Ivanom Krstnikom.)

---

111) »Castronouo« je Podgrad v Istri. Gl. tudi op. 26, str. 64.

112) »Celcanum« je sedanji Solkan pri Gorici. Nad Solkanom je bil kraj »Belchis«. Kateri kraj bi to bil, mi ni znano.

113) »Grusauge« je sedanja vas Hruševje v zahodnih Brdih.

Jurij iz Groppensteina [»Jörg von Groppenstain«][114]) naznanja, da je bil v imenu svojega gospoda Henrika, grofa goriškega in tirolskega, kot sodnik navzoč v občinski hiši v Gorici [»in dem Comaunshaws«], ko je prišel pred njega Henrik, sin rajnkega Unskalka iz Orzona [»ettwen Vschalkch sun von Arson«], se pritožil zoper svojo sestrično [»muemen«] Perino, soprogo Wulfinga Swaebleina, ter rekel, da ga je rajnki Jurij iz Orzona [»Georii seliger von Arson«], njegov bratranec [»vetter«] in oče imenovane Perine, napravil za dediča, svoji hčeri Perini pa odločil 150 mark šilingov za doto.[115]) To vsoto je Jurij iz Arsona zagotovil na naslednjih posestvih, namreč na enem posestvu v »Lawriach bey dem Newnhaus«[116]), potem

---

[114]) Groppenstein je v Beljanski dolini na Koroškem.

[115]) V 17. opazki (str. 61) sem naštel nekatere **Orzonce**, ki so živeli v 14. stoletju ter so omenjeni v teh regestih. Tu naj slede imena nekaterih članov do rodovine, ki so živeli v 15. stoletju.

Henricus de Orzono (št. 38) — *Unscalcus de Orzono* (št. 38, 52)

Benenuda uxor *Georgius* († 1391) (št. 38 52) — *Cunsulinus* (št. 38) — *Henricus* (št. 52, 55, 56)

Wuling Swaebel (št. 38, 52) uxor *Perina* (št. 38, 52) — *Johannes*, (št. 56) *Francisca* (št. 55, 56) uxor *Antonius de Eberstayn.* (št. 55, 56)

Conradus de Orzono (št. 62, 63, 72)

Johannes (št. 75)

Jacobus de Orzono (št. 76, 81—83, 87, 89, 90)

Andreas, (št. 87) *Leonardus* (št. 87)

[116]) »Lawriach« je Javorje pri Podgradu v Istri, kar je razvidno iz neke druge listine (št. 38), kjer stoji »Jaweriach pey Newnhaus«.

na enem posestvu »ze Wern[. .]lon«[117]), katero obdeluje Marko, dalje na enem posestvu »ze Rodopogla«[118]), nato na treh posestvih v Št. Petru ob Soči [»ze sand Peter enhalb der Isnicz«][119]), izmed katerih eno obdeluje Just, drugo Jurij in tretje Žvanut [»Swanutt«]. Ako bi dediči prej omenjenega Jurija iz Arzona gospej Perini izplačali rečenih 150 mark šilingov, naj v svoje roke dobé našteta posestva. Henrik iz Arzona je poudarjal pred njim (pred sodnikom), da je hotel svoji sorodnici Perini izplačati tistih 150 mark šilingov, a ta jih ni hotela sprejeti.

Ko sta se Henrik in Perina nekoliko časa pred njim (pred sodnikom pričkala, je ta sklenil, da naj se prečita dotična pismena določba rajnkega Jurija iz Arsona. Ko se je to zgodilo, je bilo jasno, da je Henrik govoril resnico. Nato se je sklenilo, da naj Henrik izplača Perino; ako bi se pa ta temu upirala, naj pa deponira (Henrik) denar pri goriškem notarju Matevžu. Henrik je prosil za pismeno razsodbo, ki jo je tudi dobil. Ker sodnik ni imel pri sebi svojega pečata, je potrdil spisano razsodbo s pečatom svojega prijatelja, goriškega glavarja Ivana Rabatte.[120])

Priče: »Hanns von Rabbat, M[ath]e Flasperger, Hanns Rewhel, Gregor vnd Lienhart gebrüder von Dornberg[121]), Mathe

---

[117]) Wern[. .]lon je Vermeljan (Wermelon) v Furlaniji blizu Tržiča (gl. št. 38). Dve črki sta na dotičnem mestu izjedeni.

[118]) »Rodopogla« je vas Redipuglia blizu Vermeljana.

[119]) Št. Peter pri Soči v tržiškem sodnem okraju. Cf. št. 38.

[120]) V teh regestih se omenjajo še drugi člani te rodovine, namreč Katarina, hči Ivana »von Rabaten« (št. 57), in pa Alexius de Rabatta (št. 63, 76).

[121]) Tu omenjeni Lenart iz **Dornberga** se navaja kot priča tudi v št. 55. Dalje so nam znani iz tu priobčenih regestov še Jurij Dornberger (št. 75), Vitus de Dorimbergo (št. 75, 95), Toma de Dornbergo (št. 78, 83), Ahac iz Dornberga (st. 96, 97, 99, 102, 120) in njegov sin Ivan (št. 96, 97, 99, 102, 103, 120 itd.), potem Joannes de Dorumbergo q. dni. Leonardi (št. 127), Erazem iz Dornberga, oskrbnik vicedomskega urada na Kranjskem (št. 105, 113), Katarina iz Dornberga (št. 111) ter Raymundus de Dorimbergo (št. 113).

vnder der Vest ze Görcz, Vlreich vnd Franczesk von Cremaun[122]), Symon von Rittersperg[123]), Thomas Eringer, Mathes vnd Nikka nodere ze Görcz, vnd Franczesk noder ze C[rem]awn[124]) vnd ander erber leut genug, die dabey gewesn sind.«

Št. 53.

1405, dne 15. avgusta. Dobrova.[125])

»Anno mill. quadring. quinto, indict. tertia decima, die quinto decimo [mens.] Augusti in Dobraw in domo testatoris infrascripti, present. nobilibus viris ser. Jacobo q. ser. Francisci de Attims [habitant?] in Barbana, Francisco et Philippo eius filiis, ser. Thomasio q. ser. Henrici de Ritersperch, Jacobo q. Scale de Civitate Austria, Nicolao q. Asquini de Attims et Francesco q. Gregorii de Butriis[126]) habitant. in Biglann, testibus et aliis pluribus adhibitis ab ipso testatore vocatis et rogatis.«

Testament plemenitega Jakoba, sina rajnkega Jonama iz Dobrove [»de Dobraw«], v katerem izjavlja željo, da bi se njegovo truplo dostojno pokopalo pri cerkvi sv. Mihaela v Biljani [»apud ecclesiam sti. Michaelis de Biglana«][127]). Dediči naj skrbé, da se vsako leto vrši za njim obletnica na dan sv. Jakoba in sv. Krištofora (dne 25. julija) ali pa osem dni pozneje. Henriku Orzoncu, svojemu nečaku [»Henricus de Orzono, eius nepos«], voli eno kmetijo v Vipolžah [»in Vipolzano«].[128]) Za

---

[122]) Cremaun je Kormin.

[123]) Rittersperg nam je iskati v zahodnih Brdih. V št. 53 se omenja Thomasius q. Henrici de Ritersperch.

[124]) Noder = notar. — Notar Franciscus de Cormono q. Johannis Plazayti de Buya se omenja tudi v št. 45, 49 in 53.

[125]) Dobrova je vas v Brdih.

[126]) Butriis je vas Buttrio na Beneškem od Vidma proti jugovzhodu.

[127]) Biljana [Biglana, Bilano in Collibus, Wyglan] se tudi še omenja pod št. 58, 72 in 93.

[128]) Vipolže v Brdih [Vipolzano, Wippelsach, Wiplsach] so tudi omenjene pod št. 65, 80, 87, 93, 94, 110 in 123.

glavna dediča povstavlja testator svoja nečaka, brata Nikolaja in Jakoba, sina rajnkega Antona de Auenzon.[129])

Notar: Franciscus de Cormone quondam ser. Johannis de Buya.

(Listina je nekoliko poškodovana.)

Št. 54.

1408, dne 10. junija. S. l. (Na dan sv. Trojice.)

Bartaluc iz Gorice [»Barthalucz von Göricz«], takrat bivajoč v Planini pod gradom Haspergom [»zu der Albn vnder der vestn genant Hasperg«][130]), podeli kartuzijanskemu samostanu v Borovnici [»Freunicz«], ondotnemu priorju Seyfridu, ondotnim bratom ter vsem njih naslednikom svojo podedovano brajdo [»wraydn«] na goriškem polju [»in Göriczer veld«], ki je bila nekdaj lastnina njegovega rajnkega bratranca Jurija Crimnaw-a. Ta brajda sega na eni strani do brajde Martina, sina gospe Morove, na gorenji strani pri potnem kazalu [»pey dem wegleit«] do brajde Tomaža Portulanerja, na obeh ostalih straneh pa do ondotne poti. Vendar podari Bartaluc (Jernej) imenovano brajdo tako, da jo obdrži do smrti z vsemi njenimi dohodki proti temu, da vsako leto odrajta samostanskim bratom po dva tovora vina. Kadar bi pa umrl, naj dobijo brajdo z vsemi priteklinami rečeni samostan, ondotni prior in pa bratje.

Listino sta pečatila Burhart Holczhawsen, takrat grajski grof v Postojni [»purkgraff zu Arlsperg«], ter Nickel Czespel Guttenecker[131]), bivajoč v Planini [»czu der Alben«].

Št. 55.

1412, dne 15. februvarja, Gorica.

»Anno mill. quadring. duodecimo, indict. quarta, die vero quintodecimo mensis Februarii, actum Gorizie in domo nobilis

[129]) Avenzon je Venzone (Pušja vas) na Beneškem.

[130]) Hasperg in Planina sta na Notranjskem.

[131]) Grad Gotnik (Guteneck) je pri Jelšanah v Istri. — Nickel = Nikolaj.

viri Heinrici de Orzono, presentibus spectabilibus et egregiis dominis militibus dno. Gotardo Krayger tunc capitaneo Goricie, dno. Johanne Kuchler de Bauaria, dno. Vulffingo Vngnodt, dno. Pangracio Vngnodt, ser. Leonardo de Dorenbergo, Marcha notario et Georgyo Stier de Bauaria, his omnibus testibus ad hoc vocatis specialiterque rogatis.«

Plemeniti Anton Ewerstainer,[132]) bivajoč v Gorici, zagotavlja svoji soprogi Frančiški, hčeri plemenitega Henrika iz Orzona, svoto sto mark oglejskih solidov [»centum marchas solidorum Aquilegiensis monete«], katere jej je obljubil v ženitveni pogodbi kot jutrnjo [»iure morgengabii«] na naslednjih posestvih, namreč na dveh kmetijah v Ravnici [»in Rauniza«][133]), na dveh kmetijah v Zagorju nad Grgarjem [»in villa de Sagor desuper Gargar«][134]), na eni kmetiji v Zabrdu nad Grgarjem [»in Sabarde desuper Gargar«][135]), na eni kmetiji v Ravnih [»in Ravno«][136]), na eni kmetiji v Batah [»Batho«], na dveh kmetijah v Desklah na Kanalskem [»in Dieschla in Canalibus«], ter na eni kmetiji v Morskem na Kanalskem [»in Morscho in Canalibus«].

Notar: Federicus quondam nobilis viri Nicolai de Tulmino, nunc Goricie habitans.

Št. 56.

1421, dne 12. aprila, Gorica.

»Anno Domini mill. quadring. vig. primo, indict. quartadecima, die duodecimo mensis Aprilis, actum Goricie in domo Hadmari (?) olim nobilis viri Antonii de Eberstayn, present. nobilibus viris Tramontano de Civitate Austria, Petro Snabil, his duobus habitantibus Goricie, et Janzilo quondam nobilis

[132]) Ewerstain je Eberstein, slov. Svinec na Koroškem.

[133]) Ravnica je vas v grgarski občini na Goriškem.

[134]) Zagorje je tudi v grgarski občini. Ta vas se tudi omenja pod št. 74, 92 in 111.

[135]) Zabrdo je vas od Grgarja proti severu,

[136]) Ravna so pri Ratah. V št. 107 stoji »Raunach super Bainsiza«.

viri Petri de Zero[187]) testibus et aliis adhibitis, vocatis specialiter et rogatis.«

Frančiška, soproga rajnkega plemenitega Antona iz Svinca [»de Eberstayn«] ter hči Henrika iz Orzona, izjavlja nasproti svojim dedičem, med katerimi je bil tudi njen brat Ivan, sin rečenega Henrika, da je v resnici od svojega očeta prejela za doto tisoč liber solidov, za obleko in sploh za balo pa osemsto mark solidov [»libras mille solidorum pro dote et marchas octingentas solidorum pro vestibus et aliis apparatibus nuptialibus«].

Notar: Marcus quondam Nicolai notarii de Goricia.

Št. 57.

1426, dne 21. maja, Lienz. (»Eritag in den pfingsten «)

Ivan Majnhart, palatinski grof koroški, grof goriški in tirolski ter odvetnik oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, naznanja, da je svojim fevdnikom, bratom Nikolaju, Ivanu, Lenartu in Andreju Peczel, meščanom goriškim [»Niclasen, Hannsen, Linharten vnd Andreen geprüedern genannt dy Peczel purger ze Görcz«], in vsem njih dedičem dal v fevd eno hišo v mestu Gorici [»ain haws ze Görcz in der stat gelegen«][188]),

[187]) Zero je Cerovo v Brdih.

[188]) V tem letniku Izvestij sem že dvakrat govoril o **Gorici**, namreč v op. 35 (str. 66 in 67) ter v op. 89, v katerih sem opisoval ta kraj, kakršen je bil v 14. stoletju. Tukaj hočem nekoliko orisati Gorico, kakršna je bila v 15. stoletju. To se mi zdi že zato potrebno, ker je bila do sedaj marsikatera napačna trditev razširjena o Gorici glede njene takratne velikosti in tudi glede dobe, kdaj je postala mesto. Kar sta pisala o njej Della Bona (Osservazioni v 4. zvezku Morelli-jeve Istoria della contea di Gorizia, str. 13, 14) in Czoernig (Das Land Görz und Gradisca, str. 698), ni vse resnično.

Gorenji del Gorice je bil v 14. stoletju še trg (mercatus), dolenji pa vas, kar nam dokazujejo razne listine tistega časa. Še le v 15. stoletju je gorenja stran tega kraja dobila ime mesto, kar nam med drugim potrjuje tudi zgoraj omenjena listina iz leta 1426., kjer čitamo, da je bila

katero je nekdaj do svoje smrti imela rajnka Lucija, imenovana Jeruzalemka [„Lucia genannt dy Jerusalenka«], in ki se dotika na eni strani hiše Nikolaja, sina rajnkega sodnika (?) v Gorici [»an des Nicolassen haws ettwenn richtter ze Görcz«], ter na drugi pa hiše Katarine, hčere Ivana Rabatte [»an der Katherina Hannsen von Rabaten tochter haws«]; spredaj je javna pot. Tudi jim je dal v fevd eno brajdo [»ain brayden«], ki je omejena po Reyffenbergerjevi zemlji, potem eno njivo za turnom na polju (pri Gorici) [»ain akcher hinder dem turn in dem

Gorica takrat že mesto [»ain haws ze Görcz in der stat gelegen«]. Tudi listine iz poznejših časov nam kažejo, da je bil zgornji del Gorice mesto (gl. št. 72, 73, 74, 91, 92, 93, 111, 116). Spodnji del Gorice, tedaj hiše, ki so stale pri vznožju grajskega hriba, ni spadal pod mesto, temuč je bil celo 15. in tudi še v začetku 16. stoletja navadna vas. Listina iz leta 1473. (št. 75) omenja vas Gorico [»in villa Goricia«]; istotako tudi listina iz leta 1501. (št. 95), kjer čitamo »hofstat in dem dorff zu Görtz«. Listine včasi zaznamujejo spodnji del Gorice z besedo »suburbium«, kar kaže, da ni spadal k mestu (gl. št. 76). Listina iz leta 1482. nam precej natanko naznanja, kje je bil ta suburbium, namreč tam, kjer je farna (sedaj prav za prav stolna) cerkev sv. Hilarja z bližnjo okolico (št. 79: »in suburbio Goricie ante logiam penes cimiterium eccl. parrochialis Goricie«). Še v začetku 16. stoletja se spodnji del Gorice imenuje »suburbium«. (Cf. Della Bona, Osservazioni l. c., kjer na str. 32 navaja citat iz listine, izdane leta 1509: »Actum Goritie super plathea inferiori, videlicet in suburbio«, ter na str. 45 citat iz listine, izdane leta 1502: »Actum in suburbio Goritie«.

Zgornji del Gorice, ki je v 15. stoletju postal mesto, je bil obzidan. V mnogih listinah se omenja to obzidje (št. 73, 86, 94, 110, 123). Oklepalo je obzidje goriško mesto, ne pa vasi. V neki listini iz leta 1471, (št. 73) se to obzidje zaznamuje z besedami »murus civitatis Goricie«, ne pa »ville Goricie«. V isti listini tudi čitamo, da je neka posestnica prodala svojo hišo v mestu Gorici ter svoj vrt, ki je bil blizu te hiše, a že zunaj mestnega zidovja. Iz tega je razvidno, da je bilo v 15. stoletju pač goriško mesto obzidano; da bi pa bila tudi spodaj ležeča vas takrat imela kako obzidje, nimam do sedaj še nobenih dokazov. — Mestno obzidje je imelo na eni strani velika vrata (št. 74, 77, 78, 92, 111, 122, 123), na nasprotni strani pa še druga vrata, kjer je stal pri vhodu v mesto utrjen stolp ali turen (št. 73). V mestu Gorici je bila občinska hiša (št. 52). Omenja se goriška občina (št. 104) in pa občinska loža

veld«], ki meji na eni strani ob Reyffenbergerjevo njivo, na drugi pa ob svet Ritsharta Turna [»Ritschart von dem Turn«], ter eno njivo »an dem Rennlberg«. Zato pa naj rečeni bratje vsako leto o sv. Juriju od imenovane hiše odrajtujejo najemnino,

---

(logia) (št. 61, 120, 124, 127). V mestu je bilo mnogo dvorov in hiš, katerih posestniki so nam deloma znani; omenja se pa tudi stolpu podobno zidanje (št. 92, 93, 111). Pri velikih vratih je bil neki dvor, od tu se je šlo navzdol do bivališča gospodov Turnov (št. 123). Utrdbe mestnega zidovja so se leta 1508., ko so bili Benečani gospodarji v Gorici, izdatno povečale. V ta namen je bilo treba več hiš razrušiti in marsikateri vrt je takrat izgubil svoj prvotni namen (št. 104).

V teh regestih se omenja, da se je leta 1482. nahajala v Gorici bratovščina sv. Nikolaja, ki je imela nekoliko nepremakljivega imetja (št. 78). V Gorici je bil leta 1519. samostan sv. Frančiška (št, 113). Omenja se tudi poslopje za topove in drugo orožje (»conservatorium tormentorum bellicorum«) (št. 113)

V vasi Gorici je leta 1481. imel takratni goriški grof svojo hišo in lopo (št. 76). Neka druga lopa (logia) se omenja pri pokopališču farne cerkve (št. 79). V vasi Gorici je bil neki dvor (hofstat), katerega je Wolfgang Statzner leta 1501. dobil od kralja Maksimilijana v fevd (št. 95). V istem kraju so Vid in Frančišek iz Dornberga ter Peter Rafael takrat imeli svoje hiše, Sigmund »vunder der Vesten« svoj skedenj in vrt ter Virgilij »vom Graben« pa svojo brajdo (št. 95). Kakor so imeli prebivalci zgornjega dela Gorice svoj javni prostor, tako tudi prebivalci spodnjega dela (platea inferioris Goritie) (št. 113).

V spodnjem delu Gorice je že v 14. stoletju stal utrjen stop ali turen. Zadaj za tem turnom se je na eni strani razprostiralo goriško polje (hinter dem turm in dem veld) (št. 54, 57, 74, 92, 111). Na drugi strani so pa bile hiše »pod turnom« (de sub turri) tam, kjer je sedaj goriško predmetje Št. Rok ali Podturen (št. 89).

Neka druga, turnu podobna utrdba je bila ob Soči tam, kjer je bil napravljen most čez njo. Nemci so jej rekli »Isnitzthurm« (št. 114). Vladarji so izročali varstvo tega turna posebnim kapitanom. Leta 1522. je bil Konrad iz Orzona tu za kapitana (št. 117).

Ozrimo se še v goriško okolico! Tu imamo Travnik, kjer je bil leta 1519. poseben prostor, namenjen javnosti (super Traunich, iuxta platea Traunich) (št. 113), potem cerkev sv. Klare (št. 93), dalje Rafut (in dem Rafaldt (št. 74, 92, 111) in Staro goro (in monte Starogra, in dem alten perg) (št. 74, 76, 89, 92, 94, 110, 111). V goriški okolici so bili pa še drugi kraji, katerih lega mi danes ni znana, tako

od brajde in njiv pa desetine tako, kakor določajo urbarne knjige. Tudi naj po zgledu drugih meščanov brez ugovora opravljajo stražo [»wacht«] in druge dolžnosti

(Listina je močno poškodovana.)

Sublevada (»in loco dicto Subleuada pertinente Goritie«) (št. 113), potem Rennberg (Rennlberg, Ramberch) in pa Rennweg (št. 57 74, 92, 111, 113).

Gozdič »Lesckur« (Lyskur), ki je bil v bližini Stare gore (št. 89, 93). Omenja se, da je leta 1508. rastlo v goriški okolici mnogo hrastov in le malo drugih dreves (št. 104).

V teh regestih so navedeni nekateri goriški glavarji (capitanei), namreč Ivan Rabatta (št. 52) in Gotardus Krayger (št. 55), potem vicekapitani, kakor Wolfang Elacher (št. 83), Hieronymus de Attemis (št. 96, 97, 99, 103) in Jurij de Egch (št. 127). Izmed gastaldov po goriški okolici (gastaldius contrate Goricie) se omenjajo Urban Jernejčič (št. 78), Ludovik Spindler (št. 83) in Matevž Tauber (št. 127). L. 1508. so Benečani postavili Petra Venerija za svojega provizorja v Gorici (št. 104). Pod habsburško oblastjo sta bila leta 1510. Andrej Harrer oblastnik (phleger) v goriškem gradu ter Lenard iz Ortzona pa upravitelj (verweser) goriškega glavarstva (št. 105). Izmed števila notarjev so nam iz teh registrov znani: Matevž (št. 52), Nikolaj (št. 52), Friderik, sin rajnkega Nikolaja iz Tolmina (št. 55), Marko, sin notarja Nikolaja (št. 56), Anton, imenovan de Betthe, ki je prišel iz Čedada (št. 61), Ivan Ketner, ki je bil ob enem tudi redni sodnik (št. 72, 73, 76, 77, 78, 79, 83, 84, 89), Nikolaj, sin rajnkega notarja Marka (št. 79) ter Jakob Florius, ki je prišel iz Portogruara (št. 106, 107, 120, 127). V imenu takratnega goriškega grofa je leta 1405. Jurij iz Groppensteina razsojeval prepire (št. 52). Hieronymus de Attimis je bil nekaj časa kancelar v Gorici št. 112, 115). V neki listini iz leta 1471. se omenja Matevž »Schuelmaister» kot posestnik neke brajde v goriški okolici (št. 74). Če beseda Schuelmaister na dotičnem mestu ni priimek, bi smeli iz tega imena sklepati, da so Goričani takrat v svoji sredi imeli tudi šolo in učitelja.

Kar se tiče prebivalcev, ki so v 15. stoletju živeli v Gorici, lahko o marsikaterem trdimo, ako se oziramo na njegovo ime, da je bil slovenske narodnosti, tako n. pr. Lucija Jeruzalemka (št. 57), Urban Jernejčič (št. 77, 78), Rafael Ivančič (»Ibanczicz) (št. 79), Friderik Hrovatin (»Crabatino«) (št. 78), Petelin (78, 86), Matija Slana (»Zlana«) (št. 89) itd. Med prvotno prebivalstvo se je naselilo precejšnje število Nemcev, kar bi smeli sklepati iz dotičnih nemških imen. Omenjajo se: Ivan Kuchler in Jurij Stier, ki sta prišla z Bavarskega (št. 55), Peter Snabil (št. 56),

Št. 58.

1437, dne 3. maja. Hruševje v Brdih.

»Anno mill. quadringent. trig. septimo, indict. quintadecima, die tercio mensis Maii, actum in Cruso de Collibus in domo Brigide Jugalinz present. Antonio textore quondam Jachometti de Liunzis[139]) Canalis, Gorti et Nicolao quondam Jachometti Petri de eodem loco contrate Carnce[140]), Perat q. Wnorach de Biglana, Laurencio dicto Junano q. Gregorij de Biglana, his duobos habitantibus in Cruso, et Federico The$^{\underline{co}}$ q. Philippi habitante in Canali Ronzine[141]) testibus ad hoc vocatis et rogatis«.

Brigida, hči in dedinja po svoji rajnki materi Diemoti, ta je bila sestra rajnkega Ropretta iz Belchis-a v goriškem

---

Jakob Spinnär (št. 72), krčmar Leonard Greiner (št. 72), Erazem Praittnawer (št. 72), Ivan Pruttenawer (št. 68), čevljar Ivan Hunt (št. 73), strojar in štacunar Peter Meilinger, ki je bil frankovskega rodu (št. 84), Hofer (št. 78), hišni posestnik Henrik Schützc (št. 79) in drugi. Mnogo jih je prišlo iz Italije, da so se potem naselili v Gorici, kakor Tramontanus, ki je prišel iz Čedada (št. 56), notar Jakob Florius je dospel iz Portogruara (št. 106, 107, 120) itd. Na ta način se je v Gorici čedalje bolj množilo število Neslovencev.

Nekatere obrtnike in rokodelce, ki so v 13. stoletju živeli v Gorici, sem že navedel, kakor krčmarja Greinerja, čevljarja Hunta ter strojarja in štacunarjâ Meilingerja. Znani so nam pa še drugi, kakor krojač Marin (št. 73), štacunar Lavrenc (št, 73), štacunar Krištofor (št. 79) itd. Med goriškimi meščani se omenjajo bratje Nikolaj, Ivan, Lenart in Andrej Pecel (št. 57).

Znane so nam nekatere plemenitaške rodovine, ki so v 15. stoletju imele razna posestva v Gorici ali pa v njeni okolici, tako n. pr. Attemsi (št. 76, 77, 78, 79, 84, 86, 89), Bruederli (št. 74, 78, 79), Rabatta (št. 57), Thurni (št. 57, 74), Prodolonerji (št. 79, 84), gospodje iz Rihenberga (št. 57, 74), de Postcastro (št. 76), Orzonci (št. 89) in drugi.

[139]) Kateri kraj na Kanalskem bi to bil, ne morem povedati. Iskati ga nam je v »contrate Carnce«.

[140]) »Carnce« je najbrže kaka Karnica. Neka Karnica je sicer pri Trnovem, kar pa ni na Kanalskem.

[141]) »in Canali Ronzine« je Ročinj na Kanalskem.

okraju [142]) ter vdova po rajnkem Jakobu iz Hruševja v Brdih) ter sedaj soproga Leonarda, sina rajnkega Hilarja iz Hruševja [»Brigida filia et heres q. dne. Diemot eius matris et sororis q. Ropretti de Belchiso districtus Goricie et relicte q. Jacobi de Cruso de Collibus eius parentis pro parte eam tangente, que nunc est uxor dicta Brigida Leonardi q. Hilari de dicto Cruso«] [143]), podeli plemenitemu Nikolaju, sinu rajnkega Matije de Postcastro v Gorici [»nobili viro Nicolao q. Mathie de Postcastro Goricie«], v svojem imenu in v imenu svojega brata Jacoba vse pravice, katere je imela do neke desetine v »Belchis-u« [»de Belchiso«], potem do ene ali pa več kmetij v Solkanu, [144]), katere obdeluje Konrad, sin rajnkega Rodicha iz Solkana [»de manso uno vel pluribus in Selchano, recto per Conradum q. Rodich de Selchano«], dalje do nekega polja, katero obdeluje Hermanov zet, potem do nekega drugega polja, katero obdeluje Tomazinec Grešnik [»per Thomasinz Grisnich«], ter do vseh drugih posestev, katera so imeli v okolici Belchisa [»in pertinentiis de Belchiso et ad curiam dicti loci spectantibus«] prej omenjene, sedaj že mrtve osebe Diemota, Ropret in Jakob.

Notar: Johannes Bonus natus quondam magistri Nicolai Zimatoris de Civitate Austria.

---

[142]) Kraj »Belchis« je bil v goriškem okraju (de Belchiso districtus Goricie) in sicer nad Solkanom (Belchis de super Celcanum) (gl. št. 50).

[143]) Sorodsto med rodovino »de Belchis« in ono »de Grusauge» (Hruševje) kaže naslednji rodovnik:

Albrecht de Belchis (št. 50) — *Mathia de Grusange* (št. 50)

Roprettus (št. 50, 58, 59) — *Diemot* uxor *Jacobus de Cruso* (št. 50, 58, 59) (št. 50, 58, 59) — *Hilarus de Cruso* (št. 58)

Mathias (št. 59) — *Jacobus* (št. 58) — *Brigida* uxor *Leonardus* (št. 58) (št. 58)

Daniel de Floyana uxor *Dorothea* (št. 59) (št. 59)

[144]) Solkan (Celcanum, de Selchano, de Solcano, de Salcano) se omenja pod št. 50, 58, 59, 71, 107, 113.

Št. 59.

1437, dne 13. maja. Hruševje v Brdih.

Datum in priče tako, kakor pod št. 58.

Doroteja, soproga Daniela iz Flojane[145]), bivajočega v Hruševju [»Dorothea uxor Danielis de Floyana habitantis in Cruso«], ter hči in dedinja po svojem očetu Matiji, ki je bil sin Diemote iz Belchisa, sestre rajnkega Ropreta iz Belchisa v goriškem okraju, ter ob enem sin rajnkega Jakoba iz Hruševja v Brdih [»filia et heres q. Mathie eius patris, filii domine Dyemot de Belchiso sororis olim Ropretti de Belchiso districtus Goricie, ac filii q. Jacob de Cruso de Collibus«], podeli z dovoljenjem svojega navzočega soproga plemenitemu Nikolaju, sinu rajnkega Matija de Postcastro v Gorici [»nobili viro Nicolao q. Mathie de Postcastro Goricie«], v svojem imenu in v imenu svojega brata Jakoba vse pravice, katere je imela do neke desetine v Belchisu [»de Belchiso«], potem do ene ali pa več kmetij v Solkanu, katere obdeluje Konrad, sin rajnkega Rodika (Rodiča) iz Solkana [»de manso uno seu pluribus in Selchano et rectum per Conradum q. Rodich de Selchano«], dalje do nekega polja, katero obdeluje Hermanov zet, potem do nekega drugega polja, katero obdeluje Tomazinec Grešnik [»per Thomasinz Grisnich«], ter do vseh drugih posestev, katera so spadala pod dvor v Belchisu [»in pertinentiis de Belchiso et ad curiam dicti loci spectantibus«] ter so jih imele prej omenjene, sedaj že mrtve osebe Diemota, Ropert in Jakob.

Notar: Johannes Bonus natus quondam magistri Nicolai Zimatoris de Civitate Austria.

St. 60.

1443, dne 21. septembra. Linz. (Na dan sv. Matevža apostola.)

---

[145]) Tu imenovani Daniel iz Flojane se navaja tudi kot priča v št. 77, kjer čitamo »Daniele Floianer«.

Taman Elher, oblastnik v Gotniku [»phleger zw Guettenegkh«][146]), naznanja, da mu je njegova žena Apolonija, hči rajnkega Vilhelma iz Newdling-a, prinesla 150 funtov penezov kot doto ter 40 funtov penezov kot balo. Nato jej je pripisal še toliko, da je njena terjatev znašala 470 funtov penezov. Ta svota se je potem zagotovila na naslednja posestva:

1. na eno hišo pri senožeškem gradu tik cerkve Marije Device [»in dem Chastell ze Senaseczschach bei Vnser Frawn kirchenn gelegenn«] z njivami in vrtovi, katere sedaj obdeluje Pokafencel;

2. na poldrugo kmetijo v vasi Senožečah [»ze Senaseczschach inn dem dorff«][147]), celo kmetijo obdeluje Ivan [»Ibann«], polovico pa Tomaž Pustuliš [»Pustulisch«], polukmetija je fevd gospodov Wallsee imenovanih;

3. na štiri kmetije v »Wergotschach« v senožeški fari[148]), izmed katerih prvo obdeluje Pokafencel, drugo Jakob Wergodicz, tretjo Jakob, sin Štefanov, četrto pa, ki je sedaj pusta, Marin Žnidaršič;

4. na eno kmetijo v Gorenjih Vremah v vremski fari [»ze Ober Rem inn Remer pharr«][149]), katero obdeluje Marin;

5. na štiri kmetije v Slavinah v hrenoviški fari [»zu Slabingnach in Krenabiczer pharr«][150]), izmed katerih tri obdeluje Martin Prasiček [»Prassischekch«], četrta je pa pusta;

6. na travnik v Ostrovici [»ze Ostrawicz«][151]), katerega ima Jakob iz Vrem;

7. na kmetijo in travnik v Artvižah [»ze Hertwisekch«][152]), kar obdeluje Mihel iz Tubelj [»Tublach«][153]);

---

[146]) Gotnik je, kakor se je že omenilo (cf. op. 131), blizu Jelšan v Istri.

[147]) Senožeče na Notranjskem.

[148]) Katera vas je »Wergotschach«, mi ni znano. Najbrže so Gabrče.

[149]) Gorenje Vreme so vas na Notranjskem.

[150]) Slavine so na Notranjskem blizu Hrenovic.

[151]) Ostrovica je v materijski občini v Istri.

[152]) Artviže so blizu Ostrovice v materijski občini.

[153]) Tublje so vas med Herpeljami in Materijo.

8. na mlin pri Padežu [»in dem Pades«][154]), katerega ima Rabijan iz Mršan [»Maerschach«][155]);

9. na dve kmetiji v Koprivi v štanjelski fari [»ze Nesselpach in Sand Danyeller pharr«], izmed katerih eno obdeluje Matija, drugo pa Gusman iz Berij [»ze Werryach«] pri Koprivi tudi v štanjelski fari;

10. na eno kmetijo, katero obdelujeta Žimec [«Schymecz«] in Janez [»Janes«];

11. na dve kmetiji v Slivnem pri Devinu [»ze Slibnach bei Tybein«], izmed katerih eno obdeluje Jakob, drugo pa Štefan;

12. na eno kmetijo v Gorjanskem v devinskem gospostvu [»zu Gorianscк inn der herschaft Tybein«], katero obdelujeta Marin in Šaderman;

13. na dve kmetiji v Tubljah pri Velikem dolu [»zu Tubellach bey grossenn Duell«],[156]) izmed katerih je ena pusta, drugo obdeluje Nikla.

Vsa ta posestva in desetine so svobodna lastnina razen polukmetije v Senožečah, ki jo obdeluje Tomaž Pustalič [»Pustalitsch«][157]). Tudi naj rečena Apolonija vsako leto dobiva po deset funtov davščine na gradu »Vingnal« v pazenski grofiji, ki je fevd oglejske patriarhije.

Nadalje Taman Elher obširno v svojem pismu navaja, kdo naj v slučaju smrti njegove soproge Apolonije ali pa njega samega podeduje omenjeno svoto, ali pa, kdo naj uživa dohodke naštetih posestev. Razen Tomana Elherja so pismo tudi pečatili vitez Hans Reichenburger, glavar devinski [»haubtmann zu Tybein»], potem njegov (Elherjev) svak Gašper iz Podgrada [»Newnhaws«] in pa Peter Raschawer.

---

[154]) Padež je blizu Ostrovice v materijski občini.

[155]) Mrše ali Mršane so vas v materijski občini.

[156]) Gorjansko, Tublje in Veliki dol so vasi na Krasu v komenskem okraju. Ne smemo zamenjati Tubelj pri Velikem dolu s Tubljami pri Materiji.

[157]) V listini stoji enkrat Pustalitsch, enkrat pa Pustulisch.

Št. 61.

1449, dne 16. novembra. Gorica.

»Anno mill. quadringent. quadrag. nono, indictione duodecima, die Lune sextodecimo mensis Novembris, actum Goricie sub logia communis, present. nobilibus viris Matthia della Turre, Nicolao de Fondanis et Salassio de Prodolono ac Johanne Martini de Goricia omnibus Goricie habitantibus testibus rogatis«.

»Nobilis vir Nicolaus de Postcastrum« [158]) da v svojem imenu in v imenu svojega brata Jakoba Tomažu, sinu rajnkega Matije Skalca iz Gorenjega Cerovega [»Thomasio quondam Matthie Scalez de Cerou superiori«) v fevd neko posestvo s hišo in del zemlje, katero obdeluje Lovrenc iz omenjene vasi. To posestvo se je nahajalo »in Culsca in Collibus [159]) in loco sclauonice vocato Senosetech iuxta ecclesiam Ste Marie, iuxta domum Vrbani et illius sororis confines«. Zato se pa omenjeni Tomaž in njegovi nasledniki zavezujejo, da bodo vsako leto o sv. Mihaelu odrajtovali rečenima Nikolaju in Jakobu po eno

---

[158]) Za goriškim gradom, in sicer najbrže tam, kjer je sedaj predmestje Pristava (Prestau), je imela svoj sedež neka plemenita rodovina, katere ime se je po latinskih listinah glasilo »**de Postcastro**«, kar pomenja to, kar »iz Zagrada« ali »za gradom« (namreč goriškim). Namesto latinskega imena »Postcastrum« se je v nemških listinah pisalo »hinder der Vesten« ali pa včasi tudi »vnnter der Vesten«. Iz teh regestov so nam znani razni člani te rodovine, ki so živeli v 15. stoletju, namreč:

Mathias de Postcastro (št. 52, 58, 59)

Nicolaus de Postcastro (št. 61, 67, 71, 75, 76) uxor *Lucia* (št. 75, 76, 84) *Georgius* (št. 75, 79, 87)	*Jacobus* (št. 61, 75)
	Justus (št. 75), *Albertus* (št. 75)

Sigmundus (št. 75, 79, 87, 90, 95, 127)
uxor *Catharina de Herberstain* (št. 127).

[159]) »Culsca in Collibus« je Kojsko v Brdih. Gl. tudi št. 100, kjer se nahaja »zu Kulske«. Farna cerkev v Kojskem je posvečena Materi Božji. »Senosetech« je Snežatno pri Kojskem.

marko solidov [»unius marce solidorum«] in po en par kokošij ter tudi v primernem času, kadar bi bili poklicani, trikrat izvrševali roboto [»et tribus rabottis dandis et prestandis«].

Notar: Antonius de Betthe cognominatus quondam Matthie de Civitate Haustria Goricie commorans.

Št. 62.

1455, dne 22. aprila. S. l. (Torek pred sv. Jurijem.)

Konrad Orzonec [»Konnradt Arsoner«] naznanja, da mu je Katarina hči rajnkega Friderika iz Finkenberga [160]) ter vdova po rajnkem Ulriku iz Vogrskega [»Katherina Ffridrichs Vinkhennbergers säligen tochter vnd Vlreichs Vngerspachers säligen wittib«], prodala tri kmetije, dve v Šmarijah [»ze Weinstegen«] [161]) v vipavski fari [»in Wippacher pfarr«], izmed katerih eno obdeluje »Czmetsch«, eno pa Samec [»Sämetz«], tretjo pa v Rupi [»ze Rup«] [162]) v mirenski fari [»in Merinner pfarr«] [163]), kar je razvidno iz dotičnega kupnega pisma. Rečeni Konrad potem izjavlja, da jej je iz posebne naklonjenosti dovolil pravico do odkupa za dobo desetih let. Ako mu v tem času okoli sv. Jurija odšteje 72 mark dobrega beneškega denarja, naj zopet dobi rečene kmetije nazaj.

Pečatili so to pismo plemeniti Matevž von Turn, Jurij Dornberger in Mihel Heussen.

Št. 63.

1455, dne 9. septembra. S. l.

»Anno Dni. mill. quadricent. quinquag. quinto, indict. tercia, die vero nona mensis Septembris, actum in domo dne.

---

[160]) Kar se tiče Finkenberga, glej op. 14 (str. 60).

[161]) Šmarije se zove vas na Goriškem blizu Štanjela.

[162]) Rupa je vas blizu Mirna na Goriškem.

[163]) Status personalis et localis archidioec. Gorit. za leto 1899 (str. 154) navaja, da je bila mirenska fara še le leta 1552. ustanovljena, kar pa ne more biti resnično.

Katarine Ungrispoharin, present. nobilibus Johanne Phebo de Turri vicecapitaneo nec non Corado Orzoner et Alexio de Rabatta testibus«.

Plemenita Katarina, vdova po rajnkem Udalriku z Vogrskega [»nob. et honesta dna. Katarina relicta olim Udarlici Vngrispacher«][164]), proda z dovoljenjem svojega sina Ivana kot najstarejšega te hiše [»Johannis eius filii tamquam maioris domus«] za 25 cekinov in eno libro popra Ivanu Proderli-ju svojo desetino v Pečeh v goriški okolici [»in Petz in pertinentiis Goricie«].

Notar: Federicus de Atimis publ. imp. auct. notar. et cancellarius Goricie je to spisal na podlagi listine notarja Vita Pertnaurja.

Št. 64.

1457, dne 12. maja. Lienz. (Sreda po sv. Gotardu.)

Ivan, palatinski grof koroški, grof goriški in tirolski ter odvetnik oglejske [»ze Aglay«], tridentinske in briksenske cerkve, naznanja, da je dal svojemu fevdniku, grofu Vilhelmu iz Schemperga, njegovi sestri Doroteji in vsem njunim dedičem v fevd naslednja posestva in fevde, namreč v Sovodnjah v goriški grofiji [»ze Soboden in vnnser graffschafft zu Görcz«][165]) eno posestvo, katero obdeluje župan Martin [»Martin Suppan«], eno, katero obdeluje Primec [»Primicz«], eno, katero obdeluje Matija, eno, katero obdeluje Lavrenc, eno, katero obdeluje Valentin, eno, katero obdeluje »Crisma«,[166]) eno, katero ob-

---

[164]) Kar se tiče gospodov z Vogrskega (de Vngerspach, de Ungerspaco, Vngrispacher), se tu omenjajo Udalricus (št. 62, 63), njegov sin Ivan (št. 63), potem Fridericus (št. 70), Andreas in njegova soproga Pinosa (št. 83), Odoricus (št. 83) Zwan Byro (št. 100) ter Thomas in pa njegova sinova Conradt von Cramawn (Kormin) in pa Vlrich (št. 100).

[165]) Sovodnje se omenja tudi pod št. 93 (»zu Saboden«).

[166]) »Crisma« = Krizma ali Križma. Primerjaj tudi ime Križe, katero v tistem času ni bilo neznano. (Cfr. Doneski k zgod. Škofje Loke, str. 1 in drugod.)

deluje Kocijan, eno, katero obdeluje Matija, eno, katero obdeluje Malič [»Malicz«], potem eno pustoto ter dve tretjini desetin od vseh teh posestev, potem nekoliko posestev na Vogerskem [»ze Ungerspach«],[167]), eno, katero obdeluje Valentin, dalje eno pustoto, katero tudi ta Valentin obdeluje, potem eno posestvo in eno kmetijo, kateri obdeluje Florijan, ter zraven tega še en vinograd v tem kraju, dalje en travnik na Visokem [»ze Visok«],[168]), potem nekoliko posestev v Ločniku [»ze Lutschney«], namreč eno posestvo, eno brajdo in en travnik, kar vse obdeluje Volfhartov sin, potem eno posestvo, katero obdeluje Matija, dalje še eno hišico in štiri njive, nato nekoliko posestev na Kanalskem v Prileščjah [»im Chanal ze Prilecziach«][169]), namreč eno posestvo, katero obdeluje Matija, in eno, katero obdeluje Sobodin [»Zobodin«].

Št. 65.

1460, dne 14. aprila. Gorica. (Velikonočni ponedeljek)

Ivan, palatinski grof koroški, grof goriški in tirolski ter odvetnik oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, naznanja, da je kot starejši in vladajoči član rodovine ter kot namestnik svojega ljubega brata grofa Leonharta z ozirom na svoje potrebe in pa na potrebe rečenega brata za tisoč dobrih ogrskih cekinov prodal svojemu fevdniku, Febusu Turnu Mlajšemu [»Phebusn vom Turn dem Jungern«][170]), takratnemu glavarju in vicedomu v Gorici in na Krasu [»zu Görcz und am Karste«], ter vsem njegovim dedičem grad Vipolže [»geslos Wippel-

[167]) Vogrsko se tudi navaja po št. 74, 92, 93 in 111.

[168]) Visoko pri Vitovljah na Goriškem.

[169]) Prileščje je pri Anhovem na Kanalskem.

[170]) V teh regestih se omenjajo razni člani plemenite rodovine, imenovane »von Turn« ali pa »de la Torre«, tako Ritshart (št. 57), Mathias (št. 61), Johannes Phebus, vicecapitaneus (št. 63), Phebus iunior, glavar in vicedom v Gorici in na Krasu (št. 65) ter glavar v Pordenonu (št. 70), Phoebus de la Turre (št. 87), Johannes (št. 113, 118, 124), Nicolaus, glavar v Gradišču (št. 120), ter Mathaeus (št. 123).

sach«] in vse dotične pritekline, kakor grajsko varstvo [»burg-huet«] zemljišnik [»gülten«], najemnino, desetine, travnike, novine [»nouinen«], brajde [»brayden«] itd.

Št. 66.

1460, dne 20. maja. Kliš (v Dalmaciji).

Kliška sodnija potrjuje, da je hči Ratka Tvrtkovića dobila neko zemljo, ki pa je bila prav za prav lastnina Nikolaja Ružnovića.

(Listino, spisano v hrvatski cirilici, je zagrebški prof. dr. Gjuro Šurmin prepisal, da jo pri priložnosti objavi.)

Št. 67.

1461, dne 4. (?) aprila. Toblach.

Leonhart, grof goriški in tirolski, piše svojemu fevdniku Nikolaju »hinder der Vesstn«, oblastniku v Rihenbergu [»phleger zu Reyffenberg«][171]), ter mu veleva, da bi o sv. Juriju izplačal njegovima lovcema Matiji in Ivanu pet goldinarjev, katere jima je bil obljubil dati.

»Gebn zu Toblach am batag[172]) in oster veirtagn anno [mill. quadring.] Ixj.«

Št. 68.

1461, dne 13. aprila. Gorica.

»Anno Domini mill. quadring. sexag. primo, indictione nona, die XIII mensis Aprilis, actum Goricie in domo mei notarii infrascripti habitationis, present. providis viris magistro Johanne Pruttenawer et Paulo Pogli hiis Goricie habitantibus testibus ad hoc vocatis et rogatis«.

Tomaž Vyscher, imenovan tudi Kalb, je izjavil, da je plemenita Andrina v svojem imenu in v imenu svojega sina,

---

[171]) Rihenberg se tudi omenja pod št. 94 in 110.

[172]) Beseda »batag« stoji najbrže namesto »sabattag«.

plemiča Štefana [»nobili domicello Stephano«], od nekega Scharffenbergerja kupila za Tomel-a in njegovo soprogo neko brajdo pod Frato [quadam braida posita sub Fratta»].[173]) Zato sta pa Tomel in njegova soproga v zagotovilo dolžne svote razen kupljene brajde zastavila tudi vse drugo svoje premakljivo in nepremakljivo premoženje ter se zavezala, da ne prodasta brez dovoljenja rečene Andrine in njenega sina Štefana nobenega dela svojega imetja.

Notar: Vitus Pernawer quondam Conradi de Pernawer.

Št. 69.

1462, dne 14. junija. Toblach. (V ponedeljek na predvečer sv. Vida.)

Leonhart, palatinski grof koroški ter grof goriški in tirolski, naznanja vsej goriški deželi [»vnnser lanndschefft dort innen zu Gorcz«], tako plemstvu kakor drugim, da je po določilu [»geschafte, ordnung vnd verlassen«] svojega rajnkega očeta (Henrika IV.), katero je potrdil s svojim pečatom in katero je merodajno za vse brez izjeme, postal sedaj po smrti svojega starejšega in vladajočega brata grofa Ivana on (Leonhart) deželni knez, kateremu se imajo (prebivalci Goriškega) pokloniti, ga ubogati, zvesto skrbeti za njegovo korist ter ga varovati škode.

Št. 70.

1463, dne 1. januvarja. (Dunajsko) Novo mesto. (Novega leta dan.)

Friderik, rimski cesar itd., naznanja, da je Tebušu Turnu, svojemu glavarja v Pordenonu [»Phebusch vom Turn vnser haubtman zu Portenaw«][174]) z ozirom na njegovo zvesto, pošteno

---

[173]) Frata (Fratta) je vas v Furlaniji od Kormina proti jugu. Tudi se omenja pod št. 75, 94, 110, 112, 124.

[174]) Pordenone je v zahodni Furlaniji ob cesti, ki pelje iz Codroipa v Sacile.

in dolgotrajno službovanje ter Frideriku z Vogrskega [»Fridreich Vngerspacher«] z ozirom na njegove čine, s katerimi se je pred kratkim izkazal v njegovem (cesarjevem) gradu na Dunaju, kjer so ga (cesarja) oblegali nekateri ljudje avstrijskega vojvode Albrehta in pa Dunajčani,[175]) dal v fevd vas Komen [»dorf Comen«] in pa desetine v Štjaku na Krasu [»zu sand Jacob am Karst«], katere je dobil po rajnkih celjskih grofih.

Št. 71.

1466, dne 10. januvarja. Gorica.

»Anno mill. quadringent. sexag. sexto, indict. XIIII^a^, die decima mens. Januarii, actum Goricie in Stolis (?), present. providis Ruperto rectori . . . ., Frederico Grabatino et Hainrico carpentario omnibus hiis Goricie habitantibus testibus ad hoc vocatis et specialiter rogatis.«

Plemeniti Nikolaj de Postcastrum v Gorici [»Nicolaus de Postcastrum Goricie«] proda za devet mark solidov oglejskega denarja, katere sta mu odštela Peter »Welyliana« in Simon »Wime«, takratna kaniparija cerkve Marije device v Strani [»a providis Petro Welyliana et Symone Wime tunc caniparys ecclesie sancte Marie Virginis in monte Stran«][176]), tej cerkvi najemnino ali fevd, ki je znašal en star pšenice [»affitum sive linellum unius starii frumenti«] ter ga je prej od neke kmetije odrajtoval rečenemu Nikolaju Jurij Brajnčič iz Solkana [»Georgius Brainczicz de Salcano«].

Notar: Presbiter Vitus capellanus illustr. dni. comitis Goricie.

(Listina je nekoliko poškodovana.)

Št. 72.

1469, dne 12. septembra. Gorica.

»Anno mill. quadringent. sexag. nono, indictione secunda, die mens. Septembris duodecima, actum in civitate Goricie in

[175]) To se je godilo meseca oktobra in novembra leta 1462.

[176]) Stran je sedanji Kronberg blizu Gorice.

domo nobilis viri Conradi de Orzono, present. providis viris magistro Jacobo Spinnär fatore, Leonardo Greiner tabernario, Erasmo filio Johannis Praittnawer omnibus hiis testibus Goricie habitantibus.«

Krištofor, sin rajnkega Tomadija iz Biljane v Brdih [»de Bilano ex Collibus«], je z ozirom na to, da je že star in da nima svojih potomcev, pa tudi z ozirom na naklonjenost in dobrotljivost, katero mu je izkazoval plemeniti Conradus de Orzono, podelil temu Konradu in njegovim dedičem eno kmetijo in zemljišče z vsemi priteklinami v vasi Lazni [»in villa Lasoni«][177]) tik posestva Ivana Lurina [»iuxta sedimen Ibani Lurin«], svojega sorodnika, potem tik zemljišča rečenega Konrada ter na dveh straneh tik javne poti.

Notar: Johannes filius quondam Johannis Kettner de Goricia.

Št. 73.

1471, dne 15. julija. Gorica.

»Anno Dom. mill. quadringent. septuag. primo, indict. quarta, die vero quintadecima mensis Julii, actum Goricie in domo infrascripti notarii, present. nobili viro Nicolao Folcher, providisque viris magistro Marino sartore et magistro Johanne Sanco omnibus de Goricia testibus ad hec vocatis specialiter et rogatis.«

Magdalena, soproga rajnkega čevljarja Ivana Hunta [»Magdalena uxor quondam magistri Johannis Hunt sutoris«], proda za pet mark solidov manj deset solidov [»quinque marcarum solidorum minus decem solidos«] duhovniku Gregorju iz Kamnika [»presbitero Gregorio de Stain«], ki se je takrat kot popotnik mudil v Gorici, svojo hišo v mestu Gorici ter vrt, ki je blizu te hiše, a že zunaj mestnega zidovja [»unam eius domum sitam et positam in civitate Goricie cum uno orto posito prope dictam domum extra muros civitatis«]. Meje rečene

---

[177]) Lazna je zaselje pri Kozani v Brdih.

hiše so: Spredaj je pot s stolpom, kjer se pride v mesto Gorico od nasprotne strani [»ab ante est via cum turri, qua itur ad civitatem Goricie ab alia parte«], na drugi strani je zidovje mesta Gorice [»murus civitatis Goricie«], na tretji pa hiša dedičev rajnkega štacunarja Lavrenca [»domus heredum quondam Laurencii stacionarii«]. Ta kupčija pa ne sme prikrajšati fevdnih pravic (goriškega) grofa, ki dobiva od te hiše po 28 novih penezov.

Notar: »Johannes filius quondam Johannis Ketner de Goricia civis et habitator Goricie imp. auct. notar. publ. et iudex ordinarius« je to listino prepisal, imajoč pred seboj neko listino notarja Gašperja Rab-a.

Št. 74.

1471, dne 13. decembra. Gorica. (Sv. Lucije dan.)

Leonhard, palatinski grof koroški, grof goriški in tirolski ter odvetnik oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, naznanja, da je podelil Mihaelu Bruederlu [»Micheln Bruederl«][178]), ki je kot starejši (član dotične rodovine) tudi zastopnik svojih bratov Tomaža in Nikolaja, naslednje fevde, namreč eno hišo v mestu Gorici [»in vnnser stat zu Gorcz«], ki se nahaja med Taferell-ovo in Hedvikino hišo, eno posestvo pred velikimi vrati v Gorici [»vor dem groszen tor zu Gorcz«], ki sega spredaj do javne poti, zadaj pa do Hannczlein-ovega vinograda, eno brajdo, ki meji na eni strani ob Ryffenbergerjevo zemljišče, na drugi pa ima Ritzhart vom Turn

178) Iz teh regestov so nam znani naslednji člani rodovine **Bruederl** (Pruederl) imenovane. Mogoče je, da so si bili v sorodstvu tako, kakor kaže ta rodovnik.

Leonard (št. 79)				
Mihael, (št. 74, 92)	*Tomaž,* (št. 74, 79)	*Nikolaj* (št. 74)	*Ivan* (št. 92)	*Martin* (št. 92, 111, 113).

svoj svet, potem še eno brajdo, ki sega z enim delom do brajde Konrada Sneyderja (krojača?), z drugim pa do brajde Bernarda, sina pokojnega Linharta, en vinograd v Stari gori [»in dem Alten perg«], ki meji na eni strani ob Laure-tov vinograd, na drugi pa ob Derfuser-jev, eno njivo za turnom (stolpom) na polju [»hinter dem turm in dem veld«], ki sega na eni strani do Reyffenbergerjeve njive, na drugi ima Ritzhart vom Turn svojo brajdo, spredaj je pa javna pot, eno njivo, ki se nahaja »an dem Rennberg«, ter se na eni strani dotika brajde Matevža, učitelja (?) v Gorici [»an Mathesen Schuelmaisters zu Gorcz braydenn«], na sprednji in zadnji strani pa so javne poti, en vinograd na Vogrskem [»zu Ungerspach«] tik Scheren-ovega vinograda, eno brajdo v Rafutu [»in dem Rafaldt«] zraven brajde Lavrenca Schuesterja (čevljarja?), potem posestva in kmetije, ki so posebej našteta v fevdnem pismu njegovega (Leonhardovega) rajnkega brata Ivana, grofa goriškega, eno kmetijo v Križu v goriški deželni sodniji [»zum Krewcz in vnserm lanndgericht Gorcz«][179]), katero obdeluje neki Anton, eno kmetijo v Marianu v korminski sodniji [»zu Meriach in Cremawnner gericht«][180]), katero obdeluje Žvan Mistrutz, eno kmetijo v Lokavcu pri Križu [»zu Lukavetz bei dem Krewtz«], katero obdeluje neki »Katsch«, eno kmetijo v Zagorju pri Grgarju [»zu Sagoria bei Gerger«], kjer prebiva neki Kapus, eno posestvo v Gorici pred velikimi vrati [»zu Gorcz vor dem grossem tor«], kjer prebiva »Krewzer«, eno posestvo »im Zersakta bei der Ysnicz«[181]), desetino pri Mirnu, imenovano »Ysmett« [»bei der Merin genannt Ysmett«], eno kmetijo na Banjšici [»auf der Bainsicz«], katero obdeluje Makuc, eno kmetijo

---

[179]) Sv. Križ pri Ajdovščini se tudi omenja pod št. 92 in 111. Na istih mestih se tudi navajajo Lokavec, Miren, Banjšica in Grgar.

[180]) Mariano (Meriach) pri Korminu se večkrat omenja, tako v št. 75, 92, 94, 110, 111.

[181]) Ysnicz je Soča. Kaj je »Zersakta«, mi ni znano.

v Pečeh pri (reki) Vipavi [»zu Pecz bei der Wypach«],[182]), katero obdeluje Štefan Blonda, dve kmetiji v Pečeh, kateri obdelujeta Videc Gelen in Lukman, eno desetino v Grgarju [»zw Gregar«] ter eno kmetijo v Korminu [»zu Cremawn«][183]), katero obdeluje Martin Vidal.

Št. 75.

1473, dne 7. decembra. Gorica.

»Anno Domini mill. quadringent. septuag. [tertio, indict.] sexta, die vero septimo Decembris, actum in villa Goricia, present. nobilibus viris Gasparo Houci, Raffaele de . . . . ., Jonanis de Goritia et Johanne filio nobilis Conradi Orzoner de Goritia testibus.«

Plemenita Justus in Albertus de Postcastro, sina rajnkega Jakoba, za katera je njun varuh Vitus de Dorimbergo prevzel poroštvo, ter Lucija, vdova po rajnkem Nikolaju de Postcastro kot varuhinja za svojega vnuka Sigismunda, sina rajnkega Jurija de Postcastro, dajo v najem plemenitemu Juriju de Quadruvis, bivajočemu v Vidmu, svoj del vasi Brume[184]) z vsemi priteklinami, ki se nahajajo med vasmi Faro, Vilešami, Ro-

---

[182]) Ime te vasi čitamo tudi v regestih pod št. 63, 89, 92, 111.

[183]) Kar se tiče **Kormina**, nam je treba v 15. stoletju razločevati grad (in burgo Cormonis) (št. 96, 97, 99, 102, 103), vas (in villa Cormoni) (št. 115) in pod korminski grad spadajočo okolico (in pertinentiis Cormonis). V zadnji so nam znani kraji Melaret (št. 96, 97), Birtulins (št. 97), Pradulinis (št. 102) in Besconas (št. 126). V listinah se omenja cerkev sv. Adalberta (št. 97, 98), sv. Ivana (št. 103), sv. Mavra (št. 99) in sv. Kancijana (št. 125). Presbiter Morettus je bil nekaj časa vikar v Korminu (št. 112). V tem kraju je bila sodnija (št. 74). Izmed uradnikov so nam tudi nekateri iz teh regestov znani. Krištof Purchsteler je bil leta 1512. glavar v Korminu. Kot notarja in kancelarja se omenjata Diomedes Grassetus (št. 109) in Joannes Cisterninus (št. 112, 124). Gašper Pomelli je bil oficijal (št. 126), Kamil Neonauser pa gastald v Korminu (št. 112).

[184]) Bruma je vas tik Gradišča v Furlaniji. Ne daleč od nje stojé vasi Fara, Vileše, Romans, Frata in Mariano.

mansom, Frato in Marianom, proti temu, da jim plačuje vsako leto po štiri marke solidov dobrega in rabljivega denarja.

Notar: Fridericus filius nobilis Malussii.

(Listina je nekoliko zamazana.)

Št. 76.

1481, dne 24. decembra. Gorica.

»Anno Domini mill. CCCC° octuag. primo, indict. quartadecima, die vicesima quarta mens. Decembris, in suburbio Goricie sub logia domus illustr. dni. comitis, present. nobilibus viris ser. Alexio de Rabata, ser. Jacobo de Orzono, ser. Nicolao quondam Marci notarii testibus adhibitis, vocatis et specialiter rogatis.«

Plemenita Lucija, vdova po rajnkem Nikolaju de Postcastro, proda za sedem cekinov dobrega zlata in poštene vage plemenitemu Frideriku de Attems, sinu Nikolusija de Attems. kancelarju v Gorici [»nobili viro ser. Federico de Atemsio, filio Nicolussii de Atemsio, cancellario extunc Goricie«][185], svoj

[185]) Ime rodovine, **Attems** imenovane, je po listinah na razne načine zapisano, tako n. pr. Attems, Attims, Attemps, Atimps, Attemis, Attimis, Atimis, de Atemsio, de Athemso, Atanus. Že proti koncu 14. stoletja so nekateri člani te rodovine bivali na tleh Goriškega. Simon q. Concii de Attems je bil leta 1394. v Tržiču navzoč kot priča (št. 49). Enajst let pozneje naletimo v Brdih, in sicer v Dobrovi, na nekatere člane te rodovine. Tu so se takrat kot priče mudili Jakob, sin rajnkega Frančiška, ter njegova sinova Frančišek in Filip; razen teh pa tudi še Nikolaj, sin rajnkega Askvina (št. 53). Dalje so nam iz teh regestov znani še naslednji Attemsi.

Nicolussius de A. (št. 76, 78, 79, 118)

Federicus de A., cancell. Gorit., † 1525 (št. 76, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 86, 87, 89, 94, 101, 107, 109, 110, 112, 113, 115, 122, 125) ux. *Elisabetha*, filia q. nob. *Wolfgangi Raschawer* (št. 89)

Hieronymus de A. Gorit. cancell. (št. 110, 112, 113, 115) — *Ulvinus* (št. 122, 124, 125) — *Nicolaus* (št. 110)

Symon de A. (št. 118) ux. *Margareta de Tricano* (št. 118)

Ferdinandus (št. 122)

vinograd v Stari gori [»in monte Starogra«][186], katerega je nekdaj dobila kot jutrnjo [»sibi de iure morgngabii donatam«] od svojega soproga, plemenitega Nikolaja de Postcastro. Desetino od tega vinograda dobiva (goriški) grof.

Notar: Johannes natus quondam Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, sacra imp. mai. notar. publ. et iudex ordinarius. (Konec sledi.)

Dr. Jožef Ivan Knolc.[1])

(Iz ljutomerske kronike objavil **M. Slekovec.**)

Radi se pogovarjamo o najslavnejših svojih možeh, radi se ponašamo z vsem, kar je v čast našemu narodu. Ali pa smo povsod pravični?

Tu vidimo ime moža, ki mu gre več zasluženega spomina, kakor ga ima. Ni sicer deloval med svojim ljudstvom — veda nam ga je ugrabila; tudi pisal ni v besedi domači — učenjakom so slovenska tla neugodna; toda popel se je v vedi do visokega mesta, priznanje se mu je izrekalo in pokazovalo v premnogih častih, kakršnih še drug Slovenec ni dosegel.

J. I. Knolc (Knolz), t. j. Jožef Ivan ali Ivan Jožef Knolc — svojega imena ni pisal stalno niti sam — se je narodil v Ljutomeru dne 2. sušca 1793. leta, a ne 2. sušca 1791. leta, kakor se je krivo poročalo povsod. Pri krstu se mu je dalo ime Jožef in morebiti pri birmi Ivan. V krstni knjigi ljutomerske župnije (zvezek VII. str. 21.) čitamo: »1793, 2. sušca: Jožef, zakonski sin Mihalja Knoca (nemški »Knotz«, kar se mu je najbrže v krstni list krivo prepisalo »Knolc«), kolarja v Ljutomeru, h. št. 41, in Uršule roj. Onišak. — Oče Knoc se je bil priselil v Ljutomer ter bil začetkom l. 1791. vsprejet med tržane.[2])

[186]) Stara gora je hrib od Gorice nekoliko proti vzhodu.

[1]) Gradivo za življenjepis tega odličnega rojaka je nabral g. dr. Fr. Simonič na Dunaju.

[2]) V braneškem zapisniku čitamo: 1791, 21. Jänner bittet Michael Knotz um Consens Ertheilung zur Ablegung des bürgl. Juraments in Luttenburg.

Kdo je Jožefa napotil k srednjim in višjim šolam, kje se je učil od začetka, ne vemo ničesar. Na gimnazijo so zahajali iz teh krajev navadno v bližnji Varaždin, ali tudi v Maribor. Da je medicino študiral in dovršil na Dunaju in postal tam doktor zdravilstva, je jasno, ker takrat ni bilo bliže medicinske fakultete. V Ljubljani in v Gradcu so imeli šole samo za kirurge ali ranocelnike, vračnike nižje vrste, ki jih je ljudstvo zvalo in še jih zove »padarje«. Pravi zdravniki, doktorji medicine, so bili zelo redki, le po največjih mestih; še tam so imeli neko srednjo vrsto vračnikov, »magistre«.

Kdor je v tisti dobi odpotoval v daljno cesarsko prestolnico študirat, pokazal je že s tem, da ima kaj soli v glavi. Tu najdemo mladega doktorja Knolca pri slavnem profesorju Kernu, ki je sprejemal v svoj operacijski zavod vsako leto po šest, pozneje po osem takih mladih zdravnikov, ki so z odliko dovršili svoje študije. V tem zavodu so se vadili po dve leti v kirurgičnih operacijah na mrtvih in živih. Dovolj izurjeni so dobivali operaterske diplome, ki so jim dajale prednosti pri vseh javnih zdravniških službah. Penzijonarji so stanovali brezplačno v občni bolnišnici, navrh pa so dobivali od države nekaj plače (stipendium). Zato so morali ostajati v cesarstvu. Tako si je država odgojila spretne in vešče kirurge, ki so toli blagodejno delovali kot profesorji na vseučiliščih, ravnatelji bolnišnic, predstojniki kirurgičnih oddelkov in sanitetni uradniki.

Profesor Kern[8]) se spominja doktorja Knolca v zadnji svoji knjigi: »Opazovanja in opazke iz oblasti praktične kirurgije«, izdani dve leti pred smrtjo v nemškem jeziku na Dunaju l. 1828. Posvetil jo je namreč »svojim nekdanjim posebnim gojencem c. kr. kirurgičnega operacijskega zavoda«. Imenuje jih po imenih, med njimi poleg Knolca iz Ljutomera še drugega našega rojaka, svojega ljubljenca Husijana (Hussian) iz Veržeja.

Kot penzijonar »c. kr. kirurgičnega operacijskega zavoda« je izdal Knolc leta 1820. svojo prvo knjižico »O pijavicah in

[8]) Kern je prišel na Dunaj z liceja v Ljubljani.

njihovi porabi v zdravilstvu«, posvečeno ekselenci državnemu svetovalcu in ravnatelju medicinskih studij profesorju drju Andreju Jožefu baronu Stifftu. V predgovoru, pisanem dne 24. decembra 1819. leta, pravi, da je spisal knjigo po višjem nalogu, »naj vsak mladi vračnik izroči kako strokovnjaško delo, tiskano javni razsodbi«, ter omenja profesorja Kerna, da ima njega zahvaljevati, v kolikor si je prilastil kirurgične znanosti in spretnosti.

Po dovršenih studijah je bil Knolc asistent na medicinski kliniki za ranocelnike, a kmalu je odšel v Solnograd na c. kr. licej, kjer je bil dne 24. sušca 1821. leta imenovan za profesorja teoretične in praktične medicine ter za primarija Ivanove bolnišnice in za primarija blaznice. Tu se je začelo pravo Knolčevo delovanje: na katedru, v bolnišnici, v blaznici, v daljavo pa s peresom.

V Solnogradu je izdal l. 1827. pri tiskarju Duyle knjigo: »Sistematična razdelitev trešlik kot navod za diagnostiko pri bolnikih — tabelarično sestavil J. I. Knolc, med. doktor in c. kr. profesor teoretične in praktične medicine.«

Dve leti pozneje je zbral obširen »Popis medicinalnih zakonov v c. kr. avstrijskih deželah z ozirom na delokrog okrožnih ranocelnikov, civilnih mestnih in deželnih ranocelnikov in deželnih živinozdravnikov. V porabo okrožnim civilnim mestnim in deželnim ranocelnikom, javnim sanitetnim osebam, zdravnikom, grajščinam, okrožnim uradom in oblastem vobče. Izdal Jožef Ivan Knolc, doktor medicine, c. kr. redni javni profesor teoretične in praktične medicine na liceju v Solnogradu; primarij = zdravnik Ivanove bolnišnice in blaznice tam. Na Dunaju v založbi Mehitaristov 1829. — Podaja se nalašč ves naslov te, v svojem času praktične, a za nas zgodovinsko važne knjige v verni prestavi, ker kaže že v izrazih raznoterost zdravniškega osebja one dobe. Glede studij in praktične razvrstitve razjasnuje nam pisatelj osebje v predgovoru na 14. straneh. Posebno važna pa je postala knjiga za Knolca samega, ker je pokazala cesarju, kje si ima izbrati med zdravniki najvišjega

zdravnika uradnika (protomedika) za svojo prestolnico in deželo Dolnjo Avstrijo.

Pisal je Knolc tudi manjše učene članke v medicinske liste, postavim »Opazovanja o učinku solnih kopeli« in »Donesek k poznanju kretinizma na Solnograškem«, kar je oboje lahko spoznaval v solnem in goratem kraju.

Deset let je poučeval Knolc v Solnogradu, a leta 1830. ga je poklicala vlada na dunajsko vseučilišče kot j. r. profesorja občne patologije in farmakologije, kar jasno priča, kako so se cenile njegove zmožnosti. Na Dunaju je bil od leta 1832. sourednik strokovnjaškemu listu »Medicinische Jahrbücher des österr. Staates«. Toda samo štiri leta je predaval na vseučilišču, in sicer svoje zadnje šolsko leto 1833./34. medicinskim tretjeletnikom še v latinskem jeziku: 1. aetiologijo in semiotiko po Hartmannu: Theoria morbi seu pathologia generalis; edit. II. emendata. Viennae 1828. 2. materia medica et chirurgica po Hartmannu: Pharmacologia dynamica; edit. II. emendata. Viennae 1829. 3. diaetetiko, o receptih in o občni medicinski therapiji po lastnih zvezkih.

Pustil je Knolc profesuro, ker je po cesarjevi milosti dobil novo službo c. kr. vladnega svetovalca, sanitetnega referenta in protomedika dolnjeavstrijskega, kakor sam piše v knjigi: »Institutiones medicae«, prirejeni dijakom v porabo (usui academico accommodate), rekoč: »Factum tamen est, ut Clementia Augustissimi Imperatoris novo muneri destinatus cathedra publica descenderem, sicque rationem docendi meam publici facere juris decreverim.«

A s tem se še ni popolnoma ločil od vseučilišča. V tisti dobi so bili vsi doktorji medicine medicinska fakulteta. L. 1855./56. še so izvolili Knolca zadnjič za dekana.

V svoji novi službi je Knolc nadaljeval v zbirki zdravniških naredeb za Spodnjo Avstrijo kot sedmi del zbirke pl. Ferra (Ferro), pl. Güldener-ja in Böhm-a. To zbirko je izdajal do leta 1846., od osmega dela počenši vsako leto posebej. Vsa

zbirka obsega v 11. delih vse postave in naredbe od leta 1792. do 1845. Knolčevo delo se počenja z letom 1830.

(Konec sledi.)

Mali zapiski.

Francoska vlada in cerkvene zadeve v Iliriji. Ko je 29. junija 1811 za maršalom Marmontom general grof Bertrand nastopil kot guverner upravo ilirskih dežel, začel je izvajati tudi Napoleonove ukaze, ki so se tikali reform glede uprave cerkve. O tej zadevi leži dvoje aktov v kranjskem župnem arhivu, ki nista zanimiva le v zgodovinskem, ampak tudi v jezikoslovnem pogledu, ker nam kažeta slovenščino Napoleonovih časov. Posnamemo naj tedaj njuno vsebino. S cesarskim dekretom z dne 15. aprila 1811 je bilo ukazano, da se uvede francoski koledar tudi v Iliriji. Po tem koledarju, ki je dobil veljavo z novim letom 1812, so se smele praznovati le nedelje, odpravljeni so bili pa vsi zapovedani prazniki razen štirih, namreč: vnebohoda Gospodovega, vnebovzetja Marijinega (Napoleonov rojstni dan), vseh svetov in božiča. Škof Anton Kavčič je dal po ljubljanski škofiji 1. decembra 1811 razglasiti, da odveže vse vernike svoje škofije dolžnosti, v odpravljenih praznikih biti pri sv. maši in pridigi in zdržati se hlapčevskih del. Procesija z Najsvetejšim ni smela biti nikjer v praznik sv. Rejšnega Telesa, ker je bil ta dan delavnik, ampak le v nedeljo v njegovi osmini. Kranjski dekan Avguštin Sluga je dobil 4. decembra 1811 od škofijstva omenjeni ukaz in 29. decembra je prečital na prižnici to-le »Osnanilo: Zesarski Sklep od petnaiſtiga dné maliga trauna 1811 Sapovė, de ima franzoska pratika kar vsdignene al nevsdignene prasnike sadene,. na Illyrskim veljati. Sato od perviga dné profenza 1812 sraun nedel od Zerkve sapovedanih prasnikov sa naprej ne bo vezh koker ti ſtirji: 1. Kriſtufovi v nebohod, 2. Velki Shmarn, 3. Vſi Sveti, 4. Kriſtufovu roiſtvo al boshizhni dan. Vſi drugi prasniki bodo delovniki. Gnadlivi Shkof s' shkofjo oblaſtjo vſe verne soje Shkofie odveſhejo od doſhnoſti, v' tih vsdignenih prasnikih maſho inu pridigo ſliſhati inu od teſhkih deil ſe sderſhati. Prozeſsia s' Svetim reſhnim teleſam bo samo pervo nedelo po ſvetim reſhnim teleſi per Farah, Vikariatih inu Lokaliah«. Duhovnikom je škofijstvo ukazalo, ljudstvo opominjati, da naj nedelje in še ostale praznike tem bolj natančno posvečuje, da se ne bo tako godilo, kakor prej, ko so ljudje praznike zlorabili v delo, namreč da so delali hudo. Služba božja v cerkvi naj se v novih delavnikih opravlja tako, kakor je predpisano, da se opravlja v že poprej odpravljenih praznikih. — Drug dekret francoske vlade se je tikal zakona. Dne 1. januvarja l. 1812. je bil v Iliriji razveljavljen avstrijski zakonski

patent z dne 16. januvarja 1783. in uvedena na Francoskem veljavna organična postava o katoliškem bogočastju z dne 18. germinala X. Po tej postavi so smeli župniki le one ženine cerkveno poročiti, ki so jim trdno dokazali, da so že prej napravili zakonsko pogodbo pred uradnikom meščanskega stanu ali mairom. Vsak duhovnik, ki je koga cerkveno poročil brez pismenega dokaza o zvršeni poroki pred mairom, je vprvič plačal 16 do 100 frankov globe, za drugi tak prestopek je dobil 2 leti do 5 let ječe, in če se vtretjič ni pobrigal za cesarski predpis, je bil iztiran. Ako sta prišla ženin in nevesta v župnišče k izpraševanju za oklice, ni smel župnik oklicev zapisati, ako se nista bila prej obrnila do maira. Ko sta pa prišla od maira, ju je župnik izprašal krščanski nauk in ju je smel »mit Bescheidenheit« poprašati, če ne nasprotuje zakonu kateri izmed dvanajsterih kanoničnih zadržkov, namreč: 1) Tempus vetitum; 2) votum castitatis vel non nubendi; 3) aetas; 4) crimen; 5) vis; 6) ordo; 7) ligamen; 8) cultus disparitas; 9) impotentia; 10) raptus; 11) clandestinitas; 12) cognatio et affinitas lineae lateralis in primo et secundo gradu tam puro, quam tertio mixto ex secundo, lineae vero rectae in quovis. Ako se ni našel noben zadržek, oziroma če se je isti odpravil po dobljenem spregledu od škofijstva, so se smeli v treh nedeljah med božjo službo zvršiti oklici. Pri oklicu se je moral župnik dobesedno držati predpisa gouvernementa, po katerem se je glasil oklic tako-le: »Se vam ofnani, de N. N. inu N. N. Sakrament Svetiga Sakona prejeti shelta. Zhe kdo sa kaki zerkveni sadershek ve, je profhen, ga nam razodeti. Se vam tudi osnani, da fta fe fhe per deshelfki gospofki oglafila sa opravti to, kar poftava sapove, inu kar je treba, de be niju savefa velala, inu de jima Sakrament Svetiga fakona dergazhi ne bo vdejlen, koker zhe fta she 54ti zhlen poftave od 18tiga dne maliga travna defetiga lejta dopolnila«. Spregled od cerkvenih oklicev se je dobival pri škofijstvu. Ako je duhovnik poročal brez oklicev, je bil suspendiran za tri leta. V poročnem litu župnik ni nič omenjal poroke pred mairom. Odprava praznikov in zapovedano sklepanje zakonov pred mairom, ta dva ukaza sta globoko posegla v upravo cerkve. Prišlo je od francoske vlade še nekoliko drugih ukazov, tičočih se cerkvenih zadev. Na leto je bilo dovôljenih le pet procesij; s kadilom pred prazniki po hišah kaditi je bilo prepovedano. Od duhovnikov, ki so hoteli dobiti župnije, je vlada zahtevala konkurzni izpit, kakor ga predpisuje sklep tridentskega cerkvenega zbora v 24. seji, 18. poglavju. V nedeljah in praznikih je moral vsak župnik in kurat na koncu župne sv. maše na spodnji stopnjici altarja moliti ali peti predpisano molitev za cesarja Napoleona. A. Koblar.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XII. **1902.** Sešitek 6.

Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori.

Spisal **dr. Fr. Kos.**

(Konec.)

Št. 77.

1482. dne 10. julija. Kormin.

»Anno Dni. mill. CCCC° octuages. secundo, indict. quintadecima, die mens. Julii decima, Cormoni ante domum illustr. dni. comitis, present. nobilibus viris ser. Daniele Floianer, ser Bartolomeo [filio] ser. Lienardi de Castro novo, provido . . . . testibus ad infrascripta adhibitis et specialiter rogatis.«

Plemeniti Frančišek iz korminskega gradu [»Franciscus de castro Cormonis«] ter Jakob, sin rajnkega Ivana Blasija iz Kormina, dovoljujeta, in sicer prvi za svojo osebo, drugi pa zase, za svoja navzoča brata Jurija in Petra ter tudi za svoje nenavzoče brate, da se proda vrt Urbana Jarnejčiča iz Gorice [»per Urbanum Jarneczicz de Goricia«], ki se nahaja pred velikimi vrati v Gorici [»ante portam magnam Goricie«] in od katerega dobivajo na leto po 20 solidov in po dva kopuna, Frideriku de Attems [»Federico de Attemsio«] za 24 cekinov.

Notar: Johannes natus quondam Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, sacra imp. maiest. notar. publ. et iudex ordinarius.

Št. 78.

1482, dne 23. julija. Gorica.

»Anno mill. CCCC° octuages. secundo, indict. quintadecima, die mens. Julii vicesima tercia, Goricie sub domus logia quondam Oschfrorich, present. nobili viro ser. Jacobo de Orzono, providisque viris Friderico Crabatino, magistro Petro Meilinger pellifice, Nano Colussio, Jacobo Nunctio omnibus Goricie habitantibus ad infrascripta adhibitis, vocatis specialiter rogatis.«

Urban Jarnejčič, gastald goriške zemlje [»Urbanus Jarneczicz extunc gastaldio terre Goricie«], ter njegova soproga Agata prodasta za 24 cekinov dobrega zlata in poštene vage ter za pet posod dobrega terana [»urnarum boni vini terranei quinque«] plemenitemu Federiku, sinu Nikolusija de Attemsio, kancelarju v Gorici, svoj vrt v Gorici pred velikimi vrati [»ortum situm Goricie ante portam magnam«] ter ga izročita navzočemu Tomu iz Dornberga [»Tome de Dornbergo«] za imenovanega Federika in njegove naslednike. Ta vrt sega na desni strani do vrta (goriškega) grofa, katerega obdeluje »Sonczer«, na levi do zemljišča gospoda Hoferja, katero obdeluje Petelin, ter do javne poti; na nasprotni strani (te poti) je hiša Petra Rafaela, na dolenji strani javna pot, na gorenji pa zemljišče gospoda Pruedel-a in pa bratovščine sv. Nikolaja, nad katerim (zemljiščem) se je napravila nova javna pot. Od tega vrta je treba vsako leto dajati plemenitemu Frančišku iz Kormina ali pa njegovim dedičem po 20 solidov in pa po dva kopuna.

Notar: Johannes natus q. Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, imp. auct. notar publ. et iudex ordinarius.

Št. 79.

1482, dne 14. oktobra. Gorica.

»Anno Dni. mill. CCCC° octuages. secundo, indict. quintadecima, die mens. Octobris quartadecima, actum in suburbio

Goricie ante logiam penes cimiterium ecclesie parrochialis Goricię, present. nobilibus domicello[187]) Sigismundo filio quondam nobilis ser. Jeorgii de Postcastro, ser. Rafaele quondam Ibanczicz et ser. Nicolao quondam Marci notarii testibus ad infrascripta adhibitis, vocatis et specialiter rogatis.«

Tomaž, sin rajnkega Leonarda Pruederl-a iz Gorice, da zase in za svoje dediče plemenitemu Frideriku, sinu plemenitega Nikolusija de Atemsio, takratnemu kancelarju v Gorici, v fevd eno hišo ali pa prav za prav dve se dotikajoči na goriških tleh na voglu [»unam eius domum sive duas domus contiguas sitas in terra Goricie super angulo«]. Ti hiši segata na dveh straneh do javnih poti, na tretji strani do hiše Henrika Schütcz-a, med katerima je vmes neko dvorišče [»androna«], ter na četrti do hiše, katero je imel nekdaj štacunar Krištofor [»iuxta domum olim Cristofori stacionarii«], sedaj jo pa ima plemeniti Tomaž Prodoloner. Od imenovanih dveh hiš se na leto plačuje gospodu grofu (goriškemu) ali pa tistemu, komur ta podeli fevd, po 16 liber solidov po računu, da je 1 libra = 20 solidov.

Notar: Johannes Filius quondam Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, publ. imp. auct. notarius et iudex ordinarius.

Št. 80.

1486, dne 7. junija. Kormin.

»Anno Dni. mill. quadring. octuag. sexto, indict. quarta, die Mercurii septimo Junii, actum Cormoni sub logia comunis, present. Virgilio Guridin (?), Antonio del Scusat et nobili Georgio quondam Johannis Blaxii de Cormon. omnibus habitantibus in Cormono testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.«

Filip Zamor Barberius, meščan v Vidmu, je prodal plemenitemu Frideriku »de Atimps«, kancelarju v Gorici, tri polja

---

[187]) Domicellus = gospodič. Tako so dostikrat zvali mlade plemenitaške sinove.

v korminski okolici ter en travnik v okolici vipolški [»campos tres positos in pertinentiis Cormonis et unum pratum positum in pertinentiis Vipulzani«], kar je razvidno iz listine Petra a Varis, notarja v Vidmu. K rečenim trem poljem je pa spadala še ena »kvarta« zemlje [»una quarta terre«][188]. Omenjeni Filip je bil zadovoljen, da imenovani Friderik dobi tudi ta kos zemlje. Ker pa je Filip od prodanega travnika vsako leto plačeval po 20 solidov najemnine (davka), ga je Friderik odškodoval tako, da mu je odštel 12 liber solidov. Odslej naj omenjeni Friderik vsako leto odrajtuje davek [»fictum«] od rečenih treh polj, od kvarte zemlje in od travnika.

Notar: Fulcherius quondam nobilis viri Francisci Zani de Brunaleschis de Spegnibergo, publ. imp. auct. notarius, civis et habitator Civitatis Austrie.

Št. 81.

1487, dne 31. avgusta . . . . .

»Anno mill. quadring. octuag. septimo, indict. quinta, die ultimo Augusti, actum in . . . ., presentibus Johanne de Placentia, Olvino quondam Jacobi de Goritia testibus vocatis et rogatis et aliis.«

Plemeniti Jacob Orzonec iz Gorice [»nobilis Jacobus de Orzono de Goritia«] da duhovniku Matevžu, župniku pri Sv. Petru (ob Soči), v fevd neki svet z njivami, travniki, brajdami in bivališčem, ki se nahaja v okolici vasi Sv. Petra [ville Sti. Petri«]. Zato se pa rečeni duhovnik zaveže zase in za svoje naslednike, da bode na leto dajal Jakobu Orzoncu in njegovim naslednikom po dva starja pšenice, po dva starja ovsa, po en star prosa ter še nekaj drugih stvari.

(Listina je nekoliko zamazana.)

---

188) »Quarta« je bila neka mera, s katero so merili zemljo.

Št. 82.

1487, dne 5. oktobra. »Sub castello novo« na Furlanskem.

»Anno mill. quadringent. octuag. septimo, indict. quinta, die vero quinto mensis Octubris sub castello novo patrie Foriulii in domo habitationis infrascriptorum testium, present. Tofolo et Marchione, fratribus et filiis Johannis Zoti, habitatoribus scripti loci, ... de sancto Daniele habitatore testibus habitis, vocatis et rogatis et aliis«.

Frančišek, sin Aleksija de Locatelis, takrat bivajoč v Spilimbergu na Furlanskem, prepusti plemenitemu Jakobu Rasonerju iz Gorice [»domino Jacobo Rasoner de Goricia«] vse svoje pravice in terjatve, katere je imel pri nekaterih v listini naštetih dolžnikih.

Notar: Bernardus Tonini.

St. 83.

1487, dne 15. decembra. Gorica.

»Anno Dni. mill. CCCC° octuages. septimo, indict. quinta, die mens. Decembris quintadecima, actum Goricie in domo illustr. dni. comitis, present. spectabili dno. Wolfgango Elacher, vicecapitaneo Goricie, nobilibus viris ser. Jacobo de Orzono, ser. Ludovico Spindler gastaldio contrate Goricie, Jeorio Eneperger factore illustr. dom. comitis testibus et allis pluribus ad infrascripta vocatis, adhibitis et specialiter rogatis.«

Leta 1485. dne 11. februvarja se je po nasvetu plem. Tomaža iz Dornberga [»nobilis ser. Tome de Dornbergo«] zastopnika plem. Pinose, vdove po rajnkem Andreju z Vogrskega [»nobilis dne. Pinose relicte quondam dni. Andree de Ungerspaco«] na dražbi prodalo neko posestvo s hišo, dvorom in vrtom, ležeče v Korminu [»in Cormono«] tik javne poti, tik posestva dedičev rajnkega Ivana Saksina [»Johannis Sacszini«], tik vrta plem. Frančiška[189]) ter tik vrta gospodov »del Pupp«.

---

[189]) »Nob. Franciscus q. Jacobi de Cormono« se omenja tudi pod št. 86.

To posestvo, katero je obdeloval zidarski mojster Lenart iz Tolmezza[190]), sta za 20 cekinov kupila vitez Virgilij in pa plem. Štefan Hofer iz Renč [»spect. militis dni. Virgilii et nobilis ser. Steffani Hofer de Ranczano«], ki sta zanj največ ponudila. Zoper to so se uprli dediči rajnkega Odorika z Vogrskega [»heredes quondam dni. Odorici de Ungerspaco«], ki je nekdaj podedoval po imenovanem Andreju, ter se opirali na neko sodnijsko razsodbo iz leta 1485. zastran dolžnih davkov, ki se imajo plačati. Nato sta rečena Virgilij in Štefan odstopila svojo pravico do kupljenega posestva s hišo, dvorom in vrtom plemenitemu Frideriku »de Atimis«, kancelarju v Gorici, proti temu, da je rečenih 20 cekinov odštel v roke omenjenemu zastopniku Tomažu.

Notari Johannes natus quondam Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, publ. imp. auct. notarius et iudex ordinarius.

Št. 84.

1488, dne 17. marca. Gorica.

»Anno Dni. M° CCCC° octuag. octavo, indict. sexta, die mens. Marcii decima septima Goricie ante stacionem Petri Meilinger Franconarii, present. honor. viro d. Jeorio . . . . officiante in Moscha[191]), providis Wolfgango scrinatore habitante Goricie, Simone famulo dicti ser. Petri Meilinger testibus.«

Ivan, sin rajnkega Pavla Stulčiča Poljanca, bivajoč v Št. Petru [»Ibanus filius quondam Pauli Stulczicz Pollanicz, habitans in Sancto Petro«],[192]) proda za 22 liber solidov in pa za 8 solidov dobrega in rabljivega denarja plemenitemu Frideriku, sinu rajnkega Nikolusija »de Atemsio«, kancelarju v Gorici, del svojega vinograda, ki se nahaja v kotu kupčevega vinograda [»unam particulam sue vinee in angulo iuxta vineam dicti

---

[190]) Tolmezzo je v Karniji na Beneškem.

[191]) Moscha je Moša med Gorico in Korminom.

[192]) Št. Peter pri Gorici se tudi omenja pod št. 89 in 93.

emptoris«]. Na dolenji strani sega imenovani vinograd do vinograda Lucije de Postcastro.

Notar: Johannes natus quondam Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, sacra imp. maiest. notar. publ. et iudex ordinarius.

Št. 85.

1489, dne 12. julija. Novi grad (na Hrvatskem).

Vojvoda Žarko Dražoević, ki je dobil od kralja Matijaša Novi grad v Liki, daruje kos zemlje cerkvi Marije Device v Zažićnu.

(Listino, spisano v glagolici, je zagrebški profesor dr. Gjuro Šurmin prepisal, da jo pri priložnosti objavi.)

Št. 86.

1492, dne 17. avgusta. Kormin.

»Anno Dni. mill. quadring. nonag. secundo, indict. decima, die vero decimo septimo mensis Augusti, actum Cormoni in domo infrascripti Francisci, present. viro nobili Gasparo quondam Anzeli de Cormono, Simone quondam Francisci de Civitate Austria, ambobus testibus ad hec habitis specialiter, rogatis ibique.«

Plemeniti Frančišek, sin rajnkega Jacoba iz Kormina, proda za 36 liber solidov plemenitemu Frideriku »de Athemso«, kancelarju in prebivalcu v Gorici, svoj vrt v Gorici, ki se nahaja tik (mestnega) obzidja [»ortum positum iuxta muros Goritie«] ter meji na eni strani ob Štefanovo zemljišče, katero obdeluje neki Petelin [»per Petellinum«], na drugi ob vrt Friderika (de Athemso), ki ga ima kot fevd od gospoda grofa (goriškega); na zgornji in spodnji strani sta javni poti. Od vrta je treba na leto dajati po 20 solidov in dva kopuna fevdnega davka.

Notar: Angelus quondam Cristophori de Monte . . nello ad presens vicarius Cormonis.

St. 87.

1493, dne 20. marca. Gorica.

»Anno Domini mill. quadring. nonag. tertio, indict. undecima, die vigesimo mensis Martii, actum Goricie super . . . ., present. ibidem nobilibus Raffaele de Modesto (?) q. Jonanimi, Sigismundo q. Georgii de Postcastrum, Jurse Pen de Goritia etc.«

Ko je nastal prepir med plemenitim Jakobom Orzoncem iz Gorice in njegovima vnukoma na eni strani ter Ivanom, sinom rajnkega Sp., ministerijalom gospoda Feba de la Turre na drugi zarad neke desetine, katero so dobivali na zemlji rečenega Ivana v vipolški okolici [»in pertinentiis Vipulzani«], sta plemenita Tomaž Prodolonis in Peter Raffael izjavila, da imajo pravico do te desetine Jakob Orzonec in njegova vnuka Andrej in Leonard [»dno. Jacobo et Andrea et Leonardo suis nepotibus«].

Notar: Fridericus de Atimis.

Št. 88.

1494, dne 13, decembra. Gorica. (Sv. Lucije dan.)

Leonhard, palatinski grof koroški, grof goriški in tirolski ter odvetnik oglejske, tridentinske in briksenske cerkve, naznanja, da je svojemu zvestemu služabniku Ivanu Kaiserwalder-ju in njegovim dedičem zarad njegovega zvestega službovanja podelil vse tiste fevde, obsegajoče kmetije in posestva, katere je nekdaj imel kot fevd rajnki mojster Pavel, njegov dvorni čevljar [»maister Pawll vnnsern hoffschuester«].

Št. 89.

1496, dne 2. februvarja. Gorica.

»Anno Dni. mill. CCCC° nonagesimo sexto, indict. XIIIIª, die mensis Februarii secunda, actum Goricie in domo nobilis viri ser. Federici de Atims cancellarii Goricie in stuba, presentibus honestis viris Matija Zlana habitante Goricie, Blasio Einicz

de sancto Petro, Antonio Lucifer de Peczo[193]), Martino de Carniola famulo dicti ser. Federici testibus ad infrascripta adhibitis et specialiter rogatis.«

Tomaž in Ivan Blanda[194]) iz Peči, sestranca ter bivajoča pri bregu Vipave [»Tomas et Johannes Blanda de villa Petcz, consobrini penes ripam Vipach ibidem habitantes«], prodasta za $10^1/_2$ cekinov dobrega zlata in pravične vage plemeniti Elizabeti, hčeri rajnkega Wolfganga Raschawer ter soprogi plemenitega Friderika »de Atims«, en vinograd v Stari gori [»in monte Starogra«]. Desetina od tega vinograda se odrajtuje gospodu grofu (goriškemu). Ta vinograd sega na eni strani do vinograda rečenega Friderika de Atims in pa do vinograda Petra Saladina iz Podturna [»vinea Petri Saladin de sub turri«], na drugi do vinograda Fratniča iz Bilj [»vinea Fratnicsz de Videlstorf«], na tretji do vinograda plemenitega Jakoba de Orzono ali pa njegove soproge ter na četrti do gozdiča Leskur [»nemus Lesckur«], kjer je vmes neka pot. Ta kupčija se sklene s pogojem, da se vsako leto od pridelanega vina daje gospodu grofu desetina.

Notar: Johannes natus quondam Johannis Ketner de Goricia, civis et habitator Goricie, sacra imp. maiest. notar. publ. et iudex ordinarius.

Št. 90.

1496, dne 22. marca. Čedad.

»Anno mill. quadring. nonag. sexto, indict. quartadecima, die vero Martis vigesima secunda Martii, actum in Civitate Austria in domibus eximii doctoris d. Bertholdi de Nordiis loco ad presens cancellarię patriarchalis, present. Bartholo filio magistri Michaelis caligarii, Petro Gratie Bergomensis et magistro Thome pellifice, civibus Civitatis Austrie testibus vocatis et rogatis.«

---

193) Peczo = Peči, vas od Gorice proti jugu. Omenja se ta vas tudi pod št. 63, 74, 92 in 111.

194) Pod št. 74 in 92 se navaja Štefan Blonda iz Peči, čegar ime je pod št. 111 izpremenjeno v »Plenda«.

Rajnka Barbara de Portis je v svojem testamentu volila Marijini bratovščini »in burgo Pontis« v Čedadu 50 cekinov zlata, za glavnega dediča pa postavila Sigismunda de Postcastrum Goricię, ki je imenovani bratovčini odštel rečeno svoto. Nato sta »iuris doctor Hermannus de Claricinis prior et magister Angelus sartor« iz Čedada, člana rečene bratovščine, v navzočnosti podpisanega notarja in zgoraj naštetih prič potrdila nasproti omenjenemu Sigismundu in pa Jakobu iz Orzona, da se je imenovana svota popolnoma izplačala.

Notar: Bertrandus Rundulus q. Christofori Runduli de Vtino, presbiter Aquileiensis dioec.

Št. 91.

1500, dne 9. aprila. Augsburg. (Veliki petek.)

Maksimilijan (I.), kralj rimski itd., naznanja, da so po smrti goriškega grofa Leonharda vsled pogodeb, katere so sklenili on (Maksimilijan) in njegovi predniki z imenovanim goriškim grofom in njegovimi predniki, vse njegove (Leonhardove) zemlje, podložniki in posestva postali njegova last. Zato je pooblastil svoje glavarje, namreč Vilhelma »von Awrsberg« na Kranjskem, Ulrika »von Weysbriach« na Koroškem, Simona »von Hungerspach« v Trstu in Devinu ter Bernhardina »Rawnnacher« v Postojni, potem Jurija »Elacher« in Jurija »von Ekh«, svoja vicedoma na Kranjskem, ter druge svoje svetovalce, katere je poslal v goriško grofijo, da bi se v njegovem imenu pogajali [»teydingen«] z ondotnim plemstvom in s priprostimi deželani, potrjevali jim njih svoboščine in stare navade, zasedli tamošnje gradove, mesta in trge ter vse storili, da se pridobé in ohranijo ondotni okraji, posebno pa grad in mesto Gorica [»sloss vnnd stat Görtz«].

Št. 92.

1501, dne 8. julija. Gorica. (Četrtek pred sv. Marjeto.)

Maksimilijan (I), kralj rimski itd., naznanja, da je prav, ako po smrti svojega ljubega ujca [»oheim«] in kneza, goriš-

kega grofa Leonharda, kot njegov zakonit naslednik iz nova potrdi vse fevde svoje goriške grofije. Prišel je pred njega (pred Maksimilijana) njegov fevdnik Mihael Bruderly ter ga ponižno prosil, da bi potrdil njemu samemu in pa kot starejšemu (dotične rodovine) in nositelju fevdov za njegova bratranca [»vettern«] Ivana in Martina spodaj naštete fevde, katere mu je že prej podelil goriški grof Leonhard, kakor je bilo razvidno iz pisma, ki ga je s seboj prinesel (cfr. št. 74). Kralj pravi, da je to tudi storil ter iz nova podelil Mihaelu Bruderly-ju za njegovo osebo ter kot nositelju fevdov za njegova prej imenovana bratranca naslednje fevde, namreč eno hišo v mestu Gorici [»in vnser stat Gortz«] med Taferl-ovo in Hedvigino hišo; eno posestvo pred velikimi vrati v Gorici [»vor dem grossen tor zu Gortz«], ki sega spredaj do javne poti, zadaj pa do vinograda starega Haintzla: eno brajdo [»bräden«], ki meji ob Reyffenbergerjevo zemljišče in ob svet Ritzharta »vom Turn«; eno brajdo, ki sega z enim delom do brajde Konrada Snaderja (krojača?), z drugim pa do brajde Pernharta, sina rajnkega Leonharta; en vinograd v Stari gori [»in dem alten perg«], ki meji na eni strani ob Lavretov, na drugi pa ob Derfuserjev vinograd; eno njivo za turnom (stolpom) na polju [»hinder dem thurn im veld«], ki sega na eni strani do Reiffenbergerjeve njive, na drugi do brajde Ritzharta Turna, spredaj je javna pot; eno njivo, ki se nahaja »am Rennweg« ter se na eni strani dotika brajde Matevža, učitelja (?) v Gorici [»an Mathesen Schulmaisters zu Gortz bräden«], na sprednji in zadnji strani so pa javne poti; en vinograd na Vogrskem [»zu Hungerspach«] tik Scherenovega vinograda; eno brajdo v Rafutu [»in dem Rafaldt«] zraven brajde Lavrenca Schusterja (čevljarja?); eno kmetijo v Križu [»zum Creutz«] v goriški deželni sodniji, katero (kmetijo) obdeluje neki Anton; eno kmetijo v Marianu v korminski sodniji [»zu Meriach in Cremauner gericht«], katero obdeluje Žvan Mistrutz; eno kmetijo v Lokavcu pri Križu [»zu Lukawitz beim Creutz«], katero obdeluje neki Koča

[»Kotscha«]; eno kmetijo v Zagorju pri Grgarju [»zu Sagoria bey Gerger«], kjer prebiva neki Kapus; eno posestvo v Gorici pred velikimi vrati [»zu Gortz vor dem grossen tor«], kjer prebiva »Kreutzer«; eno posestvo »im Zersakh bey der Ysnitz«; desetino pri Mirnu [»bey der Merin«], ki se zove »Ysmet«; eno kmetijo na Banjšici [»auf der Bainsitz«], katero obdeluje »Makatz« [195]); eno kmetijo v Pečeh pri (reki) Vipavi [»zu Petz bey der Wyppach«], katero obdeluje Štefan Blonda; dve kmetiji v Pečeh, kateri obdelujeta »Videtz Gelen vnd Lukman«; desetino v Grgarju [»zu Gregär«] ter eno kmetijo v Korminu [»in Cremaun«], katero obdeluje Martin Vidal.

Št. 93.

1501, dne 12. julija. Gorica. (V ponedeljek na dan sv. Marjete.)

Maksimilijan (I.), kralj rimski itd., naznanja, da je po smrti svojega ljubega ujca in kneza Leonharda, grofa goriškega, kot deželni knez goriške grofije poklican, podeljevati ondotne fevde. Vsled prošnje Andreja Orzonca [»Andre Arsoner«], ki je kot najstarejši (dotične rodovine) prišel pred njega (pred Maksimilijana), podeljuje njemu, njegovim bratom in njegovemu bratrancu Nikolaju naslednje fevde z vsemi priteklinami, namreč dvor, stolp in hišo v mestu Gorici, kjer sedaj prebiva, ter vrt tik pod stolpom; četrtino neke desetine v Št. Petru s sodstvom in lesom ter četrtino »in dem Lyskur«; eno kmetijo v Št. Petru; en dvor za cerkvijo sv. Klare (pri Gorici) in zraven njega osem njiv; eno kmetijo v Vipolžah [»zu Wyppelsach«]; eno kmetijo v Kozani [zu Cason«] [196]) s hribom in lesom, ki se zove »Russet«, ter eno četrtino njive pod

[195]) Namesto »Makatz« bi moralo prav za prav stati Makuc. Cfr. št. 74.

[196]) Kozana (Cason, Kosanna, Cossano) je vas v Brdih blizu Biljane. Omenja se ta kraj tudi pod št. 100, 102 in 124.

Vipolžami; eno kmetijo v Vertojbi [»zu Vertoib«][197]); eno kmetijo v Dolenji Vertojbi in eno v Gorenji; en vinograd, ki se zove »Brodetz«, ter dve njivi pod njim; tri njive na polju pod Gorico [»in dem velde vnder Görtz«] ter dve njivi pri Frankolinovi brajdi [»bey Francolins bräden«]; dve kmetiji v Ronkih pri Tržiču [»zu Ronk bey Newmarkht«]; eno desetino v Kozani [»zu Cason«], potem sodstvo in klet; sodstvo v Britofu pri Kožbani [»zu Casbon das gericht in dem Freythof«] ter vojdstveno pravico [»vogtrecht«] na desetih kmetijah; gradišče [»burgstal«], sodstvo in kmetije z lastnimi ljudmi v vasi Nosni [»in dem dorff Nuossla«][198]); eno kmetijo »zu Soutilas«; eno kmetijo v Biljani [»zu Wyglan«] z desetinami; dve kmetiji v Koprivi [»zu Copriu«] z gozdom, »Rudignegk« imenovanim; eno kmetijo v Gorenji Vertojbi; en travnik na Lijaku [an der Leyach«][199]) in eno kmetijo v Beljanu pod Tržičem [»zu Wenglan gelegen vnder dem Newmarkht«][200]); polovico desetine v Sovodnjah [»zu Saboden«] ter dve kmetiji, kateri obdeluje Ulrik Lang, eno kmetijo, ki jo ima Jeler Praznik, eno kmetijo, katero obdeluje Primož, eno pusto kmetijo, katero je imel Martinec, ter še eno drugo pusto kmetijo; na Vogrskem [»zu Vngerspach«] dve kmetiji, kateri je imel rajnki Valentin ter ju ima sedaj Kosec, potem polovico dveh pustih kmetij in polovico brajde, kar obdeluje Florijan, ter polovico vinograda; na Visokem [»im Visok«][201]) polovico travnika, katerega oskrbuje Lanca, ter en travnik, katerega ima Mihel »Hewss«; eno kmetijo v Preložah (?) [»zu Prelas«][202]), katero obdeluje Mihel; na

---

[197]) Vertojba se tudi navaja pod št. 94, 110 in 113.

[198]) Nosna (Nuossla, Nusla, Nassla) pri Kožbani v Brdih se omenja tudi pod št. 98 in 100.

[199]) Lijak je potok, ki izvira pri Ozeljanu ter se pri Renčah izliva v Vipavo. V št. 127 čitamo »in Liaco«.

[200]) Beljan (Begliano) je vas blizu Ronk od Tržiča proti zahodu.

[201]) Visoko je zaselje blizu Šempasa.

[202]) Tu omenjeni »Prelas« morebiti zaznamuje Prelože pri Sežani.

zadnje stari farovž [»pfarhof«], dvor [»hofstat«], sadni vrt in še neki drug vrt v Gorici, ki so bili nekdaj njegova lastnina, a jih je zamenjal za druga posestva, ter jih potem obdržal le kot fevde.

Št. 94.

1501, dne 14. julija, Gorica. (V sredo po sv. Mohorju in Fortunatu.)

Maksimilijan (I.), kralj rimski itd., naznanja, da je sedaj po smrti svojega ljubega ujca [»oheim«] in kneza, goriškega grofa Leonharda, kot gospod in deželni knez po goriški grofiji poklican, podeljevati fevde, in zato iz nova podeljuje svojemu fevdniku Frideriku »de Atanus« (Attems) vsled njegove ponižne prošnje spodaj našteta posestva, katera so mu bila že prej podeljena, kakor kaže fevdno pismo, katero je prinesel s seboj. Ti fevdi so: prvič en vrt zunaj obzidja v Gorici tik Orzončevega vrta [»gelegen ausserhalben der rynkmaur zu Görtz bey des Arsoners garten«], katerega sta prej imela Peter Raphael in pa Gregor Zonzer; drugič en vrt, ki na eni strani sega do prej imenovanega vrta, na drugi do javne poti in na tretji do posestva Štefana Hoferja; ta vrt obdeluje sedaj Petelin, prej ga je imel rajnki Jernejčič [»der Jernitzitz etwen«] v najemu od rajnkega Frančiška iz Kormina; od Jernejčiča ga je potem on (Friderik de Atanus) kupil; tretjič 20 šilingov letnega zemljišnika [»gült«] od nekega travnika v Ronku pod Vipolžami [»in Rönegk vnnder Wiplsach«], kar je kupil (Friderik) od rajnkega Antona Poniža iz Mariana [»von weilent Anthonien Bonyssen von Meriach«]; četrtič gorski penez [»perkphenig«] od njegovega vinograda na Stari gori [»zu Altemperg«]; petič hišo in štiri njive, katere je obdeloval rajnki Luka iz Vertojbe, sedaj jih pa obdeluje »Peterlin hinnder dem turn«; nahajajo se te njive v Vertojbi [»zu Vertoib«] pri poti, ki pelje v Renče [»gen Rentschach«] in se od njih na leto daje po dva kopuna v Rihenberg [»gen Reyffenberg«], ter šestič vsa posestva, katera prihajajo od gospodov iz Frate.

Št. 95.

1501, dne 17. julija. Gorica.[203]) (Na dan sv. Aleša.)

Maksimilijan (I.), kralj rimski itd., naznanja, da je podelil nekatere fevde svojemu fevdniku Wolfgangu Statznerju, oziraje se na njegove ponižne besede, s katerimi je prosil zase in kot nositelj fevdov za svoje brate in njih dediče, ter tudi z ozirom na to, da ima (Maksimilijan) sedaj po smrti svojega ljubega ujca [»oheim«] in kneza, goriškega grofa Leonharda, kot vladajoči knez po goriški grofiji pravico, podeljevati fevde. Podelil mu je en dvor v vasi Gorici [»ein hofstat in dem dorff zu Görtz«], ki se nahaja pod javno potjo pri hišah Vida in Frančiška iz Dornberga ter Petra Raphaela [»bey des Veits vnd Francisken Dornberger vnd Peter Raphaels hewsern«], ter eno brajdo tudi pod javno potjo tik skednja [»stadel«] in vrta Sigmunda »vnnder der Vesten« in brajde Virgilija »vom Graben«.

Št. 96.

1503, dne 17. julija. Kormin.

«Mill. quingent. tertio, die decimo septimo mensis Julii in burgo Cormoni in domo habitationis mei notarii.«

Leonard Pontelli iz Kormina proda za štiri cekine plemenitemu Ivanu, sinu rajnkega Ahaca iz Dornberga [»nobili Joanni quondam Achatii do Dorimbergo«] neko pustoto, ležečo v korminski okolici v kraju, ki se zove »Melaret« [»unum campum in pustota situm in pertinentiis Cormoni in loco vocato Melaret«] ter meji ob polje rečenega kupca, ob zemljišče, katero obdeluje Ivan Pontelli, ter ob zemljišče Capruela (?) iz Ogleja.

Present. nobili Joanne q. nobilis Gasparis Copmaul et magistro Andrea filio magistri Blasii sartoris habitantibus Cormoni testibus.«

---

[203]) Iz datiranja v št. 92, 93, 94 in 95 je razvidno, da se je rimski kralj Maksimilijan meseca julija leta 1501. več dnij mudil v Gorici.

»Joannes Cisterninus publ. notarius et cancellarius Cormoni« je prepisal listino notarja in korminskega kancelarja Hermagore Bratheolija, katero mu je izročil »Hieronymus de Attemis tunc vicecapitaneus Goritię.«

Št. 97.

1503, dne 9. novembra. Kormin.

»Mill. quingent. tertio, die nono mensis Novembris in burgo Cormoni in domo habitationis mei notarii.«

Mathiussius, sin rajnkega Petra Brant-a iz Kormina, proda za pet cekinov v zlatu plemenitemu Ivanu iz Dornberga [»nobili Joanni de Dorimbergo«] neko polje v korminski okolici v kraju, ki se zove »Melaret« [»in pertinentiis Cormoni in loco vocato Melaret«] ter meji na dveh straneh ob polje (cerkve) sv. Adalberta v Korminu [»iuxta campum sancti Adalberti«] ter ob polje rečenega kupca. Kot zagotovilo [»pro manutentione«] mu zastavlja neko drugo polje v korminski okolici v kraju, ki se zove »Birtulins« tik polja sv. Adalberta ter tik polja, ki ga obdeluje Dominik Rimit.

»Present. venerab. d. presbitero Francisco Trono civitatis Quatroni, nobili Cuculino et Blasio de Malborgeto testibus.«

Nato sledi izjava Ivana, sina rajnkega Ahaca iz Dornberga, da je kupil od Mathiussija, sina rajnkega Petra Branta, za pet cekinov v zlatu neko polje in da ga morejo ta (Mathiussius) ali pa njegovi dediči v teku petih let za rečeno ceno zopet odkupiti, ako hočejo.

»Joannes Cisterninus publ. notarius et cancellarius Cormoni« je prepisal listino notarja in korminskega kancelarja Hermagore Bratheoli-ja, katero mu je izročil »Hieronymus de Attemis tunc vicecapitaneus Goritię.«

Št. 98.

1505, dne 22. januvarja. S. l. (Četrtek po sv. Boštjanu.)

Virgilij »vom Graben« naznanja, da je Konradu iz Orzona [»Conrat von Orson«] zarad njegove postrežljivosti in naklonje-

nosti, katero mu je v prejšnjih časih izkazoval ter mu jo še izkaže, prepustil vse svoje fevdne pravice v Nosni [»zu Nusla«] v goriškem gospostvu, namreč devet posestev in eno gradišče [»neun gueter vnd ain burgkstal«] z vsemi kmetijami, desetinami, gozdi, travniki, pašniki, lovom ter vsemi priteklinami, kakor so jih nekdaj ondi imeli Mihael Curtanner in še drugi..

Št. 99.

1505, dne 15. februvarja. Kormin.

»Anno mill. quingent. quinto, die quinto decimo Februarii in burgo Cormoni in domo habitationis mei notarii.«

»Joannes a Pelegrinis« proda za 12 cekinov plemenitemu Ivanu, sinu rajnkega Ahaca iz Dornberga [»nobili Joanni q. Achatii de Dorimbergo«], eno hišo z balkonom, pokrito z opeko, nad katero je podoba sv. Treh kraljev. Hiša se nahaja v bližini cerkve sv. Adalberta v Korminu [»in cinta sancti Adalberti de Cormono«] tik javne ceste, potem tik poti, ki pelje k cerkvi sv. Adalberta, dalje tik cerkve sv. Mavra [»iuxta ecclesiam sancti Mauri»] ter tik hiše Ivana Thophula iz Morara.

»Present. nobili Jacobo q. Joannis et Joanne Spirono de Drinasto tonsore in Cormono, testibus.«

Nato sledi izjava rečenega Ivana, da je za 12 cekinov kupil imenovano hišo z balkonom in da jo omenjeni prodajalec more v teku desetih let za navedeno ceno zopet odkupiti, ako hoče.

»Joannes Cisterninus publ. notarius et cancellarius Cormoni« je prepisal listino notarja in korminskega kancelarja Hermagore Bratheoli-ja, katero mu je izročil »Hieronymus de Attemis tunc vicecapitaneus Goritię.«

Št. 100.

1505, dne 5. maja. Innsbruck. (Ponedeljek po nedelji »Exaudi«.)

Maksimilijan (I.), kralj rimski itd., naznanja, da je njegov fevdnik in svetovalec Virgilij vom Graben odstopil spodaj naštete

fevde goriške grofije ter prosil, da bi se podelili Konradu iz Orzona [»Conradth von Ortzon«]. Kralj pravi, da je to tudi storil ter podelil dotične fevde rečenemu Konradu. Ti fevdi so: devet posestev in eno gradišče v Nosni [»newn gueter vnd burgstal zu Nassla«], katere so nekdaj imeli rajnki »Churthanyner« in drugi, potem rajnki »Zwan Byro Ungerspacher«, ki je umrl brez dedičev, dalje rajnka brata Lubosin in Hawg, sina rajnkega Konrada ter vnuka (?) rajnkega Barbitzanna iz Čedada, ki sta ta posestva prodala Konradu iz Kormina, sinu Tomaža z Vogerskega [»vnd die etwan eemals Lubosin vnd Hawg gebrueder weylennd Conradt sun etwan Barbitzanns von Sibidat sun dem Conradtn von Cramawn Thomasen Vnngerspachers sun hingeben vnd verkawfft haben«]; ena kmetija v Medeji [»zu Medey«], katero je obdeloval rajnki Mihael in katero je Friderik, sin rajnkega Jakoba iz Kaštela[204]), prodal Ulriku, sinu Tomaža z Vogrskega, ta pa cerkvi v Kozani [». . . daz Fridrich weylannd Jacoben von Castell Veneriss Ulrichen Thomasen Vngerspachers sun der kyrchen zu Kosanna . . . . . verkauwfft«]; vinska desetina v Kojskem [»ain weintzehenndn in dem dorff zu Kulskoden«], katero je imenovani Ulrik prodal cerkvi v Kojskem [»der kirchen zu Kulske«].

Št. 101.

1505, dne 12. avgusta. Versa.[205])

»Anno Dni. mill. quingent. quinto, indict. octava, die Martis vero duodecimo mensis Augusti, Versie in domo infrascripti testatoris, present. venerabilibus dominis Dominico (?) vicario Romani, Antonio vicario . . . . ., Petro q. Martini de Pirano, habitante Versie, Mihaele dicto Turcho, Jacobo de Crouatia, ... Odorici, Johanne q. Antonii, Mathiussio dicto

[204]) Kaštel (Castelvenere) je vas v piranskem sodnem okraju.

[205]) Versa, a tudi Romans in Medeja so vasi od Kormina nekoliko proti jugu.

Pureo, Nicolao q. Johannis Turci, hiis habitantibus Versie testibus ad hoc vocatis.«

Testament, katerega je naredil Anthonius Violla q. Petri. Med drugimi, katerih se je testator spominjal v svoji oporoki, je bila tudi cerkev Marije Device v Romansu.

Notar: Federicus de Atimis, habitator Goricie.

(Listina je nekoliko zamazana.)

Št. 102.

1507, dne 1. decembra. Kormin.

»Anno mill. quingent. septimo, die primo Decembris, actum in burgo Cormoni in camino domus habitationis Jacobi quondam domini Joannis Blasii, present. Joanne q. Thofuli de Morario[206]), Martino filio Thomę de Cossano et Joanne Zambarono quandam Symonis de Cormono testibus.«

Jakob, sin rajnkega mizarja Mihaela iz Kormina [»Jacobus q. Michaelis marangoni de Cormono«], proda za sedem pezonalov[207]) pšenice korminske mere [»frumenti pisonalium septem ad mensuram Cormoni«] plemenitemu Ivanu, sinu rajnkega Ahaca iz Dornberga [»nobili Joanni q. domini Achatii de Dorumbergo«], obsajeno četrtino nekega polja v korminski okolici v kraju, Pradulinis imenovanem [»unam quartam unius campi plantatam, positam in pertinentiis Cormoni in loco nominato Pradulinis«], ki se nahaja tik njive [»iuxta medium«] Ivana Pontella, potem tik polja Antona Carneja ter tik zemlje rečenega Ivana.

Št. 103.

1508, dne 5. februvarja. Kormin.

»Mill. quingent. octavo, die quinto Februarii, actum in burgo Cormoni in canipa infrascripti Joannis.«

---

[206]) Sedaj Moraro od Kormina proti jugovzhodu.

[207]) Pezonal se še dandanes zove neka mera, s katero okoli Kormina merijo žito.

Brata Angel in Sebastijan, sina rajnkega Ivana Petra Passer-a iz Ajella, prodasta za dva cekina plemenitemu Ivanu iz Dornberga [»nobili Joanni de Dorimbergo«] eno polje v korminski okolici pri Borgnanu [»unum campum in pertinentiis Cormoni in loco in ziris de Bonorgnano«], ki se nahaja tik brajde Nikolaja iz Vicenze, bivajočega v Korminu, potem tik polja cerkve sv. Ivana v Korminu [»iuxta campum ecclesie sancti Joannis de Cormono«], katero obdeluje Jakob Piano, ter tik javne poti.

»Present. Bartholomeo. Bidischino de Cormono et Pasculo filio Francisci de Agello testibus vocatis etc.«

»Joannes Cisterninus publ. notarius et cancellarius Cormoni« je prepisal listino notarja in korminskega kancelarja Hermagore Bratheolija, katero mu je izročil »Hieronymus de Attemis vicecapitaneus Goritię.«

Št. 104.

1508, dne 16. avgusta. Benetke,

Leonardus Lauredanus, dožd beneški, odgovarja Petru Veneriju, beneškemu provizorju v Gorici [»Petro Venerio provisori nostro Goritię«], na štiri prošnje goriške občine ter mu nalaga, kaj naj izporoči rečeni občini.

Prva prošnja se je glasila: »Tisti, ki so v sedanji vojski zapustili Gorico, naj bi se smeli povrniti ter naj bi iz nova dobili svoje imetje.« — Na to dožd odgovarja, da naj tisti, ki imajo na goriški zemlji svoje hiše in svoja posestva, jih tudi obdržé, kakor je določeno v mirovni pogodbi. Tisti, ki so se ob času vojske odstranili, naj naznanijo, kdo so, da se potem stori, kar bode primerno.

Druga prošnja: »Tistim Goričanom, katerim so se razrušile njih hiše zarad tega, da bi se Gorica utrdila [»per fortificationem et bellificationem de Goritia«], naj se škoda povrne. Isto naj velja za tiste, katerim so se iz imenovanega vzroka vzeli vrtovi in polja.« — Dožd odgovarja, da se mora utrdba

prej končati [»cum perfecta erit fabrica et fortificatio illius terre«], še le potem se izkaže milost tistim, katerim so se hiše podrle in opustošila polja.

Tretja prošnja: »Na goriški zemlji raste mnogo hrastov, a le malo drugih dreves. Ker je sedaj (zarad vojske) jako mnogo hiš, mlinov in mostov razrušenih in podrtih, naj se dovoli, da se ti hrasti sekajo in uporabljajo, ker ni drugega lesa.« — Dožd odgovarja, da hrasti so namenjeni za njih (beneški) arzenal in zato se jim ne more kaj takega dovoliti. Kar se tiče drugih dreves, jih smejo sekati za svojo rabo, ako dobijo dovoljenje. Dožd pravi, da hoče tja poslati kakega človeka, ki naj pregleda drevesa, kaka so, in potem se za občino stori to, kar bode primerno.

Četrta prošnja: »Ker se je kmetom po goriški okolici v sedanji vojski pobrala vsa živina in so se nekatere vasi popolnoma opustošile [». . . li contadini del territorio de Gorizia per le presente guerre et tolto tuto lo bestiame et alcune ville totalmente ruinate«], zato naj bi se za kakih osem ali deset let osvobodili raznih davščin, da si morejo na novo pridobiti živino ter popraviti svoja bivališča.« — Dožd odgovarja, da bode utrdba ondotne zemlje, ki bode njim služila v varstvo, kmalu končana, in nato se stori, kar bode primerno za blagor ondotnih podložnikov.

»Datum in nostro ducali palatio die XVI. Augusti, indictione XI^{ma}, MDVIII^{vo}.«

Št. 105.

1510, dne 28. septembra. Constanz.

Maksimilijan (I.), izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da je z ozirom na svoj cesarski progon zoper Benečane [»vnnser kayserlichen acht vber die Venediger«], s katerimi se vojskuje, podelil svojim fevdnikom, namreč Lenartu Rawberju, oskrbniku [»verwalter«] svojega dvornega maršalstva, Manngen-u Kuysl-u, svojemu sekretarju, Erazmu iz Dornberga, oskrbniku vicedom-

skega urada na Kranjskem, Andreju Harrer-ju, oblastniku [»phleger«] v goriškem gradu, Lenartu iz Ortzona, upravitelju [»verweser«] goriškega glavarstva, ter Joštu Luff-u, protipisarju vicedomskega urada na Kranjskem, zarad njih ponižnih prošenj ter zarad njih zvestega službovanja okraj in sodstvo v Moši [»das ambt vnd gericht Mutsch«] blizu mesta Gorice z vsemi priteklinami, tudi tistimi, ki jih imajo Benečani, a so iz naštetih vzrokov pripadli državi.

Št. 106.

1512, dne 18. novembra. Šmartno v Brdih.

»Anno mill. quingent. duodecimo, indict. quintadecima, die vero decimo octavo mensis Novembris, actum in Collibus extra et apud portam taborri Sancti Martini[208]), presentibus Jonamo Bevilaqua et Antonio Bransinam de Cormono testibus et aliis adhibitis et vocatis.«

Ivan, sin rajnkega Natala Piano iz Kormina [»Joannes q. Natalis Piani de Cormono«], proda za 49 cekinov zlata korminskemu glavarju Krištoforu Purgstalerju [»Christoforo Purchsteler capitaneo Cormoni«] neki fevd, ki je na leto donašal po osem kvinčev vina korminske mere [»annuam pensionem conciorum octo vini ad mensuram Cormoni«].

Notar: Jacobus Florius de Portogruario habitator Goricie.

Št. 107.

1513, dne 6. maja. Gorica.

»Anno mill. quingent. terciodecimo, indict. prima, die vero sexto mensis Maii, actum in terra Goricie in domo habitationis infrascripti emptoris super salla, present. egregio viro ser. [. .]sculo a Soleo cancellario Gradische, Antonio Merchadante de Farra,

---

[208]) Iz besed »apud portam taborri Sancti Martini« je razvidno, da je bilo Šmartno v Brdih v začetku 16. stoletja obzidano in utrjeno. Zanimivo je, da listina navaja domačo besedo »tabor«.

Christiano Picino de Salcano, Gabriele Cussino de dicto loco, Floriano sartore et Pangratio Bassino de eodem loco Salcani testibus adhibitis et vocatis.«

Plemeniti Krištofor Resaur, sin plem. Ulvina (Resaur) iz Gorice, proda plemenitemu Frideriku de Attemps, kancelarju v Gorici, neko zemljišče v Solkanu [»in Salcano«], katero obdeluje Gregor Kraševec [»Crasauiz«] in od katerega je treba dajati najemnine po dva starja pšenice, po dva starja in dva pezonala [»pesonalia duo«] ovsa ter po dve kokoši z jajci; tudi je treba izvrševati po četiri robote [»rebottus«]. Tudi mu proda neko drugo zemljišče v Solkanu, katero obdeluje Mihael »Braisenger« in od katerega je treba odrajtovati na leto po dva starja pšenice, po dva starja ovsa in po dve kokoši z jajci, potem izvrševati po štiri robote ter dajati po en voz lesa in pa desetino solkanski cerkvi. Dalje mu še proda neko zemljišče v vasi Ravnih nad Banjšicami [»in villa de Raunach super Bainsiza«], katero obdeluje Marko Brašič [»Braschiz«] in od katerega se plačuje po sedem pezonalov pšenice, po sedem pezonalov ovsa in po eno jajce, vse to v goriški meri [»ad mensuram Goricie«]. Za ta tri zemljišča je Friderik de Attemps odštel sto cekinov, cekin po šest liber in štiri solide. Od te svote je Jurij »de Ekc« dobil 76 cekinov in en rajniš [»uno rainense»], kateri so se mu morali odšteti na podlagi pisma notarja Pascola iz prejšnjega leta.

Notar: Jacobus Florius de Portugruario habitator Goricie.

Št. 108.

1513, dne 29, decembra. Weissenburg.

Maksimilijan (I.), izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da je Andrej Orzonec [»Anndree Rosaner«] nekoliko časa oskrboval njegov stolp ob Soči pri Gorici [»vnnsern thurn an der Ysnitz bey Görtz«]. Z ozirom na njegovo zvesto službovanje in na škodo, katera se mu je zgodila v pretečeni beneški vojski, mu prepušča omenjeni stolp z vsemi pri-

teklinami v oskrbovanje še za naslednja tri leta in potem še za tako dolgo, dokler bi se mu (cesarju) zdelo primerno. Zato pa naj mu bode (Andrej Orzonec) zvest, pokoren in poslušen. Skrbi naj, da bode stolp, kadar bi bilo potreba, pristopen njemu (cesarju) ali pa njegovim ljudem; vendar naj se to vsakikrat zgodi le na njegove (cesarjeve) stroške. Pazi naj, da se ondi njegova (cesarjeva) oblast in njegove pravice ne zmanšajo ali pa ne uničijo. Brez njegovega (cesarjevega) dovoljenja ne sme pričeti nobene vojske ter tudi ne na svojo roko sklepati miru s kakim njegovim (cesarjevim) sovražnikom. Ako bi on (cesar) umrl, naj po treh letih, ako se mu pismeno ali pa samo z besedami ukaže kaj takega, brez ugovora odstopi imenovani stolp z vsemi priteklinami njegovim dedičem.

Št. 109.

1517, dne 29. septembra. Kormin.

»Anno Domini mill. quingent. [decimo] septimo, indictione quinta, die penultimo Septembris, actum [Corm]oni sub logia communis, present. nob. dom. Joanne [. . .] de Dorumbergo et magistro Filippo Ferrariensi testibus habitis, vocatis et rogatis.«

Mihael, sin rajnkega Dominika Rimitt-a, bi moral plačevati Frideriku de Attimis od nekega poslopja v korminski okolici [»in cynta Cormonis«] na leto po 18 solidov najemnine. Ker pa zarad svojega uboštva že več let ni dajal tega denarja in ker je bilo rečeno poslopje vsled vojska [»per instantes guerras et bella«] popolnoma razrušeno, se je hotel imenovani Friderik sam polastiti poslopja. Nato pa je Hieronim de Attimis, sin prej omenjenega Friderika, imajoč pred očmi ugodno lego rečenega poslopja, razen najemnine odštel imenovanemu Mihaelu 25 liber solidov ter tako dobil poslopje v svojo oblast.

Notar: Diomedes Grassettus filius q. Nicolai Grassetti, civis Portogruarius, publ. imp. auct. notar. et ad pres. Cormoni cancellarius.

Št. 110.

1518, dne 5. januvarja. Innsbruck. (Sv. Treh kraljev večer.)

Maksimilijan (I.), izvoljeni rimski cesar itd., naznanja, da je prišel pred njega Hieronim »de Atanus« (Attems) ter ga prosil, da bi potrdil njemu in njegovima bratoma Volfgangu in Nikolaju spodaj naštete fevde goriške grofije, kateri so po smrti njih očeta Friderika »de Atanus« prišli v njih roke [». . nach Abganng weilennd Fridrichen de Atanus, irm vater, erblich an sy komen weren«). Cesar pravi, da je nato rečenimu Hieronimu in njegovima bratoma potrdil dotične fevde, da jih imajo in uživajo. Ti fevdi so: prvič en vrt zunaj obzidja pri Gorici [»der gart gelegen ausserhalben der ringkmaur zu Görtz«] zraven Orzončevega vrta [»bey des Arsoners garten«], katerega ima sedaj on (Hieronim), prej sta ga pa imela Peter Rafael in Gregor »Zontzer«; drugič en vrt, ki sega na eni strani do prej omenjenega vrta, na drugi do javne poti in na tretji do zemlje Štefana Hoferja; ta vrt obdeluje sedaj Petelin, prej so ga pa dediči rajnkega Frančiška iz Kormina [»Cremaun«] dajali v najem rajnkemu Jernejčiču [»Jernitzitz«]; tretjič dvajset šilingov letnega zemljišnika [»gült«] od nekega travnika v Ronku pod Vipolžami [»in Ranegch vnnder Wyplsach«], kar se je kupilo od rajnkega Antona Poniža iz Mariana [»von weylennd Annthonien Bonyssen von Meriach«]; četrtič gorski penez [»perckhphening«] od nekega vinograda na Stari gori [»zu Altemperg«]; petič hišo in štiri njive v Vertojbi [»Vertoib«] tik poti, ki pelje v Renče; obdeloval jih je prej rajnki Luka iz Vertojbe, sedaj pa Peterlin »za Turnom« [»hynnder dem Thurn«][209]; od njih je treba vsako leto dati v Rihenberg [»gen Reyffenberg«] po dva kopuna, ter šestič vse njive in vsa po-

[209]) Brez dvoma blizu »Podturna« (Št. Rok), ki je sedaj del Gorice. — Kakor se vidi, se v tej listini omenjena Friderik de Attems in njegov sin Hieronim ne smeta zamenjati s tistim Federikom de Attems in njegovim sinom Hieronimom, ki se navajata pod št. 115, 118 in 122.

sestva, katera so nekdaj imeli gospodje iz Frate [»von den von Frata herruerend«].

(Gl. št. 94.)

Št. 111.

1518, dne 7. januvarja. Innsbruck.

Maksimilijan (I.), izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da je pred njega prišel njegov fevdnik Martin Bruederl ter mu povedal, da je v preteklem času njegov (Pruederlov) varuh Krištof Raschawer zanj in za njegove sodediče dobil spodaj našteta posestva od njega (od cesarja) v fevd, kar je bilo tudi zapisano v nekem fevdnem pismu, katero se je pa bajé v zadnji beneški vojski uničilo. Ker je pa (Martin Bruederl) sedaj sam polnoleten postal, je prosil zase in za dediče rajnke Katarine iz Dornberga [»weylennd Katherina Dornbergerin«], da bi jim podelil spodaj naštete fevde. Cesar pravi, da je to tudi storil ter podelil Martinu Bruederlu za njegovo osebo ter kot fevdnemu nositelju za dediče imenovane Katarine naslednje fevde, namreč eno hišo v mestu Gorici med Taferel-ovo in Hedvikino hišo; eno posestvo pred velikimi vrati v Gorici, ki sega spredaj do javne poti, zadaj pa do vinograda starega Haintzl-a; eno brajdo, ki meji na eni strani ob Reyffenbergerjevo zemljišče, na drugi pa ob svet Rytzharda vom Thurn; eno brajdo, ki sega z enim delom do brajde Konrada Schneyderja (krojača?), z drugim pa do brajde Bernarda, sina rajnkega Leonharda; en vinograd v Stari gori [»in dem alten Perg«], ki meji na eni strani ob Lavretov vinograd; eno njivo za turnom na polju [»hinter dem Thurn in dem Veld gelegen«], ki sega na eni strani do Reyffenbergerjeve njive, na drugi do brajde Ritzharda vom Thurn, spredaj je javna pot; eno njivo, ki se nahaja »an dem Rennberg« ter se na eni strani dotika brajde Matevža, učitelja (?) v Gorici [»an des Mathesen Schuelmaisterl zu Görcz bräden«], na sprednji in zadnji strani so pa javne poti; en vinograd na Vogrskem [»zu Hungerspach«] tik Scheren-ovega vinograda; eno brajdo v Rafutu [»in dem

Rafaldt«] zraven brajde Lavrenca Schuesterja (čevljarja?); eno kmetijo v Križu [»zu Creutz«] v goriški deželni sodniji, katero obdeluje neki Anton; eno kmetijo v Marianu pri Korminu [»zu Meriach in Cremaun«], katero obdeluje Žvan Mystrutz; eno kmetijo v Lokavcu pri Križu [»zu Lukawitz bey dem Crewtz«], katero obdeluje neki Koča [»Kotscha«]; eno kmetijo v Zagorju pri Grgarju [»zu Sagoria bey Gergar«], kjer prebiva neki Kapus [»Capus«]; eno posestvo v Gorici pred velikimi vrati [»zu Görtz vor dem grossen thor«], kjer prebiva »Krewtzer«; eno posestvo »im Zersackh bey der Ysnitz« (pri Soči); desetino pri Mirnu [»bey der Merin«] imenovano »Ysmet«; eno kmetijo na Banjšici [»auf der Bainsitz«], katero obdeluje Makuc [»Makutz«]; eno kmetijo v Pečeh pri (reki) Vipavi [»zu Betz bey der Wypach«], katero obdeluje Štefan Plenda; dve kmetiji v Pečeh [»Petz«], kateri obdelujeta Videc Gelten in Lukman; eno desetino v Grgarju [»zu Greger«] ter eno kmetijo v Korminu [»in Cremaun«], katero obdeluje Martin Vidal.

(Cfr. št. 74 in 92.)

Št. 112.

1518, dne 15. novembra. Kormin.

»Anno Domini mill. quingent. decimo octavo, indict. sexta, die quinta decima Novembris, actum in cinta Cormoni in domo vener. dni. presbiteri Augustini, dicti loci vicarii, present. nobilibus dominis Camillo Neunauser . . . . . . ac Blasio q. nob. dni. Nicolai Blasii testibus.«[210])

Duratius iz Čedada proda za 57 cekinov dobrega zlata in poštene vage neko zemljišče, ležeče deloma v okolici vasi

[210]) Razen izvirnika se je ohranil tudi prepis te listine. Joannes Cisterninus jo je prepisal, a jako površno. Za zgled naj navedem tukaj par vrstic iz njegovega teksta: ». . . actum in centa Cormoni in domo venerabilis dni. presbiteri Moretti (sic!) vicarii dicti loci, present. dno. Blasio filio q. nobilis dni. Nicolai Blasii de Cormono, nob. dno. Camillo Neonauser Cormoni gastaldione, dno. Alexandro testibus . . .«

Romansa, deloma v okolici Frate [»terrenum positum partim in pertinentiis ville de Romans, partim in pertinentiis Frate«] ter obsegajoče vsega skupaj osem kampov ter za dva kosca travnika [»cum duobus setoribus pratti«]. To zemljo obdeluje soproga Gregorja iz Frate ter od nje na leto odrajtuje po štiri starje pšenice, dva konča vina [»vini congia duo«] in en par kokoši. Imenovano svoto mu je odštel »Hieronymus de Attimis Goritię cancellarius« v imenu svojega očeta Friderika, ki je kupil rečeno zemljišče.

Notar: Diomedes Grassetus filius q. Nicolai Grasseti, civis Portugruarii, publ. imp. auct. notarius et ad presens Cormoni cancellarius.

Št. 113.

1519, dne 26. marca, Trst.

»Anno mill. quingent. decimo nono, indict. 7ma, die vero sabb. XXVI. mens. Martii, Tergesti in contrata comune (?) in domo habitatoris infrascripti dni. Nicolai, present. doctore Nicolao Basileo, nobilibus viris Bernardino de Cesarinis et Dominico Burlo cive Tergest. et Henrico Rimpel de Pisino testibus.«

Plemenita Bartolomeja, vdova po rajnkem Frančišku Theophaneju, meščanu tržaškem, da plemenitemu Hieronimu de Attimis in njegovim dedičem naslednja posestva v najem, namreč neko zemljišče tik ploščadi (placa) v dolenji Gorici [»unum territorium situm iuxta platea inferioris Goritię«], potem tik javne poti, tik zemlje in hiše plemenitega Erazma iz Dornberga [»Herasmi de Dorimbergo«], tik hiše Nikolaja Raffaela ter tik zemlje, od katere plačuje Marko Goljuf [»Galuff«] po pet liber na leto; od prej imenovanega zemljišča se mora na leto dajati samostanu sv. Frančiška v Gorici [»monasterio sti. Francisci Goritię«] po osemnajst liber, ker tako je v svoji oporoki določil tržaški škof in grof Peter; potem neko drugo zemljišče na Travniku tik ploščadi, Travnik imenovane [»unum aliud territorium situm super Traunich iuxta

platea Traunich«], tik hiše Katarine de Prodolono, tik hiše Ivana de Turri ter tik vrta dedičev Jurija Goldacher-ja, od tega zemljišča je treba dajati kapeli gospodov Turnov [»capellę dominorum de Turri«] po tri libre; dalje neki ronek s sosednjim poljem [»unum ronchum cum campo contiguo«] v kraju, ki se zove »Za gradom« [»drio Castel«], tik ronka gospodov »de Postcastro«, tik zemljišča ali brajde dedičev Jurija Goldacher-ja, tik posestva Ivana »a Turri« ter tik javne poti; potem eno hišo na goriških tleh [»unam domum sitam in terra Goritię«] tik hiše Rajmunda de Dorimbergo, tik javne poti ter tik zemljišča dedičev rajnkeva Ivana Turna starejšega [»q. dni. Johannis a Turri senioris«], kjer je sedaj shramba za bojne topove [»ubi nunc est conservatorium tormentorum bellicorum«]; potem en hlev z dvoriščem ali vrtičem [»unam stallam cum curia sive horticulo«] tik hiše Erazma de Dorimbergo, tik vrta dedičev gospoda Konrada Suz (?), tik hiše Martina Guliča de Saugma (?) ter tik javne poti; od prej imenovane hiše je treba plačevati v državno blagajnico [»camerę physcali«) po 28 penezov [»denarii«], od hleva pa po 16 penezov; dalje eno brajdo, ležečo v kraju, »Sublevada« imenovanem, ki spada pod Gorico [»in loco dicto Subleuada pertinente Goritię«]; ta brajda meri dva kampa ter se nahaja tik brajde Pavla »Ebreségham«, tik polja Katarine de Prodolono, tik sosednje poti ter tik brajde, katere lastnik je »Chosacher a Capitibus«; potem še eno brajdo v kraju »Sublevada« iste velikosti tik brajde Vida Starčiča [»Starziz«] ter na dveh straneh tik javnih cest [»iuxta stratas«]; dalje eno polje [»unum campum«] v Rambergu [»in loco dicto Ramberch«] tik polja, katero imajo Rolbel-ovi dediči, tik cerkvenega polja, katero obdeluje Ivan »Sassoyer«, ter tik javne poti; k rečenemu polju spada tudi brajda Krištofora Resaur-ja; potem eno polje, ki leži ob cesti, ki pelje v Vertojbo [»unum campum penes stratam, qui tendit ad villam Vertoybe«], tik polja Martina Proderli-ja, katero obdeluje »Pachiz« iz Podturna [»de sub Turri«], tik polja Bertolazija »Stham« (?) ter tik

brajde Federika de Attimis, ter slednjič dva travnika, izmed katerih je eden »in Preval«, drugi pa v solkanski okolici [»in pertinentiis Salcani«]. — Rečeni Hieronim se je zavezal, da plača za ta posestva vsako leto okoli sv. Mihaela po enajst cekinov najemnine, in sicer po računu, da je 1 cekin = 80 krajcarjev.

Notar: Johannes Baptista Bononiensis, civis Tergesti.

Št. 114.

1522, dne 14. avgusta. (Dunajsko) Novo mesto.

Ferdinand, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je Konradu iz Orzona [»Conraden von Orsan«] vsled njegove prošnje še na dalje prepustil oskrbništvo svojega stolpa pri Gorici, ki se zove Soški stolp [»vnsern thurn bey Görtz genannt der Isnitzthurn«]. Zato pa naj bode rečeni Konrad kot oskrbnik imenovanega stolpa pokoren in poslušen. Skrbi naj, da bode stolp, kadar bi bila potreba, odprt tistim ljudem, katere bi (nadvojvoda) tja poslal, vendar na njegove (nadvojvodove) stroške. Brez njegovega (nadvojvodovega) dovoljenja ne sme imenovani Konrad pričeti nobene vojske, a tudi ne sklepati miru na svojo roko s kakim njegovim sovražnikom. Pazi naj, da ostane stolp trden in nepoškodovan. Brez njegove (nadvojvodove) volje ne sme na njegove stroške pri stolpu nič prizidati; pač pa naj vedno izvršuje njegove ukaze, skrbi za njegovo korist ter vsakikrat stori le to, kar je dolžnost zvestega službenika in oskrbnika nasproti predpostavljenemu gospodu. Za svoj trud naj vsako leto dobiva po sto cekinov ali pa sploh za to svoto v deželi navadnih novcev, ki naj se mu izplačajo od dohodkov vicedomskega urada na Kranjskem [»von dem einkomen vnnsers vitzthumbamts in Crain«]. Erazem Braunwart, njegov (nadvojvodov) sedanji svetovalec, pozneje pa vsak naslednji vicedom na Kranjskem, naj mu vsako leto odšteje rečeno svoto.

Na listini je lastnoročni podpis Ferdinandov.

Št. 115.

1522, dne 9. septembra. Kormin.

»Anno Domini mill. quingent. vigesimo secundo, indict. X^ma^, die vero VIV° Martis mensis Septembris[211]), actum Cormontii in domo habitat. ser. Pauli Atabalis, civis Cormonensis, present. nobilibus dominis Christoforo Newnauser, Joanne de Dorimbergo, Paulo suprascripto, Leonardo dicto Chynesio testibus «

Josip, sin rajnkega Simona de Radiussii de Avenzono[212]) proda za 87 cekinov v Italiji veljavnih novcev Hieronimu de Attimis, kancelarju v Gorici, neko zemljišče, obsegajoče kakih osem kampov, s posestvom in hišami v vasi Korminu [»in villa Cormoni«] v kraju, ki se zove Pozoielez (?). Rečeni Hieronim je kupil dotično zemljišče v imenu svojega očeta Federika.

Notar: Diomedes Grassetus filius q. Nicolai Grasseti de Portugruario.

Št. 116.

1522, dne 15. septembra. (Dunajsko) Novo mesto.

Ferdinand, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da so plemstvo in meščanstvo goriškega mesta, pa tudi kmetje in priprosti deželani goriške grofije [»die vom adel vnd die bürger vnser stat Görcz, auch die pawrschafft vnd gemein lanndtschafft vnser grafschafft Görcz«] poslali do njega svoje poslance ter ga prosili, da bi jim potrdil njih svoboščine, štatute, stare običaje in navade [»freyhaiten, statuta, gebreuch, ÿbungen, allte loblichen vnd hergebrachten gewonnhaiten«], katere so jim podelili goroški grofje in avstrijski knezi, med njimi tudi pred nedolgim časom rajnki cesar Maksimilijan. Z ozirom na to, kar

---

[211]) Številka VIV. za devet je sicer nenavadna, a zraven stoječa beseda »Martis« nam kaže, da je bila listina izdana v torek, ki je bil leta dne 2., 9., 16., 23. in 30. septembra.

[212]) »de Avenzono« je Pušja vas (Venzone) na Beneškem.

so ondotni plemenitaši, meščani in priprosti deželani že večkrat s svojo krvjo in s svojim imetjem storili za njegove (Ferdinandove) prednike, zanj, za avstrijsko hišo in za goriško grofijo, jim potrjuje vse njih svoboščine, štatute in stare običaje.

Št. 117.

1522, dne 3, decembra. Videm.

»Anno mill. quingent. viges. secundo, indict. decima, die vero Mercurii tertia Decembr.«

Katarina iz Skadra[213]), bivajoča v Medeji, podeli Konradu Orzoncu, kapitanu pri mostu v Gorici [»Conrado Orzoner, capitaneo ad pontem Goritie»], dva kampa v okolici vasi Chiopris [«campos duos sitos in pertinentiis ville Chiopris»][214]) ter neko terjatev [«creditum»] za 18 liber pri Hieronimu Mozu iz Gorice.

«Actum Vtini in hospicio Georgii.»

Notar: Antonius Bellonus de Vtino.

Št. 118.

1523, dne 7. decembra. Gorica.

»Anno mill. quingent. vig. tertio, indict. undecima, die vero septima mensis Decembris, actum Goricię in domo infrascripti debitoris, present. nobili Francisco olim nobilis Francisci Fontanę de Goritia, Martino q. Pauli Ridini de Vivario, famulo nobilis dni. Joannis Dorimbergi et Christophoro Laybacense familiare spectabilis domini Joannis a Turre de Goritia, his omnibus ad infrascripta testibus vocatis, habitis et rogatis.«

»Nobilis dom. Federicus olim nobilis dni. Nicolussii de Attemis«, bivajoč v Gorici, izjavlja, da je svojemu nečaku Ferdinandu, sinu rajnkega Simona de Attemis [»nobilis d. Ferdi-

[213]) Skadar je mesto v Albaniji.

[214]) Chiopris in Medeja sta od Kormina nekoliko proti jugu.

nandi q. nobilis dni. Symonis de Attemis, eius nepotis«], dolžan 300 cekinov, cekin po 6 liber in 4 solide, in sicer 150 cekinov, katere ima rečeni Ferdinand še dobiti iz dote svoje matere, plemenite Marjete de Tricano, ter 150 cekinov, katere mu je bil Ferdinand posodil. Zato pa zastavlja svojemu nečaku in upniku vso najemnino in vse dohodke [»affictus et redditus«], katere je dobil kot svoj delež takrat, ko se je delilo med njim in njegovimi brati. To so najemnine in dohodki od hiš in posestev v Gruariju[215]), Ahtenu[216]) in po drugih krajih Furlanije [»in Gruario, Attemis et aliis quibuscumque locis in patria Forijulii«]; izvzeti so le gozdi v Ahtenu. Omenjeni Ferdinand naj naslednih šest let po teh krajih pobira dohodke od kolonov in najemnikov. Ko so pa ta leta minula, je dolg plačan in Ferdinand mu mora prostovoljno zopet prepustiti vsa dotična posestva.

Notar: Joannes Cisterninus, notarius et cancellarius Cormoni po zapiskih goriškega kancelarja Coritija.

Št. 119.

1524, dne 30. januvarja. Gradišče.

»Anno Domini mill. quingent. viges. quarto, indict. XII^a^, die vero 30. Januarii. Actum. in Gradisca in platea ad balconum Novelli, present. dno Petro de Strasoldo ac Andrea quondam magistri Blasii sertore habitante Gradisce testibus adhibitis et vocatis.«

Med plemenitim Konradom Orzoncem iz Gorice [»Conradus Orzoner Goricianus«] in magistrom Jurijem Anellis-om, zastopnikom svoje soproge Katarine, sestre rajnkega presbitera Matevža, župnika pri Sv. Petru ob Soči [»presbiteri Mathei plebani Sancti Petri de Isnitz«], je nastal prepir zarad nekega sveta v okolici Sv. Petra (ob Soči), ki je segal na eni strani

[215]) Gruaro je na Beneškem od Portogruara nekoliko proti severu.
[216]) Ahten (Attimis) je v Furlaniji med Čedadom in Tarcentom.

do javne poti, na drugi pa do ondotne cerkve. Ta svet je dal leta 1487. Jakob Orzonec presbiteru Matevžu v fevd, kar je razvidno iz listine z dne 31. avgusta (gl. št. 81). Od Konrada Orzonca ga je sedaj hotela imeti imenovana Katarina kot dedinja po svojem rajnkem bratu magistru Petru Cerdonu, ki ga je dobil po duhovniku Matevžu. Na zadnje se je s posredovanjem nekaterih prijateljev sklenila naslednja pogodba:

Konrad Orzonec da imenovanemu Juriju in njegovi soprogi Katarini rečeni svet v fevd proti temu, da obljubita vsako leto dajati po osem starjev pšenice, po osem starjev ovsa ali pa po dva starja prosa tržiške mere [»ad mensuram Montis falconis«] ter po en par kopunov in po en par kokošij.

Notar: Nicolaus de Blasys quondam dni. Bernardini, civis Patavinus.

Št. 120.

1524, dne 4. marca. Gorica.

»Anno mill. quingent. viges. quarto, indict. duodecima, die vero quarto mensis Martii.«

»Petrus q. Benevenuti Decani de S^{to} Vito, habitans in Belgrado«[217]) proda za dvanajst cekinov, cekin po 6 liber in 4 solide dobrih novcev, plemenitemu Ivanu, sinu rajnkega Ahaca iz Dornberga [»nobili Joanni q. nobilis Achacii de Dorumbergo«], bivajočemu v Gorici, neki fevdni dohodek, znašajoč na leto po en star pšenice belgrajske mere [»unam pensionem livellariam unius starii frumenti annualem ad mensuram Belgradi«], katerega je treba v določenem času v Belgradu odrajtovati, ter eno zidano, z opeko pokrito hišo z dvema balkonoma v Belgradu.

»Acta fuerunt predicta in Goricia sub logia die, indict. et millio suprascriptis, present. Joanne filio q. Danielis Cisternini de Spilimbergo, coadiutore de presenti cancellerie Goricie, et

---

[217]) Belgrado je v Furlaniji ob Taljamentu južno od Codroipa. S. Vito je od Belgrada proti severozahodu.

Nicolo filio magistri Joannis Antonii de Sancto Daniele, familiare domini Nicolai de Turri, capitanei Gradisce, testibus adhibitis et vocatis «

Notar: Jacobus Florius de Portugruario, habitator Goricie.

Št. 121.

1524, dne 1. avgusta. Gorica.

»Anno mill. quingent. viges. quarto, indictione duodecima, die primo mensis Augusti, actum in cancellaria Goritię, present. ibidem Mathia Auscuben et Bernardo quondam Dominici de Noyareto[218]), testibus adhibitis, vocatis et rogatis.«

Matija Pontoni iz Kormina proda za deset zlatih cekinov dobre in poštene vage [»precio ducatorum decem in auro boni vel iusti ponderis«], cekin po sedem liber, Ivanu Dornberžanu [»Joanni Dorimbergo«], bivajočemu v Gorici, neko polje v korminski okolici v kraju, ki se zove Borgnano [»in pertinentiis Cormoni in loco dicto Bonorgnan«]. To polje, na katerem se poseje po en star žita, sega na vzhodu, jugu in zahodu do kupčeve zemlje, na severu pa do Capruli-jeve.

Notar: Joannes Cisterninus publ. notarius et Cormoni cancellarius.

Št. 122.

1525, dne 16. januvarja. (Gorica.)

Rudolf in Ferdinand de Attemis in pa Bernardinus Cęsarinus de Sancto Vito so bili od plemenitih bratov Hieronima in Ulvina, sinov rajnkega Federika de Attemis, postavljeni za razsojevalce in sodnike v ta namen, da bi med njima poravnali vse prepire in diference, ki so nastali vsled delitve njunih posestev, nahajajočih se po goriški grofiji. Razsojevalci izjavljajo, da so pregledali razne spise, med njimi tudi testament rajnkega

[218]) Nogaredo, vas med Korminom in Palmanovo.

Federika, ki je bil nekoliko dnij pred njegovo smrtjo spisan, in pa neko listino z dne 30. decembra leta 1524., ki dokazuje, da je rajnki Federik podelil sinovom rečenega Hieronima dva ronka zunaj Gorice. Razsojevalci izrečejo, da je ta Federikova daritev veljavna in da Ulvin nima nobene pravice do teh ronkov. Tudi si Ulvin ne sme prisvajati neke brajde, ki se nahaja zunaj Gorice pri enem izmed obeh imenovanih ronkov, kajti to brajdo je rajnki cesar Maksimilijan podelil Hieronimu zarad njegovega zvestega službovanja nasproti Benečanom takrat, ko se je Gradišče oblegalo [»ob eius servitutem et fidelia servitia prestita in obsidione Gradisce contra Venetos«].

Kar se tiče nekega travnika, na katerem se na leto dobiva po dva voza sena, izjavijo razsojevalci, da ga mora Hieronim prepustiti svojemu bratu Ulvinu. Neko zemljišče v Korminu [»in Cormono«], ki je sedaj v Ulvinovih rokah, naj ostane še na dalje v njegovi posesti; isto velja o nekem vrtu ali ronku, ki se nahaja pred vrati goriške zemlje [»ante portam terrę Goritię«]. Hieronim naj odstopi svojemu bratu neko zemljišče z vrtom, ki se nahaja zunaj vrat Gorice [»positum extra Goritię portam«] in od katere se na leto plačuje po en rajniš [»reynensem unum«]. Isto velja o nekem fevdu, ki donaša na leto po dva cekina, katera odrajtuje Jurij iz Kormina.

Vsa srebrnina, kolikor je je, naj se v enakih delih razdeli med oba brata; izvzeta je le tista, katero je njun oče Federik podelil njunima soprogama. V enakih delih naj se med nju razdeli vse premakljivo imetje rajnkega Federika. Vrednost vseh spisov in zapisnikov [»omnes scripturę et prothocolli«] so razsojevalci cenili na 80 cekinov. Hieronim naj zarad teh spisov odškoduje svojega brata tako, da mu v teku štirih let odšteje 40 cekinov. Ako bi pa Ulvin hotel spise sam imeti, naj v rečenem času plača isto svoto bratu Hieronimu.

»Facta fuit superscripta sententia per dictos dominos arbitros, sedentes in domo nobilis d. Hieronymi de Attemis suprascripti die 16. Januarii, indictione XIII, present. nobilibus viris d. Federico Copmaul, d. Raymundo de Dorimbergo, d. Dario

Neonauser, ser. Paulo a Caballis, ser. Nicolao Manati de Cormono testibus vocatis et rogatis.«

Notar: Joannes Cisterninus.

Št. 123.

1525, dne 4. septembra. Gorica.

Ferdinand, princ in infant španski, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je po smrti cesarja Maksimilijana dobil goriško grofijo v svojo oblast tako, kakor jo je cesar prej sam imel. Primerno je, da kot vladajoči gospod in deželni knez iz nova sprejme vsa fevdna posestva. Prišel je pred njega njegov fevdnik, Peter Kronschall iz Gorice, ter ga prosil, da bi podelil njemu in njegovim dedičem naslednje fevde, namreč zemljišče in posestvo v Korminu [»zu Cremaun«], potem štiri njive in dva travnika ter tudi dvor pri velikih vratih, kjer se hodi ali pa vozi iz goriškega mesta proti bivališču Matevža vom Thurn [»die hofstat bey dem grossen thor gelegen, als man aus vnnser statt Görtz geen des Mathes vom Thurn sitz wertz geet vnd fert«]. Ta dvor meji na zgornji strani ob hišo rajnkega Ambroža Pipo, na spodnji pa ob mestno obzidje [»rinckhmauer«]. Ker je rečeni Kronschall dobil ta posestva že od njegovega prednika (od cesarja Maksimilijana) v fevd, kar kaže fevdno pismo, katero je prinesel s seboj, zato mu iz nova potrjuje (Ferdinand) te fevde. Vender naj fevdnik od imenovanih zemljišč v navadnem času vsako leto v vipolškem uradu [»in vnnser ambt geen Wipelspach«] plačuje po pol marke oglejskih penezov [»ain halbe markh Agler phennig«], od dvora pa v goriškem uradu [»in vnnser ambt zu Görtz«] po 12 novih penezov [»zwolff newer phennig«] kot najemnino.

Št. 124.

1526, dne 13. marca. Gorica.

»Anno mill. quingent. viges. sexto, indict. quartadecima, die autem tertiodecimo mensis Martii, actum sub logia Goritię,

present. spectabili viro dno Joanne de la Turre de Goritia, ser. Nicolao M[. . .]to de Cormono et Martino Bevilaqua de Fratta testibus.«

Gašper Vodopivec iz Kozane [»Gaspar Uodopiuiz de Cossano«] proda za 15 cekinov, cekin po 80 krajcarjev, Vulvinu de Attemis iz Gorice neki fevdni dohodek od svojega ronka, ki je bil »in Plasniza« ter je segal na eni strani do javne poti, na drugi do zemljišča rozaške opatije, katero je imela kozanska občina [»terrenum abbatię Rosaciensis, tentum per commune Cossani«], na tretji do občinskega sveta [»communea«] ter na četrti do nekega potoka.

Notar: Joannes Cisterninus, publ. imp. auct. notarius et cancellarius Cormon. po izvirniku, katerega je napravil rajnki Coritius cancell. Goritię.

Št. 125.

1527, dne 4. februvarja. Gorica.

»Anno mill. quingent. viges. septimo, indict. quintadecima, die vero quarto mensis Februarii, actum Goritię in domo habitationis mei notarii infrascripti, present. nobili domino Antonio Rorario de Portu Naonis[219]) et Andrea Chelbin, ambobus habitantibus in Goritia, testibus vocatis, habitis specialiterque rogatis.«

»Franciscus q. Andreę Georgii Radiussii civis Venzoni« ter njegov brat Ivan Nikolaj prodasta za 46 cekinov, cekin po 6 liber in 4 solide, plemenitemu Vulvinu, sinu rajnkega Federika de Attemis, bivajočemu v Gorici, okoli štiri njive zemlje in pa dva travnika v okolici korminski, in sicer pol njive pod sv. Kocijanom [»in pertinentiis . . . Cormoni sub sancto Canciano«] med potom, ki pelje iz Kormina v Gorico, in potom, ki drži v Mariano [»ad Mirianum«], potem pol njive »in loco dicto Vliglia«, eno njivo »in loco nuncupato Teresola«, eno njivo »in Langores«, pol njive pri poti, ki pelje iz Kormina v Corono, ter pol njive »in loco dicto Sopra san lunar«, potem en travnik

[219]) Sedaj Pordenone v Furlaniji.

»in Borgnan« ter en travnik »in loco dicto Pradis« tik travnika korminske cerkve. Tudi mu za imenovano svoto še prepušča tri njive zemlje [»tres campos terre«] v kraju, ki se zove »Besconas apud viam de Villanova et certam aliam viam publicam versus ecclesiam sancte Francisce«.[220])

Notar: Joannes Cisterninus, publ. imp. auct. notar. et cancellar. Cormoni ex notis q. dni. Coritii cancell. Goritie.

Št. 126.

1529, dne 1. junija. Gorica.

»Anno Domini mill. quingent. viges. nono, indict. secunda, die Martis prima Junii, actum in terra Goritię in domo infrascripti domini permutantis, present. Johanne . . . de Medea, Gasparo, Pontelli officiali de Cormono et aliis testibus.«

Plemeniti Ivan Dornberžan [»nobilis dom. Joannes Dorumberger«] iz Gorice prepusti Lukežu Moschyardu iz Kormina neko neobsajeno polje pri vodi Idriji v korminski okolici [»campum unum penes aquam Judri non plantatum in pertinentiis Cormonis«] ter dobi zanj neko drugo polje v korminski okolici v kraju »in Besconas«.

Notar: Diomedes Grassettus de Portugruario

Št. 127.

1530, dne 26. novembra. Gorica.

»Anno mill. quingent. trigesimo, indict. tertia, die vero vigesimo sexto mens. Novembris, actum Goricie sub logia communis, present. nobile viro Joanne de Dorumbergo q. dni. Leonardi, providis viris magistro Laurentio aurifico et magistro Paulo quondam magistri Jurii Oblas pellipario, habitatoribus dicti loci Goricie, testibus adhibitis, vocatis et rogatis.«

---

[220]) Vliglia, Teresola, Langores, Bognan, Pradis in Besconas so bila razna zaselja v korminski okolici; nekatera imajo še dandanes taka imena.

Vsled razsodbe goriškega vicekapitana Jurija de Egch sta plemenita Konrad ter njegov nečak Ivan, sin rajnkega Leonarda iz Orzona, kot dediča po rajnkem Sigismundu de Postcastro, polubratom [»frater uterinus«] omenjenega Konrada in Leonarda iz Orzona, na javni dražbi prodala več posestev, da bi izplačala Katarini, soprogi rajnkega Sigismunda de Postcastro, njeno doto. Poprodalo se je več travnikov pri Lijaku [»in Liaco«] in eden v Livku [»in Luico«][221]) za 77 cekinov, cekin po 80 krajcarjev, katere je plačal Matevž Tauber, gastald v goriški okolici [»gastalchio in contrate Goricie«], ki je za nje največ ponudil. Nato se je ustreglo rečeni Katarini zastran njene dote ter plemenitemu Gašperju Lanthieri-ju [Gaspari Lantherio«], prokuratorju Sigismunda de Herberstaina[222]), brata prej omenjene Katarine.

Notar: Jakobus Florius notarius et cancellarius Goricie.

Dr. Jožef Ivan Knolc.

(Iz ljutomerske kronike objavil **M. Slekovec.**)

(Konec.)

Manjše spise je objavil Knolc »O koleri l. 1831. in 1832. po deželi spodnjeavstrijski«. »Učena poročila o koleri na Dunaju leta 1831.«; oba spisa sta ponatisa iz omenjene zbirke, ki ima 366 stranij o epidimiji v teh letih. Dalje »O kolerini epidemiji v Spodnji Avstriji leta 1836.

Kolera je dunajske zdravni ke napotila še na nekaj drugega. Uvidelo se je, da ne opravi posameznik ničesar proti epidemičnim boleznim, da se je treba postaviti v bran z združenimi močmi.

---

221) Lijak je potok, ki pri Ozeljanu prihaja na dan ter se blizu Renč izliva v Vipavo. Neverjetno je, da bi bil tu omenjeni Livek tisti, ki se nahaja blizu Tolmina.

222) Najbrže je tu imenovani Sigismund de Herberstain tisti mož, ki je v službi habsburških vladarjev večkrat šel na Rusko. Ko je hodil po tujih krajih, je prej ko ne doma njegov prokurator Gašper Lanthieri oskrboval njegovo imetje.

Leta 1838. se jim je posrečilo ustanoviti »C. kr. društvo zdravnikov na Dunaju«, prej se jim ni dalo dovoljenja. V prvem odboru, voljenem na tri leta, nahajamo tudi Knolca. Bil je društveni tajnik do 30. listopada 1839. Društvo je zborovalo po dvakrat na mesec razun v velikem srpanu in kimovcu. Knolc je prevzel vrh tajniškega posla (spisovanja in čitanja zapisnika) tudi drugo točko programa, t. j. v vsakem drugem zborovanju poročati o vremenskih in zdravniških razmerah dunajskih preteklega meseca s podatki o meteorologičnih opazovanjih, ker je kot protomedik dobival potrebnega materiala po zapisnikih bolnišničnih, mestnih in policijskih zdravnikov. V društvenem glasilu (Verhandlungen der k. k. Gesellschaft der Aerzte in Wien, Wien 1842—1844) nahajamo ga ne le s poročili v zborovanjih, ampak tudi z znanstvenimi članki in pri učenih debatah. Šteti ga je med prve in najdelavnejše člane društva tudi pozneje, ko je v 11. zborovanju drugega leta odložil tajništvo. Dasi ne več prvi tajnik, poročal je še koncem drugega društvenega leta pri občnem zboru o delovanju društva, ter povdarjal, kako dobro bi bilo, če bi se stvari, o katerih se je razpravljalo v zborovanjih, objavljale v tisku. To se je vresničilo tretje leto.

To zdravniško društvo so zasnovali na veliko kakor kako akademijo z odbornimi oddelki, pravimi člani, katerih število je bilo omejeno, in dopisujočimi ter častnimi člani. Lepo se je razvijalo. Pred nekoliko leti si je postavilo krasno palačo, kjer ima svojo čitalnico in zdravniško knjižnico.

Ko se je šlo za preosnovo blaznišnice, predlagal je Knolc leta 1840. z ozirom na množino blaznikov jeden zavod za mesto in drug za deželo, toda predlog ni obveljal.

Leta 1840. je izdal Knolc večje delo o humanitarnih in zdravilnih zavodih na Spodnjem Avstrijskem. To delo je napisal na prigovarjanje najvojvode Štefana Franca Viktorja, zato je tudi njemu posvečeno. Tiskano je bilo pri Mehitaristih. Leta 1843. je pisal o upravi pamočnih (bombažnih) predilnih tvornic na Spodnjem Avstrijskem s posebnim ozirom na nravno-inte-

lektualno in fizično odgojo v njih delujočih otrok. Leta 1857. je izdal knjižico »O jeklanju in sredstvih ozdraviti jeklanje« na Dunaju pri Lechnerju.

Posebnih zaslug si je pridobil Knolc kot urednik učenih medicinskih časopisov. Pri »Nemškem časopisu za državno zdravilstvo itd. posebno za Nemčijo in Avstrijo«, izhajajočem v Erlangah od leta 1853., je urejeval avstrijski oddelek do smrti (1862), tedaj svojih 10 let.

Ob času kolere v drugi polovici leta 1854. je Knolc izdajal list »Wiener medicin. Notizenblatt«. Dajal je navodila, za časa kolere se varovati in ozdravljati ter statistiko kolere. Listič je nehal izhajati z 10. številko, ko se je kolera umirila.

Pri »Medicinskih letopisih c. kr. avstrijske države«, ki jih je izdajal baron Stifft s pomočjo medicinskih profesorjev dunajskega vseučilišča, bil je sotrudnik tudi Knolc. Dopisoval je v list že iz Solnograda, posebno pa za časa svoje dunajske profesure.

Največjo zaslugo si je Knolc pridobil za ustanovitev in za obstanek »Avstrijskega časopisa za praktično zdravilstvo«, katerega je po dolgoletem ugibanju ustanovil doktorski kolegij medicinske fakultete na Dunaju z njegovo pomočjo. Knolc je bil tistega leta dekan. Četiri leta (1855—1858) je vodil kot glavni urednik ta strokovnjaški list, ki se je obdržal še dolgo po njegovi smrti, namreč do leta 1873.

V poročilu o občnem zboru doktorskega kolegija dne 8. novembra 1858. l. čitamo o omenjenem listu (letnik IV., str. 838.) Knolčevo izjavo, da je dovolilo naučno ministerstvo samo proti njegovemu osebnemu jamstvu izdajanje časnika. Zadeva je bila za kolegij največje važnosti, ker je ministerstvo od leta 1849. naprej le provizorično in pogojno puščalo zastarelo srednjeveško zvezo fakultetno z vseučiliščem, če namreč kolegij opraviči to častno zvezo z učenim delom. Tako je Knolc podaljšal zastareli instituciji življenje za nekoliko let. Odstopil je le zavoljo časnikarskega delovanja drugod, na katero je bil po pogodbah vezan. Vzrok je bil tudi drug, toda

manjši, ker je hotel delo prepustiti mlajšim močem. Za obstanek časopisa se ni bilo več bati, Knolc ga je zagotovil na vse strani Osebnega jamstva ni bilo več treba, ker je v slučaju izgube poskrbel za rezervni fond, ki ga je izročil doktorskemu kolegiju v last. Istemu kolegiju je izročil tudi več ko 70 časopisov, ki jih je dobival v zameno. Zato mu je izrekel ves zbor jednoglasno svoje priznanje za ustanovitev časopisa in zahvalo, ker se je uspešno trudil, da bi mu zagotovil daljši obstanek.

V letih 1834 do 1857 je bil Knolc vladni svetovalec v zdravstvenih zadevah in protomedik prestolnice in dežele spodnjeavstrijske. Preobširno bi bilo in dostikrat tudi nemogoče, zasledovati, kaj vse je dosegel in storil v svoji uradni oblasti v dolgi dobi 23. let za zdravstveno stanje Dunaja in vse dežele. Komur je vsaj nekoliko znano velikomestno življenje, izprevidi imenitnost poklica, sluti raznoterosti in gromado zdravstvenih vprašanj, ki jih more ugodno rešiti le mož krepke volje in obširnega znanja. Da je moralo njegovo delo biti nenavadno koristno, priča najlepše priznanje, najvišja čast, katero mu je moglo prestolno mesto podeliti: imenovalo ga je svojim častnim občanom, in to že pred letom 1843. Kolikor vemo, je bil Knolc med mnogimi imenitnimi Slovenci jedini, ki so mu podelili dunajski mestni očetje tako izredno odlikovanje.

Burna doba leta 1848. je pripravila tudi Knolcu kot zdravniškemu referentu nekaj skrbij in preglavic.

Dosti pomeni cesarjevo pismo od 20. decembra 1857. leta ekscelenci ministru notranjih zadev, da bi se odstranile bastije in razširilo notranje mesto dunajsko. Kako živo se je ob tej priložnosti brigal doktorski kolegij za izboljšanje zdravstvenega stanja — Knolc sevé med prvimi —, priča organ. Knolc je govoril pri občnem zboru 19. julija l. 1858. »o zdravju škodljivem vplivu Dunajščice in o nedostatku vodovodnih naprav c. kr. prestolnega in glavnega mesta Dunaja«. »Avstrijski časopis za praktično zdravilstvo« je prinesel ves govor (v IV. letniku 1858. l. v prilogah 42 in 43) ter ga ponatisnil še posebej za daljše kroge.

Za teh dob je imel Dunaj 6 dvorskih ali cesarskih in 7 mestnih ali občinskih vodovodov, toda vsemu prebivalstvu niso privajali vsi vkup zadosti vode. Vodovodi od studencev bližnjih dunajskih hribov niso dajali več vode, le jedini veliki vodovod cesarja Ferdinanda bi mogel dovajati dosti več vode, a ta je imel filtrirano vodo iz Donave.

Knolc se je odločno izrekel za nov vodovod studenčne vode iz gorskega sveta. Za svojo zahtevo je imel tako tehtnih razlogov, da so Dunajčani kljub raznim nasprotnikom nekoliko let po Knolčevi smrti izvedli vodovod cesarja Franca Jožefa, po katerem teče 100 *km* daleč najboljša gorska studenčnica do najbližnjih mestnih višav, kjer se nabira po kamenitih, s trato obraščenih kleteh ter se raztaka po železnih ceveh po vsem mestu v javne studence in hrame gori do najvišjih nadstropij. Najrevnejši dunajski berač pije danes gorsko studenčnico iz slovečega cesarjevega studenca ob vznožju visokega Snežnika (najvišje gore na Spodnjem Avstrijskem), po katero so nekdaj tovorili cesarski jahači dan za dnevom za vladarja in cesarski dvor. Prej so prištevali Dunaj med jako nezdrava mesta, zdaj se pa šteje med najzdravejša velika mesta, kakor kaže statistika umrljivosti. Vodovod je iz samega rezanega kamna in je veljal okroglih 20 milijonov, ne prištevaje troškov za popravek in razširjevanje. Toda kaj, saj se njegova vrednost za blagor dunajskega ljudstva ne da poplačati. Škoda, da za rastoči Dunaj tudi ta velikanski vodovod ni dovolj velik. Ugiblje se leto za letom, kako in odkod napeljati drugega, da dobé naglo naraščajoča predmestja zadosti zdrave vode.

Drugo vprašanje o smrdeči Dunajščici še danes ni celoma rešeno. Toda naskorem bo dovršeno, kar je že davno zahteval slovenski veljak kot potrebo glavnega avstrijskega mesta.

Za mnogoletno zaslužno delovanje je cesar Knolcu podelil viteški križec Franc-Jožefovega reda, ko je stopil l. 1857. v pokoj. Umrl je Knolc po daljšem bolehanju dne 12. junija (ne julija!) leta 1862. na Dunaju.

Bil je tedaj Knolc doktor zdravilstva, pravi vladni svetovalec, zdravniški poročevalec in protomedik spodnjeavstrijski, vitez luksenburškega reda hrastove krone, lastnik viteškega križca Franc-Jožefovega reda, lastnik svetinje za književne zasluge, doslužen javni redni profesor in dekan dunajskega vseučilišča medicinske fakultete; pravi član c. kr. društva zdravnikov, c. kr. poljedelskega društva na Dunaju, prirodoslovnega društva v Halle, medicinskih društev v Lipskem in Bonnu; dopisujoči član kraljevega zdravilskega društva v Prusiji, prirodoslovno-zdravilskih društev v Draždanah in v Jassyju, društva zdravnikov v Hamburgu in kraljevega društva v Pešti; častni član društva zdravnikov velike vojvodine badenske v povzdigo državnega zdravilstva, ces. ruske medicinsko-kirurgične akademije in društva ruskih zdravnikov v Petrogradu ter Athenäja v Benetkah; častni meščan in štabni zdravnik meščanskega voja c. kr. prestolnega in glavnega mesta Dunaja itd. itd.

Mali zapiski.

Cehi v Kranju. Gospod Janez Kummer, pek v Kranju, ima dve diplomi, pisani na pergamenu, katerih vsebina je važna za poznanje nekdanjih cehovskih razmer. S prvo listino je cesar Leopold dne 22. junija 1665 usnjarjem in čevljarjem v Kranju potrdil rokodelski red in pravila, katera jim je bilo kranjsko mestno starešinstvo potrdilo že 4. aprila 1522. Ta red za usnjarsko in čevljarsko obrt v Kranju iz l. 1522. obsega nastopne točke: Čevljarji so si pri svoji novoustanovljeni bratovščini izbrali za patrona sv. Štefana; v župni cerkvi sv. Kancijana v Kranju bodo tedaj skrbeli za luč pri altarju sv. Štefana in lepšali altar. Kdor hoče biti v bratovščini, ali postati mojster, mora biti zakonskega rodu. Kdor pride iz tujine in zakonskega rodu ne more dokazati, se mu vsprejem v bratovščino odreče. Kdor pa hoče postati mojster, mora dalje dokazati, da se je rokodelstva pošteno izučil; za poskušnjo mora znati lepo vrezati in dobro sešiti šest parov raznih vrst čevljev za meščane, za kmete, za moške in ženske. Ako kakšnega para čevljev mojstersko ne izdela, mora stopiti v delo pri kakšnem kranjskem mojstru ene kvatre in potem naj zopet pokaže, če zna dobro delati. Štiri mojstre izvoli bratovščina vsako leto,

ki imajo nalogo, štirikrat pregledati ves obrt. Pomočnik, ki hoče postati mojster, mora ob vsprejemu dati onim štirim mojstrom dobro južino. Zunanji pomočnik plača v bratovsko blagajnico, ko postane mojster, 60 šilingov in 1 funt voska, poskrbeti mora tudi, da postane meščan tekom enega leta, in takrat plača mestu pol funta penezov. Kdor je bil zunaj mesta na kmetih nekaj let mojster, pa pride v mesto in hoče tu mojster postati ali začeti delati na svoje, mora plačati v blagajnico en funt penezov in en funt voska bratovščini, ter mestu en funt penezov in štirim mojstrom južino. Mojstra sin pa plača v blagajnico 60 šilingov in 1 funt voska in mestu 60 šilingov. Tuj čevljar ne sme v mestu šivati, ampak si mora kupiti v mestu hišo in stopiti v bratovščino. Mojster tudi ne more nihče biti, kdor se ni oženil. Vsak mojster plačuje vsake kvatre v skladnico ali skrinjico po dva šilinga. Kdor ne gre za procesijo z gorečo svečo, ga kaznuje bratovščina. Ako umrje kak mojster, ali njegova žena, ali sploh kak član bratovščine, se plača zanj iz bratovskega imetja sv. maša, in vsake kvatre je po ena peta sv. maša za vse mrtve člane. Pomočnik mora 14 dnij poprej povedati mojstru, če odide na popotovanje, ali če gre od mojstra proč. Mojster, ki pomočnika odžene od drugega mojstra, plača v bratovščino 24 šilingov in člani naj ga še posebej kaznujejo. Ako kdo z nesramnim govorjenjem moške ali ženske pohujšuje, mu mojstri nalože kazen, kakor se jim zdi primerno, če se pa kdo hujše pregreši v besedah ali dejanju, naj ga mestna sodnija kaznuje, kakor zasluži. Brez vednosti in volje mojstrove naj noben samski pomočnik v mestu ne dela. Mojstra, ki pomaga kakšnemu zunanjemu mojstru prodati v mestu njegove izdelke, kaznujejo mojstri bratovščine. Zunanji naj ne prodajajo izdelkov v mestu, ampak na kmetih. Kož, ki jih kmetje prineso v mesto na trg na prodaj, ne smejo kupiti zunanji. Ako kmet potrebuje kož, naj jih kupi kadar hoče, toda zunaj mesta, ali pa v mestu od trgovca, meščana ali mesarja. — L. 1665. je pa cesar potrdil usnjarskemu in čevljarskemu cehu še sedem novih točk v pravilniku, namreč: 1. Mojstri skaze (Fretter, Störrer, Winkhelmaister) se ne smejo trpeti v Kranju in mestni okolici (Burgfridt); ako kdo kupčuje z usnjem ali obuvalom, naj ga gosposka pošlje bratovščini, da bo kaznovan; prodajati smejo usnje in obuvalo le člani bratovščine v svojih prodajalnicah. 2. Oproščene vajence naj se pusti popotovati. 3. Mojstri zunaj mesta morajo biti vpisani v bratovščino, sicer ne smejo imeti učencev. 4. Mojstri skaze zunaj mesta, naj so vpisani v bratovščino ali ne, ne smejo ob praznikih in žegnanjih prodajati prirezanega usnja in obuvala. 5. Mojster ne more postati, kdor ni popotoval, ko se je izučil, in ki ni nič skusil. 6. Kdor ni zakonski sin in poštenih starišev, se ne vzame v uk. 7. Semanje dni zunanji usnjarji in čevljarji prodajalnic ne smejo postaviti pred mestnimi in blaga ne izložiti pred mašo. — Pekovski bratovščini v Kranju je pa cesarica

Marija Terezija z diplomo, izdano na Dunaju dne 24. januvarja l. 1756., potrdila pravila, katera je bil dal 2. decembra 1638. cesar Ferdinand III. in ki obsegajo ta-le določila: 1. Pekovski mojstri v Kranju imajo za patrona sv. Florijana; v špitalski cerkvi sv. Leonarda v Kranju bodo lepšali altar sv. Florijana, skrbeli za luč pri altarju, na svoje stroške vsake kvatre vsaj 4 božje službe ondi oskrbeli in napravili svoje bandero ter udeleževali se ž njim vseh procesij. 2. Skrbeli bodo mojstri pri svojih pomočnikih in vajencih za red in krščansko življenje. 3. Kruharno bodo preskrbovali z dobrim in lepim kruhom, ki bo primerno težek. 4. Kadar se tržne dni v ponedeljkih prikaže na mestni hiši zastavica, pa toliko časa, da se sname, ne smejo nemeščani, zlasti žitni trgovci in predkupci, kakor je stara navada, prodajati žita; da meščani ne bodo trpeli škode, naj se kmetom za kazen odvzame žito, katero bi prodajali na tihotapski način. 5. Mestni svet vzajemno z nekaterimi mojstri naj regulira ceno žitu, soli in drvom, da se to preveč ne podraži. 6. Ptujega mojstra, ki hoče napraviti pekarijo v Kranju, postavi cehovski mojster pred sodišče, in če je sprejet, naj se isti uravna po svojem premoženju zaradi mojsterstva z bratovščino, zaradi meščanstva pa z mestnim svetom. 7. Ako mojster umrje, sme vdova s poštenimi pomočniki in vajenci obrt nadaljevati in vajence oproščevati, ako bi pa nehala peči kruh, naj vajenci po plačani učnini izstopijo in gredo k drugemu mojstru, da se izuče. 8. Somojstru naj noben mojster ne izvablja pomočnikov, vajencev in poslov pod globo štirih cekinov, katerih dva dobi mestna sodnija, dva pa ceh; ako bi kdo somojstra iz stanovanja izpodrinil, plača globe 6 cekinov. 9. Ako kdo s pomočnikom ni napravil mezdne pogodbe (ga ni udinjal), ampak ga je vzel v delo samo proti tedenski plači, velja 14 dnevni obojestranski rok za odpoved. 10. Mojstri in pomočniki morajo biti pokorni mestni sodniji, posebno za časa vojne. 11. Ako je v ponedeljek, ko je tržni dan, v kruharni dovolj kruha, naj v torek pred jednajsto uro nihče ne prinese v kruharno svežega kruha, da se stari kruh proda, kruh po peki se v tem slučaju sme le doma prodajati. 12. Kruh, ki se pošlje v kruharno, se ne sme prodajati drugod, sicer se plača globe 30 kr. v cehovsko blagajno. 13. V kruharni mojstri krušne police zamenjajo vsak torek, sicer pa dobi vsak svojo polico; kdor bi se tuje poslužil, plača globo. 14. Peči se sme v sobotah in pred prazniki zvečer do sedmih, nikdar pa ne v nedeljo ali praznik; ako bi kdo v prepovedanem času imel peko, se mu pogasi ogenj in globe plača 20 kr. v cehovsko blagajno; v takih časih se sme peči le v izrednih slučajih, a se mora prositi dovoljenja mestnega sodnika. 15. Kruharnik (Brot-Cammrer) izplačuje mojstrom vsako nedeljo svote za kruh, katerega je prodal med tednom. 16. Cehu je načelnik cehovski oče (Zunft-Vater), poleg sebe ima dva cehovska mojstra (Zech-Meister), ki imata ključe od zadružne skrinjice (Laad), ta

dva tudi udinjujeta vajence k mojstru in, ko se izuče, jih vpričo mojstra oproščata. Oproščenci plačajo v blagajno po 2 tolarja, mojstrom za pijačo in, če hočejo priti v bratovščino, dotične doneske. 17. Samske ženske ne smejo peči kruha, razun če se drugače preživiti ne morejo in če so dobile dovoljenje od mestne sodnije. 18. V Kranju so se sicer pred kratkim napravili novi vodnjaki, vender je še večkrat pomanjkanje vode in jo morajo dovažati iz Save in Kokre z veliko težavo. Mesto je že davno napravilo, da bi se omejili požari, nekaj mestnih pečij, v katerih se kruh peče; v meščanskih hišah je kruh peči prepovedano, in pri tem naj ostane. 19. Ako se kdo od obrta pregreši zoper obrtni red, ga kaznuje ceh, oziroma mestna sodnija, in ako dotičnik noče, da bi stvar prišla pred sodnijo, ga zadene dvojna globa, ki se razdeli na tri dele, en del dobi cerkev za cehovsko božjo službo, drugi del mestna sodnija za siromake in tretji del cehovska skrinjica. Zločine, ki se ne tičejo obrta, kaznuje mestna sodnija. 20. Kdor izostane, kadar je pozvan priti pred cehovsko predstojništvo, plača 20 kr. globe, kdor pa ne pride k božji službi, plača 1 funt voska za altar sv. Florijana. 21. Bratovščina bo vedno vzdrževala altar sv. Florijana in pri njem božjo službo. 22. Ta pravila se vsako leto enkrat zbranim članom bratovščine prebero pri odprti skupščini. Prepovedani so tajni shodi članov pekovskega obrta in sklepanja o posebnem redu in cenitvi kruha. Kazni se obrtnikom za prestopke nalagajo po notranjeavstrijskem policijskem redu, važnejše stvari se naznanjajo gosposki. Nikogar se iz ceha ne more izključiti, dokler oblastvo ni dognalo vzroka, n. pr. radi grdega zmerjanja sodrugov itd. Načelniki ceha naj ne zapravljajo cehu denarja in ne pijejo (cehajo) preveč, kadar potrdijo vsprejem novega mojstra. Mestni svet imenuje cehovskega komisarja, ki naj z lepa skuša poravnati v cehu nastale prepire, in ako se mu ne posreči, naznanja stranki mestni sodniji. Komisar tudi pazi, da se gospodari s cehovskim premoženjem Bogu v čast in obrtu v korist, o čemer se vsako leto pri odprti skrinjici zbranim obrtnikom ob pošteni napitnini polagajo računi, ki se v odobrenje izročajo gosposki. — Cesarica je ta pravila potrdila z ozirom na obrtne določbe, izdane 21. junija 1737., in z dostavkom, da se bode ščitil pekovski ceh v Kranju, dokler bodo člani ostali pri katoliški cerkvi in zvesti podložniki avstrijski. Naročila je cesarica reprezentaciji in kamori (dež. vladi) in drugim gosposkam, da naj v okviru tega reda ščitijo ceh v njenem imenu. Podpisana je lastnoročno: Maria Theresia.

A. Koblar.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA

muzejskega društva za Kranjsko.

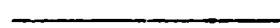
Uredil

Anton Koblar,

društveni tajnik.

Izdalo in založilo „Muzejsko društvo za Kranjsko".

Letnik XIII.

LJUBLJANA.
Natisnila J. Blasnikova tiskarna
1903.

KAZALO.

Razprave.

Mali zapiski.

Slovstvo.

Slike.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIII. 1903. Sešitek 1. in 2.

Iz furlanskih arhivov.

Nabral in priobčil **dr. Vladimir Levec.**

Prvi, ki je znanstveni svet opozoril na to, kako zanimivi in važni viri za zgodovino južnih pokrajin avstrijske države in posebno za cerkveno zgodovino Notranje Avstrije se nahajajo v raznih furlanskih arhivih, je bil velezaslužni ravnatelj štajerskega deželnega arhiva, g. vladni svetovavec J. pl. Zahn. Njegovi neutrudni marljivosti se imamo zahvaliti za natančnejši seznamek srednjeveških listin, ki se tičejo notranjeavstrijskih dežela, v arhivih videmskih (nadškofijski arhiv in nadškofijska knjižnica, kapiteljski arhiv, Museo civico z mestnim arhivom, notarski arhiv, privatne zbirke prof. Pirona in Bianchi, grofov Florio in Fabrizio ter bratov Joppi), št. danielskih, čedadskih (mestni in kapiteljski arhiv ter zbirka Portis), žminskih (gemonskih) in beneških (Marciana, archivio generale). Zahnove »Archivalische Untersuchungen in Friaul und Venedig«[1]) so postale za vsakega znanstvenika, ki ga vodi pot v imenovane arhive, pravi vademecum.

Zahnovemu vzgledu je sledil pred leti g. Anton Koblar. Njegove »Drobtinice iz furlanskih arhivov«[2]) nam ne podajajo le golega seznamka listin, ampak alfabetično po farah urejene

[1]) Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen, VII. in IX. letnik.

[2]) Izvestja muzejskega društva za Kranjsko, zv. I. str. 1 seq.; II. str. 30 seq.; III. str. 16 seq. in IV. str. 13 seq.

izvlečke in regeste, ki so za vsakega raziskovavca naše preteklosti neprecenljive vrednosti. Ker si Koblar ni stavil iste ozke časovne meje kakor pl. Zahn, so njegove »Drobtinice« tembolj dobrodošle, četudi je izcrpal samo videmske arhive in knjižnico v Št. Danielu (San Daniele).

Spričo skoro nepregledne množice listin, kopialnih in konceptnih knjig, registrov i. p., ki se nahaja v furlanskih arhivih, je umevno samo ob sebi, da je tudi paznim očem imenovanih dveh gospodov ušla marsikatera listina, ki se tiče zgodovine naših dežela in ki bi bila vredna, da se objavi.

Raziskovavec lokalne zgodovine, ki mu ni dano, da bi na licu mesta crpal iz bogatega vira, bode vedno hvaležen, če se ga opozori na neznane mu zapiske. Zlasti pa se ni mogoče izogniti objavi posameznih listin toliko časa, dokler tudi pri nas na Kranjskem ne pride do tega, kar je svoje dni za štajersko ozemlje storil pl Zahn; da se namreč vse za kranjsko zgodovino zanimive listine v furlanskih (pa tudi drugih!) arhivih natančno zaznamujejo in prepišejo, prepisi pa shranijo v deželnem arhivu, ki naj bi bil dostopen vsakemu raziskovavcu in urejen po modernih znanstvenih načelih.

A do tega je menda še daleč! Zato mislim, da ne bode odveč, ako v naslednjih vrsticah priobčim nekaj listin, ki sem jih nabral l. 1900.—1902. na svojem »iter italicum«.

I.

Velika večina naslednjih listin je shranjena v kraljevem muzeju v starem, nekdaj tako ponosnem, sedaj pa precej zapuščenem Čedadu. Tu sta združena nekaj let sem v nekdanji palači grofov Nordis, ki jo je laška vlada v muzejske svrhe kupila in dala prezidati, prejšnja arhiva kapitelja in municipija (Archivio Ex-Capitolare; Archivio Ex-Municipale).

Tujega znanstvenika pred vsem mika kapiteljski arhiv, sedaj državna svojina. Za prvo potrebo zadostujoč pregled o

bogatih zakladih njegovih podaja »Guida«, ki jo je l. 1899. pri G. Fulviju v Čedadu izdal muzejski ravnatelj Alvise Conte Zorzi.[3])

Listine za kranjsko zgodovino se nahajajo v prvi vrsti med originali kapiteljskega arhiva, takozvanimi Pergamene Capitolari, pa tudi v precejšnjem številu med originali mestnega arhiva, takozvanimi Pergamene Municipali. Kopije nekaterih kranjskih listin prinaša tudi zbirka Guerra (nekdaj last Cav. Portis).

Toda danes bi opozoril predvsem na listine čedadske plemenitaške rodbine Bojani, ki se hranijo v kapiteljskem arhivu že od začetka 19. stoletja.

V naše svrhe je upoštevati poleg takozvanih Pergamene Bojani tudi še takozvani Codice diplomatico Bojani, ali kakor se glasi njegov popolni, nekoliko dolgovezni naslov: »Codice diplomatico Bojani di carte originali di principi, sovrani, pontefici, patriarchi d'Aquileja, cardinali, vescovi, imperatori, rè, dogi di Venezia, principi, conti, comunità e signori delle più qualificate famiglie che tenero seguatamente carteggio col nobile milite Corrado III. Bojani di Cividale, maresciallo di più patriarchi d'Aquileja e con altri distinti sogetti di questo stesso casato. Tomo unico.«

Listine rodbine Bojani je namreč v prvih desetletjih 19. stoletja uredil tedanji prezaslužni kapiteljski arhivar Michele Co: della Torre, jih našil na papir in dal vezati v zvezke ter vsaki listini dodal kratek regest.

Razloček med obema navedenima listinskima zbirkama je ta, da obsega Codice diplomatico, kakor kaže že njegov napis, večinoma in pretežno politično korespondenco rodbine, ki je deloma zelo velike vrednosti, mejtem ko so ostale listine privatnega značaja združene v Pergamenah. Vendar Torre pritem ni ravnal vedno dosledno.

---

[3]) Imenovanemu gospodu se tudi na tem mestu najiskreneje zahvaljujem za izkazano prijaznost in postrežljivost.

Ta delitev po vsebini je povod tudi povsem zunanjemu razločku. Codice diplomatico obseza z majhnimi izjemami same listine na papirju, Pergamene pa, kakor že ime kaže, skoro izključno originale na pergamentu.

Pergamene Bojani sem pregledal do l. 1420., to je do onega časa, ko je država oglejskih očakov zgubila svojo samostalnost in podlegla v posvetnem oziru Benečanom. V prvem zvezku ni niti ene listine za naše dežele. Iz drugega zvezka sem si zaznamoval najprej eno listino (*št. 14*; org. pgt.), ki zadeva Štajersko. Dana je 14. decembra l. 1318. v Ogleju. Paganus, škof padovanski in administrator oglejske cerkve, je podelil ž njo Ulriku, sinu Pavla Bojani, faro Pilštajn. Listina je slabo tiskana pri Bianchiju, Documenti per la storia del Friuli« I., str. 202, št. 102. Zato jo priobčujem spodaj (št. 1) še enkrat. Kranjskih tal se tičejo naslednje listine:

št. 35 ddo. 1327, oktober 7., Čedad; za faro Šmartin pri Kranju (gl. spodaj št. 3);

št. 36 ddo. 1327, oktober 12., Šmartin; za isto faro (glej spodaj št. 4);

št. 38 ddo. 1327, november 17. oziroma december 14., Čedad; za župnika Bernarda v Kranju (gl. spodaj št. 5);

št. 40 ddo. 1328, februar 26., Oglej; za župnika Ulrika v Šmartinu pri Kranju (gl. spodaj št. 6);

št. 44 ddo. 1328, september 24., Čedad; za istega (glej spodaj št. 7);

št. 46 ddo. 1329, maj 1., na Kamnu; za faro Šmartin (gl. spodaj št. 8);

št. 47 ddo. 1329, november 21., Čedad; za isto faro (gl. spodaj št. 9);

št. 50 ddo. 1330, maj 2., Avinjon; za imenovanega šmartinskega župnika (gl. spodaj št. 10);

št. 56 ddo. 1333, junij 29., Avinjon; za faro Šmartin (gl. spodaj št. 12);

št. 57 ddo. 1333, julij 8., Čedad; za isto faro (glej spodaj št. 13);

št. 59 ddo. 1333, avgust 18., Čedad, z insertom ddo. 1333, maj 18., Bologna; za isto faro (gl. spodaj št. 14).

Razen naštetih je zanimiva tudi listina *št. 53* iz l. 1331., avgust 1., Čedad (org. pgt.), s katero Franciscus de Clugia ordinis minorum, inquisitor heretice pravitatis in Veneciis, Teruisii, Verone, Foroiulii et alibi deputatus imenuje plemenitnika Pavla Bojana (Paulus Buyanus), iz Čedada in njegove dediče za »officiales officii inquisitionis«, ker so se bili podvrgli mnogo nevarnostim »pro honore et favore fidei et officii inquisitionis«. V pravi luči se nam pokaže ta listina šele v zvezi z naslednjo številko (*št. 54* ddo. 1331, avgust 16., Videm; org. pgt.; tiskana pri Bianchiju n. n. m. II. 547, št. 699), ki nam natančno razjasni, ob kateri priliki si je rodbina Bojani pridobila tolikih zaslug za pravo krščansko vero. Imenovani inkvizitor je imel nalog, da pridiguje in oznani v Čedadu križarsko vojsko proti Kobaridu, »ubi inter montes Sclavi innumerabiles arborem quandam et fontem, qui erat ad radices arboris, venerabant pro Deo«. Križarska vojska je imela popolen uspeh, drevo je dal inkvizitor posekati, studenec zasuti ter je tako zatrl poganstvo. Pritem sta mu posebno pomagala kanonik Ulrik Bojani, župnik v Šmartinu pri Kranju, in njegov oče Pavel.[4])

Naposled omenjam še *št. 69* ddo. 1338, julij 3. in 5., Čedad (org. pgt.), ki se tiče zopet pilštajnske fare. Pl. Zahn je v svojem zapisku nima, zato jo priobčujem spodaj pod št. 15.

Toliko o Pergamenah.

Takozvani Codice diplomatico Bojani obseza v enem zvezku 444 listin. Ponajveč so to originali, pisani na papirju; prepisi (kopije) in originali na pergamentu so v manjšini. Vse listine so skoro izključno iz 14. in 15. stoletja. Nas zanimajo naslednje:

Št. 2 nedatirana (po 1318, december 14.), je koncept na papirju in se tiče fare Pilštajn na Štajerskem (gl. spodaj št. 2);

---

[4]) Glej tudi Rutarjevo »Zgodovino Tolminskega« str. 65.

št. 3 ddo. 1332, junij 19., Videm, je original listine, tiskane po Binijevem prepisu pri pl. Zahnu, Austro-Friulana, Fontes rerum Austriacarum 2. odd., XL., 39, št. 29. Priobčujem jo spodaj (št. 11) po originalu.

št. 8 ddo. 1363, april 18., Oglej. Oglejski patriarh Ludovik imenuje Viljema Bojana za mejnega grofa v Istri ter mu prepušča za dve leti brezplačno dohodke mejne grofije pod pogojem, da z osmimi konjeniki (equites) prebiva v Istri (org. pap.).[5]

št. 9 ddo. 1363 maj 3., Videm. Priporočilno pismo patriarha za mejnega grofa Viljema Bojana, namenjeno goriškemu grofu Albertu (org. pap.);

št. 10 ddo. 1363, maj 1., San Vito; enako pismo, namenjeno Jerneju grofu na Krku, Modrušu i. t. d. (org. pap.);

št. 12 ddo. 1363, maj 10., San Vito; enako pismo, namenjeno mestnemu svetu tržaškemu (org. pap.);

št. 81 ddo. (1415), julij 5., Čedad; listina se tiče doslej neznanega turškega navala na Kranjsko. Primeri o tem moj članek »Die ersten Türkeneinfälle in Krain und Steiermark«, ki izide v »Mittheilungen des Musealvereines für Krain«;

št. 95 ddo. 1460, december 27., Gornji Grad, za gornjegrajski samostan (gl. spodaj št. 18);

št. 127 brez leta, december 5., Gorica; tiče se Bertolda Čreteškega (gl. spodaj št. 19);

št. 128 brez leta, oktober 20., Kostanjevica; tiče se Friderika s Čušperka (gl. spodaj št. 20.);

št. 129 ddo. (1329), oktober 16., Ortenek; pismo ortenburškega grofa Hermana, kranjskega deželnega glavarja, Pavlu, glavarju v Tržiču (Monfalcone); (gl. spodaj št. 17);

št. 174 ddo. 1363, maj 6., Videm. Priporočilno pismo videmskega mestnega sveta za novoimenovanega mejnega grofa

[5]) Št. 8, 10, 12, 174, 175 in 186 so tiskane pri Kandlerju, Codice diplomatico Istriano, toda ne po originalih, ampak po slabih prepisih v Guerrovi zbirki.

v Istri (št. 8!), namenjeno glavarju »in Sancto Laurentio Pasnatico« (org. pap.);

št. 175 ddo. 1363, maj 6., Videm; enako pismo, namenjeno Jerneju, Croaciae comiti (org. pap.);

št. 176 ddo. 1363, maj 6., Videm; enako pismo za »domini . . de Rayphinbergo« (org. pap.);

št. 186 ddo. 1363, maj 2.; Tristan iz Čedada, familiaris mejnega grofa v Istri (št. 8!) poroča temu o nekem poslaništvu v Trst (org. pap.);

št. 237 ddo. (1405), april 2, Muje (Muggia). Nicolaus de Portis iz Čedada poroča furlanskemu maršalu Konradu Bojanu, da je »quidam mercator de Lubiana nomine Petrus« pravil, da je od služabnikov grofa ortenburškega poizvedel, da bode vojvoda iz Tecka v kratkem izvoljen za oglejskega patriarha (org. pap.)[6];

št. 392 ddo. 1414, marec 3, Videm; listina se tiče sicer Furlanije, toda izdal jo je Vlricus, plebanus in Radmanstorff, archidiaconus Carnee. Isti je kot tajnik patriarha omenjen tudi v št. 72 iz leta 1417 (marec 1., Čedad).

Da bi govoril o ostali bogati snovi, ki jo prinaša Codice diplomatico posebno za politično zgodovino furlansko okrog l. 1400., tu ni mesta. Opozarjam le na zanimive dopise Konrada Bojana s koncila v Kostnici[7]) in na poročilo nekega Dubrovničana, namenjeno mestu Dubrovniku, o bitki pri Adrianoplu (št. 442).

---

6) Glede datuma primeri Manzano, Annali del Friuli VI. 173 sub 1405—28 aprile, Udine.

7) Konrad III. Bojani je bil v Kostnici od decembra 1414 (glej Manzano n. n. m. VI. 265 sub 1414—26 dicembre, Costanza) in se je šele oktobra 1415. l. vrnil v domovino (prim. protokole furlanskega parlamenta k 20. oktobru 1415, fol. 22', v mestni knjižnici v Vidmu). Vendar so ga pozneje najbrž v drugo poslali v Kostnico, ker poroča od tam 6. decembra 1417 o volitvi Martina V. za papeža (Cod. dipl. Boj. št. 428); drugo pismo z dne 13. decembra 1417. l. je ohranjeno v št. 429.

II.

Priliko, ki se mi ponuja, porabljam, da poročam o neki drugi srečni najdbi.

Moj velecenjeni prijatelj, bivši videmski mestni knjižničar g. dr. P. S. Leicht, mi je dovolil vpogled v dva kodeksa patriarških kancelarjev (t. zv. Kanzlercodices), ki sta svoj čas ostala pl. Zahnu neznana. Z imenom »Kanzlercodices« zaznamuje pl. Zahn knjige, v katere so kancelarji in notarji patriarhov zapisavali dan za dnevom koncepte izdanih listin ter vse pri patriarhu vložene in podane pritožbe, prošnje i. t. d. cerkvenega in posvetnega značaja[8]). Ti kodeksi, ki so neprecenljive važnosti, so imeli isto žalostno usodo kot arhiv patriarhov sploh. Kakor kaže Zahnov seznamek (n. n. m. str. 83 seq.) so raztreseni in razneseni po raznih gornjeitalskih arhivih. Dvoje takih konceptnih knjig se nahaja sedaj tudi v arhivu grofa Strassoldo v Joannizu[9]). Pregledal sem ji v mestni knjižnici videmski l. 1901. Oba kodeksa je pisal Odorico de Susana, sin Andreja iz Vidma, torej tisti kancelar, ki je na povelje patriarha Markvarda uredil patriarški arhiv v 70ih letih 14. stoletja[10]). Toda čuden slučaj je nanesel, da so se ravno njegove konceptne knjige večidel izgubile. En kancelarski kodeks iz let 1359—1367 — zaznamujem ga z O_1 — je našel pl. Zahn v mestnem arhivu v Gemoni[11]); dva druga sta, kakor omenjeno, shranjena v Joannizu ter sta iz let 1363 do 1364, oziroma 1370—1372.

Prvi teh dveh kodeksov — zaznamujem ga z O_2 — ima 18 listov. Od teh so listi 1—14 popisani. Format je 2°. Med liste je vloženih 5 posameznih pol. Na ovoj je Odorico sam

[8]) pl. Zahn, Archivalische Untersuchungen in Friaul und Venedig (ponatisk iz »Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen« VII.) stran 6.

[9]) Grad Joanniz leži v avstr. Primorju (sodni okraj Červinjan).

[10]) pl. Zahn, Zwei mittelalterliche Archivsanlagen in Italien, Archivalische Zeitschrift III. str. 61 seq.

[11]) Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen IX. str. 97.

zapisal: Note mei Odolrici sub m° IIIc lxIII indictione prima in pod tem: Note eciam mei Odolrici sub m° IIIc lxIIII indictione secunda. V kodeksu ni niti ene listine za Notranjo Avstrijo. Na eni vloženih posameznih pol se nahaja z Odorikovo roko pisani protokol seje takozvanega Consilium generalis colloquii t. j. od parlamenta voljenega stanovskega sveta z dne 28. januarja 1372 v Vidmu, v katerem je proti koncu govor o avstrijskih vojvodih [12]). Na listu 18' t. j. na zadnji strani stojita pod napisom: m° IIIc liiij (!) [13]) indictione secunda. Copie litterarum reverendissimi domini L(udovici) patriarche Aquilegensis dve listini. Prva ddo. 1364, marec 16, Oglej je Copia littere dirrecte (!) dominis Hugoni et Rodulfo de Duyno zaradi neke pravde super villa Morsani; druga z istega dne pa je Littera confirmationis potestatis in Mugla (= Muggia, Muje v Istri).

Drugi kodeks (O_8) ima 22 listov in ovoj. Zadnjih 12 je praznih. Format je 2°. Vložena sta dva lista. Kodeks obseza vseskozi koncepte od Odorikove roke (tudi na enem vloženih listov), kar izpričujejo od iste roke posameznim konceptom dodane besede: Completum per me Odolricum ali Completum per me et datum magistro Stephano. Na ovoj je Odorico zapisal: Note mei Odolrici de m° IIIc lxx° indictione VIIIa, druga roka 15. stoletja pa je dodala et m° ccclxxj et m° ccclxxij°. Na l. 8' in 9 je zapisana spodaj priobčena listina, tikajoča se Cirknice ddo. (1370), november 28., Videm. Vse druge listine zadevajo neavstrijska tla.

Kako so te konceptne knjige prišle v Joanniz in, ali se tam nahajajo še drugi kancelarski kodeksi, tega nisem mogel

---

[12]) Item [diffinitum fuit, quod] provideatur et detur ordo super defensione Patrie in proxime dicto colloquio — neposredno spredaj je bil govor o prihodnji seji parlamenta — ita quod conservetur, si expediat, in fine treugarum contra duces Austrie et alios quoscumque.

[13]) Prav bi bilo 1364!

poizvedeti. Gotovo je samo, da so po Odorikovi smrti († 1390) ostale v posesti njegove rodbine in da niso bile shranjene v patriarškem arhivu, kakor bi bilo pričakovati pri konceptnih knjigah tistega kancelarja, ki je ta arhiv uredil. To se da sklepati iz druzega v O_3 vloženega lista, ki obseza pismo istoimenskega potomca[14]) našega kancelarja ddo. 1498, januar 18, v katerem prosi neimenovanega prijatelja-notarja, naj bi prepisal »tuta questa scriptura, quale e in queste fogli qui incluso videlicet questo conseglio«, ker on sam tega nikakor ne more storiti, »per che io tuta questa note pasata ho habuto la mia doglia de testa«. S questo conseglio pa je mislil pisatelj tega pisma najverojetneje na Consilium generalis colloquii iz l. 1372, ki je vložen v O_2. Tako pa je dokazano, da sta bila oba rokopisa, O_2 kakor tudi O_3, še l. 1498. v posesti potomcev patriarškega kancelarja Odorika. O poznejši usodi obeh kodeksov, kakor omenjeno, ni znanega ničesar.

III.

Dodati imam še nekaj opazk glede na vsebino spodaj priobčenih listin.

Pretežna množica njihova se nanaša na faro Šmartin pri Kranju in njenega župnika Ulrika.

Ulrik Bojani je bil iz rodu stare, že v 12. stoletju omenjene čedadske plemenite rodbine, sin Pavla Bojanija. Oglejski generalni vikar Nikolaj mu je 13. novembra 1306 v Čedadu podelil prvo tonzuro[15]). Kmalu potem je bil izvoljen od čedadskega kapiteljna za kanonika. Patriarh Otobon je to volitev 22. februarja 1307 iz Vidma potrdil.[16]) L. 1318. mu je bila podeljena

[14]) Odoricus de Susanis, ki se sicer podpisuje Odoricus quondam honorabilis ser Sebastiani de Susanis de Vtino publicus imperiali auctoritate notarius.

[15]) Org. pgt. s privešenim pečatom, Perg. Bojani II. zv. št. 6. v kraljevem muzeju v Čedadu.

[16]) Org. pgt. s pečatom, privešenim na rdeči svileni niti, n. n. m., II. zv., št. 7.

fara Pilštajn na Štajerskem[17]); kmalu nato pa je moral biti izvoljen za kanonika oglejske cerkve.[18]) Poleg navedenih dveh kanonikatov je dobil od papeža Janeza XXII. 14. oktobra 1326 še kanonikat v kapiteljnu karlsburškem na Sedmograjskem (ecclesie Transsiluane Albeuile).[19]) Leto kasneje je postal župnik v Šmartinu pri Kranju.[20]) Zaposedla sta faro namesto njega župnik Bernard iz Naklega in vikarij Janez iz Kranja, upeljal pa jih je čedadski kanonik Sigfrid Starograjski. Takrat je imel Ulrik samo subdiakonat, v diakona je bil posvečen šele 6. februarja 1328[21]) in 17. septembra istega leta stoprv v mašnika.[22]) L. 1329. je dal dohodke šmartinske fare za tri leta v najem tedanjemu mošenjskemu župniku Henriku proti letni najemnini 60 mark oglejskega denarja. Najemnino je Henrik moral plačevati v dveh letnih obrokih, na sv. Jurija in sv. Mihaela dan. Poroki pa so bili oba grofa ortenburška, Majnhard in Albreht, ter njihova viteza Gizelher in Herbard s Kamna (pri Begunjah).[23]) — Vendar Ulrik Bojani ni ostal v mirni posesti svoje fare. Neki Henrik iz Gorij (ali po listini št. 13 iz Goričan), ki ga je podpiral ortenburški grof Herman III., je namreč potom zvijače trdeč, da je fara prosta, dosegel, da mu jo je papežev legat za Gornjo Italijo, Bertrand, škof ostijski, podelil. Prišlo je do pravde pred legatom, ki je dal obe stranki po župnikih iz Radovljice, Mošenj in Cerkljan pozvati predse.[24]) Kako je pravda končala, ni znano. Ulrik je kmalu zatem umrl, zakaj l. 1338. se že omenja kot mrtev.[25])

---

[17]) Glej spodaj listini št. 1 in 2.

[18]) Kot tak se prvič omenja v listini št. 3.

[19]) Org. pgt. s privešeno bulo n. n. m. II. zv. št. 30. — Albauila je sedanji Karlsburg; starejše nemško ime je Wizzenburg (Weissenburg), na kar še spominja sedanje madjarsko ime Gyula-Fehérvár.

[20]) Glej spodaj listino št. 3 in nasl.

[21]) Glej spodaj listino št. 6.

[22]) Glej spodaj listino št. 7.

[23]) Glej spodaj listini št. 8 in 9.

[24]) Glej spodaj listine št. 12, 13 in 14.

[25]) Glej listino št. 15, kjer se imenuje »condam Wolricus«.

Izmed ostalih listin je zanimiva št. 11 kot izpričevalo trgovinskih odnošajev v prvi polovici 14. stoletja med Gorenjsko in Furlanijo.

Za kranjsko pravno zgodovino posebne važnosti je listina št. 17. Obseza priporočilno pismo grofa Hermana III. Ortenburškega za svojega kapelana Henrika, namenjeno Pavlu Bojanu, ki naj bi Henriku — poznamo ga iz listin št 8 in 9 kot mošenjskega župnika — preskrbel vikarijat fare Šmartin. Da je ta Henrik res identičen z onim v listinah št. 8 in 9 imenovanim, se razvidi iz tega, ker ga grof zove »sororius Jeislheri honesti servitoris nostri«. Ta Jeislherus je namreč brez dvoma v onih dveh listinah omenjeni kastelan na Kamnu, Gizelher iz Begunj. Ako so ta domnevanja opravičena, potem ni težko dognati datum naše listine št. 17. V listini sami je naznačen samo dan (16. oktober), a iz navedenega se da povzeti, da je bila dana na Orteneku 16. oktobra 1329 l. — Kar pa je najvažnejše, je to, da se ortenburški grof Herman v tej listini imenuje deželnega glavarja na Kranjskem in v Slovenski Krajini (capitaneus Carniole et Marchie). Listina je doslej edina, ki nam grofa Hermana III. navaja kot glavarja, ter je tako majhno sicer, toda dobrodošlo popolnilo k znanemu seznamku Kozinovemu.

Zanimiv prinos k cerkveni zgodovini je listina št 18. Znano je, da je cesar Friderik III., ko je l. 1461. ustanovil ljubljansko škofijo, tej inkorporiral tudi samostan v Gornjem Gradu. Zadnji opat je bil Gašper Pinter [26]). Doslej se ni vedelo, ali se je omenjena inkorporacija izvršila po njegovi smrti ali še za njegovih živih dni. Orožen [27]) je bil mnenja, da je opat Gašper umrl šele spomladi l. 1461., ker se v neki listini z dne 19. marca 1461 (v petek po sv. Jederti) še omenja. Orožen sam je že dvomil, da bi bil datum te listine pravi [28]).

---

[26]) Orožen, Das Bisthum und die Diöcese Lavant II. Theil. Das Benediktiner-Stift Oberburg str. 189 in nasl.

[27]) n. n. m. 194 in nasl.

[28]) »Hat es mit diesem vorstehenden Regeste seine Richtigkeit, so konnte Abt Kaspar nicht schon 1460 gestorben sein« n. n. m.

Zdolaj natisnjena listina št. 18 nam neovržno dokazuje, da je opat Gašper gotovo že l. 1460., in sicer precej časa pred božičem umrl. Zakaj 27. decembra 1460[29]) prosijo prior Gregor in gornjegrajski menihi že v drugo cesarja Friderika, naj jim dovoli, da si izberejo opata, ker po pravilih svojega reda ne smejo več čakati, oziroma mu naznanjajo, da so ga že izvolili. Iz drugih virov vemo, da je bil voljen za opata prior Gregor Hinek, ki se je pa tu še kot prior podpisal. A vse to ni pomagalo. Dnevi samostana so bili šteti in 6. septembra 1461 se je inkorporiral novoustanovljeni ljubljanski škofiji.[30])

Listinski dodatek.[31])

Št. 1.

Paganus, škof padovanski in administrator oglejske cerkve, podeli Ulriku, sinu Pavla Bojani, faro Pilštajn (Peilstein) na Štajerskem. *Oglej 1318, december 14.*

Org. pgt. (t. zv. ital.), 19 : 14; v kraljevskem muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Pergamene Bojani zv. II., št. 14. — Tisk: Bianchi, Documenti per la storia del Friuli dal 1317 al 1325, pg. 202, št. 102 (iz org).

Paganus dei et apostolice sedis gratia episcopus Paduanus, administrator ecclesie Aquilegensis in spiritualibus et temporalibus a sede apostolica deputatus dilecto nobis discreto viro Vorlico Pauli Boiani plebano plebis sancti Michaelis de Peylstahyn Aquilegensis diocesis salutem in domino. Litterarum

---

[29]) Listina nosi sicer datum: an sand Johanns tag zu weichnachten anno etc. lx primo, a ker se je novo leto tedaj pričelo že s 25. decembrom (glej Grotefend, Zeitrechnung des deutschen Mittelalters und der Neuzeit I. str. 205 in nasl.), je treba datum pravilno reducirati na 27. december 1460. l.

[30]) Orožen n. n. m. 197.

[31]) Tu priobčene listine sem priredil za tisk po načelih, ki jih je upeljal pl. Sickel pri listinskem oddelku »Monumenta Germaniae«. — Pri popisu listine znači 19 : 14 in podobno, da je listina 19 *cm* visoka in 14 *cm* široka.

sciencia morum ac vite honestas aliaque tue probitatis merita quibus iuvari dignosceris, nos inducunt, ut ad personam tuam nostre liberalitatis dexteram extendamus. Cum itaque plebanatus plebis sancti Michaelis de Peylstahyn Aquilegensis diocesis per obitum quondam Pernardi plebani ipsius plebis vacet ad presens, nos volentes tibi premissorum consideratione nec non, ut tua et tuorum devocio erga nos et Aquilegensem crescat ecclesiam, gratiam [fa]cere specialem plebanatum predictum sic vacantem cum omnibus iuribus et pertinenciis suis tibi qui canonicatum et prebendam in Ciuitatensi Aquilegensis diocesis ac locum et perpetuum beneficium in de Fossalto Concordiensis diocesis ecclesiis obtines, auctoritate qua in hac parte fungimur, ducimus conferendum ac discretum virum dominum Guillelmum decanum Aquilegensem pro te investimus per nostrum anulum de eodem presentes tibi super hoc in testimonium dirigentes. Datum Aquilegie in patriarchali palacio XVII. kalendas ianuarii anno dominice nativitatis millesimo trecentesimo decimo octavo indictione prima.

Št. 2.

Bernard, dekan čedadski, naznanja pilštajnskim župljanom, da je fara Pilštajn podeljena Ulriku Bojanu.

Čedad (po 1318, december 14.)

Originalni koncept na papirju, 20·7 : 23·8, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Cod. dipl. Bojani št. 2.) — Da je to koncept, je razvideti iz mnogih poprav in dostavkov, dalje iz tega, da so osebna imena in datum, ki bi se bila imela vstaviti pri čistem prepisu, naznačena s pikami, da listina, ki jo je bilo treba inserirati, še ni inserirana, zlasti pa iz ukaza, namenjenega očevidno ingrosistu, naj listino na določenem mestu vstavi. Tudi manjkata podpis notarja in pečat, o katerih je v tekstu govor. — Glede datuma primeri predstoječo listino št. 1.

Bernardus decanus Ciuitatensis Aquilegensis diocesis executor ad infrascripta specialiter deputatus discretis viris universis et singulis vicariis titulanis rectoribus ac plebesanis in plebe sancti Michaelis de Peylstahyin Aquilegensis diocesis constitutis

necnon omnibus et singulis quorum interest vel intererit et quos infrascriptum negocium contingit aut contingere poterit in futurum,[a] salutem in domino. Noveritis nos a reverendo patre et domino nostro domino Pagano dei gratia episcopo Paduano, administratore ecclesie Aquilegensis in spiritualibus et temporalibus a sede apostolica deputato executorias[b] super gratia et provisione facta discreto viro Vorlico[c] Pauli Boianni plebano plebis sancti Michaelis de Peylstahyn[d] litteras recepisse sub hac forma: Paganus etc. et ponatur totus tenor litterarum executoriarum. Quare volentes, ut tenemur, nobis iniuncta exequi reverenter, vos et vestrum quemlibet semel secundo et tercio pereniter presencium tenore requirimus et monemus[e] vobis nichilominus auctoritate nobis commissa in virtute sancte obediencie et sub excommunicationis pena districte precipiendo mandantes, quatenus infra sex dies post presentacionem seu denunciationem presencium vobis factam inmediate sequentes quorum duos pro primo duos pro secundo et reliquos duos pro tercio et pereniter termino assignamus, prefatum Vorlicum dicte plebis plebanum ad dictam plebem vel eius procuratorem pro eo libere recipere et admittere studeatis ac eum in possessione plebis eiusdem et iurium suorum liberum sine molestia et contraditione[f] aliqua dimittatis obedientes eidem, prout debetis et sicut decet, fideliter intendentes sibique vel procuratori suo[g] de fructibus redditibus proventibus iuribus et obventionibus universis ad ipsam plebem quoque modo spectantibus curetis integraliter respondere, alioquin si vos vel vestrum aliquis vel aliqui huiusmodi mandati nostri contradictores extiteritis vel rebelles in premissis vel aliquo premissorum vel predictis mo-

a) necnon omnibus — in futurum *od piščeve roke s kazalnim znakom na gorenjem robu listine dostavljeno.*

b) executorias *nad vrsto od iste roke dostavljeno.*

c) *Zatem* nato *črtano.*

d) *Zatem* executorias *črtano.*

e) *Zatem* qua *črtano.*

f) *Tako org.*

g) procuratori suo *ob robu od iste roke dostavljeno.*

nitionibus nostris non parueritis cum effectu necnon in dantes consilium auxilium vel favorem publice vel occulte per quod gratia predicta impediri valeat vel[a] d[e]ferri, cuiuscumque dignitatis ordinis conditionis vel status existant, in hiis scriptis predictis monitionibus premissis ex nunc prout ex tunc excommunicationis sententiam promulgamus. Presentem autem processum nostrum et litteras in testimonium premissorum per . . .[b] notarium publicum infrascriptum scribi et publicari mandavimus et nostri sigilli appensione muniri. Datum et actum in Ciuitato[b] Aquilegensis diocesis in ecclesia etc. anno domini . . .[b] et indictione presenti . . .[b] testibus vocatis et rogatis.

Št. 3.

Ulrik Bojani, župnik v Šmartinu pri Kranju, imenuje svoje pooblaščence za zaposedbo te fare.

Čedad 1327 oktober 7.

Org. pgt., 19 : 14; v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Pergamene Bojani II. zv. št. 35).

In Christi nomine amen. Anno domini a nativitate eiusdem millesimo trecentesimo vigessimo septimo indictione decima die septimo intrante Octubri venerabilis vir dominus Vorlicus natus domini Pauli de Ciuitate Aquilegensis et Ciuitatensis ecclesiarum canonicus et plebanus plebis sancti Martini prope Craynburch in Carniola ut plebanus dicte plebis sancti Martini fecit constituit et ordinavit venerabilem virum dominum Pernardum de Lonch plebanum in Nachel et dominum presbyterum Johannem vicarium plebis de Craynburch licet absentes tamquam presentes et quemlibet eorum in solidum ita, quod non sit pocior condicio occupantis et quod unus eorum inceperit, alter mediare prosequi valeat et finire, suos veros certos nuncios missos et procuratores legitimos et speciales ad in-

---

a) vel *nad vrsto od iste roke dostavljeno.*

b) *Tako org.*

trandum acceptandum et apprehendendum nomine ipsius [domi]ni Vorlici plebani possessionem et tenutam corporalem prefate plebis sancti Martini cum omnibus suis pertinentiis et iuribus spectantibus et pertinentibus ad ipsam plebem sancti Martini et omnia alia et singula faciendum que circa huiusmodi tenutam et possessionem quocumque quomodocumque et qualitercumque melius et utilius pro ipso domino Vorlico plebano videbitur, et iurandum quodcumque sacramentum oportunum in animam suam, promittens dictus dominus Volricus plebanus mihi Stephano notario infrascripto stipulanti pro omnibus quorum interest vel intererit, se habiturum firmum et ratum quidquid per ipsos procuratores vel eorum alterum factum et procuratum fuerit in premissis, sub obligatione et ypotheca omnium suorum bonorum. Actum in Ciuitate Austria in sacristia sancte Marie maioris ecclesie presentibus dominis Ziurido de Altumburch canonico Ciuitatensi, Iohanne custode dicte ecclesie, presbytero Federicho prebendario dicte ecclesie, dicto domino Paulo et Nicholusio condam Tani de Ciuitate testibus et aliis.

(S. N.) Et ego Stephanus filius magistri Antonii Candeli[a] de Ciuitate Austria imperiali auctoritate notarius publicus predictis omnibus interfui et rogatus scribere scripsi.

Št. 4.

Čedadski kanonik Sigfrid Starograjski vpelje župnika Bernarda iz Naklega kot pooblaščenca Ulrika Bojana v posest fare Šmartin pri Kranju. *Šmartin 1327 oktober 12.*

Org. pgt., 20·6 : 19·1, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani, II zv., št. 36).

In Christi nomine amen. Anno eiusdem millesimo tricentesimo vigesimo septimo indictione decima die duodecimo mensis Octubris in ecclesia sancti Martini prope Craynburgam

a) Candel *z okrajšalnim znakom org.*

Aquilegensis diocesis presentibus presbytero[a] Iohanne vicario in Craynburga dicte diocesis nec non nobilibus viris dominis Gayserio de Vigono castelano in Lapide et Herbordo de Ponduin testibus et aliis venerabilis vir dominus Siuridus de Albenburch[b] canonicus Ciuitatensis ecclesie nuncius datus per venerabilem virum dominum fratrem Iohannem abbatem monasterii Rosacensis Aquilegensis diocesis, vicarium reverendi patris domini Pagani dei et apostolica gratia sancte sedis Aquilegensis patriarche, venerabili viro domino Vuorlico domini Pauli Aquilegensi canonico et plebano ecclesie sancti Martini prope Craynburgam Aquilegensis diocesis ad introducendum ipsum dominum Vuorlicum et ponendum in corporalem possessionem dicte plebis et eiusdem fructuum[c], quam plebem ipse dominus vicarius ipsi domino Vuorlico ex comissione[d] sibi facta per dictum dominum patriarcham contulit pleno iure, que plebes vaccabat per mortem condam domini Henrici ipsius plebis plebani, venerabilem virum dominum Pernardum de Lok plebanum in Nak[b] procuratorem per ipsum dominum Vuorlicum ad hoc specialiter deputatum ipsius plebis et iurium ipsius per cornu altaris ac vectem hostii claudendo et aperiendo procuratorio nomine quo supra [in] corporalem introduxit possessionem quam idem[e] procurator procuratorio nomine quo supra benigne suscepit ac ipsius plebis et eius iurium corporalem possessionem intravit.

(S. N.) Et ego Petrus magistri Iohannis de Mutina imperiali auctoritate notarius predictis omnibus interfui et rogatus scripsi.

---

a) presbyteris *org.*
b) *Tako org.*
c) fructibus *org.*
d) comisione *org.*
e) iidem *org.*

Št. 5.

I. *Çardus de Saunberch se obveže, da ponese kranjskemu župniku Bernardu pismo oglejskega vikarja Petra Mora.*

Čedad 1327 november 17.

II. *Isti priseza, da je izpolnil svojo obvezo.*

Čedad 1327 december 14.

Orig. pgt., 23·9 : 16; v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv., št. 38).

I. Anno domini millesimo CoCoCoXXVII. indictione decima die XIIIIo exeunte novembri in Ciuitate Austria apud domum comunis presentibus Matheo filio Pelegrini de Ciuitate, Laurencio filio condam magistri Iohannis Sibelli, Iacobo inferatore de Ciuitate et aliis coram discreto viro domino Siurido canonico Ciuitatensi ex mandato et comissione, ut dicebat, venerabilis viri domini Petri More reverendi patris domini P(agani) dei et apostolica gratia sancte sedis Aquilegensis patriarche vicarii Çardus de Sau(nberch) iuravit corporaliter ad sancta dei ewangelia transferre presentare et dare [domino] Pernardo de Craynburch bona fide sine fraude ex parte dicti domini vicarii quasdam litteras citatorias registratas manu Gubertini notarii et relacionem presentacionis earundem eidem domino vicario vel eius alio iudici delegato vel subdelegato dato vel dando facere fideliter et legaliter sine fraude.

II. Anno domini millesimo CoCoCoXXVIIo indictione decima die XIIIIo decembris in Ciuitate Austria ante ecclesiam sancti Iohannis Baptiste presentibus discretis viris dominis Iohanne custode maioris ecclesie Ciuitatensis, Iohanne Rubeo mansionario dicte ecclesie, Sagino de Parma castaldione Ciuitatensi et aliis coram discreto viro domino Guidone decano Ciuitatensi de mandato et comissione, ut dicebat, venerabilis viri domini Petri More reverendi patris domini

P(agani) dei et apostolica[a] gratia sancte sedis Aquilegensis patriarche vicarii Çardus de Saunberch nuncius iuratus dicti domini vicarii, prout constat publico[b] instrumento de iusiurando exinde facto manu mei notarii subscripti[c], et iterum ibidem iuratus et interrogatus suo sacramento dixit, quod die Martis VIII° decembris intrantis in stupa ipsius domini Pernardi presentavit et dedit eidem Pernardo de Craynburch quasdam litteras sanas et illesas ex parte predicti domini vicarii citatorias, prout in registro manu Gubertini notarii facto plenius continetur, et dixit, quod a die presentacionis huiusmodi litterarum ad[d] diem Martis decimam exeuntis decembris erunt quindecim dies.

(S. N.) Et ego Martinus de sancto Odorlico imperiali auctoritate notarius hiis interfui et rogatus scripsi.

Št. 6.

Kancijan, škof emonski (Cittanuova v Istri), podeli Ulriku, župniku v Šmartinu pri Kranju, diakonat.

Oglej 1328 februar 26.

Org. pgt., 12 : 24·2, pečat odpadel, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv., št. 40).

Noverint universi presentes literas[e] inspecturi, quod nos Cancianus dei gratia Emonensis episcopus, dum sacros ordines vice et nomine reverendi in Christo patris et domini domini Pagani dei et apostolice sedis gratia sancte sedis Aquilegensis patriarche cuius in pontificalibus generalis existimus vicarius, in ecclesia maiori Aquilegensi clericis iuxta sacrosancte Romane ecclesie ritum in primis quadragesime temporibus in quibus a

---

a) appostolica *org.*
b) puplico *org.*
c) subcripti *org.*
d) ad *pod tekstom s kazalnim znakom dostavljeno org.*
e) literras *org.*

sacrosancta Romana ecclesia conceduntur ministrare, venerabilem virum dominum Worlicum domini Pauli Aquilegensem canonicum et plebanum sancti Martini prope Craynburgam ad diaconatus ordinem promovimus. In cuius rei testimonium presentes nostri iussimus sigilli pendentis impressione firmari. Datum Aquilegie XXVIa februarii sub anno domini millesimo tricentesimo XXV[II]Io indictione XIa.

Št. 7.

Kancijan, škof emonski, posveti Ulrika, župnika v Šmartinu pri Kranju, v mašnika. *Čedad 1328 september 24.*

Org. pgt., 16·6 : 30·9, pečat odpadel, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv., št. 44). — Dan posvečenja (»cum ... cantatur misse introitus Venite adoremus«) je 17. september 1328.

Noverint universi presentes litteras[a] inspecturi, quod nos Cantianus dei gratia episcopus Hemonensis reverendi in Christo patris et domini domini Pagani dei et apostolice sedis gratia sancte sedis Aquilegensis patriarche in pontificalibus vicarius generalis celebrantes officium quatuor temporum, cum per universalem ecclesiam cantatur misse introitus Venite adoremus, venerabilem virum dominum Wolricum de Ciuitate plebanum sancti Martini prope Craynburgh ac Aquilegensis et Ciuitatensis ecclesiarum canonicum dei nomine invocato ac virginis dei genitricis Marie consecravimus ipsum ad honorem sacerdotii sollempniter promoventes secundum ritum et consuetudinem sancte Romane ecclesie ac instituta sanctorum patrum et canones[b] sanctiores. In cuius rei testimonium et evidentiam clariorem has nostras patentes litteras[a] iussimus nostri sigilli munimine roborari. Datum Ciuitate XXIIIIo septembri anno dominice nativitatis millesimo CCCo XXVIIIo [c] indictione undecima.

---

a) litterras *org.*

b) cannones *org.*

c) Iz XXVIIII *z ostrugo zadnje enojke popravljeno org.*

Št. 8.

Giselher z Begunj, grajski glavar na Kamnu, in Herbart iz Podvina (pri Mošnjah) prevzameta poroštvo za Henrika, župnika v Mošnjah, glede fare Šmartin pri Kranju.

Na Kamnu (pri Begunjah) 1329 maj 1.

Org. pgt., 14·8 : 25, na pgtnem. traku navešena pečata izdajateljev listine; v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv., št. 46).

Testificamus nos Gayserus de Vigono castellanus in Lapide et Herbordus de Pondiuin per presentes confitentes, quod cum nostris precibus et instantia dominus Paulus condam domini Boyanni et Vorlicus eius filius plebanus sancti Martini prope Craynburgam locaverunt ipsam plebem presbytero Henrico plebano de Misnacho ad duos annos precio annuali sexaginta marchis solidorum persolvendis medietatem in festo sancti Michaelis et residuum sancti Georgii. A die locationis quarto decimo mensis madii proximi erit annus. Pro quo presbytero Henrico constituimus nos principales debitores et fideiussores promittentes sub sacramento eisdem locatoribus persolvere integraliter per nos et heredes nostros cum obligatione omnium nostrorum bonorum presentium et futurorum et reffectione omnium suorum dampnorum et expensarum ac interesse modo quocumque et conservatione pignorum vendendorum et denariorum accipiendorum sub usuris pro quolibet termino de omnibus credendo largo eorum verbo sine sacramento vel alia probatione et nullam exinde probare solutionem nisi per litteras ipsorum locatorum. In cuius rei testimonium presentes nostras itteras sigillis nostris munitas eis dedimus. Datum in Lapide die primo madii sub millesimo trecentesimo vigessimo nono indictione XIIa.

Št. 9.

Ulrik, župnik v Šmartinu pri Kranju, da vse dohodke svoje župnije Henriku, župniku v Mošnjah, v najem.

Čedad 1329 november 21.

Org. pgt., 18·3 : 19·5, v kraljevem muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zvezek, št. 47).

In nomine domini amen. Anno eiusdem millesimo tricentesimo vigesimo nono indictione duodecima die decimo exeunte novembri in Ciuitate Austria in ecclesia maiori sancte Marie presentibus dominis Tramontano et Florico canonicis Ciuitatensibus, Beneuenuto dicto Çipirlino presbytero de Ciuitate, Paulo condam domini Boyanni de Ciuitate, Francisco condam Iohannis massarii de Ciuitate et aliis dominus Vvolricus filius domini Pauli de Ciuitate plebanus plebis sancti Martini prope Craymburch locavit domino Henrico plebano de Mosinacho omnes redditus et proventus dicte plebis sue sancti Martini prope Craymburch a festo sancti Michaelis proximo venturo usque ad tres annos subsequentes ad omne periculum et eventum dicti domini Henrici guerre tempestatis et aliorum eventuum, ita quod ipse dominus Henricus teneatur et solvere promisit omnes collectas provisiones et angarias, que debent solvi et fieri pro ipsa plebe, et singulis annis interim solvere et dare ipsi domino Vvolrico vel cui commiserit in dicta civitate sexaginta marchas soldorum[a] sive venetianorum[b] Aquilegensis monete in bona moneta videlicet medietatem in festo sancti Georgii et aliam medietatem in festo sancti Michaelis sequenti et usque ad diem carnisprivii proximum ponere sibi fideiussores de hiis dominos comites Meynardum et Albrectum fratres de Ortumburch et Gaysler et Erbordum de Stayn sub litteris et sigillis eorum. Quod si usque ad dictum diem carnisprivii proximum non fecerit, dictus locator

a) *Tako org.*

b) ven *s krajšalnim znakom na ostrugi org.*

non teneatur locationem huiusmodi observare. Decimas vero que pro ipsa plebe debent solvi, predictus dominus Vvolricus solvere teneatur. Que quidem omnia et singula dicte partes vicissim inter se promiserunt firma et rata habere tenere attendere et observare cum refectione dampnorum et expensarum obligantes ad invicem omnia sua bona presentia et futura.

(S. N.) Et ego Antonius Ciuitatensis imperiali auctoritate notarius predictis interfui et rogatus scripsi.

Št. 10.

Gancelmus, škof albanski, dovoljuje kustosu čedadske cerkve, da Ulrika Bojana oprosti ekskomunikacije.

Avinjon 1330 maj 4.

Org. pgt., 15·3 : 23·1, pečat odpadel, v kraljevem muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv; Perg. Bojani II. zv., št. 50).

Gancelmus miseratione divina episcopus Albanensis discreto viro . . custodi ecclesie Ciuitatensis Aquilegensis diocesis salutem in domino. Ex parte Vulrici filii Pauli Boyani Aquilegensis canonici [et] Ciuitatensis plebanique ecclesie sancti Martini prope Craynbuga[a] Aquilegensis diocesis nobis oblata petitio continebat, quod ipse olim, prout tibi exponet, ira motus in Iacobum Taruisini concanonicum suum citra sanguinis effusionem et alium excessum dificilem vel enormem in capitulo ipsius ecclesie Ciuitatensis manus iniecit temere violentas, propter quod in canonem late sententie noscitur incidisse. Verum cum sit paratus in omnibus sancte matris ecclesie obedire mandatis et propter inimicicias capitales quas habet, non possit sedem apostolicam visitare absolutionis beneficium petiturus, supplicari fecit humiliter sibi super his per sedem ipsam misericorditer

a) *Tako org.*

provideri. Nos igitur auctoritate domini pape cuius primarie curam gerimus discretioni tue, cum patriarcha Aquilegensis excomunicatus esse dicatur, committimus, quatinus, si ęst ita, postquam passo iniuriam, si non satisfecit, et dicte ecclesie, si eius capituli immunitas extitit violata, satisfecerit, competenter ipsum Vulricum a dicta sententia iuxta formam ecclesie absolvas et ipsius culpa considerata iniungas inde sibi auctoritate predicta penitentiam salutarem et alia que sibi de iure fuerint iniungenda. Datum Auinione IIII. nonas [madi]i pontificatus domini Iohannis pape XXII. anno quarto decimo.

Št. 11.

Patriarh Pagan podeli podložnikom grajskega glavarja Henrika na Bledu (?) trgovske pravice.

Videm 1332 junij 19.

Org. pap., na hrbtu pritisnjeni pečat odpadel, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Cod. diplom. Bojani št. 3.) — *Tisk:* Bianchi, Documenti per la storia del Friuli II. zv., str. 595; pl. Zahn, Austro-Friulana, Fontes rerum Austriacarum II. odd., XL. 39 št. 29 po prepisu v zbirki Bini v videmskem kapiteljskem arhivu in po naznačenem tisku Bianchijevem. — Pl. Zahn n. n. m. misli, da je »Weldz« Bled na Kranjskem (?) ali pa Welz na Gornjem Štajerskem.

Nos Paganus dei et apostolice sedis gratia sancte sedis Aquilegensis patriarcha notum facimus universis et singulis presentes litteras inspecturis, quod omnes et singulos homines mercatores et alios subditos nobilis viri domini Heinr(ici) purgravii in Weldz veniendo in nostrum districtum causa emendi vel vendendi seu alia negotia peragendi ac stando et redeundo per nos et omnes nostros subditos affidamus in bonis pariter et personis. Datum sub nostro sigillo Vtini die XVIIII. iunii anno dominice nativitatis m° ccc° XXX° II° indictione XVª.

Št. 12.

Papež Janez XXII. poveri proštu Guillielminu iz Konkordije preiskavo prepira med Ulrikom Bojanom in grofom Hermanom III. Ortenburškim glede fare Šmartin pri Kranju.

Avinjon 1333 junij 29.

Org. pgt., 16·3 : 25·5, z bulo, privešeno na laneni niti, v kraljevem muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv. št. 56).

Iohannes episcopus servus servorum dei. Dilecto filio Guillielmino Egidii preposito ecclesie Concordiensis in terra Ciuitatis Aquilegensis diocesis commoranti salutem et apostolicam benedictionem. Conquestus est nobis Vuorlicus Pauli Boyani plebanus plebis sancti Martini prope Crayinburg Aquilegensis diocesis, quod, licet sibi de plebanatu dicte plebis tunc vacante nullique alii de iure debito autoritate[a] ordinaria canonice fuerit provisum ipseque illum aliquamdiu possederit pacifice et quiete, tamen nobilis vir Hermannus comes de Octemburch[a] dicte diocesis ipsum Vuolricum, quominus dictum plebanatum valeat pacifice possidere, contra iustitiam impedire presumit. Ideoque discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus convocatis audias causam et appellatione remota debito fine decidas faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari proviso, ne in terram dicti comitis excomunicationis vel interdicti sententiam proferas, nisi super hoc a nobis mandatum receperis speciale. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia odio vel timore subtraxerint, censura simili appellatione cessante compellas veritati testimonium perhibere. Datum Auinione III. kalendas iulii pontificatus nostri anno decimo septimo.

na pliki na desni strani: r(egistrata) gra(tis)
Tho(mas) Florent(inus).

---

a) *Tako org.*

Št. 13.

Ulrik Bojani, župnik v Šmartinu pri Kranju, imenuje Riharda de Frattis iz Gaete in Pavlina de Caurono iz Milana za pooblaščenca v pravdi z duhovnikom Henrikom z Goričan (?) za faro Šmartin. *Čedad 1333 julij 8.*

Org. pgt., 34·2 : 21·8, v kraljevem muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv., št. 57).

In Christi nomine amen. Anno eiusdem millesimo tricentesimo trigesimo tercio indictione prima die octavo mensis iulii in Ciuitate Austria in curia domini decani Ciuitatensis presentibus venerabilibus viris dominis Guidone decano ecclesie Ciuitatensis domini nostri summi pontificis capellano, magistro Françono canonico Bononiensi domini legati capellano, Iacobo de Cararia Teruisine et Ciuitatensis ecclesiarum canonico, Tramontano plebano plebis de Craynburch Aquilegensis diocesis et aliis venerabilis vir dominus Vvolricus domini Pauli Boyanni de Ciuitate plebanus plebis sancti Martini prope Craymburch dicte diocesis fecit constituit ordinavit atque creavit suos procuratores actores et gestores negotiorum ac nuncios speciales prudentes viros magistrum Riçardum de Frattis de Gaietta domini nostri legati notarium et Paulinum de Caurono de Mediolano absentes tamquam presentes et utrumque eorum in solidum ita, quod occuppantis condictio pocior non existat sed quod unus eorum inceperit, alter mediare valeat prosequi et finire ad omnes eius lites causas querelas et questiones criminales seu civiles quas habet ad presens vel habiturus est cum quacumque persona ecclesiastica vel mundana collegio seu universitate et potissime in causa spoliationis intrusionis seu invasionis quam ad presens habet cum presbytero Henrico de Gorçach super plebe sancti Martini predicti, ad comparendum coram reverendissimo in Christo patre et domino domino Bertrando divina miseratione Ostiensi ac Veletrensi episcopo apostolice sedis legato eiusque auditoribus et curia universa

seu delegatis datis vel dandis per eundem patrem in causa predicta, partem adversam citari petendum, libellum dandum et respondendum, excipiendum, replicandum et triplicandum, litem contestandum, dei calumpnia et veritate dicendum, in animam eiusdem domini Vvorlici iurandum et quodlibet alterius generis sacramentum prestandum, restitutionem dicte plebis et possessionem qua idem dominus Vvolricus spoliatus esse dinoscitur per maliciam et potentiam presbyteri Henrici predicti petendum et obtinendum, testes et instrumenta producendum et alterius partis testes iurare videndum, contra personas et dicta eorum et instrumenta producenda per partem adversam excipiendum et opponendum, crimina et defectus cuiuscumque generis existant opponendum et probandum, sententiam seu sententias et interlocutorias audiendum, ab ipsis appellandum, supplicandum et reclamandum et beneficium restitutionis in integrum omni [iu]re semel et pluries petendum, impetrandum et contradicendum, de loco et iudicibus conveniendum, suspectos dandum et recusandum, unum vel plures procuratores loco sui substituendum et mandatum in se revocandum, quociens eisdem procuratoribus vel alteri eorum pro utilitate eiusdem domini visum fuerit expedire et generaliter ad omnia alia et singula faciendum, incipiendum, mediandum et terminandum que idem dominus Vvolricus per se ipsum facere posset si presens esset etiamsi mandatum exigerent speciale, promittens mihi notario infrascripto ut publice persone vice et nomine omnium, quorum interest et in futurum poterit interesse, stipulanti se cunctis temporibus ratum gratum et firmum habere atque tenere quicquid per dictos procuratores vel alterum eorum seu substitutum aut substitutos ab eis vel ipsorum altero actum fuerit seu modo quolibet procuratum in premissis et quolibet premissorum. Et volens idem dominus constituens dictos suos procuratores et utrumque ipsorum ac substitutum vel substitutos ab eis vel ipsorum altero relevare ab omni onere[a] satisdandi

---

a) honore *org.*

promisit mihi notario infrascripto stipulanti nomine quo supra de iudicio sisti et iudicatum solvi in omnibus suis clausulis sub bonorum suorum ecclesiasticorum et mundanorum presentium et futurorum omnium ypotheca.

(S. N.) Et ego Paulus magistri Iohannis de Mutina imperiali auctoritate notarius predictis omnibus interfui et rogatus scripsi.

Št. 14.

I. *Kvoncij iz Tolmina izroči Ulriku Bojanu pismo župnikov iz Radovljice, Mošenj in Cerkljan.*

Čedad 1333 avgnst 18.

II. *Župniki Viljem iz Radovljice, Henrik iz Mošenj in Pilgrim iz Cerkljan pozivljajo Ulrika Bojana in klerika Henrika iz Gorij predse.*

Radovljica 1333 avgust 1.

III. *Apostolski legat Bertrand poveri imenovanim trem župnikom preiskavo prepira med Ulrikom Bojanom in Henrikom iz Gorij.*

Bologna 1333 maj 18.

Org. pgt., 24·3 : 33·3, v kraljevem muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani II. zv., št. 59).

I. In Christi nomine amen. Anno eiusdem millesimo tricentesimo trigesimo tercio indictione prima die decimo octavo mensis augusti in Ciuitate Austria ante domum condam magistri Francisci physici de Mutina Ciuitate morantis presentibus venerabilibus viris dominis Guidone decano Ciuitatensi, Françono de Modoecia canonico Bononiensi, presbytero Michaele vicario in sancto Toma, Matheo nato Iacobi de Pelliçariis de Modoecia, Barnaba aurifice de Ciuitate testibus et alliis[a] constitutus in presentia venerabilis viri domini Vuolrici nati domini

a) *Tako org.*

Pauli Boianni de Ciuitate Aquilegensis et Ciuitatensis
ecclesiarum canonici et plebani ecclesie sancti Martini
prope Craynburgam Aquilegensis diocesis Quoncius de
Tulmino nuncius iuratus Vinhalmi de Rasdmansdorf[a],
Hentici de Moͤschnako, Pellegrini in Cirklach plebanorum
dicte Aquilegensis diocesis presentavit quasdam litteras
prescriptorum plebanorum continencie et tenoris infrascripti
asserens, quod litteras subscriptas Pertoldus de Lok, licet
per quadraginta rastras equitaverit post dictos plebanos,
duriter ipsas a dictis obtinuit plebanis. Quarum literarum
II. tenor talis est: Honorabilibus in Christo fratribus et
dominis predillectis[a] Vulrico nato domini Pauli de Ciuitate
Austria ac domino Henrico de Goͤriach Wilhalmus ple-
banus de Radmansdorf, Henricus plebanus de Moͤschnako,
Pilgrinus plebanus sancte Marie in Cirklak[a], quicquid
poterint, obsequii et honoris. Noveritis nos reverendi in
Christo patris et domini domini Bertrandi Ostiensis et
Velletrensis episcopi apostolice sedis legati de verbo ad
III. verbum infrascripti tenoris literas recepisse: Bertrandus
miseratione divina Ostiensis et Velletrensis episcopus
apostolice sedis legatus dillectis[a] nobis in Christo de
Radmansdorf et Moͤschnako et de Cyrklach ecclesiarum
plebanis Aquilegensis diocesis salutem in domino. Ex
parte Wolrici[b] nati Pauli de Ciuitate asserentis se plebanum
ecclesie sancti Martini prope Craynburgam Aquilegensis
diocesis nuper accepimus, quod, licet ipse plebanatum
dicte ecclesie tunc vacantem esset canonice assecutus et
pacifice possideret, tamen Henrico de Goriach clerico
dicte diocesis falso nobis suggerente plebanatum vacare
predictum nos ad huiusmodi falsam suggestionem ipsius
dictum plebanatum eidem Henrico per nostras certi tenoris
litteras duximus conferendum vobis super hoc dicto Henrico
per alias nostras litteras executoribus deputatis idemque

a) *Tako org.*

b) o *nad vrsto dostavljen.*

Henricus talis collationis pretextu laycali etiam fultus pottencia[a] prefatum plebanatum contra iusticiam occupavit et detinet occupatum in anime sue periculum dictique Vuolrici preiudicium et gravamen. Nos itaque volentes de predictis scire certitudinem veritatis, ut deinde fiet super eius iustitie complementum, discretioni vestre qua fungimur auctoritate mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum prefatos Henricum et Wlricum ex parte nostra peremptorie citare curetis, ut idem Henricus cum omnibus nostris litteris supradictis alliisque[a] iuribus et munimentis suis, si qua[a] habet, per se vel procuratorem ydoneum infra viginti dierum spacium post citationem huiusmodi personaliter dictusque Worlicus similiter cum omnibus iuribus et munimentis suis huiusmodi negocium tangentibus per se vel procuratorem ydoneum infra viginti dierum spacium post citationem huiusmodi nostro se conspectui representent facturi et recepturi, quod iusticia suadebit. Diem vero citationis et formam et quicquid in predictis duxeritis faciendum nobis per vestras litteras harum seriem continentes fideliter intimetis. Datum Bononie XV. kalendas iunii pontificatus sanctisimi[a] patris domini Iohannis pape XXIIi anno decimo septimo.

Volentes igitur mandatum dicti domini nostri legati, prout tenemur, exequi et cum reverencia obedire vos prescriptos dominos Vulricum natum domini Pauli de Ciuitate Austrie et vos dominum Henricum de Goͤriak in hiis scriptis requirimus et monemus vobisque auctoritate nobis concessa sub pena excomunicationis precipimus et citamus, quatenus post receptionem presencium infra XXti dierum spacium personaliter cum omnibus iuribus vestris et munimentis, si qua[a] habetis, per vos vel procuratores vestros ydoneos coram dicto domino nostro legato, prout tenor ipsius exprimit, compareatis iura

a) *Tako org.*

vestra superius prescripta eius presencie ostensuri. Quem terminum vobis pro primo secundo ac tercio peremptorie assignamus. De presentatione autem presentium quas ad cautelam fecimus registrari latori earum nuncio nostro iurato dedimus sine probatione alia plenam fidem. Datum in Radmansdorf anno domini mº cccº XXXIIIº in die qua dicitur Vincula sancti Petri. Quas litteras supradictus dominus Vuorlicus benigne et ea qua decuit reverencia recepit.

(S. N.) Et ego Petrus magistri Iohannis de Mutina imperiali auctoritate notarius prescriptarum litterarum presentationi et omnibus et singulis suprascriptis presens fui et rogatus scribere scripsi.

Št. 15.

I. *Kustos Frančišek iz Čedada izroči župniku Frideriku iz Pilštajna pismo patriarha Bertranda.*

Čedad 1338 julij 5.

II. *Patriarh Bertrand pozivlja župnika Friderika iz Pilštajna, naj Frančišku Bojanu poplača svoj dolg.*

Čedad 1338 julij 3.

Org. pgt., 21·4 : 17, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Perg. Bojani zv. II., št. 69).

I. In Christi nomine amen. Anno eiusdem millesimo tricentesimo trigesimo octavo inditione[a] sexta die quinto intrante iulio in Ciuitate Austria in sacristia maioris Ciuitatensis ecclesie presentibus dominis Odolrico de Medyca canonico ac presbytero Menisso mansionario prefate ecclesie, Çuanuto condam Meynardi incule de Ciuitate testibus et aliis sapiens vir dominus Franciscus custos prefate Ciuitatensis ecclesie ex parte reverendi

a) *Tako org.*

patris et domini Bertrandi sancte sedis Aquilegensis dignissimi patriarche domino presbytero Federico Ciuitatensi plebano in Pelistayn[a] quasdam patentes litteras sigillo integro et illesso[a] ipsius domini patriarche sigillatas presentavit tenorem huiusmodi continentes:

II. Sancte sedis Aquilegensis dei gratia patriarcha Bertrandus discreto viro presbytero Federico commoranti Ciuitate plebano in Pelistayn[a] salutem in domino. Conquestus est nobis Franciscus Boyanus de Ciuitate, quod tu tenebaris condam Wolrico suo fratri et eras obligatus pro certa fideiussione pro qua fideiusisti[a] pro olim domino Niculusio canonico ecclesie maioris Ciuitatensis nec non pro domino Iohanne Pertoldi olim mansionario supradicte ecclesie, licet per eum fueris pluries requisitus solvere et dare pignus super predictis secundum formam sui instrumenti, facere recusasti. Quare mandamus tibi districte, quatenus cum eodem Francisco sis concors vel sexta die a presentatione presentium inclusive tibi et peremptorie coram nobis legittime[a] compareas super premissis et aliis que tibi dicere voluerit in iusticia responsurus eidem, ita quod si dies termini in diem caderet feriatam sequens proxima non feriata pro termino habeatur. De presentatione vero presentium quas ad cautelam fecimus reistrari[a], latori eorum nuncio nostro iurato vel publico instrumento inde confecto dabimus plenam fidem. Datum Ciuitate die tercio iulii inditione[a] sexta.

(S. N.) Et ego Henricus de Ciuitate Austria imperiali auctoritate notarius predictis omnibus interfui et rogatus scripsi.

---

a) *Tako org.*

St. 16.

Patriarh Markvard podeli Juriju iz Loke zemljo (kmetijo) v Cerknici v fevd. *Videm (1370) november 28.*

Iz konceptne knjige patriarškega kancelarja Odorico da Susana (O_3) f. 8' in 9; arhiv grofa Strassoldo v Joannizu.

Die[a] XXVIII. novembris Vtini Aquilegensis diocesis in castro in stupa superiori prope cameram cubicularem infrascripti domini patriarche presentibus venerabilibus viris dominis Georgio de Tortis de Papia decano[b] et Iohanne de Lissono canonico ecclesie Aquilegensis et nobilibus viris dominis Francisco milite de Sauorgn(ano), Nicolao de Spegn(imbergo) et Iohanne de Coloreto et aliis coram supradicto domino patriarcha constitutus prudens vir Georgius condam Georgii de Lonch eidem domino patriarche humiliter supplicavit, ut ipsum de quodam manso sito in Circhiniç recto olim per Hermacoram de dicta villa quem olim progenitores sui, ut asserebat, obtinuerunt et possederunt iure perpetualis census[c] ecclesie Aquilegensis et in[d] quo ius et actionem obtinet a Nicolao condam Iacobi dicti Pup pro se fratribus et sororibus suis, qui eciam ius in manso huiusmodi pretendebant, solvendo annuatim in festo nativitatis domini vel octo diebus post ipsi domino patriarche et Aquilegensi ecclesie in canipa Tulmini centum denarios Aquilegenses investire benignius dignaretur. Idem namque[e] dominus patriarcha attendens promptam fidelitatem dicti Georgii et progenitorum suorum volensque ipsi Georgio ut[f] perinde[g] ad fidelitatem huiusmodi amplius animetur, gratiam

a) *Ob robu od iste roke:* Investitura Georgii de manso in Circhiniç.
b) decano *nad vrsto od iste roke dostavljeno.*
c) *Zatem* Aquilegensis ab *črtano.*
d) in *iz* de *popravljeno.*
e) namque *iz* vero *popravljeno.*
f) ipsi — ut *nad črto dostavljeno; za* ut *je* p *črtan.*
g) *Zatem* ut *črtano.*

facere specialem ipsum Georgium pro se suisque heredibus suscipientem de manso huiusmodi cum omnibus iuribus et pertinentiis suis per fimbriam sue warnachie presentialiter investivit salvo iure census predicti annuatim ut premittitur persolvendi et iure[a] Aquilegensis ecclesie ac[b] alterius cuiuscumque usque tamen ad[c] ipsius domini patriarche et successorum suorum beneplacitum voluntatis. Quibus[d] denique sic peractis[e] prefatus[f] Georgius ipsi domino patriarche fidelitatis debite solitum prestitit iuramentum.

Št. 17.

Grof Herman III. Ortenburški priporoča Pavlu Bojanu svojega kaplana Henrika za vikarija v Šmartinu pri Kranju.

Ortenek (1329) oktober 16.

Org. pap., 11·1 : 21·4, pečat odpadel, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Cod. dipl. Bojani št. 129).

Nos comes Hermannus de Ortenburch capitaneus Carniole et Marchie dilecto nobis ac speciali servitori nostro Paulo capitaneo in Montfalcone[g] salutem et omne bonum. Sicut tuas litteras recepimus et sicut nobis rescripsisti per omnia, ut tibi patet, hinc est[h] quod voluntati tue rebus et persona complacere volumus[i] amicabiliter in rebus prescriptis et in omnibus quibus possumus[k], quia te scimus esse servitorem domini et patris

a) annuatim — iure *s kazalnim znakom ob robu dostavljeno.*
b) ac *iz* et *popravljeno.*
c) *Zatem* beneplacitum nostrum *črtano.*
d) Quibus *iz* Qua *popravljeno; zatem* investitura *črtano.*
e) peractis *ob robu dostavljeno.*
f) *Predtem* ut premittitur facta *črtano.*
g) Montfalc *s krajšalnim znakom org.*
h) est *nad vrsto od iste roke dostavljeno.*
i) volo *s krajšalnim znakom.*
k) possum *org.*

nostri fidelem cum omnibus filiis et amicis tuis, pro[a] quo te specialiter promovere[b] affectamus[c] certissime. Insuper rogamus ac petimus volumus, sicut de te confidimus sicut de speciali nostro bono[d] servitore sicut tuas litteras[e] recepimus, quod specialem cappellanum nostrum Hainricum nomine sororium Ieislheri honesti servitoris nostri cum tuo filio plebano sancti Martini in vicarium recipias, quem dignum[f] et sufficientem et multum bene prontum[g] esse scimus et cui etiam maiorem promocionem[h] adhibere desideramus non, dico, prebenda olim ibi data vicariis, sed causa mei velis augmentare, quia tunc magis honorifice supplere potest[i] vices filii tui. Et te scire permittimus, quod si aliquis litteram ex parte nostra[k] tibi portaverit, verbis pacificis deneges et renuas[l], quia nullum et pro nullo tibi ita graciose scribimus sicut pro cappellano nostro prescripto, quia istum defendere protegere et apponere sibi volumus[m] et non alteri recommendationem[n] munire, in quibus valeamus et possumus. Et sicut in littera prescripsimus de susceptione litterarum[o] forsan ex peticione non nos perdente respondeas, scilicet quod nisi feceris, nos et nostros habebis totaliter. Datum in Ornek[p] in die beati Galli abbatis.

(*In verso:*) Speciali nostro et servitori firmissimo Paulo capitaneo de Montfalcone[p] detur hec littera.

---

a) per *org.*
b) permovere *org.*
c) affecto *org.*
d) bone *org.*
e) *Zatem* tuas *črtano.*
f) dingnum *org.*
g) perntum *org.*
h) permocionem *org.*
i) *Iz* posset *popravljeno.*
k) nostra *nad vrsto dostavljeno.*
l) rennuas *org.*
m) volumus *nad vrsto dostavljeno.*
n) reccam *s krajšalnim znakom org.*
o) litterarum *nad vrsto dostavljeno.*
p) *Tako org.*

Št. 18.

Gornjegrajski menihi naznanjajo cesarju Frideriku, da so kljub njegovi prepovedi izvolili opata.

Gornji Grad 1460 december 27.

Istočasni prepis na papirju, 21·7 : 29·9, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Codice dipl. Bojani št. 95). -- Na hrbtu listine od piščeve roke pod adreso: XVII. V oglatih oklepajih stoječa mesta so popolnjena po razmerju prostora. Listina je namreč na pregibih poškodovana.

Allergenadigster durichlewchtigister[a] furst und herr etc. unser dyemutig gebet mit aller gehorsam wisse ewr k. g. bevor. Als wir vormale[n] ewr k. g. ang[e]ruft haben, das uns dye in erwellung aines kunftigen abbts unsern gotshaws nach dem besten furderlich sein wolte, wen wir all und unser yeglicher prof[e]ss unsers closters zu solicher abbtey sich nicht gnugsam und unwirdig bedeucht, hoffend das wir mit willen und gunst ewr k. g. angesehen unser underwerffung und dyemutikait mit loblicher und gotlicher wal, nach dew und uns ewr k. g. als unser und unsers gotshaws obrister vogt gewalts mochte auch wurde vor sein, mit einen kunftigen abbt auch aus unsern conventt erwellet dester fruchtbarlichen wurden furgesehen, das aber bissher nicht beschehen und nun durich frembdt anpringen ewrn k. g. von den, die zerukggelegt haben die vorcht gots chlainachtundt wider got und den heiligen sand Benedictens orden auch ihrer seel hail abnemung des benanten ordens in aufnem[ung und anse]hung ires aygnen nucz biss in die leczten tag, fur die wir soliche waal nach saczung unse[rs ordens nicht lang]er aufgeschueben mugen, nach ewr k. g. geschaften angestellet ist. So wir awer solicher w[aal] nich[t durfen entbe]ren wider unsers benanten ordens regel, wellen und muessen wir under uns erwellen ainen heerter unser selen, [wie wi]r das getan haben, wellen wir das ewrn k. g. als einen lanndfursten und obristen vogt furd[erlich] ze wissen tun und haben ein

a) durichlewchlewchtigister *org.*

gancz hofnung ewr k. g. werde daran ain gut gefalen haben, uns auch das nicht ze ubel mer[ken] noch ungew[ondlich] schatzen, wen wir damit chainerlay newung prawchen, sund[er di]e saczung dez heiligen vater vor langer zeit biss her geha[ben] sullen, so uns doch all und yeglich recht freyhayt und lob[lich] gewonhaiten, so wir von alter und noch von dem [hochwu]rd[igisten her]ren etc. herren Pilgrin weylend patriarch des heiligen stuels ze Agla stiffter unsers gotshaws bissher gehabt haben, durich mer kayser und romisch kunig auch landsfursten und zum iungsten durich ewr k. g. gnediklich bestat bevestent und confirmiret sind. Pitten wir d[yem]utiklich ewr k. g. welle uns bey solicher f[reyhait] bestattung genediklicher behal[t]en, das wir mit unserm andechtigen gebet und allen pillichen gehorsamen, darinne wir uns in chaynerlay weg maynen wider zu seczen, gern und williklich verdienen. Geben in dem closter zu Obernnburg an sand Iohanns tag zu weichnachten anno etc. LX primo.

Ewr k. g. dyemutig caplen Gregor prior
und das conventt ze Obernnburgkch.

(*In verso od iste roke:*) Dem allerdurchleuchtigisten unuberwindlichsten fursten und herren herrn Fridreich romischen kayser ze allen zeitten merer des reichs etc. unsern allergenadigisten herrn.

Št. 19.

Grof Herman (III.) Ortenburški prosi Konrada (II.) Bojana, da se z Bertoldom Čreteškim poravna glede fare Št. Vid pri Zatičini. *Gorica (1334—1337) december 5.*

Org. pap., 10·5 : 20·6, pečat odpadel, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Cod. dipl. Bojani št. 127). — Datum se da določiti samo približno. Terminus ad quem je smrt Hermana III. Ortenburškega, ki je umrl pred 10. avgustom 1338. l. (Tangl, Archiv für österr. Gesch. zv. XXXVI, str. 150.) Tudi nima grof Herman v tej listini več naslova capitaneus Carniole et Marchie (gl. št. 17); zato je terminus a quo 1. april 1334, ker se nam k temu dnevu imenuje že Friderik prosti gospod s Saneka kot deželni glavar na Kranjskem (pl. Krones, Die Freien von

Saneck, str. 69 in 164, št. 61). Listina spada torej v čas med 1334. in 1337. letom. V tem času je bil tudi res Friderik Čreteški, oziroma po 25. aprilu 1335 Ulfing, kaplan Grifona Čreteškega, v posesti fare Št. Vid (Koblar, Drobtinice itd., Izv. muz. društva za Kranjsko I. str. 28 in III. str. 199).

Comes Hermannus de Ortenburch nobili militi domino Chůnrado de Ciuitate salutem et omne bonum. Cum nobilis dominus Perchtoldus de Rewtenburch pro ecclesia sancti Viti vobiscum componere intendit, unde consulimus bona fide quod cum ipso in concordia sitis[a] pro eadem et sibi eam faveatis pre aliis, quia scimus pro firmo quod in partibus illis[b] non habetis pro utilitate predicte ecclesie utiliorem. Datum Gor(icie) die Vto decembris.

(*In verso:*) Nobili militi domino Chůnrado de Ciuitate.

Št. 20.

Friderik Ortenburški pošilja Friderika s Čušperka kot svojega poslanca h Konradu (III.) Bojanu.

Kostanjevica (1389—1419) oktober 20.

Org. pap., 14·4 : 20·5, pečat odpadel, v kralj. muzeju v Čedadu (kapiteljski arhiv, Cod. dipl. Bojani št. 128). — Glede datuma primeri Regesta Imperii XI, št. 4040 in Hermann, Handbuch d. Gesch. d. Herzogth. Kärnten I, 127.

Honorabilis vir amice carissime. Ad vestram transmittimus amiciciam fidelem nostrum dominum Fridericum de Zobelsperg in aliquibus legacionibus nostris, cui pro nunc fidem credulam in dicendis ex parte nostra adhibere velitis. Datum in Landestrost XXa die octobris.

Fridricus comes in Ortenburgch.

(*In verso:*) Honorabili viro vicino nostro carissimo domino Chunrado Buyan in Ciuitate Austria.

a) scitis *org.*

b) *Zatem črtana beseda, od katere je čitati le začetek* conform.

Šole v Kranju

(Spisal **Anton Koblar.**)

O prvi šoli v Kranju je v listinah govorjenje v začetku 15. veka.

Mestni sodnik Kancijan Pečenko je 22. maja 1424. zamenjal z župnikom Kolmanom svet, imenovan dvorna marka (»Hofmarch«), za tri hišice (»Hofstätt«). V jedni teh treh hišic je bival čevljar Flohel in ta hišica se je določila za šolo in cerkovnikovo stanovanje.[1]) Kolman je bil prošt na hribu sv. Virgilija v Brežah, župnik v Kranju in nadduhovnik Kranjske. Nadduhovnik Kranjske je bil še tudi leta 1508. kranjski župnik dr. Matija Operta.

Učitelj (Schulmeister) se omenja leta 1494., 1508. in 1528., ko so se ustanavljali beneficiji v Kranju. Povedano je v ustanovnih pismih, koliko naj dobiva učitelj za petje pri petih mašah.

---

[1]) *1424, 22. maja.* Kancijan Pečenko (Petsenko), mestni sodnik, Florijan Klemen Kawrein, Jeronim Pawmburger, Erhart Hafner, Matej Poyebmitz, Matija Sokch, Gregor Zalokar (Saloker), Jurij Babič (Wabitsch), Jakob Štrukelj, Jurij Krustanetz, Anže Hladnik (Chladnik), Jurij Musel, dvanajsteri priseženci, štiriindvajsetaki in vsa srenja mesta Kranja, dajo kranjskemu župniku Kolmanu »die Hofmarch«, na kateri je sezidal novo župnišče, ne da bi bil vprašal občino, in je zaradi tega nastal razpor med njim in mestno občino, ter napravijo po posredovanju razsodnikov Konrada grajskega grofa v Luentzu in Predjami (Lüg), tedanjega oskrbnika (Verweser) Kranjske Kristana von Arnfels, tedanjega vicedoma Kranjske Filipa, župnika v Kamniku Pavla Glowitzerja, Jurija Beslaherja, sodnika v Ljubljani, Petra Krisnitza, Lukana Pekena, Mateja Goldsmidta in Martina Sawrerja, meščanov ljubljanskih, poravnavo s kranjskim župnikom Kolmanom (Colman) tako, da odstopijo »die Hofmarch«, na kateri je župnik Kolman sezidal novo župnišče, in dobe v odškodnino tri »Hofstet« zraven župnikovega vrta (pawmgarten) v mestu Kranju, kjer je na prvi Peter Fragen, na drugi Tomaž Nedellin sin, na tretji čevljar Flohel, s pogojem, da bo ta tretja »Hofstett« šola in mežnarija. Privezali so mestni pečat. (Izv. perg. listina v župnem arhivu v Kranju; polovico pečata je odkrušenega).

Za časa reformacije, že leta 1569., sta bili v Kranju dve šoli: katoliška in luteranska. Za katoliško šolo je skrbela župna cerkev, za luteransko pa deželni stanovi. Luteranski učitelj se je imenoval »lateinischer und deutscher Schulmeister«. Predlagal ga je mestni svet, potrdili in plačo letnih 24 gld. renskih so mu pa nakazali stanovi iz deželne blagajnice; po 24 gld. so namreč imeli vsi deželni učitelji zunaj Ljubljane. Mesto mu je dalo prosto stanovanje in kurjavo in 10 gld. letne plače ter potrebno vsoto za šolske potrebščine. Z učiteljem so imeli luteranski kranjski mestni očetje velik križ. Leta 1547. 25. februvarja so pisali deželnemu oskrbniku Josipu baronu z Brda: »Dve leti smo imeli za nemškega Schulmeistra od Vas najetega Jerneja Hassa, ki se je pred dobrimi kvatri vrnil v svojo domovino (na Nemško). Obljubil nam je, da pride zopet k nam, a se noče vrniti. Šole zdaj ni, ker ni šolarjev. Tudi krščansko (luteransko) petje v cerkvi bo kmalu jenjalo. Da se zopet ustanovi šola in vzdrži cerkveno petje, smo dobili na svet svojega pastorja Jerneja Knaffelna za nemškega »Schulmeistra« Ivana Daxa, ki je prej pomagal v cerkvi peti. Nakažite mu plačo letnih 24 renskih.« Dne 5 marca leta 1574. je še predikant Jernej Knaffel priporočil stanovom Daxa za učitelja, češ da zna muziko, latinsko, računiti in peti, in tri dni pozneje so mu stanovi nakazali plačo.[2])

Leta 1574. je tedaj prepeval psalme v evangeljski cerkvi v Kranju in podučeval mladino Ivan Dax. Vendar je pa Dax že čez pol leta brez vednosti mestnih očetov službo popustil in odšel v Ljubljano k svojemu svaku, provijantnemu mojstru Tomažu Nagliču. Pustil je v Kranju kot namestnika svojega brata, 15 let starega mladeniča. V cerkvi je vsled tega nastala zmešnjava pri petju in luteranska šola je začela pešati. Mestni svet je pisal Ivanu Daxu, da naj se vrne, a ni dobil odgovora. Najel je tedaj mestni svet za učitelja Gregorja Kristanca, instruktorja sina strmolskega graščaka Jurija z

---

[2]) Dež. stan. arhiv v Rudolfinumu v Ljubljani.

Brega (von Rain). A tudi s tem niso mestni očetje nič opravili. Dne 8. oktobra leta 1576. je mestni sodnik Ivan Junauer pisal deželnemu tajniku v Ljubljano, da je bil za nemškega učitelja vsprejet kranjski meščan Žiga Wassermann. Zavezal se je bil Wassermann, ostati v službi eno leto, od sv. Jurija do sv. Jurija. Imenoval je samega sebé »deutscher Schulhalter«, ko je dne 8. oktokra leta 1576. prosil deželnega tajnika Melhiorja Stoflna, naj izposluje, ker je bil zvest njegov solicitator, da bo dobila njegova žena, ko bo prišla potrebnih rečij nakupovat v Ljubljano, izplačano polletno plačo 12 gld., ki mu gre kot učitelju. Kmalu potem se je pa začelo slabo goditi luterancem v Kranju. Mestni sodnik Junauer je dobil 25. oktobra leta 1577. od nadvojvode Karola vnovič ukaz, da naj iz mesta izpodi zapeljivega predikanta Knaffelna, ki se vtika v farne pravice, in da naj se drže Kranjci svojega pravega župnika, kakor nekdaj njihovi pradedje, ker nimajo pravice v mestih izpreminjati vere niti meščani, niti deželni stanovi. Meščani so se z vsemi močmi potegnili za Knaffelna, češ, da so že dvajset let luterani in da jih on podučuje že deset let, deli sveta zakramenta (krst in obhajilo), pridiguje in opravlja druge svete obrede. Potegnili so se za Knaffelna pri nadvojvodi tudi deželni stanovi kranjski. Nadvojvoda je pa Kranjcem odgovoril 23. julija leta 1578., da je že ljubljanski škof dobil potrebni navod za postopanje in da jim bodo odvzete mestne svoboščine, ako ne izženo zapeljivca Knaffelna in mestnega pisarja Andreja Sonna. Knaffel se je potem preselil iz Kranja na Brdo, Kranjci so pa letali k božji službi za njim na Brdo, zlasti pa meščani: Jernej Banko, Ivan Junauer, Štefan Piber, Boštjan Schlagen, Feliks Stockzahndt, Jurij Zamblek, Primož Rozman, Andrej Mernhardt in Mihael Krobath. Ukazal je nadvojvoda, ker je Knaffel še vedno hodil v Kranj v svojo hišo krščevat, da naj se ta hiša proda in da naj Knaffelna zapro, kadar bo zopet prišel v mesto.

Ko so kmalu potem luteransko cerkev v Kranju razdrli, je prosil brdski baron Adam deželne stanove, naj mu dajo

kakih 400 gld. podpore, da bo sezidal novo luteransko cerkev na Brdu, ker ima Knaffel vseh obhajancev okoli 1800. Pisal je, da sam tega ne more storiti, ker mora rediti Knaffelna, njegovo ženo in otroke; kmetje so pa začeli v pobožnosti pešati, odkar so nehali hoditi k pridigam. Ker so luteranski meščani pri procesiji napadli svojega župnika Matijo Mercino in zasramovali sv. Rešnje Telo, je bil mestni sodnik Ivan Junauer pozvan k vladi v Gradec in zaprt v stolp. Obdolžen je bil, da je svoji soprogi dovolil biti za botro, ko je Knaffel krstil nekega otroka, da so zapodili župnega cerkovnika in ukazali mestnemu sodnemu slugi izkopati grob za nekega mrliča, katerega so pokopali na pokopališču poleg župne cerkve, in da se mestnemu župniku streže po življenju.

Vse te razmere so vplivale tudi na šolo. Sodnik je sporočil deželnim stanovom 31. maja l. 1582., da je nemška šola popolnoma opešala pod bivšim učiteljem Žigo Wassermannom. Razun svojih dveh sinov ni imel Wassermann precej časa nobenega niti domačega niti tujega učenca. Ko je sinova odposlal v Ljubljano v deželjansko šolo, je šola v Kranju čisto prenehala. Wassermann je včasih še prišel na Brdo pomagat, ko je ljudstvo pred pridigo pelo. To se je zdelo Junauerju, ki je bil že izpuščen iz zapora, in drugim luterancem v Kranju neznosno. Najeli so tedaj za učitelja zopet Ivana Daxa in prosili stanove potrjenja. Wassermann se je pa branil zapustiti učiteljsko mesto. Pisal je 22. junija 1582. deželjanskemu odborniku Francu pl. Scheyer-ju dolgo pismo, v katerem toži: »Šest let sem dobival kot učitelj provizije od dežele po 24 gld. in od mesta po 10 gld. na leto, a dobil sem nasprotnike, ki hočejo najeti Daxa. Učil sem dečke latinskega in nemškega jezika, aritmetike, muzike in katekizma. Ko so nasprotniki imeli pogajanja z Daxom, so pa vsi učenci odšli v drugo (katoliško) šolo. Jaz sem ostal na suhem in tudi za petje v cerkvi ni bilo več dečkov, kar je nasprotnikom (katoličanom) napravilo veliko veselje. V prostih urah sem prevajal nemške cerkvene pesmi v slovenščino in vsled vspodbude tiskarja sem

poslovenil (verwindischt) tudi lep katekizem in sem ga poslal v Ljubljano, ter upam, da bode kmalu izšel. Študiral sem v nemških deželah v akademijah proste umetnosti, posebno v Nürnbergu, kjer sem bil štiri in pol leta vzgojitelj nekega dečka, pozneje doktorja obojnega prava; učil sem se razumevati pravo in zakone in 26 let sem prevajal akte in prošnje iz latinščine. Nisem nikak zakotni pisač, zato bi rad dobil kje privatno službo, ali pa službo na deželjanski šoli.« — Toda vse to hvalisanje Wassermannu ni nič pomagalo, deželni stanovi so 26. junija 1582. potrdili za učitelja Daxa.

Ivan Dax je moral biti za luteransko agitacijo precej spreten, zato so ga obdržali za učitelja še leta 1584, ko so vnovič izvolili Junauerja za sodnika. A 24. decembra 1584 je prišel od nadvojvode ukaz na mestni svet, da morajo iz mesta izpoditi sodnika Junauerja in učitelja Daxa, dalje, da morajo v Gradec poslati meščane Jurija Harrerja, Jerneja Banka, Sebastijana Schlagena in Avguština Straussa. Mestni svet se je na vse kriplje upiral temu povelju, češ, da so oni možje zmožni za mestne svetovalce, katoličani pa niso za nič, in da znajo le luteranci dobro upravljati mesto. Vsled prošnje sodnika in učitelja Daxa so se tudi deželni stanovi zopet potegnili za luteranske Kranjce, kar pa ni dosti izdalo. Škof Ivan Tavčar je že luteranom čvrsto stopal na pete, še bolj pa njegov naslednik škof Tomaž Hren, ki je v Kranju mnogo pridigoval in slednjič zapisal leta 1602 v svoj dnevnik besede, da je Kranj zopet postal katoliški. Izginila je iz mesta tudi luteranska šola in ostala je le domača katoliška šola poleg župne cerkve.[3])

V začetku 17. veka je bil v župni šoli učitelj in pevovodja Jurij Krt. Prosil je 9. februvarja leta 1649. mestno svetovalstvo, ker je že 30 let vestno opravljal svojo službo, da bi ga obdržali še eno leto. Učitelj, ki se je po latinsko kot pevovodja imenoval

[3]) Podatki o katoliški ljudski šoli v Kranju so zajeti iz mestnega župnega arhiva v Kranju.

»Ludimagister« ali »Ludirector«, je ob nedeljah popoludne ob eni uri vodil šolsko mladino v župno cerkev, kjer je duhovnik mladino učil in izpraševal krščanski nauk ter pridnim učencem dajal »minuscula« (darilca). Od l. 1691. je mestni svet »Ludirectorja« predlagal župniku v potrjenje. Župnik mu je dajal letno plačo iz cerkvenih dohodkov. Imel je učitelj dohodke tudi od pogrebov, ker je pomagal duhovnom pri njih peti.

Leta 1757. je bil »Schulmeister« Simon Gatterer. Leta 1759. se omenjata »Schulmeister« Ivan Leibinger in »Unterschulmeister« Josip Egger, kateremu je dajala bratovščina sv. rožnega venca in sv. škapulirja na leto po osem goldinarjev plače. Leta 1762. je bil še učitelj Leibinger, orgljal pa ni on, za organista je bil Anton Majer. Leta 1766. in leta 1786. je bil učitelj Ivan Henrik Ricker. Leta 1769. je podučitelj (Untermeister) dobil za poduk mladine od župnika letne plače 32 gld. Otroci so plačevali za kurjavo (Schulholzgeld).

Vlada se dotlej za ljudsko šolstvo ni čisto nič brigala. Cesarica Marija Terezija je pa sklenila, da se mora mladina stanu primerno izobraževati. Naročila je opatu Felbigerju iz Sagana v Šleziji, da naj sestavi organizacijski načrt za ljudsko šolstvo.

Dne 6. decembra 1774. so se osnovale po Felbigerjevem načrtu v glavnih mestih normalne šole, v drugih mestih glavne šole, na kmetih pa trivijalne šole. Vrhovno vodstvo vseh avstrijskih ljudskih šol je imela od l. 1778. dvorna kancelarija. Tako je tudi v Kranju šola dobila ime »glavna šola«. Za njeno vzdrževanje pa vender v Kranju vlada prav za prav ni storila ničesar, niti za časa Marije Terezije, niti za časa cesarja Jožefa. Voditelj ljudskega šolstva na Kranjskem je bil tačas grof Edling, šolski nadzornik pa Duller.

Pod cesarjem Jožefom se je ljudska šola podržavila tudi na Kranjskem. Odpravil je ta cesar mnogo samostanov in med drugimi tudi kapucinski samostan in cerkvene beneficije v Kranju. Tako so se dobila sredstva za vzdržavanje šole.

»Schulmeister« in »Untermeister« sta imela prej dohodke od bratovščin in od špitala. Ko je vlada segla po beneficijih, sta vsled izgube plače oba odstopila in »prihranjena« njuna plača se je leta 1787. nakazala prvemu učitelju Pfefingerju na novoustanovljeni normalni glavni šoli in drugemu učitelju v Kranju. Glavne šole poprej Gorenjci niso imeli nobene in so morali mladeniče pošiljati v šolo v Ljubljano ali pa v Idrijo v boljšo izobrazbo.

Za šolsko poslopje so Kranjci sklenili porabiti razkapucinski samostan, in sicer obednico. Ker je bilo mestu zaukazano, da naj skrbi za kurjavo v šoli, je izračunala mestna sodnija, da bi bilo treba za kurjavo v refektoriju na leto 100—130 gld. Pristavila je, da so v »mali šoli« dajali otroci za drva in metle po 14 kr. na leto in da bi utegnili za novo šolo kmetje iz okolice privažati kaj drv, treba pa ustreči želji starišev s tem, da bodo imeli šolarji vsak dan sv. mašo v stari kapucinski cerkvi. Kapucinski refektorij so priredili za šolsko sobo leta 1789., ker je bil okrožni urad leta 1788. naznanil mestni sodniji cesarsko odredbo, da naj se del kapucinskega samostana proda, v drugem delu pa napravijo štiri učne sobe in štiri stanovanja za učitelje. Nedostajalo je v mestni blagajnici denarja, zato se stavbinskemu mojstru Lipušu ni posebno mudilo z izdelavanjem načrta za prestrojbo. Napravili sta se le dve učni sobi, kar je stalo 941 gld. Kapucinsko cerkev so pa zaprli, češ da je pretemna, da bi bila za šolarske maše. Kupil jo je leta 1795. Andrej Polaj za 800 gld.

Všolani so bili v novo šolo kraji: Kranj s predmestjema ter vasi: Rupa, Gorenje, Premskovo, Klanec, Huje in Čirčiče. Vsi ti kraji so prispevali k stroškom. Za prezidavo se je porabil znesek iz prodanega kapucinskega vrta in 200 gld. je dal škof. Načelnik stavbinskega odbora je bil dekan Jožef Gollmayr, ki je dobil nalog, da se za šolo porabi tudi cerkovniška bira, katero naj odslej dobivajo učitelji. Zaradi te bire je potem nastalo 30 letno pričkanje, če gredo snopi v kranjskem polju cerkovniku, ali učitelju, in se je zadeva končala

s tem, da posestniki bire, ki je bila nekdaj zapisana, niso nikomur več dajali ničesar.

Kmalu pa, ne vemo iz kakšnega vzroka, ni več ugajal bivši kapucinski samostan za šolo; glavna šola je postala trivialka in porabila se je zopet stara šola pri župni cerkvi, ki je bila last občine. Vso brigo za šolo je vnovič dobila cerkev. Organist in njegov pomočnik sta učila prvi in drugi razred, tretji razred so pa učili vikarji Bidenčič, Podržaj in Albrecht. Ta provizorična glavna šola je trajala od l. 1802. do l. 1805. Po uveljavljenju šolskega kodeksa so pa vikarji bili katehetje in šolski vodje in pod njih nadzorstvom je tretji razred začel učiti Simon Šugelj. Za tretji razred je dekan Sluga ponudil sobo v župnišču. Za vzdrževanje vseh treh učiteljev je dekan skrbel večinoma iz svojega. Izprosil si je od škofijstva posebnega vikarja kot kateheta, dajal mu je stan in hrano brezplačno in naklonil mu je dohodke iz nekih beneficijev v znesku 150 gld. V jako laskavih izrazih je to dekanovo požrtvovalnost za šolo pohvalil okrožni urad. Da se je pa dobilo dovoljenje za ustanovitev glavne šole, oziroma tretjega normalnega razreda, sta največ pripomogla okrožni šolski komisar Kumerdej in ljubljanski gimnazijski prefekt Thanhauser. Vodstvo šol je stavilo kot pogoj, da bodo tudi v Kranju učenci tretjega razreda iz vseh predmetov koncem leta morali delati izpite vpričo gimnazijskega prefekta, ker je tako določil Studienconsess (dež. šolski svet). Všolanih otrok je bilo l. 1804. skupaj 200, hodilo jih je pa v vse tri razrede le 84, namreč 70 dečkov in 14 deklic. Učili so se v slovenskem in nemškem jeziku, v prvem razredu 18 ur, v drugem 18 in v tretjem, kjer so se učili tudi latinščine, 20 ur na teden. Leta 1805. je izdala vlada obširen studijski načrt za takozvano nemško šolstvo, namreč za trivialne, glavne in realne šole. Trivialne vaške šole so imele učni jezik slovenščino, le če je kak deček hotel iti študirat, ga je učitelj posebej učil tudi nemščine. V kranjskem okraju je l. 1804. samo Preddvor še-le imel svojo šolo.

Dekan Sluga pa ni bil zadovoljen samo z deško trorazrednico, ampak je prosil že leta 1805. oblastva, da naj se ustanovi v Kranju tudi dekliška šola, v kateri se bodo deklice poleg drugih predmetov učile ročnih del. Škofovski generalni vikar Jurij Gollmayer je kot poročevalec vladi toplo priporočil Slugove nasvete in je pristavil, da ima okolica Kranja in sploh Gorenjska toliko izrednih talentov, da jih v ljubljansko gimnazijo niti vzeti ne morejo, in da je tedaj Kranj prav pravi kraj, kjer naj bi se ustanovila ne le popolna glavna šola, ampak tudi gimnazija.

Ali glede šolskega poslopja je bila v Kranju revščina. Stara šola pri cerkvi se je rušila, denarja za novo poslopje ni bilo. Sluga je vender začel delati za zidanje nove šole potrebne priprave. Dobil je najprej prostor, namreč hišo beneficijata Feliksa Celikarja, katero je odstopila bratovščina sv. Rešnjega Telesa. Leta 1808. je okrožni urad dovolil, sezidati novo šolsko poslopje po smrti Celikarjevi. Meseca julija leta 1808. so podrli staro šolo pri cerkvi za sedanjim vodnjakom in zraven nje stoječo mežnarijo, oziroma beneficijatovo hišo, svet planirali, starino prodali za 220 gld. in kamenje porabili za zidanje nove sedanje ljudske šole v Kranju. Zidarski mojster Lipuš je napravil proračun na 8311 gld. 20 kr. Kamenje so lomili na Farovški Loki, streho pa pokrili s šinteljni. Za šolo so porabili od l. 1808. začasno zopet kapucinsko poslopje, obiskovalo jo je 140 otrok.

Komaj je bila nova šola dozidana, je pa zadela njo in vse mesto grozna nesreča. Dne 18. maja leta 1811. je pogorelo mesto z vasema Huje in Klanec. Od ravnokar zgrajenega šolskega poslopja so ostale samo osmojene stene. Ker je bila revščina v mestu neizmerna, je trajalo pet let, da so začeli popravljati šolo. Pogorel je bil tudi stari kapucinski samostan in končani sta bili obe šolski sobi v njem. Šola se je sedaj morala potikati po privatnih stanovanjih, dokler ni dobila l. 1816. novih primernih prostorov.

(Dalje prih.)

Cerkev na Šmarjetini Gori pri Kranju.

(Spisal **Frančišek Pokorn.**)

Ko je pod rimskim cesarjem Dioklecijanom v drugi polovici tretjega stoletja po mnogem mučeništvu naposled padla glava blage device Margarite iz Antijohije pod krutim rabeljnovim mečem, se je njeno češčenje začelo povsod med kristijani razširjati. Tudi med Slovenci je bila sv. Marjeta kmalu znana. Ob času križarskih vojskâ je zaslulo njeno ime po Kranjskem tako, da so njej na čast jeli graditi po mnogih krajih cerkve, katerih imamo samo v ljubljanski škofiji sezidanih 11 župnih in 25 podružnih. Sv. Marjeta je nekdaj bila češčena tudi v podružnici šmartinske župnije na Šmarjetini Gori poleg Kranja. Cerkev leži v razvalinah, le zvonik njen, pokrit s slabo streho, še nemo štrli proti nebu.

Pričetek cerkvice na Šmarjetini Gori nam ni znan, vendar pa nam listine[1]) povedo, da je bila že od starih časov sezidana ondi, a le malo obiskana. Da bi se njeno obiskovanje poživilo in pobožnost do sv. Marjete pomnožila med ljudstvom, zato je tedanji šmartinski župnik Henrik Gorjanski (de Goryach) dne 10. avgusta l. 1342. ustanovil beneficij in založil glavnico, da je mogel stalni kapelan sv. Marjete od tega živeti in cerkvi služiti. Najbrže je bila s tem dana podlaga kapelaniji šmartinske župnije. Nastavljati tega kapelana so imeli pravico šmartinski župniki, katerim je bil podložen na Šmarjetini Gori tudi posestnik h. št. 7., kakor nam kažejo zapisniki[2]) iz poznejše dobe.

Cerkvica ni bila velika, a vendar tolika, da je vstrezala potrebam, kakor se še more posneti iz razvalin. Imela je tri altarje: glavni oltar sv. Marjete, na evangeljski strani sv. Elizabete, na listovi strani pa sv. Katarine, tedaj ravno onih svetnic, ki jih še dandanes Slovenci na Kranjskem zelo časte kot pomočnice,

[1]) Izvestja muzejskega društva I. str. 30.
[2]) Šmartinski farni arhiv.

in sicer: prvo zoper hudo uro in točo, drugo zoper bolezni, tretjo pa za pravi um in pamet. Dohodkov cerkvica ni imela posebnih, zato pa tudi ni čudo, da je s časom zelo opešala, zlasti za dobe luteranstva po Kranjskem. Trije kopuni in nekaj obrestij od malo posojila, to so bili vsi letni dohodki. Ko je l. 1631.[3]) koncem avgusta škof Rajnald Škrlič (Scarlichi) obiskal to cerkev, je bila v njej taka zanemarjenost, da je moral vizitator odrediti mnogo popravil. Da bi se ji zopet pridobili pobožni častilci in obiskovalci, dobili so leta 1648.[4]) za njo iz Rima sv. odpustke. Takrat je bila cerkvica najbrže kaj prenovljena ali pa so vpeljali v njej kako pobožnost. Znano je namreč, da se je v tej dobi uvedlo v šmartinski župniji mnogo pobožnostij in procesij. Tudi na Šmarjetino Goro je vsako leto na dan patrocinija, 12. julija, prišlo v procesiji z banderi obilo ljudstva iz cele župnije šmartinske, kakor kažejo zapisniki v župnem arhivu.

Akoravno se je cerkveno življenje v 17. stoletju in pozneje zelo povzdignilo v šmartinski župniji, kar je cerkvam bilo v korist v gmotnem oziru, vendar pa osamljeni cerkvici na Šmarjetini Gori to ni mnogo koristilo, zlasti zato ne, ker je ljudstvo sosedno božjepotno cerkev sv. Jošta mnogo bolj obiskavalo radi sv. stopnic, kakor pa sv. Marjeto. Ni čudo tedaj, da je v 18. stoletju šmarjetina cerkev vedno bolj pešala, tako da je za časa cesarja Jožefa II. bila že v popolnem propadu. Vse je bilo oslabelo v njej, zato se je mislilo na to, da bi se opustila. Posebno je pa tiščal na to z vso silo tedanji šmartinski župnik in dekan jožefinec Janez Krstnik Rodè, kateri tudi sv. Joštu ni bil prijazen.

Inventar šmarjetine cerkve[5]), ki ga je dne 18. decembra leta 1789. poleg župnika Rodeta in ključarjev Gašperja Stareta

[3]) Vizitacijski zapisnik v knezoškofijskem arhivu ljubljanskem in »Izvestja muzejskega društva« VII. str. 55. št. 11.

[4]) Ljubljanski kapiteljski arhiv exh. 22. F. 133.

[5]) Farni arhiv v Šmartinu.

in Antona Sušnika podpisal pri cerkvenih računih tudi okrajni in cerkvenoračunski komisar Hubert grof Barbo, nam kaže žalostni položaj te cerkve. Cerkveno posestvo, obstoječe v 1 3/4 kmetije z dvema njivama, je bilo cenjeno na samo 75 renskih. Posestnik te kmetije se je pri prostovoljni podvržbi cerkvi zavezal dajati od tega en renski goldinar na leto. V gotovini je imela cerkev takrat 31 renskih 36 1/4 kr. ter eno obligacijo v znesku 50 renskih. Keliha sta bila dva posrebrena: eden je tehtal 14 1/2 lota, drugi pa 30 lotov, ter je bil cenjen prvi na tri in pol renske, drugi pa na 15 renskih. Cerkvena obleka je bila slaba, perilo zanemarjeno, druga oprava zelo zapuščena; cenjeno je bilo skupaj na šest renskih in 12 kr. Trije altarji, cenjeni vsi skupaj na 30 kr., so bili tako propadli, da je v opazki zaznamovano, da so le še za drva rabljivi. Omara je bila mežnarjeva lastnina. Svetilnica pred velikim altarjem je bila vredna 14 kr., mašni zvončki 20 kr. Cerkveno zidovje brez oboka ni imelo nobene vrednosti. Razpadlo je bilo že zelo in ni bilo več vredno poprave, zlasti zato ne, ker je stalo na odročnem kraju. Cerkev je imela v zvoniku dva zvona. Večji je tehtal osem stotov ter so ga cenili na 200 renskih, a je bil vbit, manjši, cenjen na 105 renskih, je tehtal samo tri stote. Vsa vrednost premoženja je znašala torej okroglih 488 renskih, kar kaže, kako na slabem je bila šmarjetska cerkev koncem 18. stoletja. Zato je prišel po ljubeznivem posredovanju šmartinskega župnika Rodeta cesarski ukaz, da naj se cerkev zapre in opusti. Sosedne vasi: Zabukovje, Javornik, Pševo, Struževo, Okroglo itd., so se temu uprle ter so prosile za njen obstanek z utemeljenimi razlogi, na katere se je na višjem mestu tudi oziralo. Kmalu je bilo ustreženo prosilcem. Ko pa se je dne 10. junija leta 1795. Stražišče, nahujskano od župnika Rodeta, temu uprlo, ostala je podpisana smrtna obsodba šmarjetske cerkve za stalno.

Ko so leta 1796. Okrogljanci kupili zgoraj omenjeni še dobri zvon za 202 renska za svojo cerkev, ostalo vrednostno imetje pa spravili v Šmartin, prepustilo se je zidovje razpadu.

Dandanes je podrti dom sv. Margarete znan le še v ljudski pravljici, ki nam pove, da se je cerkev s Šmarjetine Gore vsled ljudske nehvaležnosti pridričala tja v Srednjo Vas v šentjurski župniji.

Mali zapiski.

Spisi profesorja Simona Rutarja v »Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko«. C. kr. konservator Simon Rutar, ki je umrl v Ljubljani 3. maja leta 1903, ta marljivi preiskovalec naše zgodovine, jeden glavnih podpornikov »Muzejskega društva za Kranjsko«, je priobčil v »Izvestjih« nastopne spise: 1892. Sv. Križ vipavski, str. 126. — 1893. Gradišče in gomile na Gori sv. Magdalene v Šmariji, str. 1. — 1893. Slovensko-nemška in nemško-slovenska starinoslovska terminologija, str. 7. — 1893. Iz vatikanskega arhiva, str. 240. — 1893. Poročila iz Italije, str. 75. — 1893. Poročila z Grškega, str. 152. — 1893. Starinske najdbe na Magdalenski Gori, str. 207. — 1893. Razkopavanje na Magdalenski Gori, str. 252. — 1894. Grobišče pri Sv. Luciji blizu Tolmina, str. 1. — 1894. Prazgodovinske najdbe na Kranjskem, str. 78. — 1894. Letošnja izkopavanja na Grškem, str. 112. — 1894. Rimska cesta iz Navporta v Emono str. 161. — 1894. Razkopavanje po Bosni, str. 163. — 1895. Claudia Celeia, str. 169. — 1895. Završniška gospoščina na Krasu, str. 213. — 1895. Prazgodvinske izkopine na Dolenjskem, str. 205. — 1895. Nove najdbe okoli koloseja v Rimu, str. 206. — 1895. Prazgodovinska razkopavanja pri Brezju, str. 259. — 1895. Olimpijske igre oživljene! str. 260. — 1895. Meščanska bolnica v Ljubljani, str. 261. — 1895. Slovenski plemiči Nagerschigg, str. 261. — 1896. Starinske najdbe, str. 46. — 1896. Prazgodovinske izkopine, str. 242. — 1898. Prazgodovinske izkopine pri Toplicah na Dolenjskem, str. 102. — 1898. Odkod ime Horjul? str. 105. — 1899. Prazgodovinske izkopine na Dolenjskem, str. 35. — 1900. Ajdovski zid pri Vrhniki, str. 55.

A. Koblar.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIII. **1903.** **Sešitek 3. in 4.**

Iz nekdanjih samostanskih knjižnic v Stičini, Kostanjevici, Bistri in Pleterjah.

Spisal **P. pl. Radics.**

Cistercijani v Stičini in Kostanjevici, ki so zvršili veliko kulturno delo s tem, da so griče po Dolenjskem obsadili s plemenito trto, obširne ravnine pa spremenili v rodovitna polja, kakor tudi kartuzijani v Bistri in Pleterjah, ki so hodili v pragozde na lov zoper škodljivce kmetijstva, zoper medvede in volkove, vsi ti so si poiskali radi v celicah svojih samostanov po dovršenem dnevnem delu odpočitka pri knjigah, katere so jim pred iznajdbo tiskarske umetnosti z občudovanja vredno marljivostjo in umetno roko napisali ali naslikali njihovi sobratje. Ko so odpravili omenjene samostane koncem 18. stoletja, prepeljali so iz njih knjige v Ljubljano in so ž njimi zasnovali sedanjo c. kr. studijsko (nekdanjo licealno) knjižnico v Ljubljani, v kateri se še sledi sestav nekdanjih knjižnic. Tu leži namreč cela vrsta zapisnikov o knjigah, izgotovljenih od komisij za razpustitev samostanov. Nekaj knjig je odbrala komisija za Dunaj, nekaj jih je pa dobila c. kr. licealna knjižnica v Ljubljani.

L. 1788. je ukazala vlada napraviti zapisnik o teh literarnih zakladih in l. 1793. se je otvorila bralna dvorana ljubljanske licealne knjižnice pod vodstvom učenega knjižničarja Franca Wildeja, tačasnega profesorja modroslovja in ravnatelja modroslovne fakultete na ljubljanskem liceju. Nova knjižnica je štela s prejšnjimi knjigami in z onimi, ki so došle iz Stičine,

Kostanjevice, Bistre in Pleterij, ter iz odpravljenega jezuitskega samostana v Ljubljani, dalje iz samostanov obojih (bosih in obutih) avguštincev v Ljubljani, servitov v Devinu, od l. 1787. odpravljene c. kr. družbe za kmetijstvo in koristne umetnosti v Ljubljani in iz Peerove privatne knjižne zbirke, ki je pripadla državi, skupaj 19.415 zvezkov. Na knjigah je včasih na naslovnih listih zapisano, iz katerega samostana so došle, n. pr. »Catalogo monasterii . . . inscriptus Anno . . .«, pri drugih knjigah se to sklepa iz opazk ob robovih ali pod vrsticami, za nekatere knjige se pa more določiti, odkod so došle, le s pomočjo zapisnikov, ki so se napravili o knjižnicah odpravljenih samostanov.

Pogledati hočemo tedaj v studijski knjižnici shranjene knjige in rokopise, došle iz onih samostanov, ki so navedeni v naslovu tega spisa, in posebej navesti one iz 15. stoletja (inkunable), od poznejših knjig pa tiste, ki se tičejo dežele kranjske (Carniolica).

I.

Knjižnica nekdanjega cistercijskega samostana v Stičini.

»Alfabetični zapisnik c. kr. knjižnice v Stičini«, katerega so napravili l. 1788. (samostan je bil odpravljen l. 1784.), obsega 74 folio listov in našteje 2663 knjig. Temu zapisniku je privezan zaznamek knjig po materijah, ki ima to-le razdelitev: Biblija in njeni razlagalci 113 del; asceti 295 del, zgodovinarji 179 del, modroslovci, medicinci in klasiki 263 del, pridigarji 232 del, bogoslovci 141 del, sveti očetje in glavni cerkveni pisatelji 103 dela, raznih je 73 del, juristi 248 del, kanonisti in cerkveni zbori 180 del.

Med temi knjigami je *38 rokopisov, ki so došli iz Stičine,* in sicer se glase naslovi:

Biblia Sacra utriusque testamenti op. ms. in membrana a Script. anonymo in 8⁰.

Bedae (Vener. Presbit.) Super 7 Canonicas epistolas Efdram et Tobiam comentarii op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Roberti (Abbatis) Super Apokalipsim comment. ms. in membr. in Fol.

Glofsarium in novum et antiquum Teftam. a Script. anon. op. ms. in membr. in Fol.

Prophetae Sacrorum bibliorum op. ms. in papiro a Script. an. in Fol.

Origenis in librum numerorum, et Hieronimi in Apocalipsim comentarii in volumine uno op. ms. in membr. a Script. anon. in Folio.

Hieronymi (Divi) Presbiteri Comment. in Danielem Prophetam op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Expositio epistolarum divi Pauli juxta mentem diverforum Ecclesiae Patrum in Fol. op. ms. in membr. a Script. anon.

Bedae (Vener. Presb.) commentarius in Evang. Matthaei op. ms. in memb. a Script. anon. in 4to.

Eusebii (Presbit.) Super Prophetias Joël, Amos, Zachariae, Jonae et Malachiae in Fol. op. ms. in memb. a Script. anon.

Gregorii (Magni) libri moralium pars 3 op. ms. in membr. a Script. anon. in 4to.

Vincentii (S. Ferreri) Sermones in 4to op. ms. in papiro a Script. anon.

Bernardi (S Abbatis) Sermones et narationes diversae in 4to op. ms. in membr. a Script. anon.

Pauli (Episcopi Frising.) comentarius in opera S. Bernardi op. ms. in pap. a Script. anon. anno 1376[1]) in 4to.

Isidori (S. Hispalensis) libri sententiarum explanati opus mancum ms. in membr. in Fol.

---

[1]) Prav za prav l. 1373.

Bernardi (S. Abbatis) de consideratione ad Eugenium Papam aliaque opera cum quibusdam Scriptis Odonis Abbatis op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Ambrosii (S. Episcopi) opera diversa op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Hieronymi (S. Presb.) epistola op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Hugonis (a S. Victore) in libros sententiarum et allis objectis Theologiae vol. 2 op. ms. in membr. a Script. anon in Fol.

Lactantii (Firmiani) opera, de falsa religione etc. op. ms. in membr. in Fol.

Ruperti (Abbatis) de victoria verbi Dei op. ms. in membr. in Fol.

Isidori (S. Hispalensis) op. ms. et mancum in Fol.

Augustini (S. Aurelii Episc. Hip.) adversus Paganos op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Hieronymi (S. Presbit.) Epistolae ad Paulinum op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Gregorii (S. Papae magni) Libri moralium vol. 3 op. ms. in membr. a Script. in Fol.

Augustini (S. Aurelii Episc.) explanatio Pſalmorum a Pſalmo 1 usque ad 51 op. ms in membr. a Script. anon. in Fol.

Summa Juris Canonici op ms. in membr. a Script. anon. in $4^{to.}$

Augustini (S. Aurelii) de Agone Chriſtiana op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Zohis (Jacobi) Super $4^{tum.}$ librum Decretalium op. ms. in carta a Script. anon. in Fol.

Juridici tractatus de diverſis materiis Eccleſiaſticis op. ms. 1410 in papiro in Fol.

Prosdocimi Super 2do libro decretalium op. ms. in papiro in Fol.

Commentarius in 4^{tum} librum Decretarium op. mancum et ms. in papiro a Script. anon. in Fol.

Zarabelle[2]) (Franc. Card.) Super 4^{tum} et quintum librum Decretalium op. ms. et mancum in papiro in Fol. a Script. anon.

Ejusdem Authoris Super 3. librum Decretalium op. ms. in papiro a Sigismundo Lombger op. manc. in Fol.

Ejusdem Authoris Super 2 dum librum Decretalium op. ms. et mancum in papiro a Script. anon.

Tractatus Asceticus ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Cafsiodori opuscula diverfa op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Cisterciense formulare de electione Abbatum et visitationibus ordinis in 4^0 op. ms. in membr. a Script. anon. Saeculi XVI.

Izmed naštetih rokopisov posebej omenjamo tiste, ki so važni sami po sebi, ali pa jih je pisar umetno okrasil, ali pa imajo ob robovih zanimive opazke.

1. S. Gregorii Magni Moralium[3]) (XIII. stoletje). Perg., velika in mala fol. oblika mešana. Zvezek I. del I. in II. vel. fol. 214 listov (zadnji v $^1/_4$ fol.), pisano v dveh vrstah, v vsaki je 34 vrstic; lepe, večinoma okrašene poslikane začetne črke, v začetnici *U* (list 9/*b*) je ptič, simbol stiškega samostana, začetnica *Q* (list 59/*a*, 124/*a* in. 198/a) ima podobo letečega zmaja, ki pri prvih dveh leti navzdol, pri tretji pa počez. Na 214. malem listu stoji spodaj od pozneje roke (14. ali 15. veka) zapisana opazka: »Scribitur in portis, Meretrix est Janua mortis«.

Zvezek II., del III. mali folio 228 listov, berilo večinoma enovrstno ima po 21 vrstic, kadar je dvovrstno, je pisava prav mala. List 1/*b* nosi opazko: »Librum hoc scriptum sub honore S. Mariae, qui tulerit, pereat«. — Na listu 2/*a* zgoraj se imenuje pisar in prosi, da bi se ga za njegov trud spominjalo v molitvi, pišoč: »Lectori Bernhardus monachorum Christi minimus. Quoties | hoc commentum a me exaratum ad

[2]) recte: Zabarellis Franciscus de.

[3]) Signatura v studijski knjižnici M. S. št. 8, 4 zvezki v rujavem usnju.

legendum sumes, queso, ut | memineris laboris meque iuvare studeas tue bono orationis«. — Na listu 228/*a* stoji ob strani opazka: »Amen dico vobis«. — Začetne črke so v tem delu male in redke.

Zvezek III., del IV. in V. veliki folio 188 listov, v dveh vrstah po 37 vrstic. — Na listu 1/*a* so znamenja: B · a · e · n · c · D · e · ι · ωι · n · n · y · n · s · ι : ι · ι · † potem sledi: In nomine patriſ et filii et ſpiritus ſancti. Amen | Sanctus petrus dum ſederet ſupra petram | marmoream miſit manum ad caput et | dolore dentium fatigatus contriſtabatur. venit | ihs (Jesus) et ait. Quare contriſtariſ petre. Ait. Uenit | vermiſ migraneuſ et deuorauit denteſ meos. | Et ait ihs. Adiuro te vermiſ migraneus ut exeas | et recedaſ et ultra famulum domini N(osſtri) non ledas. Amen.

Nato pride koledar in potem latinski stihi:

faut lami ſol re faut re. r faut
flos est Dum laudet Abbato Gernune fructus

lami fa ut mi re r La mi
Est Cornutus Bos Adductor Gaudeat Eius

ſol re faut mi r faut la mi
Dum Currente Boue Generatur funis Equorum

ſol re mi re r faut ſol re faut mi re.
Dum Bis Ago Grates fit Dum Cano Bós Aliorum.

Začetne črke so tudi v tem delu majhne in malo okrašene, le začetnica *Q* je kakor v prvem delu bolj skrbno izdelana in ima zmaja s perutnicama.

Na listu 287/*b* je daljša pisarjeva opazka o svetnih zadevah, ki se glasi:

hec sunt que in ſeculo abusiue fiunt
Senex ſine religione. adoleſcenſ ſine
obedientia diueſ ſine elemoſina femina
ſine pudicicia dominuſ ſine ueritate
chriſtianus contentioſus pauper ſuperbus rex iniquus, episcopus negligens, plebs in disci-

plinata populus fine lege. Sic fuffocatur iufticia et invehitur ira domini Dief feftinant etas fatefcit feruor tepefcit iniquitas crefcit, caritas refrigefcit follicitudo augetur, labor frustratur fortitudo minuitur infirmitas multiplicatur. fides fallitur etaf laborat moref finguntur. anime indurantur. mundus ipfe fenefcit. Leticia praeterivit, trifticia supervenit. Et fic sunt omnia mutata et pauca fperantur bona.

Na listu 189/*a* se bere:

O fili care noli nimis alte volare. Si nimis alte volas pennas tuas conburas W. M.

Zvezek IV, del VI., 175 listov, v dveh vrstah po 36 (pozneje po 35) vrstic, male začetnice. Na listu 1/*b* je začetnica *P* lepo stilisirana, predstavlja štiri zveri, gracijozno zavihane drugo v drugo, pri začetnici *Q* (141/*b*) je vodoravno ležeči zmaj. — Na listu 175/*b* stoji: »Explicit Sexta Pars Moralium Liber Tricesimus Quintus.

2. Glossarium in novum ac vetus testamentum.[4]) (Trinajsto stoletje.) Pergamen folio 185 listov, tekst enovrsten, na listu 1/*a* je večja začetnica. Na listu 185/*b* je pisar pripomnil: fons indificiens pietatif mifere mifere mifere — Virgo dulcis — Aue domina celorum aue domina angelorum salve radix sancta est.

3. Hieronymi Presbyteri Commentaria in .... prophetas (XIV. stoletje). Papir fol. 189 listov, dvovrstni tekst, začetnice precej majhne. — Na privezanem listu stoji pisano od roke iz 17. stoletja: »Prophetarum omnium liber, quos in sacris litteris Romana ecclesia recipit. A. 1641.[5]) Fol. 1/*a* Cathalogo Sitticensi inscriptus«.

[4]) C. kr. stud. knjižnica rokop. št. 11.

[5]) Ibidem, rokop. št. 62.

4. Pauli Episcopi Frisingensis Commentarius in opera S. Bernardi.[6]) (XIV. stoletje.) Papir fol. 190 listov. — Na koncu stoji na str. 190/b zapisano: »Explicit Liber undecimus Librum iſtum contulit monachus Victorienſis reverendus pater et dominus graciosiſſimus Dominus paulus ecclesiae frisingensis episcopus Anno domini M°. Tricenteſimo lxxiii«.

5. Vita St[i.] Bernardi.[7]) (XIV. stoletje.) Pergamen fol. 247 listov, lepe začetnice, a brez okrasbe z zlatom. Na listu 1/a je zapisano: »Non videat Christum qui librum subtrahit iſtum, Qui te furat te reddat aut moriatur. — Otto tenet mappam madidam mappam tenet Otto. — List 1/b: Cathalogo Sitticenſi inſcriptus. — List 99/b: Explicit Vita Beatiſſimi patris noſtri Bernhardi Primi Clari vallenſiſ abbatis edita a uenerabili domno Bernaldo abbate Boneuallenſi ex parte, partim etiam a domno Willchelmo Sti Theodorici abbate. — Životopis sv. Bernarda sega od lista 1. do vštetega 99. Potem pride nekaj životopisov drugih svetnikov.

6. Venerabilis Bedae Presbyteri Super VII Canonicas epistolas Esdram et Tobiam.[8]) (XIV. stoletje). Pergamen fol. 180 listov. Na fol. 15/a stoji: Cathalogo S. Mariae in Sittich inscriptus. Začetne črke niso okrašene.

7. Decretalium Lib. II. III. IV. V.[9]) Trije folio zvezki. Papir, 15. stoletje. Na spodnjem robu na listu 1/a (IV—V) stoji: Post obitum Nobil. et Acutiſsimi Viri D. Georgy Zaule I. V. Dr. Nob. et Castiſsima Virgo Susanna Zaule Bibliothecae Abbatiae D. V. in Sittich Dono Dedit Anno 1642. — Na koncu III. zvezka se čita: Explicit lectura tertii libri decretalium Excellentiſsimi vtriusque juris doctoris domini Fran-

---

[6]) Ibidem, rokop. št. 63.
[7]) Ibidem, rokop. št. 7.
[8]) Ibidem, rokop. št. 5.
[9]) Ibidem, rokop. št. 54.

cisci de Zabarellis[10]) in orbe famofiffime monarche. Miferacione diuina fanctorum cofme et damiani Sacrofancte ecclefiae Romanae dyaconi Cardinalis Florentini dignifsimi Scripta et completa Conftantiae provincie Maguntini de M CCCC · Xvj Indicione IX^a die vero Xj^a menfis Julii Amplifica fede pastore vacante Deo gracias.

8. IV. Libri Decretalium[11]) (XV. stoletje.) Papir fol. 107 listov, tekst dvostopčen. Na koncu fol. 107/*b* stoji: laus et gloria sit Christo in vigilia beate marie virginis de Augusto in Florencia A. M°CCCC°XCvII in ftudio florentino, quo anno legi secundum, quartum et quintum exceptis tribus ultimis titulis. — Explicit liber quartus decretalium secundum dominum Antho. de Butrio.[12]) — Na zgornjem robu prvega lista (manjka namreč v začetku folianta nekaj listov) se bere: Virgo Susanna Zaulin[13]) Abbatiali Bibliotheca D. Virg. Sittich dono dedit.

9. Formulare Cisterciense Procedendi in Abbatum Electionibus et Visitationibus Peragendi[14]). (pisava iz XVI. stol.) Rokop. XV. stol. Pergamen 4° 189 listov (187, 188 manjka). — Na listu 1/*a* lepo okrašena začetnica *N* (emo afsumit fibi honorem, nifi qui vocatur) — zlato-rudeče-višnjeva v arabeskah (rudeče-zelena) v spodnjem ovinku je kalin. Na listu 166/*b*, katerega je pisala druga roka, stoji: Finis hujus operis et omnium rerum; potem je pisano hebrejski 3½ vrstice, kar se nadaljuje na listih 167—170 z latinskimi razlagami. — Na spodnjem robu lista 1/*a* stoji:

---

[10]) Claruit in concilio Conftantienfi. Anno domini MCCCCXVIII Vbi et moritur. — Liber de Scriptoribus Ecclefiafticis, pp. Trithemius, Basel 1494 Fol. 104/*a*.

[11]) C. kr. stud. knjižnica, rokop. št. 52.

[12]) iure consultus omnium fuo tempore facile celeberrimus et in aliis fcripturis tam divinis quam humanis egregie doctus. — Trithemius l. c. Fol. 103/*b*.

[13]) Susanna Zaule je tedaj podarila knjigo. Op. pis.

[14]) C. kr. stud. knjižnica, rokop. št. 32.

Sum ex libris Reuerendifsimi in Christo patris ac Domini Domini Laurentii[15]) Abbatis Sitticenfis Anno 1581.

10. Libellus Statutorum Ordinis Cistercienfis (XVI. stoletje) papir 8° 228. listov (na koncu 15 nepopisanih) spredaj na treh listih vrsta opatov cistercijskega samostana v Runi na Štajerskem (kakor znano, so od ondod prišli menihi v Stičino, kakor sedanji menihi nove opatije stiške iz samostana Mehrerau na Predarlskem). 26. opat v Runi je Kristijan Anser[16]), rodom Kranjec, in zraven stoji opomba: anno 1454 praedecefsoris officium promeruit eoque religiosissime 8 annos functus est, hinc vocatus ad Aulam Friderici III Confiliarius, confessarius et concionator est effectus.; 27. opat v Runi je Volbank Schröttl iz Kočevja[17]); zraven je zapisano: Abbas creatus est anno 1461 uir doctus pius fermone facundus monafterio suo tunc fideliter et feliciter praefuit 35 annis ut virum Prelatum decet iuftus cunctis amabilis conftans, erexit plura aedificia et sumptuofos libros fcribi curavit[18]), qui adhuc fupersunt communitati utiles.

Inkunabli (15. stoletja).

Vseh inkunablov je 57, trije so iz let 1460—1470, 10 iz let 1470—1480, 12 iz let 1480—1490 in 32 iz let 1490—1500. Največ knjig je iz duhovskih strok. Izmed svetnih knjig naj omenimo: 1474 Commentarii in Juvenalem (Romae) 1476 Diodori Scriptoris Graeci opera historica (Venetiis) 1478 Perotti Suauiffimum Rudimentorum grammatices (Mediolani) 1480 Grammatica (Venetiis) 1482 Justinianus

[15]) Lavrencij, opat stiški od 1580 (20. aprila) do 1601 (26. dec.), poprej prijor ondi, »pravi vojščak Gospodov« od hišnega zgodovinarja Puzelna imenovan »oče domovine«. Prim. moj spis: Die Gegenaebte Albert und Peter von Sittich i. t. d. Dunaj 1866. p. 71—82.

[16]) C. kr. stud. knj. rokop. št. 134, polatinjeno ime.

[17]) O njegovem delovanju glej zgoraj omenjeno mojo knjigo str. 41.

[18]) Neki misale, krasen rokopis runske knjižnice, je baje opat Volbank sam kleče spisal.

Pandectae (Mutzebergae) 1488 Almanach (Mag. Joannis de Monte regio) ad annos 18 (Augustae Vindelicorum) 1488 Adnotationes in veteres Graecorum poëtas (graeco idiomate conscriptum) (Florenciae); 1488 Terentii Comediae (Venetiis) 1490 Arnaldi opera medica et chirurgica (Venetiis) 1490 Chronicon Mundi (Venetiis) 1493 Juvenal (Venetiis) 1494 Trithemius Joan. Liber de Scriptoribus.... (Basileae) 1494 Horatius cum figuris (Venetiis) 1494 Perotti Cornucopiae sive Commentariorum linguae latinae (Venetiis) 1496 Antonini Repertorium (Argentinae) 1496 Summa quae Deſtructorium viciorum appellatur (Nuremberge) 1497 Vallen Laurent. Homeri ... Ilias in Latinum sermonem traducta (Brescia) 1497 Cicero Epistolae familiares (Venetiis) 1498 Suidas Opera (Mediolani), 1499 Platonis Opera omnia graece conscripta (Venetiis) 1499 Plinius nat. historiarum libri 37 (Venetiis) 1499 Collecta et exercitata Friderici Sunczel Moſellani liberalium ſtudiorum magiſtri in octo libros Phisicorum Areſtotelis in almo ſtudio Igolſtadiensi (Hagenau).

Na nekem privezanem listu rokopisa o fiziki, kateri se drži omenjenega inkunabla iz l. 1499, stoji opazka: »Frater Georgius de Laybach professus in Sittich miſſus ad alme gymnasium Wiennenſe anno Domini Quadrigenteſimo octauo (a Reverendo in Christo patre Domino ac Domino martino[19]) abbate in praelibato monasterio totoque conventu) et in tercia mutacione promotus ſum op(b)tinuique locum tredecimum inter ſexaginta tres examinatique ſumus ad quatuor ſeptimas integras a quinque examinatoribus et circa festum penthecoſtes.«[20])

[19]) Martin, opat stiški do 1500. Prim. »Gegenäbte von Sittich« p. 41.

[20]) Leta 1500 je opozoril opat iz Rune stiškega opata, da je opat od Sv. Križa dijakom reda na dunajskem vseučilišču dovolil, vrniti se v svoje samostane, tako bo tudi stiški Gregor (Jurij) prišel domov; opat naj mu (runskemu opatu) povrne 20 gld. r. d., katere je plačal za Jurija. (Prim. »Gegenäbte«, p. 45.)

„Carniolica".

Kranjske tiske je imela knjižnica stiškega samostana, ko so samostan odpravili, nastopne: Carolus Bor. Archi episc. Mediol. Inſtructiones pro confessariis Labaci 1721 (Cagnaronii Statuta Civitatis Tergest. Tergesti 1625). Calendarium ad bene moriendum, Labaci. »Crain, dessen Schlösser und Städte in Kupferbildern vorgestellt.« (Valvasors Topographia Carnioliae). Drexelii triplex cultus, Labaci 1750, Peritzhoffen Erbhuldigungsactus in Crain, Laibach 1739, Elffen Panis coeli, Labaci 1720 Fasciculus Josephinus, Labaci 1683, Glückshafen Geistlicher, Laybach 1745. Gerbecii Chronologiae medicae Labaci 1699. Gerbecii Intricatum extricatum Labaci 1692. Gerbecii Vindiciae physico-medicae Labaci 1710. Hermanni Jos Quaestiones Labaci 1766 Hofstätter Quaestiones de ſponsalibus Labaci 1711. Landhandveste des Herzogthums Crain Laibach 1687. Manu ductio Sacerdotis ... Labaci 1759. Pegius Martin (iz Polhovega Gradca) Dienſtbarkeiten Jngolſtadt 1614. Pelzhoffer Arcanorum Status Labaci 1709. Pongraz Alb. Ord. Praedic. Manuale praesidum confraternitatis SS. Rosarii, Labaci (Synodus Dioeces. Goritiae Utini 1703). Schoenleben Sermones quadragesimales Salisburg. 1668, Schoenleben De origine Aug. Domus Habsburgo-Auſtriac. Labaci 1680 in drug izvod Lab. 1703. Schoenleben Annus Sanctus Habsb. Auſtr. Salisb. 1696. Schoenleben Carniolia antiqua et nova, Labaci 1681 (5 izvodov). Schoenleben Ämona vindicata (2 izvoda), Veritates aeternae Labaci 1738, Veritates contra libertinos Labaci 1768. Valvasor »Ehre des Herzogthumbs Crain« 2, 3., 4. Theil (2 izvoda).

(Dalje prih.)

Grobni spomeniki v Šmartnem pri Litiji.

Spisal **Konrad Črnologar.**

V krstni kapeli dekanijske cerkve v Šmartnem pri Litiji so vzidani štirje jako zanimivi nagrobni kameni iz 16. stoletja. Po skrbi g. dekana Ivana Lavrenčiča so jih prenesli semkaj iz stare župne cerkve, katero so l. 1899. podrli, da so na njenem mestu postavili sedanjo veličastno hišo božjo. Ti spomeniki niso le radi tega znameniti, ker so stari nagrobni spomeniki na Kranjskem že jako redki, ampak tudi radi skulptur in osob, katerim so postavljeni. Važni so za zgodovino domače umetnosti, pa tudi za lokalno zgodovino.

Krstna kapela se nahaja v pritličju južnega zvonika. Vhod vanjo je izpod pevskega kora. V sredi kapele je krstni kamen, v treh stenah so pa vzidani oni spomeniki v primerni visokosti, da se vse podrobnosti vidijo, a vendar jih ni lehko zastaviti, kakor so zastavljeni bili s klopmi v stari cerkvi. Dasi ima kapela samo dve mali okni, so vendar dovolj razsvetljeni.

Spomeniki so velike, štirivoglate plošče. Okoli je za dlan širok rob z grobnimi napisi, v sredi pa je štirivoglato vglobljeno polje s podobo v reliefu. Na treh kamnih je v približno $^2/_3$ velikosti podoba rajnega, na jednem pa podoba Matere božje z Jezusom v naročju. Gledé izdeljave niso vsi spomeniki jednake vrednosti. Na dveh je podoba v ravnem, na jednem pa skoro v polreliefu. Napisi so nemški v lapidarnih črkah; nekatere črke so nenavadne.

Nasproti vhoda v baptisterij sta spomenika Erazma Wagensberga, ki je umrl 16. marca 1522 (na levi), in Krištofa Bruckherschmida (na desni), ki je umrl l. 1537. V steni na desno je spomenik šmartinskega vikarja Jurija Smuka, ki je umrl l. 1533., in zadaj poleg vhoda je spomenik Erazma Lichtenberga, ki je umrl 3. marca l. 1566.

Spomeniki so mi že znani od l. 1879. Ogledal in deloma opisal sem jih že l. 1889, ko sem staro cerkev preiskaval, a

takrat sta bila dva izmed njih za klopmi in je bila videti le njih gornja polovica, zato mi ni bilo možno prepisati niti napisov.

I. Najstarejši spomenik je Wagensbergov; 173 *cm* je visok in 81 *cm* širok. V polju je zgoraj v polukrogu zelo naturalistično vejevje, ki spominja še na gotiko. V sredi polja je mlad vitez v popolnem oklopju (Panzer), na glavi ima baret, v desnici zastavo (Lehensfahne), levico pa drži ob križatem meču. Pred nogami mu stoji ščit s tremi srpi, iz česar se sklepa, da je grb Wagensbergov. Sicer pa manjka to ime v napisu, ker je plošča ondi odbita. Wagensbergi so imeli srpe v grbu.

Napis ob robu slove: [1])

† **HIE LEIT · BEGRABEN || DER · EDEL · VND VEST ERASM ·** (odbito; stati je pa moralo: »von wagensberg« ali »wagensberger.«) || **DER · GESTORBEN · || IST · IM M CCCCC · X · X · II · DES · 16 · MERZ ·**

Pokojni je moral biti iz bližnjega, po Valvazorju znanega gradu Bogenšperka (Wagensberg). V gradu na dvorišču je še vzidan grb rodbine Wagensbergov; v grbu so trije srpi. Valvazor ima njih grb v IX. knjigi na str. 105. narisan, a ondi je na drugem mestu še orel; tega so menda dobili Wagensbergi v grb, ko so postali grofi.

II. Drugi spomenik po starosti je spomenik šmartinskega vikarja Smuka. Visok je 169 *cm*, širok 74 *cm*. V polju je podoba Matere božje z Jezuščkom v naročju, kateremu Marija nekaj podaja, jabolko ali grozd. [2])

Mati božja meži. Delo je slabejše, kot na drugih spomenikih. Morebiti je delano po kaki stari (čudežni) podobi.

---

[1]) Vsi napisi se prično zgoraj na levi od gledalca, bero se dalje na desno okoli plošče. Znamenje || znači, kje se napis ulomi.

[2]) Zdaj je na tem mestu podoba poškodovana, a na glavnem sklepniku starega prezbiterija je bila ista podoba, tam pa drži otrok jabolko in ona mu daje grozd.

Napis se glasi:

HIE · LEIT · BEGRABEN || HER · IORG · SMVCK · VICARI · BEI · DISEM · GOCZ (manjka, ker je odbito »havs«) || **E DEM || GOT · GENEDIG · SEI · ANNO M CCCCC · XXXIII.**

Morebiti je Smuk tudi cerkev zidal, ker je bila v glavnem sklepniku stare cerkve enaka podoba, v drugem pa podoba sv. Martina.[3])

III. Nagrobna plošča Krištofa Bruckherschmida je 165 *cm* visoka in 73 *cm* široka. V polju leži speč (mrtev) človek z glavo na blazini, na glavi ima baret, oblečen je v nekak plašč brez rokavov, roki ima sklenjeni kakor bi ležal na »parah«. Na nogah ima grb s srcem.

Napis: (kladvi kot znak rudokopov) **GRVES** (g) **OT · DAS EDEL** || (zopet oni znak) **PERKWERCH ·/. HIE LEIT BEGRABEN · MEISTER || CRISTOF · BRVKHER || SCHMID · DEM · GOT · GENEDIG · SEY · I · 5 · 3 · 7.** (Bog blagoslovi plemenito rudokopstvo! Tu leži pokopan mojster Krištof Brukerschmid, komur bodi Bog milostljiv. 1537.)

Da je bil ta Krištof z rudarstvom v zvezi, znači oni izrek in pa rudarska znaka. Najbrže je bil lastnik rudnika in je topil rudo. Da se tu misli na domači rudnik (v hribu Sitarjevec) med Litijo in Šmartnim, ni dvomiti. To bi bil dokaz, da je bil tu rudnik že pred 1537. letom. Svinčeno rudo so kopali še v začetku pret. (19.) stoletja, potem so opustili in okolo l. 1880. so zopet pričeli z delom in sezidali moderne naprave v Litiji, v katerih še topé, a rude ne kopljejo več tu.

IV. Največji je Lichtenbergov spomenik, pa tudi najlepši in najskrbneje izdelan. Visok je 205 *cm*, širok 93 *cm*. Med napisnim robom in dnom je poševna z meandri okrašena ploskev, čez katero sega podoba deloma do dna. Osoba je v popolnem oklopju, vse je delano skoro gotovo po originalnem orožju in oklepih. Bradat mož, skoro naravne velikosti, je ves

---

[3]) Vsi plastično okrašeni sklepniki starega svetišča so porabljeni v novi cerkvi.

oblečen v železne oklepe, na glavi ima čelado (šlem), okrašeno z nojevim perjem, v levici drži zastavo z grbom Lichtenbergov, v desnici kladvo (menda bojno kladvo = Schlachthammer ali bojno sekiro), ob boku mu visi na levi velikanski meč, na desni bodalo (na nožnici je še zapisano »TOLIH«), okolu leve noge se mu vije kača (menda znak one iz raja, vsled katere je smrt prišla med ljudi). Vse je jako natančno izklesano. Poleg leve noge je štirivoglata ploskev z napisom iz sv. pisma, (po čemur sodim, da je bil pokojnik morda protestant). Spodaj sta še dva para grbov. Nad vsakim je kakor odprta knjiga (ali pergamen) z imeni. Prvi grb od leve na desno od gledalca ima jednoglavega kronanega orla in nadpis: »vater | sigmvnd | liechte | nberger«, drugi na ščitu moško bradato glavo in nadpis: »mveter vrs | vla lichte | nbergerin | geborne von | pvrkhstal.« (To sta njegov oče in mati.) Tretji grb kakor prvi z nadpisom: »svn | erasm | von | liechten | berg;« četrti ima v grbu dva krivca (ali srpa) z nadpisom: »havsfrav ma | gdalena von liechtenberg | geborne von | dietrichstein.« (Njegov sin in tega žena.) Na štirivoglati plošči sta napisana dva svetopisemska izreka iz evangelija sv. Janeza, in sicer iz 3. in 11. poglavja, ki se ozirata na vstajenje; ob robu spomenika pa je napis: **HIE LIGT BEGRABEN DER EDEL VND ERNVEST HER ERASMVS VON LICHTENBERG ZV RADLSTAIN DER GESTORBEN IST DEN IIII. TAG MONATS MARTII IM M · D · LXVI · IAR DESSEN SEEL DER ALMECHTIG GOT GENEDG VND BARMHERZIG SEIN WOLLE.**

Napis na oni tabli pa je ta: »iohannes am III. capitl | also hat gott die | welt geliebt, das er | seinen eingebornen | son gab auff das al | le die an in glavben | nicht verloren wer | den sonder das ewige | leben | haben«. (Po Wolfovem sv. pismu str. 278: 16. vrsta: »Zakaj Bog je svet tako ljubil, da je dal svojiga edinorojeniga Sinu, de, kdor koli vanj veruje, se ne pogubi, temuč ima večno življenje.«)

»iohanis am · XI · capitl · | ich bin die aufferst- | ehung vnd das leben | wer an mich glav- | bet, der wird leben | ober gleich stvrbe | vnd wer da lebt. vnd | glaubt an mich, der wirdt

nimmer mehr | sterben.« (XI. vers 25 in 26: »Jest sim vstajenje in življenje; kdor v me veruje, bo živel, akoravno umerje. In kdor koli živi in v me veruje, ne bo umerl vekomaj.«)

Protestanti so radi rabili te verze na svojih grobnih spomenikih.

Grad Lichtenberg je stal severno pod Wagensbergom ter je bil že za Valvazorja razvalina, ki je narisana v Valv. XI. knj. str. 338. Po Valvazorju je bila rodbina Lichtenbergov že 300 let poprej na Kranjskem. Leta 1393. sta bila Bertold in Griffo L. posestnika v tem gradu. Okolo 180 let pred Valv. je dobil grad Baltazar Wagensberg po ženitvi z Veroniko Lichtenberško. Njun sin je bil Erazem Wagenz Wagensberga. 50 let pred Valv. je kupil graščino Jurij Kaysel, posestnik Wagensberga, kateri je dal grad Lichtenberg deloma podreti. 1672 ga je kupil naš kronist Valvazor, ki ga je pa tudi podiral ter kamenje porabljal pri zidanju na Wagensbergu.

Grb baronov Lichtenbergov v Valv. v IX. knj. str. 108 ima v 2. in 3. polju ravno takega orla, kakor je na tem spomeniku, v 1. in 4. pa leva, kakor ga ima sedaj še živeča grofovska rodbina Lichtenbergov. Tega leva so menda dobili Lichtenbergi, ko so postali baroni.

Želeti je, da bi se tudi drugje jednaki spomeniki primerno shranili, osobito ako leže na tleh, da bi jih dvignili in na primernem kraju vzidali.[4])

---

[4]) Podpisani prosi p. n. gospode duhovnike in druge ljubitelje domače zgodovine, naj mu naznanijo, kje se še nahajajo podobni spomeniki. V Stičini so n. pr. razun dveh vsi zginili. Nekaj spomenikov je že znanih, n. primer v Ljubljani, v Boštanju ob Savi, v Novem Mestu, Kočevju itd. Konrad Črnologar.

Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori. [1]

Spisal **dr. Fr. Kos.**

(Dalje.)

Št. 128.

1531, dne 3. novembra. Biljana.

»Anno mill. quingent. trig. primo, indictione quarta, die Veneris tertia mensis Novembris, actum in villa Biane in domo Pauli Saleteu versus in Stuffa, presentibus egregio domino Tibaldo de Tibaldis de sancto Daniele [2]) Cormoni gastal. substituto, Coriano Saiz de Biana et Juri q. Steffani de Selumbergo [3]) testibus habitis, vocatis et rogatis.«

Že prej sta Pavel, sin rajnkega Leonarda Zaletela [»q. Leonardi Saleteu«], ter Simon, njegov nečak in sin ranjkega Gregorja Zaletela iz Biljane [»q. Gregorii Saleteu de Biana«], med seboj razdelila vsa svoja posestva, lastna in v najem vzeta, potem desetine ter vse premakljivo blago, kar je razvidno iz listine, ki jo je spisal Ivan, kancelar v Korminu. Sedaj sta na novo potrdila to razdelitev ter sklenila, da je nikdar ne premenita.

Notar: Diomedes Grassettus de Portugruario.

Št. 129.

1532, dne 13. avgusta. Gorica.

»Anno mill. quingent. triges. secundo, indict. quinta, die tertia decima Augusti, actum in terra Goricie in domicilio habitationis infrascripti dni. testatoris in eius thalamo [4]) . . .

---

[1]) Prvi del tega spisa je natisnjen v lanskem letniku Izvestij, str. 57—84, 97—131 in 137—176.

[2]) S. Daniele na Furlanskem blizu Taljamenta.

[3]) Šalimberg blizu Biljane v goriških Brdih.

[4]) Thalamus (θάλαμος), notranja soba, spalnica.

present. nobilibus viris Bernardo Rabatta, Georgio Stampa, Christophoro Ressaur, Dario Neuhauser, Martino Proderli, Ulvino de Attimis et Francesco Fontana, testibus.«

Ivan, sin Ahaca iz Dornberga [»spect. et generosus d. Joannes spect. et generosi d. Achazi Dorumberger«], bivajoč takrat v Gorici [»in terra Goricie«], izraža v svojem testamentu željo, da bi se njegovo truplo prepeljalo v Kormin v cerkev sv. Adalberta ali pa se pokopalo na goriški zemlji v cerkvi sv. Frančiška v raki njegovih prednikov. Naj pa bode že pokopan tu ali tam; kjer bi se to zgodilo, tam naj se daruje večje število maš za izveličanje njegove duše. Svoji hčerki Luciji voli kot doto 400 cekinov, svoji soprogi Antoniji pa razen njene dote, ki znaša 500 cekinov, tudi pripis [»contradotem«] v znesku 225 cekinov, kar je razvidno iz dotične ženitovanjske pogodbe. Svoji soprogi Antoniji prepušča svoje posestvo z vrtom in brajdo, ki meri kakih pet njiv zemlje, pri Borgnanu [»in pertinentiis Boorgnani«] [5]), kar sedaj obdeluje Martinucij iz Borgnana, ter svojo hišo v Gorici, v kateri je prebival [»domum sue proprie habitationis . . . in terra Goricie«]. Po njeni smrti naj ta posestva razen njene dote in rečenega pripisa dobé njegovi dediči. Vse drugo premakljivo in nepremakljivo imetje pa zapušča svojim sinovom Ludoviku, Juriju, Frančišku in Hieronimu in sicer vsakemu enak del. Ako bi on s svojo soprogo Antonijo ali pa s kako drugo legitimno ženo dobil še kakega sina posmrtnika [»et si contigerit ipsum ex dicta nob. d. Antonia eius uxore vel quacunque alia leg. uxore habere perven. in lucem postumos . . .«], naj ta dobi prav tako velik delež premoženja, kakor prej imenovani sinovi; ako bi se pa rodile še kake hčere, naj dobe po 400 cekinov v zlatu, kakor njegova hči Lucija.

Notar: Balthasar q. Simonis de Baldassariis.

---

[5]) Borgnano je blizu Kormina.

Št. 130.

1533, dne 31. marca. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd. naznanja, da je »Veit Freiherr vom Turn vnnd zum Creutz« [6]), njegov svetovalec ter hofmajster njegovih otrok, že za rajnkega cesarja Maksimilijana po njegovih (cesarjevih) vojnih svetovalcih, ki so bili takrat v Gorici, posodil 276 funtov penezov in 40 šilingov črnih novcev [»swartzer müntz«] za vojne potrebe. Zato so se mu (Turnu) pa zastavili spodaj našteti zemljišniki [»gült«] in posestva, kakor kaže neka listina takratnih vojnih svetovalcev. — Kralj Ferdinand pravi, da sedaj podeljuje imenovanemu Turnu dotične zemljišnike in posestva za rečeno svoto v popolno last z ozirom na zasluge, katere sta si pridobila zanj in za njegovo hišo on in njegov sin Franc. Ta posestva se nahajajo pri Sv. Križu [»zum Creutz«] in v Lokavcu [»zu Lockhawitz«], [7]) od katerih razni, v pismu našteti podložniki odrajtujejo po 3 funte penezov, 23 šilingov, 4 starje in 3 mere [»kaufmas«] pšenice, 5 starjev in 1 mero ovsa ter 13 urn [»vrn«] vina, računano vse po goriški meri [»görtzer mass«], dalje 5 kopunov, 2 kokoši in 2 pogači [»zwo pogätschen«]. Po veljavi, v deželi navadni, se ima računati en star pšenice po 15 funtov penezov, en star ovsa po 10 funtov penezov, ena urna vina po 40 šilingov, en kopun po 6 šilingov, ena kokoš po 4 šilinge ter ena pogača po en šiling. To vse znaša 276 funtov penezov in 40 šilingov. [8]) Kralj Ferdinand ukazuje Volfgangu pl. Lambergu, svojemu svetovalcu in vicedomu kranjske kneževine, ter vsem svojim uradnikom, da naj imenovanemu Turnu priznavajo lastninsko pravico do rečenih posestev.

(Izv. list. na perg. z odtrganim pečatom. Na listini je lastnoročni podpis kralja Ferdinanda.)

---

[6]) Creutz je sv. Križ pri Ajdovščini.

[7]) Lokavec je vas blizu Ajdovščine na Goriškem. Blizu tam je tudi Sv. Križ.

[8]) O vrednosti penezov in šilingov ter o velikosti starjev in mer glej Izvestja Muz. društva, II (1892), str. 23—29.

Št. 131.

1533, dne 23. julija. Kormin.

»Anno mill. quingent. triges. [tertio, indict.] sexta, die vigesimo tertio Julii, actum Cormoni in domo solite habitationis Thebaldi de Thebaldis gastaldionis Cormoni, presentibus ibidem nobili domino [. . .] Valentinis Menegono et Bernardo de Nespoleto, officialibus Cormoni et Lodo [. . . .] Bigliana et Miclauo Mugirili (?) de Idria, testibus.«

Ko je leta 1519. meseca maja Ivan Vragulin, sin rajnkega Matevža Vragulina iz Kormina, v svojem imenu in v imenu svojega brata Mihaela, svojih sorodnikov Berthula in Petra, sinov rajnkega Jakoba Vragulina iz Kormina, prodal Pavlu Zaletelu iz Biljane [»Paulo Saleteu de Bigliana«] neki travnik za osem cekinov in dvajset solidov, kar je razvidno iz listine notarja Diomeda Grassetta, bivajočega v Korminu, so sedaj rečeni Ivan in njegovi sorodniki trdili, da so bili oškodovani, ker se travnik ni za pravo ceno prodal. Nato so na zadnje napravili tako pogodbo, da naj rečeni Pavel obdrži omenjeni travnik, zato pa naj še doplača šest cekinov in dvanajst septinov po računu, da je 20 septinov = 1 cekin [»ducatos sex et septinos duodecim in ratione viginti septinorum pro singulo ducato«]. To je Pavel Zaletel tudi storil ter v navzočnosti zgoraj naštetih prič izplačal zahtevano svoto. Omenjeni travnik je bil v prevalski okolici [»in pertinentiis Preuallis«] ter je segal na eni strani do zemlje Gregorja Skolarja in njegovih bratov iz Vilpož [iuxta Gregorium Scholarem et fratres de Vipulzano«], na drugi pa do nekega travnika Blaža Zaletela, brata Pavlovega.

Notar: Joannes Cisterninus.

(Listina je zgoraj nekoliko poškodovana.)

Št. 132.

1534, dne 8. maja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da je prišel pred njega Martin Bruederl ter izjavil, da je kot fevdni

nositelj za Barbaro in Elizabeto, hčeri rajnkega Henrika Schütz-a, dobil od njega (od kralja) v fevd spodaj našteta posestva in desetine. Ker je pa rečena Barbara umrla, a zapustila hčer Nežo, vdovo po rajnkem Juriju Knorringerju, je prosil imenovani Bruederl, da bi mu kot fevdnemu nositelju za Elizabeto in Nežo potrdil spodaj naštete fevde. — Kralj pravi, da je to tudi storil ter mu iz nova potrdil naslednje fevde, namreč en mlin pri (reki) Vipavi med Prvačino in Dornbergom [»zwischen Bräbatsch vnnd Dornberg«], en dvor v Prvačini [»zu Bräbatsch«], tri kmetije v Kanalu pri cerkvi Matere Božje [»im Kanall bey vnnser lieben Frawen kirchen«], izmed katerih eno obdeluje Peter, drugo Jakob in tretjo Andrej, tri kmetije in eno desetino v Brdih pri Gorici [»in Eggen bey Görtz«], dve kmetiji obdeluje neki »Zetze«, tretjo pa »Jure«, eno pustoto v Vipolžah [»ain öde hueben zu Wippelsach«] in zraven nekoliko travnika, dve pustoti v Štandrežu pri Gorici [»zu sannd Anndre bei Görtz«], eno kmetijo v Rupi [zu Rupp], kjer prebiva neki Valentin, ter tri kmetije in eno malo vinsko desetino v Gojačah nad Gorico [»zu Gayatschach enhalb Görtz«].

Št. 133.

1534, dne 31. avgusta. Schaffhausen.

Neža, vdova po rajnkem Juriju pl. Knoringen, naznanja, da je za 643 goldinarjev, goldinar po 60 krajcarjev, prodala svojemu bratrancu, plemenitemu Martinu Bruderl-u, vse svoje fevde z vsemi priteklinami, katere je podedovala po svoji rajnki materi Barbari pl. Almesshoffen, hčeri rajnkega Henrika Schütz-a. Ti fevdi, ki se vsi nahajajo v goriški grofiji, so: ena kmetija v Brdih [»zu Eggen«], dve kmetiji v Medani in v Vipolžah [»zu Medan vnd Wippelsackh zu Eggen«], dva travnika v Brdih, ena kmetija v Kanalu [»im Kanall«] ter ena kmetija v Morskem [»zu Marskh«].

(Izv. list. na perg. z dvema odtrganima pečatoma.)

Št. 134.

1534, dne 7. septembra. Kormin.

»Anno mill. quingent. trig. quarto, indictione septima, die uero septimo mensis Septembris, actum Cormoni in domo proprie habitationis sign. Cosoli del Mestre [9]), present. ibidem magistro Jacobo Triuisano, filio q. Joannis Triuisani, sutore [10]), Francisco filio q. Antonii Cosul de S. Maria de Sclauniccho [11]) dicto Sclaugnat, ambobus in Cormono commorantibus, ac Mathia Taruisano filio q. Venuti de Solich habitante in sancto Rocho prope Goritiam [12]), testibus.«

Leonardus Pagnaruttus de Pagnaco« [13]), sin rajnkega Antona, bivajoč v Korminu, je bil naprošen »a magnifico d. Vluino de Athimis Goritie commorante«, da bi kot oseba, ki ve za meje njegovih zemljišč v Korminu in ondotni okolici, opisal vse te meje. Pagnaruttus pravi, da je rad ubogal. Rekel je, da sam prebiva v hiši, ležeči »in villa Cormoni«, ki je lastnina gospoda Ulvina. Pri hiši je nekaj zemlje, ki sega do polja cerkve sv. Alberta v Korminu. Nato je Pagnaruttus opisal meje raznih njiv, travnikov in brajd, ki so se nahajale »in pertinentiis Cormoni« in sicer »apud S. Cancianum«, »in loco Cesariolla«, »in loco dicto in Luglia«, »in loco dicto in Langoriis«, »in loco dicto La del riu Podi«, »apud collem Squarni«, »apud collem Montiselli«, »super Boorgnano.« [14])

Notar: Jacobus a Caballis de Cormono.

---

[9]) Mestre, mesto blizu Benetek.

[10]) Sutor = črevljar.

[11]) Vas S. Maria Sclaunicco je v Furlaniji od Vidma proti jugozahodu.

[12]) Sedanje goriško predmestje Št. Rok ali Podturen.

[13]) Pagnacco je vas v Furlaniji od Vidma proti severozahodu.

[14]) Vsi ti kraji so v korminski okolici.

Št. 135.

1535, dne 20. januarja. Kormin.

»Anno nat. Dni. mill. quingent. trigesimo quinto, indict. octaua, die vigesimo Januarii. Actum Cormoni in domo habitationis Leonardi Pagnarutti, present. ibidem Vincentio de Rouereto, Colao [15]) Magnasio et Cedrono de Geyano, habitantibus Cormoni, testibus.«

Ker je plemeniti »Vluinus de Attemis« vzel Leonardu Pagnaruttu, bivajočemu v Korminu, vsa zemljišča, katera je ta (od njega) imel v najemu ali pa je dajal od njih polovico dohodkov [»de omnibus terris, tentis ab eo tam ad affictum, quam ad medietatem«], in ki so se nahajala v Korminu ali pa so pod ta kraj spadala, je zarad odškodnine nastala tožba, katera je napravila Pagnaruttu nekoliko stroškov. Na zadnje sta se pogodila tako, da je Pagnarutt odstopil Ivanu Frančišku de Colloreto, zastopniku imenovanega Ulvina, osem kampov, od katerih je prej plačeval najemnino; a zato se mu je pa izbrisal dolg v znesku 40 cekinov, katere bi bil moral plačati rečenemu Ulvinu. Tudi se Pagnaruttu povrnejo stroški, katere je imel zarad tožbe.

Notar: Joannes Cisterninus notarius et Cormoni cancellarius.

Št. 136.

1535, dne 21. aprila. Dunaj

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da je uslišal Nikolaja barona Turna, svojega svetovalca in glavarja v Gradišču [»za Gradisch«] [16]), ki je zase in za svojega bratranca Ivana barona Turna prosil za sodno pravico [»Burgk-

---

[15]) Colao = Nicolao.
[16]) Gradišče ob Soči.

frid«][17]) pri njunem gradu v Vipolžah [»Sloss Wiphelsackh«], ležečem v Brdih v korminski sodniji. Kralj Ferdinand pravi, da je to storil posebno zarad zaslug, katere sta si pridobila zanj in za njegovo hišo. To sodno pravico imata po ondotnem obgradju, ki obsega hrib med potokoma Oblinčem in Birso [»Blinitza vnnd Bersa«][18]) navzgor do cerkve ali kapele sv. Boštjana za (vipolškim) gradom, navzdol pa do izliva Oblinča v Birso. Ves ta svet so njegovi (kraljevi) v ta namen postavljeni komisarji izmerili in z mejniki preskrbeli. Kralj Ferdinand pravi, da jima podeljuje imenovano pravico za Vipolže, vendar naj odtod gredo vsi prizivi [»Appellationen«] k prvi inštanci v Gorico, kakor je bilo to že prej v navadi.

(Izv. list. na perg. z enim jako poškodovanim pečatom. Na listini je lastnoročni podpis kralja Ferdinanda.)

Št. 137.

1535, dne 26. maja. S. l.

Katarina, hči rajnkega Vilhelma pl. Lamberga, gospoda v Boštanju [»zu Saunstain«][19]), ter njegove soproge Ane, rojene pl. Kreid, naznanja, da je dobila od svojega očma Volfa barona Rogenndorffa, sedanjega soproga svoje matere Ane, kot svojega varuha in varuha svojega brata Baltazarja pl. Lamberga očetovo dedščino v znesku 1000 funtov penezov sedaj, ko se hoče omožiti s plemenitim Volfom Krištofom pl. Liechtensteinom zu Nycolspurg.

(Izv. list. na perg. s tremi pečati.)

---

[17]) Nemška beseda Burgfried je pomenjala: 1) mir, ki se v okolici kakega grada ali mesta vsled pogodbe ni smel motiti; 2) pogodbo, ki je kaj takega določala; 3) ogradje ali obmestje, kjer se mir ni smel kaliti; 4) sodno pravico po kakem ogradju ali obmestju.

[18]) Oblinč teče pod Vipolžami nad zahodni strani, Birsa pa na vzhodni. Kapela sv. Boštjana je bila tam, kjer je sedaj pokopališče v Kozani.

[19]) Boštanj je na Dolenjskem blizu Radeč.

Št. 138.

1535, dne 20. avgusta. Kormin.

»Anno nativ. Dni. mill. quingent. trig. quinto, indict. octaua, die uero Martis uigesimo mensis Augusti, actum in centa Cormoni in domo proprie habitationis meę infrascripti notarii, present. ibidem Stephano q. Blasii Coperutti (?) dicto Fucich, Leonardo Brucino, ambobus de Cormono, ac magistro Francisco sartore, filio q. Dominici de Prademano[20]), dicti loci Cormoni habitatore, testibus.«

Ko je Leonard Pagnarutt de Pagnaco, sin rajnkega Antona, bivajoč v Korminu, vsled ukaza korminskega gastalda [»a gastaldione Cormoni«] dne 7. septembra leta 1534. opisal nekatera zemljišča gospoda Ulvina de Athimis ter navedel vse njih meje[21]), ni pri tej priložnosti tudi s prisego potrdil resničnosti svoje izjave. Nato je pa »Vluinus de Athimis« v svojem pismu do korminskega gastalda zahteval, da naj rečeni Pagnarutt s prisego potrdi istinitost svojih besed. Podpisani notar izjavlja, da je k sebi poklical Pagnarutta, ki je nato v navzočnosti prič prisegel, dotaknivši se sv. evangelijev, da so resnične vse njegove trditve, zapisane v listini z dne 7. septembra 1534.

Notar: Jacobus a Caballis de Cormono.

Št. 139.

1535, dne 26. novembra. Dunaj.

Ferdinad, kralj rimski, ogrski in češki itd, naznanja, da je prišel pred njega Martin Bruederl ter mu povedal, da je po smrti Barbare, hčere rajnkega Henrika Schütz-a, kot fevdni nositelj za Elizabeto Gumpler, ki je bila sestra omenjene Barbare, ter za Nežo, vdovo po Juriju Knorringer, ki je bila hči rečene Barbare, dobil v fevd spodaj našteta posestva in desetine.

---

[20]) Pradamano, vas od Vidma proti jugovzhodu.

[21]) Cfr. št. 134.

Elizabeta Gumpler je umrla ter zapustila dve hčeri, Marušo, soprogo Erazma Teutenhoferja, ter Jero, soprogo Matije de Churbinisch. Nato je Martin Bruederl prosil, da bi mu kot fevdnemu nositelju potrdil spodaj naštete fevde za Nežo Knorringer ter za njuni sestričini Marušo in Jero. — Kralj pravi, da je to tudi storil ter mu iz nova podelil naslednje fevde, namreč en mlin pri (reki) Vipavi med Prvačino in Dornbergom [»zwischen Brabatsch vnnd Dornberg«], en dvor v Prvačini [»zw Brabatsch«], tri kmetije v Kanalu pri cerkvi Matere božje [»im Kanall bey vnnser lieben Frawen kirchen«], izmed katerih eno obdeluje Peter, drugo Jakob in tretjo Andrej, tri kmetije in eno desetino v Brdih pri Gorici [»in Eggen bey Görtz«], dve kmetiji obdeluje neki Cej, tretjo pa »Jure«, eno kmetijo v Vipolžah [»zw Wippelsach«], dve pustoti v Štandrežu pri Gorici [zwo öd hueben zu sand Anndre bey Görtz«], eno kmetijo v Rupi [»zu Rupp«], kjer prebiva neki Valentin, ter tri kmetije in eno malo vinsko desetino v Gojačah nad Gorico [»zu Gayatschach enhalb Görtz«]. [22])

Št. 140.

1536, dne 4. januarja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da ga je Hieronima, soproga Martina Bruederl-a iz Gorice, prosila, da bi podelil njenemu soprogu vse tiste fevde po goriški grofiji, katere je nekdaj imel njen prejšnji soprog, rajnki Lenart Vischmaister, in jih je potem ona dobila, da jih uživa do svoje smrti. Kralj pravi, da z ozirom na prošnje imenovanega Martina Bruederla, potem z ozirom na škodo, katera se mu je (Bruederlu) zgodila v zadnji beneški vojski in z ozirom na to, da je njegova (kraljeva) orožnica v Gorici [»vnser Zewghawsz zu Görtz«] na njegovi (Bruederlovi) zemlji, podeljuje njemu (Martinu Bruederlu) in njegovim dedičem vsa posestva, katera je imel nekdaj rajnki mojster Pavel Schuester.

---

[22]) Cfr. št. 132.

Št. 141.

1536, dne 30. avgusta. Mergenthaim. (Sreda po sv. Jerneju.)

Walter iz Kronberga [»Walther von Chronbergk«][23]), administrator nemškega reda po nemških in laških deželah, naznanja, da ima ta red v svoji avstrijski pokrajini [»Balley Osterreich«] neko malo vinsko desetino blizu Križa[24]) [»ainen cleynenn Weinzehennden nahennd bey Creucz«], ki spada pod ljubljansko hišo rečenega reda. Z ozirom na potrebe nemškega reda po avstrijski pokrajini se je sklenilo, da se dovoli deželnemu komturu avstrijske pokrajine [»Landcomthuren der Balley Osterreich«], plemenitemu Erazmu baronu »von Thurn vnnd zum Creucz«, da se ta vinska desetina proda plemenitemu Vidu baronu »vom Thurnn vnnd zum Creucz«, najvišjemu hofmajstru otrok rimskega kralja.

Št. 142.

1538, dne 18. oktobra. Gorica.

»Anno nativ. Dni. mill. quing. trigesimo octauo, indict. undecima, die uero Ueneris decimo octauo mensis Octobris. Actum in castro Goritiae super sala inferiori, praesent. magnificis dominis Nicolao de Turri seniore barrone etc., Gaspare Lantherio, Simone de Taxis et Joanne de Orzono, omnibus Goritiae agentibus, testibus.«

Leta 1533. je »Gregorius de Scepaco, exactor camerae phiscalis« v Gorici, plemenitemu Martinu Proderli-ju zarad njegovih ugovorov vzel neko državno zemljišče v Pečeh [»in uilla et pertinentiis uillae Peetz«] ter ga dal v najem Andreju Blondi. Pred kratkim je pa goriški kapitan »Gabriel comes de Ortemburg, barro in Frayestain et Karelspach« vsled prošenj rečenega Martina ukazal, da naj se dotično zemljišče iz nova da v najem. »Hieronymus de Atthymis, Goritiae et comitatus locumtenens«

---

23) Tu ne smemo misliti na Kronberg, ki je blizu Gorice.

24) To je Sv. Križ pri Ajdovščini.

ter prej imenovani »Gregorius de Scepaco« sta dobila nalogo, da bi to storila. Sedaj je zopet Martin Proderli dobil rečeno zemljišče v najem proti temu, da vsako leto plača v državno blagajnico, ki je v Gorici, [»camerae Goritiae«] po pet cekinov, cekin po 80 krajcarjev, potem en pezonal pšenice, tri kokoši in 10 jajec ter da prevzame vse javne dolžnosti, katere so s tem zemljiščem v zvezi.

Notar: Jacobus Campana, notarius et comitatus Goritiae cancellarius.

Št. 143.

1539, dne 26. junija. Gradišče.

»Anno Domini mill. quingent. triges. nono, indictione XII., die XXVI. mensis Junii, actum Gradisce in volto inferiori domus d. Venture infrascripti, present. dno. Jacobo Florio notario nunc in Gradisca moram trahente et Benedicto Rupel habitatore Fare[25]) testibus ad hoc vocatis, habitis et specialiter rogatis.«

Nikolaj de Blasiis, vikar v Gradišču, plemeniti Nikolaj de Rabbata, komorni fiskal v Gradišču [»phiscalis camere Gradisce«], ter Ventura, padovanski meščan bivajoč v Gradišču, prepuste kot delegatje in pooblaščenci barona in viteza Nikolaja de Turri, kraljevega kapitana v Gradišču in Maranu ter imetnika gastaldije v Moši [»a magnifico et clarissimo barrone et equite d. Nicolao de Turri, Gradisce et Marani regio capitaneo dignissimo et gastaldie Mosse detentore ac possesore«], Pavlu, sinu rajnkega Lenarta Zaletela iz Biljane [»Paulo q. Leonardi Xalatej de Begliana«] kot fevd en travnik v Prevalu [»in Priual«][26]), ki sega na vzhodu do potoka Traboka [»aqua vocata Traboch«], na jugu do travnika Leonarda Štekarja iz Ločnika, na zahodu do travnika rečene gastaldije, katerega obdelujejo dediči rajnkega Jurija Zaletela [»heredes q. Jury Xalatej«], proti gori pa do travnika Simona Suarda. Rečeni

[25]) Fara je vas blizu Gradišča.

[26]) Preval pri Biljani. Tam je tudi potok Trabok.

Pavel in njegovi nasledniki ne smejo brez dovoljenja gastaldije v Moši[27]) prodati ali pa zastaviti tega travnika. Nasprotno se pa Pavel zaveže, da bode od tega travnika vsako leto dajal oskrbniku omenjene gastaldije po dva pezonala ovsa goriške mere [»pisonalia duo auene ad mensuram Goritię«].

Notar: Hercules Orobonus Ferrarienssis fil. quondam doctoris Scipionis.

Št. 144.

1539, dne 26. junija. Gradišče.

Isti datum in iste priče, kakor v št. 143. Isti delegatje, ki so našteti v št. 143., prepuste Pavlu, sinu rajnkega Lenarta Zaletela iz Biljane, neki travnik v Prevalu, ki meji ob njegov (Pavlov) svet, proti temu, da bode vsako leto dajal oskrbniku gastaldije v Moši po eno kokoš.

Notar: Hercules Orobonus Ferrariensis.

(Listina se skoraj doslovno ujema z listino pod št. 143.)

Št. 145.

1540, dne 10. januvarja. Gorica.

»Anno mill. quing. quadragesimo, indictione tertia decima, die vero sabbati decima Jan., actum Goritiae in terra superiori in edibus infrascripti venditoris.«

Plemeniti Ludovik iz Dornberga [»Ludouicus de Dorumberga«] proda za 75 cekinov, cekin po šest liber, duhovniku Danielu de Cavana iz Pavije, župniku v Ročinju na Kanalskem [»presbitero Danieli de Cauana Papiae, plebano Canalis Roncinae«], neko zemljišče pri Ročinju, katero obdeluje Blaž Kraševec iz Ročinja [»super sedimine et terreno, sito in pertinentiis Canalis Ronzinae, rectum per Blasium Crasauitz de Canali Ronzinae«] in od katerega se na leto odrajtuje po pet starjev žita goriške mere [»ad mensuram Goritiae«], kar naj se odslej

[27]) Moša je od Gorice proti zahodu.

na dan Marijinega vnebovzetja ali pa osem dni pozneje daje rečenemu duhovniku Danielu.

»Praesentibus Ambrosio Pausitz de Varnicho, Natale q. Colai de Romanzaco [28]) habit. in Postcastro [29]) et Blasio Gorsa de sancto Petro [30]) testibus adhibitis.«

Notar: Petrus q. Joannis Mariae de Cistariis, publ. imp. auct. notarius Utin. praemissis interfuit, dum esset coad. cancellariae Goritiae.

Št. 146.

1540, dne 1. maja. Gorica.

»Anno mill. quing. quadragesimo, indict. tercia decima, die vero sabbati primo mensis Maii, actum Goritie extra portam oppidi, present. magnificis d. Hieronymo de Attymis Goritiensis comitatus dignissimo locitenente et Otthomario Neuhauser de Goritia, testibus.«

Mihael, sin rajnkega Ivana Bizjaka, in Tomaž, sin rajnkega Jerneja Dekana, oba iz Biljane v Brdih [»de villa Wigliana in Collibus«], prodasta za deset cekinov, cekin po 20 septinov [»in ratione settinorum uiginti pro ducato«], plemenitemu Martinu Proderle-ju iz Gorice neki vsakoletni fevdni dohodek, znašajoč en star žita korminske mere [»unam annuam liuellariam responsionem starii unius frumenti ad mensuram Cormoni«], ki naj se odrajtuje rečenemu Martinu in njegovim dedičem o velikem šmarnu mececa avgusta od nekega vinograda in sosednjega polja, ki se nahajata pri Biljani v kraju, ki se zove »Pratiscim« [»in pertinentiis Weglianae in loco dicto Pratiscim«], in pa od Mihaelovega zidanega hrama v Biljani [»una canipa Michaelis murata posita in centa Wiglianae«].

Notar: Petrus de Portis de Tulmezo.

---

28) Remanzacco je vas med Vidmom in Čedadom.

29) Zastran kraja »Postcastro« gl. Izvestja Muz. dr., XII, 119, op.

30) Št. Peter pri Gorici.

Št. 147.

1540, dne 1. septembra. Gradišče.

»Niclas Freyherr vom Thurn vnd zum Creucz der Junger«, rimskega kralja svetovalec ter glavar v Gradišču [»Gradisch«], naznanja, da je več posestev zamenjal z Vidom, baronom »vom Thurn vnd zum Creucz«, svetovalcem rimskega kralja ter najvišjim hofmajstrom kraljevih otrok. Rečeni Vid mu je prepustil svoja podedovana posestva v Pradigoju, ki se tudi Medea imenuje [»zu Pradigey genant Medea«][81]), potem v Verši [»Verscha«], Fratti [»Frätta«] in Romansu[82]); zato je pa on imenovanemu Vidu odstopil pet kmetij v Plačah [»zw Blatscha«][83]). — Pričala in pečatila sta »Bonaventura von Egkh zu Neuburg, Ro. Ku. Maj. Rat vnnd Haubtman zu Tulmein, vnd Othmarn von Neuhaus.«

Št. 148.

1540, dne 11. septembra. Kormin.

»Anno nativ. Dni. mill. quingent. quadragesimo, indict. tercia decima, die sabati vndecimo Sept., actum Cormoni in domo infrascripti Antonii conductoris, present. nobilibus uiris dnis. Camillo Neonauser, Mathia Speranz de Goritia et Nicolao q. dni. Joannis Blasii de Cormono ac Martino officiale[84]) Cormoni, testibus uocatis et rogatis.«

Plemeniti »Vluinus de Attimis Goritię habitans« je dal Antonu »q. Zanelli de Madrisio, hospiti[85]) in Cormono« v najem nekatera svoja posestva in sicer »vnum bayarzium[86]) situm in Cormono«, »vnum campum in Cesarola«, »vnum

---

[81]) Ta listina nam kaže, da se je vas Medea nekdaj Pradigoj zvala.

[82]) Vasi Medea, Verša, Fratta in Romans so od Kormina proti jugu.

[83]) Plače pri Sv. Križu v Vipavski dolini.

[84]) Officialis = uradnik.

[85]) Hospes = krčmar.

[86]) Bayarzius = borjač, dvorišče.

medium [37]) in Luglia«, »vnum campum in Langoriis«, »vnum medium versus sanctum Leonardum«, »vnum medium loci de sancto Canciano«, »vnum medium eunde Coronam«, »vnum pratum in pertinentiis Cormoni loci del Montisello«, »vnum pratum in pertinentiis Cormoni in loco Bouorgnan«.[38])

Zato pa rečeni Anton obljubi na leto dajati omenjenemu Ulvinu po dva starja pšenice, en star hrušk korminske mere, en par kokoši, 20 jajec ter polovico vina, katero se pridela na naštetih posestvih. To vino naj omenjeni Anton pripelje v vinski hram gospoda Ulvina, ki se nahaja v korminskem okraju [»in centa Cormoni«].

Notar: Dominicus de sancto Felice.

Št. 149.

1540, dne 14. septembra. Kormin.

»Anno nat. Dni. mill. quingent. quadragesimo, indictione tertia decima, die Martis quarto decimo Septembris, actum Cormoni in domo habitationis Antonii de Sena hospitis, present. nob. dno. Nicolao q. dni. Joannis Blasii de Cormono, magistro Francisco Pinza, Francisco Sclaugnatto et Petro de sancto Guirino [39]), omnibus habitantibus Cormoni, testibus.«

Leonard Pagnarut, bivajoč v Korminu, potrjuje, da je dobil od plemenitega gospoda Ulvina de Attimis, bivajočega Gorici, za izboljšanje [»melioramento«] nekega fevda v Korminu 44 cekinov, cekin po 6 liber, ter 4 $^1/_2$ libre.

Notar: Dominicus »e sancto Felice.

---

[37]) Medius = njiva, od katere so morali koloni odrajtovati polovico pridelkov.

[38]) Vsi ti kraji so v korminski okolici. Gl. tudi št. 134.

[39]) Najbrže S. Quirino, ki je od Kormina nekoliko proti zahodu.

Št. 150.

1540, dne 16. novembra. Gradišče.

»Anno Domini mill. quingent. quadragesimo, indict. XIII^{a}, die decima sexta mensis Novembris, actum Gradisce in cancellaria, present. dno. Bartholameo Beatiano et Antonio Panizola, testibus.«

Beltrand Guniat, bivajoč v Fari [»Beltrandus Guniatus habitans in Farra«], prepusti za 22 cekinov Pavlu Zaletelu, sinu rajnkega Leonarda, bivajočemu v Biljani [»Paulo Xalateo q. Leonardi, habitatori Beiane«], vse svoje pravice, katere je imel do dveh travnikov, ki spadata pod gastaldijo v Moši [»ex iuribus gastaldie Mossę«], ali pa so jih (pravice) pridobili Gregor in drugi sinovi rajnkega Jurija Zaletela [»Gregorii Xalatei q. Jurii suo et fratrum nomine«], kar je razvidno iz dveh listin, izmed katerih je bila ena spisana dne 4. februarija 1539. ter druga dne 29. marca tekočega leta.

Notar: Hercules Orobonus Ferrariensis fil. quondam doctoris de Scipionis.

Št. 151.

1541, dne 2. marca. Gorica.

»Anno nat. mill. quingent. quadrag. primo, indict. quarta decima, die Mercurii secunda mensis Martii, actum Goritię coram dno. Hieronymo de Athymis, Goritię et comitatus locumtenente, sedente sub porticu siue logia platheę inferioris prope cimiterium ecclesię parochiallis, pręsentibus excellenti doctore d. Aschanio de Uerona ac nobilibus d. Jacobo de Postchastrum, Antonio Papes,[39a]) Phebus filio dni. Joannis a Turrj, Mathia

---

[39a]) Tu se omenja med pričami plemeniti Antonius Papes (= Anton Papež). Ne vem, komu se imamo zahvaliti, da je slovensko ime Papež premenil v Papst ali Bapst. (Cfr. Czoernig, Das Land Görz und Gradisca, p. 636, 787.)

Speranzio et discretis Sebastiano Symonitj et Andrea Borssario, ambobus ciuibus, omnibus Goritię, habitantibus, testibus.«

Plemeniti Martin Proderle iz Gorice naredi v navzočnosti goriškega in solkanskega župnika Lukeža Pyter-ja [»presbitero Lucha Pyter plębano Goritię et Salcani«] naslednje volilo. Zaveže se zase in za svoje dediče, da se vsako leto plača rečenemu župniku in njegovim naslednikom pri farni cerkvi sv. Hilarija in Tacijana po šest cekinov, cekin po 6 liber in 4 solide dobrih novcev. V zagotovilo te svote zastavlja svojo hišo, ki se nahaja na goriškem trgu [»super plathea Goritię«] med hišo pl. Simeona Suardi-ja in hišo Andreja Chelbel-a, pod pogojem, da jo lahko on (Proderle) ali pa njegovi dediči rešijo, ako plačajo rečenemu župniku ali pa njegovim naslednikom 120 cekinov ali pa, če namesto hiše zastavijo kako drugo posestvo enake vrednosti.

Zato se pa rečeni župnik zaveže zase in za svoje naslednike, da se bode vsak ponedeljek v farni cerkvi sv. Hilarija in Tacijana v Gorici pred oltarjem sv. Križa brala sv. maša za umrle sorodnike imenovanega Martina ter se pele nekatere cerkvene pesmi. Neke druge cerkvene pesmi naj se pojejo vsak petek.

Notar: Jacobus Campana, notarius et Goritię cancellarius.

Št. 152.

1543, dne 5. januvarja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da mu je Neža, vdova po rajnkem Juriju Khnorringer, odstopila spodaj naštete kmetije in desetine ter ga ponižno prosila, da bi jih dal v fevd njenemu bratrancu Martinu Bruederlu. — Kralj pravi, da je to tudi storil ter dal Martinu Bruederlu v fevd naslednja posestva, namreč tri kmetije in eno desetino v Brdih pri Gorici [»in Eggen bey Görtz«], potem eno pustoto in del travnika v Vipolžah v Brdih [»zu Wippelsach in Ecken«] ter dve kmetiji v Kanalu pri cerkvi Matere božje [»in Kanall bey vnnser Lieben Frawen kirchen«].

Št. 153.

1543, dne 19. februvarja. Gorica.

Plemeniti Franc baron »vom Thurn vnnd zum Creitz«, svetovalec rimskega kralja, komornik in glavar poknežene grofije goriške, zamenja s Štefanom Pechlerjem, župnikom v Kamnjah [»zu Caminäah«], eno kmetijo pod pogojem, da rimski kralj kot deželni knez tudi potrdi to zamenjavo. Glavar Thurn prepusti župniku svojo prostolastno kmetijo v Malovščah pri Gojačah [»Maltschach bey Goyatsch«][40]), katero obdeluje Valentin Braczl ter od nje na leto odrajtuje po 14 laških funtov v novcih. Ta kmetija spada pod kamenjsko faro in goriško sodnijo. — Župnik pa odstopi glavarju eno kmetijo v Dobravljah [»Dobrawlach«][41]), ki je lastnina kamenjske fare ter spada pod kriško sodnijo. Obdeluje jo Ambrož Furkič ter odrajtuje od nje vsako leto po 13 laških funtov in 5 šilingov. Glavarjeva kmetija donaša tedaj 15 črnih šilingov [Schwarzschilling«] več, kakor pa župnikova. Ta zamenjava je bila na mestu zarad lege rečenih kmetij. Desetino od kmetije v Dobravljah dobivajo že od nekdaj župniki v Kamnjah. Podpisana sta Franc baron Thurn in pa kamenjski župnik Štefan Pechler.

Notar: Gregor von Seepach, ki je napravil dva enaka izvoda.

(Transsumpt iz neke listine kralja Ferdinanda z dne 11. maja leta 1545. Gl. št. 158.)

Št. 154.

1543, dne 6. oktobra. Gorica.

»Anno mill. quingent. quadrag. tertio, indictione prima, die sexta Octobris, actum Goritię sub logia comunis terrę

---

[40]) Vasi Gojače in Malovšče sta med Črničami in Kamnjami na Goriškem.

[41]) Dobravlje so blizu Sv. Križa v Vipavski dolini.

inferioris, presentibus nob. dno. Domno de Castello et dno. Marconni de Martiis testibus.

Plemeniti Simon Suardus proda za 23 cekinov, cekin po šest liber, plemenitemu Martinu Proderli-ju iz Gorice kos zemlje oranice, obsegajoč dve njivi, na Rojah pri Pečeh [»in loco dicto Naroiac in pertinentiis Petii«] pod pogojem, da ta kupčija nič ne zmanjša kraljevih pravic do desetin. Ta zemlja, katero je imenovani Simon nekoliko prej in sicer istega leta kupil od Jerneja Ploha iz Podgore [»a Jerne Ploch de Potgore«], sega na eni strani do poti, ki pelje iz Gorice v vas Peč [»strata, qua itur e Goritia ad predictam villam Pez«], na drugi do polja Jurija Colja [»campus Jurii Zolia«], na tretji do polja Mihaela Poterca iz Peči [»Michael Poterza de Pez«], na četrti pa do steze, ki deli desetine gospodov de Turri od kraljevih [»semita siue strata que dividit decimas dominorum de Turri et regie Maiestatis«].

Notar: Franciscus Capella, notarius et cancellarius Goritię.

Št. 155.

1544, dne 13, februvarja. Gorica.

»Anno mill. [quing.] quadrag. quarto, indictione secunda, die [Mercu]rii tertia decima mensis Februarii, actum Go[ritie] in stuba magnifici dni. Vluini de Athymis Goritie vicecapitanei, presentibus magnif. d. Vluino et Francesco Capella notario et coadiutore meo[42]), testibus.«

Bartolomej iz Čedada, brat iz reda minoritov sv. Frančiška ter gvardijan samostana v Gorici [»guardianus conventus Goritie«], naznanja, da je z dovoljenjem g. Bernarda Rabatha, prokuratorja rečenega samostana, prejel od pl. Frančiška de Dorimbergo, sina rajnkega Ivana, deset cekinov, cekin po šest liber dobrega

---

[42]) Sc. notarii Jacobi Campanae. Ker so vrstice, katere je v spodnjem delu napisal notar Campana, gledé pisave popolnoma drugačnejše, kakor ostali deli listine, smemo sklepati, da je te spisal notarjev koadjutor Capella.

denarja, ter zato osvobodil imenovanega Frančiška nekega fevdnega davka, katerega je moral dajati imenovanemu samostanu.

Notar: Jacobus Campana, notarius et Goritie cancellarius. (Listina je nekoliko poškodovana.)

Št. 156.

1545, dne 24. februvarja. Gorica.

»Anno mill. quingent. quadragesimo q[....][43]), die Martis vigesima quarta mensis Februarii, actum Goritie... (Imena prič se ne morejo povsem prav čitati, ker je nekdo prvotno pisavo po svoje popravljal.)

Tonič, sin Mihaela Apolonija iz Morskega blizu Ročinja na Kanalskem [»Tonich filius Michaelis Apolonii de Morscha prope Canalis Roncinam«], proda za sto cekinov plemenitemu Frančišku de Attimis, sinu Hieronima de Attimis, neki fevdni dohodek, ki znaša na leto štiri pezonale žita goriške mere [»pisinalium quattuor frum. ad mensuram Goritię«] in ki se ima vsako leto odrajtovati meseca avgusta okoli velikega šmarna.

Notar: Joannes Baptista Codessa de Gonario[44]), filius Sebastiani Codessa, publ. imp. auct. not. et in cancellaria Goritię coadiutor.

Št. 157.

1545, dne 20. aprila. Kormin.

»Anno mill. quingent. quadrag. quindo, indictione tertia, die Lunę vigesimo mensis Aprilis, actum Cormoni in coreicio[45])

---

[43]) Na dotičnem mestu je listina tako poškodovana, da se ne more čitati. Črka »q« kaže, da bi moglo stati »quarto« ali pa »quinto«. Datum nam kaže, da je bila listina spisana v torek dne 24. februvarja. Med letom 1540. in 1549. je bil torek na rečeni dan leta 1540. in 1545. Iz tega je razvidno, da omenjeni »q« je začetna črka besede »quinto« in da je bila listina izdana leta 1545.

[44]) Gonars, vas blizu Palmanove.

[45]) Morebiti nam je misliti na »corriceum«, t. j. kraj, kjer se deklice igraje razveseljujejo. Cfr. Gloss. Kirschii.

habitationis mei notarii, present. ibidem egregio dom. Dominico de sancto Felice notario, magistro Francisco fabro de farina[46]), habitantibus Cormoni, et Hieronymo q. Philippi Parmesani de Fratta et aliis testibus.«

Brata Ivan in Evstahij, sina rajnkega mojstra Leonarda, krznarja v Biljani [»Leonardi pelliparii de Bigliana«], sta prodala Blažu Zaletelu [»Blasio Saleteu«] iz Biljane neki travnik za 50 cekinov, kar je razvidno iz listine, izdane dne 26. februvarja leta 1544. — Mihael, sin rečenega Leonarda in brat obeh prodajalcev, si je hotel, opiraje se na sorodstvo, pridobiti ta travnik. V ta namen je položil v roke pl. Darija Neonauser-ja iz Kormina 50 cekinov, kar je razvidno iz aktov korminskega sodišča. Pozneje je pa ta Mihael odstopil svoje pravice do tega travnika pl. Krištoforu Rhesaur-ju iz Gorice, ki je hotel nato s pomočjo tožbe od imenovanega Blaža dobiti rečeni travnik. Ker se pa ta Blaž ni hotel pravdati, je prepustil omenjeni travnik Antonui z Cenede [»Antonio de Ceneta«], oskrbniku [»factori«] navedenega Krištofora, proti temu, da je dobil 50 cekinov, cekin po šest liber, za travnik, osem liber za njegovo izboljšanje ter en rajniš [»unum raynensem«] za notarske stroške. — Travnik se je nahajal pri Vipolžah na Ronku [»in pertinentiis Vipulzani in loco dicto Le Ronchiade«] ter je mejil na eni strani ob travnik vipolške cerkve, na drugi ob travnik viteza Konrada Orzonca iz Gorice [»Conradi de Orzono de Goritia equitis«] ter na tretji ob travnik, čegar lastnik je bil »Joannes de Turri de Goritia«.

Notar: Joannes Cisterninus, publ. imp. auct. not. et Cormoni cancellarius.

Št. 158.

1545, dne 11. maja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da ga je pl. Franc grof in baron »vom Thurn vnnd zum Khreicz«,

[46]) Fabro de farina = mlinar.

dedni deželni hofmajster na Kranjskem, njegov svetovalec in in komornik ter glavar goriški, ponižno prosil, da bi potrdil zamenjavo ene kmetije v Dobravljah [»Dobrawlach«] med njim (Thurnom) in kamenjskim župnikom Štefanom Pechlerjem [»Stephan Pechler, dieser Zeit pharer zu Caminäch«]. Pri tej priložnosti je Thurn izročil tudi neki dogovor, ki je bil podpisan od obeh strank[47]). Kralj izjavlja, da se je prepričal po svojih komisarjih, da bi bila ta zamenjava za obe stranki koristna. Tudi je vrednost obeh kmetij skoraj enaka. Zato dovoljuje in tudi potrjuje to zamenjavo, kar sme kot vladajoči gospod in deželni knez tudi storiti. Pravico do desetine od kmetije v Dobravljah naj ima še na dalje rečeni župnik.

Št. 159.

1546, dne 12. februvarja. Gorica.

»Anno mill. quingent. quadrag. sexto, indictione quarta, die autem Veneris duodecima mens. Februarii, actum Goricie in stuba domus habitationis magistri Gotardi Zenttgroff pictoris, civis Goritię, present. nobil. dominis Joanne q. d. Leonardi de Ortzono, Georgio Edlinger, Joanne q. d. Leonardi de Dorembergo, nobilibus Goritiensibus, magistro Gottardo suprascripto nec non Mathia Sborts q. d. Leonardi Sbortz cive Goritie, testibus.«

Pl. Jakob, sin rajnkega plem. Andreja Savorgnani de Ucellis, meščan in prebivalec videmski, proda v svojem imenu in v imenu svoje matere pl. Magdalene in svojega brata Pantaleona za 260 cekinov, cekin po šest liber, Frančišku, sinu rajnkega Jurija de Egk, bivajočemu v Gorici, neko zemljišče v Kravlju [»terrenum situm in villa et agro ville Craugli«][48]), potem neko na tem zemljišču sezidano hišo ter še nekatere druge dohodke in pravice. — Nuntius: Mathias Sbortz.

Notar: Petrus de Portis, Goritiae notarius.

---

[47]) Cfr. št. 153.

[48]) Kravlje (Crauglio) je vas v Furlaniji med Korminom in Červinjanom.

Št. 160.

1546, dne 14. februvarja. Kravlje.

»Anno mill. quingent. quadrag. sexto, indictione quarta, die autem quartodecimo mens. Februarii, actum in villa Craugli«.

Zgoraj imenovano zemljišče s sezidano hišo in z raznimi dohodki in pravicami (gl. št. 159) se je odstopilo Frančišku de Egk in sicer »praesentibus ad premissa Alexio Hungaro secretario magnificae convocationis Goritiae, Luca Holtzhofel cive Goritiae, Alexandro q. Sebastiani de Cordonono, habitante in villa Romansi, Bulfono fabro q. Justi Jacomini de Tarcento[49]), Colio Driusii ac Belino de Lucha[50]), omnibus habitantibus in Crauglio, testibus habitis, vccatis et rogatis.«

Notar: Petrus de Portis, Goritiae notarius.

Št. 161.

1546, dne 15. februvarja. Videm.

»Anno mill. quingent. quadrag. sexto, indict. quarta, die autem Lunae quinto decimo mens. Februarii, actum Utini in vico insulae domi infrascriptae dominae, praesent. Jacobo q. Simonis Stephani Caroli de Buya, portatore Utini, et Thoma q. Georgii Gorianitz de Goritia, testibus.«

Plemenita gospa Magdalena, vdova po rajnkem Andreju Savorgnani de Ucellis, potrjuje v svojem imenu in v imenu svojega mladoletnega sina Pantaleona, čegar varuhinja je bila, da je njen sin Jakob dne 21. februvarja prodal za 260 cekinov Frančišku de Egk iz Gorice neko zemljišče v Kravlju [»in villa et agro Craulii«]. Rečena gospa je tudi za prokuratorja postavila Marka Antonija de Martiis, bivajočega v Gorici, da bi jo zastran te zadeve zastopal pri sodniji.

Notar: Petrus de Portis na podlagi listine, katero je napravil Josephus Sporenus Scodrensis, not. Utinensis.

---

[49]) Tarcento je v Furlaniji med Vidmom in Guminom.

[50]) Lucca je mesto na Toskanskem.

Št. 162.

1547, dne 24, aprila, Sv. Križ.
(na dan sv. Jurija.)

Hieronim Issenhausen proda svojemu gospodu Francu grofu in baronu »vom Thurn vnd zum Kreutz« svojo hišo in svoj dvor v mestu Križu[51]) tik mestnih vrat [»in der Statt Kreutz gleich neben dem Stattor gelegen«], katera je kupil od plemenitega Antona barona »vom Thurn vnd zum Kreutz«.

Št. 163.

1547, dne 12, oktobra. Biljana.

»Anno mill. quingent. quadrag. septimo, indict. quinta, die vero duodecima mensis Octobris, actum Bianę in domo habitationis mei notarii, present. Cociano de Martignacho[52]), Michaele filio Thomę de Salimbergho[53]) et Mathia filio Dominici a Robonis de Tumba[54]), testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.

Plemeniti Baldasar, sin Krištofora Resaur-ja iz Gorice, je kot zastopnik svojega očeta, kar je razvidno iz pooblastila [»de procuratorio«] z dne 10. oktobra leta 1547., katero je spisal Ivan Baptist Codessa iz Gonarsa, bivajoč v Gorici, prodal za 62 cekinov, cekin po šest liber, bratoma Pavlu in Blažu, sinovoma rajnkega Leonarda Zaletela iz Biljane [«q. Leonardi Saletheu de Bigliana«], en travnik pri Vipolžah na Ronku [»in pertinentiis Vipulzani in loco dicto Le Ronchiade«], ki je mejil na eni strani ob travnik vipolške cerkve [»iuxta pratum ecclesię Vipulzani«], na drugi ob travnik Konrada Orzonca iz Gorice ter na tretji ob travnik, čegar lastnik je bil »Joannes a Turri de Guritia«.

---

[51]) Sv. Križ v Vipavski dolini, ki je bil nekdaj mesto.
[52]) Martinjak v Brdih blizu Biljane.
[53]) Šalimberg pri Biljani.
[54]) Štivan pri Devinu.

Dotični travnik je prej kupil Anton de Ceneta, oskrbnik rečenega Krištofora, od zgoraj imenovanega Zaletela, kar je razvidno iz listine z dne 20. aprila leta 1545. (Gl. št. 157.)

Notar: Presbiter Michael Odorisius Tumbensis, incola Bianę in Collibus.

Št. 164.

1549, dne 27. novembra. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da so njegovi notranjeavstrijski regentje in svetovalci v njegovem imenu razsodili prepir med Remigijem Parolinom, bivšim mitničarjem [»Mautner«] v Gorici, kot tožiteljem ter Francem grofom in baronom »vom Thurn vnnd zum Creutz«, dednim deželnim hofmajstrom na Kranjskem, njegovim (kraljevim) svetovalcem, komornikom in glavarjem pokneżene grofije goriške, kot tožencem zastran mitnine [»Mautgelt«] v Gorici. Parolin je trdil, da ga je grof, ko mu je (grofu) proti pobotnici hotel izročiti mitnino, brez kake sodnijske obravnave obdržal na goriškem gradu, mu vzel vse njegove računske knjige in druge zapisnike o mitnini, ga odstavil od službe, zasegel tudi njegovo imetje ter na ta način prelomil pogodbo z dne 20. aprila leta 1543., s katero je bil kot mitničar nastavljen. Grof se je izgovarjal, da Parolin ni v svojih knjigah vestno zaračunjaval mitnine; zato je dal po zapriseženem kancelarju Jakobu Campana knjige prinesti v grad, kjer naj bi se vse prav zapisalo. Parolin je nato izpovedal, da mu je grof s silo vzel knjige, izrezal iz njih nekatere liste ter izradiral ali pa premenil v njih nekatere točke. Grof je trdil, da tega ni storil. Notranjeavstrijski regentje in svetovalci so nato razsodili, da se je grof pregrešil, ker se je polastil knjig ter obdržal Parolina v gradu. Zato naj mu pa povrne škodo ter mu da zadoščenja, ker ga je imel zaprtega ter mu pobral njegove knjige.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 165.

1550, dne 3. junija. S. l,
(Torek po sv. Trojici.)

Magdalena, hči Hieronima »von Athimis«, svetovalca rimskega kralja in regenta dolenjeavstrijske vlade, in pa njegove soproge Katarine, ter sedaj soproga plemenitega Lenarta von Sigeszdorff zu Groszwinkhlern, naznanja, da je prejela od svojega očeta tisoč goldinarjev renskih za doto, ter izjavlja, da je s to svoto izplačana njena dedščina, katero bi utegnila kdaj dobiti po svojem očetu ali pa po svoji materi. — Pečatila sta listino »Herbard Freyher von Awersperg« in pa »Lienhard von Sigeszdorff«.

(Izv. list. na perg. z dvema pečatoma, izmed katerih je eden (Awerspergov) odtrgan, drugi (Sigeszdorfferjev) pa ohranjen.)

Št. 166.

1551, dne 12. decembra. Videm.

»Anno mill. quingent. quinquag. primo, indictione nona, die vero sabbati duodecimo mensis Decembris, actum Vtini in vico Aquileio in camino domus habitationis infrascripti d. Marii, present. Johanne quondam Baptiste muratoris de Spilimbergo, hospite in dicto burgo, et Michaele filio Thomici decani de Solumbergo, testibus habitis et rogatis.«

Videmski meščan Marius de Coll^to^ (Colloreto?) prepusti Pavlu, sinu rajnkega Lenarda Zaletela iz Biljane v Brdih [»Paulo quondam Leonardi Zilettu de Billiana in Collibus«], kos vrta v vasi Biljani [»in villa Biliano«], ki se je nahajal tik javne poti ter tik vrta in hiš imenovanega Pavla. Nasprotno pa da omenjeni Pavel Zaletel rečenemu Mariju svoj travnik »situm in pertinentiis Oneulę in loco dicto Sot Uogriniz«, ki sega na vzhodu do travnika Ludovika, sina rajnkega Avrelija de Strasoldo, na jugu do potoka, ki se zove Reka [»a meridie iuxta rivum

vocatum la Reca«], na zahodu in severu pa do brajde in do travnikov Jurija Vogrinca [»iuxta braidam Jurij Vogrinicz et eiusdem prata«].

Notar: Marcus Antonius Fiducius.

Št. 167.

1553, dne 11. marca. Judenburg.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da je že prej dal v fevd Hieronimu von Athimis, svojemu svetovalcu in fevdnemu nositelju [»Lehenntrager«] za Ivanko, hčer rajnke Doroteje in njenega soproga Josipa Raschauerja, razen nekaterih drugih zemljišč tudi neko hišo v mestu Gorici. Ta hiša se je nekdaj nahajala med Taferell-ovo in Heidwig-ino hišo[55]), sedaj pa sega na zgornji strani do hiše Otmarja iz Podgrada [»Newhaus«], na spodnji do hiše Franca Josipa barona Egg-a, zadaj do orožarne [»Zeughaus«] in spredaj do javne poti. Imenovana Ivanka je hišo podedovala po rajnkem Rajmundu iz Dornberga. — Kralj Ferdinand pravi, da daje sedaj z dovoljenjem Josipa Raschauerja, očeta in varuha rečene Ivanke ter z vednostjo Hieronima von Athimis, njenega fevdnega nositelja, to hišo v fevd Francu Josipu baronu »zu Egg vnnd Vngerspach« ter njegovim naslednikom.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 168.

1554, dne 13. avgusta. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da mu njegova urbarska posestva po pokneženi grofiji goriški nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in drugih vzrokov donašajo le neznatno najemnino in zato je sklenil, da se ta

---

[55]) Cfr. Izvestja Muz. dr., XII, str. 127, 147 in 162

posestva objezdijo, opišejo in poprodado. Zato proda Juriju Gregoriču, sinu Blaževemu, z Vogrskega [»Hungerspach«] in vsem njegovim dedičem eno hišo, v kateri prebiva, potem zraven nje ležeči vrt in njivo, dalje en vinograd pod hišo tik potoka, »Senikh« imenovanega, en travnik na Polju [»Nepaly«], ki daje po pet voz sena, ter še en travnik ravno tam, ki daje po dva dobra voza sena, s pogojem, da imenovani Jurij Gregorič in pa njegovi nasledniki vsako leto okoli velikega šmarna [»zu Mariaschidungtag«] odrajtujejo v njegovem goriškem uradu po devet mer [khaufmasz«] pšenice in devet mer ovsa goriške mere, dve kokoši, deset jajec ter vinsko in žitno desetino od dotičnih pridelkov in pa, da izvršujejo roboto in druge služnosti, ki so že od nekdaj v navadi. Prodajna cena znaša 25 goldinarjev renskih. Če bi Jurij Gregorič ali pa njegovi dediči prodali to zemljo komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega (kraljevega) uradnika v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se našteta zemljišča prodala, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov uradnik.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom. Na listini je tudi podpisan »Sig. Freyher zue Herberstain«.)

Št. 169.

1557, dne 5. oktobra. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da so se njegova zemljišča, ki se nahajajo po goriški grofiji, že nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in iz drugih vzrokov od njegovih uradnikov oddajala za neznatno najemnino. Zato je potrebno, da se ta zemljišča pregledajo, opišejo in potem poprodado. Za sedaj proda Tomažu Štruklju iz Šempasa dve njivi in zraven ležeči gozdič, ki meri dobro njivo ter daje poldrug voz sena. Ta svet sega do potoka Trebnika [»Trebnekh«], potem do njiv šentmihelske občine [»Sanct Michaels comaun«],

dalje do zemljišča, katero obdeluje Simon Štrukelj, in pa do »gmajne«. Tudi mu proda pol njive v »Seitschitzach«, ki je od vseh strani omejena od »gmajne«. — Zato pa naj Tomaž Štrukelj vsako leto o božiču odrajtuje v njegovem goriškem uradu [»ambt zu Görtz«] po dva rajnša, daje desetino ter izvršuje roboto in vse druge navadne služnosti. Prodajna cena [»verkaufrecht«] znaša šest rajnšev. Če bi Tomaž Štrukelj ali pa njegovi dediči prodali to zemljo komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega (kraljevega) uradnika [»amtmann«] v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se posestvo prodalo, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov uradnik v Gorici.

Št. 170.

1559, dne 7. junija. Dunaj.

Ferdinand, izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da mu njegova urbarska posestva po pokneženi grofiji goriški nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in drugih vzrokov donašajo le neznatno najemnino in zato je sklenil, da se ta posestva objezdijo, opišejo in prodado. Zato proda bratom Andreju, Lenartu in Juliju von Athimis in njih dedičem svoja dva travnika pod Panovcem [»vnnder dem Panwald«], katera je prej imel Peter S[...]lodecz in ki dajeta na leto po šest voz sena. Travnika segata do javne poti, do Vrtojbice [»Vertoibicza»][56]), do nekega drugega njegovega (cesarskega) travnika, katerega ima sedaj Dominik Ricio, ter do zidanega mosta [»Stainer-pruggen«]. Zato naj pa rečeni bratje in njih nasledniki vsako leto o božiču plačajo v njegovem (cesarskem) goriškem uradu po en rajnš in 30 krajcarjev davka. Prodajna cena znaša 24 rajnšev. Če bi pa rečeni bratje ali njih dediči prodali ta dva travnika komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega

---

[56]) Panovec je gozd od Gorice proti vzhodu. Blizu njega izvira potok Vrtojbica, ki se blizu Mirna izliva v Vipavo.

(cesarskega) uradnika v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se imenovana travnika prodala, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov uradnik v Gorici.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom je nekoliko poškodovana. Na listini je tudi podpisan »Sigm. Freyher zue Herberstain«.)

Št. 171.

1559, dne 7. junija, Dunaj.

Ferdinand, izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da mu njegova urbarska posestva po pokneženi grofiji goriški nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in drugih vzrokov donašajo le neznatno najemnino in zato je sklenil, da se ta posestva objezdijo, opišejo in prodado. Z ozirom na to proda bratom Andreju, Lenartu in Juliju von Atimis in njih dedičem svoj travnik v Liškuru [»im Lyczkhür«][57]), ki daje na leto en voz sena ter meji ob njegov (cesarski) svet in travnik, katerega imata sedaj Franc Cranschal in pa »Meingo de Colo vom vnndern Thurn«[58]), potem ob »gmajno« in ob potok ki nima imena. Zato naj pa rečeni bratje in njih nasledniki vsako leto o božiču plačajo v njegovem goriškem uradu po 15 krajcarjev davka. Prodajna cena znaša 4 goldinarje renske. Če bi pa rečeni bratje ali pa njih dediči to zemljo prodali komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega (cesarskega) uradnika v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se imenovani travnik prodal, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov (cesarski) uradnik v Gorici.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom. Na listini je tudi podpisan »Sigm. Freyher zue Herberstain«.

[57]) Liškur je pri Gorici od Panovca nekoliko proti jugu.

[58]) Vom vnndern Thurn« je sedanji Podturen ali Št. Rok v Gorici.

Št. 172.

1559, dne 19. septembra, Kravlje.

»Anno nativ. Dni. mill. quingent. quinquag. nono, indict. secunda, die decima nona mensis Septembris, actum Crauglii in domo mei notarii infrascripti, present. ibidem Vincentio de Pascoletti ac Jacobo q. Matthię Rubei de Crauglio, testibus.«

Antonius de Leonarduciis iz Kravlja [»de Crauglio«] proda za 20 cekinov plemenitemu Leonardu de Athimis, kapitanu grada Porpetto[59]), neki fevdni dohodek v Kravlju, ki donaša na leto dva starja žita.

Notar: Presbiter Joannes Ceruettis, incola Crauglii.

(Dalje sledi.)

Mali zapiski.

Taber na Visokem. V marsikaterih krajih se še vidijo ostanki tabrov, katere so naši predniki obzidali in utrdili ob časih turških napadov v obrambo in varstvo svojega življenja in premoženja. V druzih krajih se poizgubljajo sledovi takih utrdb, in le imena nekaterih hiš in posameznih zemljišč še spominjajo nanje. Med take kraje je šteti tudi taber na Visokem ob Kokri, katerega naj otmejo popolnega pozabljenja sledeče vrstice. Od Kranja do te vasi teče Kokra nekako v severovzhodni smeri, na Visokem se zavije bolj naravnost proti severu. Ob tem ovinku je zaokrožen prostor obrežja na labornatem čerovju, in tú je bil svoje dni precej prostoren taber. Ob veliki cesti proti gorenjemu koncu vasi stoji Tabrova hiša, za hišo proti kokrnemu bregu vrt, imenovan »na tabru«, konec vrta je bil nekdaj precej globok prekop z nasipom in za nasipom je »Tabrovo brezje«. Na tem brezju do grape, v kateri teče Mlinščica. ki goni od Tupalič do Visokega sedem mlinov in žag, je bil nekdanji taber na bregu med Zormanovim in Krčevim mlinom. Prekop je segal izpred Zormanove hiše do Krčevega vrta, bil je zadnji čas nekoliko zaraščen, in v njem so se potikali rokovnjači. Imeli so rokovnjači tu svoje kurišče, poleg dveh

[59]) Porpetto je od Palmanove proti jugozahodu.

druzih v obližju: v Pikševi loki in za Zormanovo žago. Bo že blizo 70 let, kar je dal tedanji gospodar Tabrovega posestva, Valentin Pavlič, prekop zasuti, breze posekati in svet preorati; zdaj so zasajeni orehi na njem; o tabru ni več sledu. Na robu obrežja med Zormanovim in Krčevim mlinom se je pokazal pred leti kos starega zida v zemlji, ko se je bila skala utrgala, a zdaj se je menda že tudi to skrilo. J. S.

Gaštaj. V 122. številki Ljubljančanke z dne 30. majnika 1902 se je bil nekdo lotil razlage krajevnega imena »Gaštaj« ter razlagal, če sem ga prav razumel, stvar tako, češ da je pravo prvotno ime nemški »Gehstei« t. j. Fußsteig (nicht zu fahren, nicht zu reiten), da je pa ta izraz za pešpot ali stezo, po kateri ni možno ni voziti ni zložno jahati, po ljudski etimologiji izprevržen v Gaßsteig t. j. Geißsteig (kozja pot), in iz tega da je nastal naš kranjski »Gaštaj« ali »Gaštajn«, da je torej začeti razlaganje z obliko »Gehsteig« in da je slovensko (pravzaprav kranjsko) zaznamovanje dotičnega kraja domač vzgled narodovega etimologiziranja. Umgekehrt ist auch gefahren, pravijo. — Pravo razlaganje tega imena se ima po mojem mnenju začeti s kranjsko obliko (slovensko to ime ni!) »Gaštaj«, kajti ravno Gehsteig je kranjskih Nemcev ljudska etimologija. Ljudska etimologija izprevrača namreč preprostemu razumu ne več razumljive besede v pomembne oblike ter oslanja nejasne izraze na jasne in znane, drugačna izprevračanja besed se pač ne morejo imenovati etimologija. Nemščine neveščemu Slovencu bi pa bila ravno tako nerazumljiva namišljena oblika »Gehsteig« kakor mu je bil nerazumljiv pravi prvotni »Gasteig«, torej ni imel nobenega vzroka kaj izpreminjati na umljivejšo stran, on je samo nemški Gasteig svojemu organu primerno zasukal v »Gaštaj« ter tako izraz, ki ga ni razumel, ohranil v bolj nepopačeni obliki nego tisti, ki so nerazumljivi jim Gasteig prikrojili v Gehsteig. — Pomeni pa izraz »das Gásteig« toliko kot »klanec, strmi pot« t. j. iz nižjega porečja navkreber na višjo ravan vodeča cesta, Hohlweg, der auf eine Anhöhe, besonders auf ein hohes Flußufer hinaufführt, potem pa sploh: ein Flußufer (eine Anhöhe), worüber so ein Weg geht, stvn. gasteigi, ascensus, steile Anhöhe, jähe Abdachung (Schmeller I, 954; Grimm IV, 1, 1 str. 1604, IV, 1, 2 str. 4218). Kako naj se v tej besedi razlaga prvi zlog, o tem bi se morda dalo različno prekarjati, a toliko mislim, da je gotovo, da z »gehen« (hoditi) ni v nikakršni zvezi. Eni mislijo na črstico »ge«, ki sicer služi pri tvoritvi kolektivnih imen, češ da je Gasteig nastalo iz »Gesteig« mit beispielloser Betonung der Vorsilbe ge und die dadurch eingetretene Enttonung der Nachsilbe. Meni tako brezprilično razlaganje nič kaj ne ugaja, in prej bi mislil na gah = jäh, steil t. j. strm, ali pa na oni iz »das Gäu (Gau)« v dialektu skrčeni »Ga« = *agus, rus — Gegend, Land — kraj, ravan t. j. nasprotje od mesta in pogorja (Schmeller I, 853; Grimm IV, 1, 1 str. 1518). Toda to je naloga germanistov, da dožené

veljavno razlago starega imena »das Gasteig«. — Po grajščinah in po mestih, kjer je tujec silil in se vrival med čisto slovensko prebivalstvo, imamo še starih iz tujine zanešenih krajevnih imen, ki jih čestokrat niti Nemec sam pozneje ni razumel, a Slovenec jih je (naravno da) zasukal po svoje. N. pr. Blizu Šmarjete na Dolenjskem je grad Klevevž, Klingenfels. Jaz bi prav nič ne dvomil, da je ime Klevevž nastalo iz Klingenfels, kajti -vevž, -fevš iz -fels je dosti jasno, če tudi Kle- iz Klingen- ostane še precej temen. In če bi vprašali po pomenu tega čudnega imena Klingenfels, bi gotovo vsak vitez ljudske etimologije blodil okrog glagola »klingen«, češ to mora biti kaka skalna stena, ki se odlikuje s posebnim odmevom, dasiravno je verjetneje, da nam je izvajati prvi del besede od »die Kling oder Klingen = enge Schlucht, schmaler tiefer Graben (Schm. I. 1334). — To je pa gotovo, da nam v obliki »Klevevž« ni mogoče iskati ljudske etimologije. — V želimeljski dolini od Iga proti Turjaku je gradič, pravzaprav pristavica, ki jo preprosti Slovenci tamošnje okolice imenujejo »Námeršelj«. To ni ljudska etimologija, ampak je samo sinkretistiška oblika, nastala iz predloga »na« in tujega imena »Hammerstill«. Ta Hammerstill najdeš že pri Valvasorju (XI. 274), a že pred več nego 200 leti nemško vzgojeni plemenitaš, kranjski Nemec Valvasor, tega imena ni več razumel. In ker ga ni razumel, bil je takoj na potu ljudske etimologije, dasiravno taki etimologiji ni mogel najti najmanjše opore. Valvasor piše namreč l. c.: »Woher ihm aber der Nam Hammer-still zugewachsen, habe ich weder in Schriften erspühren, noch sonst erfahren können. Es eräugnet sich daherum auch gantz kein Anlass zu dergleichen Namen, angesehen in dieser Gegend kein Hammerwerk oder sonst dergleichen etwas vor dem gewest. — Jaz bi sodil, da to Valvasorju ne več razumljivo ime pomeni toliko kot »gumnišče na pristavi«. — Prvi del seveda nima nič opraviti s kladivom (Hammer), kakor tudi drugi ne z držalom (Stiel). — Das Hammert iz srvn. hâmit pomeni oplot, ograjo, ograjen prostor — — pristavo (Umzäunung, Verhau, eingehegter Ort, eingefriedete Wiese — Meierhof) [Schmell. I. 1107 Grimm IV. 308]. Der Till pa pomeni (po Grimmu II, 1101) utrta tla ali gumnišče, der festgestampfte Lehmboden, area horrei, Dreschboden.

Kakor tedaj v imenih »Klevevž, Naméršelj« ni sledu ljudski etimologiji, tako ga tudi ni v obliki »Gaštaj«. Kakor nam tam ni misliti na »odmevno skalo« ali na »kladvišče«, tako nam tudi tu ne kaže omejevati se na tesno stezo za pešce, po kateri bi niti voznik niti jezdec ne mogel dalje. Gaštaj (das Gasteig) je strmi klanec, ki vodi iz globljega korita tekoče reke na vzvišeni breg, — na pokrajinsko teraso — t. j. in's Ga (Gau = plattes Land). L. P.

Gotiški ciborij pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Gotiških kelihov se je ohranilo na Kranjskem še precej, malo pa je ciborijev iz one dobe.

Pri sv. Jakobu v Ljubljani imajo zanimiv ciborij, ki spada v dobo, ko se je pri nas gotika borila z renesanso. Ta boj se je pri nas vršil okoli l. 1600, torej nenavadno pozno.

Stalce tega ciborija je šesterolistno; na vsakem listu je pa reliefna podoba v renesanški obliki in sicer 1. presladko Ime Jezusovo; črke so že renesanške. 2. angel (genij) držeč v desnici lestvico v levici pa trst;

poleg stoji kelih z vrčkom. 3. angel držeč križ in trnjevo krono, zraven je vrček. 4. grb ljubljanskib škofov. 5. Ime Marijino, Veronikin prt, rokavica, meč, bič, palica s posodo, 6. angel držeč sulico; klešče, goba, kladivo. Vse te podobe se torej nanašajo na darovavca škofa Hrena, na obdarovance oo. jezuite in na daritev sv. maše oziroma na presv. Rešnje Telo kot spomin krvave daritve Jezusove na križu.

Steblo je šesterostransko in ima med stalcem in jabelkom strešico. Nad strešico je steblo brez okraskov. Jabelko je potlačena kroglja okrašena z nepravilnimi rombi, ki imajo zaokrožene stranice. Nad jabelkom je steblo olepšano z vrezanimi cvetkami, ki se menjajo s cvetnimi čašami.

Kupa je gladka in ima le en obod, ki služi hkrati za oporo pokrovu.

Pokrov je nekoliko potlačena polkrogla, ki ima na vrhu šeststranski gotiški stolpič. Spodaj krasi stolpič šest poznogotiških lokov z oslovskim hrbtom, na vrhu pa gotiška cvetka, iz katere se vzpenja križ. Spodaj ima pokrov srebrn obroč, ki je sestavljen iz gotiških ali heraldiških lilij. Na pokrovu je napis z lepimi renesanškimi črkami v treh vrstah.

∘ QVANTVS ∘

HIC ∘ CAPVT ∘ INCLINA ∘ IACET ∘ HIC ∘ ANIMAE ∘ MEDICINA ∘ CREDE ∘ DEVS ∘ TANTVS ∘ IACET ∘ HIC ∘ SVPER ∘ AETHERA ∘

TERRET ∘ LABOR ∘ ASPICE PRAEMIVM ∘ THOMAS ∘ NONVS ∘ EPISCOPVS ∘ LABACENSIS ∘ DD ∘ T ∘ E ∘ L ∘ ANNO DO MDCIIX AD 1608.

Beseda quantus spada po pomenu in radi vjeme na konec, torej »super aethera quantus.«

Ciborij je torej iz l. 1608. Jezuitska kronika v Rudolfinumu nam pripoveduje o njem še to. Ad a. 1609. — Rmus Episcopus Labacensis D. Thomas porrexit Collegio benefacere. Curavit pro veteri (ut vocatur) Ciborio, quod 21 ducatis pro nostro templo Ao̅ 1598 comparaverat, quia nimis parvum ac inaequale fuit, hoc anno aliud majus saltem triplo — —. Vetus illud Templo Capucinorum obtulit. L. 1598 se pa kronika spominja tega starejšega ciborija, ki ga je škof Hren (Cren) daroval, češ da je srebern in pozlačen ter vreden več ko 40 gld. — Monstranco jim je Hren daroval l. 1612 vredno 100 gld. Žal, da ni več ohranjena. V. Steska.

Štukatorji škofovskega gradu v Gornjem Gradu. Ljubljanski knezoškof Ernest grof Attems (1743—1757) je sezidal v Gornjem Gradu novo cerkev in novo grajščino. Sobane je dal po šegi tedanje dobe okrasiti s štukom. Iz pobotnice, ki jo je spisal Anton Stämpfl 4. oktobra 1757, izvemo, da so delali trije štukatorji ondi in sicer Anton Stämpfl od 13. junija do 2. oktobra, torej $10^1/_2$ tedna à 2 gld. 30 kr., skupaj 26 gld. 15 kr., Andrej Singer 18 tednov à 2 gld. 30 kr., skupaj 45 gld. in Gal Schmid 13 in pol tedna à 3 gld., skupaj 46 gld. 30 kr. Vsi trije skupaj so torej zaslužili 117 gld. 45 kr. Štukatorji so bili, kakor spričujejo njih imena, sami tujci (Račun v škofijskem arhivu ljublj.). V. Steska.

Naše umetnine v graškem listu Kirchen-Schmuck. Znano je, da izhaja v Gradcu od l. 1870. umetniški list z naslovom: »Der Kirchenschmuck, Blätter des christlichen Kunstvereines der Diöcese Seckau«. Ta list spada med one redke liste, ki se ozirajo tudi na slovenske kraje.

Lani (letnik 1902. str. 187—194) je izšla v tem listu lepa razprava o kostanjeviškem samostanu »Mariabrunn bei Landstraß«; spisal jo je monsignor Ivan Graus, ki je urednik temu listu. Ker bi utegnilo koga zanimati, katere popise je prinesel ta list o naših umetninah, naj navedem tu dotične članke. Letnik 1873. str. 39 in 40 govori o kranjskih zvonarjih, njih imenih in o letnicah njih delovanja. Letnik 1875. str. 119 ima oceno razstave cerkvenih paramentov v Ljubljani. L. 1879. str. 1 in d. opisuje oglejski dom. Str. 140—142 popisuje župno cerkev v Škofji Loki in Kranju in cerkev v Crngrobu. Spis je naslovljen: Etwas über kirchliche Monumente in Krain. L. 1885. str. 21. i. d., 37 i. d.: St. Primus und Felicianus bei Stein. L. 1886. str. 9—12. St. Peter in Dvor. Str. 19, 38. Alte Gewölbe-Malerei zu Zauchen in Krain. — Str. 113—116 popisuje cerkev v Gornjem gradu. V tem letniku in v prejšnjem popisuje romarsko cerkev na Sv. Gori pri Gorici. L. 1888. str. 14. popisuje v članku »Monstranzenformen aus dem 16. und 18. Jahrhunderte« monštranci v Motniku in Špitaliču. L. 1896. popisuje od 34. strani dalje kranjske kapelice Božjega groba. Naslov spisu je: Das Grab des Welterlösers in seinen mitteralterlichen Nachbildungen. L. 1897. str. 8 i. d. Ein Paar Kapellen bei Bischoflack in Krain. Tu se ozira mimogrede na župno cerkev v Škofji Loki, v Crngrobu in na Suhi, potem pa govori o cerkvah v Spodnjem Bitnju in v Gostečah. Str. 133 i. d. in 145 govori o cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani in o tabernakulu iste cerkve. Vse te spise je sestavil Ivan Graus. Pomagali so mu pa zlasti z zgodovinskimi podatki domačini gg. dr. Fr. Stanonik, Jos. Smrekar, Matej Sitar, Jos. Dostal. V. Steska.

Slovstvo.

Trstenik. Dragocen prispevek k zgodovini župnij v ljubljanski škofiji je podal kranjski profesor dr. Franc Pernè, ki je pod naslovom »Trstenik« na 88. straneh opisal svojo rojstveno župnijo v gladkem jeziku in z domoljubnim čutom ter izdano knjigo, ponatisnjeno po »Zg. Danici«, sam založil. Zgodovinski podatki v knjigi so zanesljivi, one črtice, ki so zajete iz narodovega življenja in bajeslovja, pa jako zanimive. Še prihodnje čase bodo Trsteničani knjižico z veseljem jemali v roke. Pisatelj se v njej spominja tudi očeta domovine, v Kranju rojenega dr. Janeza Blsiweisa, ki si je privzel, ko je postal plemenit, pridevek Trsteniški, ker so njegovi predniki domovali na Trsteniku. A. K.

V Kelmorajn. Letos je izdala družba sv. Mohorja pod onim naslovom s slikami okrašeno knjigo, v kateri stolni kanonik dr. Andrej

Karlin prav prijetno opisuje svoje potovanje ob Renu in romanje nekdanjih Slovencev v Kelmorajn (Köln am Rhein). Knjiga nudi mnogo, a želeli bi še več čitati o dogodkih v onih krajih, ki so bili nekdaj v precej tesni zvezi z našo domovino. Ko se je pisatelj vozil mimo starega Agunta, bi se bil lahko spominjal ne-le »naših grobov«, ampak tudi slavne zmage, katero so l. 611. naši predniki ondi dosegli nad Bavarci. Pri Intihi bi mu bili lahko na misel prišli Soričani, ki so se do zadnjega časa spominjali z darovi svojega prvotnega bivanja v Pustriški dolini. Tudi slovenski altar sv. Cirila in Metoda v Cahenu bi bil lahko obširneje omenjen. Skoro gotovo je pa družba sv. Mohorja pisatelju začrtala bolj ozke meje, in res je knjiga tudi v teh mejah vse hvale vredna. A. K.

Gradivo za zgodovino Slovencev v Srednjem veku. Zbral dr. Franc Kos, c. kr. profesor. Vsi Slovenci so osupnili, ob jednem se pa iz srca razveselili, da se je »Leonova družba« v Ljubljani lotila težavnega dela, ki je velikanske pomembe za naš narod, ko je začela izdajati omenjeno »Gradivo«. Letos je izdala prvo knjigo, obsegajočo na 80 + 415 straneh zgodovino Slovencev od l. 501 do 800. Prav je, da se je takó važnega dela poprijel prvi strokovnjak na polju slovenske zgodovine, dr. Franc Kos. Že njegovo ime nam je porok, da bo knjiga lahko prestala kritiko pred vesoljnim znanstvenim svetom, in njegova energija nam jamči, da prvi zvezek ne bo ostal osamljen. Tudi »Muzejsko društvo« je lahko ponosno, da so Kosovi članki v »Izvestjih« nekoliko pripomogli k misli, da naj se vse lepo gradivo starejše slovenske zgodovine zbere in izda celotno v jedni knjigi. V temeljitih člankih je pisatelj podal v uvodu zgodovinski pregled o razmerah pred prihodom in o prihodu Slovencev v svojo sedanjo domovino. Tudi manj izobraženi Slovenci bodo te članke čitali s slastjo. Zgodovinarje bo pa posebno zanimalo znanstveno, v obliki regestov urejeno gradivo, posneto iz neštevilnih, deloma doslej neznanih historičnih virov. Tu se očitno kažeta pisateljeva točnost in učenost, kakršni se nahajati le v knjigah, katere izdajajo cesarske akademije. Z mnogim trudom je bil tudi sestavljen dodani natančni imenik vseh krajev in oseb, omenjenih v knjigi. Kritiko pisati o taki knjigi ni lahko, ker bi moral kritik iskati daleč na okoli vire, katere si je v teku let nabavil požrtvovalni dr. Kos na svoje stroške. Malo hibico smo pri pregledovanju zapazili na str. XXXVII., kjer je rečeno, da so Slovenci premagali okoli l. 611. bavarskega vojvoda Tasila; moralo bi stati: Garibalda. Tudi zunanja oblika knjige je sijajna. Upamo, da si knjigo nabavijo vsa učena slovanska društva in vsi slovenski razumniki. A. Koblar.

Slavjanovedenie v 1901. godu. S pomočjo mnogih sotrudnikov v slovanskih deželah je carska akademija znanosti v Petrogradu letos izdala sistematično kazalo spisov o jezikoznanju, literaturi, etnografiji in

zgodovini, ki so prišli na svetlo o slovanskih narodih v letu 1901. Knjiga obsega 22 + 236 stranij in je dokaz, kako krasno procvita slovanska veda in kako temeljito so se začeli spoznavati Slovani. A. K.

Vizantija i Srbi. **(Византия и Срби).** Napisao St. Stanojević. Knjiga prva. U Novom Sadu. Izdanje Matice Srpske. 1903. (Str. V + 242.) Cena 2 K 50 h.

Tako se glasi naslov knjigi, katero je pred kratkim izdala Matica Srbska v Novem Sadu. Tej knjigi bode sledilo še devet drugih, v katerih hoče pisatelj opisati vpliv Bizantincev na Srbe od prihoda Slovanov na Balkanski polotok pa do začetka turške oblasti. Ta doba obsega v zgodovini srbskega naroda deset stoletij. V prvih petih stoletjih so se Srbi borili z Bizantinci, da so si ohranili svojo narodnost in svojo samostalnost; v naslednjih petih stoletjih se je bizantinski vpliv zmanjšal, a na drugi strani se je vpliv drugih kulturnih narodov povečal.

Prva knjiga, ki je sedaj izšla, obsega tri dele. V prvih dveh govori pisatelj o najstarejših prebivalcih na Balkanskem polotoku, o Tračanih, Ilirih in Grkih, nato o Rimljanih, ki so si ves polotok osvojili, o ljudskem preseljevanju ter sploh o dogodkih, ki so se na rečenem polotoku vršili pred prihodom Slovanov.

V tretjem oddelku (str. 133—242) nam opisuje prodiranje Slovanov, Bolgarov in Avarov na Balkanski polotok v šestem stoletju. V tem oddelku govori večinoma o tistih dogodkih, ki so bili pred petimi leti opisani v Izvestjih Muzejskega društva. Dotični sestavek pisatelju ni ostal neznan ter ga je vestno uporabljal. Na koncu vsakega oddelka se nahajajo odstavki, v katerih pisatelj kritično razpravlja o raznih virih ter o pomožnih spisih in knjigah.

Reči moram, da bode ta knjiga dobro služila zgodovinarjem in tudi drugim izobraženim čitateljem. Pisatelju so znani stari istočasni viri in tudi novejša zgodovinska literatura v tej dobi. Vsako trditev je pisatelj prej dobro premislil, preden jo je zapisal. Ker je knjiga jako popularno pisana, jo lahko brez težave razumejo tudi izobraženi Slovenci.

Dr. Fr. Kos.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIII. 1903. Sešitek 5. in 6.

Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori.

Spisal **dr. Fr. Kos.**

(Dalje.)

Št. 173.

1560, dne 29. novembra. Dunaj.

Ferdinand, izvoljeni rimski cesar itd., naznanja, da je nekdaj rajnkemu Nikolaju Schniczenbämer-ju zastavil vasi Iško Loko in Matenjo vas [»Lackh vnd Matheszdorff«][60]), ležeči v kneževini kranjski, z vsemi njunimi priteklinami, kar kaže listina, izdana na Dunaju dne 1. februvarja 1537. — Sedaj dovoljuje Juriju Höfer-ju, svojemu svetovalcu ter vicedomu na Kranjskem, z ozirom na njegove zasluge, katere si je pridobil kot večletni najvišji komorni tajnik [»obrister Camer Secretary«] pri njegovi dolenjeavstrijski komori, da odkupi zastavljeni vasi od Schniczenbämerjevih dedičev za 1518 goldinarjev renskih in 5 krajcarjev — goldinar po 15 reparjev [»Paczen«] ali pa po 60 krajcarjev — ter ju obdrži do svoje smrti.

(Izv. list. na perg. z enim pečatom je močno poškodovana. Na njej je tudi podpisan »Sigm. Freyher zue Herberstain«.)

Št. 174.

1562, dne 22. novembra. Mantova.

Ženitovanjsko pismo, katero se je naredilo med Jakobom von Athemisz, svetovalcem rimskega cesarja, glavarjem v Gradišču

[60]) Obe vasi se nahajata blizu Ljubljane.

[»zu Gradisch«] ter komornikom avstrijskega nadvojvoda Karola, kot ženinom ter Katarino von Breysach, hčerjo rajnkega Franca von Breysach in njegove soproge Ane, kot nevesto. Pri sestavljanju te ženitovanjske pogodbe so bili kot priče navzoči plemeniti gospodje: Maksimilijan von Dorenberg, dvorni svetovalec rimskega cesarja, Baltazar Raschauer, Leonhart von Athemisz, cesarski glavar »zu Castel«, Rudolf von Athemisz, Dietterich von Trautmansztorf in Erazem von Anndrian zu Werburg.

(Izv. list. na perg. s tremi visečimi pečati.)

Št 175.

1562, S. d. m. l.

Jakob pl. Lamberg, baron na Kamnu in Gutenbergu [»zum Stain vnd Guettenberg«][61]), rimskega cesarja komornik ter deželni glavar kranjski, naznanja, da je takrat, ko je kot uradna oseba zaslišaval stranke, pooblaščenec vetrinjskega opata Bernharta predložil in prečital prepise nekaterih ustanovnih listin. V nekem pismu iz leta 1154. je bil razen drugih prič tudi Albert Gall imenovan. Glavar Lamberg pravi, da ga je nato navzoči Krištof Gall iz Podpeči[62]) in Luknje[63]) [«von Gallenstain vnd zum Lueg«], cesarski svetovalec dolenjeavstrijske vlade, z ozirom na to, da je istega imena in rodu (?) kakor Albert Gall, prosil, da bi mu preskrbel vidimiran prepis dotičnega ustanovnega pisma. Glavar pravi, da mu je rad ustregel, ter potrjuje s svojim pečatom in podpisom, da je prepis zanesljiv. (Nato sledé v nemškem jeziku nekateri odlomki tistega zgodovinskega dokumenta, katerega je Schumi objavil v svoji knjigi »Urkund.- u. Reg. buch, I, str. 109 in 110 v latinskem izvirniku.)

(Izv. list. na perg. z enim pečatom.)

---

[61]) Kamen (Stain) in Gutenberg sta bila dva gradova blizu Begunj na Gorenjskem.

[62]) Grad Podpeč (Gallenstein) je bil v moravški občini.

[63]) Grad Luknja (Luegg) je blizu Prečne na Dolenjskem.

Št. 176.

1547, dne 6. novembra. S. d.

Franc, grof in baron »vom Thuren vnnd zum Creucz«, najvišji deželni hofmajster na Kranjskem, rimskega kralja svetovalec, komornik ter glavar pokneženе grofije goriške, naznanja, da se je pogodil s Petrom Poberačem [»Poberacz«], meščanom svetokriškim[64]), svojim podložnikom, tako, da mu (grofu) kot vladajočemu gospodu v Križu ne bode od travnika v »Canuglach« plačeval desetine in gorskega peneza [»Perg Phening«] več kakor samo en laški funt[65]) in štiri šilinge in da se mu ta davek ne sme nikdar povečati nad navadno desetino po goriški grofiji.

(Transsumpt iz listine z dne 12. junija 1566. Gl. št. 186.)

Št 177.

1558, dne 16. maja. Videm.

Zenitovanjska pogodba, sklenjena prvič med Federikom, sinom rajnkega Hieronima de Attimis, ter Suzano, hčerjo rajnkega Bernardina de Sauorgnano in njegove še živeče soproge Hieronime, drugič pa med Sigismundom, sinom Ivana Krstnika de Cergneo[66]), in Savornjano, hčerjo imenovanega Bernardina in njegove soproge Hieronime. Pri tej priložnosti se zavežejo rečena Hieronima, Ivan Krstnik de Cergneo in pa Ferrandus de Attimis, stric omenjenega Federika, kako hočejo tem zakonskim osebam preskrbeti primerno doto.

Notar: Petrus Hieronymus cognominatus Gratianus.

---

[64]) Sv. Križ pri Ajdovščini.

[65]) En laški funt (libra) je imel 20 šilingov (solidov).

[66]) Cergneo je Čarneja na Beneškem v tarčentskem okraju na jezikovni meji med Slovenci in Furlani. Gorenja Čarneja je slovenska, Spodnja pa furlanska. V čarnejskem gradu so živeli plemiči, ki so se po tamošnjem kraju imenovali. (Rutar, Beneška Slovenija, 133, 153.) Savorgnani so dobili svoje ime po gradu nad vasjo enakega imena od Čarneje proti jugozahodu ne daleč od Ahtna (Attimis). (Rutar, l. c. str. 176.)

Št. 178.

1558, dne 3. julija. S. l.

Ženitovanjska pogodba, sklenjena med Akurzijo [»Accursia«], hčerjo rajnkega Bernardina Savorgnana a Vexillo, patricija videmskega, ter njegove še živeče soproge Hieronime, ter Andrejem, sinom rajnkega Ulvina de Attempso, patricija goriškega. Pri tej priložnosti so razen imenovane Hieronime posredovali tudi še Federik, sin rajnkega Hieronima de Attempso, patricija goriškega, potem Sigismund, sin rajnkega Ivana de Cergneo, patricija videmskega, ter Leonard, brat rečenega Andreja. Imenovana Federik in Sigismund sta bila svaka omenjene Akurzije, ker njuni soprogi Suzana in Savornjana in pa Akurzija so bile sestre.

(Transsumpt iz neke listine, izdane v Vidmu dne 2. maja 1574.)

Št. 179.

1563, dne 5. januvarja, Gorica.

»In Christi nomine, amen, 1563, indict. sexta, die uero Martis 5. Jan., actum Goriciae in officio cancellariae «

»Andreas de Attimis, filius q. dni. Vluini«, se pritoži zoper Dominika, sina rajnkega Mateja Gatti-ja iz Vileš[67]), in njegove tovariše, ker so brez njegove (Attimisove) vednosti prodali nekoliko posestev, katera so dobili od njega v fevd. Nato je Matej Gatti priznal svojo napako ter bil pripravljen povrniti škodo in tožbene stroške. Ob enem je za izboljšanje dotičnih posestev zahteval od Andreja de Attimis 80 cenikov, katere je tudi dobil.

»Praesent. dno. Mihaele Comello de Gradisca ac dno. Arsenio Romano notario de dicto loco, coauditore cancell , testibus.«

Notar: Julius Campana de Gradisca notarius et ad praesens Goriciae cancellarius.

---

[67]) Vileše (Villesse) se zove vas ob Soči nekako na sredi pota med Gorico in Oglejem.

Št. 180.

1563, dne 13. marca. Kormin.

»Anno mill. quingent. sexag. tertio, indictione sexta, die autem sabbati tertia decima mensis Martii.«

»Petrus q. Jacutii Pontelli de Cormono« proda zase in za svoja brata Pavla in Ivana gospodu »Leonardo de Atthimis, capitaneo castri Porpeti«[68]) dve njivi zemlje, ležeči na korminskem polju [in agro Cormoni«] za 40 cekinov, cekin po 6 liber.

»Actum Cormoni in officio cancellariae, praes. dno Theseo de Sto Felice, . . . Joanne Antonio Flammeo causidico Cormoni et Petro Menono de Romansio[69]), testibus.«

Notar: Ventura de Albertinis de Aquileia, notarius et cancellariae Cormoni coadiutor.

Št. 181.

1563, dne 6. oktobra. Kormin.

»Anno mill. quingent. sexag. tertio, indictione sexta, die autem Mercurii sexta mensis Octobris.«

»Petrus q. Jacutii Pontelli de Cormono« proda zase in za svoja brata Ivana in Pavla Leonardu de Atthimis, kapitanu grada Porpetto, eno brajdo pri Korminu za 50 septinov.

»Actum Cormoni.« (Imen prič ni mogoče čitati.)

Notar: Ventura de Albertinis de Aquileia.

Št. 182.

1564, dne 18. aprila. Gorica.

»Anno Dom. mill. quingent. sexag. quarto, indictione septima, die vero 18. Aprilis, actum Goritiaę in cancellaria

---

[68]) Porpetto, sedaj vas od Palmanove proti jugozahodu.

[69]) Romans, vas od Kormina proti jugu.

terrę, present. Laurentio de Carona[70]) hospite Goritię et Andrea Riauiz civibus Goritię, testibus.«

Jurij Konturbin iz Ločnika [»Georgius Conturbinus de Lucinico«] proda za 11 cekinov in osem septinov [»settinis octo«], septini so se namreč dali za likof [»pro lichoff«], duhovniku Primoziju, sinu rajnkega zidarja Antona iz Korone, bivajočemu v Ločniku, neko zemljišče v vasi Ločniku [»in Lucinici villa«] tik javne poti, ki pelje proti Gradišču. Od tega zemljišča je treba cerkvi sv. Jurija v Ločniku vsako leto kot najemnino dajati po dva solida.

Notar: Martinus de Aquileia, Tergestinus publ. imp. auct. not. et terrę Gorizie cancellarius.

St. 183.

1564, dne 20. decembra Dunaj.

Karol, nadvojvoda avstrijski itd.[71]), naznanja, da je že njegov oče, rajnki cesar Ferdinand, v pretečenem letu [»verschiner Jahr«] dovolil Juriju Höfer-ju, njegovemu (Karolovemu) svetovalcu in vicedomu kranjskemu, z ozirom na njegovo dolgo, pridno in uspešno službovanje, da sme zastavljeni grad Hasperg, ondotno gospostvo, vasi Loko in Matenjo na iških tleh [»Schlosz vnnd Herrschafft Hasperg samt den zwayen dörffern Laakh vnnd Matheszdorf in Ygerpoden«] ter še nekatera druga posestva, zemljiščnike in desetine, ki se nahajajo v kneževini kranjski, od prejšnjih imetnikov odkupiti, jih potem zase obdržati do smrti ter si pri imenovanih vaseh postaviti stanovanje s pristavo, za katero naj potrosi do 300 goldinarjev renskih, ki naj se potem prištejejo k zakupninski vsoti, kar je razvidno iz listine, katero ima imenovani Höfer v rokah.

---

[70]) Korona (Corona) vas od Kormina proti jugovzhodu.

[71]) Nadvojvoda Karol, sin rimskega cesarja Ferdinanda, je po smrti svojega očeta († 1564) vladal po notranjeavstrijskih deželah. Umrl je dne 10. julija 1590.

Nadvojvoda Karol navaja potem, da je sedaj rečeni Höfer prosil njega kot deželnega kneza: 1. da ne bi on (Höfer) ali pa njegovi dediči bili dolžni odstopiti našteta posestva, ako bi se jim zakupnina hotela izplačati, pač pa jih lahko za vselej obdrže; 2. da bi se po gradiču Höflein (v vasi Matenji), katerega misli postaviti, in pa po Haspergu zval »zu Höflein vnnd Hasperg«; 3. da bi smel z njegovim (Karolovim) dovoljenjem ta posestva prodati, ako se mu ponudi ugodna priložnost. Nadvojvoda Karol pravi, da je Höferju z ozirom na njegovo zvesto službovanje uslišal njegovo prošnjo.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom. Na listini je lastnoročni podpis nadvojvode Karola. Tudi je tu podpisan »Sig. freyher zw Herberstain.«)

Št. 184.

1565, dne 26. februvarja. Gorica.

»Anno nat. 1565, indict. octaua, die uero Luna 26. mens. Februarii, actum Goritiae officio cancellariae, praes. mag^{co} Francisco de Dornbergo seniore, Pasqualino de sancto Andrato ac dno. Josepho Chelbil, testibus.«

Anton Bošnjak [»Bosgnach«] in Jakob Blanda prodasta kot varuha sinov in dedičev rajnkega Matije Soldata s Peči [»de Peg«] Andreju de Atthimis en hram [»vnam canipam«], ki je sezidan, pokrit z opeko ter se nahaja »in monte Peg«. Ta hram meji ob hram Štefana Lucifera, ob hram Andreja Brusata ter ob javno pot. Vrednost hrama je cenil Bertolin Fornacerius na 25 cekinov, cekin po šest liber.

Notar: Arsenius Romanus de Gradisca, notarius et terrae Goritiae cancellarius.

Št. 185.

1566, dne 5. marca. Gorica.

»Anno nativ. 1566, indictione 9, die uero 5. mensis Marcii, actum Goritiae officio cancellariae terrae, present. d. Laurentio a Burgo et Francisco Gardina, testibus.«

Frančišek, sin rajnkega Jakoba iz Korone, proda za 35 cekinov, cekin po šest liber, Andreju de Atthimis, patriciju goriškemu, dve njivi pri Koroni, od katerih se desetina odrajtuje oglejskemu kapitolu.

Notar: Arsenius Romanus de Gradisca notarius et terrae Goritiae cancellarius.

Št. 186.

1566, dne 12, junija Sv. Križ (Vipavski).

»Anno Dni. nat. mill. quingent. sexag. sexto, indictione nona, die uero duodecima mensis Junii. Actum in castro sanctae Crucis, praesent. nob. d Petro de Portis, ser. Joanne Pontharo et Paulo Leban, testibus «

Valentin Poberač [»Poberaz«] proda za 50 rajnšev plemenitemu Melhioru Obernburger-ju de Rotlseg, oskrbniku [»flegaro«] pri Sv. Križu, kos zemlje v »Canuglach«, od katere je treba grofu Frančišku a Turri na račun desetine in gorskega peneza [»perchpfening«] odrajtovali po 24 solidov, kar je razvidno iz pogodbe z dne 6. novembra leta 1547., sklenjene med Petrom Poberačem, očetom tu imenovanega Valentina, in pa grofom[72]), ter kos travnika blizu prej omenjene zemlje, od katerega je treba grofu dajati po 18 solidov na račun desetine in gorskega peneza.

Notar: Josephus Kelbd.

Št. 187.

1566, dne 4. oktobra. Prapotno.[73])

»Anno mill. quingent. sexag. sexto, indictione nona, die vero 4° mensis Octobris in villa Prapotti s. domi monasterii maioris s. Marie in Valle Civitatis Austrie.«

---

[72]) Gl. št. 176.

[73]) Prapotno (Prepotto) je vas v Italiji tik meje blizu slovenske vasi Mirnika ob Idriji.

Hilarij Pavlinčič iz Biljane [»Hellarus Paulincigh de Bigliana«] ter njegova soproga Landrussa (?), hči rajnkega Matije Tomažiča iz Vedrijana [»Thomasigh de Vidrignano«], prodasta z dovoljenjem gospe matere Stelle de Melso, opatice zgoraj imenovanega samostana, za 150 cekinov Mihaelu Klavdu iz Vedrijana [»Michaeli Claudo de Vidrignano«] neko zemljišče v vasi Vedrijanu[74]) z borjačem, ki se tik njega nahaja [»unum terrenum situm in villa Vidrignani . . . cum bayartio contiguo«], in sicer zato, ker ga sama zarad uboštva ne moreta obdelovati in tudi ne od njega dajati vsakoletne najemnine. Ta najemnina znaša štiri posode [»urnas«] vina, dva pezonala[75]) kostanja ter 40 puranov z jajci vred ter se mora rečenemu samostanu odrajtovati v Čedadu. Meje imenovanemu borjaču so na eni strani javna pot, na spodnji ronk ali brajda [»roncus sive brayda«] navedenega zemljišča ter na nasprotni borjač Simona Jernejčiča [»bayartius Simonis Harneycigh«]

»Presentibus Leonardo Bulbili decano Prapotti, Anderlo Cosiz de Crasna[76]) ac Josepho Paulincigh nepote predictorum iugalium testibus.«

Dne 5. oktobra istega leta si je Hieronim Nicolettus kot poslanec kupca Mihaela Klavda na licu mesta v Vedrijanu ogledal rečeno zemljišče ter postavil kupca v njegovo posest, kjer je bilo več prič navzočih. »Presentibus viris Joanne et Stephano eius nepote fabris muratoriis de villa Lugani territorii Mediolanensis ad presens has partes incolentibus, Primosio Rutar de Tulmino, Josepho nepote Paulincigh et dictis iugalibus testibus.«

Notar: Bean Nicolettus.

Št. 188.

1568, dne 3. januvarja. Gradec.

Karol, nadvojvoda avstrijski itd., dovoli Jakobu von Attimis, svojemu glavarju v Gradišču, potem Ivanu Cobennczl-u von

[74]) Vedrijan, vas v goriških Brdih od Šmartna proti severozahodu.
[75]) En korminski pezonal je imel 15 litrov.
[76]) Krasno, vas od Vedrijana proti severovzhodu.

Prossegg, svojemu dvornemu tajniku, ter Antonu Panizoll-u, meščanu gradiščanskemu, da smejo na njegovem svetu pri Maranu [»Marän«][77]) napraviti soline na takem kraju, ki se jim zdi primeren. Ker bodo imeli z napravljanjem solin mnogo izdatkov, zato ne bodo v prvih treh letih dajali nobenega davka; še le potem so dolžni odrajtovati deseti del narejene soli ter druge davščine, katere je treba dajati od solin. V Maranu ali pa ondotni okolici ne sme nihče narediti kakih drugih solin; tudi ne sme nihče tja prinašati tuje soli.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 189.

1568, dne 6. avgusta. Gorica.

»Anno nat. 1568, indictione vndecima, die uero Ueneris sexta mensis Augusti. Actum Goritiae officio cancellariae terrae, praesent. nob. d. Nicolao Saurgnano, d. Antonio Salatheo et d. Mathia Riauiz, omnibus Goritiae habitantibus, testibus.«

Frančišek, sin rajnkega Jakoba Leonarda iz Korone, proda za 114 cekinov, cekin po šest liber, Andreju de Atthimis, patriciju goriškemu, štiri njive pri Koroni, od katerih se desetina odrajtuje oglejskemu kapitolu.

Notar: Arsenius Romanus de Gradisca notarius et terrae Goritiae cancellarius.

Št. 190.

1570, dne 8. decembra. Gradec.

Karol, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je svojemu podložniku Blažu Štandre-tu [»Stanndree«] in njegovim zakonskim dedičem prodal svojo kmetijo pri Št. Petru[78]) v gallen-

[77]) Marano, kraj od Ogleja proti zahodu, dandanes na zemlji italijanske države.

[78]) Tu omenjeni Št. Peter je na Góličah blizu Sv. Gore na Kranjskem in Gallenberg je pri Čemšeniku.

berškem gospostvu, katera je sedaj zastavljena dedičem rajnkega barona Ivana Jurija pl. Lamberga. Od te kmetije se mora na leto v njegovo (nadvojvodovo) gallenberško gospostvo dajati po 24 krajcarjev, potem eno mero [»masz«] ovsa in eno kokoš. — Ako bi Blaž Štandre ali pa njegovi dediči prodali to kmetijo komu drugemu, naj se to zgodi z vednostjo in dovoljenjem tistega, ki ima gallenberško gospostvo v zakupu. Tudi naj takrat prodajalec plača deseti penez (10%), kupec pa dvajseti penez (5%) zakupniku ali pa oskrbniku rečenega gospostva od tiste vsote, za katero bi se kmetija prodala. Pol rajnša naj se plača za napravljanje kupnega pisma.

(Izv. list. na perg. z enim visečim pečatom.)

Št. 191.

1570, dne 8. decembra. Gradec.

Karol, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je svojim podložnikom Matiji Skobl-u [»Scobl«], Janšu Gale-tu, Simonu Simoniču in Matiji Jerovšku ter vsem njih dedičem prodal svojo kmetijo, imenovano »Sakhrastianhueben« pri Sv. Urhu [»zu Sannt Vlrich«][79]) v gallenberškem gospostvu, katera je sedaj zastavljena dedičem rajnkega barona Ivana Jurija pl. Lamberga. Od te kmetije se mora na leto v njegovo (nadvojvodovo) gallenberško gospostvo dajati po 48 krajcarjev, potem eno mero ovsa in eno kokoš. — Ako bi imenovani podložniki ali pa njih dediči prodali to kmetijo komu drugemu, naj se to zgodi z vednostjo in dovoljenjem tistega, ki je zakupnik ali pa oskrbnik gallenberškega gospostva. Tudi naj takrat prodajalec plača deseti penez (10%), kupec pa dvajseti penez (5%) zakupniku ali pa oskrbniku rečenega gospostva od tiste vsote, za katero bi se kmetija prodala. Pol rajnša naj se plača za napravljanje kupnega pisma.

(Izv. list. na perg. z enim visečim pečatom.)

---

[79]) Sv. Urh je na Ravnem, vzhodno od Zagorja ob Savi.

Št. 192.

1574, dne 2. novembra. Gradec.

Karol, nadvojvoda avstrijski itd., potrdi Leonhartu von Athimis, svojemu svetovalcu in glavarju na Reki [»zu Sannt Veit am Phlaumb«], račune o dohodkih in izdatkih v pazinski grofiji [»Grafschafft Mitterburg«] za dobo dveh let in 36 tednov, to je od sv. Jurija 1571 pa do konca leta 1573.

Dohodki so znašali 14977 gld. 24 kr in dva peneza v gotovini, potem 4534 spudov [»Spodi«][80]) pšenice, 13416 spudov rži, ječmena, ovsa, pirjevice, prosa in sirka, 137 spudov boba, graha [»Arbais«] in fižola ter 6304 spudov vina. Vsi izdatki so znašali 15965 gld. in 52 kr. v gotovini. Med drugim se je denar izdal za komisije zarad upornih podložnikov, potem za vojaštvo itd. Žito in vino se je deloma poprodalo, deloma pa oddalo provijantnemu mojstru za hrano (vojaštvu). Ker so izdatki za 988 gld. in 27 kr. večji kakor dohodki, se ta primanjkljaj pokrije, ko se poterjajo razni zastanki.

(Izv. list. na perg. z enim visečim pečatom. Na listini, ki je jako poškodovana, je lastnoročni podpis nadvojvoda Karola.)

Št. 193.

1574, dne 18. novembra. Bilje.

»Anno nativ mill. quingent. septuag. quarto, indict. secunda, die Jouis decimo octauo mensis Nouembris. Actum Bilgiae in domibus hereditaris q. magci dni Georgii de Edling, praesent. Simone Baptistich[81]) et Petro Posnich[82]), ambobus de Bilgia, testibus.«

Andrej de Atthimis iz Gorice, Hanibal baron de Ech in pa Jakob de Orzono so bili poroki Juriju de Edling, ki je bil

[80]) Spud (spodium) je neka mera za tekočino in suho robo v pazinskem okraju ter drži kakih 60 litrov.

[81]) T. j. Batistič.

[82]) T. j. Poznič.

grofu Juriju a Turri, glavarju goriškemu, dolžan 400 goldinarjev, od katerih bi bil dolžnik moral tudi plačevati obresti po 10%, kar je razvidno iz pisma z dne 19. avgusta leta 1569. Ko je pozneje Jurij de Edling umrl, je bil njegov sin Baltazar pripravljen poplačati ta dolg z obrestmi vred. Ker pa ni imel novcev, je prodal Andreju de Atthimis veliko hišo v gorenji Gorici [»in superiori Goritia«], ki je segala na vzhodu do »placa« [»platea«], na jugu do neke hišice Edlingovih dedičev, na zahodu do javne poti in na severu do hiše rajnkega Erazma pl. Taitenhouer-ja.

Notar: Christophorus Suardus Goritiensis.

(Listina je na eni strani poškodovana.)

Št. 194.

1574, dne 18. novembra. Bilje.

(Isti datum in iste priče, kakor pod št. 193.)

Plemeniti Baltazar de Edling, sin rajnkega Jurija de Edling, podeli Andreju de Atthimis, patriciju goriškemu in svojemu sorodniku, svojo hišico, katera mu je pripadla, ko je s svojimi brati razdelil očetovo zapuščino. Ta hišica, ki je bila nekdaj lastnina rajnkega Erazma pl. Teinthover-ja, se nahaja v gorenjem delu Gorice [»in terra superiori Goritiae«]. To je rečeni Baltazar storil zato, ker mu je Andrej de Atthimis izkazal mnogo dobrot.

Notar: Christophorus Suardus Goritiensis.

Št. 195.

1575, dne 12. marca. Gorica.

»Raymondo della Torre barro et conte di Valsasina« dovoli Ulvinu, sinu rajnkega Bernardina Frari-ja iz Gorice, da proda eno hišo in njene pritekline v Gorici, ki meje na vzhodu do hiše njegove (grofove) kapele [»la casa della mia Capella«], na jugu do hiše Jurija Savletiča, na zahodu do javne poti in

nasproti gorovju (proti severu) do trga Travnika [»piazia al Traunich a le montagne«].

Notar: Arsenius Romanus.

(Pripis v italijanskem jeziku k listini z dne 18. aprila istega leta, gl. št. 196.)

Št. 196.

1575, dne 18. aprila. Gorica.

»Anno 1575, indictione tertia, die vero Luna 18a mensis Aprilis, actum Goritiae inter cancellariae terram, present. Antonio Causato, Lainko a Canipa hospite et Joanne officiali, omnibus Goritiae habitantibus, testibus.«

»Magister Bulfangus del Frari, murator«, proda za 102 cekina, cekin po šest liber, Blažu Krašič-u [»Blasio Crasig«] kos zemlje na goriških tleh [»in terra Goritiae«], ki sega do mestnega obzidja [»ad menia Goritiae«], do hiše magistra Krištofora mizarja [»magistri Christophori tislari«] ter do hiše Avguste, vdove po rajnkem magistru (mojstru) Mihaelu. Od te zemlje je treba na leto plačevati Rajmundu a Turri grofu Valsasina [»Raymondo a Turri comiti Vallis Sasinae«] kot fevdnemu gospodu po 25 solidov. Kupec je ostal prodajalcu 62 cekinov dolžan, drugo je plačal.

Notar: Arsenius Romanus de Gradisca notarius et terrae Goritiae cancellarius.

Št. 197.

1576, dne 22. januvarja. Dobrova.[88])

»Anno mill. quingent. septuag. sexto, indict. quarta, die vero vigesimo secundo mensis Januarii. Actum in Dobra in domibus magistri domini Federici de Colloretto.«

Federicus de Colloretto prepusti zase in za svoje brate Leonardu Zaletelu iz Biljane [»Leonardo Saletheo de Bigliana«]

---

[88]) Dobrova je vas v goriških Brdih.

kos travnika v okolici biljanski v kraju, Pečica imenovanem [»in pertinentiis Biglianae in loco dicto Pieciza«], ki meri en kamp ter donaša po en voz sena. Ta kos sega do polja Gašperja iz Kozane, potem do polja rečenega Leonarda Zaletela, do brajde Baldasarja Zaletela iz Biljane ter do vode, Potok [»potoc«] imenovane. Tudi mu da eno brajdo v isti okolici tik rečenega Potoka v kraju, »Theya« imenovanem.

Zato pa Federicus de Colloretto dobi od imenovanega Leonarda kos zemlje, ki meri pol kampa ter leži v biljanski okolici v kraju, Oros (?) imenovanem, potem tri kose zemlje v vipolški okolici v kraju, ki se zove »Haunen«, ter pol kampa oranice v biljanski okolici v kraju, ki se zove »Orifica«.

Notar: Jacobus Petrusius.

Št. 198.

1578, dne 30. aprila. Kormin.

»Anno mill. quingent. septuag. octavo, indictione quinta (sic!), die vero ultimo mensis Aprilis, actum Cormoni in cortino habitationis ser. Baptistę Castellani, presentibus ibidem testibus infrascriptis.«

Baptista Kastelan [»Castellanus«] proda za 30 cekinov, cekin po šest liber, Jožefu Rici-ju iz Gorice [»Josepho Ricio de Goritia«] neko s trtami zasajeno polje v korminski okolici v kraju, ki se zove Cesariolla, s pogojem, da ga more njegov (Baptistov) brat Avguštin Rosa iz Vidma, ki je uradnik v Korminu [»officianti Cormoni«], od rečenega Ricija za isto ceno zopet kupiti, ako bi hotel.

»... presentibus ibidem dno. Leonardo Sattarino de Utino et magistro Dominico Cerdone q. magistri Blasii de Portis, testibus.«

Notar: Leonardus Cisterninus.

Št. 199.

1579, dne 20. julija. Gradec.

Karol, nadvojvoda avstrijski itd., podeli gospodu Kobenclu iz Proseka [»Kobenczl von Prossegg«], svojemu tajnemu svetovalcu, komornemu predsedniku in vitezu nemškega reda, pogorelo hišo in pa pripadajoči vrt v gorenjem delu goriškega mesta [»in der obern Stadt Gorcz«]. To hišo z vrtom naj Kobencl odslej obdrži kot svojo lastnino, s katero lahko stori, kar hoče. Ako bi on ali pa njegovi nasledniki na novo postavili to hišo, ne smejo je brez njegovega (nadvojvodovega) dovoljenja narediti višje, kakor je bila prej.

(Izv. list. na perg. z enim visečim pečatom.)

Št. 200.

1586, dne 6. februvarja. Gorica.

Anno nat. mill. quingent. octog. sexto, indictione quarta decima, die Jouis sexta mensis Februarii. Actum Goritiae in domo habitationis magnifici domini Christophori Rassauri.«

Christophorus Rassauer proda za 500 goldinarjev, goldinar po štiri libre in deset solidov, duhovniku Ivanu Slokoviču, župniku v Trnovem v premski sodniji [»sacerdoti dno. Joanni Slocouichio parocho Ternouae iurisdictionis Praemi«], tri zemljišča na trnovski zemlji [»tria terrena sita in territorio Ternouae«], eno zemljišče »in territorio Semili«[84]) v isti sodniji ter eno zemljišče v Hárijah v podgrajski sodniji [»in territorio Cariae iurisdictionis Castri noui«][85]).

»Praesent. ser. Francisco Torossio aurifice et ciue Goritiensi, ser. Venturino Aloysio, Mathia Ocretich de Casta-

---

[84]) Seml se je zval neki dvor, ki je bil od Ilirske Bistrice pol ure oddaljen. Gl. Valvasor, Ehre des H. Krain, III, 135.

[85]) Harije je vas na Notranjskem med Trnovim in Podgradom.

neaucia[86]) incola Bistriciae[87]) et Michaele Gorsa de Cassesio[88]), testibus.«

Notar: Joannes Nimis de Nemis.[89])

Št. 201.

1586, dne 7. februvarja. Gorica,

»Anno mill. quingent. octog. sexto, indict. quarta decima, die Veneris septima mensis Februarii. Actum Goritiae in aditu domus habitationis magnifici domini Christophori Rassauri.«

Christophorus Rassauer izjavlja, da je od Ivana Slokoviča, župnika trnovskega, prejel 25 goldinarjev na račun kupnine prejšnjega dne.

»Praesent. ser. Blasio Sellaruto, ciue Goritiensi, et Mathia Ocretich de Castaneauicia, incola Bistriciae, testibus.«

(Pripis k listini z dne 6. februarja 1586. Gl. št. 200.)

Št. 202.

1586, dne 9. februvarja, Gorica.

»Anno nat. mill. quingent. octog. sexto, indictione quarta decima, die dominica nona mensis Februarii. Actum in arce Goritiae.«

Ivan Slokovič [»Sloconichius«], župnik trnovski v premski sodniji, je dobil od Leonarda de Athimis, nadvojvodskega svetovalca in namestnika goriškega [»locumtenenti Goritiae«], v fevd tistih pet zemljišč, katera je tri dni prej kupil od Krištofora Rassauerja.

»Praesent. Leonardo Barazuto tibicine, Georgio Blanda et Josepho Redingo, aurificibus et ciuibus Goritiensibus, testibus.«

(Pripis k listini z dne 6. februvarja 1586. Gl. št. 200.)

---

86) Kostanjevica je vas na Krasu v komenskem okraju.

87) Ilirska Bistrica na Notranjskem.

88) Koseze, vas od Ilirske Bistrice proti jugu.

89) Nimis (slov. Neme), vas v Furlaniji blizu Tarcenta.

Št. 203.

1588, dne 24. julija. Gradišče (ob Soči).

Ženitovanjsko pismo med Petermanom von Gebweiler zu Lörrach in Marto, hčerjo Andreja Atthemsa zum Pötschenstain[90]), svetovalca avstrijskega nadvojvoda Karola in oskrbnika [»Verwalter«] grofije gradiščanske, ter njegove soproge Akurzije, rojene pl. Sauorgnan[91]). Marta je dobila za doto 1000 goldinarjev, njen soprog jej je še pripisal 1000 gld. ter jej tudi dodal 500 gld. jutrnje, kar znaša skupaj 2500 gld.

Priče: Grof Jurij vom Thurn, zum Creutz vnd Valsäsina, dedni deželni hofmajster kranjske kneževine in Slovenske marke, tajni svetovalec avstrijskega nadvojvoda Ferdinanda, komornik, najvišji glavar in deželni vojd (vogt) prednjeavstrijskih dežel v Gorenji Alzaciji, svetovalec avstrijskega nadvojvoda Karola, glavar tolminski itd., dalje plemeniti Mihael von Rappenberg zu Öttinghen, ženinov bratranec, ter Hans Albreht von Gebweiler zu Lorrach, ženinov brat.

(Izv. list. na perg. s tremi visečim in enim odtrganim pečatom.)

Št. 204.

1589, dne 14. julija. Gorica.

»Anno nativ. mill. quingent. octog. nono, indict. secunda, die Veneris quarta decima mensis Julii. Actum Goritiae in domo habitationis clariss. d. Leonardi de Athimis, archid. cons. et praefecti sancti Viti Fluminis.«[92])

Klavdija, nekdaj soproga rajnkega Josipa Ricci-ja, meščana goriškega, sedaj pa žena Matije Persa, tudi meščana goriškega, proda z dovoljenjem svojega soproga za 220 cekinov, cekin po

---

[90]) Beseda Pötschenstain ali Petzenstein je sestavljena. Prvi del Pötschen ali Petzen je nastal iz besede »Peč«. Tako se zove vas južno od Gorice, kjer so Attemsi nekdaj imeli svoja posestva.

[91]) Cfr. št. 178.

[92]) Sanctus Vitus Fluminis je Reka na Hrvaškem.

šest liber, rečenemu Leonardu eno njivo, potem eno brajdo, ki meri dva kampa, ter še eno njivo, vse to v korminski okolici.

Praesent. nobili dno. Josepho Moscono, Antonio Dugaro et Bernardino Juliano, militibus ad praesidium terrae Goritiae, testibus.«

Notar: Joannes Nimis de Nemis.

Št. 205.

1591, dne 29. aprila, Gradec.

Ernest, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je že rajnki avstrijski nadvojvoda Karol, njegov bratranec[93]), dovolil Krištofu Portner-ju, da kupi na Kranjskem ležeči gradič Höflein, katerega je nekdaj imel Jurij Höfer, bivši kranjski vicedom[94]), potem zraven ležečo pristavo ter poltretjo kmetijo. — Nadvojvoda Ernest pravi, da naj imenovani Portner obdrži rečena posestva kot svojo lastnino, za katera je plačal 700 gld., in sicer 300 gld. za gradič, 400 gld. pa za ostalo.

(Izv. list. na perg. z enim visečim pečatom. Lastnoročni podpis nadvojvoda Ernesta.)

Št. 206.

1591, dne 30. avgusta. Gradec.

Ernest, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je že njegov bratranec, rajnki nadvojvoda Karol, dal spodaj našteta posestva v fevd Ivanu Cusman-u kot fevdnemu nositelju za Klaro Holzäpfel. Sedaj on (nadvojvoda Ernest) podeljuje te fevde otrokom Ivana Cusmana, namreč Gašperju, Jakobu, Klari in Tadri, da jih obdrže in uživajo tako, kakor je fevdna navada po goriški grofiji, po korminskem gospostvu in po Krasu. Od posestev naj vsako leto v vipolškem uradu [»Wipelsach«] pla-

[93]) Ernest ni bil bratranec, temuč nečak nadvojvoda Karola.

[94]) Gl. št. 183.

čujejo davka po pol marke oglejskih penezov, od dvora pa v goriškem uradu po 12 novih penezov. Ti fevdi so zemljišče, hiša, štiri njive in dva travnika v Korminu ter dvor [»hofstatt«] pri velikih vratih goriškega mesta tam, kjer drži pot proti bivališču Matevža pl. Thurna, ter sega na gorenjem koncu do hiše Ambroža Pipo in na dolenjem do mestnega obzidja.

(Izv. list. na perg. z dvema odtrganima pečatoma.)

Št. 207.

1595, dne 6. oktobra. Gradec.

Ferdinand, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je že njegov bratranec, rajnki nadvojvoda Ernest[95]), njegovemu komornemu tajniku Karolu Zenngraf-u zaradi njegovega zvestega službovanja potrdil lastninsko pravico do tistih kmetij v Podgori v goriški grofiji, katere je že rajnki cesar Ferdinand leta 1541. podelil svojemu ondotnemu podložniku Matiji Perku in njegovima sinovoma Ivanu in Jakobu. — Te kmetije je od sinov Matije Perka kupil imenovani Karol Zenngraf. — Nadvojvoda Ferdinand pravi, da iz nova potrjuje Karolu Zenngrafu pravico do omenjenih kmetij, od katerih je treba vsako leto v goriškem uradu plačevati predpisani davek. Ako bi hoteli on ali pa njegovi dediči te kmetije prodati, naj se to zgodi z vednostjo in dovoljenjem njegovega urbarnega uradnika ali pa zakupnika v Gorici. Tudi naj takrat prodajalec plača deseti penez (10%) od tiste vsote, za katero bi se posestvo prodalo. Pol rajnša naj se plača za napravljanje kupnega pisma.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

---

[95]) Nadvojvoda Ernest, sin rimskega cesarja Maksimilijana II., je umrl dne 20. februvarja leta 1595. Njegov bratranec Ferdinand je bil sin nadvojvoda Karola, ki je vladal po Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Goriškem.

Št 208.

1600, dne 5. julija. Gradec.

Ferdinand, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da mu je Herman von Attimis, njegov svetovalec in komornik, od tistih posestev in desetin, katere sta imela rajnki grof Franc von Thurn in pa rajnki njegov (Hermanov) oče Jakob von Attimis v zakupu, plačal od treh let, namreč od sv. Jurija 1586, pa do sv. Jurija 1589, dolžno zakupnino, ki je znašala 1268 goldinarjev in dva krajcarja.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom. Na listini je lastnoročni podpis nadvojvoda Ferdinanda.)

Št. 209.

1606, dne 12. avgusta. Gradec.

Ferdinand, nadvojvoda avstrijski itd., naznanja, da je njegov svetovalec in komornik Herman baron Atthembß kupil od njega neko hišo z vsemi priteklinami, spadajočo pod kriško gospostvo v pokneženi grofiji goriški. To hišo sta prej kupila Simon in Jakob Pirjevec [»Perriauicz«]; a ker se nista ravnala po kupni pogodbi in tudi ne odrajtovala davka, so jo njuni dediči morali odstopiti dolenjeavstrijski vladi.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 210.

1608, dne 16. aprila. Gorica.

»In Christi nomine, amen. 1608, indict. 6ta, die autem Mercurii 16. mensis Aprilis. Actum Goritiae domi habitationis infrascripti d. emptoris, present. ibidem d. Josepho Scalletario, d. Joanne Baptista Momagnino et Gregorio Pricaro, civibus Goritiae, testibus.«

Jurij Padrizetus iz Ločnika proda za 69 cekinov, cekin po šest liber, goriškemu meščanu Ivanu Jakobu Vintariju neko

oranico pri Ločniku v kraju, ki se zove »Drio il Zecinich«. Od te zemlje se na leto odrajtuje cerkvi sv. Jurija v Ločniku po en pezonal pšenice goriške mere, desetina pa gospodom Cernozza imenovanim. Rečeno oranico sta cenila Kocijan Farchus iz Ločnika, katerega je izvolil imenovani Jurij, ter Luka Kocijančič, iz Podgore, katerega je izbral omenjeni Vintaria.

Notar: Leonardus Leonardutius.

Št. 211.

1615, dne 21. marca. S. l.

Karl von Schrottenpach, glavar in vicedom poknežene grofije celjske, naznanja, da mu je plemeniti Rajmund von Dornberg zu Stermal (Strmol), njegov oskrbnik celjskega glavarstva in vicedomstva, izročil račun za leto 1611. in 1612., iz katerega je razvidno, da so davčni dohodki znašali 21.311 gld., 53 kr. in 3½ peneza, izdatki pa 21.081 gld., 44 kr. in 2 peneza. Ostanek 230 gld., 9 kr. in 1½ peneza, vsak goldinar = 15 reparjev [»Patzen«] = 60 kr., naj se vpiše na dobro v računu za leto 1613.

Št. 212.

1617, dne 30. junija. Ljubljana.

Bernhardin Barbo zum Waxenstain vnd Hasperg, avstrijskega nadvojvoda Ferdinanda vojni svetovalec, izroča vsled ukaza imenovanega nadvojvoda z dne 23. aprila istega leta Krištofu Portner-ju zu Höfflein vasi Iško Loko in Matenjo [»Yglackh vnnd Mathesdorff«], kateri sta se temu za 1700 goldinarjev zastavili.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 213.

1649, dne 15. marca. Rim.

Papež Inocenc (X.) piše vazalom pičenske cerkve, da je pred kratkim časom njih škofa Antona (barona Marencija)

postavil za tržaškega škofa. Da pa njih cerkev ne bode brez pastirja, potrjuje jim njih izvoljenca Frančiška (Franč. Maksim. Vaccano) za škofa. Nalaga jim, da tega škofa dostojno sprejmejo ter mu izkazujejo dolžno pokorščino.

»Datum Rome apud Sanctam Mariam maiorem anno incarnacionis dominice mill. sexcentes. quadrag. octavo[96]), Id. Martii, pontificatus nostri anno quinto.«

Št. 214.

1651, dne 21. julija. Eggenperg[97]).

Ana Marija, pokneženа grofinja gradiščanska [»zu Gradisch«], naznanja, da je rimski cesar Ferdinand III. njenemu rajnkemu soprogu Ivanu Antonu, pokneženemu grofu gradiščanskemu, vojvodu v Krumlovu[98]), knezu v Eggenpergu, grofu v Postojni, gospodu v Ptujem, Radgoni, Arnovžu, Strassu[99]) in Waldsteinu, najvišjemu dednemu komorniku na Štajerskem, najvišjemu dednemu točaju na Kranjskem in v Slovenski marki ter deželnemu glavarju na Kranjskem, prodal rečeno grofijo gradiščansko z vsemi deželnoknežjimi pravicami. Vsled tega je (Ana Marija) javno naznanila, da naj se oglase vsi podložniki, ki imajo v njeni gradiščanski grofiji kake fevde, da se na novo potrdijo. Med drugimi se je oglasila Lukrecija von Athimis, rojena baronesa von Dornberg, po svojem pooblaščenem sinu Hermanu baronu von Athimis ter jo prosila, da bi jej na novo dala v fevd njene kmetije v Moši, v gradiščanski grofiji, katere jej je njen brat Ivan Rajmund baron von Dornberg prepustil kot doto. Iz listine, izdane v Gradcu dne 1. marca 1627., je

---

[96]) Prvotna beseda na dotičnem mestu je izradirana in nato je tam druga roka zapisala »octavo«. Leta papeževega vladanja dajo letnico 1649. V tej listini je na nekem mestu tudi beseda »Francisci« izbrisana in namesto nje z drugo roko zapisano »Francisci Maximiliani«.

[97]) Eggenberg je na Štajerskem blizu Gradca.

[98]) Krumlov (Krumau) je mesto na južnem Češkem.

[99]) Arnovž in Strass sta na Štajarskem, tik Mure, severno od Maribora.

razvidno, da je te kmetije dobil v fevd Ivan Rajmund zase in kot fevdni nositelj za svoji sestri Evfrozino Rozino Terencijo ter Ano Katarino. Grofinja Ana Marija izjavlja, da je rečeni Lukreciji na novo potrdila omenjeni fevd.

(Izv. list. na perg. z enim visečim pečatom.)

Št. 215.

1652, dne 31. januvarja. Ljubljana.

»Hans Seifridt Portner zum Höfflein« proda svojo graščino v Matenji [»Guett Höfflein«] z nižjim sodstvom ter drugimi priteklinami in pravicami, katere je imel že rajnki njegov oče Krištof Portner, Frideriku grofu Athimiß, gospodu v Sv. Križu, Ločniku [»Lucenis«] in Podgori, deželnemu vicedomu na Kranjskem.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 216.

1662, dne 12. marca. Rim.

Papež Aleksander (VII.) piše pičenskemu škofu Frančišku Maksimilijanu (Vaccano) ter mu naznanja, da ga osvobojuje njegovega dosedanjega bremena ter ga postavlja za škofa tržaške cerkve, katera je sedaj brez pastirja.

»Datum Rome apud Sanctam Mariam maiorem anno incarnacionis dominice mill. sexcent. sexages. secundo, quarto Id. Martii, pontificatus nostri anno octavo.«

Št. 217.

1662, dne 12. marca. Rim.

Papež Aleksander (VII.) piše Leopoldu, izvoljenemu rimskemu cesarju, ter mu naznanja, da je pičenskega škofa Frančiška Maksimilijana osvobodil njegovega dosedanjega bremena ter ga postavil za škofa tržaške cerkve, katera je sedaj po smrti rajnkega škofa Antona brez pastirja.

»Datum Rome apud Sanctam Mariam maiorem anno incarnacionis dominice mill. sexcent. sexages. secundo, quarto Id Martii, pontificatus nostri anno octavo.«

Št. 218.

1662, dne 12. marca. Rim.

Papež Aleksander (VII.) piše kapiteljnu tržaške cerkve ter mu naznanja, da je pičenskega škofa Frančiška Maksimilijana osvobodil njegovega dosedanjega bremena ter ga postavil za škofa tržaške cerkve, ki je sedaj po smrti rajnkega škofa Antona brez pastirja. Ob enem nalaga kapiteljnu, da naj imenovanega škofa sprejme kot svojega očeta in pastirja, izkazuje mu dolžno pokorščino in spoštovanje ter naj se ravna po njegovih ukazih in opominih.

»Datum Rome apud Sanctam Mariam maiorem anno incarnacionis dominice mill. sexcent. sexages. secundo, quarto Id. Martii, pontificatus nostri anno octavo.«

Št. 219.

1662, dne 12. marca. Rim.

Papež Aleksander (VII.) piše duhovščini tržaške cerkve zastran novega tržaškega škofa Frančiška Maksimilijana skoraj enako pismo, kakor kapiteljnu. (Gl. št. 218.)

»Datum Rome apud sanctam Mariam maiorem anno incarnacionis dominice mill. sexcent. sexages. secundo, quarto Id. Martii, pontificatus nostri anno octavo.«

Št. 220.

1662, dne 12. marca. Rim.

Papež Aleksander (VII.) piše prebivalcem tržaškega mesta in tržaške škofije zastran novega tržaškega škofa Frančiška

Maksmilijana skoraj enako pismo, kakor kapiteljnu in duhovščini. (Gl. št. 218.)

»Datum Rome apud sanctam Mariam maiorem anno incarnacionis dominice mill. sexag. secundo, quarto Id. Martii, pontificatus nostri anno octavo.«

Št. 221.

1739, dne 28. novembra. Gorica v palači Friderika grofa Lanthieri-ja.

Ženitovanjsko pismo, katero sta napravila Sigismund grof Atthembs, sin Ivana grofa Atthembsa in njegove soproge Elizabete, rojene Coronini, ter Marija Josipina Frančiška, hči Friderika grofa in barona di Schönhauss, gospoda v Vipavi in Rihenbergu, ter njegove soproge Marije Frančiške Konkordije, rojene grofice d' Aufsess.

Na listini so podpisani: Josipina grofinja Lanthieri, Sigismund grof Attembs, Friderik grof Lanthieri, Marija Frančiška Konkordija grofinja Lanthieri, Elizabeta grofinja Attembs, Franc Ignac grof Atthembs, Ludovik grof Atthembß, Ivan Anton grof Rabatta, Ivan Krstnik grof Edling, Julij Friderik baron Terzi.

(Izv. list. na perg. z enim pečatom.

Št. 222.

1766, dne 13. junija. Rim.

Papež Klement (XIII.) podeli članom bratovščine sv. Notburge pri podružniški cerkvi sv. Nikolaja v Mavhinjah [»in Mauchigna«][100]) pod nekaterimi, v listini naštetimi pogoji popolne odpustke.

---

[100]) Mavhinje se zove vas na Goriškem med Devinom in Komnom.

Nekaj kamenitih spomenikov v Ljubljani.

Viktor Steska.

Dr. Ilg je, popisujoč ljubljanske umetnine (Mitth. d. Centr. Comm. 1884), naštel tudi kamenite spomenike v obližju sv. Jakoba. Tu imenuje relief sv. Krištofa iz dobe ok. l. 1550. (vzidan

Vrata na Bregu št. 18 v Ljubljani.

v hišo Florijanske ulice štev. 1), relief iz peščenca, predočujoč Kristusa na križu z Marijo in sv. Janezom (Stari trg št. 22) in portal s kiparskim okrasjem (Stari trg št. 13).

Kot tujec v mestu je pa več znamenitih kiparskih izdelkov prezrl. Dostaviti nam je torej nekaj starih spomenikov:

Medaljon Matere Božje s sv. Rokom in sv. Boštijanom v nekdanji Robbovi hiši (Sv. Jakoba trg št. 3). Ker so hišo porušili, hrani te kiparske izdelke g. Tschada.[1])

Plitki relief: Marija z Jezuščkom v naročju in sv. Janezom Krstnikom, v veži na Starem trgu št. 24.

Portal hiše na Bregu št. 18. Ker je bila sobana v drugem nadstropju slikana l. 1734, utegne biti portal iz približno iste dobe, torej iz srede 18. veka.

Portal in glavi dveh nemških suličarjev v hiši Mestni trg št. 9.

Jako viden spomenik minulih časov je vodnjak pri sv. Florijanu, vzidan v steno ob zvoniku. Ta vodnjak je bil prej prizidan zahodnji steni nekdanje redute. Bržkone so ga postavili krog l. 1780., ko so odpravili Herkulov vodnjak na trgu pred reduto. Znano je, da je l. 1774. pogorela stara jezuitska gimnazija. Ko so to poslopje pozneje popravljali, so mu omislili nov okras v podobi tega vodnjaka.[2]) L. 1862. so ga prenesli k sv. Florijanu, kar spričuje tedaj dostavljeni napis:

ECCE AQVA! BIBENDAM CONSVL PROPINAT.

Načrt temu spomeniku je očividno povzet po »porta maggiore« v Rimu iz prvega veka po Kristusu. Glavo, školjko in vodojem je pa kipar pridejal v baročnem slogu. Vodnjak spada torej v klasicistovsko dobo. Takih spomenikov je na Kranjskem malo. Tega spomenika pa ne smemo zamenjati s Herkulovim vodnjakom pred nekdanjim jezuitskim učiliščem.[3]) Žal, da nam ni nič natančnejšega znanega o tem zanimivem spomeniku.

Najstarši kameniti spomenik bi pa utegnil biti vzidan v cerkev sv. Jakoba, in sicer v zunanjo gotiško podpornjo ob prezbiteriju. Na eni strani je reliefna podoba sv. Ane z Marijo

---

[1]) Glej Dom in Svet. 1902, 677, 736.

[2]) I. Vrhovec: Die w. Hauptstadt Laibach, 70.

[3]) Prim. Izvestja m. dr. za Kranjsko. 1900. 174 id.

in Jezuščkom (sebdritt), na drugi strani je pa gotiški napis. Relief ni sicer v umetniškem oziru nič posebnega, pa je zanimiv, ker je morda edini kameniti »sebdritt« po naših krajih. Lesenih takih izdelkov je še nekoliko ohranjenih na pr. v škofijskem muzeju s Trate iz l. 1518., v župnišču v Kranju itd.

Napis v gotiških črkah se tako glasi:

Als man zelt nach cristi gepurt Tau
sent fümfhundert und acht jar hab
ich Michl Preimberger dierzeit kaiser
lichen Maiest(et Pfle)ger auf Grafenwa
rt zu Kostl an (der Kulp als Pf)leger angenomen
mit namen Greger Gumpler. Derselb
übltäter mich Preimberger maichlich an
alle ursach haimlich gefangen und in
Thuren gelegt deswillen mich umb
mein leben zu bringen. Also ruft ich
die heilige Frau Sand Anna an die
mich aus meiner fangenub erledigt
hat. Darumb Ich ir diese Capellen ge
lobt hab zu pawen und angefangen
an Gotsleichnab aber anzwelben.

Ta kamen je bil bržkone vzidan v podpornjo tedaj, ko so zidali novo cerkev sv. Jakoba, ki jo je l. 1513 posvetil škof Krištof Rauber. Pozneje je bil ometan z malto, da ga ni bilo mogoče čitati. Še sedaj, ko je izpran, ga ni prav lahko razvozljati. Nekaj delov je okrušenih, zato so dostavljene črke v oklepajih.

O dogodku, ki ga omenja ta napis, je pisal tudi že Valvasor[4]) pri Kostelskem gradu (Grafenwarth): Im Jahr 1514 war allhie Schloßhauptmann der Gregor Gumpler. Diesen hat Her Michel Preimberger Herrn Andreen Harrer vor dem Lands-Recht mit Klage fürgenommen, um daß er, Harrer, sich mit und neben Herrn Georg Gumpler als Bürge verschrieben und versprochen,

[4]) Die Ehre d. H. Krain. XI, 217.

allen den Schaden zu ersetzen, welchen Herr Gumpler dem Herrn Preimberger an seinem Leibe, Ehr und Gut gethan, in dem er ihn, in Keyserl. Majest. Schloß Grafenwart persönlich mit mehr andren seinen Helffern gefangen genommen, und gefänglich in einen Thurn geworffen, deß gäntzlichen Vorhabens

Vodnjak pri sv. Florijanu v Ljubljani.

und Absehns, daß er ihn mögte um Leib und Leben bringen, ihn daselbst auch genöthigt und gezwungen zu einer unbilligen Verschreibung. Daran er sich doch noch nicht ersättiget, sondern ihm auch alle seine Baarschafft, Gold, Silbergeschmeide, nebst

seiner Vorfahren Kleinodien und andren Sachen hinweggeführt, über das ihm sein Roß gefährlicher Weise und heimlich nicht weit vom Schloß in einen Graben ziehen und erstechen lassen; um damit den Leuten einzubilden, als ob der Preimberger ansgeritten und unterwegs erschlagen wäre. — Tako poroča Valvasor, ki je to povzel iz izvirnih listin, samo da je več stavkov zmedel. Tudi letnica 1514 se ne vjema z letnico 1508, ki jo zaznamuje spomenik.

Gotiški spomenik sv. Ane pri sv. Jakobu v Ljubljani.

Zanimivo je, da se je Preimberger v svoji stiski zaobljubil vprav sv. Ani na čast postaviti kapelico. Pomniti je namreč, da so tačas po naših deželah pričeli posebno častiti sv. Ano. Na Angleškem se je njeno češčenje povzdignilo od l. 1378, po Danskem od l. 1425, po Nemškem konec 15. veka. Volilni knez Friderik Modri je po povratku iz sv. dežele dal kovati svetinjo z napisom: Hilf Sancta Anna. Od papeža Aleksandra VI.

je l. 1494 dosegel breve, da smejo v njegovi deželi praznovati god sv. Ane kot največji praznik[5]. L. 1500 je izšel v Avgsburgu njen življenjepis okrašen z lesorezi. Isto dobo se je češčenje sv. Ane tudi pri nas udomačilo.[6])

Valvasor (XI, 694) na pr. piše o avguštinski cerkvi v Ljubljani: So war auch in diesem Kloster ein Stifft zu S. Anna von diesen Herren Schnitzenbäumen, in welches Stifft im

Gotiški napis spomenika sv. Ane pri sv. Jakobu v Ljubljani.

Jahre 1500 Helena von Schnitzenbaum (Hannsen Matscherolls, nochmals Michael Braunspergers Gemahlin) begraben worden.

---

[5]) Dr. Heinrich Kellner: Heortologie 240.

[6]) Primeri: H. Otte: Handbuch der kirchl. Archäologie 1883. I, 557.

Tudi v stolnici je bila kapela tedaj posvečena sv. Ani. Ko so kopali l. 1703. novi stolnici temelj, so našli pod lepo obsekanim kamnom srebrno svetinjo z napisom[7]):

1519
PETRUS
EPUS TERGES.
ME POSUIT IN
HONOREM MARIAE
ET ANNAE MA-
TRIS EIUS
X. APRILIS.

Lavantinski škof Leonard I. Pewerl je posvetil 26. oktobra 1511 župno cerkev v Cerkljah na Gorenjskem in pet oltarjev. Četrti je bil posvečen na čast sv. Ani, sv. Krištofu, sv. Primožu in Felicijanu.[8])

V napisu imenovani grad Grafenwart je Kostel ob Kulpi. Bil je last ortenburških grofov. Ko so ti izmrli, so ga podedovali celjski grofi in za njimi (l. 1456.) Habsburžani. Grad je bil naravno tako zavarovan od treh strani od Kulpe, da se ga Turki niso mogli polastiti s silo. Za kratko dobo so si ga prisvojili z zvijačo l. 1578. Sedaj je v razvalinah.

Fotografijske snimke, ki ta spis pojasnjujejo, je napravil g. Albert Jeločnik v Ljubljani.

Še nekoliko duhovnikov, rojenih v Kranju.

Spisal **Fr. Pokorn.**

Kranj je v prejšnjih časih dajal zelo veliko duhovnikov. Mnogo so jih že našteli zgodovinarji Koblar (v »Izvestjih« I, str. 11—13; II, st. 58—61; III, str. 25—27; IV, str. 148—155),

---

[8]) Thalnitscher: Historia Cathedr. Ecclesiae Labac. p. 47.

[9]) Zgodovinski zbornik. 292.

S l e k o v e c (v knjižici »Odlični Kranjci« str. 13—25) in L a v t i ž a r (v knjigi »Zgodovina župnije Kranjske«). Navedem naj tu še nekatere duhovne, ki so bili rojeni v mestu Kranju, in sicer so ti:

Jakob Kranjec (Chrainburger). Leta 1528. je bil vikar pri Sv. Janezu na Peči na Štajerskem.[1])

Andrej Fellman[2]) je postal l. 1595. dijakon in kmalu nato mašnik. Leta 1599. je že župnikoval v Gornjem Gradu. Škof Hren ga je 16. februvarja 1601 vmestil kot beneficijata sv. Katarine v kranjski župni cerkvi. Dne 14. maja 1601 mu je škof Hren podelil vikarjat sv. Pavla v Savinski dolini, leta 1604. pa župnijo Vransko. Leta 1605. ga Hren imenuje komisarjem braslovškega okraja. Pozneje je bil tudi ljubljanski kanonik in »Notarius publicus« sv. očeta Pokopan je bil na Vranskem dne 16. marca 1626. Leta 1615. je bil tudi administrator trboveljske župnije.

Nikolaj Mazi (Masius)[3]) je bil posvečen v subdijakona 17. aprila, v dijakona 18. septembra in v mašnika 18. decembra 1604. Župnikoval je v Mošnjah od leta 1614. do 1635.

Adam Ciperle[4]) je bil rojen leta 1588, posvečen pa na titel velesovskega samostana v subdijakona 1. marca, v dijakona 22. marca in v mašnika 6. aprila 1613.

Jurij Krt[5]) je dobil nižje redove 21. septembra 1612.

Jurij Freudenschus,[6]) ki je dobil, 24 let star, leta 1615. nižje redove in dispenzovan bil super defectu natalium, je postal na titel gornjegrajski dne 19. marca subdijakon, 2. aprila dijakon in 24. septembra 1616 mašnik.

---

[1]) Ign. Orožen: »Das Dekanat Schallthal«, str. 27 in 314.

[2]) »Izvestja« I, str. 12. — Orožen, II *b*, str. 42; IV *a*, str. 110.

[3]) Ordinacijski zapisnik v Ljubljani.

[4]) Hrenov zapisnik v Ljubljani.

[5]) Hrenov zapisnik.

[6]) Koblar: »Zgodovina Sore« str. 81; Slekovec »Odl. Kranjci« str. 15 in Hrenov zapisnik.

Gregor Rozman,[7]) bakalavrej prostih ved, je prejel tonzuro in nižje redove 17. decembra 1616, subdijakonat na titel gornjegrajskega Marijanskega kolegija 21. septembra 1618, dijakonat 16. marca in mašništvo 30. aprila 1619. Pozneje je služboval v Šoštanju, v Braslovčah, v Dobu, v Šmartinu pri Kranju 9 let in v Stari Loki, kjer je umrl 16. januvarja 1664.

Baltazar Wurzer[8]) je prejel dne 24. septembra 1616, star 24 let, mašništvo; prej je že pomagal kot dijakon v Šmartinu pri Kranju v cerkovni službi. Leta 1618. je župnikoval v Gornjem Gradu in l. 1620. je bil že ljubljanski kanonik. Leta 1627. je dobil župnijo Škocijan pri Turjaku, kjer je ostal do svoje smrti.

Jakob Starman[9]) je bil kot pevec in organist v Gornjem Gradu v mašnika posvečen dne 21. septembra 1619, star 26 let. Služboval je v Gornjem Gradu, v Šmartinu pri Kranju, v Mozirju, potem je bil 4 leta vikar pri Trebolu.

Tomaž Proj[10]) je prejel nižje redove l. 1619., star 23 let.

Lovrenc Krt (Chert)[11]) je prejel tonzuro in nižje redove v Gornjem Gradu dne 18. septembra 1627, star 26 let, subdijakonat 17. marca 1628, dijakonat 21. aprila 1628 in mašništvo 9. marca 1629 na titel kostanjeviškega samostana. Logiko je študiral v Solnogradu. Kapelanoval je v Šmartinu pri Kranju do leta 1633.

Luka Visinthin[12]) je prejel na veliko soboto leta 1627. tonzuro in nižje redove.

Matija Več (Wezh)[13]) je dobil, 24 let star, tonzuro in nižje redove 7. aprila, subdijakonat 8. aprila, dijakonat 21. aprila 1628 in 9. marca 1629 mašništvo.

---

[7]) Ordinacijski zapisnik v Ljubljani.

[8]) Kapiteljski arhiv v Ljubljani. — Hrenov dnevnik v ljubljanskem škofijskem arhivu.

[9]) Hrenov zapisnik. — Orožen IV *a*, str. 166.

[10]) Hrenov zapisnik.

[11]) Hrenov zapisnik.

[13]) Hrenov zapisnik. — Slekovec »Odl. Kranjci« str. 23.

Janez Rosa (Rossa)[14]) je prejel, 24 let star, kot »Musicus choral, et figural.« tonzuro in nižje redove dne 18. decembra 1627, subdijakonat 17. marca 1628 in mašništvo 9. marca 1629.

Janez Popal[15]) je prejel, 24 let star, na titel Margarete Koly 21. aprila 1628 subdijakonat, v mašnika so ga posvetili veliko soboto 1629. Župnikoval je v Kropi v letih 1635 do 1650.

Andrej Novak[16]) je študiral modroslovje, školatično bogoslovje in kazuistiko. Leta 1633. je bil, 26 let star, posvečen v mašnika na titel kranjskega mestnega hospitala. Služboval je v Stari Loki 7 let in v Mošnjah je bil župnik od 1639 do 1676.

Peter Tomazin[17]), porojen l. 1611., posvečen l. 1634. Služboval je v Šmartinu pri Kranju 2 leti, na Jesenicah 7 let, potem na Koroškem, v Trbovljah, v Križih pri Tržiču, v Kropi, umrl je kot redovnik 1. maja 1685.

Pavel Prestrl[18]). Posvečen je bil l. 1645. Kapelanoval je v Braslovčah do l. 1648., pri Sv. Ilju na Štajerskem je bil vikar do l. 1650., v Gornjem Gradu do 1651, zopet v Braslovčah do 1652, pozneje administrator v Šoštanju 1661—62. Prosil je, da bi prišel nazaj na pliberško kapelanijo.

Janez Vreček[19]) je bil posvečen l. 1647. na titel vetrinjskega samostana. Kapelanoval je $2^1/_2$ leti v Trbovljah in nato v Kranju.

Krištof Popal[20]) je bil porojen leta 1623. in posvečen l. 1649. na titel kranjske mestne kamere. Služboval je najprej pri graščaku pod Ljubeljem na Koroškem, potem v Šmartinu pri Kranju, v Cerkljah, zopet v Šmartinu in v Šenčurju. Odtod je šel župnikovat na Bled.

---

[14]) Hrenov zapisnik. — Slekovec: »Odl. Kranjci« str. 23.
[15]) Hrenov zapisnik.
[16]) Vizitacijski zapisnik iz leta 1665. v škof. arhivu v Ljubljani.
[17]) Vizitacijski zapisnik iz leta 1674.
[18]) Orožen, V., str. 349.
[19]) Vizitacijski zapisnik.
[20]) Vizitacijski zapisnik iz leta 1665.

Primož Peer[21]) je študiral v Ljubljani retoriko in kazuistiko, v mašnika je bil posvečen leta 1648. Kapelanoval je v Svibnem 5 let, v Šmartinu pri Kranju 4 leta in odtod je šel za vikarja v Šmihel v Junsko dolino.

Jakob Erjavec[22]) je bil v mašnika posvečen v Ljubljani l. 1651. na titel kamere kranjskega mesta. Služboval je v Stari Loki 1 leto, kamor je bil prišel z Jesenic, dalje v Trbovljah, na Sori, na Vrhniki in v Lučah. Naposled je župnikoval v Ihanu, kjer je umrl 14. junija 1684, star 57 let.

Mihael Boncelj,[23]) porojen 23. septembra 1631, je študiral retoriko in kazuistiko v Ljubljani 2 leti in bil posvečen v mašnika leta 1656. na titel stiškega samostana. Kapelanoval je v Naklem 3 leta in v Šmartinu pri Kranju 11 let. Župnik je bi v Kranjski Gori od l. 1770—1782. ter je ondi umrl dne 17. decembra 1682.

Matija Mežan[24]) je bil l. 1674. star 42 let in duhoven 14 let; posvečen je bil na titel pliberškega gospostva. Služil je za kapelana 4 leta v Radovljici, v Begunjah in v Zaspem kot župnik do 14 let. Umrl je kot kapelan v Ribnici 1. januvarja leta 1697.

Janez Arhar[25]) je bil v mašnika posvečen l. 1660, star 25 let, na titel kranjske mestne kamere. Študiral je retoriko v Ljubljani, modroslovje v Gradcu in kazuistiko v Ljubljani. Kapelan je bil v Svibnem eno leto in potem v Kranju. Za župnika je bil v Komendi in nazadnje v Železnikih, kjer je umrl 3. aprila 1702.

Jakob Pevec (*Peuz*)[26]) je bil posvečen v Ljubljani l. 1660. na titel samostana Studenec. Po dovršenem modroslovju in bogoslovju je bil 14 mesecev gojenec v Gornjem Gradu, potem je bil kapelan v Pliberku $5^1/_2$ let, v Braslovčah 18 mesecev,

---

[21]) Vizitacijski zapisnik iz leta 1661.
[22]) Vizitacijski zapisnik iz leta 1661.
[23]) Vizitacijski zapisnik iz l. 1665. — »Zgod. naklanske fare« str. 88.
[24]) Vizitacijski zapisnik.
[25]) Vizitacijski zapisnik.
[26]) Vizitacijski zapisnik. — Orožen II *b*, str. 46.

v Ljubljani v nunskem samostanu 3 leta in 2 meseca in odtod je prišel za župnika v Gornji Grad, kjer je bil l. 1674. star 38 let. Odtod je šel l. 1679. zopet za 2 leti v Braslovče.

Sebastijan Bajželj (*Waissel*)[27]) je dobil mizni titel l. 1665. od kranjskega magistrata. O njem se ne ve za gotovo, če je bil rojen v Kranju, pač pa je tu kapelanoval v letih 1668—1688 in tu umrl v pokoju, 70 let star, dne 23. septembra 1709.

Marko Kompar (*Compar*)[28]) je službovál v Naklem 1694—1696 in potem 1 leto v Šmartinu. Največ je živel v svojem rojstvenem mestu, kjer je že leta 1674. pomagal kapelanom. Dne 27. februvarja 1706 so ga pokopali v Kranju, starega 66 let.

Tomaž Pogačnik[29]) je bil porojen dne 20. decembra 1643 v Kranju in posvečen bil v Ljubljani l. 1669 na titel kranjske mestne kamere. Novo mašo je pel v rosulski cerkvi nad Ljubnim na Štajerskem. Študiral je v Gradcu in 2 leti v Ljubljani kazuistiko. Eno leto je bil hišni kapelan in učitelj v graščini Jankovičevi, potem je kapelanoval poldrugo leto v Trebnem pod stiškim opatom in o sv. Juriju l. 1674. je prišel službovat v Luče na Štajerskem.

Matevž Krt[30]) je bil rojen 19. septembra 1644 v Kranju kot sin pevovodje Jurija Krta, posvečen je bil l. 1673. na gornjegrajski titel. Študiral je na Dunaju modroslovje »cum gradu« in spekul. bogoslovje 4 leta, potem je bil 2 leti gojenec v Gornjem Gradu.

Martin Arhar (*Aricher*)[31]) je bil l. 1674. star 30 let in že 7 duhovnik. Takrat je bil drugo leto kapelan kranjski. Posvečen je bil na titel kranjske mestne kamere. Študiral je modroslovje v Celovcu in kazuistiko v Ljubljani. Službovál je pol leta pod tržaškim škofom, 1 leto v velesovskem samostanu,

---

[27]) Kapiteljski arhiv v Ljubljani.

[28]) Župni arhiv v Kranju.

[29]) Vizitajcijski zapisnik iz l. 1674. v škof. arhivu v Ljubljani.

[30]) Ibid. — Župni arhiv v Kranju.

[31]) Vizitacijski zapisnik.

nekaj časa še drugod, 3 leta v Gornjem Gradu in potem v Kranju. Umrl je v Kranju 4. januvarja 1690.

Janez Hörner [32]) je bil porojen 20. oktobra 1646 kot sin Mateja Hörnerja in matere Lukrecije. Leta 1691. je služboval v Dobu, potem je bil kapelan v Kranju, kjer je umrl 27. aprila 1700.

Jurij Vreleč (Vreuec) [33]) je bil porojen 3. aprila 1647, v mašnika posvečen l. 1671. Leta 1685. je dobil jeseniško župnijo, a je umrl, preden jo je nastopil, dne 6. julija.

Sebastijan Šumi (Schumy) [34]) rojen 17. januvarja 1649, posvečen na Dunaju l. 1671. na titel nitrienskega škofa, pri katerem je potem služil do l. 1678., ko je dobil mošenjsko župnijo, katero je vladal do l. 1689. Bil je magister prostih ved.

Jurij Kušman (Kushman), [35]) sin Jerneja Kušmana in soproge Eve, je bil rojen 31. marca 1649 namizni titel je prejel leta 1675. od kranjskega magistrata. Umrl je kot duhovnik v Kranju dne 19. maja 1689.

Jurij Rosa (Rossa) [36]) je bil rojen 21. aprila 1649, posvečen na titel kranjske mestne kamere l. 1677. Dovršil je modroslovje na Dunaju »accepto gradu« in tedaj postal magister. Službovai je v Gornjem Gradu kot gojenec, v Škalah in Šmartinu pri Kranju je bil župnik. Odtod je šel v pokoj v Kranj, kjer je umrl 23. novembra 1713. Bil je apostolski protonotar. V svoji oporoki je napravil dotno ustanovo za ubožna, poštena dekleta kranjskih meščanov, katero še zdaj vživajo, ko se omožijo.

Matija Košir, [37]) rojen 29. januvarja 1658, je bil v mašnika posvečen 21. februvarja 1682.

Luka Globočnik [38]) je bil rojen 6. oktobra 1667. Študiral je modroslovje v Gradcu ter postal magister, in bogoslovje v

---

[32]) Kranjski župni arhiv.

[33]) Vizitacijski zapisnik.

[34]) Vizitacijski zapisnik.

[35]) Kranjski župni arhiv.

[36]) Orožen, V., str. 91. — Zapisnik v škof. arhivu v Ljubljani št. 246 str. 325. — Župni arhiv v Kranju.

[37]) Zapisnik v škof. arh. v Ljubljani, št. 21, str. 136.

[38]) Zapisnik v škofiji št. 38.

Ljubljani. Posvečen je bil l. 1693. Za kapelana je služil 3 leta na Vranskem, 1 leto v Šmartinu, 13 let na Igu in odtod je prišel za župnika v Preddvor.

Ivan Jakob Resman,[39]) porojen 15. julija 1688., posvečen l. 1714. Služboval je na Jesenicah, kjer je umrl 30. aprila 1721.

Nikolaj Killer[40]) rojen 1. decembra 1696. Bil je gojenec v Gornjem Gradu, odkoder je prišel na Jesenice, kjer je župnikoval od l. 1733. do 1736., in potem je bil na Bledu do 1769. Bil je apostolski protonotar.

Franc Jakob Strupi[41]) je bil rojen 24. julija 1701 in v mašnika posvečen 10. avgusta 1724. Župnik jeseniški je bil od l. 1730. do 1733. Umrl je v Kranju 20. februvarja 1733.

Za nameček naj dodam še nekatere duhovnike, ki so službovali v Kranju in na katere se ni dovolj oziral g. Lavtižar v svoji zgodovini kranjske župnije.

Urh (Wolricus) se omenja kot župnik kranjski dne 30. januvarja 1251. (Schumi U. u R. B. II, str. 140.)

Urh (Vollicus), župnik l. 1331. (»Izvestja« XI, str. 104.)

Matej Ysenhausen, župnik l. 1530. L. 1527. je bil vikar v Brasľovčah.

Andrej Cebál (Cibauit) vikar v l. 1519.—1526. Služil je »Ciballi« tudi v Trbovljah. (Prim. »Izvestja« XI, str. 104.).

Ambrož Bošnjak, vikar na Vranskem 1541—1544, vikar v Kranju do 1548. (Orožen IV, str. 103.)

---

39) Župni arh. v Kranju.
40) Zapisnik v škof. arh. v Lj. št. 50.
41) Župni arhiv v Kranju.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA
muzejskega društva za Kranjsko.

Uredil

Anton Koblar.

Izdalo in založilo „Muzejsko društvo za Kranjsko“.

Letnik XIV.

LJUBLJANA.
Natisnila J. Blasnikova tiskarna
1904.

KAZALO.

Razprave.

Mali zapiski.

IZVESTJA
Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIV. 1904. Sešitek 1. in 2.

Doneski k zgodovini Bleda in okolice.

Spisal **Franc Pokorn.**

Posestvo blejskega gospostva, katero je na podlagi podarilnih pisem rimsko-nemških cesarjev: Henrika II. z dne 10. aprila 1004. in z dne 10. junija 1011., nadalje Henrika III. z dne 17. februarja 1040. in Henrika IV. z dne 5. oktobra 1063[1]) briksenskemu škofijstvu in ondotnemu stolnemu kapiteljnu prišlo v popolno posest, je bilo jako obsežno. Raztezalo se je na sledeče sedanje davčne občine: Bled, Želeče, Ribno, Višelnica, Zgornje in Spodnje Gorje, Bohinjska Bela, Srednja Vas in Bistrica v Bohinju, Črešnjica, Gorjuše, Nova Vas, Studor, Nomen, Savica, Selo, Nemški Rovt, Javornik in Koroška Bela. Merilo je vse to posestvo[2]) 55.453 oralov in 1122 s^2. Obmejna gospostva so mu bila: goriško, loško, radovljiško in belopeško. Skoro 800 let je bilo blejsko gospostvo neprenehoma v oblasti briksenske vladikovine, namreč do 23. februarja 1803., ko je bilo vsled glavnega sklepa stanovskega zbora sekularizovano, a na podlagi najvišega odloka Nj. Vel. cesarja Franca I. z dne 23. junija 1838., št. 48.318, v polnem obsegu in z vsemi pravicami vrnjeno škofom. Naposled pa se je to posestvo glasom kupne pogodbe z dne 16. junija 1858. prodalo Viktorju Ruardu, lastniku raznih fužin, za svoto 150.000 gld. konv. denarja.

[1]) Na poznejšo kalendarsko spremembo in uravnavo se tu ni oziralo.
[2]) Župni arhiv na Koroški Beli.

Glede zgodovine morda nima kmalu kakšno gospostvo na Kranjskem toliko važnih in zanimivih aktov ohranjenih, kakor ravno blejsko. Konzistorialni, kapiteljski in škofijski dvorni arhiv v Briksenu na Tirolskem hranijo mnogo lepo urejenih aktov, ki se nanašajo na zgodovino Bleda in njegove okolice. Tudi javorniški graščinski arhiv ima več aktov te vrste in nekaj jih je bilo oddanih v deželni muzej v Ljubljani.

Nimam prilike, da bi obelodanil vso vsebino napominanih arhivov, pač pa hočem storiti vsaj nekaj. Izposodil sem si iz Briksena prvi zvezek »Registrature«[3]), ki obsega akte iz leta 1583. do 1608. Za blejsko zgodovino nam ta knjiga kaže mnogo zanimivega. Posameznosti tičejo se rudarstva, gozdarstva, rovtov ter verskih in drugih razmer na svetu blejskega gospostva. Vsebina je ta-le:

Briksenski škof baron Janez Tomaž[4]) pl. Spauer piše 30. dne decembra 1583. več pisem na Bled v raznih zadevah:

1. Glede verskih razmer oskrbniku Luki Lambergtischu, škof naroča, naj skrbi, da podložni blejskega gospostva ostanejo zvesti edino zveličavni katoliški veri. Ker se hoče ondi krivoverstvo vtihotapiti, je odposlal [škof] tja posebno komisijo, ki bode glede odprave krivoverstva vse potrebno ukrenila. Zato naj oskrbnik nepokorneže in trdovratneže ostro kaznuje celo z izgonom iz gospostva, ako odstopijo od svojega katoliškega župnika. Jednake vsebine pismo je škof takrat pisal tudi proštu na blejskem otoku Matiji Rabanu glede podložnikov proštije.

Komisija je izvedela, da duhovščina blejske okolice ni vzglednega življenja, da so cerkvene pušice v neredu, da pred sv. Rešnjem Telesom po župnih cerkvah ne gori večna luč itd., in je škofu poročala v tej zadevi. Zato je škof pisal oskrbniku in proštu na Bled, naj poročita o tej stvari, ter je omenil, da je obvestil tudi ljubljanskega škofa Janeza Tavčarja in radov-

[3]) Briks. dvorni arhiv: 1. nadstrop. Registr. I.

[4]) Slovesno je nastopil vladikovanje 5. dne avgusta 1578. ter umrl 12. novembra 1600.

ljiškega prošta Gašperja Freydenschusa, ne ve pa, če sta kaj storila ali ne, da bi blejska duhovščina bila sposobnejša za službo božjo in ljudstvu vzglednejša. Gospo Lenkovičevo pa tudi opominja škof s posebnim pismom, da naj s pomočjo grofov Rajkota in Žige pl. Thurn skrbi ondi za ohranitev katoliške vere in krščanskega življenja med podložniki, kar bo tudi njej v korist. Tudi jo opozarja, da naj nikar ne zastaja z najemščino in davščino, marveč naj jo pravočasno, o svetem Juriju, plačuje.

2. Glede rudarstva [Perchwerch] piše škof istega dne dvoje pisem blejskemu oskrbniku Lambergtischu ter pravi: »Odkar se je pred nekaj leti vsled novega rudarskega zakona nadvojvode Karola na Kranjskem in Goriškem nastavil Feliks Tollhopf kot rudarski sodnik, se hoče ta umešavati tudi v rudniške in kovaške ali fužinske zadeve na ozemlju, ki spadajo pod blejsko gospostvo. Nima pa nobene pravice, kajti prastare svoboščine in pravice, podeljene od cesarjev briksenskemu škofijstvu, svedočijo, da ima jurisdikcijo in sodno oblast v teh krajih le briksenski škof. To mu je že prejšnji blejski glavar Ivan Josip pl. Lenkovič pojasnil, da njegova jurisdikcija ne sega v blejsko gospostvo.

Škof želi zvedeti tudi o razmerah kovačev, delavcev in rudarjev na Javorniku pri Jesenicah in onih v Bohinju, katere je hotel rudarski sodnik Tollhopf že pod Lenkovičem spraviti pod svojo jurisdikcijo kot prvo inštanco. Poroča naj mu oskrbnik, kako je ž njimi, če so mu obljubili pokorščino ali ne.

Rudarski sodnik Feliks naj izve, če so vsi imenovani pod škofijsko oblastjo.

3. Pišoč blejskemu oskrbniku Lambergtischu o gozdnih zadevah pravi škof, da je zvedel, da ljudstvo seka les za fužine, oglje, za prodajo itd., kjer se mu zljubi, kakor da ne bi bil les blejskega gospostva lastnina. Tako ravna tudi neka vas v Bohinju, »Posterdorf«, ki je pod gospostvom radovljiške graščine. To se ne sme več goditi, ampak skrbi naj oskrbnik za pravi red v gozdih. Podložnikom naj le daje

1*

potrebni les, toda sam naj odkaže prostor, kjer smejo za potrebo les sekati, da se ne bo godila škoda.

4. O zadevi prepira med podložniki v Radovni in med Dovžani[5]) piše škof istega dne oskrbniku pismo te-le vsebine: Radovljani v Rovtu so zgradili neko hišo, Dovžani iz loškega gospostva so jo pa podrli. Zgodilo se je to že pred več leti. Ko je leta 1557. bil na Bledu kardinal in briksenski škof Krištof pl. Madrutz[6]), mu je dovški župan o tem sporočil, pa tudi loški žitničar in oskrbnik Lenart pl. Sigesdorf ga je o tem pismeno obvestil. Škof je vso stvar natanko preiskal ter na podlagi obravnav spoznal, da se mu krivica godi od dovške strani, kar pričajo stara podarilna pisma. Pri tem se je loški oskrbnik potegoval za svoje podložnike na Dovjem, blejski tedanji oskrbnik grof Anton pl. Thurn pa za svoje v Radovni in zato se je vsa ta zadeva izročila tudi brižinskemu škofu v pretres. Od tam še ni konečne določitve, in zato naj oskrbnik poizve iz urbarjev, kam plačujejo Radovljani dače, da bode možno stvar laže razločiti, in potem naj se mu sporoča.

5. Tudi glede radovljiškega gospostva, ki se vtikava v blejske pravice, daje škof istega dne blejskemu oskrbniku navodilo, kako naj postopa. Moric pl. Dietrichstein, imetnik radovljiškega gospostva, se lasti pravic glede ribštva, pašnikov, planin, sekanja lesa, mej (confines) itd. na svetu blejskega gospostva. Zlasti mu diši oni svet med bohinjsko Savo in potokom, ki teče proti Radovljici s hriba, do tja, kjer se gorenjska in bohinjska Sava stekata pri »Steinbachu«, kar znaša pol nemške milje hoda.

V Bohinju pri jezeru, kjer stoji cerkev sv. Janeza, ondi, kjer se jezdari k jezeru, na levi strani, kjer se s hribov pride, je »Dürnpach«. Tukaj hoče Dietrichstein postaviti fužine, češ, da je svet njegov tja gori do gorovja ob levem bregu jezera, a dokazati ne more, ker je v istini last blejskega gospostva. Tudi

---

[5]) Dovžáni. Dolgo, Dovje po ljudski izreki (Lengenfeld).

[6]) Vladal je briksensko škofijo od leta 1542. do leta 1578., umrl je 7. julija 1578.

hoče Dietrichstein imeti pravico do ribštva v jezeru, kjer je vedno doslej ribarilo od sv. Jerneja do sv. Andreja le blejsko gospostvo. Leta 1576. je kranjski vicedom kot posestnik radovljiške graščine ondi ribaril, a ko je Lenkovič, blejski oskrbnik, to izvedel, mu je takoj prepovedal. Tudi je vicedom mejnike prestavil, češ, da ima ondi on svojo oblast, a komisija mu je to zavrgla. Ravnotako mu svetna gosposka ni priznala pravice do pašnikov, katerih se je lastil na blejskem gospostvu ob bohinjski Savi.

6. Nazadnje mu piše škof tudi glede rovtov. Leta 1562., pravi, je blejska komisija popisala vse stare in nove rovte ter jih obdavčila. Blejski glavar je bil takrat baron Hörwarth de Auersperg, ki se je pozneje poprijel lutrske vere in, nerad sicer, a je potem moral o sv. Juriju 1574 odstopiti od blejskega glavarstva. — Leta 1580. je bil škofov odposlanec na Bledu; ta je urbar pregledal, a novih rovtov ni našel v njem zaznamovanih. Tudi tedanji glavar Jan. Josip Lenkovič ni hotel o tem nič vedeti. Zato so komisarji takrat to zopet vknjižili in tudi od izboljšanih rovtov zahtevali več najemščine, kar je popolnoma pravično in je tudi drugod po Kranjskem v navadi. Zato zahteva škof od oskrbnika, da naj ohrani vse v redu in naj odslej pobira najemščino tako, kot je bilo določeno leta 1562. Tudi mora oskrbnik paziti, da podložniki rovtov ne bodo opuščali ali drugim dajali v najem brez dovoljenja gospostvenega. Ako bi se morda to kje pripetilo, mora kaznovati dotičnika. Ker je bil Lenkovič odšel takrat k svojemu polku v Gradec in je ondi umrl, zato glede rovtov ni nič uravnal in nič popisal. Treba je torej zdaj vse popolnoma natanko urediti.

Kar se tiče Dobravčanov, ki so v prepiru z »Janešem Maroldt zu Pürhan« zaradi župana, naj skrbi blejski oskrbnik, da se v miru in pravično pobotajo med seboj. Tako je naročil 30. decembra 1583. briksenski škofijski oblastnik in svetnik.

7. Leto 1584. je prineslo svoje posebnosti. Ob novem letu je v Bohinju bila velika povoden. Prebivalcem

na Brodu [»am Fürtln«] je napravila mnogo škode. Zato je vsa ondotna soseska prosila pomoči pri škofu. Škof je vsled tega 26. januarja pismeno naročil blejskemu oskrbniku, da naj vse potrebno vkrene za ponesrečence. Dne 2. junija mu pa zopet piše, da naj prevdari, kako in za koliko časa bi se po povodnji poškodovanim Brojcem v Bohinju odpisala najemščina.

8. Glede poprave graščine na Bledu piše gospa Lenkovič škofu 18. januarja 1584. Škof ji na to pismo odgovarja 26. januarja ter dovoljuje 101 gld. za popravo. Ob jednem pa ji tudi naznanja, da je Piero della Grata v Radovni napravil novo kladivo, kakor je bil prosil za dovoljenje, ter da naj mu oskrbnik Lambergtisch odkaže v graščinskih gozdih zato podjetje potrebni les s pristavkom, da ne sme škode delati. Dne 12. maja ji zopet odgovarja na njeno pismo z dne 26. aprila ter pravi, da je prejel po njenem kapelanu poslani denar 1198 gld. 30 kr. beneške veljave najemščine proti pobotnici. Opozarja pa jo na to, da je za leto 1582. še 10 gld. 9 kr. dolga, za leto 1583. pa še 1400 gld.

9. O rudarskem sodniku piše škof Jan. Tomaž blejskemu oskrbniku Lambergtischu dne 28. aprila 1584. sledeče: Že leta 1577. je bilo Jan. Jos. Lenkoviču naročeno, da naj na podlagi svoboščin, pravic in starih navad jasno dokaže, da rudarski sodnik na blejskega gospostva posestvu nima nič opraviti. Je-li to vse natanko izvršil ali ne, ni znano, ker sedanji gozdni sodnik Hanns Holzer hoče tudi, kakor njegov prednik, svoj nos vtikati v blejske zadeve, češ, da je od nižeavstrijske vlade imenovan, da ima jurisdikcijo on v rudarskih zadevah itd. V drugem pismu z istega dne mu pa naznanja, da pojde kot poslanec glede rudarskih zadev v Gradec krški škof Krištof Andrej pl. Spauer, da se ondi potegne za pravice briksenske cerkve na blejskem svetu proti rudarskemu sodniku. Ondi bode dokazal, da so vsi fužinarji, rudokopi in drugi železarji do leta 1577. le blejskemu gospostvu prisegali pokorščino in da še-le od tedaj se je začel vrivati v blejske rudarske zadeve rudarski sodnik, češ, da je on prva instanca. Škof naroča

oskrbniku, naj tudi on na vso moč deluje na to, da se doseže, kar je že od nekdaj v navadi. Ob enem mu sporoča, da je v tej zadevi istega dne pisal tudi krškemu škofu in avstrijskemu nadvojvodi Karolu, jima natanko razložil in pojasnil vso stvar ter prosil pomoči. Povedal jima je tudi, da se njegovi podložniki na blejskem gospostvu niso hoteli z rudarskim sodnikom nič meniti, ker so se dobro zavedali, da je le blejsko gospostvo njihov gospodar. Radi tega je on škofa tožil 11. avgusta 1576. pri deželnem glavarstvu in vicedomu, glede tega je dolga pravda, ki še ni dognana, on [škof] pa prosi pomoči pri vladarju, da bode enkrat mir.

V isti zadevi piše škof 2. junija zopet blejskemu oskrbniku sledeče: Ker se rudarski sodnik Holzer le lasti jurisdikcije nad fužinarji v Bohinju in drugod na ozemlju blejskega gospostva, naj gre oskrbnik dne 29. junija na deželni zbor v Ljubljano, kjer naj o tej zadevi stori potrebno. To je oskrbnik Lambergtisch tudi storil in zato se mu škof 9. dne oktobra i. l. zahvaljuje. Ob enem mu pa zopet sporoča, da je rudarski sodnik na Javorniku rekel fužinarjem, da so le njemu in vicedomu dolžni pokorščino, jeseniškim fužinarjem, ki so do sedaj blejskemu gospostvu dajali nekaj odškodnine za drva, pa je to prepovedal plačevati, češ, da le njega morajo poslušati in nikogar drugega. Zato mu naroča, naj on kot oskrbnik uravna, da se rudarski sodnik ne bode vmešaval v te zadeve.

10. Zopet verske in druge zadeve. Blejski oskrbnik Lambergtisch in prošt Matija Roban na Otoku, ki je ob jednem bil tudi grajski župnik na Bledu, sta poročala škofu, kaj se je že doseglo glede odprave luteranstva na Bledu. Prvi je poročal 8. januarja in 16. aprila 1584., drugi pa 30. januarja i. l. Škof je bil vesel, ko je zvedel, da se je mnogo krivovercev že spreobrnilo h katoliški veri. Ker pa so še nekateri trdovratneži, ki se vkljub opominom proštovim in oskrbnikovim ne udajo, pravi, naj le še poskusita na lep in primeren način, morda se vendar-le spreobrnejo. Ako pa ostanejo zakrknenjega srca, potem naj se eksekvirajo. Proštu pa

še posebej naroča glede razsvetljave v blejski farni cerkvi, da naj poskrbi za račun farne cerkve pri ljubljanskem škofu, pod čigar jurisdikcijo je cerkev, in razsvetljavo naj on oskrbuje ondi. Dne 28. junija 1584. piše briksenski škofijski oskrbnik in sodnik blejskemu oskrbniku o prošnji bratov Nikolaja, Luke in Mihaela Ambrožiča, ter Štefana Ambrožiča iz Radovne, da naj se jim prisodi pravica. Jednako tudi sporoča 19. julija i. l. o zadevi faranov v Bohinju in Simona Ferlana iz Črešnjice, od katerih zahteva Lenkovičeva gospa udova robato, da naj se prosilcem ugodi. Dne 9. oktobra i l. sporoča isti, da je Simon Ferlan že plačal najemščino od škofijske njive ter oskrbniku naroča, da naznani onim trem Bistričanom, da so kaznjivi v svojem ravnanju kot nepokorneži. Istega dne pa tudi škof Jan. Tomaž piše glavarju glede Baltazarja Braetterja, sodnega prokuratorja, ki zahteva službene plače 12 gld. Pravi, da se je poprej to posebej poravnalo. Tudi glede drv, ki jih fužine in rudniki dobivajo iz gozdov blejskega gospostva, naroča škof oskrbniku, naj to zadevo uredi tako, da ne bode prepirov.

V Bohinju je gospa Lenkovič odvzela velik kos pašnikov za svojo živino ondotnim prebivalcem, kateri so jo za to ozmerjali. Briksenski škofijski oskrbnik in sodnik naroča torej dne 9. novembra i. l. blejskemu oskrbniku, da naj v tej zadevi nastopi sodnijsko pot.

(Dalje sledi.)

Kompetenti za mesto novomeškega prošta leta 1789. in 1790.

Priobčil dr. Fran Ilešič.

Dne 23. septembra 1789 je umrl novomeški prošt Jabačin. Že dva dni potem, 25. septembra, je proštija bila razpisana in sicer je bilo prošnje v šestih tednih vložiti pri knezonadškofijskem ordinarijatu. V tem roku se je za razpisano mesto oglasilo troje

prosilcev: Ivan Bapt. Rode, dekan v Šmartinu poleg Kranja, Karl Rudolf baron Zierheim, dekan v Trebnjem, in Fran Vermatti pl. Vermersfeld, kanonik novomeški. Zakasnel je s svojo prošnjo Ivan Mihelič, dekan v Svibnem; s posebno prošnjo do cesarja je dosegel, da se je naknadno oziralo tudi nanj ter ga je nadškof Mihael dne 10. februarja 1790 uvrstil med kompetente. Enako je bilo s prošnjo Tome Frana Pogačnika, profesorja cerkvene zgodovine v Innsbrucku, ki se je vsled dvornega remisa z dne 9. februarja 1790 dodala kompetenčnim aktom.

Časa je bilo še dovolj; zakaj novomeški okrožni urad je predlagal, naj bi se vakantno mesto proštovsko ne izpolnilo »bis nach dem neuen Steuerfuß die Urbarialgebüren auseinandergesetzt sind.« Ker je deželno knjigovodstvo popolnoma soglašalo s tem mnenjem okrožnega urada (izjava z dne 25. februarja 1790), je notranjeavstrijski gubernij v Gradcu s stvarjo odlašal do julija meseca 1790.

Še-le 29. julija 1790 je gubernij predlagal novega prošta, upravičujoč se dvorni pisarni: »Mit der vorschriftsmäßigen Einbegleitung des vom Fürsterzbischof vom 11. November hieher überreichten Vorschlages für die Wiederbesetzung der Probstei hat man aus dem Grunde solange innegehalten, daß zur ordentlichen Verfassung des erforderlichen Einkünfteanweises zuvor noch die Urbarialgebüren nach dem damals bestandenen neuen Steuerfuß auseinandergesetzt werden müssen. — Nachdem aber gegenwärtig mit der Wiedereinführung der alten Grundsteuer dieses Auseinandersetzungsgeschäft nimmermehr notwendig ist, so findet man hieramts keinen weiteren Anstand, den gedachten Vorschlag sammt den dahin gehörigen Akten einer hohen Hofkanzlei zur gnädigen Entschließung vorzuschlagen.«

Dva dni prej, 27. julija 1790, se je bil kompetentom še pridružil vicerektor generalnega semenišča v Gradcu Fran Nikola Peršić iz Lovrana v Istri; ker so generalna semenišča cesarja Jožefa II. dne 20. maja 1790 bila ukinjena, je gubernij predlagal Peršića in cesar ga je dne 17. septembra imenoval.

§ 1.

Uradna kvalifikacija.

O proštu Peršiću bom obširneje pisal drugod. Tu mislim poročati o drugih petentih in to po njihovih prošnjah in njih prilogah.

Dne 11. novembra 1789 je nadškof Mihael Brigido vladi predložil petente za proštijo »mit der Bemerkung, daß Johann Rode, Dechant und Pfarrer zu St. Martin außer Krainburg, und Karl Rudolf Freiher von Zierheim den vorzüglichen Bedacht verdienen.[1]« Dal jim je kvalifikacijo. (Glej str. 11.)

O dekanu Miheliču je nadškof Brigido dne 10. februarja 1790 poročal, »daß gedachter Pfarrer nicht jene Eigenschaften besitze, die die Pfarre und Probststelle fordert, dem ich also kaum den letzten Platz unter den mit 11. Nov. vorgeschlagenen Kompetenten anweisen kann.«

§ 2.

Prošnje in njih priloge.

Rode je pisal v svoji prošnji: »Wenn Verdienste und Fähigkeit die einzigen Eigenschaften sind, die bei Beförderungsgesuchen zur Empfehlung dienen, so wagt Unterzeichneter um Verleihung dieser erledigten Probstei aus folgenden Gründen alleruntertänigst zu bitten:

1. hat er bei Antretung des geistlichen Standes die studia ecclesiastica mit einem Fortgang angefangen, der ihn der höchsten Gnade würdig machte, von Seiner (!) Majestät der Kaiserin Maria Theresia seligsten Andenkens mit dem landesfürstlichen titulus mensae, wozu nur die sich vorzüglich auszeichnenden Individuen berufen waren, laut des sub *A* abschriftlich beiliegenden Dekretes vom 27. Dezember 1763 gnädigst beteiligt zu werden.

[1]) Arhiv deželne vlade v Ljubljani fasc. 261, 31.074. V nastopnem objavljeni dokumenti so iz istega arhiva, fasc. 261, 23.842.

Tabelle

über diejenigen Individuen, welche für die erledigte Probstei und Stadtpfarre zu Neustadtl konkurriert haben.

Nomen et cognomen	Patria	Aetas	Linguae	Mores	Studia				Merita	Adnotationes ad rem facientes
					Locus	Materia	Classis seu profectus	Anni curae animarum impensi		
Joh. Bapt. Rode, Pfarrer u. Dechant zu St. Märten bei Krainburg	Oberlaibach in Krain	47	Krainerisch, Deutsch, Lateinisch und Französ., Wällisch	omnino accepti et commendatione acceptissimi	Labaci et Viennae	omnia studia ecclesiastica tunc temporis tradi solita	I mae	14	Est in tollendis abusibus sedulus	Habet titulum Mensae Caesareo-Regium
Karl Rudolf Freiherr von Zierheim, Pfarrer u. Dechant zu Treffen	Hopfenbach in Krain	53	Krainerisch, Deutsch, Lateinisch, Französ., Wällisch	illibati	Cistercienser kloster zu Sittich	Studia ecclesiastica	— — „	27	Est in erigendis scholis normalibus indefessus et erudienda juventute assiduus	Existente adhuc monasterio Sitticensi in cura animarum magno cum fructu operam navavit
Franz Vermatti von Vermersfeld, Canonicus zu Neustadtl	Laibach in Krain	41	Krainerisch, Deutsch, Lateinisch,	optimi	Labaci	Theologia Moralis et jus Canonicum	— — „	13	Est in confessionali indefessus	—

2. hat er seine weiteren studia in der Universität zu Viena ebenfalls mit einer so ausgezeichneten Verwendung fortgesetzt, daß er gleich nach Vollendung derselben von dem seligen Fürstbischof zu Laibach Grafen Karl von Herberstein als Hofkaplan und Ceremoniarius aufgenommen wurde, dem er sowohl anfangs als Coadjutori als auch nachher als wirklichem Ordinario in allen wichtigen Geschäften, dann bei seinen zweimaligen beschwerlichen kanonischen Visitationen des ganzen Laibacher Kirchensprengels durch sechs Jahre zugleich als Consistorialrat so wesentliche Dienste geleistet, daß er sich einen allgemeinen Ruhm und Zufriedenheit erwarb;

3. ist er nach Aufhebung des Jesuitenordens im Jahre 1773 in dem Laibacher Collegio als Director nach höchster Vorschrift ohne Entgelt angestellt worden, allwo er den Kirchendienst und die Seelsorge ausgeübt und sich überhaupt soviele Verdienste gesammelt hat, daß er

4. nach Zeugnis der vom eigenhändigen originali genommenen Abschrift sub *B* von dem seligen Fürstbischof im Jahre 1775 an diese Pfarre St. Martin bei Krainburg als Pfarrer und Dechant angestellt worden, allwo er

5. schon durch 14 ganze Jahre seine Berufspflichten mit dem wirksamsten Eifer für die Handhabung der höchsten Gesetze, Abschaffung der Mißbräuche und Beförderung des reinen Gottesdienstes mit einer so erwünschten Wirkung unausgesetzt erfüllt hat, daß er sich darüber auf das gerechte Zeugnis seiner geistlichen und weltlichen Vorgesetzten mit allem Grunde berufen kann. Endlich ist er

6. auch von dem dermaligen Herrn Fürsten und Erzbischof zu Laibach Michael Freiherrn von Brigido zu den sowohl in der Metropolitankirche, dann übrigen Stadt- und Vorstadtpfarren zu Laibach als in unwegsamsten Gegenden dieses Kirchensprengels vorgenommenen kanonischen Visitationen beigezogen worden, allwo er ebenfalls seine Geschicklichkeit und seinen Diensteifer so bezeugt zu haben hofft, daß er sich darüber im gleichen auf das Zeugnis des gedachten

Herrn Fürsten und Erzbischofs zuversichtlich beziehen kann.«

Zierheim navaja v svoji prošnji:

a) da je 27 let dušebrižnik in 20 let župnik in dekan v Trebnjem, kjer se je v tem času posvetil ne le župniji »in geistlicher Richtung«, ampak tudi odgoji mladeži;

b) da si je prilastil metodo normalne šole, kar je dokaz, »daß Unterzeichneter keine Gelegenheit vorüber läßt, wo es um Aufklärung der Volksmenge und Erziehung der Jugend zu tun ist.«

Priloge njegove prošnje:

Dopis deželne vlade (»Landeshauptmannschaft«) z dne 16. januarja 1778: »Sosehr es zu wünschen sei, daß alle Pfarren und Geistlichen mit demselben gleiche Gesinnungen in Ansehung der Normalschule hegen möchten und sich dieses Institutes mit dem nämlichen Eifer annehmen, so wenig läßt man auch von Seite dieser Landesstelle anstehen, demselben über seine Bereitwilligkeit und mittels der Äußerung vom 22. Dezember v. J. anhero gemachten Anträge die diesseitige Zufriedenheit im vollsten Maße mit der Versicherung zu erkennen zu geben, daß da Ihro kais. königl. Majestät nichts so sehnlich wünschen als die Normalschullehre überall ausgebreitet zu sehen, man nicht anstehen wird, dessen Eifer bei Hof in das hellste Licht zu setzen.«

Dopis deželne vlade z dne 5. junija 1778: »Welch gnädiges Wohlgefallen Ihro kais. königl. Majestät auf den allerhöchst Derselben gemachten alleruntertänigsten Vortrag über den zur Beförderung des hierlandigen Normalschulwesens von demselben bezeugten Eifer zu schöpfen geruht, hätte erstgedachte allerhöchst Ihro Majestät mittels eines hohen Hofdekretes vom 7. und praes. am 20. letzt vergangenen Monats dieser Landesstelle zu erkennen gegeben und zugleich befohlen, demselben dieses Wohlgefallens im allerhöchsten Namen zu versichern. Da nun diese Landesstelle keinen angenehmeren Auftrag, als den Verdiensten das gehörige Lob beizulegen, hätte erhalten können, so wurde auch nicht verweilt, demselben die Eröffnung davon zu machen.«

Dekret imenovanja šolskim nadzornikom z dne 5. junija 1778: »Dessen für die Normalschule wirklich schon werktätig bezeugter (?) Eifer hat diese Landesstelle veranlaßt, denselben kraft gegenwärtigen Dekrets zum Visitator aller in Unterkrain liegenden Trivialschulen unter St. Veit bei Sittich angefangen sowohl als auch der Hauptschulen zu Landstraß, Gurkfeld und Rudolfswert zu ernennen und zu erklären.

Jemehr man weiß, daß derselbe von der Nützlichkeit dieses Schulwesens überzeugt sei, um desto mehr versehe man sich ganz zuverlässig, daß derselbe die Erstattung der vorgeschriebenen Visitationsberichte und die Beobachtung alldessen, was für Schulvisitatores bereits im Druck erschienen ist, sich umsomehr wird angelegen sein lassen, als selber sich in dem Normalschulfach vor mehreren anderen schon besonders ausgezeichnet hat.

Übrigens will man denselben zugleich erinnern, daß man obgedachte Schulen zur vorschriftsmäßigen Subordination mittels der Kommission anweisen und demselben überhaupt allen erforderlichen Schutz von Seite dieser Landesstelle leisten wird.«

Izpričevalo frančiškana novomeškega o. Alana Makovca (Makovic), gimnazijskega prefekta in ravnatelja normalne šole, z dne 29. aprila 1789, »daß (Zierheim) den katechetisch-pädagogischen Vorlesungen in Neustadtl privat und öffentlich fleißig beigewohnt und bei der vorgenommenen Prüfung gezeigt, daß er in Ansehung der zweckmäßigen Unterrichtsart I Klasse vorzüglichst, in Ansehung der deutschen Schullehrart die erwähnte Klasse, eben auch vorzüglichst verdient hat.«

Vermatti je prosil za proštijo, ali, »ako bi postal prošt novomeški kak kanonik ljubljanski, za na ta način vakantni kanonikat v Ljubljani, ter je podpiral svojo prošnjo s tem, da je:

a) 15 let dušni pastir (»Seelsorger«), *b*) 13 let kanonik v Novem Mestu, *c*) »könnte er ohne Wortgepränge mit dem Gepräge der Wahrheit noch etliche Verdienste in Civil und Militärdiensten seiner Voreltern, wenn diese für den Unter-

zeichneten das Wort einer Unterstützung führen könnten, aufweisen.«

Ivan Mihelič je bil doma iz Mošenj (»Carniolus Moeschnanensis«). Dne 30. maja 1777 mu je Josip Juri Lenaz, Canonicus, Stae Theol. Doctor & Caes. Reg. professor[2]), dal izpričevalo, da je »hactenus in secundum annum in hac Archiducali Academia Labacensi meas Theologico-Dogmaticas Praelectiones excepisse, commendabili applicatione, eo autem progressu, ut primae suorum condiscipulorum Classi fuerit adnumeratus: mores vero quod sciam, honestos, statuique Ecclesiastico congruos praetulisse«.

Dne 29. maja istega leta (1777) mu je profesor Fran Pogačnik dal izpričevalo, da je »anno 1775 publicas meas Juris canonici et historiae ecclesiasticae praelectiones assidua cum diligentia excepisse haustique in utroque eximii in prima classe profectus plurima dedisse specimina.

Mores quod attinet integros statuique pro apprime conformes prae se tulisse.

In quorum fidem hanc ei attestationem, vim tamen testimoniorum, quae abituris dari consueverunt, neutiquam habituram dedi.«

---

[2]) Krivo sem si gotovo zabeležil »Gregor« mesto »Georg«; zakaj v »Neuer Instanzkalender auf das Jahr MDCCLXXXII je naveden med ljubljanskimi konsistorijalnimi svetniki »Joseph Georg Lenaz, der Gottesgelehrtheit Doktor, Canonicus, Ex Decanus & Ex-Vicarius Generalis Ecclesiae Cathedralis Petenensis, Professor Theologiae Dogmaticae, & Director Altiorum, log. im Schinkischen Haus in der Floriani Gassen 92;« bil je torej tudi »Director Altiorum«, to je bogoslovja in filozofije, a zajedno i assessor »der in Studien- und Gymnasialsachen aufgestellten Kommission.«

Že to, da je bil generalni vikarij škofije pičenske v Istri (Pedena, Biben, Pićan), kaže na njegovo južno domovino. Brez sumnje je to isti Lenac (Lenać?), ki je leta 1766. bil na graškem vseučilišču imatrikuliran, »ex theol. spec. R. D. Lenax Georg Liburn. Fluminens«.

Leta 1784/1785. je bil Jos. Lenaz profesor dogmatike v Gradcu (Krones, Gesch. der Univ. in Graz, 588, imenovan 1. nov. 1784, ib. 111, a tu pomotoma *P.* Jos. Lenaz)

Dne 3. decembra 1780 sta mu Simon Iberschi, »derzeit Marktrichter«, in Jos. Anton Mulser, syndicus loci (Rogatec!) dala izpričevalo, da si je »vollkommenes Zutrauen bei der ganzen Pfarrmenge und durch seine beliebten Sitten und guten Eigenschaften aller Augen und Zuneigung an sich gezogen«.

Naddekan rogaški Fran Anton Trost[3]) je Miheliču dne 26. maja 1781 izpričal, »eundem non solum ad nutum Sancti Pauli ad Timotheum cap. 3tio virum praeclarum, prudentem, pudicum et sobrium sed in visitando infirmos eisque assistendo frequentissimum, in peragendis divinis zelosissimum operarium et in contiunis lectionibus librorum tam doctissimorum Autorum, quam devotissimorum Ascetarum virum indefessum esse . . .«

Izpričevalo celjskega opata Martina Ferdinanda Bartholottija[4]) z dne 15. junija 1781 pravi, da je bil Mihelič v nadžupniji rogaški zadnja štiri leta »cooperator eximia cum laude, ut ob singularem morum probitatem, ob praeclaram eruditionem, ob egregiam in sacro pulpito facundiam, ob peculiarem in excursibus ad moribundos eisdemque assistendi promptitudinem, ob raram in obeundis sacris functionibus dexteritatem, Eccl. rituum debite servandorum peritiam, nec non ob exantlatos hactenus difficillimos Labores apostolicos Superiorum non minus amorem quam fidelis populi confidentiam ac aestimationem Sibi merito conciliavit. Omnibus proinde ac singulorum, ad quos deinceps pervenerit, benevolentiae, favoribus et gratiis eundem praeprimis Commendatum cupimus.«

Dne 6. avgusta 1783 je Mihelič, župnik v Radečah, od Mansveta Zangerla, ravnatelja glavne šole v Celju, dobil izpričevalo, da je »in der k. k. Hauptschule zu Cilli dem für Geistliche vom höchsten Orte vorgeschriebenen Unterricht sehr fleißig beigewohnt und bei der Prüfung bewiesen, daß er erlernt hat

---

[3]) Vipavec po rodu, glavni župnik v Rogatcu od 1773 do 1790.

[4]) Celjski opat, mestni župnik in arhidijakon od 1762 do smrti, 22. septembra 1785.

I. den Inhalt der Bücher	*A*) Was sind Trivialschulen, *B)* des Kernes des Methodenbuches, *C*) der Forderungen, *D)* der Katechetika, *E)* des Katechismus.	gut

II. die Methode der übrigen Trivialgegenstände insoweit deren Kenntnis zur Aufsicht erfordert wird.

Dne 1. avgusta 1787 izpričuje Matija Josip Mosser, »Einnehmer in Ratschach, daß der Pfarrer Joh. Michelitsch seit sechs Jahren seines allhier eifrigst und bestens verwalteten Seelsorgeamtes immer die besten Grundsätze in seinem Unterrichte und Kanzelreden und allen übrigen Fächern besondere Auszeichnung seines aufgeklärten Verstandes, der Pastoralklugheit... in Verbreitung der Aufklärung nicht mindergroßen Eifer bewies. Was aber die Schulanstalt und Armenversorgung belangt, so hat er die Jahre seines Aufenthaltes allhier nicht nur jene, welche die lateinischen Schulen studieren wollen, unentgeltlich zum Unterrichte auf sich genommen, sondern in der Trivialschule selbst den Katecheten abgegeben und desgleichen den Armen und anderen Bedürftigen, soviel ihm möglich war, mit großer Sorge beigestanden. Wegen Handhabung der allerhöchsten Gesetze hat er nicht nur einen ausnehmenden Eifer bewiesen, sondern wegen derselben viel ausgestanden; die Mißbräuche verfolgt und in dem reinen Gotteseifer annehmliche Auferbauung bewirkt.«

Dne 29. marca 1788 je glavni in višji župnik v Laškem trgu, dr. Jos. Kassen (!) Edler von Fürnberg[5]) izpričal, da je Mihelič, 38 let star, bil sedem let v njegovem okrožju v Radečah župnik ter se je pri tem odlikoval po »aufgeklärtem Verstand, unentgeltlichem Unterricht der Schulanstalten, Verbreitung des Armeninstitutes, Abschaffung schädlicher Mißbräuche, Handhabung der allerhöchsten Gesetze, Beförderung eines reinen, vernünftigen Gottesdienstes.«

[5]) Jos. Kasimir Edler von Führenberg, župnik v Laškem trgu od 1766 do 1795.

Dne 15. aprila 1788 je za »Grundherrschaft des Marktes Ratschach« dal Ignacij baron von Gall izpričevalo, »daß Joh. Michelitsch, hiesiger Ortspfarrer, die Zeit seiner hiesigen Pfarrverwaltung hindurch sich immer als eifriger, sehr sittsamer Seelsorger betragen, auch immer gute Grundsätze, aufgeklärten Verstand geäußert und endlich sich in Ausübung seiner Berufspflichten, des Eifers für die Verbreitung einer zweckmäßigen Aufklärung, Handhabung der allerhöchsten Gesetze, Abschaffung schädlicher Mißbräuche und Beförderung eines reinen und vernünftigen Gottesdienstes ausgezeichnet hat.«

Dne 30. avgusta 1789 je Mihelič, »Pfarrer zu Scharfenberg« od Antona Muliča[6]), ravnatelja normalne šole v Ljubljani, dobil izpričevalo, da je »den katechetischen Vorlesungen an der k. k. Normalschule in Krain privatim beigewohnt und bei der vorgenommenen Prüfung gezeugt, daß er in Ansehung der zweckmäßigen Katechisierart die erste, in Ansehung der deutschen Schullehrart die erste Klasse verdient.«

§ 3.

Kratki posnetki in nekatera popolnila[7]).

1. Rode Ivan Bapt. je bil rojen pač leta 1742. in sicer na Vrhniki. Bogoslovje je študiral v Ljubljani (moralno teologijo in kanonsko pravo) in na Dunaju (prirodno pravo, kanonsko pravo, cerkveno zgodovino, sv. pismo, polemično teologijo in dogmatiko) ter je bil ad titulum mensae cesarice Marije Terezije, ki ga je dobil 27. decembra 1763., mašnikom

[6]) Mulič je bil A. A. L. L. et Philosophiae Magister ter prej pod Kumerdejevim ravnateljstvom (n. pr. 1782) »ordentlicher Lehrer der deutschen Sprachlehre, Rechenkunst, des Briefstiles, der Geometrie und Geographie« (1782) »log. im Malitschischen Haus in der Kapuziner Vorstadt, 16«.

[7]) Popolnila osobito po »Protocollum Decanatuum Archidiaecesis Labac.« 1788, ki je bil sestavljen »sub regiminae« nadškofa Brigida.

posvečen dne 21. decembra 1765. Po končanih študijah[8]) si ga je škofijski koadjutor in pozneje škof Karel Herberstein izbral dvornim kaplanom, obrednikom in konsistorialnim svetnikom; to čast je zavzemal šest let; »ad finem sexenii supplebat officium Notarii Episcopalis officii.« Leta 1773. je postal ravnatelj[9]) ljubljanskega kolegija in je zajedno deloval »biennio in Ecclesia abolitae Societatis, nunc (1788!) Parochialis St. Jacobi« v Ljubljani. Leta 1775. je dobil dekanijo šmartinsko poleg Kranja, a že naslednjega leta je postal »commissarius Episcopalis seu Decanus ruralis.« Po 14 letnem delovanju v Šmartinu je prosil za proštijo novomeško, a je ni dobil; še leta 1797. je bil dekan šmartinski, a tudi že častni kanonik.

Herberstein in Brigido sta ga uporabljala za svoje kanonične vizitacije. Bil je ta njiju ljubljenec kakor nadarjen tako vnet jožefinec »in tollendis abusibus«; sam je dejal, da je deloval v Šmartinu »ut sperat, cum fructu.« Njegova prošnja svedoči, da se je zavedal svojih zaslug.

2. Baron Zierheim je bil rojen 3. februarja 1736 na Hmeljniku (Hopfenbach) poleg Novega Mesta; »studia sua usque ad philosophiam inclusive partim Neostadii partim Labaci absolvit,« bogoslovne pa pri cistercijancih v Stični, ordiniran je bil dne 6. januarja 1759 v Gorici, dušobrižništvo je začel v Stični leta 1762., »ubi etiam in secretariatus munere Archidiaconum loci pro viribus adiuvare conabatur per quinquennium«, dokler ni bil leta 1769. »ab eodem Abbate et Archidiacono piae memoriae« presentiran in od goriškega nadškofa Karla Mihaela grofa Attems dne 26. novembra istega leta določen »ad regendam Parochiam Loci,« sc. župnije trebenjske. Tu je deloval že 20 let, ko je prosil za proštijo v Novem Mestu, a

---

[8]) V prošnji »Gleich nach Vollendung der Studien . . .«, a Herberstein je postal koadjutor 1769 (Marianus, Austr. sacra V. 150) ali morda 1766?

[9]) V »Protocollum«: Tempore abolitae Societatis Jesu adimplebat officium Vice-Directoris in Collegio Labac.«

je ni dobil; šele po umirovljenju prošta Peršića je dobil to mesto (1797). Umrl je 26. maja 1802.[10])

Dne 22. decembra 1777 je vladi stavil predloge o pospešitvi normalnega šolstva na Dolenjskem ter se je po vsej priliki na tem polju dal vladi na razpolago. Za to njegovo zanimanje ga je cesarica dne 7. maja 1778 pohvalila, a deželna vlada ga je 5. junija istega leta imenovala nadzornikom dolenjskih šol.

Iz Trebnjega si je očividno že pred letom 1788. želel kam drugam, kjer bi laže izpopolnjeval svojo naobrazbo. To kakor njegovo skromno udanost vidimo iz kvalifikacije, ki si jo je tega leta napisal sam:

»... cuius sim ingenii, in eo me gratiosissimi superioris iudicio subiectum volo. Corporis viribus autem me partim perpessis abhinc annis gravioribus infirmitatibus, partim laboribus, Utinam bene impensis, attritum fateor. De gratia dicendi mihi nihil blandiri possum, nisi quod animadvertam me ab hoc populo verbi Divini avido libenter audiri, sed fors in hac ipsa persuasione proprius me decipit amor ... (reliquis) vocationi necessariis scientiis me Sittici et per Lectionem tempore, quo Parochiae huic sine ullis meis meritis praesum, continuatum imbuere satagebam, hoc non obstante de sufficienti scientia timui et dubitavi iam saepius, a meis tamen superioribus ut ne propterea quieti darem et illorum id remittam arbitrio, persuasus exspecto, donec ipsis aliter visum fuerit ... mores statui conformes praeferre, conversationem bonorum sequi, populo, cui debitor sum, me acceptum reddere conor, an id, prout opto, assequar, Celsissimo et Reverendissimo superiori meo, siccut an diiudicandum ita in iis, quae desunt emendandum plenacum submissione committo totum ... vitia et defectus me opitulante Deo vitare, commissa expiare, et corrigere, id mea quotidiana est solicitudo, cui an effectus correspondeat, illius, cuius interest, praestolor sententiam ... Scandalum, ut nec in me nec in commissis michi animabus praevaleat, Divinam imploro quotidie clementiam et assistentiam.«

[10]) Vrhovec, Zgodovina Novega mesta 232; o Hmeljniku str. 2.

3. Vermatti pl. Vermersfeld je bil rojen v Ljubljani, pač leta 1748., študiral je moralno teologijo in kanonsko pravo istotam ter je bil ordiniran »ad titulum patrimonii [11])«. Dušni pastir ni bil nikjer razen kot kanonik v Novem Mestu, kar je postal leta 1776 [12]).

Bil je »docilis et flexibilis«, a se je »ex naturali quodam rubore« bal propovednice in ga niso mogli pripraviti do tega, da bi se vadil v propovedovanju. »Non videtur continuare lectionem, de sufficienti tamen scientia pro hoc loco non videtur dubium.« Bil je »morum optimorum: est bonus, devotus, moderatus et in confessionali sedulus . . . excepta naturali proclivitate ad venationem nullum in eo neque naturale neque morale vitium censoria virga dignum observatum est.«

4. Mihelič Ivan Baptist si je kot dekan svibenski napisal sam to-le kvalifikacijo, ki jo nahajamo v nadškofa Brigida »Protocollum Decanatuum Archidiaecesis Labacensis 1788: . . . natus Dobravae in Parochia Moeschnachensi, aetatis suae annorum 40. Titulum mensae habet a rusticis ex Voglje, ordinatus sacerdos 25 ta Septembris Anno 1775 . . . Inimici multa vitia et defectus vident, amici nullos. prout quilibet experitur, qui diu lateque in mundo conversatur. Ingenii . . . [neizpolnjeno] corporis vires sufficientes ad munus curati, ob gratiam dicendi hucusque egregiis oratoribus comparatus . . . Labaci absolvit Theologiam Moralem, Pastoralem, Dogmaticam, Hermeneuticam etc. Patrologiam et Jus Canonicum et Historiam Ecclesiasticam: ex quibus omnibus semper primam classem cum eminentia promeruit, legit adhuc continuo . . . curam aminarum exercuit 4 annis Rochitschii, 7 annis Ratschachii: Rohitschii 1mi cooperatoris summa cum laude et Ratschachii Parochi officium Summa cum laude . . . Mores precatur

[11]) Leta 1754. je bil »auf der Ritterbank des landesfürstlichen Landrechtes in Krain« Anton Josef Vermatti von Wermersfeld.

[12]) Tako »Protocollum«, ki navaja za leto njegove ordinacije 1771; v svoji prošnji leta 1789. pravi Vermatti sam, da je 15 let dušni pastir.

Deo et hominibus acceptos: conversatur cum viris tantum. Virtutes sibi omnes comparare studet, hucusque fuit ubique populo valde acceptus... scandalum etiam pusillorum summo cum studio vitat nec quantum illi constat, ulli unquam aliquod posuit. Non correptus unquam ob aliquid.

* * *

Rodil se je torej Mihelič na Dobravi župnije mošenjske, pač leta 1748[13]). Bogoslovje je študiral v Ljubljani ter bil ordiniran 25. septembra 1775 »ad titulum rusticorum ex Voglje.« Očividno je še na to dve leti poslušal dogmatiko, dokler ni postal leta 1777. prvi kaplan pri glavni župniji Sv. Jerneja v Rogatcu; tam je služil štiri leta. Od leta 1781. do 1788. je bil župnik v Radečah, a potem dekan v Svibnem, odkoder je prosil za proštijo novomeško. Leta 1793. nahajam v Svibnem že novega dekana, Matijo Pöhma, Miheliča pa tega leta sploh ni več v »Catalogus sacerdotum archidiaecesis Labacensis.«

V njegovih izpričevalih opažam razliko med leti pred 1780 in po 1780. V Rogatcu je bil še »in peragendis divinis zelotissimus« ter je kakor učene knjige čital tudi »devotissimos ascetas«, odlikujoč se »Eccl. rituum debite servandorum peritia,« a kasneje je ves vnet za šolo in »Verbreitung der Aufklärung, Abschaffung schädlicher Mißbräuche« ter »reinen, vernünftigen Gottesdienst.«

Njegova duševna naobrazba ni bila slaba. Ako ga torej Brigido ni smatral sposobnim za Novo Mesto, je treba najbrž misliti, da je nadškof dvomil o stvarnosti in pristnosti njegove prosvetljenosti in njegove svobodoumnosti. Ne smemo prezreti lastne Miheličeve trditve, da na njem »inimici multa vitia et defectus vident.« Očividno je bil častihlepen in domišljav.

---

[13]) Pohlin ga imenuje »Kroppensis«, a to je pomota; v svoji kvalifikaciji iz leta 1788. pravi, da je »aetatis suae annorum 40;« bolj moramo verjeti temu podatku, nego podatku v izpričevalu Fürnbergovem, kjer se Mihelič istega leta (1788) imenuje 38 let star. — Dobrava, današnja samostalna župnija »ex Mošnje 1788«.

* * *

Znan je Mihelič kot pesnik Devovih »Pisanic«. V njih prvem letniku (1779) nahajamo Mihelčevo »Milo pesem, katiro je k hvalli teh pregovorov pejl.« Imel je Mihelič v rokopisu zbirko pregovorov, »quae si in ordinem seu systema redacta evulgaret, Carniolicae literaturae non modicum praestaret beneficium.« V oni pesmi, uvodnici tem »Pregovorom«, je Mihelič slavil tudi Pohlina, češ, da mu je »peržgal leto luč, 'nu lušt mu naredil, zvestu poslušat, al tud' kranjske modrice pojo,« in ga izpodbujal, »de b' le oblubo končal, ktiro nam tukaj daje.« Zato je Pohlin zložil in v istem letniku »Pisanic za Mihelčevo pesmijo objavil ‚Witestko pesm' unemu za odgovor, katire je njemu na čast hvallo teh pregovorov pejl,« to je, Miheliču. Pohlin imenuje v tej pesmi, ki se začne z besedami: »Kajzen glas? ktir' se skuz votle doline rezlega lesèm k nam doli, perjetn iz hribov gorenskeh,« Miheliča »modrega Bellineža« in »kranjskega Jazona« ter mu pravi:

»S te pišve glasam vse drevja, vso živino za sabo
vlečeš, naš Jazon. Kaj otšeš drugega še več?
Le vkaži, kar 'tšeš, al daj kar otšeš imeti,
kmal boš ti slišal, kok' Kranjska tica zna pejti.
Ona bo pejla toku, koker se njo ti naučil:
Ti se Kranjske Jazon Ti se me k temu podvizal.
Buh Te je dal: Buh večne Te živi nam še kej dalej.«

Miheliča je zbudil Pohlin s svojo gramatiko, ki ima tudi nauk o kranjskem verzoslovju[14]). Mihelčeva beseda »tukej« se nanaša na to delo Pohlinovo iz leta 1768. in zajedno svedoči, da je Mihelič pesem zložil ob še živem, prvem dojmu Pohlinove knjige, očividno pred letom 1775., ko je Pohlin odšel na Dunaj. Uvaževati je še tu podčrtane besede v začetku Pohlinove pesmi, ki nam kažejo Pohlina »doli« (v Ljubljani), a Miheliča »v hribih gorenjskih«. Mihelič je bil baš takrat še bogoslovec (zato ga Pohlin imenuje »en Kristusov Jogr«?). Misliti si torej moramo, da je Mihelič v dobi svojih študij zbiral pregovore.

[14]) »V njemu sem jest, kar Pevke pojo, nekolku zamirkal.«

O izviru svojih pregovorov pravi Mihelič, da »na Gorenjskem so te, te na Dolenjskem doma« (sc. cvetke pregovorov) in pa:

»če je lih pernesena katira s' ptuje dežele,
toku ima že ta prawe, ja kranjski svoj gvant.«

Dolenjske domovine nekaterih pregovorov si ne moremo tolmačiti z njegovim župnikovanjem v Radečah, zakaj tja je prišel šele leta 1781.[15]), tuja dežela pa pač tudi ni Štajerska, marveč je pač misliti na nemške ali celo na prvotne latinske pregovore.

Iz tega bi sledilo:

Mihelič je bil po času prvi pesnik (ali vsaj izmed prvih pesnikov) »Pisanic«. Slovnica Pohlinova in njegova poetika je zbudila pesnika Miheliča, a pesnik Mihelič pesnika Pohlina. Miheliču gre torej večja važnost nego se je dosihdob mislilo.

Z imeni »Belin, Jazon, sonce« je Pohlin v svoji slovnici (184) tolmačil ime grškega Apolona: Jazon-Apolon mu je pač junak, ki od istoka prinese runo zlatega solnca, Mihelič-Jazon, junak, ki je sprožil »argonavtski pohod« kranjskih sinov v solnčno deželo modric.

5. Tomo Fran Pogačnik. Zgoraj je omenjeno izpričevalo, ki ga je leta 1777. dal Miheliču profesor Fran Pogačnik za kanonsko pravo in cerkveno zgodovino in sicer za l. 1775; v teh letih je torej Pogačnik bil profesor teh strok v Ljubljani; na tem mestu nahajamo Frana Pogačnika tudi še leta 1782., »Professor Juris Canonici & Historiae Ecclesiasticae, Examinator Pro-Synodalis, log. im Petermannischen Haus in der St. Floriani-gassen 155.« Leta 1789./1790. kompetira za proštijo novomeško kot profesor cerkvene zgodovine iz Innsbrucka: z dvornim dekretom z dne 20. septembra 1783 so bile teološke študije v Ljubljani in Celovcu ukinjene in dotični profesorji iz Celovca v Gradec, iz Ljubljane premeščeni v Innsbruck, kjer

---

[15]) V »Bibl. Carn.« je Mihelič Pohlinu le »Kroppensis, parochus in Radzach.«

se je ustanovilo generalno semenišče; tem potom je prišel Pogačnik v Innsbruck ter je torej prosil v Novo Mesto še pred ukinjenjem generalnih semenišč. Leta 1792., dne 1. septembra je Tomo Fran Pogačnik na novo imenovanemu prefektu novomeške gimnazije, kanoniku Jos. Strbencu dal izpričevalo sposobnosti za to mesto in sicer kot rektor študijskega konsesa v Ljubljani: za to čast je bil imenovan z dvornim dekretom z dne 20. aprila 1792 in je bil prvi rektor tega oblastva.

Rektor študijskega konsesa pa ni bil dolgo. Že l. 1793. je bil župnik v Moravčah »Decanat. Aych.«, takisto l. 1794[16]).

* * *

Nadškof Brigido je v svojem prvem predlogu priporočal onega, ki je bil očividno najbolj jožefinskega duha, Rodeta, a se osobito neugodno izrazil o onem, kojega jožefinstvo valjda ni bilo čisto stvarno in izvirno, o Miheliču. Zmagal je odločni jožefinec Peršić, ki je bil graškemu guberniju direktno znan.

Dodatek

o Josipu Pohlinu, bratu otca Marka.

Marka Pohlina »Tu malu Besedishe treh jesikov« iz leta 1782. ima na drugi strani latinske verze, s katerimi Josip Pohlin, kooperator pri Sv. Štefanu na Dunaju, proslavlja svojega brata Marka kot gojitelja »kranjskega« jezika;

---

[16]) Pri dvojnih imenih nastanejo lahko neskladnosti. V »Catalogus sacerdotum archidiaecesis Labacensis 1793« je med ljublj. konsistorijalnimi svetniki naveden »Dr. Franciscus Pogatschnig SS. Thl'iae Doctor Paroch. in Moraitsch,« a pri župniji Moravče se imenuje »D. Thomas Pogatschnig, parochus.« — V istem katalogu za l. 1794. je med konsistorijalnimi svetniki »A. R. ac Clar. D. Franc. Pogatschnigg, SS. Theol. Doc. Par. in Moraytsch,« a pri župniji Moravče »A. R. ac Clar. D. Thomas Franc. Pogatschnig SS. Thl'iae Doct. Consistorial. Paroch.« Torej *Tomo Fran* Pogačnik!

Quot libros patria, longum sit dicere, lingua
vulgaris, gentis gloria Carnioliae!
Carniolio per Te Musas sermone canentes
orbis miratur, prodiumque putat.

Ta Markov brat je v dobi cesarja Jožefa II. na Dunaju osobito kot propovednik igral precejšnjo ulogo ter bil trn v peti jožefinskim dunajskim krogom.

Med dunajskimi pesniki one dobe se imenuje tudi on poleg nekega Petraka. V posebni brošuri, ki je razpravljala o dunajskih pevcih l. 1785., se čita o njem, da je bil »ein eifriger Verteidiger des Aberglaubens und was sonst immer damit verbunden ist: ein ungehorsamer Untertan.« Ustanovil je v opreki s cesarskimi ukazi bratovščino medsebojne molitve, a je zato bil kaznovan s 14 dnevnim zaporom in s 100 gld. globe, »was ihm als Geistlichen am wehesten tat,« dostavlja pisec brošure, a vedeti je treba, da je Pohlin imel le 150 gld. letne plače. Isti brošuropisec je o njem zložil te-le verze:

Mein Seel ein unermüdeter Mann,
nicht eine Stunde kann er müßig bleiben,
wenn er vor Häßigkeit die Ketzer nicht mehr kann
verdammen mit dem Munde, so fängt er an zu schreiben.

Za to bratovščino po vsej priliki je prodajal leta 1785. po 2 kr. »Herz-Jesu-Andachtbüchlein«. Takratna jožefinska »Wienerische Kirchen-Zeitung« je ropotala zoper to, češ, »das fördert nur den Rottengeist der Jesuiten, gibt Veranlassung zu Winkelandachten und Unkeuschheit« — najbrž je kardinal Migazzi sam prosil zanj, da ga je doletelo le 14 dni zapora in 100 gld. globe — »Wienerische Kirchen-Zeitung« je bila za to, da naj bi se bil rajši odstavil kot svečenik v duhovnem pastirstvu. Njegov zaščitnik je navedel kot olajševalno okolnost njegovo »versko vnemo« — a »W. K.-Z.« je mislila, da je baš ta verska vnema za dušobrižnika najnevarnejša lastnost, ki je ščuvala že papeže »wider ihren rechtmäßigen Kaiser.«

Ko je kurat Pohlin propovedoval v Vösendorfu pri Dunaju, je po dogovoru prišla četa kritikov, njemu sovražnih jožefincev,

tja, da bi si ga privoščila po svoje. Domenili so se, da se postavijo najprej pod prpovednico, potem pa nenadoma pridejo izpod nje, mu nepremično zro v oči in ga tako zmedejo.

O tem je Jos. Pohlin izdal posebno brošuro »Gnade und Abfertigung einer hochgelehrten Gesellschaft der Prediger-kritiker,« a njegovi burko-ljubni protivniki so ga odslej imenovali »Fleischhaker«, češ da vse na drobno razseka, kar ni v duhu Cochema et consortium.

Jos. Pohlin je bil torej vse prej kakor jožefinec in v tem od svojega brata Marka različen; skupen jima je pa bil živahni temperament in bogata fantazija [17]).

Prazgodovinska najdišča na Kranjskem.

Opisal **Jernej Pečnik.**

V najstarejši dobi so prebivali ljudje v stavbah na koleh. Slede se take stavbe najbolj na ljubljanskem Barju. Z vodo je bila takrat zalita še vsa ravnina od Ljubljane do Vrhnike. Najdbe kažejo, da prebivalci niso poznali nobene kovine; orodje so imeli iz kostij, rogov in kamena. Po vodi so se vozili v čolnih, narejenih iz debelih, izžganih drevesnih debel. Živili so se večinoma od ubitih živalij.

V bakreni in bronasti dobi je bila dežela slabo obljudena, le malo imamo ostankov iz tistega časa. Pri Jurkovi Vasi v valtovaški župniji so pač izkopali kmetje kup znamenitega bakrenega in bronastega orodja, ravno tako tudi pri vasi Veliki Koren nekoliko, a vse te reči so bile izdelane drugod.

V hallstatski dobi so se ljudje posluževali za izdelavo orodja in orožja brona in železa. Stanovanja so si napravljali

[17]) Omenjene lat. verze Jos. Pohlina navaja tudi Marn v Jezičniku, vse drugo sem posnel po Seb. Brunnerju: »Die Mysterien der Aufklärung in Oesterreich,« p. 119., 441. in 192. Stvar torej ni nova, vendar sem jo tu priobčil, ker bi sicer morda še zopet dolgo trajalo, da bi kdo to zasledil.

po hribih. Okoli vršne ravnice so zabili v zemljo debele kole, zapletli jih s protjem in zamazali z ilovico. To so bile njih trdnjave in bivališča. Vhodi so bili navadno od severne in južne strani. Na sredi je bil prostor za živino. Zidati niso znali. Tudi poljedelstva, pisanja in denarja niso poznali. Pač pa so si izdelovali sami kuhinjsko posodo, iz živalskih kož so si narejali obleko in ženske so znale presti. Verovali so v življenje po smrti, zato so spoštovali mrliče in jim polagali v grobove lepe okraske in posode. Na Magdalenski gori smo našli pokopano žensko, ki je imela na sebi do osem tisoč korald in več drugega kinča. Nekateri grobovi so krasnih predmetov zelo bogati. Najbrže se iz te dobe v nobeni deželi še ni našlo toliko najdb, kot na Kranjskem, zlasti na Dolenjskem. Večina hribov je bila obljudena. Le v malo krajih so se našla stanovanja v ravnini.

Rimljani so pregnali prebivalce s hribov in začeli zidati mesta po ravninah. Glavno mesto je bilo Emona (Ljubljana), potem so bila večja mesta: Neviodunum (pri Krškem), Praetorium Latobicorum (Trebnje), Crucium (pri Št. Jerneju), Nauportus (Vrhnika) i. t. d. Lončene posode in kinč so sprva Rimljani prinesli seboj iz Italije, potem so pa napravili lončarije tudi na Kranjskem, kakor v Lahovčah in pri Brezovcu. Trupla mrličev so poprej sežigali in zakopavali pepel od njih v žarah, od časa cesarja Konštantina, ki je postal kristjan, so pa vse mrliče pokopavali. Pravi mojstri so bili Rimljani v izdelavi vodovodov in kopališč.

Najdbe pri Bledu, Kranju, Mengšu, Zagorju in Beli Cerkvi bi utegnile biti iz časa, ko so se v naši domovini naselili Slovenci.

Pri iskanju prazgodovinskih stanovanj in grobišč sem se že mnogo trudil v življenju in precej natanko sem preiskal vso deželo. Postaral sem se. Da se sad mojega truda ne izgubi, sem se namenil tu objaviti vsa najdišča, katera sem zasledil na Kranjskem, in sicer po zemljevidih generalnega štaba.

I. Novo mesto. (Z. 22. C. XII.)

1. *Dol, vas pri Št. Vidu poleg Štičine.* Zahodno od vasi na hribu proti Virju in v »Malem Borštu«, gozdu proti cerkvi sv. Nikolaja na Gradišču, je bilo velikansko prazgodovinsko selišče, obdano z nasipom, kateri je na več krajih do 10 *m* visok. Gotovo je bilo tudi stanovanje pri cerkvi sv. Nikolaja. Južno od vasi na njivah sem izkopal več zanimivih grobov iz hallstatske dobe. Znamenito je, da se je našla tu med tremi navadnimi posodami jako lepa vaza z znamenitimi ornamenti, gotovo grško delo. Blizu je več gomil. Grobi se izoravajo.

2. *Št. Vid pri Stičini.* Pri vasi je bilo pri obdelovanju zemlje najdenih že mnogo rimskih žganih grobov iz II. stoletja.

3. *Sv. Rok pri Št. Vidu.* Pri cerkvi in nad cerkvijo prazgodovinsko stanovanje in v bližini gomile.

4. *Vencljev hrib* pri Radohovi Vasi. Prazgodovinsko stanovanje in gomile.

5. *Vrh pri Sobračah.* Lepo prazgodovinsko stanovanje.

6. *Premskovo,* župna cerkev in vas Gradišče. Okolo cerkve lepo in veliko prazgodovinsko stanovanje.

7. *Obla Gorica.* Od Premskovega proti Obli Gorici malo pa lepo prazgodovinsko stanovanje. V okolici Oble Gorice grobi iz bronaste, hallstatske in rimske dobe. Pred 18. leti je našel ondi neki kmet v nekem zasipu bronast meč z okraski.

8. *Moravče,* v župniji Sv. Križ pri Litiji. Severno od vasi na senožetih, Roje imenovanih, je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje. Kmetje so ondi izkopali že mnogo grobov. Bilo je tu več gomil iz hallstatske dobe. Nekatere sem prekopal že l. 1885., l. 1902. pa jaz in kustos c. kr. dvor. muzeja Szombathy in dr. Told. Jeden dan je bilo izkopanih 29 ogrodij z dobro ohrajenimi kostmi in raznimi priložki iz dobe ljudskega preseljevanja ter tudi nekaj lončenih posod. Ondi je jako znamenito grobišče.

9. *Tihaboj.* V vasi malo, a lepo prazgodovinsko stanovanje.

10. *Sajenice pri Tihaboju*. Nekaj gomil.

11. *Zagorica*, vas pri Čatežu. Pri vasi v hosti prekopal sem z dr. Toldom z Dunaja gomilo, našla sva 19 grobov iz hallstatske dobe, v njih lepe z zlatom okrašene uhane.

12. *Žúbina pri Velikem Gabru*. Na njivah južno od vasi veliko rimsko grobišče z žganimi grobovi, več vrst priložkov, kakor rimskih posod, igel i. t. d., vendar bolj revno grobišče.

13. *Medvedjek*, hrib nad Velikim Gabrom. Ondi so našli kmetje več rimskih grobov leta 1903.

14. *Spodnje Prapreče*. Ondi je šla mimo rimska cesta in poleg nje so našli kmetje že mnogo rimskih grobov.

15. *Mali Videm pri Št. Lovrencu*. V vasi so našli kmetje lep rimski kamen s podobami in na njivah tudi več rimskih grobov.

16. *Krtina pod Št Lovrencom*. Pri zidanju neke hiše so bili najdeni znameniti rimski grobovi. Bilo je ondi veliko grobišče. Prekopal sem leta 1885. več grobov. Našla se je ondi tudi lepa marmorna svetilka, katero so pa kmetje razbili.

17. *Škovec*. Kmetje so pri vasi na njivah našli rimske grobove.

18. *Velika Loka*. Od vasi proti zahodu se je našlo že pred več leti mnogo rimskih grobov z lepimi priložki.

19. *Kamen Potok pri Trebnju*. Mimo je šla rimska cesta. Našli so ondi lep rimski kamen z napisom in na njivah več rimskih grobov.

20. *Breza pri Trebnju*. Pri vasi so našli kmetje že mnogo rimskih grobov na njivah.

21. *Sveti Štefan pri Trebnju*. Pri tej vasi na njivah je rimsko zidovje, istotako tudi na višini proti severju od vasi. Tu se je našlo že mnogo rimskih grobov. — Od Sv. Štefana proti Trebnju je vas Pristava. Pri hiši, »Kravcar« imenovani, je znamenito rimsko grobišče; ondi so pokopavali Rimljani mrliče iz mesta »Praetorium Latobicorum«. Na stavišču te hiše in okoli so našli v grobovih lepe lončene posode in druge priložke. Na stotine grobov je že razkopanih. Mimo hiše je šla rimska cesta.

22. *Trebnje.* Kjer stoji vas Trebnje, je bilo rimsko vojaško postajališče. Ondi so bili nastanjeni vojaki 10. in 14. legije. Kraj sem pred malo leti preiskal z gosp. dr. Premersteinom. Našla sva veliko zidovje in tudi rimsko svetišče. Žgavni altar sva našla še dobro ohranjen. V Trebnjem se je našlo že mnogo rimskih napisnih kamenov od vojakov 10. in 14. legije. V drugem stoletju p. Kr. so namreč Rimljani poslali svoje vojake, da so domače prebivavce, ki so bili že 100 let v rimski oblasti, s hribov v doline spodili, da bi se gori v svojih utrdbah ne mogli braniti. Do tedaj so domačini živeli na hribih po svojih navadah, ker pa se je to Rimljanom nevarno zdelo, spodili so jih ter jih naselili v ravninah. Morali so radi ali neradi živeti po rimski šegi, pečati se s poljedelstvom in dajati davke nikdar sitim Rimljanom. Do druzega stoletja domačini niti rimskega denarja niso rabili, vsaj na Dolenjskem ne, niti posod in drugih rimskih obrtnijskih izdelkov. To je lehko posneti po najdbah iz grobov. Na prazgodovinskih grobiščih ni najti nobenih rimskih predmetov. Blizu pa, kjer so poznejša grobišča, nahajamo že mesto na prosto roko narejenih posod rimski fabrikat, svetilke, novce i. t. d. Saj so bili ti izdelki v ceno, ker so se na debelo izdelovali in ker so jih izdelovali sužnji. Prej so posode in drugo med seboj zamenjevali, zdaj so pa robo prodajali in kupovali za denar. Ker je ljudstvo obubožalo, si ni moglo več preskrbovati dragocenih pasov, korald iz jantarja in bronastih situl; orožja pa tako že ni smelo imeti, toraj teh reči niso mogli več dajati v grobove. — Znano je, da so šele Rimljani razširili tu sem vinorejo.

23. *Vrhtrebnje,* vas v hribih od Trebnja proti Dobrniču. Znamenito stanovanje prvih na Kranjsko došlih Slovanov je bilo blizu te vasi. Nasipi so do 10 *m* visoki. Okrog so bili leseni koli. Tu je vse drugače, kakor pri seliščih iz hallstatske dobe. Jednakih selišč je malo na Kranjskem.

24. *Trebnje.* Nad trebanjskim gradom proti jugu sta v grajski hosti dve podzemeljski jami, v katerih so ljudje v starih časih stanovali. V njih so se našli rimski ostanki in tudi denarji.

25. *Ponikve pri Trebnju.* Od Trebnja proti Mirni Peči je vas Ponikve. Tam je bilo rimsko grobišče. Našlo se je že več rimskih grobov.

26. *Lukovka.* V cerkvi sv. Petra je vzidan velik ter jako lep rimski napisni kamen. Mimo je šla rimska cesta od Praetorium Latobicorum in na Neviodunum. Pri cerkvi so rimski grobovi in tudi pri vasi so rimski ostanki. Jako znamenit kraj je.

27. *Jezero,* vas blizu Lukovke. Tu je bilo najdenih že mnogo rimskih grobov; veliko rimsko grobišče je iz druzega stoletja p. Kr. — Sami žgani grobovi.

28. *Dedna Vas.* Na njivah je bilo najdenih že več rimskih grobov.

29. *Sv. Ana,* gora s cerkvijo med Trebnjem in Mirno Pečjo. Na vrhu lepo prazgodovinsko stanovanje in takoj pod njim na njivah nekaj gomil. Tu so kmetje že pred 20. leti našli pri oranju mnogo starin: zapestnic, sulic i. t. d., bronasto situlo so pa razbili.

30. *Gumbišče,* ž. Št. Vid. Na njivah pri vasi več rimskih grobov.

31. *Sela pri Šumberku.* Pri vasi je bilo na njivah najdenih že več grobov. Na neki višini severno od vasi je bilo najstarejše prazgodovinsko stanovanje, zraven tega so bili najdeni veliki kosi brona. Dobil sem en kos težak 16 stotov. Kmetje so našli še več takih kosov. Ondi so bron topili ter v bronasti dobi delali različne okraske. Taki kosi se sicer na Kranjskem niso še nikjer našli.

32. *Valična vas,* ž. Zagradec. Na pašnikih čudno staro rimsko zidanje, kakoršno se je na Kranjskem našlo samo na Mačkovcu pri Dvoru (Žužemberk). Našel sem na njivah pri vasi tudi znamenito grobišče iz latenske dobe; izkopal sem več lepih velikih mečev, sulic, sekir, fibul in posebno še čuden bronast pas (bronasta veriga s konjsko glavo pri zaponi), tak pas še ni bil na Kranskem najden. Neki kmet je našel na njivi bronast meč s čudnimi vzboknjenimi podobami na držaju.

Zraven se nahajajo tudi rimski grobovi iz latenske dobe. Dalje proti cerkvi sv. Martina je vse polno prazgodovinskih stanovanj in rimskih grobov. Našlo se je že mnogo rimskih novcev. — V cerkvi sv. Martina je vzidan rimski napisni kamen. Okrog cerkve in pod njo daleč na okrog je vse polno nasipov prazgodovinskih stanovanj, jednakih malo na Kranjskem.

33. *Dečja Vas pri Krki.* Pri vasi pod hribom zelo lepa podzemeljska jama. Za turških časov je bila ta globoka jama pribežališče kristijanov in z debelim zidom zaprta. Našel sem v njej človeške kostnjake.

34. *Breg pri Krki:* Pri reki Krki zopet mala, a lepa podzemeljska jama. Imela je nekdaj vrata, da so se stanovalci vanjo zapirali.

35. *Šmihel pri Žužemberku.* Tam, kjer je farna cerkev, in na njivah poleg nje je veliko rimsko zidovje. Rimski grobi. V cerkev je vzidan rimski nagrobni napisni kamen.

36. *Dobrava,* ž. Dobrniče. Na pašnikih sem prekopal leta 1896. 15 gomil ter našel lepe predmete, tudi bronasto čelado z dvema grebenoma, ki je v c. kr. dvornem muzeju na Dunaju. Na njivah so tudi ostanki močnega zidovja iz turških časov, velika trdnjava z debelimi zidovi.

37. *Korita* (od Dobrave proti Dobrniču). Pri vasi se je našlo že več rimskih ostankov, na njivah rimskih grobov in rimskih srebrnih novcev. Te so menda zgubili rimski vojaki pri obleganju silne prazgodovinske trdnjave, ki je stala nad vasjo.

38. *Korita.* Na hribu zahodno od vasi je bilo jako močno utrjeno prazgodovinsko selišče z visokim nasipom, da ga je bilo težko premagati. Stanovalci so ondi tudi v hallstatski dobi železno rudo topili. Prekopal sem leta 1896. v gozdih in na njivah več gomil.

39. *Kal,* vas od Dobrniča proti Mirni Peči. Pri vasi v skalnatih pašnikih je globoka podzemeljska jama, visoka do 10 *m*. V njej so ljudje v rimski dobi stanovali. Našlo se je več človeških ogrodij in zraven rimski novci. Ker je jama tako

globoka, je morala gotovo imeti od strani kje svoj vhod. Od vrha menda vendar ni nihče v njo hodil.

40. *Srednji Globoki Dol.* V dolini je v neki hiši vzidan rimski napisni kamèn. Na njivah so našli kmetje že rimske grobe.

41. *Spodnji Globoki Dol.* Pri vasi velika podzemeljska jama. V njej so se našla človeška ogrodja.

42. *Mačkovec,* vas pri Dvoru poleg Žužemberka. Vas je na višini. Po vsej vasi se nahaja rimsko zidovje in rimska opeka. Jednako je samo pri Valični Vasi, sicer nikjer na Kranjskem. Na njivah so mešani rimski in prazgodovinski grobovi z jako lepimi najdbami. Našle so se tudi lepo obdelane kamenite plošče. Možno je, da je bilo tu rimsko svetišče. — Na njivah od Mačkovca proti Ždinji Vasi polno grobov.

43. *Mačkovec-Vinkov Vrh.* Med vasema je na višini gozd; tu je bilo silno močno utrjeno prazgodovinsko selišče z visokim kamenenim nasipom, kakoršnih je malo na Kranjskem. Na pašnikih in njivah vasí Vinkov Vrh je več gomil. Leta 1885. sem jih nekaj prekopal ter našel znamenite predmete, med temi več bronastih kotlov, strto bronasto čelado, mnogo bronastega okrasja, fibul s konjskimi glavicami, znamenito žensko okrasje. Najdbe so se oddale kranjskemu deželnemu muzeju.

44. *Plešivica* (590 *m*, hrib od Vinkovega Vrha proti vzhodu). Na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje iz hallstatske dobe. Kmetje, ki imajo gori košenice, so na selišču našli več vrst bronastega okrasja: igle, koralde in druge reči. V bližini mora biti bogato grobišče.

45. *Meniška Vas pri Toplicah.* Med Meniško Vasjo in Selami na višini v gozdu je bilo znamenito prazgodovinsko tanovanje z dobro ohranjenim napisom. Ljudje so menili, da je bil ondi kak samostan. Odkril sem je leta 1896. Tu so prebivalci tudi železno rudo topili ter delali orožje. V stanovanju se nahaja cele kupe železne žlindre. — Blizu tam po hosti in košenicah je mnogo gomil. V dveh letih sem jih več prekopal

za c. kr. dvorni muzej na Dunaju. Našle so se jako znamenite stvari, dobro ohranjene.

46. *Sela pri Toplicah.* Pri vasi na košenicah in v gozdu je bilo veliko lepih gomil, katere sem prekopal za c. kr. dvorni muzej. Našli so se lepi predmeti.

47. *Straža pri Vavti Vasi.* Jako znamenit kraj. Med železniško postajo in reko Krko na ravnini je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje z velikim nasipom iz hallstatske dobe. Na ravnem jednakih naselbin na Kranjskem ni. Zraven je grobišče. Pri kopanju peska so kmetje našli že mnogo grobov z vsakovrstnimi hallstatskimi priložki. Blizu stanovanja je bila topilnica železne rude. Nahaja se več kot 100 po dva metra dolgih in širokih ter en meter globokih jam, v katerih so železno rudo topili, da so delali iz železa orožje. V teh jamah se nahajajo veliki kosi stopljene železne rude, celo po 50 *kg* težki. Tako velike topilnice iz hallstatske dobe še nisem videl.

48. *Jurkova Vas pri Vavti Vasi.* Pri tej vasi v gozdu so našli kmetje že pred 30 leti po naključbi velik kup bronastih predmetov iz bronaste dobe: srpe, nože, sekire, sulice, zapestnice i. t. d., skupaj več sto kilogramov težkih. To so morali potujoči rodovi iz one dobe v zemljo spraviti, potem pa niso več iskat prišli in tako je zakopano ostalo. Našli so to z vozom: ko so tam čez vozili, je slučajno kolo prišlo do starin. Reči so potem kmetje izkopali, več jih je prišlo v deželni muzej, ostalo so raznesli in razmetali, ker je bilo to najdeno za časa, ko se nihče ni brigal za prazgodovinska selišča in grobišča.

49. *Šmihel pri Novem Mestu.* Pri župni vasi so kmetje našli pri obdeljavanju njiv več rimskih grobov.

50. *Novo Mesto.* Ko so pred mestom blizu pokopališča pred 15. leti delali novo državno cesto, našli so mnogo lepih rimskih in latenskih grobov, in ko so leta 1902. zidali novo poslopje za c. kr. okrajno glavarstvo nad cesto, so pokončali na stotine najlepših grobov iz hallstatske in rimske dobe in razbili najdbe. Meni je bila c. kr. osrednja komisija za umetnostne

in zgodovinske spomenike naročila, da naj bom pri kopanju navzoč, da se rešijo najdbe. Prosil sem dovoljenja tudi c. kr. deželno vlado, a c. kr. deželni predsednik baron Hein mi je prepovedal; ker so delavci grobove končali in predmete razbili, je le malo reči dobil deželni muzej.

51. *Novo Mesto.* Severno od mesta na kapiteljskem hribu je kapiteljska pristava (»Marof«). Ondi je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje in zraven dve gomili, kateri sem leta 1894. prekopal s prof. dr. Hörnesom iz Gradca za c. kr. dvorni muzej. Našla sva 84 grobov iz hallstatske dobe.

52. *Spodnje Kamnice.* Pri vasi na njivah se je našlo že mnogo rimskih grobov.

53. *Bučna Vas.* Ondi je v neki hlev vzidan rimski miljnik z napisom.

54. *Ragov pri Novem Mestu.* Pri vasi na oni visočini, kjer so sedaj njive, je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje in precej zraven proti vzhodu v gozdu graščaka Smoleta iz Grabna so bile gomile, jedna silno velika. Pri prekopovanju je bilo videti, da so bili ondotni prebivalci iz hallstatske dobe bolj premožni, toda imeli so menda čudno vero, mrliče so sežgali s priložki vred, lončene posode razbili in vse skupaj v zemljo zmetali, ne da bi bili kak grob naredili, na vrh so nametali zemlje.

55. *Smlena Vas.* Nad vasjo je bilo zelo lepo prazgodovinsko stanovanje.

56. *Krka,* vas pri Krki. Pri vasi na njivah je rimsko zidovje. Kmetje so pri obdelovanju njiv našli ondi že mnogo rimskih srebrnih denarjev.

57. *Smolena Vas.* Pri vasi v gozdu so našli kmetje že več grobov iz hallstatske dobe.

58. *Št. Peter pri Novem Mestu.* Na župniških njivah sem prekopal z dr. Hörnesom leta 1894. več gomil za c. kr. dvorni muzej. Sami žgani grobovi. Prav zraven gomil so bili tudi rimski grobovi raznih vrst, celo zidane kapele. Zadaj v grajski hosti so velike gomile, katere sem leta 1901. prekopal za c. kr. dvorni muzej.

59. *Stari Grad.* Zraven gradu je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje.

60. *Ratež pri Brusnicah.* Od vasi Rateža proti Brusnicam je bilo v gozdu mnogo gomil, katere sem prekopal leta 1895., našel sem lepe grobove z okraski in orožjem iz hallstatske dobe. Starine sem poslal v c. kr. dvorni muzej na Dunaju.

61. *Gabrje* v brusniški župniji. Na višini blizu cerkve je bilo prazgodovinsko stanovanje. Pri vasi na njivah so našli že mnogo rimskih grobov. Zahodno od vasi sta bili na njivah dve veliki gomili, kateri sem prekopal leta 1901. Bil je pa v njih le pepel.

62. *Tolsti Vrh.* Pod to vasjo v gozdu je bilo znamenito in nenavadno prazgodovinsko stanovanje.

63. *Vrhpolje.* Pri tej vasi so našli kmetje na njivah veliko rimsko grobišče in razkopali že mnogo grobov. Tudi jaz sem že nekoliko grobov tam izkopal.

64. *Spodnja Ševnica* v mirnski župniji. V vasi in na njivah je bilo znamenito rimsko stanovanje. Kmetje so izkopali ondi velike kamenite plošče. Bil je to znabiti kak altar. Tudi dosti zidovja je tu. Našlo se je mnogo rimskih novcev iz I. stoletja po Kr. Malo dalje v hosti je več rimskih grobov.

65. *Mirna.* Na zahodni strani od vasi Mirne je na hribu vas Trbinec. Ondi je bilo zelo lepo prazgodovinsko stanovanje. Tu so našli lep rimski napisni kamen, postavljen nekemu bogu na čast. Po njivah so našli kmetje že mnogo grobov iz hallstatske dobe.

66. *Zabrdje pri Mirni.* V grajski hosti nekaj gomil in prazgodovinski grobovi.

67. *Mirna.* Severno od vasi na grajskih njivah je bilo več prazgodovinskih gomil.

68. *Zápuže,* grad pri Mirni. V bližnjem gozdu je tudi nekaj prazgodovinskih gomil.

69. *Sv. Helena.* Od vasi proti severu je bilo malo ali lepo prazgodovinsko stanovanje. Na njivah so našli kmetje že mnogo rimskih grobov.

70. *Vesela Gora.* Romarska cerkev na hribu pri Šent Rupertu. Ondi je bilo zelo lepo prazgodovinsko stanovanje.

71. *Vesela Gora.* Na vseh straneh hriba mnogo gomil.

72. *Grad Kamen.* Pri gradu v gozdu nekaj lepih gomil.

73. *Grad Rakovnik.* V hosti krog gradu mnogo prazgodovinskih gomil. Nekaj teh sem prekopal leta 1885. za deželni muzej.

74. *Volčje Njive.* Pri vasi na njivah so našli kmetje že dosti rimskih grobov in v gozdu je več nenavadnih gomil.

75. *Ostrožnik.* Nad vasjo je znamenito grobišče iz prazgodovinske in poznejše dobe, v tem čudne nenavadne igle in koralde. Nekateri grobi so žgani, v drugih so pa silno veliki kostnjaki. Na pašnikih je znamenito gradišče, nad vasjo na višavi in na njivah so našli kmetje že več rimskih grobov.

76. *Slepšek pri Mokronogu.* Pri vasi na pašnikih je bilo več gomil in zraven njih na lepem prostoru naravni, večinoma žgani grobi iz hallstatske dobe. Tu sem kopal leta 1884. in 1885. Znamenite starine so bile dobro ohranjene, posebno lončene posode, ker so bile dobro žgane in v peščeni zemlji. Jedna posoda je bila čudno okrašena, kakoršna se še ni našla na Kranjskem, potem jedna cela in jedna strta s podobami. Te in potem več sto lončenih posod z zapestnicami in drugim okrasjem sem dal deželnemu muzeju. A večine teh ni nikjer.

77. *Sv. Križ pri Mokronogu.* Pri vasi in pri cerkvi so znameniti grobi z dobro ohranjenimi kostmi, lepim bronastim okrasjem; orožje je kot novo, ker je ležalo v peščeni zemlji. Gori od cerkve sv. Križa so po njivah lepi, po dva metra globoki grobi s priložki; takih grobov je malo. — Dalje proti zahodu na pašnikih vasi Ribjek sem prekopal gomilo z jako bogatimi mrliči. Neka ženska je imela lepe zapestnice in nanožnice, na prsih silno veliko iglo (fibulo), tako okrašeno, da se jednaka na Kranjskem še ni našla. Poleg te je imela še 12 fibul, isto tako lepih, a manjših. Zraven so bile lončene posode, z rudečo barvo okrašene, se ve da strte, a črepine so bile dobro ohranjene. Višje gori sem našel latenske grobe. Do

leta 1884. ni imel deželni muzej še nobenih latenskih predmetov. Našel sem tudi mnogo dolgih mečev z ostrino na obeh straneh, več kot 20 dobro ohranjenih, potem znamenite fibule, zapestnice so bile vse drugačne, kakor iz hallstatske dobe, tudi mnogo železnih sekir, nožev, čudne železne verige za opasanje mečev. Dosti mrličev je imelo po dva meča po en meter dolga pri sebi, zraven sekiro, sulico, nož in še druge železne reči, kot železne ščite za na roko. V tej hosti sem izkopal več kot 100 latenskih grobov. Zbirka je v deželnem muzeju.

78. *Križni Vrh nad Sv. Križem.* Več lepih prazgodovinskih stanovanj, znamenitih, ker so tu bogati rodovi stanovali več stoletij.

79. *Mokronog.* V trgu na višini, kjer stoji grad, je bilo veliko rimsko zidanje.

80. *Mokronog.* Južno od trga v hosti je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje in našlo se je tudi več gomil. Pod hribom v hosti od trga proti zahodu je bil leta 1884. najden lonec s približno 4000 rimskimi novci iz raznih časov, vendar največ od cesarjev iz let 250. do 300. po Kr. Denarje so na razne kraje razdali.

81. *Gornje Láknice.* Pri vasi več gomil, nekatere teh sem prekopal leta 1884. ter našel lepe starine, za katere pa ne vem, če so še v deželnem muzeju. Našel sem več kostnjakov, jeden je imel v kosti na nogi zapičeno bronasto ost od pušice.

82. *Mokronog.* Od trga proti Sv. Florjanu je bilo na njivah najdenih več grobov iz rimske dobe.

83. *Cirnik.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje in nekaj gomil.

84. *Mladotiče.* V gozdu pri vasi sem prekopal leta 1902. tri gomile.

85. *Skronik.* Pri vasi v gozdu nekaj gomil.

86. *Kapla Vas* (blizu župne vasi Sv. Trojica). Pri vasi je bilo na vrtih in njivah najdenih grobov z okostji iz hallstatske dobe v peščeni zemlji, pa ne v gomilah.

87. *Sv. Jurij,* podružnica, ž. Sv. Trojica. Na špičastem hribu pri cerkvi lepo prazgodovinsko stanovanje.

88. *Malkovec.* Pri vasi sem prekopal leta 1901. dve gomili za c. kr. dvorni muzej.

89. *Sv. Trojica.* V gozdu od Sv. Trojice proti Mokronogu sem prekopal že leta 1885. več gomil in grobov. Tu so čudno zmešani hallstatski in rimski grobovi. Našle so se med drugim tudi nekatere zelo čudne lončene posode. Dal sem jih deželnemu muzeju.

90. *Slanč Vrh.* Pri vasi na njivah sem prekopal leta 1901. gomilo ter našel lepo žensko okrasje.

91. *Habájnica.* Pri vasi že prekopane gomile.

92. *Osredek.* Pri vasi je več gomil.

93. *Zagrad.* Pri vasi v hosti je več gomil.

94. *Rihpovec.* V gozdu pri vasi sem prekopal leta 1901. eno veliko gomilo.

95. *Čemše.* Pri vasi je podzemeljska, že precej zasuta jama s prazgodovinskimi ostanki.

96. *Ceróvec, ž. Trebelno.* Na njivah pri vasi še več rimskih grobov.

97. *Brezje.* V vasi in okoli nje je več lepih gomil, posebno nad vasjo proti zahodu v hosti. Leta 1895. in 1896. sem jih za dvorni muzej prekopal kakih petnajst. Bile so zelo bogate. V jedni je bilo 82, v drugi 60, v tretji 54 in v četrti 46 mrličev. V grobeh so bili silno lepi oskraski; dobil sem dobro ohranjeno bronasto čelado, lepe pasove, jednega s čudnimi podobami, jako lepe bronaste ovratnice (Halsringe), igle, vratne okraske, sulice in sekire ter posebno dobro ohranjene lončene posode, konjske okraske.

98. *Češnjice v trebelski župniji.* Pri vasi je bilo rimsko zidovje. Našli so že dosti rimskih grobov. V gozdu zraven vasi so tudi grobovi iz hallstatske dobe.

99. *Štatenberk.* V cerkvi sv. Martina je bil vzidan velik jako znamenit rimski kamen z napisom, postavljen 26 let staremu rimskemu vojaku. Na kamenu je relief. Mož na konju se bori z medvedom, a medved ga je umoril. Umrlega župnika Šularja sem prosil, da ga je podaril deželnemu muzeju. —

Dalje na njivah se nahaja rimsko zidovje in na drugo stran doline proti trgu je na hribu velikanski nasip, znamenita trdnjava, iz zgodovinske dobe. Krog in krog so velikanski nasipi, da je bilo nemogoče gori priti. Od Štatenberka proti zahodu je vas Podturn, tam sem leta 1902. v hosti prekopal veliko gomilo ter v nji našel okolo 30 grobov. — Od te vasi proti jugu nad vodo in vasjo Šuménje je na višini lepo stanovanje prvih Slovanov.

100. *Roje.* Od vasi proti severu so našli na potu, na katerem so kolesa in voda zemljo odnesla, grobove iz hallstatske dobe: okostja z lepim lišpom, nanožnice in naročnice iz brona in lepe fibule. Grobišče je precej bogato. Tu sem večkrat kopal ter starine poslal c. kr. dvornemu muzeju.

101. *Beleč Vrh.* Precej pod vasjo je v gozdu več gomil. V hosti graščine Klevévž sem prekopal leta 1885. tri velike gomile, našel lepe izkopnine ter jih poslal deželnemu muzeju.

102. *Mirna Vas.* Pri vasi v hosti sta dve veliki gomili.

103. *Irenga.* Ko so naredili kmetje njive in vinograde, izkopali so več gomil iz hallstatske dobe. Grobovi so bili precej bogati z lepim lišpom in velikimi lončenimi posodami.

104. *Veliki Strmec.* Pri vasi je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje, in potem je bila tam zidana trdnjava, jeden stolp iz srednoveške dobe.

105. *Žalovče.* Pri vasi na njivah je bilo več lepih gomil, katere sem prekopal leta 1894. za dvorni muzej. Našel sem lepe starine, posebno zapestnice in dobro ohranjeno orožje.

106. *Breza.* Pri vasi in v okolici je bilo več gomil, katere pa so večinoma že oropane.

107. *Gomila.* Pri vasi je bilo tudi več gomil, prekopanih od roparskih kopačev.

108. *Toplice.* Isto tako prekopanih več gomil.

109. *Gradenje.* Nad vasjo proti severu je bilo v hosti veliko gomil. Več sem jih prekopal leta 1897. za dvorni muzej. Precej gori je vas Mladovina, in naprej od te severno v gozdu je velikansko grobišče, gomila je pri gomili, grob pri

grobu. Tam so bili na Kranjskem prvi prazgodovinski grobovi najdeni. Neko bukev je bil piš podrl in na koreninah so visele vraščene zapestnice. Ljudje so se temu čudili. Prišel je rajni Dežman iz Ljubljane in prvi začel tam kopati. Našli so se znameniti predmeti, mnogo gomil so prekopali. Kopali so brez reda. Večina lončenih posod je ostala v zemlji. V okolici je bilo gotovo nad 100 gomil, v katere so pokopavali stanovalce z velikega prazgodovinskega stanovanja na Vinem Vrhu.

110. *Vin Vrh.* Na tem hribu pri cerkvi sv. Jožefa je bilo toliko prazgodovinsko stanovanje, da takega ni na vsem Kranjskem. Od tod je krasen razgled proti Krškemu in Novemu Mestu in na vse strani. Na vrhu okolo hriba so bili visoki nasipi. V jedni uri se komaj pride okolo selišča. Tu so stanovali ljudje v hallstatski, latenski in rimski dobi in slede se tudi na vrhu starine iz časa prvih Slovanov. — Krog Vinega Vrha se nahaja velikansko število grobov iz vseh časov, ker so se vsa ljudstva, ki so prišla na Kranjsko, tu naselila. Pri Beli Cerkvi je, kolikor znano, najstarejša fara na Kranjskem, bila je že l. 1084. Okolo na vse strani je polno gomil, tako pri Družinski Vasi na pašnikih in njivah je na tisoče grobov. Večinoma so gomile že prekopane. Po hribu, kjer so vinogradi, so kmetje pred nekaj leti pri rigolovanju istih na tisoče grobov končali, večinoma iz latenske dobe, in gotovo jih je še veliko v zemlji. Tako znamenitega kraja ni daleč na okoli.

111. *Dolina.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje in gomile.

112. *Tomaža Vas.* Nad vasjo proti Vin Vrhu je bilo v vinogradih in na njivah najdenih že več rimskih grobov; znameniti, iz skale sekani grobi in sarkofagi (kamenite krste).

113. *Stara Vas.* Nad vasjo je več gomil in pod vasjo je bilo najdenih že več rimskih grobov z zelo lepimi žarami in drugimi pridatki.

114. *Grmulje.* Pri vasi na njivah se nahaja rimsko zidovje. Kmetje so našli že vsakovrstne starine, celo zlat lišp. Blizu tam je tudi rimsko grobišče.

115. *Škocijan.* Pri župni vasi proti zahodu v hosti je več gomil in tudi lepo prazgodovinsko stanovanje.

116. *Hrastúle.* Pri vasi je bilo najdenih že več rimskih grobov.

117. *Zabukovje,* župnija Trebelno. Pri vasi je bila velika gomila, katero sem prekopal leta 1902.

118. *Brezovica v trebelski župniji.* Pri vasi je več gomil.

119. *Podturn,* župnija Trebelno. V hosti sem prekopal leta 1902. eno veliko gomilo.

120. *Sv. Peter pri Trebelnem.* (Podružnica trebelske župnije, prej župna cerkev.) Pod cerkvijo v gozdu mokronoške graščine na stoščastem griču znamenita utrdba. Zraven trdnjave štirivoglata cisterna, več metrov dolga, široka in globoka, iz katere so jemali vodo. Kakor dokazujejo najdbe, so je porimčeni prebivalci napravili potem, ko so bili premagani (od Hunov), da so se lažje branili. Jednaka je na Kranjskem samo še nad vasjo Mehovo na Gorjancih. Mrliče so pokopavali na njive; sami kostnjaki, s ploščami obloženi, iz zadnje rimske dobe. — Te trdnjave ni bilo možno premagati.

121. *Migovska Gora v mirnski župniji.* Tu sem prekopal dve gomili leta 1903.

122. *Vinica,* vas v šmarjetski župniji. Pri njej v gozdu več gomil.

123. *Mehóvo,* vas v šentjernejski župniji na Gorjancih. Nad Vrhopoljem proti Gorjancem je bilo znamenito grobišče. V vasi in po njivah zraven vasi so bile gomile in v zemljo zakopani mrliči iz hallstatske, latenske in prve rimske dobe z lepimi priložki; podobne so najdbe onim z grobišča pri Sveti Luciji na Tolminskem. Pričel sem bil kopati tu že leta 1890., a kmetje me niso pustili kopati po vrtih in po njivah. Pred nekaj leti je kopal kustos c. kr. dvornega muzeja Szombathy ter našel lepe starine.

124. *Bršlin pri Novem Mestu.* Severno od vasi na njivah posestnika in kamnoseka Kokalja so našli že mnogo rimskih grobov: Žgani mrliči s kamenjem obloženi. Leta 1903. sem izkopal tam že več grobov. V jednem sem našel več orožja

in lončenih posod, zraven lepo okrašeno stekleno posodo z grškimi črkami ob gornjem robu. Ta posoda je bila sprejeta v cesarsko rodbinsko zbirko[1]).

125. *Grublje pri Novem Mestu.* Pri vasi na njivah se nahaja rimsko zidovje. Kmetje so našli že razne vrste rimskih denarjev, tudi srebrne novce. — Znamenit kraj.

126. *Globoč Dol.* Pod vasjo v gozdu srednjeveško zidovje, pod razvalino so gomile in severno od vasi v gozdu zopet več gomil iz hallstatske dobe.

127. *Prečna pri Novem Mestu.* Zahodno od vasi na njivah so našli že več rimskih grobov.

128. *Múhaber.* Zahodno od vasi na neki košenici je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje, zraven žgani grobi iz hallstatske dobe in niže na njivah rimski grobovi.

129. *Čečna Vas.* Proti vzhodu na neki višini je bilo na travnikih in v gozdu več gomil, večinoma že od kmetov prekopanih.

130. *Hmelnik,* grad. Od gradu proti vzhodu vas Kamen; tam je na višini prazgodovinsko stanovanje.

131. *Gradišče.* Blizu na višini, kjer so travniki in njive, lepo prazgodovinsko stanovanje in zraven grobišče, kjer so kmetje že mnogo grobov pri obdelavanju zemlje izkopali.

132. *Polje* (vas nad cesto od Novega Mesta proti Žužemberku). Na desno od vasi na višini lepo prazgodovinsko stanovanje. Grobe so tudi našli.

133. *Dobrava pri Dobrniču.* Na pašnikih sem prekopal leta 1896. in 1897. blizu 20 gomil za dvorni muzej.

134. *Pirošče,* župnija Stopiče. Od vasi proti Gorjancem je v gozdu velika gomila.

135. *Sela,* župnija Prečna. Pri vasi lepo prazgodovinsko stanovanje z dobro ohranjenim nasipom. Grobi do sedaj še neznani.

---

[1]) Die kunsthistor. Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses. — Njen opis glej: »Jahrbuch der k. k. Zentral-Commission f. K. u. h. Denkmale, Jahrg. 1903«.

136. *Gradišče,* župnija Št. Jernej. Pri vasi lepo prazgodovinsko stanovanje na njivah.

137. *Mala Vas,* grad pri Dobrniču. Zahodno nad cesto lepo prazgodovinsko stanovanje.

138. *Bela Cerkev.* Na vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje. Od vasi proti Šmarjeti po njivah in vinogradih je vse polno grobov iz hallstatske in latenske dobe. Na stotine jih je bilo pri rigolovanju vinogradov pokončanih. Tudi iz rimske in slovanske dobe so grobovi ondi. Malo tako velikanskih grobišč na Kranjskem. Po vsem hribu v okolici Bele Cerkve pol ure daleč so sama grobišča. Ko so prišli prvi Slovenci na Kranjsko, je bila dežela skoro prazna, naselili so se na starih seliščih, ki so bila itak že utrjena z nasipi, da so bili varnejši pred sovražniki.

139. *Družinska Vas.* Pri vasi mnogo gomil, po pašnikih, njivah in pod vasjo v gozdu. Velikansko grobišče je večinoma že prekopano. Mnogo gomil sem prekopal leta 1895. za c. kr. dvorni muzej.

140. *Račje Selo.* Pri vasi so našli kmetje pri kopanju na vrtih in njivah mnogo lepih prazgodovinskih in rimskih starin. V jednem rimskem grobu je bila bronasta grobna svetilka. — Pri cerkvi in pod vasjo v hosti so ostanki rimskega zidovja.

141. *Stari Trg pri Trebnju.* Od Trebnja proti Novemu Mestu je vas Stari Trg. Južno na njivah se nahajajo tudi ostanki rimskega zidovja. Mimo je šla rimska cesta. Po njivah so rimski grobovi. Našlo se je tu več kamenitih plošč z napisi, napravljenimi rimskim vojakom X. in XIV. legije, ki so tu dalj časa bivali. Rimljani so spodili prejšnje stanovalce z utrjenih hribov v doline, navadili jih živeti po rimskih običajih ter pečati se s poljedelstvom in vinorejo. (Dalje sledi.)

Frančišek Mihael Paglovec,

župnik v Spodnjem Tuhinju in slovenski pisatelj (1679—1759).

Spisal **Viktor Steska.**

»Vede in umetnosti so cvele« beremo in pišemo takó pogostoma. Ali je pa res, da v kaki dobi vede in umetnosti hkrati cvetó? Ali je kateri čas donašal najlepše sadove teh dveh duševnih posestrim? Ob Aristotelovem času je grška umetnost že pojemala; ob času največjih umetnikov Rafaela, Leonarda de Vinci, Mihelangela ni niti enega učenjaka, ki bi primeroma takó slovel kot ti možje. Kje je torej doba cveta umetnosti in vede? Resnično doba umetnosti stopa préd dobo vede. Vede zacvetó ko se že umaknejo umetnosti? In čim bolj napreduje znanost, tem bolj otemnevajo umetnosti [1]). Takó je skoro povsod, in pri nas naj bi bilo drugače?

Ob Trubarjevem času je bilo pri nas malo umetnosti. Vse se je zanimalo za druge stvari. Protestantizem je ukoval duhove, za umetnosti ni bilo časa. Slovstvo je kraljevalo. Ko pa je slovstvo zaspalo, se je mogočno dvignila umetnost. Po naših deželah se je vse vprek zidalo, slikalo, in kiparji so s svojimi izdelki krasili cerkve in palače. Nastopili so najprej laški umetniki, za njimi pa so se nepričakovano naglo povzpeli do umetniške višine domačini. In ta doba je trajala od Valvasorja do l. 1760. Tedaj so našo deželo bogatili z umetninami kiparji Cussa, Mislej in Robba, med slikarji pa Quaglio, Mencinger in Jelovšek.

V tej dobi, ko je skoro zamrlo slovensko slovstvo, pa opazimo živahno delovanje, ne v beli Ljubljani, ali v kakem drugem večjem mestu naših dežel, marveč v tihi Tuhinjski dolini blizu Kamnika. Tu so se prirejali slovenski spisi, ki so se razširjevali po vseh slovenskih deželah; odtod so se usipali žarki gorkega katoliškega solnca v srca Slovencev. Mož, ki je

[1]) Primerjaj Alwin Schulz: Kunst und Kunstgeschichte. I, 1.

toliko storil za probujo svojih rojakov, je bil Frančišek Mihael Páglovec [2]).

I.

Frančišek Paglovec je bil rojen v Kamniku 26. septembra 1679.[3]) Izmed številne družine so živeli čez dobrih petdeset let še en brat in štriri sestre. Materi je bilo ime Elizabeta.

Mali Paglovec se je šolal bržkone najprej domá, potem pa v Ljubljani pri jezuitih [4]). O njegovih mlajših letih nimamo drugih sporočil, kakor da je prejel 18. marca subdijakonat in da je pel bržkone leta 1702. novo mašo. Svojo prvo službo je nastopil kar doma v Kamniku [5]). Pripomniti nam je, da je tedaj pripadal Kamnik z okolico še oglejskemu patriarhatu in da je šele leta 1751. prišel h goriški nadškofiji, leta 1787. pa k ljubljanski škofiji.

Za župnika je bil tedaj v Kamniku Maksimilijan Leopold Rasp (r. 1673., župnik 1700., + 1742.), ki je dovršil bogoslovne nauke v Rimu kot gojenec nemškega zavoda »Collegium Germanium«. Ta mož je stal na vrhuncu tedanje vede, hkrati pa je bil silno goreč in delaven. Še dandanes se pozna v Kamniku in v okolici njegovo plodovito delovanje. V Kamniku je sezidal novo župno cerkev, ker se je stara gotiška že rušila in podirala. Pri tem možu je imel Paglovec dobro šolo; navadil se je delavnosti, pobožnosti, varčnosti in prave ljubezni do bližnjega.

Leta 1705. je bila nenadoma izpraznjena duhovnija šmartinska v Spodnjem Tuhinju, tedaj imenovana »vikariat«. Prej je bila podružnica kamniške župnije in je dobila že precej

---

[2]) Sam se je podpisoval po tedanjem pravopisu Pagloviz. Pravilno bi se moral pisati Paglavec, a ker je že sprejeto ime Paglovec, ga pišem tudi jaz takó.

[3]) Marn. Jezičnik. XXII. 15.

[4]) Podpisoval se je: Artium liberalium et Philosophiae Magister, Ss. Theologiae Licenciatus.

[5]) Dom in Svet. 1899. 291.

zgodaj svoje duhovnike. Paglovec je po imenu poznal pet duhovnikov, ki so od leta 1854. ondi delovali. Od leta 1682. do 1705. je opravljal ondi duhovniško službo Matej Bokalnikar (Wokalniker), po domače imenovan Šafar. Na praznik svetega Petra in Pavla (29. junija) 1705. nastane zvečer proti šestim nevihta. Vikar to opazi in stopi k cerkvenim vratom molit. V tem trenutku udari strela v cerkev in ubije molečega vikarja [6]). Paglovec je zaprosil za izpraznjeno mesto, in njegov župnik Rasp ga je z veseljem prezentiral. Tako je prišel Paglovec 15. julija 1705. v Šmartno v Tuhinju za vikarja, vendar pa še ni bil stalno nastavljen, ampak le začasno. Čez tri leta, 8. marca 1708., pa je bil za stalno umeščen. Obred se je slovesno izvršil v Mengšu pri župniku dr. Janezu Andreju pl. Flachenfeldskem, ki je bil protonotar apostolski in arhidiakon za Gorenjsko. Po tedanji navadi je arhidiakon izročil Paglovcu v cerkvi ključe, prstan in biret in ga peljal k velikemu altarju. Med obredom so zvonovi oznanjali slovesnost. Za priči sta bila kamniški župnik dr. Rasp in holmški beneficiat bakalavrej Friderik Skerpin. Tega obreda se je udeležilo tudi več vernikov iz šmartinske župnije.

Paglovec je ostal v Spodnjem Tuhinju do svoje smrti 11. februvarja 1759, torej 54 let. Ljubil je svoje vernike in ti so njega spoštovali in poslušali.

Paglovec je v svoji župniji mnogo storil, kar je stalo mnogo denarja. Ne smemo pa misliti, da je vernikom nakladal huda in neznosna bremena, ko je toliko zidal in prenavljal pri vseh cerkvenih zgradbah. Nikakor ne, marveč je le znal vsak krajcar in kamen prav obrniti. In to je navduševalo ljudi, da so ga radi podpirali. Apno so ljudje sami pripravljali, in ni cerkvâ skoro nič stalo, tudi les so večinoma darovali in tlako delali sami, plačevati je bilo treba le obrtnike. Za obrtnike

---

[6]) Paglovec je to zapisal v svojo kroniko in na naslovno stran oglejskega misala iz leta 1508. Ta misal je bil last cerkve sv. Tomaža na Lokah. Pozneje je prišel v kapitelski arhiv v Ljubljani in leta 1903. v knjižnico »Društva za krščansko umetnost«.

je pa Paglovec pridobil denar s cerkveno posojilnico, ki je bila prav umno uravnana[7]: Župnik je izposojeval cerkveni denar ljudem po 5 %. Ko je pa zidal ali prenavljal cerkve, ni porabil cerkvenih glavnic, ampak je prosil ljudi, naj cerkvi posodijo denar po nižjih odstotkih, tako da bodo dobivali le po 3 gld. 20 kr. obresti od 100 gld. To so ljudje radi storili, in cerkev je dobivala od vsakega posojenega goldinarja po en krajcar dobička, kar se je pri večjem znesku dobro poznalo. To posojilnico so ohranili tudi nasledniki do vlade Jožefa II., do ok. l. 1782[8]).

Omenjam tu, da je pridobil leta 1711. za župnijo pravico ribištva v potokih: Tuhinjčica, Neveljca in Pogorelca od Kriške grajščine proti temu, da je dal Kriški grajščini 100 gld. in proti letni najemnini in relutu 24 postrvi skupno 2 gld. 78 kr. Ako bi hotela grajščina vzeti pravico ribištva, morala bi župni nadarbini vrniti vsoto 100 gld.

Ljubezen do svojih župljanov je pokazal povsod, kjer je opazil, da jih tlačijo bremena. Leta 1730. je odpravil obede pri sedmini za umrlimi. Navada je bila, ker takrat ni bilo gostilen, da so najbližji sorodniki pokojnikovi (3 — 4) šli po sv. opravilu v župnišče na obed in so zato dajali po 2 gld. To je bilo težko breme za ubožnejše, pa tudi za vikarja ni bilo prijetno; zato je to navado odpravil »parcendo populo« = iz usmiljenja do župljanov.

Luka Dolinar[9]) omenja, da je še ohranjen njegov mašni plašč, ki si ga je sam omislil ob svoji zlati maši[10]).

---

[7]) Ta način je popisal sam v računski zapisnik.

[8]) Tu se mora pripomniti, da je imel tedaj goldinar le 60 kr.; torej je dobivala cerkev od 100 gld. po 5 % 5 gold. ali (5.60) 300 kr. obresti na leto. Od 100 gld. posojila pa je plačevala le 3 gld. 20 kr. (3.60 + 20) ali 200 kr. Ostalo ji je torej pri 100 gld. glavnice 100 kr. ali pri enem goldinarju 1 krajcar dobička. — To posojilnico omenja tudi Luka Dolinar v Jernej Lenček: Slov. romar. koledar v poduk. 1858. str. 113 — 115: Prva hranilnica v deželi.

[9]) l. c. 113.

[10]) Ta plašč, ki se še dandanašnji hrani, s Paglovčevim podpisom na podlogi, se ne rabi več, ker je blago vže prebledelo in sprhnelo.

Čeprav je svojo imovino sproti razdajal, je ob smrti vendar še zapustil 500 gld. ubožnim sorodnikom in domačim siromakom. Pokopali so ga v župni cerkvi pod »velikim korom«. Isti Dolinar piše, da so se leta 1858 še hranile »penklje« njegovih šolnov.

II.

V Paglovčevo župnijo je tedaj spadalo sedem cerkva: župna cerkev sv. Martina in šest podružnic, namreč sv. Tomaža na Lokah, sv. Neže na Selih, sv. Miklavža na Grebenu ali na Gori, sv. Doroteje v Kostanju, sv. Antona puščavnika v Špitaliču in sv. Nikolaja na Beli. Za vse te cerkve in mežnije je bilo treba skrbeti. Cerkve so bile ob Paglovčevem nastopu večinoma majhne in v slabem stanju. Paglovec se ni ustrašil dela. Pričel je zidati in zidal na novo ali prizidaval in prezidaval, da je v kratkem vse cerkve ali na novo zgradil ali pa vsaj temeljito prenovil.

V svoji kroniki natančno naznanja, kaj je vsako leto storil. Zabeležiti pa hočemo najprej pravde, ki jih je moral izvojevati kot oskrbnik župnijskih posestev.

Župna cerkev je potrebovala nekoliko prostora za stavbni les in apno. Najbolj je ugajal vrt, ki je mejil na župnikov svet. Ta vrt je bil last Janeza Hvaleta, podložnika špitališke grajščine. Paglovčev prednik ga kupi 20. februvarja 1691. za cerkev. Leta 1723. je Paglovec na ta prostor prenesel župni hlev in pod in tako razširil dvorišče. Lastnik špitališke grajščine Frančišek Erazem pl. Hohenwarth je pa kar nenadoma leta 1711. zahteval, naj se ta prostor njemu odstopi, češ, da pripada njegovemu zemljišču, čeprav je bil prodan župniku; kupna pogodba naj se razveljavi. Paglovec se ni vdal in je uspel pri sodišču 2. maja 1711. Grajščak pa ni miroval. Tožil je, da potrebuje ta svet za hišico, ki jo namerava ondi sezidati za gostišče, kedar potuje iz Ljubljane v Špitalič. Tudi to pot je propal 22. avgusta 1711. Da pa ni imel izgube, mu je cerkev plačevala odslej na leto po 20 kr. pristojbine, kakor jo je prejšnji posestnik

Hvale plačeval. Ko pa je grajščak umrl 1. oktobra 1714, so njegovi dediči zemljišče oprostili tudi te dajatve 18. jul. 1715.

Druga pravda se je tikala cerkve sv. Antona v Špitaliču. Jurij Sigmund pl. Hohenwarth si je prisvajal patronske pravice. Tudi ta pravda se je končala 18. julija 1715. v kamniškem župnišču vpričo kamniškega župnika Raspa, arhidiakona in mengeškega župnika Janeza Andreja pl. Flachenfeldskega in Antona Krištofa Dinzla.

Dediči Hohenwarthovi so se namreč poravnali s Paglovcem v sledečih točkah: Vse pravde glede patronata so s tem končane. Hohenwarthovi plačajo župniku Paglovcu 200 gld. za stroške. Glede cerkvenih računov, cerkvene uprave, popravil, sprejema in odstave cerkvenčeve, ostane vse pri starem, to je, župnik s ključarjema napravlja cerkvene račune v mežniji, ali, če patron želi, v gradu, toda priti smejo tudi vsi podložniki zraven. Računi naj se delajo v decembru po prazniku sv. Barbare. Kedar je račun oznanjen, naj se vrši, čeprav ni grajščak prisoten. Ker pa grajščak pripušča cerkvencu proti pristojbini dve njivi in zeljnik, mu vzdržuje kravo poleg grajske živine in mu daje drva za kurjavo mežnije in duhovske sobe, ima patron razsojevalno pravico v svetnih točkah, župnik s ključarji pa v duhovskih ozirih. Te razsodbe se bodo vršile vselej pri računih. Mežnija s svetom ostane cerkvena last.

III.

Paglovec je bil skromen človek, ki zase ni mnogo rabil. Njegovi dohodki so bili kos zemljišča, bira in štola, kakor piše kamniški župnik Rasp 30. aprila 1714. v protipisu kapelanske ustanove. Kot varčen in razumen gospodar si je pa prihranil in prigospodaril precej imovine. To imovino je sproti uporabljal za blage namene in sicer za razne ustanove.

Najprej je s pomočjo vdove Marijane Košir ustanovil kapelanijo v Spodnjem Tuhinju 30. aprila 1714.

V Ljubljani je umrl 20. aprila 1712. Luka Košir. V svoji oporoki z dne 8. januvarja 1712. je volil 1000 gld. deželne

veljave za mašno ustanovo in sicer tako, da bi se na teden opravila po ena maša, vsake kvatre pa po dve maši zanj in za ženo, za dediče in sorodnike.

Paglovcu se je posrečilo doseči, da je Koširjeva vdova to ustanovo prenesla v Spodnji Tuhinj in jo namenila za kapelana. Sicer je bil v Spodnjem Tuhinju že kapelan, a vzdržavati ga je moral župnik sam. Sedaj pa je Koširjeva ustanova pripomogla, da se je kapelanija za stalno ustanovila in uredila. Delo se je v Tuhinju množilo, podružnice so bile daleč, tako da je bil kapelan res potreben.

Koširjevo volilo 1000 gld. je bilo treba urediti. Najprej se je moral denar spremeniti v nemško veljavo, kar je provzročilo izdaten primankljaj do 1000 gld. n. v. Ta primankljaj sta pokrila vdova Koširjeva in župnik Paglovec s tem, da sta plačala vsak po 78 gld. Denar je Paglovec naložil pri deželnih stanovih na zadolžnico po 6 %. V sprejemni listini so nadalje sledeče točke: Župnik se zaveže, da bo vzdrževal kapelana s hrano in pijačo; ljudje mu bodo pa dajali bire po 40 mernikov pšenice in po 30 funtov prediva, kakor doslej. Dobival bo tudi del štolnine. Zato bo pa moral opravljati prej imenovane maše (56) v župni cerkvi.

Vikar bo dobival obresti ustanovne glavnice 60 gld. Opravljal bo kvaterne tedne po eno sv. mašo z oficijem za umrle z enim nokturnom in z libero. Dajal bo po 6 polfuntnih belih sveč za mrtvaški oder. Kapelan bo dobival za asistenco in za maše ob kvatrih 2 gld., cerkvenik pa po 1 gld. Če se računa župniku za kvatrno opravilo po 1 gld., torej skupaj 4 gld., mu ostane še 50 gld. za kapelansko oskrb, kar bo sicer sčasoma malo, toda vikar naj pomisli, da ima vsled tega manj posla in da je moral poprej kapelana vzdrževati na svoje stroške. Vikar ima pravico kapelana si izvoliti in odstaviti. Ko bi kak ustanovnikov sorodnik postal kapelan, ima prednost pred enakimi drugimi. Vsak vikar mora ob umeščenju obljubiti, da bo te ustanovne dolžnosti izpolnjeval.

Obresti te glavnice so se znižale že leta 1724. na 5 %, leta 1804. pa na 4 %. Koširjeva vdova je pozneje, menda leta 1746., glavnico povišala za 400 gld [11]).

Župnik Paglovec je kupil 27. februvarja 1706. iz svoje gotovine kočo z njivo in zeljnikom na »Kugelči« za cerkev sv. Martina. To posestvo je odkupil pozneje vseh urbarialnih dajatev in bremen s pismom, ki je bilo podpisano na kriški grajščini 8. junija 1708. Posestvo je kupil od Jan. Hribarja za 49 gld. S tem posestvom je napravil 24. aprila 1721. ustanovo takole· Posestvo izroči cerkvi. Najemnik mora cerkvi plačevati najemnino po 2 gld. n. v. in mernik soršice na leto. Vikar in kapelan morata za to opraviti mašo z enim nokturnom in libero pred mrliškim odrom s 6 belimi svečami in sicer v osmini sv. Martina. Mašo naj namenita zanj, za njegove sorodnike in dobrotnike. Iz soršice, ki naj se prej zmelje, naj se narede hlebčki in razdele med ubožce, ki pridejo k sv. maši, ali tudi med druge siromake. Od onih 2 gld. naj dobiva vikar 1 gld. 20 kr., kapelan 24 kr., cerkev 10 kr., cerkvenik 6 kr. Če se kedaj koča proda, naj dobi cerkev dve tretjini izkupila, vikar pa eno tretjino poleg stroškov za pristojbine. Ko bi pa koča pogorela, naj se zopet sezida s cerkvenim denarjem, ki se bo pozneje vračal.

Da bi zboljšal dohodke vikarju v Zgornjem Tuhinju, je volil Paglovec 28. julija 1730. 1200 gld. za mašne ustanove. V svojem namenilnem pismu zahvaljuje Boga, da je zdrav in čvrst doživel petindvajsetletnico, kar je za vikarja v Spodnjem Tuhinju. Vikar v Zgornjem Tuhinju naj bi vsako leto opravil po 12 maš, vsak mesec po eno, v cerkvi sv. Martina v Spodnjem Tuhinju, 6 maš ob petkih z litanijami in četrturno pridigo o zakramentih sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa v Špitaliču, 9 maš v Zgornjem Tuhinju pri altarju sv. Ane ob torkih po novem letu. Po maši naj moli litanije in molitev na čast sveti Ani. Dalje naj opravi več svetih maš na njegov namen dne.

---

[11]) Ordinariatna ustanovna listina št.359.

18. marca, ko je prejel subdiakonat; 19. marca, ko so mu pokopali mater Elizabeto; 15. aprila, ko je imel novo mašo; v binkoštni osmini v zahvalo za darove sv. Duha in da bi duhovniki goreče opravljali svojo službo; v osmini sv. R. T., da bi duhovniki vedno vredno maševali; 15. julija, ko je nastopil službo v Tuhinju; ob njegovih godovnih patronih 29. septembra in 4. oktobra; v osmini vnebovzetja M. B., Brezmadežnega spočetja, Angelov varuhov, sv. Petra in Pavla, sv. Janeza Ev. in sv. Martina. Vikar naj dobiva za te maše po 51 kr., skupaj 11 gld. 3 kr., za litanije ob sobotah, nedeljah in praznikih pa na leto 4 gld. Vikar naj gre vsako leto enkrat na Laze, kjer je leta 1708. postavila kipe gospa Kordula Fuernpfeil plemenita Pfeilheimb roj. Rasp, in naj tam opravi lavretanske litanije.

Ker vikar v Zgornjem Tuhinju nima kapelana, pa mu je treba pomoči v adventu, o veliki noči itd., naj ima 4 gld. za povabljenega duhovnika. Po Paglovčevi smrti naj opravi obletnico in tri sv. maše, 8 gld. pa naj razdeli po določenem redu med cerkve in cerkvence.

Leta 1731. 30. oktobra je Paglovec ustanovil kapelanijo v Nevljah[12]). Odločil je namreč glavnico 1200 gld., da bo za kapelana 52 gld. obresti, 8 gld. pa za drug namen. Denarja pa ne bo dobival kapelan v roke, ampak vikar, ki pa mora kapelanu za to dajati sobo, posteljo, luč, hrano in pijačo; prepustiti mu mora tudi 26 mernikov pšenice, ki jo ljudje prostovoljno dajo in 12 mernikov od tuniške soseske. Kapelan pa mora za ta prihodek opraviti na leto po 52 maš, in sicer vsaj 12 pri velikem altarju v Kamniku, kjer počivajo Paglovčevi sorodniki, ali pa v drugi cerkvi. Če kdo njegovih sorodnikov umrje, naj opravi zanj v treh tednih 12 maš. Če Paglovec zboli, naj mašuje zanj dvakrat na teden »pro gratia finali«; če pa umrje, v treh tednih 20 maš za njegovo dušo. Če bi bil kak sorodnik prosivec za kapelanijo, naj se vikar nanj ozira pri izvolitvi. Vikar je namreč smel po tedanji šegi v gorenjskem

[12]) Ord. ustan. list. št. 342.

arhidiakonatu sam sprejeti pa tudi odsloviti kapelana. Vikar je dobival, ker je dajal kapelanu drva, 2 gld.; za katehetska darila, za litanije ob sobotah zvečer, ob nedeljah in praznikih je bilo določenih 2 gld. 10 kr.; za cerkev 1 gld, za obletnico vikarju 1 gld., kapelanu 42 kr. in za sveče 1 gld. 8 kr.

Zadnjo ustanovo je napravil Paglovec 12. januvarja 1759[13]). V namenilnem pismu pravi, da je leta 1714. ustanovil po svoji skrbi in deloma s svojimi prispevki kapelanijo v Spodnjem Tuhinju; leta 1730. se je začela zgodnja maša; sedaj pa je potreben radi zgodnje maše in radi katehez še tretji duhovnik — zgodnjik. V ta namen voli 1500 gld. za njegovo vzdrževanje s hrano in pijačo in za drva po zimi. Če se bo zdela vikarju ta glavnica majhna, naj pomisli, da mora že itak za dva skrbeti in da bo imel pomočnika in namestnika, če kdo zboli, in da se bo mogla božja služba pravilno izvrševati. Zgodnjak naj mašuje za ustanovnika vsak mesec dvakrat v župni cerkvi; osemkrat na leto zlasti ob nedeljah v januvarju, februvarju in marcu naj vodi križev pot; zgodnjik naj se tudi potrudi, da bo upravljal bratovščino sv. Martina in sv. Štefana, da bo pobiral za njo prispevke in jih zapisoval. Ta bratovščina obstoji že nad 50 let pri župni cerkvi. Zgodnjik naj gre tudi mesto vikarja opravljat službo božjo k podružnicam, če vikar to želi, vikar pa naj potem zjutraj opravi sv. mašo. Zgodnjik naj dalje opravi 27 maš v cerkvi sv. Martina in 9 na čast sv. Ani v cerkvi sv. Doroteje v Kostanju in sicer v poletni dobi od svetega Jurija do sv. Mihela. Zato dobi še posebej obresti glavnice 1000 gld., ki so naloženi na velesovski samostan. Od obresti 40 gld. je njegovih 36 gld., 2 gld. naj da cerkvi sv. Martina, pol gld. cerkvi sv. Doroteje, 1 gld. cerkveniku pri župni cerkvi in pol gld. pri sv. Doroteji. Župnik kamniški ima pa pravico imenovanja.

Ta ustanova se je prenesla pozneje na Sela. Paglovec je ustanovil tudi vikariat v Špitaliču z glavnico 1700 gld., kar je

---

[13]) Škof. arhiv ljubljanski. Ustan. listina štev. 360.

v kroniki zapisal njegov naslednik. Špitalič pa se je od Spodnjega Tuhinja odcepil šele leta 1762.

IV.

Kot župnik je pazil Paglovec posebno na lepoto hiše božje. Ker so bile nekatere cerkve v njegovi župniji že jako stare in zanemarjene, druge pa premajhne, se je lotil dela in skoro vsako leto kaj novega sezidal ali pa vsaj prenovil. Vse te naprave in poprave je zapisal v svojo kroniko. Najbolje je torej, da nam Paglovec sam pove, kaj so delali v tem oziru o njegovem času.

Še preden je sam prišel v Spodnji Tuhinj, je bila l. 1704. postavljena zakristija na severno stran. Lega zakristije seveda ni ugajala, ker je želeti, da stoji zakristija na južni strani; poleg tega je pa bila še sezidana iz kamenja in zato še bolj vlažna. Paglovec je sklenil, da bo sezidal novo zakristijo, tedanjo zakristijo pa spremenil v kapelico Angela varuha. Leta 1704. so kupili srednji zvon za 500 ℔ à 40 krajcarjev nemške veljave. Vlil ga je Janez Nikolaj Boseth; za podružnico na Selih pa je isti mojster vlil večji zvon.

Leta 1705. je moral Paglovec popraviti po streli poškodovano zvonikovo streho, hkrati je pa tudi prenovil streho na župnišču z »bukovimi plohki«, kakor sam piše. Stroške je plačala cerkev, jed je pa delavcem dajal vikar.

Leta 1706. Omaro za zakristijo je napravil kamniški mizar Jakob Jenčič, kovaško delo je prevzel Jakob Šafer. Delo je stalo 50 gld. kranjske veljave. Za železna vrata pri zakristiji je bilo plačati za ℔ po 5 kr.

Leta 1707. so kupili novo uro za zvonik. Janez Križaj, loški meščan, je zahteval zanjo 40 gld. in še staro uro po vrhu. Leta 1732. so uro prenaredili na nihalo, kar je stalo 20 gld. n. v. Leta 1740. je neki ljubljanski mojster spopolnil uro, da je bila vsako četrt.

Leta 1708. so sezidali nov konjski in kravji hlev za župnišče. Cerkev je plačala gradivo in delavce, soseska hrano

in Paglovec je prispeval 10 gld. Hlev so leta 1732. prepeljali malo v stran.

Lėta 1710. je cerkev napravila apnenico v Drenovcu. Drva so dali soseščani, farani so delali tlako. Cerkev jim je dajala kruh enkrat na dan. Zanj so porabili 20 mernikov pšenice in 20 mernikov ovsa (avena). Apnenica je gorela od 7. do 20. maja. Stala je 100 gld. kr. v., ker je bila silno velika. S tem apnom so zidali kapelo, zvonik, kripto in pol pokopališčnega zidu; za 50 gld. se ga je pa prodalo.

Leta 1711. so zidali od 5. maja do sv. Mihela in sicer kapelo sv. Štefana in zvonik v farni cerkvi; zvonik so dogotovili do polovice višine, kapelo pa skoro vso razen svoda, vendar se je v novembru že lahko maševalo pri novem altarju.

Leta 1712. so dovršili drugo zvonikovo polovico in svod kapelice sv. Štefana. Zidal je Jakob Bergant iz Kamnika. Za zidavo so mnogo darovali soseščani domače cerkve; l. 1711. so dvakrat po vrsti hranili najprej zidarje in potem tesarje. Leta 1712. so dali hrano tesarjem enkrat tudi soseščani iz Peščanovic (župn. Češnjiške), in soseščani sv. Magdalene v Zlatem polju so pomagali z vožnjo in milodari.

Leta 1713. Za novo kripto je cerkev dala apno, župnik pa je plačal iz svojega zidarje in težake.

Na Selih so začeli zidati zvonik in ga dokončali drugo leto. Zidal je Jakob Bergant.

V župni cerkvi so napravili nove klopi, nov tlak iz trdega kamna, ki je bil deloma bel. Beli kamen je bil iz Moravč. Les za klopi so dali Češnjičani iz sedanje župnije Špitališke in so stale do leta 1899.

Leta 1715. pri sv. Doroteji v Kostanju so napravili novo okno v koru in stranska vrata; isto spremembo so naredili pri sv. Tomažu v Lokah.

Leta 1716. so popravili pokopališčni zid in ga krili s škodljami, tudi so pripravljali gradivo za zvonikovo streho: bruna in hrastove skodle.

Leta 1718. so dovršili zvonikovo streho, ki je stala 500 gld. Delo je vodil Luka Skok iz Preddvora. Delalo je 6 pomočnikov 50 dnij. Skok je služil po 8 reparjev (paceus) poleg jedi in vina na dan, pomočniki pa po 6 reparjev. Bakreno jabolko so napravili v Tržiču (23 ℔ à 48 kr. kr. v.), križ je pa naredil kamniški kovač Janez Wider (41 ℔ à 4 reparje).

Leta 1719. Gregor Maček je zidal novo župnišče od 27. aprila do 28. septembra s 6 — 9 zidarji. Drugo leto so delo dovršili. Tesarski mojster je bil Jakob Beličar v Nevljah, mizar Josip Bergant, kovač Janez Wider iz Kamnika, steklar Mihael Kališnik iz Kamnika. Poslopje je stalo čez 1500 gld; cerkev je dala 1000 gld., vikar pa 500 gld.

Leta 1720. Cerkev sv. Martina je žgala apno. Stalo je 50 gold. Delo je vodil Primož Kos iz Kokarjev, pa nesrečno, ker je ostalo mnogo nesežganega kamenja in je bilo le malo apna.

Cerkev sv. Neže na Selih so krili z opeko; tlak v nji so znižali za 2 stopnjici, zato so morali podreti dva altarja in zopet na novo postaviti in ju oskrbeti s portatilom.

V Špitaliču so napravili ljubljanski zidarji pokopališčni zid. Za zid in streho je mnogo daroval Karol pl. Hohenwarth.

Za cerkev sv. Tomaža na Lokah je kupil zvon Tomaž Terbolnik z Lok od cerkve sv. Katarine na Rovih, ki je dobila nov zvon. Ta zvon je pa počil že l. 1726.

Leta 1721. so se vršile poprave pri sv. Nikolaju na Grebenu. Napravili so nov kor in novo zakristijo; cerkev so vzdignili za poldrugi seženj in potem tudi podaljšali. Delo je trajalo od sv. Jurija do sv. Jerneja in je stalo 104 gld. Delo je vodil Matej Kokalj iz Tržiča.

Leta 1722. Pri sv. Nikolaju so delo dovršili. Cerkev so pobelili in okna napravili. Delali so ljubljanski zidarji.

Leta 1723. Pri sv. Nikolaju so oskrbeli novo prižnico iz lesa in novo ostrešje na mežniji.

Leta 1724. Pri sv. Nikolaju so napravili dva altarja in sicer sv. Frančiška Ksaverija in sv. Jakoba. Stala sta 40 gld. Prižnico so prevlekli z oljem in popravili tudi druge altarje.

Leta 1723. Na Lokah so začeli zidati cerkev sv. Tomaža. Zidal je Gregor Maček od 31. marca dalje. Zidarji so za to leto zaslužili 260 gld. kr. v., tesarji 30 gld.; za delavce in gradivo se je pa izdalo 140 gld.

Leta 1724. so žgali apno za cerkev na Lokah. Apnenico so napravili med 7—14 januvarjem; žgali so apno od 22. januvarja do 5. febr., odpeljali so ga pa 8., 9. in 10. febr. Voz je bilo nad 200. Apnaril je Marka Debevec za 12. gld. Apno so speljali v apnico pri mežniji. Stalo je delo 40 gld. in žito, ki se je porabilo za kruh.

Pri sv. Tomažu so delo pričeli 5. maja in delali do 7. oktobra. Pokrili so cerkev in zvonik. Izdali so 400 gld.

Leta 1725. Pri sv. Tomažu so delo nadaljevali 4 zidarji od 9. aprila do 29. junija, potem so belili od 30. julija do 12. avgusta in dovršili zid za cerkev in stolp. V zakristiji so napravili svod. Strop so naredili iz tabel, kupljenih pred dvema letoma v Mekinjah, vsaka je stala po 30 kr. n. v. Denar je daroval Jurij Stor. Kamnosek Jurij Cotelj iz Loke je polagal v avgustu in septembru kamenit tlak.

To leto 4. aprila so pričeli ljubljanski zidarji staviti nov zvonik pri sv. Doroteji v Kostanju, potem so pa cerkev podaljšali in razširili. Delali so do 24. junija in pozneje od 13. avgusta do 8. septembra. Delo je stalo 400 gld. Cerkev in zvonik so pokrili s hrastovimi skodlami, štiri okna so povišali. Ljubljanskim zidarjem je načeloval polir Matija Gorišek, tesarjem pa domačin Anton Zorè, cerkvenik pri sv. Martinu v Spodnjem Tuhinju.

Leta 1726. so pokrili zvonik pri sv. Neži na Selih s hrastovimi skodlami. Zvonik so zgradili že leta 1713. aprila — V novembru so prizidali še novo mežnijo. — Nekoliko dela je ostalo tudi še pri sv. Doroteji in pri sv. Tomažu.

Leta 1727. so od 29. aprila do 11. maja žgali apno v Stanoviku[14]) v imenu župne cerkve, V treh dneh so apno razvozili. Vse se je srečno izteklo, ker je bilo vreme ugodno. Delo je stalo 70 gld. Farani so vzeli mnogo apna, nekaj ga je kupila cerkev sv. Doroteje, sv. Tomaža in sv. Neže in župna cerkev ga je dobila dve jami. Cerkev na ta način ni imela nikakih stroškov.

Pri sv. Nikolaju na Gori so povišali zvonik za 2 sežnja in ga pokrili s hrastovimi skodlami.

Pri sv. Nikolaju na Beli so začeli zidati zvonik 7. maja. Spodaj so naredili zakristijo. Zidali so ljubljanski zidarji.

Gregor Stor je kupil zvon za sv. Dorotejo od cerkve sv. Frančiška na Straži. Pred 4 leti je kupil isti cerkvi manjši zvon pri avguštincih v Ljubljani

Leta 1728. so v aprilu razširili pokopališče župne cerkve za 3 × 8 sežnjev. Svet so kupili od Primoža Hvaleta za 15 gld. kr. v. V 9 dneh so domači zidarji napravili zid. Isti zidarji so potem pri sv. Doroteji zgradili zid za pokopališče. — Ljubljanski zidarji so od začetka aprila do 14. maja stavili obzidje cerkve sv. Tomaža na Lokah. Zid je stal 50 gld. Nadaljevalo se je delo pri sv. Nikolaju na Beli in pri sv. Neži na Selih je bilo dovršenega polovico obzidja.

Leta 1728. so pričeli ljubljanski zidarji pod vodstvom Matije Goriška zidanje cerkve sv. Antona v Špitaliču Radi zvonika so cerkev presukali; kjer je bil prej vhod, je sedaj kor; prizidali so pa tudi novo zakristijo. Zidali so od 1. aprila do 24. avgusta. Zidarji so zaslužili 256 gld.

Leta 1729. se ni zidalo, ker je bila dolga zima in je primanjkovalo krme za vprežno živino. Žgali so pa apno za cerkev sv. Antona v Špitaliču. Delo sta vodila Jernej Hočevar in Peter Šober. Apnenico so napravili na Češnjicah. Apno so razpeljali 6. junija v dve jami, 30 voz so ga pa prodali. Stala je apnenica 70 gld.

---

[14]) Sedaj Snovik pri Lokah.

Leta 1730. so nadaljevali zidanje cerkve sv. Antona v Špitaliču. Osem zidarjev je delalo od 13. aprila do 7. septembra.

Leta 1731. so zidanje prekinili, ker je manjkalo denarja in živeža; prejšnje leto so namreč miši in črvi povzročili veliko škodo. Napravili so zakristijske omare v Špitaliču in na Beli. Ker je prejšnji zvon (100 ℔) pri sv. Doroteji počil, so kupili v Ljubljani novega, ki je tehtal 129 ℔.

Leta 1732. so sezidali novo mežnijo, ki je bila le spodaj zidana, zgoraj pa lesena. Les so posekali v Špitaliču. Na Lokah so napravili sobo nad mežnijo.

Leta 1733. so pripravljali les in deske za novo župno cerkev sv. Martina. Cerkev sv. Vida na planinah (in Alpibus) so prenovili ljubljanski zidarji od 14. marca do konca junija.

Leta 1734. so začeli zidati cerkev sv. Martina. Zidal je ljubljanski mojster Gregor Maček. Pričeli so v ponedeljek 29. marca. Do binkošti je delalo 8, pozneje po 12 zidarjev. Izdalo se je za zidarje, tesarje itd. 1077 gld. kr. v. Apnenico so naredili v Praprečah 26. julija in jo razpeljali od 16. in 17. avgusta.

Leta 1735. so nadaljevali od 14. marca zidanje. Šest zidarjev je delalo svod. Po veliki noči so prenehali, ker so šli v Špitalič zidat svod iz lahkega kamna. Med tem so v Praprečah žgali apno in ga 11. in 12. aprila razpeljali. Apno je stalo 100 gld., prodali so ga za 80 gld., cerkvi je ostalo 150 voz za 20 gld. Lahki kamen za svode so dobivali na raznih krajih, tudi na špitališkem svetu. Svod so dovršili 28. junija. Delalo je 12 zidarjev, ki so odšli 24. septembra. Za cerkev in žitnico so izdali to leto 1200 gld. kr. v. Za novo bandero so potrošili 50 gld.

Leta 1736. so prenovili cerkev v Zgornjem Tuhinju, povečali okna in napravili novo okno na vzhodni strani zakristije. — V Špitaliču so povišali zvonik, prenovili streho, omislili uro, ki je prej ni bilo, in zidali kripto. — Pri župni cerkvi so opeko položili za tlak in zidali novo kripto. — Pri sveti Doroteji so tudi z opeko napravili tlak.

Leta 1737. so apno žgali za cerkev v Zgornjem Tuhinju in za sv. Nežo na Selih. — Oskrbeli so nov stranski altar presv. Imena Jezusovega na Lokah. — Postavili so dva stranska altarja, ki sta bila prej na Šutni v Kamniku. Cerkev je dala zanju 100 gld., ki jih je daroval Tom. Grošelj iz Kostanja.

Leta 1738. so plačali za klopi v župni cerkvi 80 gld. Slika za veliki altar je stala 28 gld. n. v, kipi v zgornjem oddelku 20 gld. brez poslikanja in pozlačenja. — V septembru so postavili peč v družinski sobi in v mežniji (à 6 gld).

Leta 1739. so kupili nova zvona za cerkev sv. Neže. Večji je tehtal 788 ℔, manjši 239 ℔, skupaj 1027 ℔ à 39 kr. = 667 gld. 33 kr. Počeni zvon je tehtal 177 ℔ à 30 kr. = 88 gld. 30 kr.

Leta 1740. je izdelal ljubljanski meščan Andrej Jeraj novo uro za župno cerkev za 50 gld. in mernik pšenice, za četrtinke je zahteval pa še 30 gld.

Leta 1741. so dobili nov veliki altar za sv. Nikolaja na Gori, veliki altar za sv. Dorotejo v Kostanju in stranski za Sela.

Leta 1742. so altarje pozlatili.

Leta 1743. so sezidali novo žitnico in nad njo dve sobi za goste ali za kapelana, deficienta ali beneficiata, če se kedaj ustanovi.

Leta 1744. so kupili altar Angela varuha iz volila Jurija Kramarja, samca iz Spodnjega Tuhinja. Ta altar je bil prej v cerkvi sv. Jožefa na Žalah na listovi strani in je bil posvečen sv. Boštjanu. Stal je 50 gld.

Leta 1745. so žgali apno za cerkev sv. Nikolaja na Gori. Drva so kupili pri Podbregarju za 10 gld.

Leta 1746. so od sobote pred binkoštmi do prihodnje nedelje obhajali misijon; uspeval je dobro, pa ne tako kakor leta 1725.

Leta 1747. so žgali apno Podhruško za cerkev na Lokah. Imeli so nesrečo; izgube je bilo 50 gld.

Leta 1752. je nadškof goriški vizitiral mnogo župnij na Gorenjskem. V Kamniku je bil 15., 16. in 17. septembra, a v Spodnji Tuhinj ni prišel.

Leta 1755. je pogorela špitališka grajščina s hlevom in podom vred; nastal je ogenj v kuhinji vsled nepaznosti dekle.

Leta 1756. 21. junija je bila nevihta. Zvonilo je neprenehoma od ene do sedmih. Pri tej priliki je večji zvon počil. Ta zvon je imel letnico 18∧9 (= 1479). Počeni zvon so prepeljali v Ljubljano; tehtal je 636 ℔ à 30 kr = 318 gld. Dali so potem dva nova uliti po 1230 ℔ in 695 ℔ à 39 kr. = 1925 ℔ à 39 kr. = 1251 gld. 15 kr. Posvečena sta bila v Stičini 9. oktobra. Dva domačina sta ju vozila. Pripeljala sta ju v Tuhinj 11. oktobra ob 10 uri. Zvonar ju je obesil 16. oktobra. Za blagoslov so dali 6 gld., zvonarju 6 gld. pomočniku 6 gld, kovaču 44 gld.; večji žvenkel je tehtal 65 ℔, manjši 43 ℔ à 10 kr. Zvonar je dobil 323 gld. in stari zvon vreden 318 gld.

Leta 1758. so napravili na zvoniku v Šmartnem novo streho iz hrastovih skodel. Stala je 100 gld. Na cerkveni strehi so opeko prestavili.

To torej izvemo iz Paglovčeve kronike o njegovi skrbi za lepoto domačih cerkva.

Za zgodovino naše umetnosti je zanimivo, da je Paglovec več oljnatih slik naročil pri Valentinu Mencingerju (piše ga Mözinger ali Mötzinger) na pr. sliko presv. Jezusovega Imena na Lokah leta 1737., sliko sv. Martina v Spodnjem Tuhinju leta 1738., bandersko sliko leta 1734., sliko sv. Nikolaja na Gori l. 1739. in sliko sv. Doroteje na Kostanju leta 1741.

Ker je Paglovec toliko zidal in prenovil, bi utegnili soditi, da se je cerkvena imovina do cela skrčila in da so se cerkve zadolžile. A Paglovec je bil previden gospodar, ki je pustil ob svoji smrti v ugodnih razmerah cerkveno stanje. To je jasno iz poročila od 10. januvarja 1757. Paglovec namreč piše: Župna cerkev sv. Martina nima ne nepremičnin, ne desetin, ne njiv, ne travnikov, ima pa dvoje zemelj s tremi podaniki, ki plačujejo najemnino, kar pa odpada večjidel za deželne davke, da le malo ostane, ali pa se mora še dodajati, kakor zadnja leta.

Dalje ima imetja okoli 1000 gld., ki so razposojeni faranom in sosedom po 5 %.

Radi raznih stroškov, posebno radi zgradbe nove cerkve pred 20. leti, ima veliko dolga, sedaj okrog 800 gld. Letos se je dolg povečal za 400 gld. za prelitje velikega zvona in za napravo novega. Ta dolg se mora poravnati v treh letih. Na leto je stroškov in izplačil za ustanove nad 100 gld.

Cerkev sv. Tomaža na Lokah ima 800 gld. izposojenih, dolga pa 500 gld. za pred 30 leti povečano in prenovljeno cerkev. Stroškov je na leto 50 gld.

Cerkev sv. Neže na Selih ima 800 gld. izposojenih; ker so pred 20. leti popravili cerkev, kupili dva zvona in uro, ima nekaj malega dolga. Letni izdatki so 30 gld.

Sv. Nikolaj na Grebenu (Gori) ima izposojenih 500 gld. Cerkev so povečali in polepšali pred 35. leti in kupili dva zvona. Dolgov nima. Letnih stroškov je 25 gld.

Cerkev sv. Doroteje ima izposojenih 300 gld. Pred 30 leti so zidali nov zvonik, cerkev podaljšali in napravili novo streho in oskrbeli nov veliki altar. Stroškov je na leto 20 gld.

Cerkev sv. Antona v Špitaliču ima okrog 1000 gld. imovine in okrog 800 gld. dolga. Cerkev so podaljšali in olepšali, omislili novo streho, zvonikovo uro in nov altar. Izdatkov je letnih 60 gld.

Cerkev sv. Nikolaja na Beli ima 200 gld. imovine. Pred 30. leti se je zadolžila, ker so zidali nov zvonik, kupili nov zvon, povečali cerkev in napravili novo streho. Ker pa so ljudje mnogo darovali, se je skoro vse že plačalo. Tekočih stroškov je na leto 10 gld.

V.

Kakšna je bila župnija pod Paglovčevim vodstvom, se najbolje spozna iz njegovega poročila iz l. 1755.[15]) Gorenjski arhidiakon je namreč razposlal po naročilu nadškofovem 4. maja 1755 na vse župnike po 23 vprašanj. Odgovore naj bi župniki

[15]) Zahvaliti moram tu vlč. g. Janeza Kljuna, župnika v Spodnjem Tuhinju, da mi je blagovolil posoditi Paglovčevo kroniko in me podpiral pri tem spisu z raznimi pojasnili.

prinesli ali poslali k sinodi v Škofji Loki in to pod kaznijo, da plačajo sicer šest cekinov za dobre namene. Paglovec je odgovoril na ta vprašanja 23. junija in svoj izdelek predložil sinodi 26. junija. Ker pa drugi niso tega storili, so vrnili izdelek tudi njemu. Ker so vprašanja zanimiva, da lažje spoznamo tok tedanje dobe, naj sledé tu hkrati s Paglovčevimi odgovori.

1. Ali obhaja župnik ali vikar duhovne vaje z duhovniki svoje župnije?

Duhovniki opravljajo tridnevne duhovne vaje v postu.

2. Ali ob nedeljah in zapovedanih praznikih mašuje za farane (pro populo)? — O glavnih nedeljah in praznikih apliciram pro populo in večkrat na leto tudi med tednom, tako da je takih maš nad 50 na leto.

3. Ali pridiguje med mašo umljivo (plano stylo) odraslim? — Doma pridigujem jaz umljivo, v podružnicah pa kapelan.

4. Ali katehizira popoldne nedoraslim po rimskem katehizmu? — Vsekako.

5. Ali moli po katehezi v domačem jeziku tri božje čednosti in kesanje, del rožnega venca in litanije? — Moli.

6. Ali katehizira tudi v oddaljenih selih svoje župnije sam ali po svojih duhovnikih? Kolikokrat na leto? — Katehizira.

7. Ali oznanja praznike in ali pove, kedaj se sme vsled papeževega dovoljenja ob praznikih delati? — Jasno in umljivo poučujemo vernike o tej točki.

8. Ali opušča zaobljubljene praznike (festa devotionalia), procesije, ki so vsled nočnih izhodov nevarne ali združene s pojedanjem in popivanjem? Ali jih je spremenil v druge, ali omejil na bližje kraje?

Takih praznikov si ljudje ne dado vzeti. Razlaga se jim pa, da niso dolžni take dni k sv. maši hoditi. Ponočne procesije so odpravljene in nadomeščene s procesijami v bližini.

9. Ali pazi na posvečevanje nedispenziranih praznikov? Ali varuje ljudstvo lenobe, napak, hlapčevskih opravil s popoldanskimi pobožnostimi v štev. 5. zaukazanimi? Ali daje rad spregled in s kakim privoljenjem?

Po možnosti se negujejo popoldanske pobožnosti. Nihče ne prosi spregleda; še celo ob odpravljenih praznikih nočejo delati.

10. Ali zabranjuje te dni javne plese s cesarskim poveljem prepovedane.

Plese zaviramo; a kaj pomaga, če svetna gosposka ne pomaga, ampak prestopnike podpira.

11. Koliko je v župniji za spoved zmožnih ljudij? Ali so to leto vsi spoved opravili? Koliko jih je nezmožnih za sv. zakramente?

Zmožnih je 1500. Vsi so opravili. Nezmožnih je 450.

12. Koliko je bilo letos zakonsko rojenih? Ali so bili vsi krščeni? Koliko jih je umrlo brez sv. krsta? Koliko je bilo nezakonskih? Ali so vsi ti farani? Ali je odpravljena grešna nevarnost?

Leta 1754. je bilo rojenih 66. Nezakonskih ni bilo. Vsi so bili krščeni. Pohujšanja ni.

13. Ali je puščal zaroke čez tri mesece? Ali je bila katera nevesta praegnans k poroki puščena? Kako kaznovana?

Nihče čez 14 dnij ne podaljšuje zaroke. Neveste silno redko prihajajo k poroki gravidae. Niso se kaznovale, ker pravo ne določuje kazni.

14. Ali so bili zaročeni trikrat oklicani? Če ne, s kako pravico so bili oklici opuščeni? Ali je bil spregled dovoljen pri zadržkih? Kdo je dal spregled? Ali je bila poroka na dan zadnjega oklica? Ali je bil dan oklicni list?

Vršili so se vedno trikratni oklici. Spregled se redko prosi; če se pa prosi, vedno po arhidiakonu. — Na dan zadnjega oklica je redko poroka, in tedaj samo iz važnih vzrokov.

15. Koliko porok je bilo letos? Ali je v župniji kak sumljiv zakon? Ali je kaj samovoljno ločenih.

Leta 1754. je bilo 24 porok. Sumljivih ni. Ločeni so k večjemu začasno radi dela.

16. Ali je v župniji kako javno pohujšanje? Ali je kaj oderuhov, nečistnikov in nečistnic, zastrupljevavcev? Osebe naj se imenujejo.

Takih ni.

17. Ali se previdevanje bolnikov izvršuje zastonj? Ali župnik večkrat obišče bolnike? Ali je prisoten pri umirajočih? Koliko jih na leto umrje? Ali so bili vsi prevideni? Če ne, zakaj ne?

Zastonj; če pa kdo kaj daruje, se sprejme. Umrlo jih je l. 1754. 37. Vsi prevideni.

18. Ali so v župni in vikariatni cerkvi izpovednice z omrežjem? Ali se starejše ženske in bolne tudi drugje izpovedujejo?

So pripravne. — Izpovedujejo se v cerkvi ali zakristiji.

19. Ali je ob nedeljah in praznikih sv. maša ob določeni in ljudstvu pripravni uri? — Je. Ali v kaki kapeli ali podružnici? Kdo pred župnim opravilom mašuje? — Ne.

20. Ali je kdo med farani glede vere sumljiv? Ali ima kdo sumljive knjige? Naj se naznanijo osebe, knjige prineso! — Ne.

21. Ali kak klerik popiva, hodi na hrupni lov, igra nevarne igre ali trži? Ali se kdo udeležuje javnih iger, pleše, javno pohujšanje daje? Ali se tožari pred svetno sodnijo? — Ne.

22. Ali ima župnik ali kak drug duhovnik postrežnico pod 40. letom ali nesorodnico ali ne v svaštvu pod drugim kolenom? Na kakem glasu je?

Ne. Na dobrem glasu vsa družina.

23. Ali se presv. Rešnje Telo izpostavlja spoštljivo po sinodalnem določilu? Ali se vedno razsvetljuje? Ali se spolnjujejo rubrike pri sv. maši? Ali je župnik priljubljen, ali ga sovražijo, zakaj? Ali je kedaj odsoten? Koliko časa, s kakim dovoljenjem, ali je imel namestnika?

Se redko izpostavlja. Bogata razsvetljava. Svetilka vedno gori. Rubrike se spolnjujejo. Pridigujem večji del sam. Ne sovražijo me razen posameznikov, ki sem jih po zasluženju oštel. Nisem šel od doma razen enkrat v Ljubljano za 4 dni. Kapelan me je namestoval.

(Dalje prih.)

Slovstvo.

Jahrbuch der k. k. Zentral-Kommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. Neue Folge. Wien 1903.

Ta zanimivi zbornik se na več krajih ozira tudi na našo deželo. Na stolp. 124., 125. in 181. primerja razne izkopine drugih dežel z našimi. Dva članka pa se bavita izključno z izkopinami kranjske dežele: Wilchelm Kubitschek. Ein römischer Glasbecher. (Stolp. 183.—194.). Ta članek popisuje in razmotriva stekleno kupico, ki jo je izkopal v oktobru 1902. Jernej Pečnik na njivi Antona Kokalja v Maršlinu pri Novem Mestu. Ta kupica je sedaj last c. kr. dvornega muzeja. Visoka je 24 *cm* in šteje v premeru 7·6 *cm*. Kupica obsegajoča 0·81 *l* vsebine ima zelo redko obliko. Na zaokroženem dnu se vzpenja cilindrično, da ne more lahko stati. Pod vrhnjim robom ima grški napis *ΚΑΙΙΣΩΡΑΣ*. Črke so velike začetniee in trde brez zaokroženih potez. Pisec razvozljava pomen teh črk in jih deli v *καὶ ἰσορᾶς* (= *εἰσορᾷς*) ali pa *καὶ ἰς* (= *εἰς*) *ὥρας*. Verjetnejša se mu zdi druga delitev, ker je razlaga lahka. Besede so namreč konec navadne napitnice: Pij, živi sedaj in na mnoga leta! — Kupica je okrašena v treh vrstah, ki so ločene z dvojnimi robovi. V prvem pasu je bršlinov list z ostjo navzdol in s sadom, ki ima ost obrnjeno navzgor. Drugi ima za okrasek jelčno vejico v obliki ribje hrbtenice. V tretjem pasu spodaj so obrušeni ovali. Kubitschek sodi, da je kupica iz 4. stoletja po Kristusu, J. Pečnik pa misli, da je iz 2. stoletja, ker je bil grob, kjer jo je našel, iz te dobe.

Drugi spis, ki se nanaša na Kranjsko, je A. Riegl: Die Krainburger Funde. Stolp. 217—250. Pisec natančno popisuje izkopine, ki so jih našli na zemljišču g. Pavšlarja »na Lajhu« v Kranju. Te izkopine hranita g. Pavšlar in deželni muzej v Ljubljani. Besedilo pojasnjujejo tudi slike teh predmetov. Riegl je mnenja, da so te izkopine longobardskega pokolenja, češ da je morala biti pri Kranju longobardska straža, ko so se Longobardi selili v Italijo. Čas teh predmetov določuje med leti 568—650. Najpoznejši denar je grški in sicer Justiniana II. (565—678.), kar torej letnico teh grobov precej natančno določuje. Ker se preiskave še nadaljujejo, se bo mogla pozneje še natančneje določiti starost in last teh grobov. Trdno pa stoji, da spadajo te izkopnine k najstarejšim in zatorej za razvoj domače zgodovine najimenitnejšim izkopinam iz dobe preseljevanja narodov v avstrijski državni polovici.

V. Steska.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIV. 1904. Sešitek 3. in 4.

Frančišek Mihael Paglovec,

župnik v Spodnjem Tuhinju in slovenski pisatelj (1679—1759).

Spisal **Viktor Steska.**

(Dalje.)

VI.

Paglovec spada med najzaslužnejše pisatelje slovenske v prvi polovici 18. veka. Kdo pa je spodbudil moža, da je vstopil v kolo slovenskih pisateljev? Na to vprašanje je pač težko odgovoriti. Brezdvomno je, da je Paglovec že pred svojim nastopom v javnosti pridno prebiral slovenske knjige zlasti Kastelčeve poleg evangelijev in listov, ki jih je moral itak vsako nedeljo in vsak praznik prebirati v cerkvi vernikom pri božji službi. Čudno se pa mora vendar zdeti vsakomu, da je prva doslej znana Paglovčeva knjiga izšla, ko je bil pisatelj že v 54. letu. To je pač zagonetka. Toda poskusimo jo rešiti.

Paglovec je bil iz srca pobožen in veren sin katoliške cerkve. Leta 1725. je bil sklican v Rim pokrajinski zbor, ki je zlasti priporočil rabo Bellarminovega katekizma pri pouku otrok. Ker je zanimivo, kaj so škofje tu sklenili, naj sledi tu nekoliko točk iz tretje seje 29. aprila l. 1725 [16]).

1. O praznikih opoldne naj se da znamenje z zvonom, in eden ali dva moža, marljiva in pobožna, naj gresta po vsej

[16]) Glej vvod k slovenski izdaji Bellarminovega katekizma.

župniji in zvončkljaje kličeta: Očetje in matere, pošljite svoje sinove in hčere h krščanskemu nauku, sicer boste dajali Bogu odgovor!

2. Dve starejši, goreči in ljubezni polni osebi naj se izbereta, ki naj hodita s pridevkom »ribič« s paličico okrog in zbirata dečke in deklice za nauk. Za vsako pot dobi vsak po 100 dnij odpustka. Tudi v cerkvi naj nadzirata otroke.

3. Otroci naj se razdele v več oddelkov. V vsakem oddelku naj jih bo po 8—10 in ne več. Uči naj jih duhovnik ali klerik ali kak drug sposoben človek ali tudi učenec iz višjega oddelka.

4. Oddelki naj bodo vsaj 4 za dečke in deklice. V vsakem oddelku naj se učé otroci po en odstavek Bellarminovega katekizma. Dečki naj uk obiskujejo od 7.—14., deklice od 7.—12. leta. Pol ure naj se poučuje, pol ure izprašuje, naposled naj se glavne molitve glasno molijo z litanijami vred.

Belarminov katekizem z določili rimskega zbora iz l. 1725. je kmalu potem izšel. Slovenci so ga z veseljem sprejeli in l. 1728.[17]) je že romal slovenski prevod po deželi. Najprej je bil natisnjen latinski del z naslovom »Instructiones tres etc.« potem pa slovenski del:

Kratki SAPOPADEK CHRISTIANSKIGA NAVUKA OD ROBERTA BELLARMINA etc. Is Latinskiga nu Lashkiga na Slovinski ali Krainski iefik ſveftu preftavlen inu pogmeran. 12°. 111 str.

Po mojem domnevanju je vprav ta knjižica vplivala na Paglovca, da je pričel s svojo šolo. Najprej je seveda po zborovem navodu učil na izust katekizem. Kmalu se je pa prepričal, kako mučno je mladino tako poučevati. Otroci niso vselej vsi prišli k pouku, hitro so pozabili, težko jih je bilo nadzirati v raznih oddelkih. Paglovec si je torej mislil: Olajšajmo si trud s tem, da naučimo otroke najprej brati, potem

[17]) Glej Izvestja muzejskega društva 1902, 95.

bo lažje šlo s poukom. In res je osnoval nekako šolo. O tej šoli je pisal že Jos. Benkovič[18]:

»Učil je otroke ne le krščanskega nauka, temveč tudi pisanja in branja in zmožnejše celo latinščine, da so se mogli dalje šolati. Da je pa bila šola redna, je sprejel po šest dečkov k sebi na hrano in stanovanje, nekaj jih je imel kapelan, nekaj jih je pa stanovalo doma ali pa po zasebnih hišah. Prihajali so namreč tja tudi od daljših stranij. Kadar ni utegnil sam poučevati, je poslal svoje gojence po selih, da so učili druge brati in pisati. Vzgojil je več takih potovalnih učiteljev, ki so se razkropili daleč na okoli, nekateri tudi na Štajersko v savinjsko dolino. Zadnji njegov učenec je bil zasebni učitelj Povh, ki je umrl l. 1820. v visoki starosti.«

To, kar je Benkovič izvedel po ustnem izročilu, se kaj dobro vjema z delovanjem, določenem po želji rimskega zbora.

Paglovec je pa storil še korak dalje. Otroci naj bi se učili katekizma, potem naj bi pa napredovali sčasoma tudi v ascetiki. Zato je jel prevajati druge znamenite knjige, ki so se urno širile med Slovenci. Zato torej je Paglovec prijel za pero v dobi, ko mislijo drugi, da tiče že globoko v jeseni svojega življenja.

Med Paglovčeve učence se prišteva tudi Jurij Japelj, toda, v katerem smislu, še ni dognano. Da je bil Paglovec za učitelja Japlju v »kranjščini«, bi bilo mogoče na dvoji način. Ni izključeno, da bi se bil Japelj kot rojen Kamničan učil pri Paglovcu samem[19], saj do Tuhinja ni bilo daleč, in Japelj (roj. 1744) je štel ob Paglovčevi smrti že 15 let (1759). Mogoče je pa tudi, da mu Japelj prideva naslov učitelja, ker se je učil slovenščine po njegovih spisih, ki so bili zlasti v Kamniku znani

[18] Dom in Svet 1899, 295.

[19] Te misli je Jos. Benkovič pišoč (Dom in Svet, 1894, 33.), da je bil Paglovec mlademu Japlju »pravi dušni in krušni oče« in da je »potisnil svojemu gojencu v spretno roko pisateljsko pero.«

in priljubljeni. Japelj je Paglovca tako čislal, da ga je imel za največjega jezikoslovca tistih dnij [20]).

Med znanimi slovenskimi pisatelji je živel v Paglovčevi bližini le Ahacij Steržinar, župnik in škofovski komisar v Gornjem Gradu, ki je znan po svoji pesmarici, katero je izdal l. 1729. Ker ta natanko pove, kdaj je izšel prevod Bellarminovega katekizma, bi bilo misliti, da je morda tudi Paglovec kaj sodeloval pri prevodu. Drugih dokazov ni.

Paglovec je izdal več slovenskih knjig, pa na nobeni se ni podpisal. Zato mu različni slovstveniki več ali manj spisov pripisujejo.

Kopitar [21]) mu pripisuje: »Evangelia inu Branie«, izdaji iz l. 1741. in 1764., in Scupuli: »Sveta Voiska 1747.« Pri tej sodbi se opira na Japlja in na jezik.

Marn mu pripisuje več knjig, in sicer iste, kakor Kopitar, potem pa še: Tobiove bukve iz l. 1733 in 1742, zvesti Tovarš enga sledniga Christiana 1767, Tomaža Kempensaria Bukve 1745. in Sv. Lucie Ándoht v' gorenski Kraynski strani v' Dražgošah 1750. Zadnjo mu pripisujeta tudi Čop in Šafařik.

---

[20]) Kopitar: Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark. 1808. piše na str. 147: »Bohoritsch selbst war ein gelernter Grammatiker, was — — selbst Pagloviz nicht war, wiewohl ihn sein Schüler Japel den größten Philologen seiner Zeit nennt.«

[21]) Grammatik etc. str. 124: Der Besorger dieser vierten Ausgabe der Evangelien — war, der allgemeinen Tradition zufolge der Pfarrer Pagloviz. — — Es mögen noch mehrere Krainische Uebersetzungen ihn zum Urheber haben: aber er nannte sich nirgends; in jener von P. Scupuli's christlichem Streit (Sveta Voiska, Laibach 1747), die nach Japel's Aussage gewiß von Pagloviz ist, heißt es bloß »skusi enga Malhnika is Gorenske Crainske ſtrani. (Und eben durch die Identität der Orthographie in dieser Sveta Voiska und der 4ten Auflage der Evangelien wird obgenannte Tradition hinlänglich bestätigt.) A. 1764 erschien die 2te Auflage der Paglovizischen Recension, vermuthlich noch von ihm selbst besorgt, mit, in einzelnen Wörtern, etwas veränderter, in Rücksicht des *s* und *ſ*, *sh* und *ſh* aber wirklich sorgfältig verbesserter Orthographie.

Jos. Benkovič [22]) domneva tudi, da je Paglovec v zvezi s prvo slovensko pratiko, ki je izšla l. 1725. Mislim, da ta misel ne bo prava, že radi kraja, kjer je bila natisnjena, namreč v Avgsburgu.

Glede spisov torej še do danes nismo na jasnem, koliko je Paglovčevih in kateri so.

Knjige same res ne dokazujejo, jeli so Paglovčeve ali ne. Jezik je sicer dober dokaz, a vendar nas lahko vara, saj bi bilo mogoče, da je kdo Paglovca v jeziku in pravopisu popolncma posnemal. Tudi ustno izročilo samo še ni jasen dokaz, čeprav je pri knjigah težja zmota, da bi se prilaščevale tujemu pisatelju. Najbolj čudno pa je, da celo P. Marko Pohlin ni vedel, kdo je poslovenil »Sveto vojsko« in »Kempenzarja«, čeprav obe knjigi navaja po naslovu [23]).

Bržkone je res Paglovec prevel vse one knjige, ki jih navaja Marn, le zadnjo moramo izvzeti: Sv. Lucie Andoht.

P. Marko Pohlin navaja ta spis na str. 38. svoje Bibliothec., in sicer doslovno: P. (I. L.) edidit; S. Lucie Andoht v' gorenski Kraynski strani v' Drashgoshah 1750, in 8. Totus libellus aeri minus: sed plurimis mendis scatet.

Črka P. in besede »v' gorenski kraynski strani« so zapeljale naše slovstvenike, da so sklepali, da je knjižica Paglovčeva.

Knjižice bržkone ni nikjer več zaslediti, vsaj po ljubljanskih knjižnicah sem jo zastonj iskal, zato tudi glede jezika ne moremo nič gotovega vedeti in tudi nič sklepati.

---

[22]) Dom in Svet. 1895, 59: Kdo neki jo je jel sloveniti? Najbrže kateri tedanjih pisateljev slovenskih. Skoro verjetno je, da je to delo sprožil F. M. Paglovec, ki je sicer mnogo pisal, a spise izdajal brez podpisa ali pa z brezimnim podpisom: »mašnik z gorenjske kranjske strani«. — To je tem dozdevnejše, ker je znano, da je bil župnik Paglovec prav za prav prvi kranjski socijolog, ustanovitelj prve kranjske (kmečke) hranilnice, pospeševalec kmetijstva ter sploh velik človekoljub.

[23]) Bibliotheca Carniolica, str. 50, 55.

Pač pa je jasno, da knjižici ni bil izdajatelj Paglovec, ker njegove začetne črke so F. M. P. ne pa I. L. P.[14]). Drugič si težko mislimo, kako bi Paglovec, ki morda v vsem svojem življenju ni prišel v Dražgoše, izdal tako knjigo, in sicer v starosti nad 70 let.

Vprašali bi torej, kdo pa je I. P. L.? V tem oziru bo brezdvomno prava trditev dražgoškega župnika Fr. Bonclja, da pomenjajo imenovane črke selškega župnika Luko Pušarja, ki je res tedaj (l. 1750.) živel in so Dražgoše kot podružnica pripadale tačas k Selcem. Bakrorezne podobice sv. Lucije z istimi črkami se še nahajajo v Dražgošah. Napis se glasi:

MIREKEL PELD S: LUCIE DIVIZE INV MARTERNIZE, V GORENSKI CRANSKI STRANI VSEVSHKI FARI, V DRASHGOSHAH IMENOVANA. I. L. P.

Že ta naslov potrjuje, da je P. Marko Pohlin resnico zapisal pišoč »plurimis mendis scatet.«

Za »Sv. Vojsko« in za »Kempenzarja« imamo pa še drug dokaz, da sta res Paglovčeva prevoda.

V ljubljanski bogoslovski knjižnici je zapisnik, kamor je knjižničar napravil nekoliko zapiskov, ki se tičejo teh dveh knjig. Piše namreč: Dne 10. julija 1749. je dobil knjižničar Frančišek Josip Tolmajnar v shranjenje po č. g. Jerneju Cincala (Zinzala) 179 izvodov Paglovčevega prevoda »Sveta voiska;« drugi dan 11. julija pa 603 popolnih izvodov Tomaža Kempčana z nekaterimi dodatnimi polami, le pole W je manjkalo. — 6. oktobra 1755. je Paglovec sam razodel svoje mnenje, kako naj se ravna s temi knjigami. Ko bi umrl nagloma, ali ko bi v njegovi oporoki ne bilo omenjeno, kaj naj se zgodi z njegovimi deli, naj se te knjige razprodajo in razdele, izkupilo naj se pa porabi v dobre namene, zlasti za podporo ubožnih dijakov in sramežljivih siromakov.

---

[14]) Zato je napačno, da je dr. Fr. Simonič v »Slovenski bibliografiji« str. 10. izpustil prave začetnice I. L. P. in zapisal naravnost, da je knjigo izdal Fr. M. Paglovic.

Iz zapisnika je torej jasno, da je oba prevoda preskrbel Paglovec. Hkrati pa spoznamo iz njega, kako so se tedaj knjige prodajale.

»Sveta voiska« je bila po 10 krajcarjev. Knjigovezova vdova Marijana Volusi je kupila 23. oktobra 1749. 6 izvodov, knjigar Straus 6. marca 1751. 12 izvodov, tiskar Adam Reichhardt 7. marca 1752. 4 izvode, knjigar Anton Voller je vzel za neki dolg 24 izvodov 14. marca 1750., potem 21. septembra 1750. 12, 19. junija 1752. 25, 8. januvarja 1753. in 6. avgusta 1753. po 6 in 12, 22. oktobra 1755. 12, 16. decembra 1755. 6, 10. aprila 1756. 9, 25. julija 1756. 6, 18. febr. 1757. 13 izvodov.

»Kempenzar« je stal 12 krajcarjev. Voller ga je vzel l. 1750. 18 izvodov, Marijana Volusi 9, knjigar Straus l. 1751. 12, tiskar Adam Reichhardt l. 1752. 4; l. 1760. jih je poslal ta tiskar 28 v Celovec; tiskar Hepner jih je vzel l. 1765. 6, duhovnik Redeschini l. 1767. 2 izvoda, Lovro Pernbacher isto leto 6 itd. Kempenzarja se je torej prodalo potem, ko je prišel v bogoslovsko knjižnico, po 20 izvodov na leto, l. 1760 celo 41, l. 1766 29, l. 1767 26.

Do l. 1755. je Paglovec sam jemal izkupilo, odslej je šlo v dobre namene, kakor je sam določil 6. oktobra 1755.

Oglejmo si sedaj posamezne Paglovčeve spise:

1. EVANGELIA | INU BRANIE | NA NEDELE INU | Prasnike zhes zelu leitu, is Latinſkiga na Crainski jesik ſveſtu, inu | ſkerbnu preloshene, popravlene, | inu pogmerane. || Is perpuſheniam Gnadliviga, inu viſſoku uredniga | Firshta | INU | GOSPUDA, GOSPUDA | SIGMUNDA | FELIXA | sedem-naiſtiga | LUBLANSKIGA SKOFFA, etc. | Na Svetlobo dane. | Labaci Typis, Adami Friderici Reichhardt, Incl. Prov. Carn. Typ. | Sumpt. Joann. Bapt. Volusy et Joann. | Bapt. Blanck, 1741. 12°. Str. 16 + 456 + 78.

Generalni vikar Janez Jakob Schilling je odobril ta natisk 3. marca 1741. in pripomnil, da je ta izdaja »nunc per viros peritos ad hunc finem a nobis deputatos accurate revisa«.

Iz teh besed se da sklepati, da je bil Paglovec le glavni urednik, če ne misli Schilling tu na škofijske revizorje. Ta izdaja ima na strani 2*a* posvetitev škofu Sigismundu Feliksu, na str. 2*b* pa zanimivo opazko: Sub (Chrönio) hoc — novum prodiit Evangelii opus ad puritatem Romanae fidei in slavonicum idioma traductum, quo circumjacentes vicini etiam populi erudiuntur, quod post longa tempora Josephi Antistitis jussu recussum: Nunc demum — novam lucem conspicere anhelat, et ut acceptius compareat, ad normam idiomatis, uti in meditullio Carnioliae in usu est, emendatiorem formam induit, adjectis ad calcem rudimentis fidei pro erudiendis tam tenerae aetatis, quam adultis rudibus.

Na listu 3*b* je predgovor. Tu pravi, da je nekdo dobro opomnil o slovenščini[25]: Linguae huius ignaris nulla praecepta sufficiunt, peritis vix ulla sunt necessaria. Zato naj vsakdo bere po svoji krajevni navadi. Ločil se je *ʃ* od *s*, čeprav ne dosledno, ker take malenkosti zgreši tiskar in korektor. Besede se rabijo, kakor jih govoré v Ljubljani in v okolici. Naglaskov ni dosti, ker so različni po raznih krajih. Piše se *al, el, il* pri glagolih »ex jussu Maiorum«, in po pravici, da se femininum in plural takoj spozna, in ker ni kazalo delati razlik od stare navade (novitatem contra receptum antiquorum morem introducere), saj tudi Nemci in Francozi drugače pišejo, kakor govore. Pišimo torej, kakor je nekdo dejal, »more linguae, loquamur more regionis et patriae«.

Knjiga je razdeljena tako, da obsegajo evangeliji in listi str. 1—422, molitev po pridigi, to je ista, ki jo molimo sedaj pri litanijah: Vsemogočni večni Bog itd., 423—426, izpovedna molitev (kesanje) 426—8, katoliške pesmi 429—456, potem 1—78. katekizem, da se po pridigi poučuje ali mesto pridige razlaga; na str. 13. je nauk o izpovedi in sv. obhajilu iz Bellarminovega katekizma, str. 22. pouk o krščanski pravičnosti iz

---

[25]) Schönleben v izdaji evangelijev in listov l. 1672. Cf. Jezičnik XXI, 29. in XXII, 14.

Petra Kanizija, 33—59 litanije, 60—71 kratko razloženje krščanske vere in 72—78 o zakonskih zadržkih.

Leta 1764. je izšla ista knjiga zopet. Kakor je že Kopitar omenil, je ta izdaja glede pravopisa boljša, čeprav se sicer ne razlikuje dosti od prve. Marn dvomi, da bi bil tudi to izdajo oskrbel Paglovec, ker je že l. 1759. umrl. Mogoče bi to vendarle bilo, če se pomisli, da je popravljen izvod čakal na tiskarja, ki je s tiskom pričel, ko se je prejšnja izdaja že skoro razprodala.

2. Marn navaja drugo knjigo takole: Tobiove bukve, tu je suetiga pisma stariga testamenta historia svetih navukou polna od tiga stariga Tobia, inu niegoviga synu, na crainski jezik suestu preložena. H' timu so se perdiale ene lepe viže nu manjere bogu služiti, nu sueti ray si saguišat sa gmain ali kmetiske inu deloune ludy, vsete nu posnete z' enih nembških bukvic skuzi mujo eniga Mašnika z' gorenske Crainske strani. U Lublani skuzi A. F. Reichhardta 1733. 12°. 307. — Marn navaja dalje tudi izdajo iz l. 1742. in »Zvesti Tovarš« itd. kot tretjo izdajo iz l. 1767. Pri drugi izdaji je letnica pogrešna, mesto 1742 bi se moralo čitati 1745; pač pa je bil natisk dovoljen l. 1742. Marn gotovo knjige sam ni videl, zato je tudi naslov napačen. Glasi se namreč kakor pri tretji izdaji:

SUESTI TOVARSH | Enga sledniga Chriſtiana, ka|teri ſkusi ta CATECHISMUS, ali | potrebni kerſhanski Navuk njemu | kashe to pravo pot pruti Ne|beſham, inu ſkusi te | Tobiove BUKVE | Ali Hiſtorio od Tobia inu | ſkusi duanaiſt Regelze ga vuzhy po | taiſti prou hoditi, inu ſkusi ene, inu | druge Molitve sa Boshjo pomuzh | proſsiti k' nuzu mladim, inu delounim | Ludem.

Ukup sloshenu, inu sdei drugu v' druk | danu. | Skusi eniga Maſhnika is gorenske | Crainske ſtrani.

Na pervolenie vikſhi Duhoune Goſposke. | Labaci, | Typis, Adami Frid. Reichhardt, Incl. | Prov. Carn. Typogr. 1745. 12°. IV + 212 + 4 str. kazala. Imprimatur 17. jan. 1742.

Na str. II. je »Tabla teh pushtabou, inu visha ſe navuzhiti Crainsku, ali Slovensku brati.

Od str. 1—32. je Catechismus. Do 31. strani je prav isti natisk, kakor v knjigi »Evangelia inu Branie«. Tu pa ima rožni venec, dočim imajo »Evangelia« evangelij sv. Barnaba in sv. Marka. Na str. 51. je razlike za eno vrsto, ki se zopet poravna na str. 52. Enakost je do str. 78. Na str. 79. in 80. ima pouk o sorodstvu: Viža ali Regelca koku se ima ta žlahta raitat itd.

Na str. 80. se prične Tobiove Bukve. Str. 81. pravi v predgovoru, da se celo sv. pismo ne sme brati, ker bi le škodovalo; zakaj pišejo se v njem skrivnosti. Tobijeve bukve pa sme vsakdo brati, ker popisujejo »življenje mož in ženâ in so umljive.« Prve izdaje ni več dobiti, zato je izšla druga, ki ima jezik: »koker se v gorenski crainski strani govory« (str. 82). Str. 83—127 popisuje Tobijevo življenje. Str. 128—212: Regelce ali viže Bogu služiti. Molitve, maša, izpoved, obhajilo itd.

Tretja izdaja je izšla l. 1767. v Ljubljani pri tiskarju Jan. Frid. Egerju. Imprimatur je bil dan že 30. marca 1760 (Karol Peer). Mogoče je torej še, da je Paglovec natisk oskrbel. V tej izdaji ni več »table teh pushtabou«. Jezik je nekoliko izpremenjen glede pravopisja; piše namreč: ſlushu, resodeu, osnanu, mesto služil, razodel, oznanil (str. 1.), za Boshy piše Boshji, za nizh nezh (str. 71), pač pa se včasih zmoti in pusti prejšnjo obliko na pr. umerl (str. 2), vsel (str. 71). Oblika knjige je nekoliko večja, str. 198 + 4 kazala [26]).

Marn po pravici sodi, da so knjigo med tiskom drugi popravljali. Najbrže so ti spreminjali *l* v *u*, česar se Paglovec ni predrznil, kakor smo že prej omenili.

3. THOMASA | KEMPENSARIA | BUKVE | v' katerih je sapopadenu | to podvuzhenie, koku en ſledni, | bodi kaker-

---

[26]) P. Marko Pohlin (Bibl. Carn.) knjigo pripisuje Schillingu in navaja tudi pogrešno letnico 1742. mesto 1745. za 2. izdajo ter pristavlja: Hic libellus pro non modico spiritualis plebis fructu ab illo editus, posthoc saepe saepius in 8. reimpressus est, to je v osmerki, ne pa »osem natiskov«, kakor se bere v »Zborniku Sl. Matice« 1903 str. 64.

shniga ſtanu ozhe, ima, | inu samore po Chriſtuſovim navu|ku, inu shiuleniu ſvoje shiulenie | pelati, vishat, inu rounati, sa | Chriſtuſam v' pravi brum|noſti hoditi.

V' to Cransko okuli Lublane na|vadno Spraho ſkerbnu, inu | ſueſtu preſtaulene Skuſi dva Maſhnika Petrinarja, inu Faimaſhtra is gorenske Crainske | ſtrani k' duhounimu nuzu tim | Slovenzam v' druk dane.

Na pervolenie vikſhi Duhoune Goſposke.

Labaci, | Typis, Adami Frid. Reichhardt, | Incl. Prov. Carn. Typ. 1745. 12°. 496 + 14 (kazalo) + 6 str.

Revizor rokopisa je bil frančiškanski lektor in ekspro-vincial Anton Kalan, ki se je podpisal v Kamniku 27. decembra 1744. Generalni vikar Karol Peer je natisk dovolil 20. januvarja 1745.

Te knjige torej ni prevel Paglovec sam, ampak v družbi z nekim župnikom. Kdo je ta njegov drug, nam je ostalo, žal, neznano, moral pa je biti kak njegov sosed. Prevajavca sta rabila poleg latinskega izvirnika še laški in nemški prevod. Čudne so morale biti tedajne razmere, da nista nič vedela o slovenskem prevodu o. Hipolita iz l. 1719.[27]). Paglovec je ostal tudi v tej knjigi zvest svojemu načrtu, naj se ljudje nauče najprej dobro brati, potem bodo radi brali. Zato je sprejel tudi v to knjigo, in sicer na konec, zopet svojo »tablo teh pushtabou« toda v bolj razširjeni obliki. Po pravici pravi Vrhovnik, da je Paglovčev »Kempensar« eden prvih razširjevavcev slovenskega branja.

Ta knjiga je doživela več ponatiskov, ki so jih seveda oskrbeli drugi pisatelji. Drugo izdajo je oskrbel l. 1778. beneficijat stolne cerkve ljubljanske Anton Conti. Tretja izdaja je izšla l. 1788. in četrta 1807 [28]).

---

[27]) Glej tudi Ivan Vrhovnik: »Tomaž Kempčan v slovenski obleki« v »knjižnici družbe sv. Cirila in Metoda«. XIV. str. 55.

[28]) Vrhovnik l. c. 56.

4. SVETA | VOISKA | TO JE | SVETU PODVUZHENJE | KOKU IMA TA ZHLOVEK | ZHES ŞOURASNIKE | TE DUSHE | ŞE SHTRITAT, INU USSE | HUDE SHELLE PREMOIŞTRITI | ſkusi to | ſe h' pravi brumnoſti pousignit, | po nauku | P. LORENZA SCUPULI | ORDNA S. CAJETANA |. Is lashke v' to Kraynſko ſpraho | ſkerbnu, inu sveſtu preſtavlenu ſkusi en|ga Mashneka Petrinarja is gorenſke Krayn|ſke strani, inu k' duhovnemu nuzu tem Krayn|zam na dan dane v' leitu 1747. sdej pak | pobulſhane, inu k' drugemu malu | vtiſnene. | Na pervolenje vikſhe Goſpoſke. | v' LUBLANI, | se naidejo per G. Andrejo Clemens, | Bukvavesizu 1783.

Navedli smo naslov druge izdaje, ki se pa vjema z naslovom prve izdaje. V prvi izdaji je seveda zapisano »zdei na pervu v' druk danu«. Prvo izdajo je potrdil generalni vikar Peer 6. maja 1747. Prva izdaja je imela 250 str. in kazalo. Na str. 250 stoji opomba, da je prelagatelj rabil za prevod laško, latinsko in nemško knjigo. Prevajal je l. 1743. in prevod dovršil 23. maja, na praznik vnebohoda Gospodovega.

Druga izdaja, ki so jo oskrbeli že drugi, ima XIII. in 246 str. Predgovor obsega V—XIII. Tiskana je bila »v' Lublani ſtiskane per Ignatiu Aloysiu Kleinmayerju 1783«. Strinja se dobesedno s prvo izdajo, le strani niso povsem enake in predgovor je spremenjen nekoliko. Glede pravopisa stoji mesto prejšnjega *i* večinoma *j*.

Kdor bi Paglovčev jezik sodil po današnjem merilu, bi moral seveda izreči precej trpko sodbo. Kdor pa pomisli, da je Paglovec pisal svoje knjige, ko ni bilo skoro nobenega sodelavca na slovstvenem polju, ko ni bilo prilike temeljiteje proučavati slovenski jezik, in da se je Paglovec skoro moral ravnati glede jezika po Schoenlebnovem načelu, ta gotovo ne bo kratil zaslug Paglovčevemu trudu. Schoenleben [29]) je pisal l. 1672., da je nemogoče izdati knjigo, ki bi vsem ljudem raznih narečij ugajala. O Hrenovi izdaji »evangelijev in listov«

[29]) Cf. Marn: Jezičnik: XXI, 29.

gre tožba, da je v nji mnogo besed hrovaških in dalmatinskih (= srbskih), o njegovi izdaji se bodo pritoževali o nemških. Ali — kadar manjka lastnih, sprejmimo rajši že udomačene. Malokateri Ljubljančan ve, kaj je jezer, dedič nam. tavžent, erbič. — Kdor je na hrovaški ali laški meji, naj pa mesto takih besed vpiše ondi navadne.

Schoenlebnovo načelo je sprejel Paglovec za sveto, kar ni čudno, če pomislimo, da je Schoenleben veljal za prvega domačega učenjaka svoje dobe. Ljubljansko narečje torej z vsemi tujkami je bilo uzorno narečje Paglovcu in tega se je poprijel v svojih spisih, seveda le toliko, v kolikor ga niso za seboj zvodili prejšnji pisatelji; zato pa tudi njegov jezik ni pristno ljubljansko ali kamniško narečje, ampak mešanica raznih narečij. V Paglovčevih spisih se nahajajo napake proti slovnici in pravopisu, najbolj pa nas motijo števílne, popolnoma nepotrebne nemške besede poleg nemških stavkov v slovenski obleki in nepotrebnega člena.

Kljub vsem tem hibam je pa zasluga Paglovčeva vendar velika za slovenski jezik. S svojimi spisi je budil veselje do branja, s svojimi navodi za črkovanje je učil brati, vodil je ljudi do večje omike in globlje pobožnosti in spodbudil nedvomno mlajše moči k pisateljskemu delovanju. Japelj sam je dosti znamenit dokaz.

Čudno je, da se v Tuhinjski dolini ne zasledi dandanes nobena Paglovčeva knjiga več, pa tudi, da se ne nahaja nič slovenskega izpod Paglovčevega peresa v župnijskih knjigah. Le semintja se bere kaka slovenska beseda na pr. umurena (= umrlina) v pomenu Sterbrecht. V zapisnik duhovnih opravil je zapisal Paglovec začetke treh pesmic, ki so jih peli ob največjih praznikih namreč: »Eno dete je rojenu«, »Ta dan je vsega veselja« in »Jezus je od smrti ustal«.

VII.

Župni arhiv v Spodnjem Tuhinju hrani tako imenovano Paglovčevo kroniko. Naslov tej knjigi je »Undterschidliche

Schrifften, so die Kirche St. Martini betreffen etc.« Ta knjiga ima zelo različno vsebino: najprej ima prepise kupnih, pravdnih, ustanovnih listin str. 1—202; o sinodi v Loki 13. avg. 1753 str. 202; okrožnico goriškega nadškofa o tridnevnici pred pustom z dne 24. januvarja 1754 str. 203; vabilo k sinodi v Loki 13. avgusta 1754 str. 204; vabilo k sinodi v Loki 26. junija 1755. z zanimivimi vprašanji o dušnem pastirstvu str. 208; določbo o popoldanskem krščanskem pouku za mladino 29. nov. 1755 str. 217; okrožnico arhidiakona Karola Sigismunda 8. nov. 1756., da je cesarica dovolila eno tretjino cerkvenih preostankov porabiti za duhovsko hišo (domus presbyterorum); (tu slede poznejši dostavki na pr. kronika od l. 1801—1851 str. 231 do 267 od l. 1852—1860 str. 308—333); Paglovčevo kroniko str. 268—309; vrsto župnikov in kapelanov v Tuhinju str. 318 dalje; popis zidave in prenove cerkvenih zgradb 354 dalje; konec 369, potem kazalo.

Poleg te važne knjige pa se nahaja v ondotnem arhivu še zapisnik duhovnih opravil (matricula), kjer je dan za dnevom popisano, kje in kako se v župniji vrši služba božja ali kaka posebna cerkvena pobožnost, in seznam cerkvenih dohodkov, izdatkov in stavbnih stroškov. Paglovčeva kronika v tesnejšem pomenu ima dva dela. V prvem ima podatke o raznih zanimivih dogodkih kranjske dežele n. pr. o turških vpadih, o potresih (26. marca 1509, 6. marca 1511., 3. in 4. dec. 1690), o požarih v Ljubljani 1361, 1371, 1386, 1493, 1583,) v Kamniku (1690), o hudih boleznih, draginjah itd. Vse to je že znano iz Valvasorja in iz spisa L. Dolinarja v »Slovenskem romarju« l. 1857. str. 42—45., torej lahko preskočimo ta oddelek.

Važnejši je drugi oddelek, kjer Paglovec leto za letom zaznamuje spomina vredne dogodke. Tudi ta del je bil deloma že objavljen v »Slovenskem romarju« l. 1858. str. 115—123, toda ne celotno. Ker je dotična knjižica redka, in ker so zgodovinski drobci vendarle vredni, da se otmó pozabljivosti, naj sledé tu. Izpuščeni so le nekateri dogodki, ki so splošno znani, in pa

beležke o popravah raznih cerkvâ, ki so omenjene v oddelku, kako je Paglovec deloval v svoji župniji.

S svojim prihodom v Šmartno v Tuhinjski dolini l. 1705. pričenja Paglovec svoje zapiske.

1705. je bila letina srednja,
1706. je bila dobra,
1707. zelo dobra.

1708. Letina dobra, vino izvrstno. To leto so za vedno prenesli semenj v Kamniku od 8. decembra na 4. december, radi praznika Brezmadežnega Spočetja.

1709. Zima je bila od 10. januvarja dalje zelo ostra. Ozimina je bila končana. Vino slabo in tudi malo ga je bilo.

1710. Zelo rodovitno leto.

1711. Dosti dobra letina.

1712. Manj dobra letina. 29. junija je imel tu novo mašo Peter Grošelj (Groschele), rojen v Kostanju.

1713. Slaba letina, deževno leto.

1714. Zelo slaba letina in deževno vreme. Pogorela vas (prav za prav le 2 hiši) Cirkuše. Zopet l. 1731. — 2. oktobra je umrl Frančišek pl. Hohenwarth, grajščak v Špitaliču. V tej župniji je bilo pokopanih 148, sicer le po 40.

1715. Dosti dobra letina. Do žetve pa je bila strašna lakota radi nerodovitnosti prejšnjih let. Mnogo ljudij je umrlo na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem radi lakote in vsled boleznij, ki so jih nalezli od slabe hrane. V Kamniku je umrl kapelan Janez Perec (Perez), ki je ustanovil beneficij Praesent B. M. V. v Kamniku z glavnico 2500 gld. Beneficij uživa župnik kamniški. Perec je bil v Kamniku za kapelana blizu 23 let.

1716. Srednja letina in zelo pozna. Proso so želi šele o sv. Mihaelu in grozdje obirali šele konec oktobra. Vino je bilo zelo kislo, zato so le vipavca pili po vsem Kranjskem.

To leto je umrl 17. julija g. Matej Kovač, vikar v Nevljah, goreč mož. Več let je bil kapelan v Kamniku, potem blizu

20 let vikar v Nevljah. 5. avgusta zmaga nad Turki pri Petrovaradinu. V oktobru so cesarski vzeli Temešvar.

1717. Dosti dobra letina in zgodnja. 16. avgusta zmaga nad Turki pri Belem Gradu. 22. avgusta so si naši osvojili Beli Grad.

1718. Zelo suho in zgodnje leto. Konec avgusta so že vsi poželi proso, ki je dobro obrodilo. Vino izborno, kakor že od pamtiveka ne. Trgatev je bila sredi septembra. Premirje sklenjeno s Turki na 24 let v Požarevcu.

1719. Dosti dobro in suho leto. Vino slabše od lanskega.

1720. Zelo rodovitno leto. Vina je bilo toliko, da se ga je prodajala mera (mensura = Scheffel) po 8 do 6 soldov. Lanu pa je primanjkovalo, tako da je vreča več stala ko mernik soršice.

To leto so pričeli popravljati ceste na Gorenjskem pa tudi po drugih delih Kranjske, zlasti cesarske ceste po ukazu cesarja samega in graške komore, ki je plačevala zidarje, tesarje itd., kmetje so pa morali tlačaniti, kar jim je bilo v hudo breme.

1721. Dobra letina. Vina dosti iz prejšnjega leta. Pšenice in vina ni bilo malo, a oboje slabe kakovosti.

28. maja je pogorel Motnik z župniščem vred. Goreti je pričelo v hiši Janeza Ribiča. Vikar je bil Fortunat Keber.

1722. Dobra letina, dosti vina, žita in prosa. Jeseni je bilo toliko sluk (ficedula), da sta bili dve po grošu, in tudi drugih tic je bilo neznansko mnogo.

1723. Letina je bila dosti dobra, le proso je bilo pozno zrelo in slabo. Sadja že od pamtiveka ni bilo toliko (češenj, češpelj, hrušk, jabolk). Sveže češplje so se dobivale še v novembru. Vina je bilo precej in dobrega. Tic pa ni bilo. To leto je 16. avgusta pogorel Celovec, samo uršulinska cerkev je ostala. O veliki noči je pogorela Buda.

7. novembra je bila nova maša Štefana Rezarja, ki je bil rojen tu v Srednji Vasi. Umrl je 2. septembra 1730. doma in je bil pokopan pri sv. Martinu.

1724. Zima je bila brez snega v januvarju pa je bilo večinoma jasno in mrzlo. — Sveto leto radi izvolitve papeža

Benedikta XIII. od 29. oktobra do 12. novembra. Zadnja maša v stari cerkvi na Lokah je bila 26. julija. Blagoslovljena je bila na praznik sv. Mateja. Obred je izvršil kamniški župnik Rasp, pooblaščen od oglejskega patriarha. Maševalo je ta dan v cerkvi na Lokah pet duhovnikov, pridigal pa je Andrej Skerpin, kanonik Lambergove ustanove in vikar v Nevljah.

To leto je bilo tu pet duhovnikov: vikar in kapelan, vikar v Zgornjem Tuhinju, Gregor Krivec in Štefan Rezar.

To leto so naredili most čez Savo pri Črnučah. Tesarski mojster je bil Jakob Skok, doma pri Kranju. Delalo je od spomladi do novembra 15 tesarjev. Kmetje so morali tlačaniti in hraste voziti. Hraste so jim sicer plačevali, a po zelo nizki ceni.

Tudi most čez Bistrico pri Dobu so letos naredili. Istotako most čez Bistrico pri Podbrezju. Dežela pa je določila mostnino, ker so se na njene stroške napravili mostovi.

23. junija je strahovita toča uničila setev in drevje v Tuhinjski dolini, zlasti v Praprečah, Stanoviku, v Hruševki, na Loki in na pol v Srednji Vasi.

1725. 7. aprila po noči je pogorelo v ljubljanskem predmestju sv. Petra 60 hiš.

To leto je bilo sv. leto v Rimu. Za umrle so se pa odpustki vsled dovoljenja Benedikta XIII. dobivali. 24. junija do 15. julija so imeli štirje jezuiti misijon v novi cerkvi svetega Frančiška Ksaverija v Straži. Udeležila se ga je silna množica iz Štajerske, Koroške in Kranjske.

Isti patri so ga pozneje obhajali v Kamniku in sicer na Žalah v cerkvi sv. Jožefa od 18. julija do 26. julija. Ljudstva se je zbralo od vseh stranij. Na praznik sv. Jakoba se je popoldanske pridige udeležilo do 20.000 ljudij. Tiste dni so jih obhajali v Kamniku nad 20 tisoč. Misijon je močno vplival na nravno zboljšanje ljudstva. Jezuiti so odšli iz Kamnika 28. julija na Vransko, kjer so imeli tridnevni misijon, potem v Celje, na Dobrovo, v Konjice itd. Letina je bila dobra do začetka avgusta. V avgustu in septembru je pa toča pokončala

njive in vinograde, slana pa je končala ajdo. Tic ni bilo. 16. avg. je bila toča v Tuhinjski dolini. Zima je bila huda, sneg visok.

To leto je bil sklenjen mir med cesarjem Karolom VI. in španjskim kraljem Filipom V. Vojska je trajala od l. 1700. Za težko zaželeni mir so se Bogu zahvalili na Dunaju 24 junija, v Ljubljani 22. julija s Te Deum.

1726. Hud mraz skoro do sv. Jurija, takó da je poginila ozimina. Prosa in ajde pa je bilo dosti. Začetek novembra je stal mernik ajde le šest petic.

Vina je bilo mnogo in je bilo prav dobro, ker je bilo lepo vreme od avgusta do oktobra. Vino se je prodajalo v gostiščih navadno po 8 soldov, kakor l. 1720. in 1721., ko ga je bilo toliko, a vino l. 1726. je bilo znatno boljše.

To leto si je privzel vikar v Zgornjem Tuhinju Matija Dimec (Dimiz) duhovnega pomočnika. 30. avgusta je pogorela vas v komendski fari, 9. septembra pa Ljubno pri Podbrezju.

1727. Zima je bila mila, snega malo. — 4. aprila je umrl v Ljubljani knezoškof grof Leslie, škotske rodbine, učen in pobožen mož. Nasledoval mu je Feliks Schrottenbach, dekan solnograškega kapitula.

To leto so imeli trije jezuiti misijone na Holmcu od 8. do 15. avgusta. Stroške je pokril župnik Rasp s svojimi duhovniki. Potem je bil misijon v Kranju, v Lescah, v Tržiču, v Železnikih, v Loki, na Igu, na Vrhniki in v Idriji, kjer se je končal 27. oktobra.

1728. Zima je bila mila, snega malo. V maju je bila huda suša. Pred sv. Primožem (9. junija) so na mnogih krajih že želi ozimni ječmen, pred sv. Petrom in Pavlom pšenico in oves, potem so sejali ajdo.

Cesar Karol VI. je prišel preko Gradca in Celovca 25. avgusta v Kranj, kjer je prenočil. 26. je prišel v Ljubljano, 28. sprejel poklonstvo in se 30. odpeljal na Vrhniko na lepi ladji. Ko je obiskal Gorico, Reko, Trst in si ogledal morske luke, se je vrnil v Ljubljano 20. septembra.

23. septembra se je odpeljal na Štajersko.

1. decembra je bil velik sneg.

4. decembra je bil radi vedrega neba hud mraz. Kmetje so vjeli toliko manjših tic, da so jih prav poceni prodajali. Čez dva dni je topla sapa stajala sneg, da so 10. decembra kmetje že zopet orali.

1729. Zima je bila huda in je trajala do srede aprila. Pomanjkovalo je krme za živino, na Štajerskem še bolj kot na Kranjskem.

Letina je bila dobra; pridelali smo mnogo pšenice, prosa, ajde, sadja, posebno jabolk, hrušk in češpelj. Vina je bilo mnogo, a ne posebne dobrine.

Leto je bilo zelo pozno. Ozimino so želi šele po sv. Jakobu in potem sejali ajdo, ki je pa dobro uspela, ker ni bilo slane do vseh svetov.

V marcu so frančiškani slavili sv. Marjeto Kortonsko, ki je bila proglašena za svetnico. Njen god se obhaja 23. februvarja.

Od novembra dalje je deževalo.

Malo tic, morda zato, ker so jih lani toliko ujeli.

Jeseni se je pšenica prodajala po 40 krajcarjev, česar že 50 let ni bilo.

Vino je bilo ceno. Mera je stala 5 ali 6 soldov.

V Kamniku je bil ustanovljen zgodnjikov beneficij. Ustanovil ga je † Luka Vodnik, ki je bil prej 18 let kapelan v Kamniku. Umrl je v Loki 7. novembra 1728. Podeljen je bil Bernardu Götzl-u, rojenemu Kamničanu, dobremu glasbeniku.

1730. Zima mila. Malo snega. Ozimina ni bila uničena.

2. februvarja je umrl Matija Dimec, rojen Kamničan, ki je bil od 1. novembra 1711. vikar v Zgornjem Tuhinju.

Njegov naslednik je bil Anton Žirovnik iz Železnikov, ki je bil v Sp. Tuhinju kapelan od 6. novembra 1723., do 25. aprila 1725., potem 4 leta kapelan v Cerkljah in od 25. aprila 1729. kapelan v Kamniku.

Ker so nastale razne težkoče, da bi se priklopil Špitalič vikarjatu Zgornjemu Tuhinju, se je za kapelanijo v Zg. Tuhinju določena glavnica dala vikarju v zboljšanje njegovih dohodkov.

Sveto leto radi izvolitve papeža Klementa XII. se je obhajalo v naši deželi od 4. do 18. marca 1731. 21. decembra je bila nova maša na Lokah. Maševal je Gregor Terbolj, sin prejšnjega cerkvenca v Spodnjem Tuhinju. Umrl je 23. aprila 1751. kot kapelan na Vačah.

1731. Zima je bila huda radi mrzlih vetrov. Mnogo ozimine je pozeblo, čeprav je sneg že v začetku marca skopnel. Mrzli vetrovi so pa vztrajali do sv. Jurija in drevje tačas še ni zelenelo. Tudi maj in junij sta bila hladna in deževna.

Letina je bila srednja. Jesen je bila vedra. Od 17. septembra do 28. oktobra ni bilo skoro nič dežja. Vino je bilo dobro, pa drago z ozirom na l. 1728.

1732. Letina je bila srednja. V juniju in juliju je bilo deževno in zato proso slabo.

To leto so pričeli zidati župno cerkev v Kamniku. Mojster je bil Gregor Maček iz Ljubljane.

Tudi velesovske nune so pričele z zidanjem. Nameravajo namreč v desetih ali več letih nov samostan in novo cerkev sezidati. Zida Gregor Maček.

To leto v maju se je pričela huda in nevarna bolezen rogate živine, pa je je le malo pocepalo.

V Špitaliču so sezidali popolnoma novo mežnijo.

Na Lokah smo sezidali nad mežnijo stanovanje in žitnico (kaščo) duhovniku in srenji na korist.

3. junija je bila v Špitaliču nova maša Mateja Brojca (Broiz) iz Škofje Loke, domačega učitelja pri Ludoviku pl. Hohenwarthu.

28. oktobra je obhajal tam novo mašo Mihael Baly iz Ljubljane, tudi domači učitelj pri Hohenwartu.

1733. Letina je bila srednja, vino lahko. Slana je poparila ajdo okoli 20. septembra, tako, da so le malo želi tisti, ki so jo pozno sejali.

Konec februvarja je umrl Bajkart grof Gallenberg, kranjski deželni glavar.

Ker je umrl Avgust II., poljski kralj, je nastala vojska med cesarjem Karolom VI. in francoskim kraljem Ludovikom XV. in trajala do l. 1735.

1734. Ljubljanski stavbenik Gregor Maček je pričel zidati novo župno cerkev v Šmartnem.

1736 Vlahi so 29. julija oplenili kostanjeviški samostan in umorili tri menihe.

1737. Pričela se je vojska s Turki, pa je bila za nas nesrečna. Turki so si osvojili Beli Grad (1738).

1739. Letina je bila dobra.

1740. Letina je bila slaba. 15. avgusta je toča pobila polje od Porebra do Motnika. Nastala je lakota in draginja. Mernik pšenice je stal v novembru 2 gld.

20. oktobra je umrl cesar Karol VI. brez moških potomcev. Nasledovala mu je starejša hči Marija Terezija, rojena 13. maja 1717 Klement XII. je umrl; izvoljen je bil Benedikt XIV.

1741. Slaba letina in draginja. Vojske z Marijo Terezijo so se pričele. 13. marca je bil rojen Jožef, sin Marije Terezije.

1742. Avstrija je izgubila Šlezijo. V Kamniku je umrl župnik Maksimilijan Leopold Rasp 12. decembra, ki je bil ondi od l. 1700. Naslednik mu je bil Janez Karol grof Waxenstein. Instaliral ga je 2. julija 1743. generalni vikar Jakob Schilling. Umrl je konec marca 1755.

1744. — piše samo o vojski.

1745. 1. avgusta, nedeljo po sv. Jakobu, je toča napravila mnogo škode v Šmartnem, v Buču, v Selišču. Slana je sredi septembra poparila ajdo. Vino je bilo drago. Mera (alla grossa) je stala 11 do 12 soldov.

1746. Letina srednja. Vojska se nadaljuje. Letos je bil misijon od predbinkoštne sobote dalje en teden. Vodila sta ga dva ljubljanska jezuita. Uspeval je dobro, pa ne tako kakor l. 1725.

1747. Letina zelo dobra; toče ni bilo; slana je padla še le 19. oktobra.

1748. Letina je bila dobra. Naželi smo mnogo prosa in ajde. Do sv. Lukeža ni bilo slane.

1749. 23. marca, na tiho nedeljo, je strela ob 4. popoldne porušila zvonik v Komendi in ubila tri osebe, več ljudij pa vrgla in ranila. 20. avgusta je pogorel Kranj s cerkvami vred. Pogorelo je tudi 20 oseb ali se pa zadušilo po cerkvah, kamor so zbežale[80]). Čudno je bilo, da ni pogorela slika M. B. sv. Rožnega venca, čeprav je okvir pogorel. Vsi zvonovi so se stopili. Strehi na zvoniku in župni cerkvi, šele pred 6. leti z bakrom kriti, sta pogoreli. — Leto je bilo rodovitno.

1750. Letina je bila dobra. Ozimina je dobro uspela. 15. julija je toča pobila od Št. Vida pri Ljubljani do Črnuč in dalje do Svibnega. Vihar je prebrnil mnogo kozolcev od Križa do Kamnika.

Letos je bil postavljen apostolski vikar za avstrijski del oglejske škofije.

1751. Sveto leto se je praznovalo v kamniški župniji od 30. maja dalje šest mesecev. — Sneg je bil visok in je ležal do konca marcija.

1752. Letina je bila slaba do julija. Pšenica je bila draga; mernik je stal 1 gld. 30 kr. Domače vino je bilo po 15 soldov ali po 3 petice.

Nadškof goriški je obiskal to leto mnogo župnij na Gorenjskem. V Kamniku je bil 15., 16. in 17. septembra. V Tuhinju ni bil.

1753. To leto je obiskal goriški nadškof Ihan, Moravče, Vače ok. binkoštij, potem je odšel na Dolenjsko.

13. avgusta je vodil sinodo v Loki arhidiakon in ljubljanski prošt Karol Petazzi.

Letina je bila dobra.

---

[80]) V mrliški knjigi kranjske župnije se bere: »Anno 1749 die 20. Augusti inauditum ac tremendum circa horam 4tam pomeridianam hic exortum incendium, quale 290 domos et 20 villas in cineres egit, in quo etiam (infra scriptae) 20 personae consumptae«.

1754. Leto je bilo dobro.

24. julija je bila zopet sinoda v Loki pod vodstvom Karola grofa Petatzija.

19. septembra je napravila slana veliko škodo.

1755. 31. marca je umrl kamniški župnik Karol Barbo pl. Waxenstein. Nasledoval mu je Ferdinand baron Apfaltrer, ki je bil umeščen 2. julija.

26. junija je bila sinoda v Loki. Načeloval ji je sam nadškof goriški

4. julija je pogorel špitališki grad s hlevom in podom vred. Ogenj je nastal v kuhinji po nepaznosti dekle.

13. julija je posvetil ljubljanski škof cerkev M. B. na Brdu. 16. julija je birmoval v Krašnji. 17. je posvetil cerkev sv. Leonarda na Peščanovici, 18. sv. Ožbalda, 19. sv. Petra v Blagovici, 20. julija, nedeljo po karmelski M. B., cerkev M. B. na Češnjicah.

1756. Letos je dala naša dežela vojake. 62 zemljišč (gruntov) je dalo enega moža.

9. junija po noči je toča padala od Dobrove do Porebrá in je uničila po nekaterih krajih vse, po nekaterih le pol. Mengeška, kamniška in neveljska župnija so mnogo trpele, Tuhinj je bil obvarovan.

21. junija je bila nevihta. Zvonilo je neprenehoma od 1.—7. ure. Tedaj je počil večji zvon. Imel je letnico 1 ꝗ∧9 (1479).

1757. Zelo nerodovitno leto. Maj in junij sta bila deževna.

Od 12. julija do 12. avgusta ni bilo dežja, zato skoro niso mogli sejati ajde.

29. septembra je slana poparila ajdo. Po zimi je mraz in sneg, ki je trajal do srede aprila, uničil pol ozimine.

Letos je bila huda vojska s Prusi.

1758. V januvarju je stal mernik pšenice 2 gld., pirjevice skoro 5 petic (quinariis) [81]) ajde 4 in ovsa 2, pa ga ni bilo

[81]) Quinarius = 17 krajcarjev nemške veljave.

dovolj za seme. V Trst so pripeljali veliko zalogo turščice mernik po 5 petic (quinariis).

V februvarju je umrl ljubljanski škof Amadej grof Attems na Dunaju. Prepeljali so ga v Gornji Grad.

Slovenski akti iz mestnega arhiva ljubljanskega. (Francoska doba.)

Objavlja **A. Aškerc.**

V fascikeljnih ljubljanskega mestnega arhiva, ki se nanašajo izključno na dobo Napoleonove vlade v kraljestvu ilirskem, katerega glavno mesto je bila naša Ljubljana, sem našel tudi več slovenskih aktov. Ti akti so vsi tiskani, a še nikjer objavljeni, čeprav so zanimivi v marsikaterem oziru. Zanimati morajo zgodovinarja in jezikoslovca. Kdo jih je prevajal na slovenski jezik, to sicer ne stoji nikjer zapisano, skoro gotovo pa je bil ta prevoditelj Vodnik, ki je bil vešč tudi francoskega jezika. Samo akta 19. iz fasc. 15. ni prevedel Vodnik, ker je jezik tukaj izvenredno slab. Ti akti so natanko prepisani, samo bohoričico sem premenil v današnjo gajico.

Iz fasc. 17. objavljam kot nameček tri akte, pisane sicer v nemškem jeziku, a podpisane od Vodnika. Saj nas zanima vse, kjer stoji Vodnikov podpis.

* * *

a) Na cesarsko kralevo opaldo [1]).

Na povelje vikši cesarske Francoske Gosposke imà u' vsih naših skuz Francoske armade noter uzetih Deželah Stempel-papir toku, koker je bilu skuz poprešne postave naprej pissanu, tudi za naprej obstati. Per temo vender popolnama novi Stempelni naprej pridejo.

---

[1]) Fasc. 12, akt 18.

Stempelpapir ussih stirnajst sort bode od 1. viga Septembra tam na prodej, kir je dozdej na prodej biu.

Novi Stempel je okrogu, inu ussaki bode že iz novim Stempelnam zaznamuvan, inu se imenuje Kontrolstempel. Stempel bo duoje sorte: eden je za zamirkati to, kar kdu ozhe zamirkanu imeti inu letà je okrogu; ta drugi je za zamirkat to, kar kdu imà plačati, inu leta je na stir vogle.

Ta okrogli Stempel je zaznamuvan iz čerko V ta, k' je na stiri vogle, iz Čerko E, inu ussaki, kateri imà dvojno Stempel-taxa plačati, more obdua Stempelna, to je, Stempel iz čerko E, inu Kontrol-Stempel utissnen imeti.

Taisti Stempelni, katere nucajo kupci, inu Stacunarji, de zamirkajo, kar so prodali, katerih eni še ne so, drugi pa so že Stemplani, velajo toko dougo, dokler bodo usi ponucani, kar jeh je.

Od perviga Septembra, morejo usse per gosposkah sturjene pisma, wexelni, koker tudi nove bukve, katere nucajo Stacunarji, Fabrikanti, inu antverharji, iz tim novim Stempelnam Stemplani biti.

Kuarte, pratike, inu Kalendri, kateri še ne so stemplani, če očejo na prodej dani biti, morejo od perviga Septembra ta novi Stempel imeti; brez noviga Stempelna, al če so že stemplani, brez ta stariga, ne smejo pod Strafengo prodajani biti; raunu letó je Zastopiti od novic, al Caiteng, de pod Strafengo ne smejo brez Stempelna utisnene, inu vun dajane biti.

Ravnu toko od perviga Septembra ne smej obeden moka za glavo stupati, Sterka, al lepotičanje prodajat, če al stariga al noviga Stempelna nima.

Scer ostane Patent od petnajstiga Oktobra 1802 kar vsse lete reči zadene, per soji celi moči, inu bo usaki opominan: de se ima zuestu vižati, kar Stempel zadene, po popresnih, že zadosti znanih postavah, če noče sam rad strafan biti, inu za volo nepokoršine skodo terpeti.

Na Duneju ta 15. dan Augusta 1809.

---

b) Oznanilo [2]).

Kir se je zvedilu, de en dober del tega folka nerodnu misli, koker deb' Opalda zdej, kir se Francoske armade u' deželi znajdejo, bla zgubila soje poprešne pravice, tok bode na povelje Cesarske Francoske vikši Gospodske usim na znanje danu, de Patent, kateri je že daunej popreit vun dan, kar Taback, inu Opalda amtiče, tudi zdej per soje poprešni moči popolnama ostane; de se tedej vssaki ima varvati, de skuz pregrešenje čez Patente, kateri so že zadosti znani, v' skodo ne pride, scer bo skodo le sam sebi perpisati mogu.

---

c) Naznanje [3]).

Prihodno saboto 23. Kimovca ob devetih zjutraj bodo na Lontovžu licitirali, kdo hoče konje perpráviti, kar jih Francozi še iméti hoté.

Treba je 484 voznih, 124 za lahke kojnike, inu 100 Konji za teške kojnike z' oklepam.

Vozni Konji morejo visoki biti okol 48 do 50 pavcov ali col; za lahke Kojnike ravno tolki. Ti dvoji Konji bodo plačani po 350 fl. Oklepški Konji mórejo mériti od 50 inu pol pavca do pet čevlov, ti bodo plačani po 500 fl. Vsi ti Konji morejo biti od 5 do 7 lejt stari, inu brez tadla.

Po tih cenah bo vsak prejel, kdor takiga Konja perpela, al pa mu bode na vojsknimu davku tolko odpisano, če list perkaže, da je Konj poterjen inu vzet bil.

Od deželnega Poglavarstva

V' Lublani 19. Kimovca 1809.

č) Glavni povelivni General na Krajnskim inu Koroškim &c. [4]).

Na pisma, de po noči od prétečene nedéle do ponedelka so se nektiri v' orožjam obdani kmetje po Gočevskim inu

---

[2]) Fasc. 12, akt 19. — [3]) Fasc. 12, akt 39. — [4]) Fasc. 12, akt 59*a*.

Metliškim zbrali, inu s' vojaki cesarske francoske vojske, ktiri so tam na viši povelje stali, gerdo délali; skléne tako:

Pervo. Vsaka soseska na Krajnskim bo odgovor dajala za vse al očito, al na samim po svoji okrajni sturjene hude déla.

Drugo. Sledni prebivàvic je nasproti porok s' svojim telesam inu premoženjam za celo sosesko zavol vsiga hudiga, krivice al škode, ktira bi se čez vojaške ludi cesarske francoske vojske al čez njih lastno blago po okrajni njegove soseske zgodila.

Tretje. Vsaka soseska, ktira ne pové, inu ludi s' orožjam, ktiri niso soldatje, inu niso od francoske cesarske vojske, med se prejme, bo že zavol samo tiga za punta deležno inu krivo šteta, inu obsojena.

Četerto. Ta naredba bo tudi zadela osé očite služabnike, ktiri vedo za puntanje, zberalša, naméne inu hude djanja čez ludski red, inu čez cesarske francoske vojake, inu ktiri naznanje ne dajo po vsih njim mogočih potih poglavarjam francoske vojske, ktiri povelje imajo, punte zatreti, inu odverniti.

Peto. Poglavarstvo Kranjske dežele je dolžno to povelje nemško inu slovensko dati prestavit, natisnit, očito nabit, inu po vsih duhovnih vsake soseske v' celi deželi oznanit.

V' Lublani 12. dan Kozaperska 1809.

Poglavni povelivni General na
Krajnskim inu Koroškim

Graf Baraguay d' Hilliers.

d) Glavni povelivni General na Krajnskim inu Koroškim &c. [5])

Ker je več sosésk po Metliški inu Gočevski okrajni čez laške vojake cesarske francoske voiske se sovražno obnašalo; de se nove nerodnosti odvernejo, zapové tako:

Pervo. Okrajne Metlika inu Gočevje denejo orožje iz rok. Kantonski inu podkantonski Komisarji so na svoj odgovor

[5]) Fasc. 12, akt 59*b*.

dolžni v' treh dnevih po oznanenju tiga povelja vsečihrino orožje inu vso vojskno inu lovsko perpravo, kar se je znajde, povelivcu v' Novim Mestu v' roke poslati. Po timu odlogu bodo hiše preiskane, inu vsak prebivavic, ktirga spola si bodi, kir bi orožje na domu hranil, bo za puntarja štét, kakor puntar vojskni oblasti izročen, inu per ti oblasti v' štir in dvajset urah obsojen.

Drugo. Gospodarji bodo odgovor dajali za vse njih služabne, inu Gospodje za svoje kmete inu podložne. Sami gojzdni varhi ali borštnarji, ktiri so od gospojsk s' pismam za to postavleni, so od te zapovdí von vzeti, ktiri vonder ne smejo nič več orožja imeti kakor vsak eno pušo, inu dvajset strelov basila.

Tretje. Kantonski Komisarji imenovanih okrajn bodo v štir in dvajset urah imena, popis, inu prebivalše tih borštnarjov inu varhov vojsknimu povelivcu v' Novim Mestu poslali.

Četerto. Krajnsko poglavarstvo je dolžno to povelje po nemško inu po slovensko dati prestavit, natisnit, očito nabit, inu po vsih duhovnih vsake Soseske v' celi deželi oznanit.

V' Lublani 12. dan Kozaperska 1809.

Glavni povelivni General na
Krajnskim inu Koroskim.

Graf Baraguay d' Hilliers.

---

e) **Pastirski list škofa Antona Kavčiča**[6].

S perserčno žalostjo sim zaslišal, de se je med kmetmi néktirih okrájn moje škofie punt čez cesarske kraleve francoske vojake začel; deslih so sami njih Svetlost Esterajski Cesar po svojimu dvornimu Komisarju ob času prestánika od boja ludi k' mirnimu ponašanju proti francoski oblasti v' natisnenimu oznanilu zlo naležno opominjali.

Za to hitìm vsim inu slednim fajmaštram, vikariam, podružnikam, inu kaplanam njih dolžnost per ti reči na vést

[6]) Fasc. 12, akt 60.

perporóčit inu zapovedati, de naj brez zamude svoje Soseske, kakor je narbol mogoče, k' pokoju spravio; inu kakor se oznanvavcam miru spodobi, jih od naznovanja al naprej gnanja takih zberalšov, šuntanjov, inu puntarskih djanjov odvernejo; de naj jim živo pokážejo nesréčo, ktiro si s' sovražnim obnašanjem sebi, svojim domačim inu celi deželi nakopàvajo; inu naj jih per pokoju ohranit po vsi moči perpomórejo.

Zavol náglice jim ne govorim, kako in s' kakšnimi vterdiki bi to délali, kar jim že pamet, sveto pismo inu pastirski razum obilno na roko dajejo.

Imam terdno zaúpanje do njih pokoršine inu goréčnosti v' dopolnenju tiga mojiga povelja, ktiro so bogalubni, pámetni inu zvesti duhovni pastirji, kakor terdno menim, že prehitèli, inu že dopolnili.

V' Lublani 13. dan Kozaperska, 1809.

ANTON
škof.

---

f) MIR

med Svetlim Cesarjam francoskim, kralam Italie, varham rajnske zveze, inu med svetlim Cesarjam, estrajskim, kralam Vogriskim inu Českim.

Svetli Cesar francoski, kral Italie, varih rajnske zveze, spravnik zveze švajcarske; inu svetli Cesar estrajski kral Vogriski inu Česki, oba enako nadàhnena s želami dokončati vojsko med njima vnéto, sta sklenila, med soboj brez zamude ravnàti stanovitni mir inu pospravo, za to sta imenovala vsak svojiga pooblàsteniga ravnavca za mir, to je:

Svetli Cesar francoski, kral Italie, varih rajnske zveze, je postavil gospoda Janeza kerstnika Nompere Grafa Šampanji, vojvoda Kadorskiga z' velkim orlam častniga legiona, križanika réda železne Krone, kojnika réda svetiga Andrea v Rossii,

velkiga vrédnika reda oboje Sicilie, velkiga križanika rédov černiga orla inu rudečiga orla na Prajsovim, redov svetiga Jožefa v' Vircburgu, zvestóbe v Badnu, inu reda Hassie Darmstat, svojiga ministra vunajnih opravkov;

Inu svetli Cesar estrajski, kral Vogriski inu Česki je postavil gospoda Kнéza Janeza Lichtenštajna, kojnika zlatiga runa, velkiga križanika vojskniga réda Marie Terezie, Kamrarja, Maršala vojsk svetliga estrajskiga Cesarja, lastnika eniga regimenta Husarjov v cesarski službi;

Ta dva sta si svoje pooblastne pisma eden drugimu dala, inu naredila té sklépe:

Pervi Sklep. Od dneva zmenanja inu poterjenja te sprave bo mir inu priaznost na vselej méd svetlim Cesarjam francoskim, kralam Italie, varham rajnske zveze, inu med svetlim Cesarjam esterajskim, kralam Vogriskim inu Českim, med njih nasledniki inu nastopniki, inu med njih kralestvami inu podložnimi.

Drugi Sklep. Tiga miru so tudi deležni svetli kral španski, svetli kral holandski, svetli kral neapolski, svetli kral parski, svetli kral Vitemberski, svetli kral Saxonski, svetli kral Vestfalski, preimenitni knéz Primas, kraleve visokosti velki vojvod Badna, velki vojvod Berga, velki vojvod Hessie Darmstat, inu velki vojvod Vircburga, inu vsi knezi inu vudje rajnske zveze, ktiri so v' ti vojski skleneni s' svetlim francoskim Cesarjam kralam Italie varham rajnske zveze.

Tretji Sklep. Svetli Cesar estrajski kral Vogriski inu Česki se odpové za se, svoje naslednike inu zastopnike tudi za vse Prince svojiga roda inu žlahte, za njih naslednike inu nastopnike vsim zdol imenvanim deželam, gospostvam, oblastniam inu zemlam, tudi za vse Prince svojiga roda inu žlahte, za njih naslednike inu nastopnike vsim zdol imenovanim deželam, gospostvam, oblastniam inu zemlam, tudi se odpové vsim pravicam, ktire bi iz njih posestva zvirale, inu njih lastinam al gospodnjim, al takim, ktire posédejo z posebno pravico inu so v' tih deželah ležeoče.

1. Prepusti inu da svetlimu Cesarju francoskimu, de bodo en dejl rajnske zveze, inu de bodo razdelene med samoblastnike té zveze:

Deželo Salcbursko inu Bertolsgadeni en dejl gorniga Estrajha uni kraj ene meje, ktira gre od Donave per vasi Strass, inu ktira v' sebi sapopade Veicenkirch, Vidersdorf, Mihelbach, Greif, Mukenhoffen, Helf, Geding, od tod cesto do Švanstata, mesto Švanstat na potoku Alter, inu ktira seže naprej za tim potokam inu jezeram tiga imena do konca, kjer to jezero salcbursko zemlo dotika.

Svetli Cesar estrajski ohrani samo last tistih gozdov, ktiri so grajšinske per gradu Salz-Kammergat, inu ktiri delajo en dejl zemle Mondsee, ohrani pravico posékan les inu dreva vun jemat, brez vse druge gospodnje ali kraleve pravice do tih krajov.

2. Dalje da svetlimu Cesarju francoskimu, kralu Italie, knežio Gorico, zemlo Montefalkone, poglavarstvo inu mesto Terst, Krajnsko deželo s' svojim primorjam, krassio Blasko na Koratànu, inu vse druge zemle na desni strani Save, od tistiga kraja, kjer ta voda iz Kranjskiga vun teče, inu za njo do turške meje v' Bošnii, to je en kos deželske Hrovatie, šest soldaških okrajn na Hròvaškim, Réko inu Vogrisko primorje, estrajsko Istrio ali okrajno mesta Kastue, otoke tim deželam podložne, inu vse druge zemle kakoršniga kol iména na desnim kraju Save, tako de bode velki curik te vode mejil med obéma kralestvama.

Zadnič gospojšino Radzans okléneno v' sredi švajcarskih Grizonov.

3. Prepusti inu od sebe da svetlimu Kralu Saxonie vse kraje Češkimu podložne, ki so okleneni v' zemli Saxonskiga kralestva, to je, fare inu vasi Guntersdorf, Taubentranke, Gerlakseim, Lenckersdorf, Širgisvald, Vinkel, inu druge.

4. Prepusti inu da svetlimu Kralu Saxonie, de bo s' vojvodstvam Varsavo združena, celo večerno Galicio, ali novo

Galicio, en krog okoli mesta Krakovo na Desnim bregu Visle, ktir je tuki zdol popisan, inu okrajno Zamosc v' jutrini Galicii.

Krog okoli Kràkoviga na desnim bregu Visle vuni kraj Podgorze bo za svojo mejo imel tako daljo, kokor je daleč od Podgorze do Bieličke; mejna čerta pojde skozi Bieličko inu se naslone proti sončnimu zahodu na Skàvino, inu proti jutru na potok, kir teče v' Vislo per Berždeji.

Bielička inu vse ozemlje per solinah bodo lastne na spolovino Cesarju estrajskimu inu Kralu Saxonie obema vkip Pravice bo sodila inu opravlala mestna oblast. Tam ne bode soldatov za nič drugiga ko za mestni mir, inu jih bo enako število od obojih kralestvov. Estrajska sol iz Bieličke bo sméla vòžena biti po vodi Visli skozi vojvòdstvo Varsavsko brez vsiga cóla. Žito v' estrajski Galicii perdélano bo smelo vun vóženo biti po Visli.

Svetli Cesar estrajski inu svetli kral Saxonie bodeta znala mejo narediti tako, de bo med obema kralestvama mejila Sana od tam, kjer perteče do Zamoške okrajne, do nje iztoka v' Vislo.

5. Prepusti inu da svetlimu Cesarju Rossie v narbol jutrovim delu stare Galicie tolko zemle, kar v' sebi zapopade štirsto tavžent duš, med to ne more biti šteto mesto Brodi. To ozemlje bodo Komisarji obojiga cesarstva po priatelsko odmejili.

Četerti Sklep. Ker je nemški križanski réd po rajnski zvezi dolidjan, se svetli Cesar estrajski namest visokiga cesarskiga velkiga vojvoda Antona odpové velki Križanii tiga reda v' tih deželah, inu dovòli v' naredbo sturjeno s' posestvam tiga reda zvunaj esterajskih zémel.

Služniki tiga reda bodo pensione dobili.

Peti Sklep. Dolgovi zastavleni na zemle perpušénih dežél, inu dovoleni od stanov tih dežél, al sturjeni za potrebe tih dežel, bodo na njih ostali, inu same te dolgove bodo prepušene dežele nosile.

Šesti Sklep. Svetlimu Cesarju estrajskimu nazaj dane dežele bodo njemu davkale od dneva, kader bo poterjenje tiga miru

zmenjano, inu cesarske grajšine kjerkol bodi, bodo davkale njemu od vsih Svetih naprej. Vuner se zastopi, de francoska vojska bo jemala od dežel, kar nje magacini nimajo zadosti za hrano svojih soldatov, inu za potrebe svojih špitalov, inu tudi kar je treba za naprej spravit svoje bolnike inu magacine.

Visoka miru delavca se bodeta med seboj poravnala zavolo vsih inu vsakih vojsknih davkov, ktiri so poprej estrajskim deželam naloženi, v' ktirih so soldati al francoski al z' njimi zvezanih dežél. Po tim poravnanju bo néhalo vse tirjanje inu prejémanje vojskniga davka od dneva zmenitve pismov tiga miru.

Sedmi Sklep. Svetli Cesar francoski, kral Italie se zavéže, nobeniga napotja delati estrajski kupčii vun inu notri čez Réko, vuner ne za anglejsko blago, al kar ga po anglejski kupčii pride. Dacie za skozihojo po ti poti od notri inu vun gredòčiga blaga bodo manjši, ko od blaga vsakiga drugiga kralestva, razun Italie.

Bomo pomislili, če bo kazalo dovoliti kaj pobolšika za estrajsko kupčio čez druge primorske mesta, ktire so v' timu miru prepušéne.

Osmi Sklep. Pisane pravice, stare inu nove pisma, podobe inu obrazi prepušenih dežél, mést inu terdnàv bodo iz rok dane v' dveh mescih po zmenjanju poterjenja tiga miru.

Deveti Sklep. Svetli Cesar estrajski, kral Vogriski inu Česki se zavéže opraviti letne interesse tekoče inu na dolg ostale od Kapitalov naloženih al na kralestva, al na stanove, na banko, lotterio, al na druge očite narédbe, ktire Kapitale so naložili al podložni al cele tovarstva francoskiga cesarstva, italskiga kralestva, inu velkiga vojvodstva Bergskiga.

Ravno tako bode gledal opraviti dolgove v' majlandsko zastavliše svete Terezie, ki se zdaj imenuje Napoleonovo zastavliše.

Deseti Sklep. Svetli Cesar francoski se zavéže zadobiti popolnim odpušanje za Tirolce, inu Forarlberce, ktiri so se sperli al bojvali, de jim za to nihče ne bo nič žaliga sturil ne na telesu, ne na premoženju.

Svetli Cesar estrajski se tudi zaveže popolnim odpustiti tistim prebivavcam v' Galicii, ktire spet nazaj dobi pod svojo oblast, naj si bodo soldatji, al deželski, al v' očitih službah, al osebéjni. Ako lih so deležni bili per napravlenju soldatov inu deželne brambe, al novih sodnih stolov inu oblastnikov, al so kaj drugiga sturili ob času te vojske; se jim vuner ne bode nič žaliga zgodilo zavol tiga ne na telesu, ne na premoženju.

Skozi šest let jim bo odperta pot pušena, de smejo oberniti po svoji volji s' svojim premoženjam, kakoršno kol bodi; de smejo prodati svoje zemle inu lastine, tudi take, ktire so sicer neprodavne, kakor so postavim fidekomissi; de smejo iz dežele iti, inu seboj nesti perhodik svojiga prodanja ali druge naredbe al v' gotovim dnarju al v' drugim blagu, brez vse dacie ali dauka za odhodino, inu brez vse teže al nadlege.

Ravno te pravice so dovolene nasproti ludem tistih dežel, ktire so od estrajskiga cesarstva v' timu miru drugim prepušene; inu tudi skozi šest let.

Prebivavci Varsovskiga vojvodstva, ktiri imajo posestva v estrajski Galicii naj so v' deželnih službah al za se osebejni, bodo smeli svoje prihodke od tam jemati brez vsiga cola, inu brez vse nadlege.

Enajsti Sklep. Med pervimi šesti tedni po zmenjanju pism tiga miru bodo kole postavili, ktiri bodo mejo kazali, kolko je Krakovskiga na desnim kraju Visle. K' timu delu bodo poslani Komissarji estrajski, francoski inu saxonski.

Ravno med tim časam bodo tudi Kole stavali na meji gorniga Estrajha, na meji Salcburga, Blaka inu Kranske dežele, do Save. Otoke v Savi bo delil velki curik, na ktiri strani curka so otoki, tistiga Kralestva bodo. Za to delo bodo poslani Francoski inu Estrajski Komissarii.

Dvanajsti Sklep. Zdaj precej bodo vojskni možje postavleni, de se zastopio, kako inu kdaj bodo spraznene dežele, ktire so svetlimu Cesarju estrajskimu nazaj dane. Ti možje bodo tako ravnali, de Moravsko bode spraznenο v' dveh tednih; Vogrisko

inu Galicia, kar je Estrajhu ostane, mesto Dunej inu njega okrajna v enim mescu; dolni Estrajh v' dveh mescih; druge dežele inu okrajne, kar jih ni v timu miru prepušenih, bodo spraznene v' poltretjimu mescu, inu že prej, ako bo mogoče, od dneva, kar bodo pisma tiga miru izménjane, tako de vun pojdejo francoske inu z' njimi zvezane trume.

Ti možje bodo tudi poravnali vse, kar je treba za spraznit špitale inu magacine francoske; za notri pritje estrajskih trum v dežele, •ktire bodo Francozi inu njih zvezani spraznili; inu kar je treba za sprazniti tisti del Hrovaškiga, ktir je v' timu miru dan svetlimu Cesarju francoskimu.

Trinajsti Sklep. Vojskni jetniki, ktire so Francozi inu njih zvézanki Estrajcam vjeli, inu ktire so Estrajhi Francozam inu njih zvezanikam vjeli, inu ki še niso nazaj dani, bodo nazaj poslani v' štir deset dnevih po zmenjanju tiga miru.

Štirnajsti Sklep. Svetli Cesar francoski, Kral Italie, Varih rajnske zveze je porok za celo posestvo svetliga Cesarja estrajskiga, Krala Vogriskiga inu Českiga, de mu celo ostane v' timu stanu kakor je po timu miru.

Petnajsti Sklep. Svetli Cesar estrajski poterdi vse prenaredbe, kar jih je sturjenih, al jih bode narejenih v Španii, Portugalu inu v' Italii.

Šestnajsti Sklep. Svetli Cesar hoče perstopit inu pomagati k morskimu miru, inu se hoče ravnati po prepovdih na morju, ktire sta sturile Francia inu Rossia, dokler bo zdanja vojska na morju čez Ingleze.

Svetli Cesar estrajski néha od vsiga pčanja s' Anglio, inu bo s' ingleskim Kralovanjam tako ravnal, kakor je delal pred to vojsko.

Sedemnajsti Sklep. Svetli Cesar Francoski, Kral Italie, inu svetli Cesar estrajski, Kral Vogriski inu Českì ohranita med seboj ravno tako stopno, šege inu ceremonie kakor so bile pred to vojsko navadne.

Osemnajsti Sklep. Pisma tega miru bodo poterjene inu nasproti zménjane v' šest dnevih, al še prej, ako bo mogoče.

Zdélali inu podpisali na Duneju 14. dan Kozaperska 1809.

J. K. Nompere Šampanji. (L. S.)
Jos. Knéz Lihtenstein. (L. S.)

De je prepis prav,
Dunej 20. Kozaperska 1809.

Podpišem Šampanji.

Pisma so bile nasproti dane na Duneju 20. dan Kozaperska 1809. med gospodam Šampanji pooblastenim svetliga Cesarja francoskiga, inu med Gospodam Grafam Verbna, Komisarjam za to imenovanim od svetliga Cesarja estrajskiga.

EUGENI NAPOLEON.

De je prepis inu tolmačenje prav, podpišem skrivni kralevski svétnek L. Vaccari.

---

g) SVARJENJE [6].

Lubi Kmetje!

Oboji ministri, to je cesarski francoski, inu cesarski estrajski délajo mir, ktirga želimo mi inu oni. Ravno ob tim času pak nektire soseske naše dežele tako daleč gredo, de nam to lepo upanje miru mòtio s' svojim samoblastnim djanjam, sebe inu celo deželo clo dozdevno v' pogubo spravlajo, inu clo v' pravice svojga narbolšiga, za srečo vsakiga svojih podložnih goréče skerbniga Cesarja s' tim ségajo, de sovražno délajo ravno zdaj, kader oboje vojske po sklénenimu prestanku od boja mirujejo.

Kaj bodo take miru zaprótne gibanja posebnih sosésk čez obilne vàjene mnòžice premogle? kaj bo li takim ludem njih nepremišleno početje prida perneslo?

---

[6]) Fasc. 12, akt 149,

Prepustite vodenje ludskih reči, inu razločenje kralevskih dél Bogu vsiga mogočnimu inu vse vedòčimu, inu za Bogam tudi tim samooblastnikam, ktiri sami so vstani previdit inu presoditi, kaj je prav za vse.

Spremisliti se, lubi kmetje! poslušajte glas inu svarjenje tiste deželne oblasti, ktira s' vami red vojskne nadloge prenaša, inu ktiri pač verjamete, de goreče žele ima, težave celi deželi polahkàti.

Vernite se tedaj na svoj dóm, inu bodite dobri gospodarji za naprej, kakor ste bili do zdaj. Ako bi še kdo gluh bil na ta glas svarjenja inu odpušanja, ktiro se za zdaj ponudi, taki bodo sami sebi perpisat imelli, de bo butara vsih nadlog nje zadella, ktiro so hotli celi deželi na glavo nakopati.

Deželno poglavarstvo sebi šteje sama za svojo dolžnost, vas posvariti, inu tudi na lastno povelje njih Exellenz višiga Generala Grafa Baraguaja d' Hilliers vas opomni, de se varvajte strašnih reči, ktire so vam sicer žugane.

Poglavarstvo je dolžno vas opomniti, inu vam na serce položiti, kakšine nesréče bi vi s' vašim nevarnim djanjam vaši materi deželi navlekli.

V' Lublani 13. dan Kozaperska 1809.

Timčasno deželno Poglavarstvo.

---

h) Ludje notriniga Esterrajha [7]).

Preneh od boja je sklenen, vojska je vstavlena. Previdnost božja je hotla, de francoske cesarske trume spet notrini Esterrajh obsédejo.

Per tim takim imam jes povelje od svetliga Cesarja, našiga samooblastnika gospodarstvo tih dežel spet na se vzeti, inu moja dolžnost me kliče, vam vse to k' sercu govorit, kar ob timu času vsim prebivavcam notriniga Esterrajha nar bol vede.

---

[7]) Fasc. 12, akt 160 *b*.

Do zdaj ste za sploh dobro mnoge inu velike ofre pernesli, inu sebi nove pravice na lubezen našiga dobriga Cesarja perdobili.

Hrana ptujih trum hoče imeti nove darove, inu moško poterplenje v' kolnih dnevih.

Obnašajte se proti francoskim cesarskim trumam mirno, volno inu stréžlivo; ne dajte njim nobene perložnosti k' pravičnim tožbam. Li tako si boste polahkali navadne vojskine težave, ktire bi vas sicer še hujši tézale. Bódite vašim oblastam volno pokorni, one so dolžne meni odgovor dajati za sploh varnost, inu jes bom po vsi ojstrosti take pokoril, ktiri bi se prederznili, v' nar manjši reči pokoj žalit inu zdrahe delat. Proti timu je meni gospod Maršal Graf Macdonald terdno oblubil, de bo skerbel za lepo zaderžanje per svojih trumah, inu varvati vas inu vaše premoženje.

Jez ostanem vedno med vami, delim vse nadloge s' vami, inu bom vse perzadel, vašo butaro polahkati, vašim pravičnim tožbam pomoč dobiti, inu téže po vsi moči enako razdeliti.

S' takim po navukih prave pameti obravnanim obnašanjam bote vi našimu dobrimu Cesarju vašo zvestobo na novo spričali, inu sebi ne li njegovo hvaležnost, temoč tudi dobro ime per francoskih cesarskih trumah inu per vaših rojakih dobili, inu po preterpleni skušni plačilo vaše stanovitnosti v' dobri vesti našli, de ste dolžnost proti oblastniku inu domovini dopolnili.

Imejte zaupanje proti meni! jez si bom perzadel ga zaslužit s' gorečo skerbjo za vaše dobro, inu vam bom per vsaki perložnosti v' djanju skazal, kako visoko žlahtne prebivavce tih dežel čislam.

Graz 24. maliserpana 1809.

Franz Graf Saurau,
pooblasten dvorni Komissar po notrinim
Esterrajhu.

Nro. 1290.

i) OKLICANJE

Cesarskiga kraleviga timčasnega General Gubernia estrajskiga v' Ilirii[8]).

Za poveličati božjo službo in za oveseliti vse ludi po ilirskih, nekaj časa lesem francoski oblasti oddanih, zdaj pa spet vdoblenih deželah, smo za prav spoznali spét vpelati cesarski estrajski Kalender in cirkvene opravíla tako, kakor so jih obhajali v' letu 1809. To začne od dneva tiga oklicanja po vsih škofiah in njim poddruženih cirkvah, ter naj nabiejo očitno, povsod razdelé, tudi na prižnicah vsim vernim oznanio.

Lublana 26. dan Listagnoja 1813.

(L. S.)

Cesarke Kraljeve Svetlosti, skrivni in vojskni dvorni Svetvalic, Marie Terezie reda Konjik, General Feldcajgmajster, Lastnik eniga Regimenta péšcov, deželni in vojskni Guberneur v' Ilirii.

Baron Lattermann.

---

j) Oznanilo[9]).

Perhodno Soboto koker ta 26te dan tega pričeočiga mesca bodo v temo ces. krail. Magacino tukai u Lublane ob 9te Ure zjutrai 300 centou erženeh otrobi inu več centou cuin od znucaneh žaklou preke koi gotoumo plačillo v cegelceh očitno v licitirengo predan.

Tedai bodo usse, katere kai takega kupite žele zraven pouablene iz tem perstaukam, de nobeden mlinar zraven perpušen nabode.

Skuz ces. krail. Sold. Magacinsko Kanzlio u Lublan ta 18te dan Svičana 1814.

---

[8]) Fasc. 13, akt 40.

[9]) Fasc. 15, akt 19.

k) Dodatek.

Trije nemški akti slovenskega pesnika Vodnika.

Loebliche Mairie ! [10])

./. In der Nebenlage legt der U. Z. zwey Quittungen vor, die die Kosten der Decoration des Lyceal-Saales und der abgehaltenen Musik, bei Gelegenheit der am 28. Nov. Stattgehabten feyerlichen Vertheilung der Prämien an die verdientesten Primärschueler dieser Hauptstadt enthalten, und zwar

eine mit Francs	20.16 c
die andere mit	34.90
Zusammen . .	55.06 c.

Diese Summe bittet er bey der Mairiekassa fluessig anzuweisen, damit er die betreffenden Partheien befriedigen koenne.

Laybach den 6. Dezember 1813.

Valentin Vodnik m. p.
Director der Primair-Schulen.

Besondere Bemerkungen [11]).

Die Organisirung und Wiedererhebung dieser seit 1811 gewesenen Primair-Schulenanstalt zu einer Normalschule in Krain ist bereits im laufenden Monathe von Seite des k. k. provis. General Guberniums ganz nach dem vormahligen oesterreichischen Fusse eingefuehrt worden, so dass nebst den obgenannten Lehrpersonale auch die Ordinariats-Oberaufsicht ein Katechet und ein provisorischer Lehrer der vierten Klasse nun wie vor bestehen.

---

[10]) Fasc. 17, akt 20.
[11]) Fasc. 17, akt 15.

In dem Kloster der Ehrwuerd. Ursuliner Frauenstiftes befindet sich allhier eine Mädchenschule, wofuer der Schule 1600 Francs jährlich bewilliget wurden.

Da die zwey Trivialschulen eine bey St. Peter, die andere in der Tyrnau in Folge des Aufhoerens ihrer Dotirungszufluesse aufhoeren mussten, so wurden alle Vorstadtkinder zum Besuche dieser allhier einzigen Schulanstalt angewiesen.

Zur Dotirung der Schule bey St. Peter trugen die betreffenden Ortsobrigkeiten bey.

Der Tyrnauer Lehrer bezog vormahls aus dem Normalschulfonde 78 Flor. und von der deutschen Commenda zu Laibach 30 Fl.

Uebrigens bestand noch eine Mädchenschule bey St. Peter, welche ebenfalls aus Mangel der vorher ueblichen Zufluesse in's Stocken gerieth.

Laibach den 26. Hornung 1814.

Val. Vodnik m. p.
pr. Norm. Sch. Director.

Löbliche k. & k. Mairie! [12])

./\/. In der Nebenlage überreicht der Unterzeichnete zwey Quittungen, deren eine auf 150 Francs fuer Beheitzung der hierortigen Primärschule p. 1814 aus den hiezu büdjetirten jahrl.: 300 Fr. lautet; die andere auf 13 Fr. 57 c für Glaserarbeiten in dem Lycealgebäude allhier aus den 500 Fr. jährlicher Reparationen des Lyceums Bezug hat — mit der gehorsamsten Bitte, die zwey Partheien mit der Zahlung guetig befriedigen zu wollen.

Laybach den 8. ten April 1814.

Valentin Vodnik mp.
Normalhauptschuldirektor und Lycealökonom.

---

[12]) Fasc. 17, akt 9.

Doneski k zgodovini Bleda in okolice.

Spisal **Franc Pokorn.**

(Dalje.)

11. Matija Roban je bil grajski župnik na Bledu in objednem prošt na Otoku. Njegovo življenje pa ni bilo vzgledno, zato ga je ljubljanski škof Janez Tavčar odstavil od župnikovanja. Dne 6. aprila 1585. mu pa tudi briksenski škof Janez Tomaž piše v zadevi njegovega verskega življenja, da mora do sv. Jurija župnijo zapustiti, ker ni za to službo, kakor mu sporoča ljubljanski škof, pod čigar jurisdikcijo spada blejska župnija. Ako je res kriv, mu tudi proštijo odvzame. Zato naj urbar cerkve in župnije izroči oskrbniku Luki Lambergtischu v oskrbo ter plača, kar je dolžan, ker je odstavljen, kakor je naznanil to tudi udovi Lenkovičevi.

Matija Roban se je škofu opravičil glede svojega življenja. Zato mu pa 9. dne maja 1585. piše škof, da ga kot prošta še hoče obdržati, a le s to pogojo, da se do sv. Jerneja opere tudi pred ljubljanskim škofom, se poboljša in pohujšanje popravi, ako ne, nima več službe na Bledu; zapadli denar, 24 renskih, naj izroči oskrbniku. O tem obvesti istega dne škof tudi Lenkovičevo udovo, kateri pa še posebej naroči, da naj svoje dajatve odslej plačuje v nemški veljavi in ne več v beneški ali laški, katera je odpravljena, ter da naj s plačilom ne zaostaja.

Prošt Roban na otoku je po komisiji, ki je prišla na Bled glede odprave luteranstva, poslal svojemu škofu neko opravičbo glede svojega življenja. A videti je, da opravičenje ni bilo zadostno, kajti dne 21. novembra l. 1585. mu odgovori briksenski škof, da mu ne more ustreči, ker je ljubljanski škof zoper njega pričel proces, da mora biti odstavljen radi nenravnega življenja kot župnik blejski, naj torej gleda, da se opere pred njim, sicer izgubi tudi proštijo.

Istega leta, dne 7. decembra, škof zopet piše proštu Robanu na Bled, da mu je ljubljanski prošt naznanil njegovo odstavljenje, da naj torej oni denar, 241 renskih 15 kr., ki ga

je kot zaostanek za olje pri cerkvi M. B. na blejskem Otoku sodnijskim potom prejel, o čemer je škof istega dne obvestil tudi deželnega oskrbnika Krištofa Auersperga, odda z računi vred ondotnemu oskrbniku Volbanku Mägerlu [7]), da ga cerkvi na korist naloži in oskrbuje, dokler on kaj druzega ne določi. Sam naj pa skrbi, da v kratkem času pošlje škofu tehtno opravičbo glede svojega življenja, sicer ostane škof pri svojem prvem sklepu. Zato je škof takrat tudi blejskemu oskrbniku Volbanku naročil, da naj na tihem poizve o proštovi zadevi ter njemu poroča, kakor tudi, da naj skrbi za prej omenjeni denar, ki se je prejel pri »Zwickhlischenovih« za cerkveno olje. Prošt se menda za to ni mnogo brigal, ker ga je škof dne 20. februvarja 1586 moral zopet strogo opozoriti, da naj denar obrestonosno naloži in vso stvar oskrbniku izroči.

Matija Roban je župnikoval na Bledu od l. 1571. do l. 1586., ko je izgubil župnijo. Poprej je bil vikar na Jesenicah. Proštijo blejsko je sicer še obdržal, do svoje smrti, t. j. meseca aprila 1592., zato ker ljubljanski škof briksenskemu ni uradno naznanil njegovega odstavljenja ter župnije razpisal. A tudi za proštijo mu je trdo šlo, kakor je posneti iz poročila škofovega avstrijskemu nadvojvodi Karolu z dne 26. junija 1586, v katerem pravi, da je prejel njegovo sporočilo z dne 28. aprila, da prosi doktor Janez Wagnerings za blejsko proštijo, katero bi lahko oskrboval kak duhovnik v njegovem imenu, ker ni v zvezi z dušnim pastirstvom. Škof pravi nadvojvodi, da mu rad ustreže v tej zadevi, samo, ako hoče doktor Jan. Wagnerings prevzeti na Bledu dušno pastirstvo ter ondi v Gradu tudi bivati. Matija Roban je že star in ni vzglednega življenja, a njemu je na tem ležeče, da so na Bledu vzgledni duhovniki. Ako bode župnija izpraznjena, kar mu ljubljanski škof še ni naznanil, mu hoče on, ako župnijo dobi, ki nima mnogo dohodkov, tudi proštijo podeliti.

---

[7]) Nastop njegove službe je škof Lenkovičevi udovi naznanil dne 14. junija 1585, ko je Lambergtisch odstopil.

Po smrti Robanovi so njegovo zapuščino inventirali, račune uredili in našli ostanek 31 renskih 30 kr. in 75 renskih, torej skupaj 106 renskih 30 kr., kar je dolžan ostal in se ima iztirjati iz njegove zapuščine. Po oporoki je zapuščina pripadla njegovima nezakonskima sinovoma Petru in Valentinu. Valentin je dne 24. maja 1578.[8]) postal akolit. Zaukazal je škof po svojem namestniku dne 14. jul. 1592 blejskemu glavarju, da naj se zapuščina pravično razdeli, naj se odbije le prej imenovani dolg in da se ne sme pozabiti na ono plačilo, ki se ima naložiti na dolg Matije Robana pri Lenartu Klinarju.

Kljub temu škofovemu odloku se je pa vendar Peter Roban moral pritoževati radi imenovane dedščine, da se mu izplačitev zavlačuje ter da se mu krivica godi, zlasti da se od njega zahteva desetina in najemščina od neke kmetije na Kupljenku, katere on ni nikdar ne kupil, ne prodal, ne užival, pač pa jo je gospostvo prodalo Blažu Rupétu in je služna proštiji. Radi tega piše škof blejskemu glavarju 11. januvarja 1594, da naj Petra Robana zasliši, da se mu ne bode godila krivica. Novi blejski prošt Sebastijan Konštantin Seepacher,[9]) ljubljanski kanonik, ga je dal 2 dni zapreti in je sploh ž njim grdo ravnal, kar se strogo prepove. Tudi je prejel od njega 150 renskih, a jih zahteva še 27, kar ne gre, marveč naj mu glavar pravico prisodi, kakor tudi iztirja zanj 50 renskih od Nikolaja Bohinca, ki mu jih dolguje.

Zadeva je bila menda s tem uravnana, ker se pozneje ne omenja več.

12. Posebno zanimiva pa je neka pravda, ki jo je imel škof Janez Tomaž z nasledniki - dediči ranjkega barona Jakoba Lamberga, deželnega glavarja, radi nekega

---

[8]) Knezoškof. arhiv: Protok. Pontif. I. — Ondi je podpisan »Radovljičan«.

[9]) Nastop njegove službe je škof naznanil glavarju že 22. avgusta 1592. ter da naj mu izroči vodstvo proštije in naroči podložnim udanost novemu proštijskemu oskrbniku. Več o Seepacherju beri v »Izv.« XII. str. 89—91.

rovta v Radovni. Stvar je sledeča. Neki Peter Plass je l. 1562. napravil na blejskega gospostva zemlji v Radovni nov rovt. Takrat je bil blejski glavar in imetelj blejskega gospostva baron Herbart pl. Auersperg [10]), kateri je imenovani rovt potem imel, za njim pa deželni glavar kranjski baron Jakob pl. Lamberg, češ, da je Peter Plass (Plaz) njegov desetinar na Dovjem. Ker je torej blejsko gospóstvo zahtevalo desetino záse od imenovanega rovta, Lamberg pa záse, vnela se je vsled tega huda pravda, ki je nad 30 let trajala. Pa zakaj to? Kriva temu je bila deloma Lambergova trmoglavost, deloma pa nevednost.

L. 1563. je namreč kardinal in briksenski škof Krištof pl. Madruziški [11]) citiral Lamberga radi desetine nekega na blejskega gospostva zemlji se nahajajočega rovta. To desetino je pa škof podaril stričniku svojega naslednika Tomaža, baronu Janezu Gašperju pl. Spauerju, in sicer z dovoljenjem briksenskega stolnega kapiteljna. S tem dejstvom pride Lamberg pred sodišče, vsled česar se vname prepir in tožba. L. 1565. se je sodba izrekla Lambergu na korist, kakor se je poročalo tedanjemu blejskemu oskrbniku Petru Lubanoviču.

Ker pa se je škof držal tega stališča, da se je situvacija prej izvršila, kakor pa donacija, zato je menil, da je on v pravu, in tako se je pravdalo dalje. Po svojem pravniku dr. Juriju Viktorju Wagneringu je škof apeliral na više sodišče v Gradec. Apelacija se ni takoj rešila, marveč se je več let odkladala na poznejšo dobo, vmes pa stvar preiskavala na vse strani, da bi bila jasnejša, a bolj ko se je odkladala, bolj je zastarela vsa stvar, zlasti še zato, ker so tudi verske zadeve takrat začele vznemirjati vso okolico. Zato je škof Tomaž 30. decembra 1583. pisal o teh zadevah tudi posvečenemu krškemu škofu Antonu Manicordi in ga spodbujal, da naj se tudi on potrudi, da bode duhovščina učila čisti katoliški nauk, podložne spodbujala k vrednemu prejemanju sv. zakramentov, h krščanskemu življenju

---

[10]) Blejski glavar v l. 1555. do 1574., ko je o sv. Juriju odstopil.
[11]) Vladikoval je od l. 1543. do svoje smrti, t. j. do 7. julija l. 1578.

ter k skrbi za zveličanje; nepokorneže pa naj kaznuje. L. 1585., 27. julija, pa mu pojasni o napominani pravdi, da je bila donacija desetine pred apelacijo izvršena, da se je odlok radi informacij odložil itd.; dne 16. avgusta 1586. pa, da zadeva o Lambergovi pravdi še ni rešena. V tem času je pa tudi baron Janez Jakob pl. Spauer pisal avstrijskemu nadvojvodi Karolu, da se je prošnja Lambergovih naslednikov [1]) odposlala, ter da čaka hitre rešitve, ker je odlok določen za mesec september, kajti škof je tudi nadvojvodo prosil za intervencijo v tej zadevi.

Dne 22. januvarja 1587 piše škof baronu Janezu Jakobu pl. Spauer, da je prejel opravičbo Lambergov ter izvedel iz nje, da je njegov prednik škof Krištof, njegovemu stricu Janezu Gašperju podaril omenjeno desetino, o koji se pravda, ter da ista preide nanj kot dedščina, katera se mu je po kranjski deželni pravici odrekala, zoper kar je apeliral. Zadeva še ni rešena, apelacija je brez veljave, ker je izven termina, torej hoče on (škof) odjenjati od tega. Zato piše škof 12. februvarja istega leta iz Briksena v Gradec doktorju Juriju Viktorju Wagneringu, da umakne apelacijo, da bodo Lambergovi zadovoljni, da prizna omenjeno desetino Janezu Jakobu pl. Spauer in da naj o tem obvesti vse prizadete. Omenjeno podedovanje pa je tudi nadvojvoda dne 4. marcija istega leta odobril, kar je dne 11. marcija onega leta sporočil škofu pravnik Wagnering. Nato pa je škof dne 30. aprila istega leta njemu dal nekatera pojasnila o Lambergovi apelaciji z naročilom, da naj skrbi, da ne bode stvar zamujena na škodo škofije.

Škof sporoča dne 9. novembra istega leta nadvojvodi Karolu, da je dne 2. novembra prejel od Janeza Jakoba pl. Lamberga poziv k obravnavi radi napominane desetine od rovta v Radovni. Priložil je prepis poziva. Ako je rovt Lam-

---

[12]) Baron Jakob pl. Lamberg je bil deželni glavar od l. 1558. do l. 1566.; ko je umrl je bil pokopan v ljubljanski stolnici v rodbinski rakvi.

bergov, ga ne bode kratil, ako pa ne, bode ukrenil potrebno. Ker pa se je imenovani prepir pričel že pod njegovim prednikom, je njemu vsa zadeva premalo jasna, zato se hoče informirati o stvari. Nadvojvodo prosi, ker je že star in bolehen, popotovanje torej zanj preobteživno, naj on določi, da se citacija odloži za 18 tednov. To se je tudi zgodilo. Zato se pa škof dne 5. marcija 1588 nadvojvodi zahvali. Objednem mu pa tudi sporoča, da je zdaj zvedel, da oni rovt, od kojega hoče on desetino, ni v loškem gospostvu, ampak v blejskem, četudi ga je Peter Blaž z Dovjega napravil, kakor je to znano bilo tudi bivšemu glavarju na Bledu, baronu Herbartu pl. Auerspergu, s čigar dovoljenjem se je to zgodilo. Zadevo hoče dobrohotno poravnati. Možje izvedenci naj stvar ogledajo, potem pa razsodijo po pravici; a Lamberg noče o tem ničesar slišati, marveč le svojo trdi, da je rovt njegov. Ker pa je bolehen in prestar, zato prosi dovoljenja, da bi se glede te zadeve njegov prokurator smel obravnave vdeležiti, ki naj se preloži na dan 23. maja 1588. Ravnotako je pisal škof tudi istega dne dvornemu kancelarju Volbanku Schranzenu v Gradec in svojemu posebnemu prijatelju, nadvojvodovemu namestniku in ljubljanskemu škofu Janezu istotam, ter dvornemu tajniku Mihaelu Lyku, da bi posredovali zanj pri nadvojvodi v imenovani zadevi. Ravnotako se dne 5. aprila istega leta priporoči škof tudi deželnemu oskrbniku in vicedomu kranjskemu za pomoč, zlasti pa, da bi se mu ne bilo treba obravnave osebno vdeležiti iz navedenih vzrokov. To se mu je tudi dovolilo z nadvojvodovim odlokom z dne 6. maja istega leta.

Nato pa škof piše takoj dne 7. maja svétniku in namestniku brižinskega škofa Ernesta o zadevi glede prepira o mejah med blejskim in loškim gospostvom na Dovjem, proseč, da naj se stvar mirnim potom brez prepira poravna na ta način, da se stvar po izvedencih pregleda na licu mesta ter uredi nepristransko.

Nadvojvoda Karol je za to obravnavo pooblastil kot svoja zastopnika deželnega oskrbnika barona Krištofa pl. Auer-

sperga in vicedoma Nikolaja Bonhoma dne 19. marcija istega leta. Ta dva sta mu dne 1. maja sporočila, da sta osebno govorila z Lambergom ter ga prigovarjala k prijateljski poravnavi. On je pa potem o tej zadevi pismeno obrazložbo vložil in rekel, da le pod gotovimi pogoji more odstopiti od svojih pravic, ker so že stariši njegovi in on imeli mnogo škode radi omenjene desetine. Dne 27. maja istega leta pa na to izjavo piše škof nadvojvodi, da se je zadeva hotela že mirnim potom poravnati, a Lamberg ni hotel, torej naj zdaj zadevo reši nepristranska komisija, katera naj stvar natanko pregleda.

Deželni stanovi pa so hoteli to zadevo zavleči. Zato je nadvojvoda Karol dne 17. julija 1588 naročil deželnemu glavarju, da naj obravnava nadalje o Lambergovi zadevi s svojimi zaprisegami, da naj komisija s škofom zadevo mirnim potom uravna, ker on tako hoče, torej naj se stvar nikar ne zavlačuje.

Ni še bila poravnana ta pravda popolnoma, že je nastal nov prepir z Lambergom. Dne 5. septembra 1588 naznani udova Ana Marija Lenkovičeva škofu, da je brez njene vednosti prišlo v zamero z Lambergom več kmetov, katere je zaprl, kakor: Andrej Avsenek, Blaž Dolžan, Jurij Mabert, Jurij Apparnik, Lambert Finsinger, Ambrož Jurgelle, Jakob Khossar, Rupert Dermastia, Andrej Pogačar, Matevž Dermastia, Peter Finsinger in Andrej Čuber, vsi »zu Hoffdorf«, nadalje: Luka Apparnik, Primož Vašič, Matija Kralj, Leonhart Wallandt, Jakob Rozman, Pavel Vašič, Pankrac Vrhunec, Leonhart Rozman, Martin Silanec, ter »Hoffwiesen zu Neudorf« s 4 luteranci: Wastian Finsinger, Jakob Legat, Krištof Krevlič in Miha Massallu (Mazalo) na Bledu, nekako pred 6. tedni radi Lambergovega opravičevanja v zadevi žitne desetine (»Traidzehend«) v Radovni. Povedalo se jim je na podlagi odloka deželnih stanov, da so le še 18 tednov podložni blejskemu gospostvu, potem pa zapadejo z dvornim travnikom v Novi Vasi vred Janezu Jakobu pl. Lambergu. Vso to zadevo sporoči škof nadvojvodi Karolu 24. septembra istega leta ter ga prosi pomoči zoper tako nasilstvo, ker cerkev in škofijstvo vsled

tega trpi mnogo škode, Tudi brižinskemu škofijstvu je naznanil škof ta čin dne 4. maja 1589.

Vkljub temu, da je meseca aprila 1589 prišla škofova komisija na Bled z nalogom, da poleg drugih zadev poravna mirnim potom tudi prepir z Lambergom po zaslišanju obeh strank, Lamberg vendar ni nehal nagajati, tako da se je škof 12. avgusta istega leta moral zopet pritožiti pri nadvojvodi, da mu Lamberg dela krivico radi desetine 3. ali 4. kopic ajde, da mu jemlje kmete, ker jih je 25 zaprl, škode noče poravnati itd. Nadvojvoda mu dne 3. novembra obljubi pomoč po kancelarju dr. Volb. Schranzenu v Gradcu, kateremu se je bil škof tudi priporočil za posredovanje. In res je nadvojvoda Karol 27. septembra istega leta pisal deželnemu oskrbniku, glavarju in prisedniku prava na Kranjskem, da naj mu vso to razprtijo natanko razjasni, da bode on odločil in stvar uredil, med tem pa naj vlada premirje med njima.

Nadvojvoda bi bil rad vso stvar hitro rešil, a Lamberg jo je le zavlačeval, kakor se razvidi iz nadaljnih aktov, ni hotel škode povrniti ter se mirnim potom pobotati. Zato je nadvojvoda 14. aprila l. 1590. naročil svojemu namestniku baronu Krištofu, potem svétniku dr. Juriju Vikt. Wagneringu, kot svojima zastopnikoma v tej zadevi, da naj posredujeta. Wagnering je 14. maja istega leta naznanil nadvojvodi, da se je Lamberg dal pregovoriti k mirni poravnavi in restituciji.

Škof bi bil moral osebno biti navzoč pri obravnavi. Ker je bil pa star in bolehen, je prosil za oprostitev osebne navzočnosti. Vzroke je navel te, da mora tudi doma svoje posle izvrševati le po sufraganu, da zdravnik lahko spriča o bolezni, da ga je tudi Rim oprostil enakih potov itd., in tako se mu je naposled vendar ugodilo.

Dne 17. maja istega leta piše škof nadvojvodi pismo, v katerem se mu prisrčno zahvali za vspeh ter mu naznanja ob jednem, da zahteva restitucijo »in integrum«, zato ker je cerkev oškodovana, kar se ne more drugače poravnati, ter o

izpustitvi 25. zaprtih podložnikov, in slednjič, da še ni prejel oproščenja glede osebne navzočnosti pri obravnavi.

Škof Janez Tomaž pl. Spauer je 25. februvarja 1591 v Gospodu zaspal[18]) in za njim je Andrej Avstrijski 22. dne aprila i. l. prevzel vladikovanje, v Briksen prišel l. 1594., umrl pa v Rimu 12. dne novembra 1600. Omenjena pravda pa je tudi pod škofom Andrejem še čakala stalne rešitve. Škofov namestnik torej piše dr. Jeronimu Manicor-u dne 5. marcija 1594., naj on posreduje v tej zadevi, da se stvar poravna na lep način. 25. februvarja i. l. pa je bil tudi škof Andrej sam pojasnil nadvojvodi Maksimilijanu vso to zadevo ter ga prosil pomoči in posredovanja, kar je nadvojvoda tudi storil. Zato je nadvojvoda 13. aprila i. l. pisal kranjskemu deželnemu glavarju baronu Juriju Kysslu, da naj on vso to zadevo z Lambergom uredi tako, kakor želi kardinal in briksenski škof Andrej in kakor je zahteval že njegov prednik. Pravnik dr. Manicor je o tem obvestil škofa ter ob jednem tudi naznanil svoj račun za delo dveh let, ki znaša skupaj 38 renskih 4 kr.

Dne 10. maja 1596. zopet piše škofov namestnik o tej pravdi komisarju svétniku Volbanku Hülsenu na Bled, da so škofa zopet osebno citirali pred deželni zbor. Kakor se je za vlade Maksimilijana dobila preložitev glede obravnave, tako naj se zgodi tudi zdaj za vlade Ferdinandove. Zato naj on gre sam osebno k deželnemu glavarju Khisslu in naj 20. maja i. l. poroča ondi o stvari. Ako bi ne bilo vse v redu, naj takoj protestira ter »ad cautelam« sam potrebno apelacijo napravi, naposled pa vso stvar Ferdinandu sporoči, da jo on uravna. Zato ga je istega dne tudi prosil pismeno pomoči v tej zadevi. Tudi deželnemu glavarju je pojasnil vso pravdo glede desetine od rovta v Radovni, v fari dovski, ki ga je Peter Plass Primožu prodal, ter ga prosi za preložitev obravnave za 18 tednov, ako bi se ne moglo poravnati z Lambergom, ki je imel Jakoba Kuralta za prokuratorja.

[18]) V tem smislu naj blagovoli čitatelj popraviti napako v 1. sešitku letošnjega letnika na str. 2. pod črto, opazko 4.

Pravde l. 1597. še ni bilo konec. Škof je zahteval restitucijo »in integrum« pa oprostitev od prisotnosti pri obravnavi. Zato je 22. marcija istega leta pisal dr. Schwarzmeierju, da naj grofa k temu pregovori, da ne bode delal sitnosti, marveč prostovoljno odstopil, 12. aprila istega leta pa prosi tudi Ferdinanda pomoči v tej zadevi. Tudi svojemu novemu glavarju na Bledu Antonu pl. Albiziju je 1. julija dal navodila, kako naj se obnaša nasproti gospej Lambergovi glede imenovane pravde radi rovta v Radovni.

Ali je bilo odslej pravde konec potom mirnega pobotanja, ali ne, nam akti nadalje ne povedo, le račun blejskega glavarja grofa Žige pl. Thurna, ki je bil o sv. Juriju l. 1597. odstavljen, nam z dne 20. marcija 1599 kaže, da se je loškemu oskrbniku Filipu pl. Sigersdorfu plačalo radi te pravde 123 renskih 15 kr. Elizabeti pl. Lambergovi pa 63 renskih 47 kr.

13. Glede fevdnine gospostev Schwamberg na Štirskem, Waissenstein in Sterchberg na Koroškem ter Guettenberg na Kranjskem piše škof Tomaž 30. decembra l. 1583. krškemu škofu, da jih ima zdaj avstrijska hiša od njega in njegovih prednjikov v fevdu. Odslej, pravi, pa hoče, da to neha, in da jih on sam prosto uživa. Prosi ga, naj mu odgovori, kaj bi se v tej zadevi moglo ukreniti, ter mu ob jednem vošči tudi srečno novo leto.

Najbrže je opustil škof Tomaž svojo namero, kajti 12. februvarja l. 1587. prejme nadvojvoda Karol od škofa omenjena gospostva po stari navadi zopet v fevd, za kar se mu nadvojvoda 21. marcija istega leta zahvali ter izrazi svoje dopadajenje glede tega čina in mu odgovori, da bode pozneje poslal rešitve o tem, ker mu zdaj razna opravila z deželnimi zbori ne dopuščajo.

14. Največ opravila je pa škofu dalo krivoverstvo na Bledu. Dne 24. januvarja 1586 je pisal škof blejskemu oskrbniku Volbanku Mägerlu glede luteranstva, da naj poizve, kako se je v Loki l. 1585. izvršila protireformacija, kateri so tudi deželni stanovi nasprotovali. Oskrbnik mu je o tem natanko poročal.

Dne 29. marcija istega leta pa poroča škof o tem nadvojvodi Karolu obširneje. Pravi, da je bil do l. 1572. Krištof Faschang katoliški duhovnik in župnik na Bledu, da je pa odpadel in da mu je sledilo tudi nekaj ljudstva v krivoverstvo. Zato je takrat odposlal kardinal in škof briksenski Krištof v tej zadevi na Bled posebno komisijo, ki je luterance razgnala, katoliško vero zopet vpeljala, župnika Faschanga odstavila ter novega katoliškega župnika nastavila v osebi Matije Robana. Takrat je bil glavar na Bledu škofov svak Herbart pl. Auersperg, ki je bil tudi udan krivoverstvu, in zato ga je škof odstavil ter nastavil Janeza Jožefa Lenkoviča. Tema dvema je bilo torej naročeno, da naj se luteranci ne shajajo ondi. Faschang se je držal nekaj časa pri Juriju Grimšiču ter učil svojo novo vero v neki koči. Leta 1583. je bila zopet komisija na Bledu, katere sta se udeležila tudi ljubljanski škof in prošt. Krivoverce so klicali v grad, a jih niso mogli prepričati o napačnosti njih krive vere; ostali so trdovratni. Ko mu je škof razložil, kaj je že vse storil v varstvo sv. vere, prosi ga pomoči zoper deželno gosposko, ki podpira luteranstvo. Ravno takrat je razložil pismeno tudi krškemu škofu, kako je brižinska komisija v Loki postopala nasproti luterancem, katerim je prepovedala shode ter nepokorneže kaznovala. Prosil ga je tudi, da naj posreduje pri nadvojvodi v tej zadevi v blagor sv. vere.

Nadvojvoda Karol je pisal 23. aprila 1586 iz Gradca na Bled ter naročil zlasti glede krivovercev, ki so hoteli v obeh podobah zavživati presv. Rešnje Telo, da naj se resno skrbi z vsemi mogočimi dopuščenimi sredstvi, da se kriva vera odpravi, ter je obljubil, da bode tudi on skrbel, da bode deželna vlada storila vse na blagor sv. vere.

Istega leta, 17. maja, pa je pisal škof župljanom na Bled pastirsko pismo, ki naj se z lece prebere. V pismu škof svari podložne pred krivo vero, pred shajališči itd., ter opominja k zvestobi do katoliške vere. Kdor ne bode pokoren, naj se spravi iz blejskega gospostva, kakor je komisija l. 1583. napovedala. Trdovratneži se bodo kaznovali in s silo iztirali iz

gospostva, posestvo pa konfiskovalo. Posebej pa piše škof jednako pismo tudi oskrbniku blejskemu Volbanku Mägerlu.

Najhujši kolovodje krivoverstva, katere je komisija na Bledu skupaj sklicala o sv. Jerneju l. 1586., kakor sporoča škof 12. febr. 1587. nadvojvodi Karolu, so bili: Boštjan Finsinger, Jeronim Legat, Krištof Krevljič, vsi z Bleda, in Janez Marko z Mlina. Opominjali so jih z lepa, posvarili ljubeznjivo pri njih dušnem izveličanju, da naj se odpovedo krivoverstvu, da naj ubogajo, a vse zaman. Zagrozilo se jim je s kaznijo in z izgonom, dalo nekaj odloka za prevdarek, a trdovratno so odgovorili, da nočejo zapustiti ne kraja, ne zemlje, če tudi bi se jim šlo za glavo. V verskih rečeh hočejo biti svobodni, zato ne potrebujejo nobenega termina več, ampak hočejo ostati sami svoji. Ker torej noben nauk, noben opomin ni nič izdal, so jih vrgli v ječo kot uporneže proti svetni in cerkveni oblasti. Pritožili so se glede tega na deželnega glavarja grofa Volb. pl. Thurna, ki je zahteval, da naj se izpuste in denarna kazen spregleda. Komisarji mu pa odgovore, da ravnajo po svoji dolžnosti zoper uporneže in krivoverce, ker so dolžni skrbeti za dušni blagor svojih podložnih ravno tako in še bolj, kakor za telesni, da se jim torej ne godi krivica, ker tudi nadvojvoda tako zahteva.

Potem so bili zaslišani tudi drugi, izmed katerih je bilo mnogo trmastih, pet pa se jih je vrnilo h katoliški veri. Uporneže so kaznovali z denarno globo. Prej omenjene štiri krivoverce so izpustili iz ječe. Kot nepoboljšljive krivoverce in najhujše kolovodje, h katerim so prišteli še: Andreja Pretnarja z Rečice, Lenarta Bulovica in Janeza Cundriča z bratom Jurijem z Bohinjske Bele, so izgnali z blejskega gospostva, njihova posestva pa so konfiskovali. Izvršila se je ta eksekucija po veliki noči, ko je komisija zopet prišla na Bled z ljubljanskim proštom in zastopnikom nadvojvode. Da bi se zabranilo zapeljavanje, se je sklenilo, da se nastavi tudi katoliški dacar. V to svrho predlaga škof nadvojvodi svojega oskrbnika na Bledu: Volbanka Mägerla, ki je stanoval takrat na Bobnu (zu Auriz) in prosil pomoči zoper nakane deželnega odbora za varstvo sv. vere.

Nadvojvoda Karol je nato odgovoril 7. marcija istega leta, da odobrava delo komisije na Bledu v verskih zadevah. Glavni kolovodje naj se kaznujejo, izženo, posestvo, kar je ravno njih last, odškoduje. To bode ljudstvu v svarilo. Komisija naj se poslužuje vseh dopuščenih sredstev in naj se ljudstvo z lepo spodbuja k spreobrnitvi, da ne nastane splošen upor. Kar se tiče dacarja v Bohinju: Gregorja Stüedlerja, ako ostane trdovraten, naj se kar popolnoma odstavi in naj se namesti katoliški dacar. Tudi naj skrbi komisija, h kateri naj se privzame tudi ljubljanski stolni dekan Sebastijan Samujen, ako prošt ne more biti navzoč iz gotovih vzrokov, da se Kacijanerjeva cerkev in predikanti spreobrnejo, o čemer naj se sporoča o svojem času.

V istem času piše nadvojvoda o teh zadevah tudi deželni vladi kranjski, da je zvedel, da ona krivoverce podpira in neguje, da zavira protireformacijsko delo škofov na Bledu in v Loki, ki se trudijo za blagor svojih podložnih na svoji zemlji, da naj tega ne dela več, ker njegova volja je, da se krivoverstvo odpravi v deželi, zato odobrava delo loškega in blejskega gospostva.

Istega dne je nadvojvoda izvolil ljubljanskega stolnega dekana Samujena v komisijo glede verskih zadev na Bledu in mu naročil, da naj krepko deluje v tem oziru za čast božjo in blagor ljudstva. Dacarju v Bohinju pa je zagrozil, da zgubi takoj službo, ako se ne vrne nazaj h katoliški veri.

14. avgusta 1587 je pisal škof svojima odposlancema na Bledu, doktorju Janezu Aleksandru pl. Neustainu, kanoniku, in svétniku Volbanku Hulsenu, da je izvedel, kaj so v verskih zadevah že dosegli. Hvaležen je ljubljanskemu stolnemu dekanu za pomoč, veseli ga, da tudi brata grofa Rajko in Žiga pl. Thurn podpirata Lenkovičevko pri tem delu, da se zatre krivoverstvo na Bledu. Žigo kot junaškega in zmožnega moža imenuje potem naslednikom svojega oskrbnika na Bledu. Dne 10. septembra istega leta zopet odgovarja škof komisarjema, da je z veseljem bral, da se je že 52 oseb odpovedalo krivi veri ter skesano prejelo sv. zakramente, boli ga pa, da to delo ovira deželna

oblast, ko je vender v čast božjo in blagor sv. cerkve. Tudi mu ni všeč, da Lenkovičevka in sin Gerhab premalo storita na blagor podložnikov v verskih stvareh. Spodbuja komisarja, naj vstrajata pri delu za dobro stvar vkljub premnogim zopernostim, ki jih morata pretrpeti, zlasti od deželne oblasti.

Istega leta, 9. dne novembra, sporoča škof nadvojvodi o uspehih reformacije zahvaljujoč se mu za pomoč. Blejski protestanti so jako trdovratni, pravi, ker imajo zaslombo pri deželni vladi, a kakih 20 so jih venderle pregnali iz gospostva blejskega vkljub temu, da so se upirali deželni stanovi. Tudi mu naznani, da so deželni stanovi 24 blejskih kmetov, ki niso za 8000 renskih na prodaj, zaprli zaradi leta 1586. zastalih 800 renskih davkov, ko jih je vendar imejiteljica blejskega gospostva Ana Marija Lenkovič pripravljena plačati. Kmete so izročili deželnemu glavarju grofu Volbanku pl. Thurnu, zato prosi, da naj on posreduje v tej zadevi. Nadvojvoda je to tudi storil ter je sredi novembra istega leta poslal komisarje na Kranjsko, da bi kmete oprostili, a žal, da so komisarji že v Celju zboleli, vsled česar se je vsa stvar zakesnela.

Leta 1588., dne 18. junija, je škof zopet poslal svoja komisarja Volbanka Hulsena ter Hieronima Manicorja, J. U. D., oba škofijska svétnika, na Bled s sledečo instrukcijo: 1.) Ko se je grofoma Rajkotu in Žigi pl. Thurnu odpovedalo blejsko gospostvo, naj ona dva uravnata ondi verske zadeve ter rudarske in gozdne stvari nasproti radovljiškemu gospostvu, in drugo, kar treba, potem pa naj sprejmeta gospostvo z urbarji vred v svojo oblast tako, kakor je škofijstvo to Ivanu Jožefu Lenkoviču prepustilo. Ako bi se pa branila, češ, da se je prepozno odpovedalo, da bi ostala še eno leto, naj vesta, da s tem njima ni nič pomagano, ker znano jima mora biti, da je v teh žalostnih verskih in drugih razmerah škofijstvu to le na veliko zapreko, kajti kdor si hoče njegovo naklonjenost ohraniti, mora blagor škofijstva na vse strani podpirati. Tudi stric Jurij Lenkovič je prosil, da bi se gospostvo izročilo v oskrbništvo grofoma, a škof pravi, da mora, ker ima važne,

nujne zadeve uravnati na Bledu, gospostvo oskrbovati sposobnejša oseba, da se bo pa pozneje na to oziral. 2.) Leta 1587. je bilo 12 Ribnjanov in 12 bohinjskih Beljanov radi neplačanih dolgov zvezanih in pri deželnih stanovih zaprtih. Komisarja naj grofa nato opozorita, da se potrudita za njih oprostitev, ako se to še ni zgodilo. 3.) Ako pri inventarju kaj manjka, morata grofa povrniti. 4.) Zastalo najemnino od l. 1586. do sv. Jurija 1588. naj poravnajo, skupaj 2156 renskih 11 kr. Tudi to naj se vpošteva, kar je Lenkovičevka prejela od kmetij, s katerih so spodili luterance. 5.) Volbank Hulsen je odslej glavar, dr. Jeronim Manicor pa naj mu izroči grad in gospostvo ter naj ga predstavi ljudstvu, ki naj ga pripozna in mu pokorščino izkazuje kot vrhovnemu gospodu. 6.) Komisija ima tudi posredovati pri deželni gosposki, da odstrani luterane in kmetije izroči katoličanom, da pride enkrat verska stvar v red. 7.) Komisija ima oblast, na Bledu to tako urediti, kakor je škofijstvu na korist. Tudi je izročila grofoma še posebej odslovilno škofovo pismo, ko je okrog binkošti z napominanim navodilom prišla na Bled.

Da bi pa verske zadeve na Bledu in v okolici hitreje prišle v red, zato je tudi nadvojvoda Karol 20. februvarja istega leta dal strog ukaz deželnemu glavarju, da je že skrajni čas, da se luteranci brez odloga izženo z Bleda, kajti termin je bil dovolj dolg in čakati se ne da več. Drugi dan je sporočil tudi Volbanku Hulsenu na Bled, da je njegovi prošnji v imenovani zadevi vstreženo, in 27. aprila je naznanil, kaj je zapovedal deželnemu glavarju. Na ta strog ukaz so pa blejski luteranci: Boštjan Finsinger, Balant in Miha Pretnar, Jeronim in Miha Legat, Balant Terpinec, Jakob Rogač, Andrej in Matevž Pretnar, Vrban Krištofič, Tomo Walther, Gašper Mazalo, Gregor Setshé, Gregor Verhunec, Martin Weinzierl, Gregor Kosmač, Jakob Drabučič, Jurij Heller in Jera Kršnevic napravili prošnjo do nadvojvode, da bi jim dovolil, da se njihova posestva cenijo ne po briksenskega gospostva cenilnih možeh, ampak po deželnih, in sicer po stari navadi tako, da lahko sami prodajo svoja posestva z

vednostjo svoje gosposke, katera itak prejme vsak 10. in 20. vinar, kakor je bilo običajno do zdaj na Bledu, v Beli Peči, v Radovljici, Loki, Logatcu, v Polhovem Gradcu in po vsem Gorenjskem, ne pa, da bi odslovljeni kar brez usmiljenja morali iti s trebuhom za kruhom po svetu.

To zadevo škof 24. septembra istega leta natanko pojasni nadvojvodi ter pove, da so napominani kmetje od deželne gosposke imeli določen čas za prodajo svojih posestev, a se zato niso nič zmenili. Tudi razloži, da se jim ne godi nobena krivica, ker se je cenilo po zapriseženih možeh, in da komisija zdaj le izvršuje nadvojvodova povelja in določbe.

Štiri dni poprej naznani škof pa tudi gospej Lenkovičevi, da se vsled povelja nadvojvode krivoverski kajžarji do sv. Mihaela še trpe v svojih kočah, potem pa se naj odpode, kakor je od deželne gosposke določen obrok. Tako se je tedaj resno začelo postopati nasproti luterancem, da so morali oditi, kakor je razvidno iz škofovega pisma z dne 27. januvarja 1589, poslanega blejskemu proštu Rabanu. V pismu škof pove, kaj je naročil deželni vladi glede poravnanja z onimi kmeti, ki so Bled ostavili, ter praša tudi, če so kajžarji luteranski že odšli, da ve potem nadalje potrebno ukrepati, in če je vjetim kmetom v Ribnem in na Bohinjski Beli že ustreženo. (Dalje sledi.)

Prazgodovinska najdišča na Kranjskem.

Opisal **Jernej Pečnik.**

(Dalje).

II. Radovljica. (Z. 20. C. X.)

1. *Stare Fužine,* ž. Srednja Vas. Tu so železno rudo topili že v prazgodovinski in rimski dobi, kakor tudi pozneje do naših dnij. Dobi se mnogo slabo žgane žlindre. Nad vasjo je bilo prazgodovinsko stanovanje. Naleteli so kmetje že na prazgodovinske in rimske grobe z lepimi priložki. Priložki iz

hallstattske dobe se ločijo od dolenjskih najdb, so lepši in bolj podobni onim, ki so jih našli na Tolminskem. V Bohinju so žgani grobovi. Igle imajo okraske konjskih glav, kozlov in drugih živalij.

2. *Brod.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje. Kmetje so našli grobove iz prazgodovinske dobe.

3. *Češnjice.* Pri vasi na njivah prazgodovinsko grobišče; v grobovih so se našle cenjene najdbe.

4. *Rečevnica.* Na hribu je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje; v grobovih lepe fibule z živalskimi okraski. Ta kraj bi bilo treba natančneje preiskati.

5. *Bitnje.* Pri vasi je veliko grobišče iz hallstattske dobe. Tu je dal kopati knez Ernst Windischgrätz po učitelju Mencingerju in je našel znamenite stvari.

6. *Lepénjce.* Na njivah in pašnikih so grobovi.

7. *Ajdovski Gradec,* zahodno od Bohinjske Bistrice. Na višini je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje. V bližini kje mora biti bogato grobišče.

8. *Nómen.* Na senožetih pri cesti na desno od Bohinja proti Bledu so našli kmetje grobove z zelo lepimi in dobro ohranjenimi priložki, znamenite sulice, sekire in igle iz hallstattske dobe. Tudi ta kraj je prav važen in preiskanja vreden.

8. *Bled.* Na Gradu je bilo prazgodovinsko stanovanje. Blizu grajskega pokopališča je bilo na nekem vrtu znamenito grobišče iz časa preseljevanja narodov in naseljenja Slovencev. Odprl sem že več grobov z dobro ohranjenimi, v pesku ležečimi kostnjaki. Tudi so gomile iz hallstattske dobe. Kraj je silno važen. Blizu Bleda na levo stran ceste proti Bohinju na višini je bilo lepo in veliko prazgodovinsko stanovanje.

9. *Lesce.* Ob cesti z Bleda v Lesce so grobi; tudi pri Lescah na njivah so se že našli rimski grobovi.

10. *Radovljica.* Na senožetih blizu mesta so gomile.

11. *Begunje.* Na hribu nad Begunjami je bilo prazgodovinsko stanovanje.

12. *Brezje* pri Mošnjah. Našli so se pri zidanju prazgodovinski in rimski grobovi. Na senožetih in v hosti od Brezij

proti Mošnjam sem prekopal več bolj revnih, a čudnih gomil iz rimske dobe.

Škofja Loka — Idrija. (Z. 21. C. X.)

1. *Pri Sv Križu*, v selški župniji, je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje.

2. *Kališe*. Prazgodovinsko stanovanje. Tu so se našli grobovi iz hallstattske in rimske dobe. Pod vasjo se dobi cele kupe žlindre od topljenja rude.

3. *Češnjica*. Pri vasi na njivah so se našli rimski grobovi.

4. *Škofja Loka*. V okolici mesta več prazgodovinskih in rimskih grobov. Na hribu nad gradom prazgodovinsko stanovanje in grobišča. Ob cesti na Poljane, na desno stran, nekaj velikih gomil na travnikih.

5. *Poljane*. Zahodno od vasi prazgodovinsko stanovanje in grobovi.

6. *Sv. Lovrenc*, podružnica župnije Polhov Gradec. Na vrhu hriba je bilo zelo znamenito, trdnjavi podobno prazgodovinsko stanovanje. Vsled strmine je bil dohod mogoč le od vzhoda. Tu so se izkopale že krasne posode in lepo orožje. Po njivah okoli se bo gotovo našlo še veliko starin. Za preiskavanja je ta kraj med najvažnejšimi na Kranjskem.

7. *Črni Vrh*, pri Polhovem Gradcu, prazgodovinsko stanovanje.

8. *Sv. Urh pri Horjulu*. Na hribu prazgodovinsko stanovanje.

9. *Žažar*. Pri vasi lepo prazgodovinsko stanovanje, gomile in grobovi. Na hribih nad Horjulom prazgodovinski in rimski grobovi.

Ljubljana. (Z. 21. C. XI.)

1. *Šmarjetina Gora* pri Kranju. Prazgodovinsko stanovanje.

2. *Kranj*. V Pungertu je bilo prazgodovinsko stanovanje. Pri pokopališču, kjer je Mayrjeva klet za pivo, je grobišče iz hallstattske dobe. Našli so lepe bronaste okraske, orožje in

krasne fibule. Tudi jaz sem ondi nakopal nekaj rečij za deželni muzej. Precej zraven so rimski grobovi. Sledovi kažejo, da je bil Kranj obljuden v vseh časih.

V Lajhu pod mestom je bilo precej obširno pokopališče iz dobe preseljevanja narodov. Leta 1901. sem prekopal za dvorni muzej 62 grobov. Večino grobišča je prekopal gospod T. Pavšlar v Kranju, ki si je nabral tu prav lepo zbirko igel, zaponk z okraski (tudi zlatih rečij), orožja in korald.

3. *Stražišče.* Pri tej vasi in pri Bitnu sem odkril že nekoliko revnih, žganih grobov iz hallstattske dobe. Ko so zidali v Šmartinu novo šolsko poslopje, so našli ondi več grobov.

4. *Láhoviče, ž.* Cerklje. Tu so delali že Rimljani lončeno posodo. Našlo se je rimsko zidovje in peči za izdelavanje posode. Po njivah okoli je veliko rimskih grobov.

5. *Komenda.* V vasi so pri kopanju temeljev našli več grobov iz časa preseljevanja narodov.

6. *Smlednik.* Na smlejskem gradu in na hribovju proti severu prazgodovinska stanovanja; po hostah so grobišča in na ravnem žgani grobi iz hallstattske dobe, pri Smledniku na njivah rimski grobi.

7. *Sora.* Na njivah proti vzhodu je bilo rimsko zidovje in rimski grobi.

8. *Ládija.* Na ravnici proti severu so zadeli pri delanju železnice na rimsko grobišče.

9. *Šmarna Gora.* Na vrhu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

10. *Šmartin* pod Šmarno Goro. Našlo se je že več rimskih grobov, kakor tudi v Gámeljnih.

11. *Mengeš.* V trgu in na Drnovem se je našlo več rimskih ostankov. V trgu tudi grobovi iz časa preseljevanja narodov.

12. *Dóbrova.* V hosti proti severu je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje.

13. *Rožnik* pri Ljubljani. Na vrhu prazgodovinsko stanovanje. V hosti proti severu več gomil, ki še niso prekopane.

14. *Brezovec.* Ob cesti proti Vrhniki je bila velika rimska opekarna. Vidijo se od nje še velikanski zidovi, ostanki pečij in raznovrstnih opek. Pri cerkvi sv. Janeza Krstnika je bilo prazgodovinsko stanovanje.

15. *Ljubljana.* Tu je stalo veliko rimsko mesto Emona. Na vseh krajih se najdejo v zemlji rimski ostanki. Ob Dunajski cesti do Sv. Krištofa (na Ajdovščini) velikansko rimsko grobišče iz 2. in 3. stoletja. Todi je šla rimska cesta iz Emone v Celejo. Ko so zidali hotel »Europo«, so našli več rimskih sarkofagov, kakor tudi na zahodni strani pri tobačni tovarni, kjer je šla cesta iz Emone v Nauportum. V Gradišču je bilo središče rimskega mesta. Na raznih krajih so tu izkopali kamene z napisi, kipe, sarkofage, velike plošče, tlak, slikane sobe itd. Po razdejanju Emone so prebivalci napravili trdnjavo ter pomašili v zid, ki se še dandanes vidi, ostanke rimskih kamenov; najbrže leže zadelane v tem zidovju še jako znamenite reči. Sezidana je bila Emona, ko si je cesar Avgust prisvojil deželo. Iz prejšnjega časa še nisem zasledil na Kranjskem nobenega zidu. Pač pa so imeli prazgodovinci svoje stanovanje na Gradu. Pri Sv. Florijanu se sledi njih grobišče. Na vrhu griča je bila ograja stanovanja narejena iz kolov in protja in ometana z ilovico. Tako stanovanje je bilo tudi na Golovcu, na griču nad dolenjsko cesto.

16. *Ajdovščina,* v dolski župniji. Na hribu je znamenito prazgodovinsko stanovanje z dobro ohranjenim nasipom. Spodaj je več lepih velikih gomil, še neprekopanih. Na severno stran proti Ihanu je pa polno rimskih grobov. Jako važen kraj.

17. *Sv. Helena.* Na hribu nad cerkvijo prazgodovinsko stanovanje. Na desni strani ceste, ki drži iz Dola proti Sv. Heleni, kjer delajo opeko, so našli rimske grobove.

18. *Zadvor* pri Dobrunjah. Tudi prazgodovinsko stanovanje.

19. *Javor* nad Besnico. Proti vzhodu so njive in košenice in na višini je veliko peščeno grobišče Čudno je, da so tu

pomešani grobovi iz hallstattske in rimske dobe. Prekopal sem tu že 50 grobov. Proti jugu na griču je bilo stanovanje.

20. *Laze.* Blizu hiše župana Hribarja na košenicah je grobišče iz dobe preseljevanja narodov.

21. *Malo Trebelévo,* ž. Prežganje. Pod vasjo na njivah rimsko zidovje in rimski grobovi. Trebalo bi natančneje preiskave, ker se kaže prav znamenit kraj.

22. *Janče.* Proti Strugi na precej visokem hribu (Side) prazgodovinsko stanovanje z nasipom; grobišča še nisem zasledil.

23. *Kampelj.* Pri vasi nad Malo Štango na hribu prazgodovinsko stanovanje.

24. *Ravni Osredek.* Nad vasjo prazgodovinsko stanovanje. Na njivah so našli kmetje grobove iz hallstattske dobe.

25. *Gradišče pri Lukovici.* Na hribu pri cerkvi sv. Marjete prazgodovinsko stanovanje z lepim nasipom. Pod hribom proti Brdu na njivah več gomil. Tu so našli prvo bronasto čelado; grobišče bo precej bogato.

26. *Blagovica.* Gori na hribu v hosti prazgodovinsko stanovanje z velikimi nasipi. Tu je moralo bivati veliko ljudstva, ker leži okoli dovolj črepinj in kostij. Grobišče nepreiskano in gotovo važno. Na levo stran ceste od Blagovice proti Trojanam so odkrili kmetje že več rimskih grobov.

Celje — Radeče. (Z. 21. C. XII.)

1. *Št. Ožbalt pri Trojanah.* Mimo je šla rimska cesta čez Adrante na Celejo. V neki hiši je vzidan rimski napisni kamen. Na njivah so se našli rimski grobovi.

2. *Trojane.* Tu je bila rimska colna postaja in meja Italije in Panonije. Imenovala se je Adrante. Nahajajo se razvaline hiš z lepo slikanimi sobami, gorke kopeli, za katere so vodo greli; našlo se je ondi več rimskih napisnih kamenov in novcev na tisoče, med njimi tudi srebrnih. Mnogo starin in zidovja je podsutega. Mesto je bilo jako bogato. V vasi je vzidanih več rimskih kamenov. Na njivah proti Št. Ožbaltu so

našli že mnogo lepih rimskih grobov. Posebna znamenitost je bil vlit bronast kip nekega rimskega cesarja, na konju jahajočega, s sulico v rokah. Stal je na višini, kjer so najprej zagledali od Emone idoči mesto Adrante. Spomenik so razbili sovražniki in kose v vodo zmetali; več kosov so kmetje našli v vodi. Jaz sem l. 1886. tudi jeden tak kos našel ter ga oddal deželnemu muzeju. V vasi proti Št. Gothartu je vzidanih več rimskih napisnih kamenov. Leta 1886. sem izkopal sobo, slikano rudeče, črno in zeleno; naslikane so bile tudi rože.

4. *Vače.* Pri trgu proti severu in zahodu mnogo prazgodovinskih gomil na njivah, v gozdih in na hribu pri cerkvi sv. Križa na Slemškem na ravnem polno gomil in grobov iz hallstattske dobe.

5. *Klénik pri Vačah.* Severno od vasi proti Slemšku je na višini zemlja 3 do 4 metre visoko, pa več sto metrov na dolgo in široko nasuta, večinoma z kameneno šuto. Pod tem nasipom so znameniti grobovi, najbogatejši na Kranjskem. Izkopalo se je že na tisoče grobov. Kopala sta tu osobito umrli nadučitelj Franc Peruci z Vač in Franc Grilec iz Klenika, ki je našel ono imenitno situlo v deželnem muzeju, in eno bronasto čelado, katero sem jaz prodal na Dunaj v zbirko najvišje cesarske rodbine po dr. Kennerju. Kopal je tu tudi knez Ernst Windischgrätz. Jaz sem prekopal l. 1889. več grobov, med njimi je bil posebno znamenit grob, v katerem sem izkopal bronasto čelado z dvema grebenoma, izvanredno lep pas z vzbočnimi podobami, orožje in fibule za deželni muzej. To grobišče so našli pred 25. leti, ko so delali cesto od Vač na Sveto Goro. Na višini nad Klénikom je bilo znamenito prazgodovinsko stanovanje, kjer so stanovali ljudje samo v hallstattski dobi. Iz latenske dobe se ni našel niti jeden grob.

6. *Klénik.* Od Klenika proti Sv. Gori, precej po kleniških njivah, pašnikih in senožetih so velikanski, od vode, deroče s hribov, nanešeni peščeni nasipi. Pod temi nasipi je četrt ure daleč od Klenika polno grobov zasutih; nasipi pa so tri do

pet metrov visoki, ali pa še več. Za to izkopavanje bi pa bilo treba tisoče kron. Sploh je ta kraj izvanredno znamenit.

7. *Sveta Gora.* Na tem strmem hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje z velikim nasipom, ondi pa je bil pozneje tudi tabor proti Turkom. Precej pod cerkvijo na župniških njivah je bilo lepo grobišče; kostnjaki z lepimi priložki: zapestnicami, fibulami, sulicami, sekirami in noži. Tu sem prekopal več grobov za ljubljanski muzej l. 1887.

8. *Roviše.* Zahodno pod Sv. Goro četrt ure daleč je ta vas. Pri njej je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje in grobovi.

9. *Strahúlje* (vas od Sv. Gore proti Zagorju). Od vasi proti vzhodu je na njivah znamenito grobišče. Kostnjaki z jako znamenitimi priložki so v peščeni zemlji. Leta 1887. sem ondi prekopal več grobov ter našel znamenite predmete; zapestnice so hallstattske, igle, fibule pa so kaj čudne. Jedna je bila zelo velika in lepo okrašena s koraldami, popolno nove vrste, kakršna se ni še nikjer našla. Našel sem pa tudi še več dobro ohranjenih sekir, sulic, korald in fibul. Jednakih grobov se še ni nikjer na Kranjskem izkopalo. Od Strahulj na njivah in pašnikih proti Zagorju je bilo silno lepo prazgodovinsko stanovanje in blizu so grobovi.

10. *Zagorje ob Savi.* Na špičastem griču nad vasjo je bilo znamenito prazgodovinsko stanovanje.

11. *Zagorje ob Savi.* Ko so tu nove hiše zidali, so našli silno lepe grobe iz hallstattske dobe: kostnjake, ženske z lepotičjem, moške pa z orožjem in lepimi pasovi s podobami. Ker so le toliko kopali, kolikor je bilo treba za temelj, se sicer ni več našlo, a najdbe so tako lepe, kakor pri Vačah.

12. *Zagorje ob Savi.* Na višini na levo roko od Zagorja proti kolodvoru so se našli znameniti predmeti iz bronaste dobe.

13. *Trbovlje.* Blizu je prazgodovinsko stanovanje. Najdenih je bilo v vasi več srebrnih predrimskih novcev, na jedni strani človeška glava, na drugi konj, pa brez črk. Kmetje so jih razmetali.

14. *Bukova gora.* Na hribu Bukova gora v gozdu prazgodovinsko stanovanje in blizu ondi, tudi v hosti, gomile.

15. *Retje.* Pri vasi so kmetje našli rimske grobe.

16. *Retje.* Blizu vasi tudi prazgodovinsko stanovanje.

17. *Hrastnik* (Štajersko). Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

18. *Dol.* Pri vasi so kmetje že večkrat našli rimske grobe pri obdelovanju njiv.

19. *Turje* (Sv. Štefan). Lepo prazgodovinsko stanovanje.

20. *Koprivnik* (ž. Polšnik). Pri vasi na hribu so na njivah znameniti grobovi iz hallstattske dobe: skeleti z dobro ohranjenimi priložki, sulicami, zapestnicami, sekirami in fibulami.

21. *Polšnik.* V župniji Polšnik je podružnica sv. Jurija. Pri njej prav lepo prazgodovinsko stanovanje z obsipom.

22. *Padež.* Pri vasi prazgodovinske gomile.

23. *Podpeč.* Prazgodovinsko stanovanje.

24. *Suhodol* (ž. Dole). Pri vasi je bilo najdenih že več prazgodovinskih grobov.

25. *Gradišče.* Na tem hribu je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje.

26. *Strmec.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

27. *Kal* pri Št. Rupertu. Jedna neprekopana gomila.

28. *Gabrje* (ž. Sv. Trojica). Pri vasi v gozdu gomile.

29. *Radeče.* Pri trgu na hribu lepo prazgodovinsko stanovanje.

30. *Hotemež.* Pri vasi v hostah več gomil.

31. *Brunik.* Pri vasi v gozdu še več neprekopanih gomil.

32. *Gomile* (grad Erkenstein). Pri vasi mnogo grobov iz hallstattske dobe, pa bolj revni mrliči.

33. *Lisec,* hrib (Štajersko). Na hribu prazgodovinsko stanovanje.

34. *Boštanj* (Sauenstein) ob Savi. Nad gradom v hosti gomile in pri vasi Boštanj je bilo najdenih že več prazgodovinskih grobov.

35. *Sv. Rok pri Sevnici* (Štajersko). Na hribu lepo prazgodovinsko stanovanje.

36, *Radna.* Od vasi Radne proti Krškemu nad cesto na desno na njivah je bilo izkopanih že več prazgodovinskih grobov. — Nad Radno pri vasi Mali Lukovec sem našel l. 1904. v hosti lepe grobe.

37 *Šemnik.* Pri vasi se je našlo že več prazgodovinskih in rimskih grobov.

38. *Svibno.* Pri župni cerkvi lepo prazgodovinsko stanovanje, tam blizo velika gomila.

39. *Kum.* Na vrhu hriba je bilo prazgodovinsko veliko stanovanje iz hallstattske dobe.

40. *Orlė, Spodnje in Gornje.* V hosti boštanjske grajščine sem prekopal veliko gomilo.

41. *Preska,* ž. Boštanj. Tu sem našel l. 1904. v hosti velikansko gomilo, v njej čudne piskre s podstavki, zapestnice in zlato peno.

42. *Gracarjev hrib.* Znamenito prazgodovinsko stanovanje ob gorskem grebenu. To je naravna trdnjava, po njivah so kmetje našli grobove.

43. *Gradišče.* Na hribu pri vasi Gradišče, ž. Šmartin pri Litiji, proti vzhodu od Šmartina lepo prazgodovinsko stanovanje.

44. *Javorje.* Pod vasjo proti vzhodu na visočinah lepo prazgodovinsko stanovanje. Kmetje so našli tudi grobove pri obdelovanju njiv.

Višnja Gora — Cirknica. (Z. 22. C. XI.)

1. *Notranja Gorica pri Igu.* Prazgodovinsko stanovanje.

2. *Žalostna Gora pri Preserju.* Na njej prazgodovinsko stanovanje.

3. *Sv. Ana pri Preserju.* V cerkev je vzidan rimski napisni kamen.

4. *Črna Vas.* Vzidan rimski napisni kamen.

5. *Brest pri Igu.* Vzidan rimski napisni kamen.

6. *Strahomer.* V cerkvi vzidanih več rimskih napisnih kamenov.

7. *Staje pri Igu.* Rimski nagrobni napis, vsekan v naravno skalo.

8. *Studenec pri Igu.* V župni cerkvi več rimskih kamenov z napisi in skulpturami. Pri cerkvi je bilo rimsko zidovje.

9. *Studenec pri Igu.* Pri Studencu so na senožetih, njivah in pašnikih izkopali že več rimskih grobov. Ondi se je našlo tudi več rimskih kamenov z napisi.

10. *Pri Igu* ob cesti na Ljubljano prazgodovinsko mostišče (stavbe na koleh). Veliko stanovanje iz poznokamnene dobe. Našlo se je mnogo orodja iz kamna in živalskih rogov in okrašene lončene posode iz dobe, ko niso poznali ne brona, ne železa. Par bronastih sulic je bilo gotovo prinešenih od drugod. Takrat je bilo ljubljansko barje še jezero, v vodo so zabili kole, na te postavili pode in na nje hiše. Da so bili varni pred divjimi zvermi in sovražniki, so se na vodi naselili. Drugje na Kranjskem takrat še ni bilo stanovalcev.

11. *Golo.* Na hribu pri župni cerkvi je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje. Našli so že več grobov iz hallstattske dobe.

12. *Gradišče nad Želimljem.* Na hribu lepo prazgodovinsko stanovanje z dobro ohranjenim nasipom, kakršnih je malo na Kranjskem.

13. *Gradišče.* Od vasi Gradišče proti severu je več lepih gomil. Izkopal sem nekatere že pred več leti ter našel lepe predmete iz hallstattske dobe.

14. *Šmarija.* Na vrtih v vasi na obeh straneh državne ceste je bilo najdenih že več rimskih grobov, tako pri zidanju hiše št. 31, pri stavljenju kozolcev št. 25 in 26, pri kopanju jarkov za vodovod, pri uravnavi vrta gostilne Škrjanec št. 21 10 žganih grobov s svetilkami, dvema steklenicama in nekaterimi rimskimi denarji. Pri Razdrtem so našli pri zidanju mosta čez železnico rimski grob, pepel v amfori. Rimska cesta se sledi poleg državne ceste.

15. *Podgorica pri Šmariji.* Ob poti iz Šmarije na Podgorico se je našlo na pašnikih pod »Farovškim hribom« več rimskih žganih grobov, veliko grobišče. Na omenjenem hribu je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje.

16. *Slivnica Gorenja,* ž. Šmarija. Pri vasi na njivah in senožetih sem našel že mnogo prazgodovinskih grobov l. 1892. in 1893. z lepimi starinami. Celi in žgani mrliči. Sicer pa so jih kmetje prej in pozneje že mnogo našli pri oranju.

17. *Slivnica Gorenja.* Na njivah in pašnikih in v gozdu od vasi proti Magdalenski gori samo grobišče, gomile in grobi na ravnini. Izkopal sem tam l. 1892. in 1893. na stotine grobov z jako znamenitimi priložki, tako je n. pr. imela neka ženska na vsaki nogi po 18 bronastih obročev, lepe zapestnice, fibule, bronasto ovratnico in več korald.

18. *Magdalenska gora* pri Šmariji. Okolo cerkve znamenito prazgodovinsko stanovanje, nižje proti jugovzhodu na istem hribu pa še dve stanovanji. Tu so stanovali bogati ljudje. Ker se v gozdu najde mnogo železne žlindre, ki pa ima še precej železa v sebi, je dokaz, da so tu topili rudo, odtod menda toliko bogastvo prebivalcev.

19. *Magdalenska gora.* V gozdu proti Podgorici in Paradišču mnogo gomil. Tukaj in pri številkah 17. in 20 (Hrastje) je bilo pokopanih morebiti na tisoče prebivalcev z gradišča na tej gori. Več teh gomil sem prekopal. Jedna je bila 30 *m* dolga, 15 *m* široka in do 7 *m* visoka. V njej je bilo nad 400 mrličev, deloma z jako bogatimi priložki, med njimi tudi več glavarjev te naselbine, katere je bilo spoznati po izvanredno bogatih priložkih. Vsak glavar je imel bronasto čelado, lepše orožje in celó konja v grobu. Izvestno so oni prebivalci imeli vero na posmrtno življenje, in sicer so si mislili, da je na onem svetu ravno tako, kakor je tu, zato so dali mrliču vsega, kar bi utegnil ondi rabiti: orožje in konja za boj, okrasje, da se je ondi stanu primerno predstavil. Ženskam so dali v grob najlepšo obleko in lišp, pa tudi predilno vretence, otrokom pa igrač· punčk in ropotulj. Dodali so tudi lepo posodo, brž ko

ne z jedjo. Posoda leži navadno konec nog. Ako je bil kdo premožen, so mu dali več posod, revež je pa moral biti zadovoljen z jedno. Tudi sežganim mrličem so dajali take priložke, posebno pogosto pa nože in osle. Sploh pa je v moških grobeh orožje, v ženskih pa okrasje. Čuditi se je množini korald iz jantara, ki so jim služile kot ovratni okrasek. Jantar je bil takrat jako drag in je reprezentoval to, kar v jutrovih deželah slonova kost. Dobivali so ga menda od severnega morja. Da so železno orožje doma izdelovali, ni dvomiti, menda so izdelovali tudi bronaste okraske, vsaj priprostejše, bronaste posode, posebno one s podobami, so pa menda prišle od drugod, bodisi iz Fenicije ali od Etruščanov. Znamenito je, da se je našla na Magdalenski gori situla, jednaka oni z Vač, pa celo s petimi pasovi, ona pa ima samo tri. Posebno so bile okrašene ženske. Imela je neka ženska vso obleko z zlato peno okrašeno, po obleki od vrha do tal je bilo do osem tisoč raznih korald našitih, na rokah in nogah je imela lepe obročke, okolo vratu lepo okrašen votel obroč, na prsih več fibul, konec nog dve bronasti situli s podobami. Res sta bili natrti, a manjkalo ni nič. Sedaj sta v muzeju Rudolfinu, a slabo sestavljeni. Konji so bili obrzdani z zelo okrašeno opravo. Pokopani so bili vrh mrliča. Našlo se je v eni gomili pet konj. Oprava je bila okrašena z bronastimi glavicami raznih živalij. V napominani gomili se je našlo pet bronastih čelad z jednim ali dvema grebenoma in nad 200 korald iz jantara, debelih kakor orehi. Jantar je skoraj krvavo rudeč. V drugi gomili je bilo 173 grobov z istotako znamenitimi priložki. Sicer se je pa prekopalo še nekaj gomil. Kopal sem l. 1892. za kranjski deželni muzej, l. 1893. in 1894. pa za c. kr. dvorni muzej na Dunaju. Jednako bogatih in tako umetnostno izvršenih predmetov se sploh ni izkopalo na Kranjskem.

20. *Paradišče pod Magdalensko goro.* Na ravnini od vasi proti veliki cesti je polno rimskih grobov z lepimi priložki. Rimljani so pozneje, menda začetkom II. stoletja po Kristu, prebivalce s hribov v doline spodili, njih prvotna bivališča

požgali, ter jih navadili živeti po rimskih običajih. Pravih Rimljanov je bilo malo, uradniki in vojaki so oskrbovali upravo, le večji kraji, kakor Emona, Neviodunum itd, so bili naseljeni z veterani. Ljudstvo je živelo po svoje, vendar je obubožalo. V grobe so devali po rimski šegi poleg žar še novce, fibule in svetilke. Blizu Paradišča se je našel sarkofag. Ti so samo v Ljubljani navadni, po deželi se jih je pa še malo našlo.

21. *Magdalenska gora.* Na njivah in na pašniku sem našel več znamenitih prazgodovinskih grobov z lepimi starinami.

22. *Hrastje*, vas jugovzhodno od Magdalenske gore. V gozdu so bile lepe peščene gomile, katere sem prekopal l. 1893. Jedna je bila zelo velika z dobro ohranjenimi in lepimi priložki, okrasjem in orožjem, vmes jako lepa in zelo okrašena bronasta čelada. Tu so bili tudi ljudje z Magdalenske gore pokopani.

23. *Grosuplje.* Pri zgradbi železniške postaje se je našlo več rimskih grobov z revnimi mrliči.

24. *Pance, ž.* Lipoglav. Pri vasi v gozdu proti zahodu na hribu lepo prazgodovinsko stanovanje. Kmetje imenujejo ta kraj »Krokarjev grad«.

25. *Pance.* Na vrtih, posebno na onem posestnika Skubica, je grobišče. 1 *m* globoko v zemlji so skeleti iz hallstattske dobe. Tu sem že več grobov izkopal.

26. *Polica.* Pri župni vasi je na višini lepo prazgodovinsko stanovanje.

27. *Polica.* Od vasi proti vzhodu so našli že mnogo rimskih grobov.

28. *Beleč Vrh pri Polici.* Na njivah so našli kmetje že mnogo rimskih grobov.

29. *Brezovo Gornje, ž.* Višnja Gora. Kmetje so našli na vrtih prazgodovinske grobove.

30. *Gradišče,* hrib nad vasjo Vrh pri Višnji Gori. Lepo prazgodovinsko stanovanje. Jako lep nasip. V vasi Vrh so našli na vrtih hallstattske grobove.

31. *Slivnica Spodnja.* Nad vasjo v gozdu lepo prazgodovinsko stanovanje. Grobov se do sedaj še ni našlo.

32. *Boštanj, grad.* Pod njim nekaj gomil na grajskih njivah iz prazgodovinske dobe. Kmetje so našli tam okoli že več rimskih grobov.

33. *Boštanj, grad.* Na griču, kjer stoji grad, je bilo prazgodovinsko stanovanje.

34. *Žalina Mala.* V župni cerkvi je nad južnim vhodom vzidan rimski napisni kamen s tremi doprsnimi podobami v reliefu.

35. *Žalina Velika.* Od vasi proti jugu na peščenem prostoru so izkopali rimske grobe z okostji.

36. *Tabor pri Št. Jurju.* Na hribu dve prazgodovinski stanovanji, jedno ondi, kjer je še ohranjen tabor iz turških časov, drugo malo stran.

37. *Račna Velika.* Nad vasjo je župna cerkev na Kopanju. Na tem strmem griču pri cerkvi je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje. Pri vasi Velika Račna so kmetje izkopali na njivah tudi rimske grobe.

38. *Sloka Gora,* ž. Škocijan pri Turjaku. Na hribu znamenito prazgodovinsko stanovanje z 10 *m* visokim nasipom, kakršnih je malo na Kranjskem.

39. *Staro Apno,* župna cerkev v Škocijanu pri Turjaku. Pri vasi na košenicah več gomil iz hallstattske dobe.

40 *Čušperk, grad.* Na šilastem hribu, Limberg imenovanem, je znamenito prazgodovinsko stanovanje, z visokimi skalami silno utrjeno, iz hallstattske dobe. Grobov še niso našli.

41. *Vodice.* V hribih pri vasi je več gomil, pa tudi na senožetih so nekatere.

42 *Čušperk, razvalina.* Prazgodovinsko stanovanje.

43 *Ilova gora, Velika.* Pod vasjo na njivah so našli kmetje že več rimskih grobov. Dalje proti Krki je nekaj gomil.

44. *Ilova gora, Velika.* Na strmem hribu nad vasjo je bilo zelo utrjeno prazgodovinsko stanovanje z lepim razgledom na vse strani. Jako znamenit kraj.

45. *Gradišče.* Pri cerkvi sv. Nikolaja je bilo lepo prazgodovinsko selišče.

46. *Stičina.* Jugovzhodno gori v gozdu velikansko prazgodovinsko stanovanje z visokim nasipom.

47. *Griže pri Stičini.* V gozdu veliko prazgodovinsko stanovanje.

48. *Griže.* Pri vasi na njivah velike, še neprekopane gomile.

49. *Griže.* Od vasi proti Št. Vidu več gomil.

50. *Studenec pri Stičini.* Na njivah več gomil.

51. *Gomile pri Stičini.* Pri hiši Gomilar na njivah in travnikih mnogo lepih gomil, nekatere izredne velikosti. Eno sem prekopal l. 1897. ter našel v njej 56 žganih grobov.

52. *Sušica pri Krki.* V gozdu več gomil, na njivah pa so našli kmetje pri oranju že več rimskih grobov.

53. *Gabrovšica pri Krki.* Pri vasi veliko rimsko grobišče; kmetje so našli na njivah mnogo rimskih grobov.

54. *Veliki Korén,* vas južno od vasi Krke. Visok koničast hrib nad vasjo. Na njem prirodno utrjeno prazgodovinsko stanovanje, tako da se pride nanj le od zahodne strani. Grobov se še ni našlo. Pod hribom je bil najden in vzidan v cerkev rimski napisni kamen, grobni spomenik nekemu padlemu vojaku II. legije. Leta 1885. sem ga poslal deželnemu muzeju. V gozdu pri vasi so našli kup znamenitih bronastih predmetov iz bronsove dobe: sekir, sulic, zapestnic itd., žal, da so ljudje te stvari razmetali. Jaz sem dobil leta 1885. na nekih hišnih vratih velikansko bronasto ovratnico pribito, da so ž njo vrata odpirali. Kupil sem jo ter jo dal deželnemu muzeju. Čudno je tudi, da se v zemlji pozna, da je bilo ondi več okroglih trdnjavic, zidov pa ni več. Pod vasjo v hosti je daleč pod zemljo segajoča velika jama; gotovo so ljudje tudi v njej stanovali ali vsaj v njo bežali pred sovražnikom.

55. *Videm Mali pri Dobrepoljah.* Pri vasi se je našlo že več rimskih grobov; na njivah in na ravnici »Ratike« imenovani.

56. *Podpeč.* Velika podzemeljska jama pri vasi. Nad vasjo že nekaj rimskih grobov najdenih.

57. *Gradiški Vrh pri Robu.* V gozdu znamenito prazgodovinsko stanovanje, a tudi v rimski dobi je bilo ondi zidovje. Imenitna je do gradu Nadliška, eno uro daleč, segajoča zidana utrdba, na drugo stran gre ista pa do cerkve sv. Primoža. Pri vasi Gradišče je na senožetih tudi še več gomil.

58. *Selo,* vas blizu Lužarjev. Na hribih lepo prazgodovinsko selišče. Tudi rimski ostanki se najdejo tam. Mimo je šla za Rimljanov pot od Emone v Loško dolino do »Terpo«. V tej dolini je bilo več rimskih bivališč.

59. *Sv. Urh,* podružnica bloška pri gradu Nadlišek. Obzidano rimsko stanovanje. Kmetje so našli že večkrat rimske grobe. Jako znamenit kraj.

60. *Grahóvo pri Cirknici.* Od Grahovega proti Cirknici na hribu lepo prazgodovinsko stanovanje.

61. *Dolenja Vas pri Cirknici.* Od vasi zahodno na višini zelo veliko in lepo prazgodovinsko stanovanje blizu jezera. Na njem in pod njim veliko grobov iz hallstattske dobe, sami sežgani mrliči z lepimi starinami, osobito z velikimi fibulami. Ondi je še mnogo grobov.

62. *Lipljene Velike,* ž. Škocijan pri Turjaku. Pri delanju nove ceste od tu proti Št. Jurju so našli rimske grobe z bogatimi priložki. Fibule iz I. stoletja po Kristu.

63. *Nova Vas pri Blokah.* Pri vasi na hribu je bilo lepo stanovanje iz hallstattske dobe.

64. *Sv. Rok,* cerkev pri Vel. Laščah. Prazgodovinsko stanovanje.

65 *Lašče Velike.* Na nekem hribu pri Vel. Laščah lepo prazgodovinsko stanovanje.

66. *Podbukovje pri Krki.* Prazgodovinski in rimski grobi pri vasi.

67. *Krka (Izvirek reke Krke.)* Nad izvirom velika podzemeljska jama; v njej so se našle prazgodovinske starine in nad jamo na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

*

68. *Muljava pri Krki.* Pri cerkvi je bilo lepo prazgodovinsko stanovanje.

69. *Krvava Peč,* ž. Rob. Na višini prirodno utrjeno lepo prazgodovinsko stanovanje.

70. *Višnja Gora* (razvalina »Stari grad«). Malo prazgodovinsko stanovanje.

71. *Gatína pri Grosupljèm.* V cerkev vzidan lep rimski nagrobni napisni kamen.

72. *Stari Trg pri Višnji Gori.* Našla sta se pod župno cerkvijo pred 50. leti dva okrogla stebra, baje z napisi. Oklesali so ju in zdaj nosita svod hleva (pri »Mihetu«). Skoro gotovo sta bila rimska miljnika.

Rimska cesta. (Emona — Neviodunum. Od Ljubljane do Lanišča glej Z. 21. C. XI.)

Od Ljubljane do Škofljice in nove ceste pod Tlakami je bila rimska cesta po sedanji državni cesti ali poleg nje. Pod Malim Vrhom pri Šmariji je šla po stari cesti mimo Treh Križev (Tlake) na Razdrto, proti Šmariji malo pod sedanjo cesto (kjer se še dobro pozna), skozi Šmarijo do Cikáve, potem mimo Hrastja, Perovega pod Malo Staro Vasjo proti Polici, potem mimo Spodnjega Brezovega čez Golo Gorico mimo »baronove« pristave in železniške postaje v Višnji Gori, mimo Marijinega znamenja pod župno cerkvijo, kjer sta se blizu našla pred 50. leti dva miljnika, potem na ovinek ceste pri Starem Trgu, kjer je stal pred l. 1478. trg Višnja Gora, po veliki cesti dalje do Hudega, oziroma Ivančje Gorice pri Stičini, južno od te postaje čez Rogovilo, južno od vasi Studenec med veliko cesto in Glogovico mimo postajališča Št. Vid južno od Radohove Vasi mimo postaje Radohova Vas čez Cesto ali Breg mimo Žúbine po temeniški dolini. (Od Št. Vida dalje glej karto Z. 22. C. XII. Pri Ivančji Gorici sta bila najdena dva miljnika, jeden je v Rudolfinu ([a N]eviodun o. m. p. XXXXIIII, t. j. 44 rimskih milj à 1·5 *km*). Drugi miljnik je dal opat Lavrencij

Rainer iz Stičine postaviti na križišču ceste pri Ivančji Gorici l. 1583. Dal je napis odklesati in ga je nadomestil z drugim napisom verske vsebine, napravil nastavek iz drugačnega kamena. (Müllner ga je spoznal za rimski miljnik, K. Črnologar ga je opisal v »Mitth. d. k. k. Centr. Commission N. F. XVIII pag. 204 in v istem zborniku XXV, pag. 150. (Konec pride.)

Mali zapiski.

Quaglieve freske v stolnici in semeniščni knjižnici. — Znano je, da je slikal Quaglio v ljubljanski stolnici od l. 1703. do 1706. in da je okrasil s svojim mojstrskim čopičem svetišče, nekdanjo kupolo, obe prečni ladiji in strop v podolžni ladiji. Nerešeno je ostalo vprašanje, kdo je preslikal stranske kapelice v stolnici in semeniščno knjižnico. Ustno izročilo je sicer govorilo za Julija Quaglia, toda pomislekov je bilo vendarle precej. Oziraje se na vse te razmere je pisal poročevalec teh vrstic v Quaglievem življenjepisu (Dom in Svet, 1903. str. 527.) tako: »Bržkone je res Quaglio slikal stranske kapele, a moralo se je to zgoditi pozneje, česar nam pa zgodovina ne pove. Kapiteljski arhiv bi nam pojasnil to vprašanje, ko bi bil natančneje preiskan. Isto velja o semeniščni knjižnici. Ako je torej Quaglio slikal knjižnico, je moral pač več let po dovršeni stolnici priti v Ljubljano, in le s to razdaljo let bi se utegnila razložiti precejšnja razlika v barvah in v risanju.« In tako je tudi bilo. Mil. g. stolni prošt dr. Janez Kulavic je našel v kapitelskem arhivu beležko, ki spričuje, da je Julij Quaglio s svojim sinom Rafaelom za 500 gld. in prosto hrano preslikal semeniščno knjižnico meseca avgusta 1721. Na stroške g. Codellija je preslikal potem kapelico presv. Trojice v stolnici. Kapitlu je to tako ugajalo, da se je pogodil s slikarjem, naj še ostalih pet kapel preslika. Za to delo mu je obljubil 2000 gld. hrano in stanovanje zanj in za sina Rafaela. To pogodbo je zabeležil kapitel v svoj zapisnik 27. novembra 1721. Quaglio je odšel s pogodbo domov in obljubil, da se spomladi povrne na delo. Delo je dovršil v splošno zadovoljnost l. 1722. in 1723. Ker se je vse srečno izteklo, in ker je tudi prazne stene nad zakristijama okrasil, mu je kapitel poklonil v trajen spomin na Ljubljano srebrno kupo s podložkom, oboje bogato pozlačeno. Kupa s podložkom je stala v Avgsburgu 150 gld.

Dotični odstavek v kapitelskem zapisniku (Protocollum Capituli Labacensis IIII. p. 445) se glasi dobesedno: »Die 27. Novembris Anni 1721.

cum Dno Julio Qualaeo, Pictore eximio, quem Layno evocavit Capitulum praeterito vere ad depingendam Nostram Bibliothecam, cum quo convenimus pretio quingentorum florenorum una cum victu eidem et eius filio Raphaeli subministrando gratis, qui etiam opus eleganter perfecit praeterito Mense Augusti, et interim hucusque alia opera peregit; ultimo Capellam St. Trinitatis in Nostra Ecclesia Sumptibus Dni Codelli depinxit. Cum eodem inquam convenit Capitulum, ut etiam depingeret reliquas quinque Capellas uniformiter cum Capella Ss. Trinitatis, pro quibus quinque Capellis ita apte depingendis promisimus ei duo millia florenorum, victum et Cubiculum pro eo et eius filio, quosque in hoc opere perficiendo persistet. Hic contractus stipulatus est sub die 27. Novembris, quo facto discessit in Patriam promittens se adfuturum proximo primo vere ad effectum ut quantocyus opus destinatum perficiat.« — Dalje str. 494: »Postquam Julius Qualaeus Comensis hoc anno (zapisnik seje 13. dec. 1723.) ultimam manum posuit in depingendo Nostram Ecclesiam et supra Sacristias ornavit illa spatia vacua praeter conventionem Reverendissimum Capitulum intuitu eius diligentiae et adhibita egregia arte cum universali satisfactione, gratitudinis ergo, destinavit eidem aliquod gratuitum regale et donum afferre pro memoria in sua domo perpetuo conservanda. Nempe unum argenteum Scyphum cum sua patella vulgo sottocoppa totum probato argento per totum fortiter deauratum, quod studio Augustae Vindelicorum laboratum et allatum fuit, valoris circiter centum Imperialium seu 150 fl. cum sequenti inscriptione: Hanc patellam cum suo cyatho, Dno Julio Qualaeo Comensi de Layno, Capitulum Labacense in gratitudinis tesseram ob cathedralem Ecclesiam Labacensem D. Nicolao Sacram, per totum egregio penicillo decoratam, grato animo, et in perennis memoriae argumentum defert Anno M. D. C. C. XXIII.

V. Steska.

Prazgodovinska izkopavanja pri Boštanju. Letos sem kopal okoli Boštanja. Meseca aprila sem odprl v hosti M. Lisca nad Radno 12 *m* dolgo in 4 *m* široko gomilo. V šestih grobeh sem našel posode, sulico, nanožnice, fibule, uhane in koralde. Nad Vel. Lukovcem v hosti sem odkril 10 *m* dolgo in 4 *m* visoko gomilo s petimi grobovi in lepimi priložki. V Bučnem Vrhu sem prekopal 20 *m* dolgo in 5 *m* visoko gomilo in našel v njej le 8 grobov iz hallstattske dobe. Odkril sem dalje v boštanjski hosti še drugo velikansko gomilo z 32. mrliči. V nekem grobu sem našel tri zelo znamenite posode.

J. Pečnik.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIV. **1904.** **Sešitek 5. in 6.**

Doneski k zgodovini Bleda in okolice.

Spisal **Franc Pokorn.**

(Dalje in konec.)

15. Rudarske in gozdne zadeve. Škof Tomaž poroča nadvojvodi Karolu 12. februvarja 1587: »Ze l. 1584. sem se radi rudarskega sodnika pritožil [14]), ker sega v rudarske in kovaške zadeve na svetu blejskega gospostva vkljub starim pravicam in svoboščinam, s katerimi sem se izkazal in jih predložil, a odgovora na to še ni.« Zatorej prosi škof nadvojvodo, da naj kot katoliški vladar ne pusti kratiti imenovanih starih pravic, kajti vsi rudarji, kovači in delavci so njemu kot gospodarju gospostva prisegli pokorščino. Novi rudarski zakon naj se za njegovo gospostvo odpravi ter naj ostane pri starem.

Istega dne piše škof tudi v Gradec dr. Volbanku Schranzenu, proseč ga, naj pripomore k ugodni rešitvi označene zadeve. Tudi krškemu škofu je pisal pet dnij pozneje za posredovanje v tej stvari.

Nadvojvoda Karol 9. marcija 1587 odgovarja škofu, da priznava posestne pravice škofove na blejskem gospostvu ter da mu jih noče kratiti. Škof naj pa tudi ve, da je on (vojvoda) kot vrhovni knez dežele kranjske podedoval od svojih prednikov njim lastne regalije glede rudnikov in da deluje popolnoma v svojem pravu, ako zahteva, da se izvršujejo določbe gozdnega

[14]) Glej št. 9. v tem spisu!

rudarskega reda. Upa torej, da bode škof to pripoznal, da so rudarji in drugi te vrste v prvi instanci podložni njemu in od njega nastavljenemu rudarskemu sodniku. To poročilo je podpisal vitez Ivan Khissl.

Škof nato še enkrat prosi nadvojvodo dne 30. aprila 1587, naj za blejsko gospostvo prekliče svojo jurisdikcijo glede rudarstva, da ostane, kot je bilo že od nekdaj v navadi, da imajo namreč škofje v vsem svojem posestvu prvo instanco, torej popolno oblast v vseh zadevah, kakor so jo pred petsto leti prejeli od rimskih cesarjev.

Kako se je ta zadeva rešila, nam nadaljni akti ne povedo. Skoro gotovo se je naposled škof udal novemu rudarskemu redu, ker je nadvojvoda po drugi strani skušal pomagati fužinarjem, da je njih delo bolje uspevalo. To bi sklepali iz nekaterih poznejših opazk v tem oziru. Leta 1606., 24. januvarja, piše škof Krištof Andrej pl. Spauer [15]), brat zgorej omenjenega Janeza Tomaža, naslednik Andreju Avstrijskemu, blejskemu oskrbniku Janezu Krist. Kirchmaierju, da naj pazi na to, da fužine in ogljarji gozdov ne bodo preveč izsekavali, in, ako kaj opazi poškodbe, naj kaznuje po zaslugi provzročitelje. Dne 4. septembra istega leta pa naznanja škof nadvojvodi Ferdinandu v Gradec, da mu je 14. marcija pisal blejski glavar baron Anton pl. Spauer glede lova, divjačine in drugih pravic v Bohinju in sporočil, da se mu gozdar ustavlja, da ravna po svoji glavi, kot bi škof ne imel nobenih pravic več na svojem gospostvu, v kateri zadevi ga prosi pomoči. To kaže, da škof ne smatra več sebe, ampak nadvojvodo za prvo odločivno instanco.

Ravno to spoznamo tudi iz nekega škofovega pisma iz leta 1590. z dne 2. oktobra, v katerem naroča škof blejskemu glavarju, da naj pazi na gozdove, da se svojeglavno ne bodo izsekavali, da se ne pride v konflikt z gozdnim sodnikom, kakor se je to godilo za oskrbovanja Ivana Jožefa Lenkoviča.

---

[15]) Vladikoval je od l. 1601. do 1613.; umrl je 10. januvarja 1613.

16. Instrukcija za škofovska komisarja. Škof je dal 29. aprila 1589 svojima komisarjema: Volbanku Hulsenu in dr. Jeronimu Manikoru, škofijskima svetnikoma, ki sta odšla na Bled, navodilo v sledečih zadevah: 1.) Dne 6. ali 7. maja naj bodeta gotovo ondi, da z grofoma Žigom in Rajkotom pl. Thurn obračunata, ker o sv. Juriju neha njuna služba. Termin namreč glede odstopa se jima je bil podaljšal zato, ker sta obljubila, da sama obravnata zadeve glede 24. zaprtih kmetov iz Ribnega in Bohinjske Bele, glede verskih homatij, rudnikov, gozdov (z radovljiškim gospostvom), ter glede rovtov. Poizvedeti morata, če se je vse to že izvršilo, če se je eksekucija glede luterancev uredila, kar se mora do sv. Mihaela zgoditi, da se potem predlaga katoliški oskrbnik v potrditev, grofa pa odstopita vse: graščino, urbar in pisma. 2.) Za slučaj, da onih 24 kmetov še ni izpuščenih, naj grofa k temu prisilita, da se to zgodi; ako bi se branila odstopiti gospostvo, naj vse ukreneta, da se to izvrši. 3.) Grofa naj skrbita, da bode glede inventarja vse v redu. 4.) Grofa morata za l. 1587/1588. zastalo najemščino 1500 renskih proti pobotnici komisarjema odšteti. 5.) Komisarja imata oblast, da se pogajata z grofoma, toda le, ako sta voljna pogajati se glede verskih zadev, glede 24. kmetov, če še niso izpuščeni, glede nastavljenja novega oskrbnika itd., da se vse to res izvrši, ker drugače bi se reklo škofijstvo za nos voditi in mu škodovati. Tudi dolg naj poravnata, ako ne, pa komisarja vzameta gospostvo v svojo oblast tako dolgo, da škofijstvo reši vso zadevo. 6.) Komisarja posredujta tudi pri deželni vladi, da se luteranci odstranijo in s katoličani nadomesté v posestvu, kakor je zapovedal sam nadvojvoda Karol, da pride verska zadeva v pravi red. 7.) Poizvedeti je treba tudi, v kakem stadiju je že zadeva Lambergove pravde. 8.) Stori naj se sploh vse, kar je škofijstvu in dobri stvari na korist.

Kakor se vidi iz drugih pisem, sta komisarja odločno delala po naročilu, in sicer z dobrim uspehom, kajti dne 31. majnika istega leta odgovarja škof na njuno poročilo, da

ga veseli, da je 24 kmetov proti odškodnini osvobojenih, da se je okrog 60 luterancev izpreobrnilo, da le 5 ali 6 oseb ni bilo o veliki noči pri spovedi itd. Ker grofa prosita, da bi še ostala, bi se moglo to zgoditi le, ako bodeta verske zadeve podpirala, ako zapadli denar plačata, in če sploh skrbita za blagor gospostva, in sicer bi se jima odlok podaljšal še do sv. Jurija. Štirinajst dnij pozneje pa naroča škof komisarjema, da naj se pristava in drugo popravi, živina oskrbi in stari oskrbnik naj še ostane, ker sta mu tudi sporočila, kaj sta dosegla pri deželni vladi glede luterancev.

Nato pa škof 12. avgusta istega leta poroča nadvojvodi, da je poslal komisarje na Bled, da je 16 posestnikov odšlo po razsodbi proti odškodnini posestva, 17 kmetov se je pa izpreobrnilo. Ker pa so zapeljivci še v okolici, zahtevali so komisarji od njih pismeno zavezbo, da prostovoljno ostanejo zvesti katoliški veri, ako pa zopet odpadejo, tedaj pripadejo kmetije takoj gospostvu. Objednem ga prosi škof, da naj zapove sedanjemu blejskemu glavarju grofu Žigi pl. Thurnu, ako pride zopet kak luteran v blejsko gospostvo hujskat ljudstvo, da naj ga takoj odpravi in kaznuje, ker je obljubil, da bode podpiral zadeve katoliške vere. Nadalje mu pove, da so trije jako strastni zapeljivci iz radovljiškega gospostva v blejski okolici, kateri nadlegujejo podložnike in delajo na škodo veri, namreč: Jurij Pavšin s Sela, Jurij Močnik z Bobna (zu Auriz) in Mandelc (Mandliz) z Bleda. Ti delajo zgago povsod, zato naj se odpravijo, kakor tudi v bližnjih Begunjah predikant Peter Kuplenik, ki ljudstvo bega. Nadvojvoda Karol obljubi 3. novembra istega leta po svojem dvornem kancelarju dr. Volbanku Schranzenu škofu pismeno, da mu bode pomagal v omenjeni zadevi kar najbolj mogoče. Pripomni pa, da naj se grof Žiga pl. Thurn ne imenuje »blejski glavar«, ker je to čisto novo, marveč kakor poprej »blejski oskrbnik«, ali »kaščar«, ali »imetelj-najemnik gospostva«.

Istega dne naroča nadvojvoda Karol deželnemu glavarju, da naj takoj izžene zgoraj imenovane radovljiške hujskače iz

blejskega gospostva ter kot rogovileže zoper vero kaznuje, naj bivajo, koder hočejo. Ravnotako daje istega dne nadvojvoda stroga naročila grofu Žigi pl. Thurnu na Bledu glede zapeljivcev, da naj jih izžene od tam ter prepove pod kaznijo bivati ondi, ker so veri na kvar. — Dne 23. julija istega leta je pa pisal tudi Juriju Andreju Kazianerju v Begunjah glede ondotnega predikanta tako-le: »Tvoja mati Julijana, kateri smo odposlali že več odredeb glede odprave ondotnega predikanta, nič ne uboga. Tudi se ne zmeni za grožnjo cerkvene kazni, katero je raztrgala. Ker ostane trdovratna, imamo dovolj vzroka, da jo kaznujemo z nemilostjo. Po očetovsko te opomnimo, da odpraviš predikanta in luteransko cerkev podereš, da se začne živeti zopet po poprejšnih cerkvenih odredbah, da tedaj ne zapadeš kazni, ki bi te pri naši resnobi hudo zadela«.

Uspeh teh nadvojvodovih ukazov je bil, da so omenjene tri hujskače pregnali iz blejskega gospostva, predikanta Petra Kuplenika so prijeli, njegovo kočo pa podrli, kakor je škof zapovedal. To se je zgodilo po vplivu blejskega glavarja grofa Žige, ki je tudi pri Kazianerjevih delal na odpravo luteranstva, za kar se mu je škof 3. februvarja 1590 pismeno zahvalil in ga prosil, da naj se potrudi za verski red ondi kar največ more.

17. Razne zadeve. Začetkom leta 1590. je povodenj, kakor šest let poprej, zopet napravila Brejcem v Bohinju mnogo škode. 18. januvarja 1590 piše škof glavarju, da naj vso poškodbo pregleda in preceni ter poroča, koliko bi se ljudem dalo popusta na davkih in kako bi se po povodnji poškodovani svet dal popraviti. Leta 1585. se jim je bila odpustila desetina. Spodbuja naj Brejce, da opustošeni svet popravijo in obdelajo, sicer ne dobe nobenega spregleda na davkih.

Naroča mu dalje dne 3. marcija 1590, da naj ravna po pravici, kakor je od nekdaj navada na Kranjskem, o zadevi rovta, ki ga je neki luteran nameraval proštu na Bledu za 60 renskih prodati. Dne 26. junija istega leta pa mu piše, da naj podložnika Jurija Pretnar-ja varuje proti napadovalcem na njegovem posestvu.

Nadalje škof dne 2. oktobra pohvali glavarja, da se jako briga za zadeve gospoščine ter jih urejuje modro. Zato mu daje o tem to-le navodilo: Kar se tiče prepira z radovljiškim gospostvom, naj komisija poravna to stvar. Naznanja mu, da gozdi, lov in ribštvo v Bohinjskem jezeru spadajo pod oblast blejskega gospostva na podlagi podarilnega pisma iz leta 1011., čigar prepis se hrani na Bledu. Naroča mu, da naj fužinarjem na Jesenicah in na Dovjem (Ivanu Aleksandrinu) ne brani sekati les na Krmi za njihovo porabo, da se ne bodo pritoževali pri deželni vladi, kajti fužinarje je treba podpirati. Skrbeti je le treba, da se gozdi preveč ne opustošijo in da se ohrani pravi red. Tudi naj fužinarjem gozde ceneje daje v najem, kakor je navada sploh na Kranjskem. Da se ne pride v konflikt z gozdnim sodnikom, kakor se je godilo pod glavarjem Lenkovičem, naj skrbi, da se ne seka svojeglavno. Gozde izsekati in rovte napravljati je strogo prepovedano. Kdor pa ne uboga, naj ga kaznuje po zasluženju. Po stari navadi držati se je tudi cerkvenega žegnanja v Gorjah in v Zasipu. Kar ima blejsko gospostvo dajati radovljiškemu gospostvu, naj se daje po stari navadi. Nekateri Bohinjci dajejo najemščino od lova in ribštva v jezeru radovljiškemu gospostvu, a vsled tega še ne spada lov in ribštvo pod radovljiško gospostvo, ampak še vedno pod blejsko. Naroča mu slednjič tudi, kakor je uredil na Javorniku plačo 40 renskih od »Buzele«, ravno tako naj se potrudi, da tudi od Lenkovičevih fužin v Bohinju doseže primerno odškodnino, kakor se spodobi, glede drv na podlagi reverza.

Dne 23. oktobra istega leta so bile na vrsti pritožbe podložnikov. Ambrož Vidic se pritoži, da ga je glavar grof Žiga pl. Thurn radi tega, ker je pred sv. Lovrencem posekal in požgal nekaj hoste, da izboljša rovt, dal 10 dnij zapreti v stolp in ga tudi proti temu ni izpustil, da je dobil poroka, ki je bil njegov oče, star mož, in da je potem tudi tega tri dni zaprl. Vrhu tega pa ga je še kaznoval z denarno globo 20 gld.

Luka Ambrožič se pritoži, da ga je glavar kaznoval z denarno globo 115 gold. in zaporom 20 dnij (za jed in pijačo

je moral sam skrbeti) radi tega, ker je okrog sv. Lovrenca brez njegove vednosti in volje v Radovni nastal ogenj na njegovem svetu. Ko ga je izpustil iz zapora, mu je pa zapovedal, da mora za 14 dnij svoje najemno posestvo zapustiti, in, ker tega ni hotel storiti, mu je glavar dal hišo in vrata zadelati, poleg tega pa je še zahteval od njega, da mora plačati neki davek, ki ga je že plačal Lenkovičevki.

Jernej Fertin se je pritožil škofu zoper glavarja glede svojega rovta in domovja nad Koroško Belo zraven Noča v hribih pod Belšico (Welschiz), kar je imel že njegov oče, ki je plačeval po 2 zlata gospoščine, 26 štirjakov (paceòs) in 2 kr. upornine (Pundtgelt) ter dače dve jagnjeti. Desetine je redno dajal od tega 2 zlata in za črno vojsko po urbarju 6 renskih 10 kr. Tudi ni nikdar čez stare meje »Pidmarke« kaj vzel, a vender mu je glavar 9 renskih 30 kr. več davka naložil ter poleg tega še 5 renskih od beljanske »gmajne«, katere sploh ne uživa.

Škof zahteva od glavarja pojasnila v teh zadevah ter mu naroča, da naj pritožnike v miru pusti za čas, da on stvar razsodi in odloči. Precej dolgo se je pa pletlo, preden se je zadeva uravnala.

Na podlagi glavarjevega pojasnila je škof o napominanih zadevah takole odločil z razsodbo dne 6. februvarja 1591.: Da je Ambrož Vidic rovt izboljšal, naj bode, če tudi se je to brez dovoljenja zgodilo, toda kazen je bila preostra, zato se mu mora denarna globa spregledati. Luki Ambrožiču, ki je gozde opustoševal in več rovtov napravil, naj se rovti vzamejo ter gospostvu službi store. Ker je pa nekaj kazni že prestal, naj se odslej milejše ž njim postopa, četudi je zaslužil kazen. Glede Jerneja Fertina je pa škof zapovedal glavarju že dne 14. decembra 1590., da mora zadevo pravično rešiti in da ga ne sme protipostavno nadlegovati.

Leta 1590. so se kmetje in podložni na Koroški Beli pritožili zoper glavarja radi planine »Sušica«, radi davkov, robote, sira, rovtov itd., zlasti pa, da so njemu morali v svojo škodo živino prodajati. Vrban in Janez Noč, stričnika, se

pritožita, da zahteva glavar od vsakega po pet in pol renskih, torej 11 renskih več davka od rovta, ki ga imata nad Koroško Belo, kot se je plačevalo nekdaj. Jurij Pristav iz Spod. Gorij se pritoži, da je moral plačati desetinski vinar od 360 renskih, ki ga je njegov porok Jurij Legat plačal. Gregorij Stojan iz Potokov prosi, da bi se mu kot revežu vsled slabe letine pomagalo, ker je desetinski vinar 51 renskih plačal ter tudi najemščino poravnal. Jakob Pretnar z Bleda je menil, da ni bil dolžan plačati desetinskega vinarja, ker je kmetijo prevzel na način odkupa, vender se mu je zagrozilo, ako ne plača, da bode zadostil v ječi. Luka Mawolt »zve Puerkham« se pritoži, da mu je glavar samooblastno vzel 64 koz na njegovi planini in 14 voz krme. Poleg tega mu je pa naložil še 50 zlatov kazni, planino mu vzel in 4 vozove krme je moral njemu na Bled pripeljati. Jurij Dienstmann je plačal 60 renskih, a glavar mu ni hotel dati pobotnice, marveč ga je zasramoval.

Glede teh pritožb je škof dne 6. februvarja 1591 razsodil na podlagi glavarjevega pojasnila, in sicer tako: Podložnim kmetom na Koroški Beli da odlok, da glede davkov in planine »Sušica« ostane pri glavarjevi določbi. Glede robote, primščine in prodaje živine zapove škof glavarju, da naj skrbi, da se podložni ne bodo pritoževali zoper njega kot krivičnika. Kar se pa tiče rovtov, sira in sekanja gozdov, naj ostane pri glavarjevi prepovedi. — Vrban in Janez Noč sta rovt zboljšala, torej naj ostane povišana najemnina, ker lahko izhajata. Poleg tega sta se pa tudi sama pobotala z glavarjem. Jurij Pristav se je vpisal v urbar ter se davku podvrgel, zatorej naj pri tem ostane, ako pa ni zadovoljen, naj se pritoži na deželno oblast. Gregorju Stojanu je škof odpustil 30 renskih, za ostalo pa počaka do srede posta. Jakob Pretnar se je pobotal z glavarjem in ječa se mu je odpustila. Luka Mawolt (Maierholdt) je bil pa res kriv, kakor je škof izvedel, ker je on sosesko dobravsko (am Hardt) odpodil od planine in sam ondi pasel svoje koze, veliko in malo drevje sekal ter provzročil ondi požar, ki je napravil po nepristranskih cenilcih škode 150 ren-

skih, za kar ga je glavar izdal deželni sodniji; tudi je popolnoma opravičeno, da mu je vzel 58 koz. Kar pa se tiče zadeve Jurija Dienstmanna, je škof zapovedal, da mu mora glavar dati potrdilo, ker je vse z obrestmi vred poravnano. Poleg tega je glavarja tudi pokaral, da ne ravna prav proti podložnim.

Iz navedenih zadev je jasno, da je glavar mnogokrat postopal s podložniki blejskega gospostva svojevoljno. Nič ni čudno, če so podložniki bili razburjeni, in če so v svojih stiskah iskali pravice pri škofu, ki je stvar trezno preiskal, modro razsodil in odločil v blagor podložnim, ako je le mogel.

18. Prisega podložnikov. Zanimiva je prisega podložnikov blejskega gospostva ob nastopu novega škofa, ki je bila pisana v nemščini, a jo je tolmačil ljudem vselej kak duhovnik, navadno radovljiški kapelan. Po smrti škofa Tomaža, dne 25. februvarja 1591, kakor smo zgorej omenili, je nastopil vladikovanje meseca aprila že škof Andrej. Zato je škofov namestnik v Briksenu dne 18. julija i. l. naznanil blejskemu glavarju, da bode dne 27. avgusta prišla na Bled komisija, ki bode v škofovem imenu sprejela udanostno spoštovanje in prisego podložnikov, kakor je sploh v navadi. Kot komisarja sta bila takrat briksenski stolni prošt David pl. Spauer ter že znani doktor Jeronim Manikor. Pred tema dvema so prisegli podložniki sledeče:

»Mi veleslavnega briksenskega ustava podložni in kmetje, spadajoč pod gospostvo Bleda in proštije na Otoku, prisegamo prečastitemu presvetlemu in visokorodnemu knezu in gospodu Andreju, kardinalu avstrijskemu, škofu konstanškemu in briksenskemu z vzdignjenimi prsti k Bogu in svetnikom prisego, da bodemo njegovi visokoknežji Milosti, kot pravemu svojemu naravnemu knezu in gospodu briksenskemu, in po njegovem visokoknežjem odhodu (ki ga naj Bog vsemogočni dolgo časa zabraniti blagovoli) prečastitemu stolnemu kapiteljnu tukaj, in do potrdila in prihoda kakega drugega škofa, zvesti, pokorni in udani, njegovi visokoknežji Milosti in ravnoistemu briksen-

skemu ustavu prej korist, blagor in pomoč pospeševali, škode varovali in razodevali in vse to nasproti njegovi visokoknežji Milosti in ravnotega ustavu in po njegovem visokoknežjem milostnem odhodu ondotnjemu stolnemu kapiteljnu, na način, kakor se nam predlaga, storiti hočemo, kakor se spodobi, da udani, zvesti in pokorni podložni nasproti svojemu pravemu naravnemu knezu in gospodu store, in kakor so naši predniki do sedaj vedno radovoljno in pokorno radi storili. Kakor nam vsem in posameznim vsakemu s tem Bog pomagaj in vsi svetniki.«

Komisarja sta imela pri tem obisku tudi posebno navodilo od škofa in sicer: 1.) Da naznanita podložnim nastop novega škofa ter od njih vzprejmeta prisego udanosti in pokorščine. Dalje, da obvestita grofa Žigo pl. Thurna Valsasino, da mu je še dovoljeno oskrbništvo, podložnim pa zapovesta, da so mu pokorni ter odrajtujejo, kakor do zdaj vse davščine; oni pod proštijo pa proštu. Ako imajo podložniki kake pritožbe, naj jih rešujeta, važnejše pritožbe pa pošljeta škofu. 2.) Na podlagi reverza iz l. 1589. za umeščenje grofov Rajkota in Žige, ki ga imata seboj, so nekatere točke, katere naj izvršita po ukazu, kakor verske zadeve, Lambergova pravda, odprava pašnikov in rovtov, nadalje, če je 40 renskih najemščine od »Buzele« na Javorniku že v redu, če je najemnina od Fužine v Bohinju glede rabe lesa že plačana, naj poizvesta, če ima kmetijo v Radovljici, katero je imela Marina, žena Matije Baltazarja, kak katoliški človek, ali ne. 3.) Komisarja naj odgovorita grofoma pl. Thurn na njuno pismo z dne 16. junija 1591 glede planine »Musacla«, da škof nima nobenega pomisleka radi tega. Podložnik Luka Maroldt je obljubil letnih 4 renske dajati od nje, torej naj se izvrši to, kakor pri drugih planinah. Glede planine »Losiak«, katero je Jakoblin nase spravil, je prav, da se gospostvu nazaj da, in on ostane pri svojem. Glede robote sena in glede tovorjenja naj komisarja poizvesta, kaka je bila od nekdaj navada, in slednjič naj se ljudem zabiča, da gozde sekati in rovte napravljati je strogo prepovedano; dosedanji kršitelji tega reda naj se pobotajo z gospostvom. 5.) Oskrbnik grof Žiga

naj poravna svoj dolg na davkih, in sicer v tirolski uradni veljavi. Sploh se razvidi iz vseh zapiskov, da so vsi oskrbniki glede svojih dajatev radi ostajali na dolgu. 6.) Komisarja naj pregledata vpričo grofa inventarje. Takrat se je namreč v nadstropju pri kapeli nekaj popravilo. 7.) Poprašati je treba tudi, kakšno je obnašanje grofa in njegovega oskrbnika do podložnih. Ljudje so se pritožili, da se dvakrat pobira kupna desetina pri nakupovanju posestev, kar se je od nekdaj godilo le pri vzprejemu posestva. Bohinjci so se pa pritožili glede tovorjenja, da eden od tega poleg 40 renskih plača še 53 kr. 1 vin. davka. Glede tega je treba poizvedeti, kakšna je bila navada že od nekdaj v deželi, da se pravično uravna.

19. Graščinske in proštijske zadeve. Škofov namestnik piše dne 14. julija 1592 glavarju na Bled, da se z žalostjo jemlje na znanje pretužna vest, da so Turki vzeli trdnjavo Bihač in druge gradove. Ker bode nadvojvoda Ernst z deželnimi stanovi mislil na sredstva zoper zakletega sovraga krščanstva, bode gotovo tudi kardinal potrebno ukrenil za varstvo blejske graščine, kar bode že naznanil. In to je storil 18. avgusta istega leta, ko je določil, kako naj se podložniki postavijo v bran Turku, če bi prišel na Bled, in kako naj graščino zavarujejo. V to svrho je v njej za rabo 1 velika puška (Topplhaggen[16]), 2 počeni puški, 1 navadna puška, 12 helebard, 12 nizozemskih pušk (Halbhäggen). Vse naj se osnažijo in pripravijo, ako jih manjka, naj se dopolni število po inventarju. Glavar je nato priporočil, da bi se nakupilo 200 novih helebard in ravno toliko drugega ročnega orožja za podložne, a odgovorilo se mu je, da se to zamore le polagoma zgoditi, ker je trda za denar. Hišnik na blejskem gradu je bil takrat Kozma Fabrony, ki je navadno prenašal pisma in denar z Bleda v Briksen. Za popravo gradu se je dovolila l. 1593. svota 51 renskih 18 kr.

Podložniki proštije na Bledu so se pritožili škofu, da jih oskrbnik Gregor Jernejec muči in jim silo dela. Brez vzroka

[16]) Glej »Izvestja« III, 85.

jim je ob bohinjski Savi siloma vzel 15 krav, katere je 3 tedne sam imel v svojo korist na planini »Valser«, in le z veliko težavo jih je proti odškodnini 100 zlatov nazaj dal kmetom, katere je po nedolžnem imel 3 dni v stolpu zaprte. Namestnik škofov piše 14. julija 1592. l. glavarju radi te zadeve, da naj jo pravično tako uravna, da se ne bodo podložniki pritoževali. Ravno takrat mu tudi sporoča, da je prav, da je cerkveno predstojništvo na Otoku napravilo kupno pogodbo z Jurijem pl. Grimšičem glede desetine na Kupljenku, za kar se bodo zdaj napravila še potrebna pisma. Kar se pa tiče zamembe neke Grimšičeve kmetije s proštijo, naj jo natanko popiše, koliko da nese itd., ter ali naj se vsled tega letne dače od proštije povišajo, ali ne, ker so se pred več leti znižale, potem se bode o stvari razpravljalo in odločilo. Kmetijo je takrat imel Ahacij pl. Grimšič. Nadalje mu i. l. sporoča, da je zvedel iz poročila komisarjev, da Grimšič ribari v Bohinju v vodah na blejskem gospostvu, češ, da mu je kot plemiču in posestniku dovoljeno. Naj poizve pri gospej Lenkovičevi, kako je bilo ob času oskrbništva njenega moža ali za glavarjenja Auerspergovega, če mu je on rade volje dovolil, naj o tem poroča.

20. Odslovljenje glavarja Žige pl. Thurna in njegovega naslednika na Bledu. Znano je, ako se da kako posestvo v najem za gotov čas in določeno svoto, da se najemnik skuša kar največ mogoče za časa najema okoristiti, četudi na škodo lastnika. Tako se je godilo tudi z najemnino blejskega gospostva. Razni plemenitaši, kakor Kreigh, Auersperg, Lenkovič, Thurn, so imeli v najemu ali v oskrbništvu blejsko gospostvo za določeno svoto, katero so vsako leto plačevali škofom v Briksen, seveda največkrat še-le po večkratnem izterjavanju, sami so se s tem dobro okoriščevali, podložne pa stiskali in po suženjsko ž njimi postopali. Bilo je vedno polno pritožb na škofa radi tega, zlasti še, ker glavarji niso sami redno bivali na Bledu, marveč so po svojih oskrbnikih vodili vse zadeve gospostva. Taka je bila tudi z glavarjem Žigo pl. Thurnom Valsasino, kateri je le redkokdaj bival na Bledu,

četudi je celih osem let glavaril. Že zgoraj pod točko 17. smo navedli več pritožb, a niso jedine. L. 1595. se je že o sv. Petru pritožil prošt Sebast. Konštantin Seebacher zoper glavarja v raznih zadevah. Namestnik škofov je pisal Žigovemu sinu Karolu, da bode to zadevo obravnavala komisija, ki pride na Bled dne 21. aprila bodočega leta. Tudi Kaspar Mleko iz Zaspega, podložnik gospostva Kamnik (»Stein«), se pritoži zoper glavarja glede nekega denarja, ki ga mu noče povrniti za neki rovt, ampak ga je deponiral v roke oskrbniku Gregorju Jernejcu. Zapovedalo se mu je, da ga mora takoj nazaj dati, a vender tega ni storil. Ker je bil glavar nereden plačnik, zato je škof sklenil, blejsko gospostvo oskrbovati po svojih uradnikih, glavarja pl. Thurna pa odsloviti. In res naznani namestnik škofov dne 10. oktobra l. 1595. glavarju, da je škof zapovedal, naj o prihodnjem sv. Juriju odstopi.

Žiga pl. Thurn te odpovedi ni bil vesel. Branil se je odstopiti od glavarstva ter se je opravičeval na razne načine, zlasti glede zaostale najemščine, a vsi izgovori mu niso nič pomagali. Dne 4. aprila 1596 mu piše namestnik škofov, da naj se pokori volji škofovi, da odstopi, inventarje in vse vodstvo pa izroči komisarjema, ki prideta kmalu na Bled. Ako ne bo pokoren, se bode postopalo ž njim po buli papeževi in po odlokih nadvojvodove komisije.

Dne 21. aprila i. l. prideta na Bled komisarja Daniel pl. Spauer, stolni prošt briksenski in predsednik kamere, ter že znani svétnik Volbank Hülsen, da odslovita glavarja ter nastavita novega škofovega oskrbnika Antona pl. Albici-ja. Komisarja sta imela nalog, da zahtevata od grofa Žige, da sam vse poškodbe poravna, podložne pa obvestita, da niso grofu več dolžni pokorščine in nobene dajatve. Tudi sta morala pregledati vse, če ni grof od posestva kaj záse obdržal, če je redno popravljal graščino in ne preveč računal, če je plačeval davke in inventar izboljšal za 128 renskih. Nadalje sta morala poizvedeti, kako je z Loko in Radovljico, glede gozdov, rudokopov in drugih zadev, kakšno je versko življenje na Bledu, če ni še

kaj luterancev. Od grofa sta morala terjati 994 renskih zastalega denarja od luteranskih kmetij in kajž ter najemnine 1500 renskih tirolske veljave, od prošta pa 225 renskih. Poprašati sta morala tudi podložne, če imajo kake pritožbe glede glavarja ali davkov, robote, najemnine, rovtov, planin, desetine, voznine itd., da se jim prisodi pravica. Naposled se po odstopu prejšnjega glavarja predstavi novi glavar, kateremu se vse izroči ter podložniki zaprisežejo. Napravi naj glavar nov urbar in inventarje za blejsko gospostvo, pa tudi kopije naj vestno hrani. Ako bi se novi in prejšnji glavar ne mogla sporazumeti glede setve in poljskega dela, naj se za obe stranki pokličeta dva moža v razsodišče, da se stvar mirnim potom uravna.

Glavar Thurn je vsemu temu zelo ugovarjal, a škof mu je vse opravičbe ovrgel. Posredovala sta pri tem celo nadvojvoda Ferdinand in papež Klemen VIII. Udal se je glavar še le tedaj, ko je škof dovolil, da ostane v službi še do sv. Jurija l. 1597., da poravna vse dolgove, Anton pl. Albici pa bodi oskrbnik v njegovi odsotnosti. Proštijo pa naj Albici takoj prevzame na račun v oskrbovanje. Ko pa Albici o sv. Juriju prevzame glavarstvo, bodi njegov oskrbnik Simon Starman. To se je tudi naposled vendar-le zgodilo. Žiga pl. Thurn je odstopil, akoravno nerad, ter je oddal dne 20. marcija 1599 sledeči račun škofovemu namestniku o svojem službovanju:

Dolgá iz letnega računa l. 1597. je imel še	1300 R	35 kr.
Deželni davek za leto 1596. znaša	640 »	40 »
Filipu pl. Sigelsdorfu plačana pravda	123 »	15 »
Elizabeti pl. Lamberg plačana pravda	63 »	47 »
Tedenski vinar znaša	339 »	39 »
Za Koroško Belo plačana pravda	40 »	— »
Radovljiškemu oskrbniku plačani dolg	70 »	08 »
Razne stvari	64 »	28 »
Skupaj .	2642 R	32 kr.

Ta dolg l. 1601. še ni bil popolnoma poravnan kljub večkratnim opominom.

Njegov naslednik v glavarstvu Anton pl. Albici tudi ni več nego samo 6 let služboval na Bledu. V tem času je grof Ambrož

pl. Thurn[17]) sprožil misel, da bi kupil blejsko gospostvo, ako bi bilo naprodaj, ali je pa zamenjal, ker je blizu radovljiškega. Zato piše škof Andrej glavarju na Bled dne 3. septembra 1600.ter mu naroča, da naj v ta namen pregleda radovljiške urbarje, potem pa vso zadevo njemu sporoči. Pozneje ni bilo o tem več govora.

Po smrti briksenskega škofa in kardinala Andreja je bil izvoljen za vladiko Krištof Andrej pl. Spauer. Ta je takoj pri svojem nastopu naznanil glavarju Albici-ju na Bled, da je odslovljen in da le na prošnjo ostane še do sv. Jurija l. 1602., to pa zato, ker je glavar le plačan uradnik gospostva, ne pa imejitelj. Zato, pravi škof, naj do tedaj uredi vse račune. Takrat bode poslal škof na Bled komisarja kanonika Adama pl. Arzt-a ter že znanega dvornega sodnika in svétnika Volb. pl. Hulsena, da vzprejmeta udanostno pokorščino in prisego podložnikov za škofa ter izročita vse vodstvo gospostva novemu glavarju Jakobu Söllu pl. Teissegg in ga mesto prejšnjega vmestita. Vse to se je tudi zgodilo. Zato je Albici napravil 4. avg. 1601 ta-le račun o svojem službovanju:

Dohodki:		
1.) Zastala najemščina od štirih let . .	6000 R — kr.	
2.) Od grofa Žige pl. Thurna prejel . .	380 » 34 »	
3.) Od Šmidove hiše dohodek . . .	50 » — »	
4.) Za obdelavo prejel	45 » — »	
Skupaj		6475 R 34 kr.
Stroški:		
1.) Kameri je Albici odštel	700 R — kr.	
2.) Razni stroški znašajo	1189 » 58 »	
3.) Odpust kardinala	1000 » — »	
4.) Za stroške	100 » — »	
5.) Odbitek posojila	1000 » — »	
6.) Stroški	331 » 30 »	
7.) Najemščina znaša	400 » — »	
8.) Pravdni stroški Koroški Beli . . .	100 » 33 »	
9.) Obresti in hrana	183 » 23 »	
Skupaj		4871 R 54 kr.
Ostane še .		1603 R 40 kr.

[17]) Že leta 1598. je ponudil 60.000 gld., a kardinal v to ni dovolil, ker ni vedel, kje bi se denar za škofijo koristonosno naložil.

To svoto, ki je pa do odstopa njegovega narasla še za 310 renskih, je moral glavar kameri poravnati po odstopu. Na njegovo mesto pa vendar ni bil vmeščen Jakob Sölln, ampak škof je s pismom dne 13. maja 1602 imenoval glavarjem na Bledu svétnika in glavarja v Briksenu in Brauneggu, barona Antona pl. Spauer in Vallor, ki je bil škofov stričnik. Oskrbnik blejski pa je bil takrat še Kirchmaier.

21. Navodilo, ki ga je briks. škof Krištof Andrej dne 10. julija 1607. dal za duhovnika pri cerkvi Matere Božje na Otoku. Z veliko težavo, z mnogimi dokazi krivde in z odločnim odporom je briksensko škofijstvo naposled vendar-le odstranilo pohujšljivega prošta Sebastijana Konštantina de Seepoch, ki je zanemarjal cerkev in proštijo in svoje dolžnosti glede službe božje. Mož stalno ni bival ondi, ampak tri milje daleč proč, ter je vkljub opominom, prošnjam, svarilom in danim svojim obljubam ostal nepoboljšljiv.

Škof je poslal na Bled svojega duhovnika Jurija Brunellija (Burnel) s sledečim navodilom: 1.) Obnašaj se vzgledno, duhovsko, vzdržno in tiho živi, bodi pohleven, da si pri ljudstvu zadobiš zaupanje in spoštovanje. 2.) Ob nedeljah in velikih praznikih ter dvakrat med tednom imej po stari ondotnji navadi službo božjo v cerkvi Matere Božje na Otoku, ob petkih pa v graščinski kapelici eno sv. mašo. Skrbi tudi, da je cerkvena obleka snažna in cerkev po možnosti dostojno ozaljšana. Službo božjo izvršuj pobožno, spodbudno. Prizadevaj se tudi z glavarjevo ali oskrbnikovo pomočjo odpravljati luterane iz gospostva. 3.) Zgodi se včasih, da ključarji ali druge osebe želé imeti službo božjo na Otoku izven omenjenega časa, postrezi jim po možnosti. 4.) Pazi tudi na redna in izredna cerkvena darovanja in dohodke proštije, da se ne zapravljajo brez potrebe, marveč vestno oskrbljujejo. 5.) Stalno stanovanje in hrano bodeš imel v graščini. Hrana bode taka, kakršno ima glavar ali oskrbnik. Od preostankov proštijskih dohodkov bodeš imel na teden plače po 1 gld. 30 kr. kranjske veljave. Službo

nastopiš pa sedaj o sv. Jakobu. Tedensko plačo ti izplačuje oskrbnik, dokler ne pride novi prošt.

Obvestil je škof o tem tudi graščinskega oskrbnika Jakoba Kristana Kirchmaierja na Bledu ter mu naročil, da naj po odhodu Seebacherjevem dohodke pošilja na kamero, kar jih ostane po odbitih izdatkih. Tudi naj prevzame vse vodstvo proštije in naj skrbi, da bivši prošt Seebacher popravi vso škodo, kar jo je naredil, ako pa se protivi, naj ga toži. Dobro naj hrani vsa pisma in urbarje ter naj poizve, koliko proštija na leto nese,[18] koliko ima izdatkov za službo božjo, dušno pastirstvo itd., dokler ne vzprejme kak briksenski kanonik proštije v posest. Tako mu je pisal škof dne 26. maja in dne 10. julija l. 1607., ko je sporočil tudi proštu, da je odstavljen in da se bode sila rabila, ako se bode protivil. Zato naj tudi poizve pri laškem glavarju, s kakimi sredstvi so se ondi župnika znebili, ki je pohujšljivo živel.

Izkaz o dohodkih in stroških proštije, ki nam je ohranjen iz l. 1606., kaže sledeče:

Dohodki:

1.)	2 marki denarja znaša	3 R	38 kr.	2 vin.
2.)	3 zlati denarja znašajo	4 »	— »	— »
3.)	Drugi denar se ceni na	59 »	— »	2 »
4.)	164 mer pšenice s Kupljenka à 1 R	164 »	— »	— »
5.)	164 mer soržice à 48 kr.	132 »	— »	— »
6.)	245 mer ovsa à 24 kr.	98 »	— »	— »
7.)	23 mer rži à 48 kr.	18 »	24 »	— »
8.)	145 piščancev à 3 kr.	7 »	15 »	— »
9.)	955 jajc, 5 za 1 kr.	3 »	11 »	— »
10.)	23 kokošij à 6 kr.	2 »	18 »	— »
11.)	13 pušljev prediva à 8 kr.	1 »	44 »	— »
12.)	Od štirih krav à 10 kr., znašajo	— »	40 »	— »
13.)	Prejemščina, 10. vinar in kazni	100 »	— »	— »
14.)	Davki donašajo okrog	150 »	— »	— »
15.)	Obdelana zemlja donaša okrog	50 »	— »	— »
	Skupaj	794 R	11 kr.	1 vin.

[18]) Glej »Izvest.« XII. str. 85.

Stroški:

1.) Tedenski vinar in robotina	230 R	— kr.	— vin.
2.) Penzija kameri v Briksen	100 »	— »	— »
3.) Vodstvo sodnije okrog	50 »	— »	— »
4.) Vzdrževanje proštije	50 »	— »	— »
Skupaj	430 R	— kr.	— vin.

Dohodki	794 R	11 kr.	1 vin.
Stroški	430 »	— »	— »
Ostane torej proštu	364 R	11 kr.	1 vin.

Že dne 24. januvarja l. 1606. je škof istemu oskrbniku naročil, da naj preskrbi sposobnega duhovnika za službo božjo na blejskem Otoku, da ne bode ljudstvo na škodi, ker prošt ne biva stalno ondi. Zato je zahteval škof, da oskrbnik prevzame tudi oskrbništvo proštije, ker se je prošt nesposobnega skazal za ta posel. Ravno takrat mu je pa tudi naročil, da naj oskrbi popravo graščinske strehe in novo peč za peko. Takrat so kupili tudi 4 nove možnarje, 24 mušket, 24 na obe strani režočih sekir (helebard) in 3 stote smodnika. Leta 1606. je poslal oskrbnik v Briksen račun o dohodkih in stroških glede graščinskega oskrbljevanja, kakor sledi:

Dohodki:

1.) Davki po urbarju znašajo	742 R	6 kr.	1	vin.
2.) Omenjena desetina z ono na Pogelšici	256 »	30 »	—	»
3.) Zemljiški davek znaša	869 »	24 »	—	»
4.) Tedenski vinar znaša	298 »	26 »	2	»
5.) Karlovška robotina znaša	110 »	10 »	—	»
6.) Odkupnina (Schürzengeld)	52 »	26 »	2	»
7.) Tovorjenje 230 à 6 libernik	309 »	20 »	—	»
8.) Desetinski vinar	170 »	16 »	1	»
9.) Najemščina znaša	76 »	26 »	2	»
10.) Kazni so donesle	177 »	42 »	—	»
11.) Mitnina, »assrecht«, kroni davek	16 »	40 »	2	»
12.) Prejemščina znaša	5 »	50 »	2	»
13.) Poraba planin in živinoreja	95 »	52 »	2 1/2	»
14.) Urbarsko žito: pšenica	887 »	8 »	1 1/2	»
15.) » » rž	368 »	45 »	—	»
16.) » » proso	24 »	— »	—	»
17.) » » oves	517 »	57 »	1 1/2	»
18.) » » bob itd.	21 »	56 »	2	»
19.) Zemljišče (Pautraid)	139 »	38 »	1	»
20.) Namеček žita	27 »	10 »	2	»
21.) Mala desetina (weisater)	143 »	25 »	2	»
Skupaj	5311 R	15 kr.	1/2	vin.

Stroški:

1.) Davki od gospostva	1044 R	25 kr.	1	vin.
2.) Karlovška robotina in odkupnina . .	94 »	17 »	1	»
3.) Tedenski vinar v colni urad	205 »	50 »	—	»
4.) Tretjinski davek v Radovljico	4 »	26 »	2	»
5.) Popust županom in podložnim . . .	22 »	54 »	1 ½	»
6.) »Sambtraid«	10 »	36 »	2	»
7.) Zguba pri meri	53 »	46 »	—	»
8.) Plača oskrbniku	826 »	40 »	—	»
9.) Poprave pri graščini	131 »	46 »	—	»
10.) Jezdarina in potnina	125 »	12 »	2	»
11.) Izvenredni izdatki	130 »	57 »	1 ½	»
Skupaj	2650 R	53 kr.	2	vin.

Dohodki	5311 R	15 kr.	½	vin.
Stroški	2650 »	53 »	2	»
Ostane skupno .	2660 R	21 kr.	1 ½	vin.

Ako od imenovane svote čistega preostanka odštejemo še 1500 renskih kot najemnino, ki se odpošilja kameri v Briksen, tedaj ostane glavarju 1160 R 21 kr. 1½ vin. plače. Ako se perilo, drva, stanovanje, pečatnina in robota ne vpošteva, imel bi 2200 renskih kranjske veljave. Njegov oskrbnik pa, ker ima poleg 826 renskih 40 kr. letne plače v denarjih še užitek od polovice pristave, bi prišel na 1026 renskih dohodkov.

Ahac pl. Grimšič, o katerem smo že zgoraj pod točko 19. govorili, je nameraval svojo kmetijo zamenjati z dvema drugima: Knafličevo in Pavšlarjevo, ki spadata pod proštijo. Škof pa dne 23. oktobra 1607. l. piše oskrbniku, da naj ne dopuste te zamenjave, ampak naj pri starem redu ostane. Ob istem času mu naroča tudi, da naj nikomur ne dovoljuje ribariti v vodah na gospostvenem svetu, in tudi v jezeru ne, kakor je on (škof) l. 1603. prepovedal Petru Wildenu v Bohinju divjačino streljati na gospostvenem svetu.

22. Kot dodatek k zgodovinskim beležkam blejske proštije naj nam služi še papeževo potrdilno pismo vtelešenja blejske proštije skupni kapiteljski mizi briksenski l. 1485.[18])

---

[18]) Beri Izvestja XII. na strani 89.

Sprva je dohodke proštije vžival le v to izbrani kanonik. Leta 1483., dne 21. januvarja, pa je prišel briksenske stolnice kanonik Melhior de Meckhau kot blejski prošt pred Janeza Liechensterna, notarja tridentske cerkve in pisarja avstrijskega nadvojvode Žige, da je napravil pismo. Pred njim se kanonik kot prošt blejski odreče vsem pravicam do proštije in jo izroči in vtelesi za vse večne čase skupni kapiteljski mizi. Priče tega dejanja so bili: Krištof Schachner, prošt »Soliensis«, Bernard Arar, prošt »Heridiensis«, Mgr. Janez Freiberger ter Mgr. Pavel Koler, solicitatorja za tožbe v rimski kuriji.

Napravilo, spisalo in podpisalo se je imenovano pismo v Inomostu, v zgornji sobi št. 2. hiše meščana Siksta, vpričo Udalrika Kneüssla, tridentskega prošta in protonotarja avstrijskega nadvojvode Žige, ter Kasparja de Ezdorf, lajika brižinske škofije.

Leta 1607. dne 23. oktobra pa je Tomaž Prugger, javni notar v Briksenu, vpričo duhovnikov Baltazarja Endrigisa in Nikolaja Zena, tridentske škofije, prepis imenovanega odstopnega pisma kolacijoniral z originalom ter ga popolnoma v redu našel.

Potrdilo tega dela kanonika in blejskega prošta Melhiora pa je izdal tudi papež Inocencij VIII., kakor sledi:

Dovoljenje (consensus) papeža Inocencija VIII., da se dohodki blejske proštije, ki jih je dosedaj vžival eden izmed briksenskih kanonikov, vtelesijo skupni kapiteljski mizi briksenski, l. 1485.

Innocentius Episcopus, Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, Pastoralis officii debitum, quo Ecclesiarum omnium regimini disponente Domino praesidemus, mentem nostram excitat et inducit, ut votis illis, per quae Ecclesiasticarum personarum diuinis laudibus praesertim in Ecclesiis Cathedralibus insistentium commoditatibus ualebat salubriter prouideri benigne annuamus et illis quantum cum Deo possumus prout expetit fauorem Aplicum liberaliter impertiamur. Sane pro parte dilectorum filiorum Praepositi Decani et Capituli Eccliae Brixinensis nobis nuper exhibita petitis continebat quod alias postquam

clarae memoriae Henricus Imperator dictae Eccliae tunc Sabionensis nuncupatae Castrum Vels in superiori Carnioli tunc Aquilegiensis nunc Labacensis Dioec. consistens, ad ipsum Henricum Imperatorem legitime pertinens cum omnibus Iuribus, fructibus, redditibus et prouentibus suis bonae memoriae Albuino tunc Sabiensi Episcopo in humanis agenti auctoritate sua Imperiali perpetuo donauerat ea adiecta conditione, quod defuncto dicto Albuino Epo tertia pars Iurium, redituum et prouentuum praedictorum, necnon nonnullarum Decimarum ad usum Canonicorum dictae Ecclesiae prout in quibusdam litteris autenticis dicti Imperatoris desuper confectis dicitur plenius contineri ac deinde Praepositus Decanus et Capitulum praefati Tertiam partem huiusmodi assecuti fuerant, et quaedam Capella Praepositura nuncupata sub inuocatione B. Mariae per Canonicos dictae Ecclesiae et alios Xpi fideles in quadam Insula circa praefatum Castrum constructa extiterat, Epi Brixinenses, qui pro tempore fuerunt, cum ad eos Collatio, prouisio et omnimoda dispositio dictae Capellae, dum pro tempore uacat de antiqua et approbata hactenusque pacifica obseruata consuetudine pertineat, propter ipsorum Canonicorum negligentiam Capellam praedictam cum Tertia parte iurium, fructuum, prouentuum et decimarum huiusmodi tamquam illius dote uni ex Canonicis dictae Ecclesiae pro tempore existentium successive ordinaria auctoritate contulerunt. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, praefati Decanus, Praepositus et Capitulum desiderent, quod Tertia pars Iurium, fructuum reddituum, prouentuum ac decimarum huiusmodi non in privatum unius ex ipsius Eccliae Canonicis sed in Mensae Capitularis dictae Eccliae usum iuxta donationem praedictam conuertatur, pro parte tam Venerabilis fratris nostri Georgy Epi Brixinensis et dilecti fily Melchioris Meckaw eidem Georgio Epo per sedem Aplicam in spiritualibus et temporalibus dati Coadiutoris moderni dictae Capellae Rectoris, quam Praepositi, Decani et Capituli praedictorum asserentium

quod fructus, redditus et prouentus dictae Capellae duodecim Marcarum argenti secundum communem extimationem ualorem anuum non excedunt, nobis fuit humiliter supplicatum, ut Capellam praedictam cum omnibus iuribus et pertinentiis suis eidem Mensae unire, annectere et incorporare aliasque in praemissis opportune prouidere de benignitate Aplica dignaremur.

Nos igitur, qui dudum inter alia uoluimus, quod petentes beneficia Ecclesiastica aliis uniri tenerentur exprimere uerum ualorem secundum extimationem praedictam etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non ualeret, et semper in vnionibus Commissio fieret ad partes uocatis quorum interest, et in quorum manibus dilectus filius noster Franciscus sancti Eustachii Diaconus Cardinalis cui alias felicis recordationis Sixtus Papa IIII. praedecessor noster Capellam praedictam cum illam per promotionem de persona dicti Melchioris ad ipsam Ecclesiam Brixinensem extunc cedente vel decedente dicto Georgio Epo factam ac munus Consecrationis praefato Melchiori impendendum uacare contingeret motu proprio per quasdam litteras suas commendari, motu proprio mandauit, omni iuri sibi in ipsa dicta Capella vel ad illam quomodolibet competenti hodie per se ipsum sponte et libere cessit, quique cessionem ipsam duximus admittendam ac praefati Georgius Eps per publicum Instrumentum, et Melchior quorum interest per dilectum filium Magistrum Stephanum de Caciis, Canonicum Vercellen. litterarum Aplicarum Abbreuiatorem familiarem nostrum Procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum, in hoc expresse consenserunt, praefatos Praepositum, Decanum et Capitulum eorumque singulos a quibuscumque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes et absolutos fore censentes dictaeque

Mensae fructuum, reddituum et prouentuum uerum annuum ualorem praesentibus pro expresso habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati necnon consideratione praefati Francisci Cardinalis etiam nobis super hoc humiliter supplicantis, Capellam praedictam, quae sine cura est, cum omnibus iuribus et pertinentiis supradictis eidem Mensae auctoritate Aplica tenore praesentium perpetuo unimus, annectimus et incorporamus, ita quod praefato Melchiore cedente vel decedente seu Capellam praedictam alias quomodolibet dimittente, et illa quouismodo etiam per munus Consecrationis huiusmodi, vel lapsum temporis de consecrandis Epis a Canonibus deffiniti uacante etiam si illa ex quauis causa ratione personae praefati Melchioris dispositioni Aplicae specialiter uel generaliter reseruata existat, liceat eisdem Praeposito, Decano et Capitulo per se uel alium seu alios, corporalem Capellae iuriumque et pertinentiarum praedictorum possessionem propria auctoritate libere apprehendere, illiusque fructus, redditus et prouentus in suos ac Mensae et Capellae praedictarum usus utilitatemque conuertere ac perpetuo retinere dioecisan. loci ac cuiusuis licentia super hoc minime requisita. Non obstantibus uoluntate nostra praedicta ac aliis Constitutionibus et Ordinationibus Aplicis statutis quoque et consuetudinibus dictae Eccliae Brixinen. iuramento confirmatione Aplica uel quauis firmitate alia roboratis contrariis quibuscunque. Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi uel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales uel generales dictae Sedi uel Legatorum eius litteras impetrarint, etiam, si per eas ad inhibitionem, reseruationem et decretum uel alias quomodolibet sit processum, quas quidem litteras et processus habitos per easdem et inde secuta quaecunque ad dictam Eccliam uolumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum, praeiudicium generari et quibuslibet aliis Priuilegiis, Indulgentiis et litteris Aplicis generalibus uel specialibus quorumcumque tenorum

existant, per quae praesentibus non expressa uel totaliter non inserta effectus earum impediri ualeat quomodolibet uel differri et de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Provisio quod propter unionem, annexionem et incorporationem praedictas dicta Capella debitis non fraudetur obsequiis, sed eius congruo suppottentur onera consueta.

Nos enim exnunc irritum decernimus et inane si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae absolutionis, unionis, anexionis, incorporationis uoluntatis et constitutionis infringere uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum Romae apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicae Millesimo, Quadringentesimo, Octuagesimo, Quinto. Tertio Non. Septemb. Pontificatus nostri Anno secundo.

†
†
†
†

Jo. de Regio
P. Farnelius

Ado Mucciarellis
Palusten
Vin Aa Grochys
Bon Da Calsa.
B. d' Feltro.

Hic Balbanus
Io. Ferrary
B. de Gauionibus

A tergo scriptum

R^ta in Camera Aplica.

Original tega pisma se hrani v kapit. briks. arhivu, kopija (Vidimus) pa v kanceliji.

Slovenski akti iz mestnega arhiva ljubljanskega.
(Francoska doba.)

Objavil **A. Aškerc.**

(Konec.)

l) Izpis pervopisa deržavne skrivne pisavnice.
V poslopju Kompienskimu 9. dan kimovca 1811.[13])

NAPOLEON Cesar Francoski, Kralj Italie, Varh rajnske zvéze, srednik švajcarske sprave.
Na znanje našiga financ ministra.
Na zaslišanje našiga deržavniga svéta, smo sklenili in sklenemo, de

1. Razdel.

Esterajski kufreni dnarji ne bodo višji med ludmi po vsih ilirskih deželah šli, in tudi ne po višji ceni per očitnih kasah vzeti, razun po ti vrednosti, ktira jim je tukaj zraven v tarifi postavlena.

2. Razdel.

Našimu financ ministru naložimo dolžnost, ta sklep dopolniti.

Podpisan: NAPOLEON.

Na cesarsko povelje

Minister skrivni pisar
Podpisan GRAF DARU.

Za enaki prepis

Financ minister
Vajvoda Gaete.

Za resnični prepisov prepis

General Intendant, mojster prošná,
Graf Chabrol.

---

[13]) Fasc. 19, akt 21.

V(R)EDNOST esterajskih kufrenih dnarjov, ki so po ilirskih deželah med ludmi.

Ime kufreniga dnarja	Perméma téža njegova	Vrédnost, ki mu je dal General Intendant.	Vrednost po nemško
	Grami	Stotini	Nemški vinarji
pol krajcer	02 —	— $\frac{54}{100}$	pol vinarja
1 krajcer	04 —	01, 08 Dm.	en vinar
3 krajcerji	08 —	02, 16	dva vinarja
6 krajcerjov	14 —	03, 24	tri vinarje
15 krajcerjov	14.50	03, 24	tri — —
30 krajcerjov	17 —	04, 31	štir — —

Resnično prepisano

Sovétni skrivni pisar
LOCRÉ.

Resnično prepisano

Deržavni skrivni pisar minister
Graf Daru.

Za podobni prepis

Financ minister
Vojvoda Gaete.

Za resnični prepisov prepis

General Intendant, mojster prošnà,
Graf Chabrol.

---

m) COMISIA

za čistenje penzionov in deželskiga dolga v' Ilirii[14]).

Deslih smo oznanvali, de vsak naj hiti svoje tirjanje in pravice skazati, se je vunder še malo ludi per nas oglasilo;

[14]) Fasc. 19, akt 26.

Ta nemarnost je drugim škodliva, in svitli Cesar hoče, de bodo deželski dolgovi hitro obrajtani;

Tudi želimo tirjovcam njih pravice in obligacione varno ohranit in obrajtanje polohkoti; za to

Sklénemo:

Pervič. Od današniga dneva bodo per ti Komisii odperti stali regištri, v ktire naj vsak, kdor ima kaj iskat, pride zapisat svojo pravico, pisma, njih numero, dan, dolg in znos obligaciona svojga.

Drugo. Ti regištri ostanejo odperti do 20. dneva Kimovca, to je, en dan pred svetim Matevžam; kdor do tiga dneva ne pride in se ne oglasi, mu bo pravica zaspala, in ne more nič več tirjati zvunaj če mu višji oblast dopušenje da.

Tretje. Kdor pa v' tih dnevih skaže, de svojih pisem v' timu brištu ne more naprej pernesti, timu bo Komisia dalši odlog pervolila; pa se more v tih dnevih oglasit, in nemogočost skazat.

Četerto. Posojovavci, ktiri so na posodilo 17. dneva Oktobra 1810. na vupanje dali, se niso dolžni glasiti, njih obrajtanje je velka Intendancia že sčistila in obrajtala.

Peto. Vsak obligacion bo v' regišter zapisan, nanj pa visa postavljena, ktira ga potenti in za dobriga spozna; in bo precej nazaj dan svojmu gospodarju v' roke, to je, timu, ki ga je pernesel.

Dano v' Lublani 14. dan Augusta 1811.

Komisarji za deželske dolgove sčistiti:

Cesarske kamrar, mojster prošnà,
GRAF LAS CASES.

Poslušavic deržavniga svetvalša,
BALBE.

Poslušavic deržavniga svetvalša,
CHAMPBAUDOIN.

Skrivni pisar:
TOULLET.

n) V' imenu Njega Veličastva

CESARJA FRANCOZOV, KRALA ITALIE, VARHA RAJNSKE INO SREDNIKA švajcovske zvéze itd. itd. itd. Našiga slavniga Ladavca ino po moči oblasti nam dane od njega Veličastva v' sklepu 25. dneva grudna 1809[15]).

Mi cesarstva Maršal, splošni Poglavar Ilirskih dežél.

Za perstavik k' naši naredbi 15. dneva maliserpana 1810, vktiri smo naredili skerbnike čez purfel ino solitar, ino ker je treba vse napraviti, kar nam ta perdelik ohrani.

Smo na izrečenje General Intendanta naredili ino narejamo tako.

I. NADPIS.

Kopanje ino perdélanje solitarja.

1. Odstava.

Od noviga léta 1811 naprej si deželska oblast ohrani solitarjovo délanje po vsih Ilirskih deželah. Od tiga dneva néhajo vse lastne solitarnice, ako nimajo pravice doblene od velkiga skerbnika.

2. Odstava.

Ti 12 solitarjovi Mojstri, ktire smo v' naredbi 15. maliserpana postavili, prejmejo svoje pravice od pulfroviga skerbnika, ktir jim odkaže njih delovno okrajno, kako daleč smejo solitar kopati, kolko ga imajo sturiti, ino kam pošilati.

3. Odstava.

V gomazine postavleni solitar jim bode plačan cent po 55 goldinarjou, to je 142 Frankov, pa more tako čišen biti, kakor jim bo velki skerbnik odkazal.

4. Odstava.

Solitrarji so dolžni vselej ob koncu vsakiga mesca zdelani saliter v' njim odkazane gomazine postaviti, ako jih kaj posebniga

---

[15]) Fasc. 19, akt 44.

ne zamudi. De je ta zamuda bila resnična se more gomazinov Paznik prepričati ino to reč velkimu skerbniku pisati.

5. Odstava.

Kdor s' solitarjam drugači ravna, ga prodaja al Kamor si bodi zamenja. bo per hudodelniški sodbi tožen, solitarnico zgubi, mu bo solitar vzet, ino še 500 Frankou pokore plača.

6. Odstava.

Kdór brez posebniga dovolenja velkiga skerbnika solitar kople, al snadniga déla, zgubi delavnico ino solitar. Ako ga še délati skuša mu bo 300 Frankou pokoro plačati naloženo.

II. NADPIS.

Naberanje solitarja.

7. Odstava.

Pooblasteni solitrarji imajo v' svojih njim al zdaj al za naprej odkazaneh okrajnah solitarjasto šuto podertih pohištvov proč zvoziti; za to more vsak gospodar al njega namestnik svoji krajni oblasti (županii) préd povédati, de misli svoje pohištvo al use al nekaj podréti, de se zamore solitrarju popréd na znanje dati.

To more vsak nar manj deset dni prej povédati, preden začne podérati. Kdor to ne sturi, bo vselej nekaj pokore plačal, ktira nima biti višji čez 200 Frankou; podvojena bo pokora, če kdo podertine drugám oberne al jih skazi, al vse al nekaj. Tolko pokore plačajo tudi tisti, katiri se odvožnji šute zoperstavio.

8. Odstava.

Za to solitarjasto nasipo solitrarji nič ne plačajo; vunder če hišni gospodar hoče, mu morejo tolko druge ino tako dobre perpelati. Solitrarji pa ne morejo sileni biti nasipo drugam voziti, zvunaj tje, ker so jo vzeli; tudi ne novo namest stare izlušene dajati.

9. Odstava.

Pooblasteni solitrarji imajo pravico do vsih solitarjastih parsti ino stvari, ktire so v' podih, hlevih, ovčakih ino postréšinah; vunder izjéte so prebivavne hiše, cimri, vinski ino s' drugimi piačami napolneni keudri, s' blagam založeni hrami al gomazini, ino iz jila tlačene gumna za mlačvo.

10. Odstava.

Salitrarji se ne smejo v' lesenih postréšinah čez 4 pavce ali cole k' steni bližati, ino neč globokeji kopati; v' zidanih pa ne čez 8 pavcev. Ako je solitar še globokeji, jim more dva čevla zadosti biti.

Dolžni so vse v' poprejšni stan postaviti tudi morejo dobri stati za vso sturjeno škodo al nesrečo, ktire bi krivi bili.

Kdor se timu postavnimu kopanju zoper stavi, bo obsojen pokoro plačati, ktira ne sme 100 Frankov preséči.

11. Odstava.

Kader solitrar vozi solitarjaste stvari iz postréšin al iz drugih s' plotam al zidam al drugači ograjenih krajou, ktire gospodar ne misli podréti, se more s' gospodarjam z' lepo zgovoriti ino malo po malo voziti ino za seboj vse popravlati.

12. Odstava.

Kopanje ino kako ima v' redu solitar kopan biti po seseskah, bo purfelnj Inspector odkazal s' poprejšnim dovolenjam Intendantovim.

Oblastniki bodo solitarsko delo brambali, zraven pa gledali, de sosedje ne bodo nadlégvani.

13. Odstava.

Hišni gospodar al najémavic, per ktirmu imajo kopati, zna v svoje pohištvo modre možé poprej na ogled vzeti, to pravico ima tudi solitrar.

14. Odstava.

Solitrar, ktir tam, ker déla, ne stanuje, ne smé sosesko popred zapustiti, preden ni od tamkajšne Oblasti pisano spričvo dobil, de ni nobene tožbe čez njega.

15. Odstava.

Če tist, per ktirmu so kopali, méni de ima kaj tožbe zavol ne postavlenja v' prejšni stan; naj se per tamkajšni Oblasti pertóži, ktira bo po sturjenimu ogledu popravlenje al odškodvo odkázala, vunder s' perhraneno pravico, de sme na višiga sodnika klicati. Per timu klicanju more solitrar dovelno zastávo skazati; če to ne premore, se vzame njega blago v' zastavo ino ako je treba, se dene njegova plačva v' prepovd, kar jo ima per purflovimu skerbniku tirjati.

16. Odstava.

Ktir solitrar bo prepričan, de je dnar al dnarja vrednost prejél, de bi tu al tam ne kopal, al de bi solitarjast svet proč ne pelal, pride ne le ob službo, ampak naj bo tudi obsojen 200 frankov pokore plačati.

III. NADPIS.

Délanje ino prodájanje purfla.

17. Odstava.

Purfel bodo po Ilirskih deželah na mošno deželskiga Poglavarstva ino pod pázenjam za to postavlenih skerbnikov délali, tedaj od noviga leta 1811 naprej ga je vsim delati přepovedano, razun če je kdo od velkiga skerbnika pravico dobil.

18. Odstava.

Kdor čez prepovd inu ne za mošno deželske oblasti purfel dela, bo 3000 Frankov pokore plačal ino blago z' délavnico vred mu bodo odvzeli. Délavci bodo na tri mesce zaperti; celo leto pa, če spet delajo. Povédavic prejme tretji dél dnarne

pokore, to drugo pride v deželno mošno, blago pa v deželne gomazine.

19. Odstava.

Dva tedna po oznanilu te naredbe more sledni, kdor ima več ko pet funtov purfla, svoji krajni Oblasti povédati, sicer mu bo vzet inu 100 Frankov pokore naložene.

20. Odstava.

Te napovédbe morejo Intendantu pisane biti, ktir jih bo General Intendantu poslal, de bodo purflovmu ino solitarnimu velkimu skerbniku izročene. Ta bo brez zamude vkazal spreglédati, kolko ino kakšin je purfel, ga pelati v cesarske gomazine inu ga ludem plačati; če se mu ne zdi bolši dopustiti timčasu prodajanje na drobno.

21. Odstava.

Purfel ima ceniti purflov Inspector. Ta cena se podverže sodbi splošnimu Povelivcu velke strelie, de potlej splošni Intendant oblast da plačati.

22. Odstava.

Rudni gospodarji inu fužinarji naj tudi v' dveh tednih svojim Intendantam s' pisanim razločkam napovéjo, kolko purfla imajo, ino kaj ga skoz leto potrebujejo, na pokazanje pisane spričve njih napovédbe jim bo purfel daján.

23. Odstava.

Po vsih mestih Ilirskih dežél bo purflov skerbnik eniga na drobno prodájavca postavil. Kdor brez posebniga dopušenja purfel prodaja, bo 500 Frankov pokore plačal, inu 100 Frankov, kdor ima čez 5 funtov. Obojim bodo purfel vzeli inu v cesarske hrame dali.

24. Odstava.

Na drobno prodajavci naj svoje dopušavne pisma dajo svoji okrajni Oblasti podpisat. Tudi so dolžni glédati, de nobeden s' prepovédanim purflam na skrivnim ne kupčuje, ino take prestopavce povédati.

25. Odstava.

Prodajavic kir bo prepričan, de je ptuji purfel hranil al prodajal, zgubi svojo pravico, inu prepovedan purfel, ter plača 1000 Frankov pokore.

26. Odstava.

Popotniki ino vozniki, kteri vozijo al imajo čez 40 funtov purfla, ino nimajo posa, od kod je purfel, ktir pos more biti pisan od njih prave oblasti ino vidimiran per oblasti, kjer so purfel nakladali; taki bodo vstavleni inu obsojeni od vsakiga funta 20 Frankov plačati, purfel pa, konji, ino voz jim bodo vzéti. Če pa voznik ne vé, kaj vózi, naj toži popotnika, kir ga je zapelal, ino mu bo pravica sturjena. Verh tiga je vsak sam za se z svojim životam dve ure daleč od deželne meje tim tamkaj narejenim postavam podlóžen.

27. Odstava.

Barke, Ladje ino čolnarji, od koder kol pridejo, so dolžni v 24 urah colu, al če tiga ni, morskimu komisarju povedati, kolko purfla imajo seboj. Čolen, ktir brez tiga povédanja proč gre, 500 Frankov pokore zapade.

28. Odstava.

Sovražniku skoz vojskine ladje uzeti purfel more v morski gomazin dan biti, kader ladje v zaton pridejo. Če je purfel za rabo, bode v ceno djan ino plačan, sicer pa v' gomazin pulfrove skerbnie pelan, ktira bo po solitrarski ceni solitar plačala, kar ga je v njemu.

29. Odstava.

Pòse za purfel prepelávati bo purflov Administracion dajal, bukve na drobno prodajavcov so tudi tako dobre, kakor Pos.

30. Odstava.

Cent lovskiga purfla bo iz gomazinov prodajan po 465 Frankov, ino na drobno per prodajavcih funt po 5 Frankov. Cent razstrelivniga praha, za skale strelat, bo v gomazinu po 182 Frankov, per prodajavcih pa po 2 Franka funt.

31. Odstava.

Prodajavic kir čez to ceno prah prodaja, zgubi svojo pravico ino plača 100 Fr. pokore.

32. Odstava.

Pregrešenja čez to naredbo imajo biti izprašane ino preiskane pred krajno Oblastjo al pa pred hudodelniško sodbo, po obséženju njih sodnie; vunder se smé na višiga sodnika po pervi sodbi klicati.

33. Odstava.

Gospodu General Intendantu je naročeno de to naredbo vpelà.

Sturjeno v' Lublani v' paglavarskimu Poslopju
17. dan grudna (1809.)

Podpisan cesarstva Maršal Vajvod Dubrovniški.

Za njega Excellenc Gospodam Poglavarjam za podobni prepis, podpisan Adjutant

Komendant namestnik sekretarjov
Clerc Montpie.

Za podobni prepis

Cesarstva Starost, dvorni Mojster prošnjà,
General Intendant
Belleville.

---

o) OZNANILO[16]).

Cesarski kralevi francoski General Intendant Gospod Excellenc Dauchi je peti dan tiga mesca sam vkazal, de moremo vsim Kranjcam oznaniti, de po narviši milosti svetliga francoskiga Cesarja tiste dežele, ktire so po dunejskimu miru njemu pod-

---

[16]) Fasc. 20, akt 15.

ložne biti začele, nimajo nič več plačovati, kakor li navadne davke, ktire so pred vojsko plačovale; inu de svetli Cesar v' timu hoče polahkati svoje ilirske podložne, karkol inu kakor hitro je mogoče, zvunaj de njegove soldate s' živežam preskerbé, dokler bo zdajna kratka potreba, inu dokler bo Cesar drugači vkazal.

Iz te narviši milosti bo vsaki človek spoznal, de svetliga Cesarja misel inu volja je, svojim novim podložnim svojo milost izkazati, inu vse reči po stari navadi oberniti.

Po timnarvišim povelju more vsaki podložni naše dežele svoje stare do zdaj navadne gospodnje davke, inu vse cesarske inu gosposkine plačovanja po stari navadi inu versti svoji lastni gospojski ob pravim času brez izgovora odrajtati, sicer bode njegova nepokoršina proti timu povelju ojstro pokorjena, inu vsaki si bo mogel sam sebi škodo perpisati, ktira ga bo sicer zadéla.

V' Lublani 12. dan Listagnoja 1809.

Od timčasniga Poglavarstva.

Franc Xaveri Baron Lichtenberg
Poglavarstva - Praesident.

---

p) OZNANILO

Cesarskiga Kr. Ilirskiga Poglavarstva v' Lublani[17]).

Nova dnarska Trifa.

De po vsih cesarskih deželah; kar je mogoče, bode med ljudmi tekel enak dnar, de bodo enako šteli, laglej med seboj s' blagam vèdli, ino ravnali brez cesarske ino svoje škode, je visoka Predsedstuv dvorne Kamre s' sklepam 4. maliga travna 1818 Ljublanskimu Poglavarstvu poslala dve zad perloženi dnarski Trifi, perva pod *A* zapopada dnarje, ktiri bodo še zanaprej med ljudmi tekli, trifa *B* pa tiste zlate in srebernike, kteri s'

[17]) Fasc. 20, akt 25.

1. listognojam 1818 bodo iz pretoka med ljudmi djani, kterih kmalo zdaj ne bodo nič več dajali iz cesarskih škrinj, ktirih pa vuner do zadniga kozaperska 1816 bodo za plačve va-nje prejemali.

Zraven stoječa dnarjova vrednost je izrečena po konvencionskimu dvajset goldinarskimu kopitu, ino začne veljati s' dnevam tiga Oznanila.

Vsi v' trifah ne imenvani zlati ino sreberniki so tkoj djani iz zakoniga pretoka, ino cesarske skrinje jih ne bodo več nè med ljud dajale, nè prejemale.

Ljudem pa je na voljo pušeno, vse al kmalo zdaj al po rečenimu odlogu iz zakoniga teka djane peneze, odkler svoj zakoni tek zgublajo, še potle po dobrovoljnimu pogoju med seboj al na plačilu jemati, al jih obračati v' kupčijo po domačih ino po vunajnih deželah.

De se vsak bo laglej znebil preklicaniga dnarja, bodo cesarske Zamenjavnice po njim danih zapovdih v' tekoč dnar zamenjavale iz teka djaniga, in to al kakor topivno blago na debelo, al ga manj po markah, al na drobno po svoji čisti vsebšini po per njih očitev nabitih trifah.

Zdaj med ljudmi tekoč kotlinast dnar je preklican od 1. dneva velciga serpana 1818, pak od zdaj ga ne bodo nič več dajali iz cesarskih skrinj.

Namesti tega bode od dneva tiga oklica med ljudi dajan nov kotlinast dnar, kir še hodi po starejših deželah našiga cesarstva, to je krajcerji, polovičarji, ino štertleji krajcerja, kterih podoba je tukaj zad perstavlena; ti bodo veljali ob plačvah spod tri krajcerje.

V' Lublani 19. maliga travna 1818 [18]).

Franc, Saveri konjik Fradenek,
c. k. dvorn. posvetvavc.

Franc konjik Ebenau,
c. k. poglavarski posvetvavc.

---

[18]) Ta akt po svoji letnici sicer ne spada v francosko dobo, a ker se nahaja v fascikeljnih ilirske dobe in ker tudi drugače ni brez zanimivosti, ga objavljam tukaj.

r) OKLIC

Cesarskiga kraleviga Ilirskiga Poglavarstva[19]).

Glaven davk za lejto 1815.

Visoka Cesarjova Kraleva dvorna Komesia, Ilirio vredit poslana, je 29. dan Novembra vkázala, de po Krajnskim in po Blaškim bodo glaven davk, ali personalštibro, kakor so ga lejtas 1814. tako tudi še prihodno lejto 1815. odpravlali. Ta davk je na deset mescov razdelen, sledni mesec je plačati deseti del celiga davka, in odšteti per prejémarju. To vsim oznanimo, de bodo védili svojo dolžnost ob pravem času dopolniti. Posebej pa smo pisali Krasiam, Krasijskim Kasam, in okrajnim oblastam, kaj je per ti reči sturiti, in kako ravnati. Zavupamo, de vsak timu davku podložen ga bo rad in vsaj desetino sleherni mesec opravlal, in de nobeden ne bo čakal, de bi ga kdo s' silo hodil preganjat al tirjat.

Lublana 6. dan Decembra 1814.

(L. S.)

Cesarske Kraljeve Apost. Svetlosti, skriven dvoren Svetvalic, Marie Teresie reda Konjik, Lastnik Regimenta péšcov, General velke Strélbe, deželen in vojskin timčasen splošni Poglavar v Ilirii.

Baron Lattermann.

N. 1215.

s) OZNAN

Cesarskiga Kraljeviga timčasniga Poglavarstva na Ilirskim[20]).

Odpust vsiga ostaliga davka v' lejtu 1813.

Po verhu vsiga polahčanja, kar so ga Cesarska Svetlost Krajnski, Goriški in Blaški deželi dovolili, so dalje 16. dan

[19]) Fasc. 23, akt 11 *a*.
[20]) Fasc. 23. akt 11 *b*.

pretekliga prosinca premilostvo vkazali rekoč: ves ostali dolg na davku od zémel in od hiš za lejto 1813, je po zgor imenvanih deželah popolnim odpušèn; kar je pa kdo za tisto lejto v' cesarsko skrinjo davka od zemle al od hiše plačal, toljko naj mu na davku lejta 1814. zaléže, in naj se mu namest gotoviga iz predlanskiga za lansko perpiše.

Ta narviši sklep je bil pisan iz Duneja 23. prosinca, prejeli smo ga 3. dan tekočiga svičana, pod cifro 59.

Oznanimo ga vsim davku podložnim z veselim naznanjam, de bodo hvaležno čast vedili svojmu deželnimu očetu. Zavupamo terdno, de vsi prebivavci po tih deželah bodo ta novi velki odpust šteli za novo pričo neograjène smile, priazni in blagosti Cesarske Svetlosti našiga premilostviga Samoblastnika, po ktirih svoje ludstva lada in osrečuje: de bodo svojo nasprotno presveto dolžnost spoznali, jo skazali s hvaležno polno pokóršino, zvestim poklónam, vestno in tanko dopolnitvo vsih podložnih dolžnost, kakor se pravim hvaléžnikam spodóbi.

Lublana 6. Svičana 1815.

(L. S.)

Cesarske Kraljeve Apost. Svetlosti skriven dvoren Svetvalic, Marie Terezie vojniga reda Konjik, Lastnik Regimenta péšcov Nro. 7. General velke Strelbe, vojni Povelivic po Beneškimu vajvodstvu, timčasen deželin in vojskin Poglavar po Ilirii.

Baron Lattermann.

Nro. $\frac{2925.}{178.}$

š) OZNANILO

cesarskiga kraljeviga timčasniga Poglavarstva v' Lublani[21]).

Odpust vsiga ostaliga dolga na patentnimu in glavnimu davku za lejto 1813.

Njih cesarska in kraljeva svitlost so po besedah visoke dvorne Kanclie in po sklepu 12. dneva zdajniga mesca pod

[21]) Fasc. 23, akt 11 *c*.

cifro 250. rekli: de ves dolg ostali patenten in glaven davk za lejto 1813 odpusté, raven zavol tiga, zavol kar so odpustili tistiga lejta davk od zémel in od hiš. Ta odpust je dan krajnski deželi, Goriški in Blaški Krasii. Kdor je na dolgu rečeniga lejta kaj plačal, naj se mu to zapiše za lejto 1814 in če je za lansko vse plačal, naj se mu lejtas 1815. za dobro perpiše.

Kar zadéne dolgove na tih davkih za lani 1814. so svetli Cesar dobrotno pervolili, de naj bodo v' dvojih Kvatrah opravleni. Vsak naj bo tedaj polovico odrajtal do dneva po svetmu Petru in Pavlu, drugo polovico pa do dneva po svetmu Mihelu lejtas.

Tudi so vkazali na Duneju, de naj bo patenten davk zdajniga vojniga lejta 1815. po tukaj najdeni navadi razpisan.

Oznanimo te narviši sklepe vsim davčnim, in rečemo:

Odpušen dolg naj davkarji odpišejo davčnim, in naj ga jim po zgornih besedah perpišejo. Davkarji naj tudi kar narpréd zamorejo zapise patentniga davka spregledajo, naj nove zapise napravio za lejtas 1815 in razpise dajo med ludi, kaj koga na tim davku zadéva. Za to obrajtanje, zapise in isčišenje opravlenih takih davkov bomo vkratkim dali Kantonam poseben pisan navuk.

Za odrajt letašniga patentniga davka postavimo dva brišta: za pervo polovico je mali Serpan ali Juli, za drugo je Kozapersk ali Oktober lejtas; po tim naj se davčni na tanko ravnajo.

Lublana 24. Sušca 1815.

Franc Saveri od Fradenek,
naméstn Poglavar.

Aloiz od in v' Kanal na Erenberg,
poglavaren Svetvavic.

---

t) COMISIA

za čistenje deželskih dolgov ino pensionov oznani [22]).

Prejšna Komisia je lani davolila 15. dan Kozaperska za zadni odlog svoje pisma in pravice vložiti;

Zdaj pa so novi Komisarji iz Parisa poslani, ktiri so kmalo od začetka razločili, de pervi in petnajsti kimovic je zadni odlog, pervi za bližne Intendancie, drugi za dalne;

Tudi se pensionistam škoda godi, ako na zanikerne predolgo čakamo, zatorej nova Komisia

SKLENE:

Pervo: Prihodni pervi kimovic je zadni odlog za štir bližne Intendancie, in petnajsti dan za dve dalni, to je Dalmacio in Dubrovnik.

Drugo: Po timu odlogu ne bodo nobene pisma al pravice več prejéte brez posebniga dovolenja viši oblasti, ker zamudlivci tako rekoč se sami svoji pravici odpovedo.

Tretje: Kapitalistam in vuplavcam deželskiga dolga bomo v' kratkim oznanili, po kakšini poti bodo svoje pravice spričali.

V' Lublani 6. dan Velkiserpana 1811.

Komisarji za deželske dolgove čistit.

Cesarski kamrar, mojster prošnà v' državnimu svetvalšu, predsednik,

GRAF LAS KASES.

Zaslišavic v' državnimu svetvalšu,

BALBE.

Zaslišavic v' deržavnimu svetu,

CHAMBAUDOIN.

Zvolen skrivni pisar,

Toullet.

---

[22]) Fasc. 27, akt 30.

Prazgodovinska najdišča na Kranjskem.

Opisal **Jernej Pečnik.**

(Dalje in konec.)

Ajdovščina — Postojna. (Z. 22. C. X.)

1. *Vrhnika.* Tu je stalo rimsko mesto Nauportum, jako močno utrjeno. Segala je trdnjava od sedanje župne cerkve do Spodnje Vrhnike. Okoli je bil 2·2 *m* debel zid. Na oglih so bili štirioglati stolpi za brambo, vmes pa več okroglih stolpov. S cesarskim svetnikom Samuelom Jennyjem iz Predarlskega sva odkopala zid in stolpe. Štiri tedne sva imela 21 delavcev. Jenny bi bil izdal o tem izkopavanju knjigo, ako bi ga ne bila smrt prehitela. Ob vodi sva našla mnogo orožja: mečev, bodal, sulic in nožev, ter več tisoč svinčenih, rtastih krogelj, katere so metali s fračami. V Spodnji Vrhniki proti Ljubljanici ob veliki cesti je stalo mogočno rimsko zidovje in zid je šel tudi ob vodi. Ni dvoma, da se bodo našle okoli Vrhnike še znamenite rimske izkopine. — Od Vrhnike proti Logatcu je šel čez hribe močen zid. Utrjena vrhova sta bila Strmica in Gradišče. Na gradiškem vrhu je bilo že prazgodovinsko stanovanje.

2. *Zaplana.* Pri župni cerkvi je bilo prazgodovinsko stanovanje.

3. *Šmihelj,* v hrenoviški župniji. Tu je bilo najmogočnejše, po naravi in z velikim nasipom izvrstno utrjeno prazgodovinsko stanovanje. Pod trdnjavo izvira 12 studencev. Okoli trdnjave, v grobeh, se je našlo veliko krasnega rimskega orožja in neštevilno pušic. Najbrže je tu stalo mesto Metullum, katero je cesar August premagal z veliko težavo.

4. *Postojna.* Na Starem gradu nad Postojno je bilo prazgodovinsko stanovanje.

5. *Hasberg,* nad gradom na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

6. *Slavina.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

7. *Studeno.* Prazgodovinsko stanovanje.

8. *Otok,* pri Postojni. Lepo prazgodovinsko stanovanje.

9. *Razdrto.* Na višini, kjer se deli cesta na Vipavo in na Senožeče, znamenito prazgodovinsko stanovanje.

Sežana — Št. Peter. (Z. 23. C. X.)

1. *Št. Peter.* Na višini nad postajo je bilo najdenih več rimskih grobov in gori na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

2. *Sv. Primož,* podružnica od Št. Petra proti Zagorju. Tu je z nasipom obdano stanovanje, v katerem so bivali ljudje v predrimski in v rimski dobi.

3. *Trnje.* Pri cerkvi prazgodovinsko stanovanje.

4. *Šilertabor.* Na hribu nad Zagorjem proti zahodu znamenito prazgodovinsko stanovanje. To trdnjavo so branili proti vzhodu in jugu velikanski, do 20 *m* široki nasipi, proti zahodu in severu pa strme skalnate pečine. Obljudena je bila ta močna trdnjava tudi za časa Rimljanov. Za nasipom proti vzhodu in proti Zagorju je polno predrimskih in rimskih grobov, kar kaže, da je za to znamenito točko teklo mnogo krvi.

5. *Gradišče.* Na hribu med Zagorjem in Knežakom je bilo zopet važno prazgodovinsko stanovanje z velikim nasipom. Krasne najdbe, igle in zapestnice, nam pravijo, da so tu bivali premožni ljudje. Dobili so tu nože in sulice iz hallstattske dobe ter srebrne in bakrene rimske novce. Tu okoli je polno grobov.

6. *Knežak.* Na višini proti zahodu od Knežaka zopet prazgodovinsko stanovanje in na pašnikih proti Trnovemu polno grobov in gomil iz hallstattske in prve rimske dobe. V gomilah so le žgani in bolj revni grobovi.

7. *Šembije.* Tu je zopet prazgodovinsko stanovanje in okoli grobišče iz raznih dob.

8. *Trnovo.* Prazgodovinsko stanovanje in grobovi iz predrimske in rimske dobe.

9. *Ilirska Bistrica* Na višini zopet stanovanje in okoli grobovi. — Pri cerkvi sv. Ahca je bilo jedno izmed najstarejših prazgodovinskih stanovanj. Silno znamenit kraj Dobijo se tu ostanki iz vseh dob, celo iz kamenene dobe. Pod stanovanjem gomile z žganimi grobovi.

10. *Gorenji Zemon.* Na njivah je mnogo rimskih in predrimskih grobov. Leta 1886. sem tu okoli izkopal precej čednih starin, katere bi morale biti v deželnem muzeju.

11. *Spodnji Zemon.* Tudi tu sem že prekopal leta 1887. veliko rimskih in predrimskih grobov z lepimi priložki, katere išči v muzeju.

12. *Prem.* Prazgodovinsko stanovanje.

13. *Dolénja Strážica.* Prazgodovinsko stanovanje.

14. *Visoki Vrh.* Na hribu prazgodovinsko stanovanje.

15. *Račice.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje

16. *Hrušica.* Prazgodovinsko stanovanje.

17. *Gradišče.* Pri vasi lepo prazgodovinsko stanovanje.

18. *Senožeče.* Južno od trga važno prazgodovinsko stanovanje.

19. *Dolenja Vas, Senodole* in *Storje*, povsod prazgodovinska stanovanja.

Lož — Čubar. (Z. 23. C. XI.)

1. *Križna Gora.* Ostanki črepinj, ki se dobivajo okoli cerkve na Križni Gori, dokazujejo, da je bilo tu stanovališče v hallstattski dobi. Pod goro proti zahodu sem prekopal več gomil in našel v njih pepel, črepinje, malo železa in redko sulico.

2. *Metle,* pri Blokah. Tu je bilo malo prazgodovinsko stanovanje. Napačna je trditev pisateljev, da bi bila pri Metlah kdaj stala trdnjava Metullum. (Prim. Valvasor »Ehre« III. 95—102.)

3. *Podcerkev.* Vas je na višini od Starega Trga proti Ložu. Tu je bilo velikansko prazgodovinsko stanovanje, kar dokazujejo visoki in široki nasipi, kakršni se vidijo le še pri Šilertabru. Mogoče je, da je tustala trdnjava Terpo. V trdnjavi

so sedaj njive. Na njivah so izkopali kmetje že jako lepe starine. Proti jugu po senožetih je polno žganih grobov.

4. *Šmarjeta*, pri Šneberku. Južno od cerkve je rimsko zidovje in malo naprej proti Šneberku je znamenito rimsko grobišče. Tu sem izkopal rimski daritveni altar. Našlo se je tudi več plošč z napisi. En napis je vzidan v cerkvi sv. Marjete, drugi so v gradu. V enem samem grobu sem našel l. 1886. tri kamenitne napise pri ostankih treh rimskih vojakov.

5. *Tomaža Vas*. Na višini od Starega Trga proti vhodu stoji cerkev sv. Tomaža in omenjena vas. Na senožetih nad vasjo je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje. Tam nekje mora biti tudi grobišče, ki se pa še ni zasledilo.

6. *Sv. Andrej*, starotrška podružnica; tu je bilo znamenito prazgodovinsko stanovanje.

7. *Retje* pri Blokah. Pri vasi na hribu Tabor je moralo biti prazgodovinsko stanovanje.

8. *Prigorica*, pri Dolenji Vasi pri Ribnici. Tu sem našel zelo znamenito gomilo, obloženo s kamenitimi ploščami. Dal sem odpeljati 20 voz plošč, na dnu sem našel grob. Kopal bi bil dalje, a mi je zmanjkalo podpore.

9. *Dolenja Vas*. Pri župni cerkvi prazgodovinsko stanovanje.

Kočevje — Črnomelj. (Z. 23. C. XII.)

1. *Novi Tabor*, pri Črmošnjicah. Lepo prazgodovinsko stanovanje.

2. *Koprivnik*. Več rimskih grobov.

3. *Rimski svet* (Römergrund). Ob cesti iz Kočevja v Črnomelj je v hosti več prazgodovinskih gomil.

4. *Poljane*. Pri gradu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

5. *Jugarje*. Na hribu nad vasjo je bilo prazgodovinsko stanovanje.

6. *Mačkovec*. Pri vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje; na njivah so našli kmetje veliko rimskih grobov z lepimi priložki.

7. *Štrekljevec* pri Semiču, rimsko grobišče se sledi na vrtovih in njivah.

8. *Rožánec*. Pod cerkvijo sv. Jurja je bil Mitrasov tempelj v skalnati dolini; v naravni skali je vsekan lep rimski napis.

9. *Loka* pri Črnomlju. Tu so bile velike obokane rimske toplice. Kmetje so našli kamne z napisi in svinčene cevi.

10. *Črnomelj*. Od znamenitih rimskih kopel se vidi v vodi še tlak iz kamenitih plošč, zbitih z železnimi kljukami; okoli so ostanki poslopij. Našli so več kamnov s podobami in napisi. — Južno od mesta sem prekopal na graščinskih njivah več bogatih gomil. Krasne najdbe, velike železne zapestnice, igle itd., sem poslal v c. kr. dvorni muzej.

11. *Tanča gora*. Pri cerkvi je sled prazgodovinskega stanovanja.

12. *Véliki Narájec*. Več gomil iz hallstattske dobe, v katerih sem našel lepe reči. V eni gomili sem izkopal 60 mrličev.

13. *Pusti Gradec*. Pri podružnici na višini je bilo prazgodovinsko stanovanje, okoli je tekla voda. Zunaj vode je grobišče, nad vodo so rimski grobovi. Na gradišču je stal grad tudi v srednjem veku. Zelo znamenit kraj.

14. *Tribuče*. Pri zidanju nekega poslopja so naleteli na rimsko grobišče, dobili so izredno lepe igle in posode. Tudi jaz sem tu več rečij izkopal za deželni muzej.

15. *Plešívica*. Pri cerkvi na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

16. *Metlika*. Na višini nad mestom je bilo prazgodovinsko stanovanje in na Ivanetičevem vrtu več gomil. Na graščinskem vrtu in na njivah proti vzhodu so velike gomile. Na višini južno od mesta ob cesti proti Kulpi je bilo veliko rimsko grobišče. Istotako so se našli rimski grobovi na zahodni strani mesta.

17. *Primostek*. Na njivah pri vasi več rimskih grobov.

18. *Gradac*. V gradu je vzidan rimski kamen z napisom. Na njivah pri vasi več grobov iz hallstattske in rimske dobe. Pri cerkvi pri kloštru rimsko zidovje in na njivah rimski grobovi.

19. *Grm.* Pri vasi sem prekopal več velikih bogatih gomil in našel znamenite starine. V eni gomili je bilo do 80 mrličev.

20. *Podzemelj.* Na njivah na obeh straneh vasi neprekopane gomile.

21. *Kučar,* visok, strm hrib nad Kulpo, s katerega je lep razgled po Hrvaškem in po Beli krajini. Na vrhu hriba je bilo dobro utrjeno prazgodovinsko stanovanje, kjer je bivalo mnogo ljudij v hallstattski dobi. Okrog hriba so gomile.

22. *Otok.* V vasi pri Kulpi so stala slabo zidana poslopja rimskih podložnikov. Na pašnikih in njivah pri Otoku je veliko rimsko grobišče. Kmetje so našli lepih lončenih posod, igel uhanov in drugega lepotičja prav mnogo.

23. *Boršt.* Pri vasi so našli več rimskih grobov.

24. *Cerkvišče.* Vidijo se pri vasi ostanki nenavadnega rimskega zidovja in več rimskih grobov.

25. *Gornje Griblje.* Pri zidanju nove šole so našli več žganih grobov iz hallstattske dobe.

26. *Vránoviče.* Grobovi iz predrimske in rimske dobe.

27. *Krupa.* Pri gradu in pri vasi so že našli več grobov iz hallsttatske in rimske dobe.

28. *Vinvrh.* Pri vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje, našli so pa tudi rimske grobove.

29. *Kresinec.* Na njivah so našli že več rimskih grobov.

Ogulin — Vinica. (Z. 24. C. XII.)

1. *Vrh pri Vinici.* Na hribu je župna cerkev. Kmetje so našli na njivah že več prazgodovinskih in rimskih grobov in južno od župne cerkve lepo prazgodovinsko stanovanje. Na višini proti Kulpi so prazgodovinska bivališča in grobišča.

2. *Ogulin* (vas) pri Vinici. Deset minut od Kulpe je bila znamenita rimska trdnjava do 90 *m* dolga in toliko široka. Zid je bil 2 *m* debel. Ob obzidju je bilo več stolpov; eden je bil okrogel, drugi štirioglati. V tej trdnjavi so imeli Rimljani gotovo svojo posadko proti Panoncem. Kmetje so našli na

vrtéh in njivah raznovrstne reči: igle, novce in orožje. Našel sem tam tudi bronast lijak za pretakanje vina. To je dokaz, da so imeli že Rimljani po teh krajih vinograde. Kmetje so izkopali tudi že več rimskih grobov. Ves kraj bi bilo treba še natančneje preiskati.

3. *Žeželj pri Vinici.* Ta kraj je znana Marijina božja pot. Na tem vrhu je bilo predzgodovinsko stanovanje.

4. *Zile pri Vinici.* Predzgodovinsko bivališče. Kmetje so na njivah odkrili že več grobov iz predzgodovinske in rimske dobe. V rimskih grobeh se je našlo mnogo orožja, sulic, nožev, bodal in drugih rečij. Gotovo mora biti tu znamenito grobišče. Toliko orožja drugje grobi nimajo, kakor prav tu.

5. *Stari Trg pri Poljanah.* Na njivah je bilo lepo predzgodovinsko stanovališče. V bližini je več rimskih grobov. Od Starega Trga proti zahodu je podzemeljska jama. Tu je bilo predzgodovinsko bivališče, prav tako na hribu proti severu.

Krško — Brežice — Samobor. (Z. 22. C. XIII.)

1. *Studenec.* Južno od vasi lepo prazgodovinsko stanovanje in gomile.

2. *Brezovo.* Prazgodovinske gomile in več grobov.

3. *Roviše.* Na pašnikih sem prekopal že leta 1884. več gomil in našel v grobovih precej bogate najdbe za deželni muzej.

4. *Planina.* Pri vasi več gomil.

5. *Brezje.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

6. *Cicelj* pri Raki. Lepo prazgodovinsko stanovanje in gomile.

7. *Vrh* pri Raki. Prazgodovinsko stanovanje in grobovi.

8. *Raka.* Proti severu nad Rako na hribu zelo znamenito prazgodovinsko stanovanje.

9. *Gmajna* pod Rako. Todi je šla rimska cesta na Neviodunum. V zemlji leži velik, okrogel, obdelan rimski miljnik.

10. *Záloke.* Pri vasi veliko rimsko grobišče. Prekopal sem l. 1884. več sto grobov za deželni muzej in našel znamenite

najdbe, zlasti lepo okrašene steklene posodice. Pod vasjo je šla rimska cesta proti Veliki Vasi. Ob cesti se slede grobovi, rimsko zidovje in rimski most.

11. *Straža.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje. Na njivah so kmetje odprli že več rimskih grobov.

12. *Senúše.* Pri vasi so naleteli na rimsko zidovje in na več obzidanih rimskih grobov.

13. *Drenovec* nad Leskovcem. Todi se najdejo rimski grobovi. Znamenita je podzemeljska jama. Pri vhodu so jo zazidali najbrž ob času turških napadov. Gre se v jamo skozi ozko luknjo, potem se jama razširi, da je do 7 *m* visoka. Po najdenih črepinjah lahko sodimo, da so tu prebivali ljudje tudi v predrimskih in rimskih časih. Dobe se v njej tudi kosti od zverij. Dobro bi bilo to jamo natančneje preiskati.

14. *Vélika Vas.* Skoz vas je šla rimska cesta. Ob cesti proti Drnovemu so zelo bogati rimski grobovi. Več sto sem jih že prekopal tu ob cesti in najdbe poslal v muzej. Zahodno od vasi je velika gomila.

15. *Gorica.* V okolici polno rimskih grobov.

16. *Drnovo* pri Krškem. Tu je stalo rimsko mesto Neviodunum. Na vsem prostoru obširne vasi je pod hišami rimsko zidovje. Rimske gorke kopeli se dobro poznajo in na pašniku na koncu vasi večje zidovje, kjer je bil kak tempelj. Od tod je držala široka cesta na Emono, Siscio in Crucium. Daleč ven so na obeh straneh teh cestâ rimski grobovi. Izkopal sem samo na Drnovem in ob onih cestah v teku osmih let več tisoč grobov iz časa od prvega do petega stoletja po Kristu. Priložki so ne-le važni, ampak tudi izvrstno ohranjeni. Našel sem zidane grobe, lepe kapelice in dobro ohranjeno slikarijo. Vso ravnino pokriva gramoz od Save, ki je nekdaj imela drugo strugo kot danes. Izkopal sem tudi več kamnov z napisi.

17. *Brege.* Vas leži 10 minut od Drnovega. Proti jugu, kjer so sedaj njive, je šla 9 *m* široka rimska cesta. Ob cesti sem prekopal veliko rimskih grobov.

18. *Vihre.* Tudi todi je šla rimska cesta. Našel sem rimski vodnjak, zidovje in grobove.

19. *Videm* pri Krškem. Na štajerski strani je Stara Vas, kjer so našli v gomili bronasto čelado. — Od Vidma proti vzhodu, na Libnem, je cerkev sv. Margarete. Tu je bilo zelo znamenito prazgodovinsko stanovanje in okoli gomile. Več gomil sem prekopal in lepe najdbe poslal v Joanneum v Gradec. Dovolj je še tu gomil neprekopanih.

20. *Gornje Skopíce.* Todi je šla rimska cesta na Sisek. Nåhajajo se ob cesti grobovi.

21. *Krška Vas.* Okoli vasi so na vse strani prazgodovinski in rimski grobovi. Vzidana sta v vasi dva rimska kamna z napisoma. Pozna se, kje je bil rimski most čez Krko.

22. *Brêžice.* V gradu je vzidan znamenit rimski kamen. Okoli po njivah so grobovi.

23. *Čatež,* Pri vasi v hosti prazgodovinsko stanovanje in nekaj gomil, na njivah rimski grobovi. V vasi so se izkopali rimski kamni z napisi. Lep kamen z napisom je bil najden ob rimski cesti ondi, kjer se izteka Krka v Savo. Posvečen je bil vodnemu bogu Neptunu.

24. *Málence.* Vzhodno od vasi na višini je bilo prazgodovinsko stanovanje. Po hosti proti Čatežu je veliko gomil. Prekopal sem jih že brez števila. V nekem grobu sem našel klobuk, okinčan z bronastimi gumbki. Dalje sem našel mnogo nenavadno okinčane lončene posode, lepe igle, zapestnice. Poslal sem v deželni muzej vse te lepe najdbe. Blizu prazgodovinskega stanovanja so tudi rimski grobovi in toplice. Mogoče je, da so si rimski prebivalci, ko so jim Huni razdejali mesto Neviodunum, sezidali na Malencah trdnjavo. Na višini se namreč vidi več metrov debel zid iz lepo obdelanega kamna. Vmes so vzidani kamni z napisi. Vse to je prišlo z Drnovega.

25. *Mokrice.* V gradu je vzidan rimski miljnik.

26. *Zgornja Pirošica.* Pri vasi na njivah so ostanki velikih rimskih toplic, kar kažejo oboki in vodovod iz opeke. Zraven so rimski grobovi.

27. *Buščča Vas.* Pri vasi rimski grobovi; nad vasjo prazgodovinsko stanovanje.

28. *Stojanski Vrh.* Pri vasi so kmetje izkopali več rimskih grobov. V hosti je bilo prazgodovinsko stanovanje.

29. *Izvir.* Pod vasjo v dolini izvira potoček iz skalnate otline. To vodo so Rimljani napeljali v Neviodunum. Vodovod je bil iz dobro žgane opeke in dolg dve uri hodâ. Več takih cevij sem poslal v deželni muzej. Pri izviru je bilo zbirališče vode obdano z močnim zidom, kar kaže tehnično izurjenost Rimljanov.

30. *Sv. Križ,* pri Kostanjevici. Na hribu, Starem Gradu, je bilo zelo znamenito prazgodovinsko stanovanje. Tu se dobivajo ostanki iz hallstattske, latenske in rimske dobe. Našli so se že tudi rimski kamni z napisi. Na njivah proti Sv. Križu je grobišče. Večinoma so žgani grobovi iz hallstattske dobe. Gori v trdnjavi sem našel mogočnega kamnitega leva, ki leži sedaj v veži deželnega muzeja. V srednjem veku je stal tu grad.

31. *Globočice.* Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

32. *Kostanjevica.* Na njivah proti vzhodu rimsko zidovje in rimski grobovi. Na pašniku je velika gomila, na kateri stoji zidanica.

33. *Dobe.* Pri vasi so našli več rimskih grobov in na pašniku gomilo.

34. *Ostrog,* pri Št. Jerneju. Skozi vas je šla rimska cesta. Na vrtovih in njivah sem prekopal več sto rimskih grobov. Tu je bilo grobišče mesta Crucium.

35. *Grublje.* Na tem mestu je stalo bogato rimsko mesto Crucium. Mozaični tlak in mogočno zidovje, gorke kopeli iz marmornatih plošč ter najdeni maliki in novci nam to spričujejo. Mesto je bilo manjše kot Neviodunum.

36. *Gradišče,* vas. Prazgodovinsko stanovanje; na njivah so se našli rimski grobovi.

37. *Spodnje Brezovo.* Na njivah rimski grobovi.

38. *Mehóvo.* Na vrhu Gorjancev, eno uro hodâ od vasi Mehovo, ob hrovaški meji, je bilo v hallstattski dobi zelo zna-

menito stanovanje. Tu so morali biti hudi boji, ker je okoli polno gomil in raztresenih pušic. Malo naprej proti jugu je stala močna trdnjava z velikimi slikanimi dvoranami. Zraven je bil vodnjak, pet metrov širok in na štiri ogle zidan. Slutim, da so to mogočno trdnjavo sezidali Rimci, ko je bilo razdejano mesto Crucium.

39. *Vrhpolje.* Kmetje so našli na njivah več rimskih grobov z lepimi priložki.

40. *Sajevec,* pri Kostanjevici. Na košenicah sem prekopal nekoliko gomil iz hallstattske dobe. Našel sem več žganih grobov z zdrobljenimi posodami.

41. *Slinovec.* Tu na njivah je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje. Mrliče so nosili pokopavat čez Krko v Sajevec.

42. *Stara Vas,* pri Št. Jerneju. Na pašniku pri vasi je rimsko grobišče. Našlo se je že več kamenitih plošč z napisi. Tam blizu prazgodovinsko stanovanje.

43. *Zásap,* pri Cerkljah. Pri vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje z velikim nasipom. Na Kranjskem sem našel samo tu in pa pri Spodnji Straži in pri Vavti Vasi utrjeno stanovanje, ležeče v ravnini. V sosednjem grobišču so se našli kostnjaki iz hallstattske dobe z lepimi priložki, katere sem oddal v deželni muzej.

44. *Mlada Vina.* Ta kraj leži na hribu severno od Krškega nasproti Rajhenburgu in je silno zanimivo prazgodovinsko stanovališče. Obljuden je bil kraj v vseh dobah. Dobi se tu orožje iz jelenovih rogov, lončene posode iz časa stanovalcev na koleh in potem iz hallstattske dobe. — Pri cerkvi sv. Lovrenca na hribu so kmetje našli več rimskih grobov in v cerkev je vzidan rimski kamen z napisom, zraven je pa prazgodovinsko stanovanje.

45. *Pristava* Pri vasi so našli kmetje rimske grobove.

46. *Malo Mrăševo.* Pri vasi na njivah je veliko rimsko grobišče iz druzega stoletja.

47. *Zadovinek.* Na njivah več rimskih grobov.

48. *Rajhenburg,* na Štajerskem. Na griču, kjer stoji grad, je bilo veliko prazgodovinsko bivališče.

49. *Veliki Cirnik* pri Čatežu. Na hribu je bilo večje prazgodovinsko stanovanje.

50. *Leskovec.* V župni cerkvi je vzidan rimski miljnik s podobami in napisom.

Znamenite osebe na poti skozi Ljubljano leta 1775. in 1776.

(Spisal dr. Fran Ilešič.)

»Wochentliches Kundschaftsblatt des Herzogthum Krain«, namenjen pouku v poljedelstvu, kmetijstvu vobče, je l. 1775. prinašal listo potnikov skozi Ljubljano; tudi v začetku l. 1776. jo nahajamo, a številka peta (z dne 3. februvarja 1776) je čitateljem naznanila: »Das Verzeichniß der Durchreisenden und der Marktpreise ist uns dießmal nicht eingeschickt worden«. Deveta številka (z dne 2. marca) pa je prinesla dopis: »Mein Herr! Daß Sie keine Anzeige von Durchreisenden mehr geben, hat nicht viel zu bedeuten; sie war ohnedies unvollkommen und wir ersahen daraus doch nicht, wer mit Haus- mit Frohn- mit Lehenspferden gereiset ist. Daß Sie aber schon anfangen, auch die Marktpreise auszulassen; und niemals noch die Brodgewichtssatzung in ihr Blatt gesetzt haben, das ist Ihnen nimmer zu verzeihen«. Urednik je dopisu dodal ta-le odgovor: »Mein Herr! Streichen Sie die ersten Zeilen durch, ändern Sie ein und anders Wort und senden Sie dieß ihr Briefchen demjenigen zu, der mir die verlangten Punkte zuschicken, und zwar zur rechten Zeit zuschicken sollte. Vergebens verlangen Sie von mir eine Nachricht, welche ich nur, durch Beyhilfe eines andern, der sie nicht mittheilen will, geben kann. Wären manche Leute mehr patriotisch gesinnet, hätten sie mehr Lebensgeister, würde vieles ein anderes Aussehen haben«.

Najbrž so bile prve besede dopisnikove ironične, zato je urednik odgovoril, da so vredne črtanja; tožba urednikova o

nedostatku patrijotske vneme pa kaže, da je list že v drugem letu svojega obstanka počel hirati [1]). In v istini je v zadnji številki tega leta (28. decembra 1776) naznanil: »Der Tod des Blattes ist beschlossen und daß ich es ohne Umschweif sage, heute erscheint es zum letzten male«. Kakor se vidi iz nadaljnjega tolmačenja urednikovega, je podjetje imelo nasprotnike, a v boju z njimi so njegovi prijatelji pobegnili ter ostavili urednika samega, ki pa sam za delj časa ni zmogel gradiva za svojo zgradbo; občinstvo ni umelo važnosti njegovega dela, »es verräth sich in dem Publikum ein den Schauspielen (listu) ganz entgegengesetzter, ein verdorbener Geschmack, die kleine Ausgabe wird für ganz verworfen angesehen«; bolniki, ki jim je hotel dati leka, ne slušajo njegovega glasu.

Plemstvo (na kmetih) se za stvar ni zanimalo, prim. številko z dne 30. marca, 1776, kmetje pa seveda sami nemški pisaniga lista niso umeli. Kdo naj bi potem bil listu podpornik?

* * *

Kdor ve, kako v znanstvenem delu vsaka malenkost o svojem času prav pride, ta me bo opravičil, če tukaj navedem najbolj znane potnike skozi Ljubljano.

1775.

21. februvarja 1775 je potoval: grof Edling v Gorico, 4. marca: grof Edling iz Gorice v Loko [2]), 8. marca: baron Brigido [3]) v Trst, 10. aprila: pl. Buzeti [4]) v Istrijo 15. aprila:

---

[1]) Ali so oblastva listu morebiti zamerila, da je v drugem letniku, hoteč biti zabavnejši, prinašal poleg kmetijskih stvari i druge novice, osobito politične?

[2]) Ivan Nep. Edling, glavar loškega gospostva; potoval je gotovo v Gorico k nadškofu Rudolfu pl. Edlingu; vrnil se je 4. marca. Prim. 9. maja, 13. in 14. julija, 6. avgusta.

[3]) Kateri Brigido je bil to, se za trdno ne more reči.

[4]) Ignacij Kajetan Buzet pl. Faistenberg je 1774 postal prošt v Pazinu, od 1796 škof tržaški (do 1803). Prim. Izvestja VIII. 71. Leta 1775.

.Inocencij baron Taufferer v Stičino, 9. maja: nadškof goriški (Edling z Dunaja v Stičino in odtod pojde v Gorico, 10. maja: škof tržaški z Dunaja v Trst [5]), 25. maja: grof Inzaghi, škof tržaški, iz Trsta na Dunaj, 26. maja: grof Inzaghi, škof tržaški, iz Trsta na Dunaj, 31. maja: grof Bathiani iz Benetek na Dunaj z velikim spremstvom [6]), 13. julija. grof Edling iz Ajdovščine v Škofjo Loko, 14. julija: grof Edling iz Ajdovščine v Škofjo Loko, 21. julija: grof Edling, kanonik, iz Gorice na Dunaj [7]), 27. julija: Lovro Janša, »Hofmaler«, na Gorenjsko, 4. avgusta: baron Zois pl. Edelstein na Gorenjsko, 5. avgusta: grof Inzaghi, iz Idrije tja [8]), 6. avgusta: grof Edling, glavar loškega gospostva, v Stičino, 9. avgusta: Josip baron Zois pl. Edelstein v Postojno, 26. avgusta: pl. Buseti iz Ljubljane v Istrijo, 1. septembra: »Bergrat grof Inzanghi« s 4. rudniškimi oficijanti iz Ljubljane v Idrijo, 9. oktobra: grof Inzaghi, škof tržaški, iz Gradca v Trst, 12. oktobra: ravnatelj Kumerdej iz Ljubljane na Gorenjsko, 17. oktobra: grof Thores iz Ljubljane v Gorico [9]), 20. oktobra: grof Torres z Dunaja v Gorico, 26. oktobra: oba gospoda Kappus pl. Pichelstein iz Ljubljane na Dunaj [10]), 27. oktobra: baron Zois iz Ljubljane na graščino Brdo (»Eckh«) na Go-

---

je bil Gabrijel pl. Buzet assessor šolske komisije v Ljubljani, Ivan Nepomuk pl. Buzet 1782 svetnik deželne vlade kranjske. — Prim. 26. avgusta, 11. in 13. decembra.

[5]) Baš leta 1775. je postal škof tržaški Fran Filip grof Inzaghi. Prim. 25. in 26. maja, 9. oktobra, a tudi 5. avgusta in 1. septembra.

[6]) Oni, po kojega trudu se je l. 1776. Reka ločila od avstrijskih dednih dežel?

[7]) Morebiti Vaclav grof Edling, ki je leta 1787. bil konsistorijalni svetnik in infuliran prelat na Dunaju.

[8]) Prim. 1. septembra. Za Ferdinanda III. in Leopolda I. je bil Abundus Maria Inzaghi dvorni komorni svetnik in višji rudniški nadzornik v Idriji in je dobil baronstvo, pozneje grofovstvo.

[9]) O grofu Torresu, delavnem na šolskem polju, glej Apihovo razpravo »Ustanovitev narodne šole na Slovenskem«. Letopis Matice Slovenske 1894 in 1895. — Prim. 20. oktobra, 28. dec. in 14. jan. 1776.

[10]) Prim. poslovenitelja Felbingerjevega »Kern des Methodenbuches« (Sern ali Vonusetek).

renjskem, 9. novembra: duhovnik Prener[11]) iz Ljubljane na Dolenjsko, 15. novembra: škof s kanonikom pl. Ricci iz Ljubljane na Dunaj[12]), 11. decembra: pl. Puseth, prošt pazinski, v Trst, 13. decembra: pl. Puseth odtod na Štajersko, 28. decembra: kanonik grof Torres, iz Ljubljane v Gorico.

1776.

14. januvarja: dva grofa Torres na Dunaj.

Mali zapiski.

Prispevek bibliografiji Paglovčevih spisov. Na 78. strani »Izvestij« XIV. omenja životopisec Frančiška Mihaela Paglovca Viktor Steska tretje izdaje »Zvestega tovarša«, izšle leta 1767. v Ljubljani iz tiskarne Janeza Friderika Egerja. V podpisanega knjižni zbirki se nahajata dva različna natiska te knjige — oba z letnico 1767; v obeh stoji v predgovoru »Tobiovim bukvam« pripomnja, da »ſo ſe supet sdei v' druk dali she ta tretjikrat«. Navesti hočem najprej naslov izvoda, ki se mi vidi starejši. Tega imenujem *A;* mlajši, gotovo nekaj let pozneje natisnjeni izvod s paletnico 1767, zovem *B.* Izvod *B* sta dobila pod oči Viktor Steska in pred njim J. Marn (gl. Jezičnik XXII, 15, 16); natisk *A* jima je bil neznan. Naslovna stran izdaje *A* navaja tole (kar je tu razrejeno natisnjenega, opremljeno je v izvirniku z majuskuli):

Svesti tovarsh | enga sledniga | christiana, | katiri ſkusi ta | catechismus, ali potrebni- Ker- | ſhanski Navuk niemu kashe to pravo | pot pruti Nebeſſam, | inu skusi te | Tobiove | bukve, | ali | historio od Tobia. | Inu ſkusï dvanaiſt Regelze ga vuzhy po | tajſti prou hoditi, inu ſkusi ene, inu druge Mo- | litve sa Boshjo pomuzh proſſiti k' nuzu mladim, | inu ſtarim, ledig, inu sakonskim, gmein, | inu delounim ludem. | Ukup sloshene, inu pobulshane | v' druk dane. | Skusi eniga Maſhnika is Gorenſke | Crainske ſtrani. | (Črta) Na pervolenie vikshi Duhoune Goſposke. | (Dve vzporedni črti.) Labaci. | Typ. Jo. Frid. Eger. Incl. Prov. Carn. Typogr. | Anno 1767.

---

[11]) Prenner Jakob, ki je spisal »Dobru spomineine na bounike«. V Zellu 1787? (Ta Jakob Prenner je umrl kot jubiliran deficient in pomožni svečenik v Deutschlandsbergu dne 11. maja 1829; tam je preživel zadnja leta.)

[12]) Pač ljubljanski škof Herberstein.

Rdeče je natisnjena prva, peta, deveta, trinajsta, dvajseta in triindvajseta vrsta. A sedaj si oglejmo naslov mlajše izdaje *B*. Isto naslovno besedje je razporejeno v prav tolikih vrstah kakor v *A*. Na prvi površni pogled ista izdaja in vender nas uveri natančnejše primerjanje obeh naslovnih stranij *A* in *B*, da sta pred nami dva različna natiska. Razlikujeta se zlasti po črkah 14. do 17. vrste, ki so v *A* drobnejše, ličnejše. V 6. vrsti stoji v *B* »kaſhe« namestu »kashe«, kakor ima pravilno *A*. V 20. vrsto se je ukradla v *B* pomota »Maſknika«, ki ne kazi naslova A. V isti vrsti je zabeleženo v *B*: »Gorenske«, dočim ima *A* »Gorenſke«. V predzadnji vrsti je izpala v *A* konec okrajšane besede »Typogr« pika, ki je ni izgrešil stavec izvoda *B*. Obe izdaji sta izšli v mali osmerki. *A* šteje 205 + 3 strani, ki jih konec knjige zajema »Index, Ali Zagar teh Navukov, Molitouz, inu drugih lepih rezhy, katire ſo sapopadene v' tih Bukvah«. Izdaja *B* ima le 198 + 4 strani »Indexa«. Odkod ta razlika? V izvodu *A* stoji takoj za naslovnim listom kratek navod za čitanje pod zaglavjem: »Tabla | teh | buhshtabou, | inu | visha ſe navuzhiti Crainsku, ali | Slovensku brati«. Prva stran tega abecednika obsega črke razne velikosti in oblike, druga in tretja stran zloge. Razdeljen v posamezne zloge je na četrti strani križ, čast bodi . . . in dva krščanska pozdrava. Na peti strani je pod naslovom: »Viſha beſede ſlagati, inu brati | ſe uzhiti« — natisnjen zopet in razdrobljen v zloge križ, »oča naš« in »češena si Maria« segajoča še tudi na šesto stran. V dolenjem delu te strani je zabeležen Karola Peera škofijski »Imprimatur« izza 30. dne sušca 1760. Izdaja *B* nosi istodobni »Imprimatur« na naslovnega lista drugi strani, ki je v izvodu *A* prazna. Kakor drugi natisk »Zvestega tovarša« od leta 1745. ima tudi tretji natisk *A* od leta 1767. navod za čitanje. Izdaja *B*, izpustivša ta navod, je mlajša in ni izšla leta 1767., kakor stoji natisnjeno na naslovni strani.

Razliko obeh natiskov kažeta prvi strani besedila. Knjigi se začenjata s katehizmom. *A* ima gori v desnem voglu pag. štev. »9«, *B* nima nobene številke zgoraj. Cvetlični okraski nad naslovom »Catechismus« so različni. Ob besedi »Catechismus« tiči v *A* vejica, ki je izostala v *B*. Inicijalki **N** si nista ednaki. Natisk *A* ima za par milimetrov ožje vrste nego *B*. V *A* je spodaj poln znak: »A_5«, v *B* samo »*A*«. V osmi vrsti ima *A* en zlog več nego *B*. Navzkrižne so si tudi nekatere besede na prvi strani. V *A* je »povele«, v *B* »pouele«; *A* naprej, *B* neprej; A ludem, *B* ludim; *A* ſtvarov, *B* ſtvarou; *A* ſposnou, *B* ſposnau; *A* S. Ray, *B* S. S. Ray; *A* v' tim, *B* u' tim; *A* v' njega, *B* u' niega; *A* v' uſih, *B* u' vſih. Takih drobnih razlik je polno v obeh knjigah. Navedem le še nekatere: *A* 52: Bug, B 45: Bog (številka poleg črke pomeni stran); *A* 56: k' nezhaſti, B 49: k' nazhaſti; A 57: puſti pred naſhimi ozhmy videozhe biti maſhzhuvanie, *B* 50: puſti pred naſhimi ozhmy videozha

biti malhzhvania; *A* 86: je on ukasal fvojmu Synu, B 79: je on ukasal fvojmu Synovu; *A* 87: Njegovi perjateli, *B* 79: Niegovi perjatli; *A* 87: od mladih nuh, *B* 80: od mladih nog; *A* 88: tu delu tiga hkanja, *B* 81: tu dellu tiga h' kania; *A* 88: bil, *B* 81: biu; A 101: bal, *B* 95: bau; *A* 102: dodeliu, B 95: dodelou: *A* 115: k' fvojmu Taftovu, *B* 109: k' fvoimu Taftovo itd. Dasi sam poln gob popravlja natisk *B* marsikak nedostatek izdaje *A*. Tej sta na str. 21. za: »inu terdnu naprei vsetje tiga pobulfhania v Serzu« izpadli besedi: »obuditi more«, ki jih je dostavil *B*. V litanijskih molitvah stoji v *A* 32: Nebeska Kraliza vfelei fe — *B* 25 ima pravilno: vefeli fe. V molitvah »v' zaitu voiske zhes Turka« je izostal za verzikulom: Refsui tvojo jeso fhes Aide, kateri tebe nefposnajo — v A 58 odgovor, ki se nahaja v *B* 51: Inu zhes Kraleftva, katere fvojga S. Imena naklizhejo. — Glede na obseg se krijeta samo prvi strani t. j. *A* 9 in *B* 1, nastopni strani sta si navzkriž za en zlog, tretji za eno vrsto. Različne so vinjete v obeh natiskih in tudi papir.

Paglovčevemu »Zvestemu tovaršu« se je prav tako godilo kakor njegovemu »Kempenzarju«. Obe knjigi so ponatiskavali založniki ne izpremenivši niti števila izdaje, na »Tovaršu« niti letnice. Tri »Kempenzarjeve« izdaje iz leta: 1788., 1799. in 1807. — in morda še katera — imajo na naslovni strani opomnjo: »k' tretjimu na fvitlu dane«, dasi so šle že četrtič, petič v dežel. V minulem stoletju je krenil na to pot Ničman ponatiskovavši Jurčič-Stritarjevega Prešerna s paletnico 1866.

I. Vrhovnik.

Slovenska knjiga iz leta 1735. V literarni suši v prvi polovici 18. veka je izšlo kaj malo slovenskih knjig, pa tudi med temi maloštevilnimi doslej niso vse knjige znane. V dokaz bodi knjižica iz l. 1735., ki jo hrani frančiškanska knjižnica v Ljubljani. Naslov se glasi: POMUZH | Shivim, Umirejezhim, inu Mertvim | Ali | BUKVIZE | BRATOU | -SHINE | Britkiga Smertniga Ter | plenja CHRISTUSOVIGA | NA S. KRISHU | U' Lublani u' Zerkvi Sve | tiga Jacoba tiga Tovarshtva JE | SUfoviga gori poftavlene, od Ale | xandra tiga Imena Sedmiga Rim | fkiga Papesha u' Lejtu 1655. peter | jene, inu od Benedikta tiga Imena | Trinajftiga, tej veilki Rimski od | Dobre Smerti imenvani Bratovfhini perdrushene u' Lejtu 1729. Labaci Typ. Adami Frid. Reichhardt | Incl. Prov. Carn. Typog. 1735. 24°. Str. E_2 (= 100). — Knjižica je razdeljena na tri dele: 1. Pravila in odpustki bratovščine. 2. Litanije in druge molitve. 3. Spominji krščanski za vsakega, ki želi živeti in umreti v milosti božji. — Jezik je zanimiv. Za zgled naj sledi tu 20. »spominj«: Spomni, o kršenik, de, nemore dergači bite, ampak de pojdeš u' to velko hišo te večnosti, Ali u' večnost tiga raja, brez straha, de ga zgubiš, ali u' večnost pàkla, brez upanja, de kedaj izideš. Imaš živeti, ali uselej zveličan, inu nigdar nesrečen, ali uselej ferdaman, inu nigdar srečen. De bi ti zastopil, kaj

pomeni leto uselej, inu leto nigdar! bi ne bilo treba te naganjat h' pokuri; dokler be izvolil z enim Svetim življenjam ožihrat to uselej se veseliti brez nigdar terpeti. Leto uselej uzdrži več milion let, koker de je listja na drevjo etc. — Na to knjižico je sicer že opozoril I. V. v »Izvestjih muzejskega društva za Kranjsko«, 1895, 86., a nepopolni izvod, ki ga hrani muzejska knjižnica je iz l. 1740., torej bržkone druga izdaja.

V. Steska.

Posestva ljubljanskega jezuitskega kolegija v 17. veku. Ljubljanski jezuitje so si že tekom 17. veka pridobili zunaj Ljubljane več posestev, deloma v dar, deloma so jih kupili. Gradič Rakovnik (Kroissenegg) je dobil kolegij l. 1601., a obdržal ga je samo do l. 1605., ker je med tem časom dobil za dijake in profesorje bolj primerno izletišče, namreč posestvo pod Turnom (sedaj Tivoli). Pozneje je Rakovnik kupilo ljubljansko semenišče. — Leta 1602. so jezuitje od nadvojvode Ferdinanda dobili cerkev na Rožniku z gozdičem pri cerkvi in dvema podložnikoma. Škof je v to podaritev precej dovolil, a stolni kapitelj se je ustavljal, tako da je nastala pravda med kapiteljnom in jezuiti, ki je trajala 3 leta. Nasledek pravde je bil, da je jezuitom ostal samo podložnik na Rožniku, na čigar zemljišču je stala cerkev. Ostala je pa cerkev podružnica župnije sv. Petra in je imela pod gričem svojega podložnika, ki je bil njen cerkovnik. — Dne 11. decembra 1616 je nadvojvoda mesto nekega vicedomskega ribnika podaril jezuitom ribštvo v potoku Brezavščeku pri Brezavcu. — Travnik Otok ob Ljubljanici je l. 1642. podaril cesar Ferdinand III. — Hišo pod Pečjo ob Ljubljanici pod cerkvijo sv. Ane je kolegiju volil Daniel pl. Wautschern l. 1670. — V začetku 18. stoletja so jezuitje dobili posestva v Zaklancu, na Tolstem Čelu, v Horjulu, v Dobrunjah, v Poljanah, v Ligojni in v Bizaviku. Vladarji so potrjevali jezuitom posestva in svoboščine. Ferdinand III. jim je potrdil svoboščine dne 8. marca 1644; vmes je omenjena tudi podaritev ribštva v Brezavščeku pod Ljubljano, travnika Otok pri Podpeči ob Ljubljanici, kateri je nekdaj spadal pod deželno glavarstvo, in beneficij sv. Trojice, katerega so dobili dne 12. decembra 1626. Leopold I. jim je potrdil svoboščine dne 11. septembra 1700, Jožef I. jih je potrdil rektorju Simonu Krhnetu (Kärchne) dne 13. februvarja 1706, Karol VI. rektorju Josipu Spindlerju 29. maja 1715 in cesarica Marija Terezija rektorju Volbanku Valvasorju dne 20. januvarja 1751. Kolegij so vpisali v deželsko giltno knjigo, njegov vodja je bil v stanu prelatov.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.